Azərbaycan sabitlik məkanı kimi inkişaf edir. Azərbaycanda sabitliyin təminatçısı Azərbaycan xalqıdır. Azərbaycan xalqının iradəsi Azərbaycanda sabitliyin əsas təminatçısıdır. Xalq tərəfindən bizə göstərilən dəstək, bizim siyasətimizə verilən yüksək qiymət həm bizi daha da ruhlandırır və eyni zamanda, ölkəmizdə siyasi və iqtisadi sahələrdə sabitliyi təmin edir.

İLHAM ƏLİYEV

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

ISSN 2309-1347

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyası

DÖVLƏT İDARƏÇİLİYİ:

NƏZƏRİYYƏ VƏ TƏCRÜBƏ

2019
4 (68)

DÖVLƏT İDARƏÇİLİK AKADEMİYASI
BAKI – 2019

Demokratik cəmiyyətdə dövlət idarəçiliyinin, yerli özünüidarəetmənin nəzəriyyəsi və təcrübəsi üzrə tədqiqatlar

REDAKSİYA ŞURASI: ***Samir Nuriyev*** *(sədr)*

Anar Ələkbərov, Fərəh Əliyeva, Kərəm Həsənov, Zeynal Nağdəliyev, Fuad Ələsgərov, Hikmət Hacıyev, Şahmar Mövsümov, Natiq Əmirov, Ramiz Mehdiyev, Urxan Ələkbərov

REDAKSİYA HEYƏTİ: ***Urxan Ələkbərov***
(redaktor)

Əlikram Abdullayev
(redaktor müavini)

Elman Nəsirov
(məsul katib)

Əli Nuriyev, Etibar Nəcəfov, Ziyafət Həbibova, Elçin Əhmədov, Xatirə Hüseynova, Gülnarə Qurbanova, Rəcəb Rəhimli, Sevil Məmmədova, Fəxrəddin Nağıyev, Firdovsiyyə Əhmədova

Elmi-nəzəri jurnal 2003-cü ildən nəşr olunur. İldə dörd dəfə çıxır.

Jurnal AAK-ın rəsmi qeydiyyatdan keçirilmiş və elmi nəşrlər siyahısına daxil edilmişdir.

Dövlət idarəçiliyi: nəzəriyyə və təcrübə.
Elmi-nəzəri jurnal. 2019, №4(68).
Bakı, Dövlət İdarəçilik Akademiyasının (DİA) nəşri, 2019, 336s.

© Dövlət İdarəçilik Akademiyası, 2019

ISSN 2309-1347

**The Academy of Public Administration
under the President of the Republic of Azerbaijan**

PUBLIC ADMINISTRATION:
THEORY AND PRACTICE

2019
4 (68)

ACADEMY OF PUBLIC ADMINISTRATION

BAKU – 2019

Research Dedicated to the Theory and Practice of Public Administration and Application of Decentralized Governance in Democratic Society

EDITORIAL COUNCIL: ***Samir Nuriyev*** *(chairman)*

Anar Alakbarov, Farah Aliyeva, Karam Gasanov, Zeynal Naghdaliyev, Fuad Alasgarov, Hikmat Hajiyev, Shahmar Movsumov, Natiq Amirov, Ramiz Mehdiyev, Urkhan Alakbarov

EDITORIAL BOARD: ***Urkhan Alakbarov***
(editor-in-chief)

Alikram Abdullayev
(deputy editor)

Elman Nasirov
(executive secretary)

Ali Nuriyev, Etibar Najafov, Ziyafet Habibova, Elchin Ahmadov, Khatira Huseynova, Gulnara Gurbanova, Rajab Rahimli, Sevil Mammadova, Fakhraddin Naghiyev, Firdovsiyya Ahmadova

Journal of Public Administration: theory and practice is published since 2003. Quarterly.

The journal is officially registered at the Supreme Attestation Commission (SAC) and is included in the register of national scientific publications.

Public Administration: theory and practice
Scientific and theoretical journal. 2019, №4(68)
Baku, Publication of Academy of Public Administration (APA), 2019, 336p.

© Academy of Public Administration, 2019

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN FƏALİYYƏTİNİN QISA XRONİKASI

Oktyabr – noyabr – dekabr 2019-cu il

Oktyabr

1 oktyabr
- Birinci xanım Mehriban Əliyeva ilə birlikdə Bakının Nərimanov rayonundakı Atatürk prospektində yerləşən parkda əsaslı yenidənqurmadan sonra yaradılan şəraitlə tanış olmuşdur.
- Sonra parkda sakinlərlə görüşmüşdür.
- Birinci xanım Mehriban Əliyeva ilə birlikdə Bakının Nəsimi rayonunda 28 May, Dilarə Əliyeva və Fikrət Əmirov küçələrinin kəsişməsində yerləşən yeni parkda yaradılan şəraitlə tanış olmuşdur.
- Ölkəmizdə həyata keçirilən növbəti siyahıyaalınmada iştirak etmiş, siyahıyaalma və sorğu vərəqələrinin suallarını cavablandırmışdır.

2 oktyabr
- Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin dəvəti ilə Rusiya Federasiyasının Soçi şəhərinə işgüzar səfərə gəlmişdir.

3 oktyabr
- Soçidə Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin ilə görüşü olmuşdur.
- Nümayəndə heyətlərinin geniş tərkibdə görüşündən sonra Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin ilə təkbətək söhbət etmişdir.
- Soçidə Rusiyanın «Rossiya» və «Birinci» televiziya kanallarının müxbirlərinin suallarını cavablandırmışdır.
- Soçi şəhərində «Valday» Beynəlxalq Diskussiya Klubunun XVI illik iclasının plenar sessiyasında iştirak və çıxış etmişdir.
- Sonra dövlət başçılarının «Valday» Beynəlxalq Diskussiya Klubunun XVI illik iclasının iştirakçıları ilə qeyri-formal görüşündə iştirak və çıxış etmişdir.

4 oktyabr
- Rusiya Federasiyasına səfəri başa çatmışdır.
- Rusiyanın Xantı-Mansiysk şəhərində keçirilən Dünya Kuboku uğrunda yarışlarda qələbə qazanmağı münasibətilə qrossmeyster Teymur Rəcəbovu təbrik etmişdir.

7 oktyabr
- Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Baş katibi Bağdad Amreyevi qəbul etmişdir.
- Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinə telefonla zəng edərək onu ad günü münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik etmiş, ona Rusiya dövlətinin və xalqının tərəqqisi naminə prezidentlik fəaliyyətində yeni-yeni uğurlar və möhkəm cansağlığı arzulamışdır.

8 oktyabr
- Birinci xanım Mehriban Əliyeva ilə birlikdə Bakının Qaradağ rayonunda məcburi köçkünlər üçün salınmış «Qobu Park-2» yaşayış kompleksinin açılışında iştirak etmişdir.

9 oktyabr
- İsveçrə Konfederasiyası Kantonlar Şurasının sədri Jan-Rene Furniyenin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Gürcüstanın Baş Naziri Giorgi Qaxariyanı qəbul etmişdir.
- Bakıdakı Rus Kitab Evinin 10 illiyi münasibətilə ölkəmizdə səfərdə olan Rusiya nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- İspaniya Krallığının milli bayramı münasibəti ilə Kral Əlahəzrət VI Felipeni təbrik etmişdir.

10 oktyabr
- Türkiyə Respublikasının Təhsil naziri Ziya Selçukun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Avstriyanın Federal Nəqliyyat, İnnovasiya və Texnologiya naziri Andreas Rayxhardtın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- MDB Dövlət Başçıları Şurasının iclasında iştirak etmək üçün Türkmənistana işgüzar səfərə gəlmişdir.
- Aşqabadda Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədov ilə görüşü olmuşdur.
- Aşqabadda Moldova Respublikasının Prezidenti İqor Dodon ilə görüşmüşdür.

11 oktyabr
- Türkmənistanın paytaxtı Aşqabad şəhərində MDB Dövlət Başçıları Şurasının məhdud tərkibdə iclasında iştirak və çıxış etmişdir.
- Aşqabadda məhdud tərkibdə iclas başa çatandan sonra MDB Dövlət Başçıları Şurasının geniş tərkibdə iclasında iştirak etmişdir.
- İclasda bir sıra sənədlər, o cümlədən «Strateji iqtisadi əməkdaşlıq haqqında» bəyannamə imzalanmışdır.
- Daha sonra Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun adından nümayəndə heyətləri başçılarının şərəfinə təşkil olunmuş rəsmi qəbulda iştirak etmişdir.
- Türkmənistana işgüzar səfəri başa çatmışdır.

13 oktyabr
- Hindistanda oğlanlar və qızlar arasında keçirilən şahmat üzrə dünya çempionatında 14 yaşlılar arasında qələbə qazanmağı münasibətilə Şahmatçı Aydın Süleymanlını təbrik etmişdir.

14 oktyabr

- Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev ilə görüşü olmuşdur.
- Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilə görüşmüşdür.
- Qırğız Respublikasının Prezidenti Sooronbay Jeenbekov ilə görüşü olmuşdur.
- Macarıstanın Baş Naziri Viktor Orban ilə görüşmüşdür.
- Qazaxıstan Respublikasının birinci Prezidenti-elbası, Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının fəxri sədri Nursultan Nazarbayevlə görüşmüşdür.
- Qazaxıstan Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Serjan Abdıkarimovun etimadnaməsini qəbul etmişdir.
- Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Bakıda keçirilən VII Zirvə Görüşündə iştirak edən dövlət və hökumət başçıları ilə birgə şam etmişdir.

15 oktyabr

- Bakıda keçirilən Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının VII Zirvə Görüşündə çıxış etmişdir.
- Onun adından Zirvə Görüşündə iştirak edən dövlət və hökumət başçılarının şərəfinə verilən ziyafətdə iştirak etmişdir.
- Onun yanında keçirilən iqtisadi müşavirəyə sədrlik etmiş, müşavirədə nitq söyləmişdir.
- Ölkəsində baş vermiş «Hagibis» tufanı nəticəsində çoxsaylı insan tələfatı və dağıntılarla əlaqədar Yaponiyanın Baş Naziri Zati-aliləri cənab Şinzo Abeyə başsağlığı vermişdir.

16 oktyabr

- Koreya Respublikası Milli Assambleyasının sədri Mun Hi-sanqın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

17 oktyabr

- ATƏT-in Minsk qrupunun Fransadan olan həmsədri Stefan Viskontini, Rusiyadan olan həmsədri İqor Popovu, ABŞ-dan olan həmsədri Endrü Şoferi və ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinin şəxsi nümayəndəsi Anji Kaspşiki qəbul etmişdir.
- Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin idarə heyətinin sədri Saleh Məmmədovu qəbul etmişdir.

18 oktyabr

- Latviya Respublikasının sabiq Prezidenti Raymonds Veyonislə görüşmüşdür.
- Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Rövşən Rzayevi qəbul etmişdir.

21 oktyabr

- Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin müavini Əli Həsənovu vəzifədən azad edilməsi ilə bağlı verdiyi ərizəsi ilə əlaqədar qəbul etmişdir.
- Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin müavini Hacıbala Abutalıbovu vəzifədən azad edilməsi ilə bağlı verdiyi ərizəsi ilə əlaqədar qəbul etmişdir.
- Macarıstan Respublikasının milli bayramı münasibəti ilə Prezident Yanoş Aderi təbrik etmişdir.

22 oktyabr

- Şahin Mustafayevi yeni vəzifəyə – Baş Nazirin müavini təyin olunması ilə əlaqədar qəbul etmişdir.
- Krasnoyarsk diyarında insan tələfatı ilə nəticələnmiş faciə ilə əlaqədar Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinə başsağlığı vermişdir.

23 oktyabr

- Ramiz Mehdiyevi qəbul etmişdir.
- Mikayıl Cabbarovu yeni vəzifəyə – İqtisadiyyat naziri təyin olunması ilə əlaqədar qəbul etmişdir.
- İran İslam Respublikasının Xarici İşlər naziri Cavad Zərifin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin (BƏƏ) Xarici İşlər üzrə Dövlət naziri Ənvər Qarqaşın rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Ölkəsinin milli bayramı münasibətilə Avstriya Respublikasının Federal Prezidenti Aleksander Van der Belleni təbrik etmişdir.

24 oktyabr

- İran İslam Respublikasının Prezidenti Həsən Ruhani ilə görüşü olmuşdur.
- Kuba Respublikasının Prezidenti Migel Diaz-Kanel ilə görüşmüşdür.
- Akademik Akif Əlizadəni qəbul etmişdir.
- Vyetnam Sosialist Respublikasının vitse-prezidenti xanım Danq Thi Nqok Thinhin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Koreya Xalq Demokratik Respublikası Ali Xalq Məclisinin Rəyasət Heyətinin sədri Çoe Ryonq Haenin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Oman Sultanlığı Dövlət Şurasının sədri Yahya bin Məhfuz Əl-Munzirinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Çex Respublikasının milli bayramı münasibəti ilə Prezident Miloş Zemanı təbrik etmişdir.

25 oktyabr

- Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədov ilə görüşü olmuşdur.
- Venesuela Bolivar Respublikasının Prezidenti Nikolas Maduro ilə görüşmüşdür.
- Cibuti Respublikasının Prezidenti İsmail Ömər Qelleh ilə görüşmüşdür.
- Bakıda keçirilən Qoşulmama Hərəkatına üzv ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının XVIII Zirvə Görüşündə nitq söyləmişdir.
- Onun adından Qoşulmama Hərəkatının Bakıda keçirilən XVIII Zirvə Görüşündə iştirak edən dövlət və hökumət başçılarının, nümayəndə heyətlərinin rəhbərlərinin şərəfinə verilmiş rəsmi ziyafətdə iştirak və çıxış etmişdir.
- Türkiyə Respublikasının milli bayramı – Respublika Günü münasibətilə Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanı təbrik etmişdir.

26 oktyabr
- Əfqanıstan İslam Respublikasının Prezidenti Məhəmməd Əşrəf Qani ilə görüşmüşdür.
- Malayziyanın Baş Naziri Mahathir Bin Mohamadı qəbul etmişdir.
- BMT Baş katibinin siyasi və sülh quruculuğu məsələləri üzrə müavini xanım Rozmari DiKarlonu qəbul etmişdir.
- Əlcəzair Xalq Demokratik Respublikasının Prezidenti Abdelkader Bensalah ilə görüşü olmuşdur.
- Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədri Milorad Dodik ilə görüşmüşdür.
- Liviyanın Baş Naziri Faiz Saracı qəbul etmişdir.
- BMT Baş Assambleyasının prezidenti Ticani Məhəmməd-Bandeni qəbul etmişdir.
- Pakistan İslam Respublikasının Prezidenti Arif Alvi ilə görüşü olmuşdur.
- Sudan Respublikasının Suveren Keçid Şurasının Sədri Abdel Fattah Abdelrahman Al-Burhan ilə görüşmüşdür.
- Banqladeş Xalq Respublikasının Baş Naziri xanım Şeyx Hasinanı qəbul etmişdir.
- Esvatininin Kralı Əlahəzrət III Msvati ilə görüşmüşdür.

28 oktyabr
- Qəbələ rayonuna səfərə gəlmişdir.
- Ümummilli lider Heydər Əliyevin Qəbələ şəhərinin mərkəzində ucaldılmış abidəsini ziyarət edərək önünə gül dəstəsi qoymuşdur.
- Qəbələ rayonunun Vəndam qəsəbəsində dekorativ gülçülük istixanası ilə tanış olmuşdur.
- Qəbələ rayonunda 110/35/10 kilovoltluq «Qəbələ» elektrik yarımstansiyasında yenidənqurmadan sonra yaradılan şəraitlə tanış olmuşdur.
- Qəbələ şəhərinin içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin istifadəyəverilmə mərasimində iştirak etmişdir.
- «Azərxalça» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Qəbələ filialının açılış mərasimində iştirak etmişdir.
- Sonra filialın kollektivi ilə görüşmüşdür.
- Qəbələ rayonunun Böyük Əmili-Bılıx-Əmirvan avtomobil yolunun yenidənqurmadan sonra açılışında iştirak etmişdir.
- Ağdaş rayonuna səfərə gəlmişdir.
- Xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin Ağdaş şəhərində ucaldılmış abidəsini ziyarət edərək önünə gül dəstəsi qoymuşdur.
- Ağdaş rayonunda yenidən qurulan Qolqəti-Dəhnəxəlil-Qoşaqovaq-Ərəbocağı avtomobil yolunun açılış mərasimində iştirak etmişdir.
- Ağdaş şəhərinin içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin istifadəyəverilmə mərasimində iştirak etmişdir.
- Sonra rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşmüş, görüşdə çıxış etmişdir.
- Ağdaş Rayon Telekommunikasiya Qovşağında «Şəbəkə» Xidmət Mərkəzi ilə tanış olmuşdur.
- Ağdaşda «Biyan Products» MMC-yə məxsus Biyan Sənaye Parkının açılışında iştirak etmişdir.

29 oktyabr
- Böyük Britaniyanın Baş Nazirinin Azərbaycan üzrə ticarət elçisi Baronessa Emma Nikolsonu qəbul etmişdir.
- «Azərkosmos» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Rəşad Nəbiyevi ABŞ-ın paytaxtı Vaşinqton şəhərində Beynəlxalq Astronavtika Federasiyasının Baş Assambleyasında keçirilmiş seçkilərdə Bakı şəhərinin 2022-ci ildə Beynəlxalq Astronavtika Konqresinə ev sahibliyi etmək hüququ qazanması ilə əlaqədar qəbul etmişdir.

30 oktyabr
- MDB Müdafiə Nazirləri Şurasının iclasının iştirakçılarını qəbul etmişdir.
- Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz və Gürcüstan böhranı üzrə xüsusi nümayəndəsi Toivo Klaarın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

31 oktyabr
- Anar Tağıyevi Yevlax Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı, Elnur Rzayevi Xaçmaz Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifələrinə təyin olunması ilə əlaqədar qəbul etmişdir.
- Paytaxtın Yasamal rayonunda Şəfayət Mehdiyev küçəsinin Tbilisi prospektindən Landau küçəsinədək olan hissəsində yenidənqurmadan sonra görülən işlərlə tanış olmuşdur.

Noyabr

4 noyabr
- Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Eldar Əzizovu qəbul etmişdir.

6 noyabr
- Neft Daşlarının 70 illiyi münasibətilə Azərbaycan neftçilərini təbrik etmişdir.

7 noyabr
- Argentina Respublikasının Prezidenti vəzifəsinə yeni seçilməsi münasibətilə Prezident Alberto Fernandesi təbrik etmişdir.
- Ölkəsinin milli bayramı – Müstəqillik günü münasibətilə Kambocanın Kralı Əlahəzrət Norodom Sihamonini təbrik etmişdir.

11 noyabr
- Birinci xanım Mehriban Əliyeva ilə birlikdə Heydər Əliyev Fondu tərəfindən Bakının Xətai rayonunda salınan yeni «Gənclik» parkında «Təbiət naminə birləş, Həyat naminə birləş!» layihəsi çərçivəsində ağacəkmə aksiyasında iştirak etmişdir.

12 noyabr

- İlqar Abbasovu Şirvan şəhər, Mərdan Camalovu Zərdab, Əziz Əzizovu Bakının Suraxanı, Elşad Həsənovu Yasamal, Rafiq Quliyevi Xətai rayonlarının icra hakimiyyətlərinin başçıları vəzifələrinə təyin olunmaları ilə bağlı qəbul etmişdir.
- Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin İqtisadiyyat naziri Sultan bin Səid əl-Mansurinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Ölkəsinin milli bayramı münasibəti ilə Fələstin Dövlətinin Prezidenti Mahmud Abbası təbrik etmişdir.

13 noyabr

- «Azərbaycan Dəmir Yolları» Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Cavid Qurbanovu qəbul etmişdir.
- Rusiya Federasiyasının Federasiya Şurasının sədr müavini İlyas Umaxanovu, Rusiya Federasiyasının Federasiya Şurasının Regional məsələlər üzrə komitəsinin sədri Sergey Melikovu, Dağıstan Xalq Məclisinin sədri Xızrı Şıxsəidovu və Dağıstan Xalq Məclisi sədrinin müşaviri Məhəmməd Qurbanovu qəbul etmişdir.
- İran İslam Respublikasının Mədəniyyət və İslami Əlaqələr Təşkilatının sədri Abuzər İbrahimi Türkmanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Misir Ərəb Respublikasının Nümayəndələr Palatası sədrinin birinci müavini Əl-Seyyid Mahmud əl-Şərifin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Əsas Amerika Yəhudi Təşkilatlarının Prezidentləri Konfransının icraçı sədr müavini Malkolm Honlaynı qəbul etmişdir.

14 noyabr

- Dünya Etnoidman Konfederasiyasının sədri Bilal Ərdoğanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Rusiya Federasiyasının Qaraçay-Çərkəz Respublikasının başçısı Raşid Temrezovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva ilə birlikdə Moskvanın və Bütün Rusiyanın Patriarxı Kirill ilə görüşmüşdür.
- Birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva ilə birlikdə Bakıda keçirilən Dünya dini liderlərinin II Sammitinin açılış mərasimində iştirak etmiş və nitq söyləmişdir.
- Onun adından Dünya dini liderlərinin II Bakı Sammitinin iştirakçılarının şərəfinə verilmiş ziyafətdə iştirak etmişdir.

15 noyabr

- Rusiya Federasiyasının Şimali Qafqaz respublikalarından olan bir qrup müsəlman din xadimindən ibarət nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Qüds Sefardi ortodoks baş ravvini Şlomo Amarı qəbul etmişdir.
- Simon Vizental Mərkəzinin həmtəsisçisi və sədr müavini, yəhudi din xadimi Rabbi Abraham Kuperi və ABŞ-ın Xristian Liderlər Konqresinin rəhbəri, yevangelist din xadimi Conni Muru qəbul etmişdir.
- KAICIID Beynəlxalq Dinlərarası və Mədəniyyətlərarası Dialoq Mərkəzinin Baş katibi Feysəl bin Muammarı qəbul etmişdir.
- Birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva ilə birlikdə Heydər Əliyev Mərkəzində Rusiyanın tanınmış yumoristi, teleaparıcı, şoumen və müğənni Maksim Qalkinin yaradıcılıq axşamına tamaşa etmişdir.
- Latviya Respublikasının milli bayramı – Müstəqillik günü münasibəti ilə Prezident Egils Levitsi təbrik etmişdir.
- Oman Sultanlığının milli bayramı münasibəti ilə Sultan Əlahəzrət Qabus bin Səidi təbrik etmişdir.

18 noyabr

- Qətər Dövlətinin Azərbaycan Respublikasında yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Feysal bin Abdullah Həməd Abdullah Al Hinzabın etimadnaməsini qəbul etmişdir.
- İordaniya Haşimilər Krallığının Azərbaycan Respublikasında yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Sami Abdullah Ğoşehin etimadnaməsini qəbul etmişdir.
- Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbovu qəbul etmişdir.

19 noyabr

- «Azərbaycan Dəmir Yolları» Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin Bakı dairəvi dəmir yolunun Sabunçu-Pirşağı xəttinin yenidənqurmadan sonra açılışında iştirak etmişdir.
- Bakı Dəmir Yolu Vağzalının «Defektoskop» infrastruktur-diaqnostika kompleksində bir qrup dəmiryolçu ilə görüşmüşdür.
- Sonra metronun «28 May» stansiyasının qarşısında vətəndaşlarla görüşmüş, onlarla söhbət etmişdir.
- Daha sonra Dəmir Yolu Muzeyi ilə tanış olmuşdur.

21 noyabr

- Bolqarıstan Respublikasının Daxili İşlər naziri Mladen Marinovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Sumqayıt şəhərində səfərdə olmuşdur.
- Ümummilli lider Heydər Əliyevin şəhərin mərkəzində ucaldılmış abidəsini ziyarət edərək, önünə gül dəstəsi qoymuşdur.
- Sumqayıt Dövlət Dram Teatrında şəhərin 70 illiyinə həsr olunmuş tədbirdə iştirak etmiş və geniş nitq söyləmişdir.
- Sumqayıtda «Nizami» kinoteatrının yeni binasının açılışında iştirak etmişdir.
- Sumqayıtda Muğam Mərkəzinin açılışında iştirak etmişdir.
- Sumqayıt Dənizkənarı Bulvar Kompleksinin yeni salınmış hissəsində yaradılan şəraitlə tanış olmuşdur.

- Sonra elektromobillə Sumqayıt Dənizkənarı Bulvar Kompleksinin yeni salınmış hissəsini gəzmişdir.

22 noyabr

- Ölkəsinin milli bayramı münasibətilə Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədri Jelko Komşiçi təbrik etmişdir.

26 noyabr

- NATO-nun Hərbi Komitəsinin sədri Ser Stüart Piiçin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Rusiya Federasiyası Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi Valeri Gerasimovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Konqres Mərkəzində Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyi münasibətilə keçirilən mərasimdə iştirak etmiş və nitq söyləmişdir.

27 noyabr

- Rumıniyanın Prezidenti vəzifəsinə yenidən seçilməsi münasibətilə Prezident Klaus Verner İohannisi təbrik etmişdir.
- Ölkəsində baş vermiş güclü zəlzələ nəticəsində insan tələfatı və dağıntılar ilə əlaqədar Albaniya Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri cənab İlir Metaya başsağlığı vermişdir.

28 noyabr

- Slovakiya Respublikasının Xarici İşlər və Avropa naziri Miroslav Layçakın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

29 noyabr

- İsrafil Məmmədovu yeni vəzifəyə – Dövlət Neft Fondunun icraçı direktoru təyin olunması ilə əlaqədar qəbul etmişdir.
- Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin milli bayramı – Müstəqillik günü münasibətilə Prezident Əlahəzrət Şeyx Xəlifə bin Zayed Al Nəhyanı təbrik etmişdir.
- Ölkəsinin milli bayramı – Müstəqillik günü münasibətilə Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Vitse-prezidenti, Baş naziri və Dubay Əmiri Əlahəzrət Şeyx Məhəmməd bin Rəşid Al Məktumu təbrik etmişdir.
- Laos Xalq Demokratik Respublikasının milli bayramı – Respublika günü münasibətilə Prezident Bounyanq Voraçiti təbrik etmişdir.

30 noyabr

- Türkiyənin Ədirnə vilayətinin İpsala qəsəbəsində keçirilən TANAP qaz kəmərinin Avropa ilə birləşən hissəsinin açılış mərasimində iştirak və çıxış etmişdir.
- Türkiyənin Ədirnə vilayətinin İpsala qəsəbəsində TANAP qaz kəmərinin Avropa ilə birləşən hissəsinin açılış mərasimi çərçivəsində Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilə görüşü olmuşdur.
- Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın adından TANAP qaz kəmərinin Avropa ilə birləşən hissəsinin açılış mərasiminin iştirakçılarının şərəfinə verilən ziyafətdə iştirak etmişdir.

Dekabr

2 dekabr

- Dilarə Seyidzadəyə «Şərəf» ordenini təqdim etmişdir.
- CISCO şirkətinin qlobal innovasiyalar üzrə vitse-prezidenti Qay Didrixin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Rusiya Federasiyasının Xarici İşlər naziri Sergey Lavrovu qəbul etmişdir.
- XXV beynəlxalq «Bakutel 2019» telekommunikasiya, innovasiya və yüksək texnologiyalar sərgisinin iştirakçılarını təbrik etmişdir.
- Tailand Krallığının milli bayramı münasibətilə Tailandın Kralı Əlahəzrət Maha Vaciralonqkorn Bodindradebayavaranqkunu təbrik etmişdir.

3 dekabr

- Türkiyə Respublikasının Nəqliyyat və İnfrastruktur naziri Mehmet Cahit Turhanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- İran İslam Respublikasının Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları naziri Məhəmməd Cavad Azəri Cəhrominin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqının Baş katibi Haulin Jaonu qəbul etmişdir.
- Finlandiya Respublikasının milli bayramı – Müstəqillik Günü münasibətilə Prezident Sauli Niinistönü təbrik etmişdir.

4 dekabr

- Türkiyə Respublikasının Kənd Təsərrüfatı və Meşəçilik naziri Bekir Pakdemirlinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Rüstəm Xəlilovu Hacıqabul Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı, Vüqar Novruzovu Naftalan Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifələrinə təyin olunması ilə əlaqədar qəbul etmişdir.
- Birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızı Arzu Əliyeva ilə birlikdə Bakı Ekspo Mərkəzində XXV Azərbaycan Beynəlxalq Telekommunikasiya, İnnovasiya və Yüksək Texnologiyalar Sərgisi – «Bakutel-2019» ilə tanış olmuşdur.
- Sərgidə Rusiyanın «Rossiya 24» televiziya kanalına müsahibə vermişdir.

5 dekabr

- Şamaxı rayonuna səfərə gəlmişdir.
- Xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin Şamaxı şəhərinin mərkəzində ucaldılmış abidəsini ziyarət edərək önünə gül dəstəsi qoymuşdur.
- Bakı-Şamaxı-Yevlax magistral avtomobil yolunun Şamaxı rayonu ərazisindən keçən 101-117-ci kilo-

metrlik hissəsinin yenidənqurmadan sonra açılışında iştirak etmişdir.
- Şamaxıda «ASAN Həyat» kompleksinin açılışında iştirak etmişdir.
- Sonra kompleksin əməkdaşları ilə görüşmüş, görüşdə çıxış etmişdir.
- Daha sonra «ASAN Həyat» kompleksinin tərkibindəki «ABAD Food Hall»un fəaliyyəti ilə tanış olmuşdur.
- Şamaxı rayonunda zəlzələ nəticəsində ziyan çəkmiş ailələr üçün yeni inşa edilmiş 44 mənzilli yaşayış binasında yaradılmış şəraitlə tanış olmuşdur.
- Sonra Fərdar Həsənovun mənzilində yaradılan şəraitlə maraqlanmış, çay süfrəsi arxasında Fərdar Həsənov və anası Xuraman Həsənova ilə söhbət etmişdir.
- Avropa-Qafqaz-Asiya beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin (TRASEKA) 20 illik fəaliyyətinə həsr olunmuş yubiley konfransının iştirakçılarını təbrik etmişdir.

6 dekabr
- Birinci xanım Mehriban Əliyeva ilə birlikdə Şamaxıda Şahxəndan türbəsinin ətrafında aparılan abadlıq işləri ilə tanış olmuşdur.
- Birinci xanım Mehriban Əliyeva ilə birlikdə Azərbaycanın filosof şairi İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyi münasibətilə mütəfəkkirin anadan olduğu Şamaxı rayonunda keçirilən ağacəkmə aksiyasında iştirak etmişdir.

9 dekabr
- Rusiya Federasiyasının İqtisadi İnkişaf naziri, Rusiya-Azərbaycan Hökumətlərarası İqtisadi Komissiyasının həmsədri Maksim Oreşkinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Ölkəsinin milli bayramı – Müstəqillik Günü münasibətilə Keniya Respublikasının Prezidenti Uhuru Kenyattanı təbrik etmişdir.

10 dekabr
- Rəsmi qarşılanma mərasimindən sonra İordaniya Haşimilər Krallığının Kralı Əlahəzrət II Abdullah ibn Al Hüseyn ilə təkbətək görüşü olmuşdur.
- Təkbətək görüş başa çatandan sonra İordaniya Haşimilər Krallığının Kralı Əlahəzrət II Abdullah ibn Al Hüseyn ilə işçi nahar etmişdir.

11 dekabr
- BP qrupunun baş icraçı direktoru Robert Dadlini qəbul etmişdir.
- Koreya Respublikasının Statistika Komitəsinin sədri Kanq Şin-Uokun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

12 dekabr
- Birinci xanım Mehriban Əliyeva və ailə üzvləri ilə birlikdə Fəxri xiyabana gələrək, xalqımızın Ümummilli Lideri Heydər Əliyevin məzarını ziyarət etmiş, Ulu Öndərin məzarı önünə əklil qoymuşdur.
- Sonra Ailə üzvləri ilə birlikdə Ulu Öndərin ömür-gün yoldaşı, görkəmli oftalmoloq alim, akademik Zərifə xanım Əliyevanın məzarı üzərinə gül dəstələri qoymuşdur.
- Daha sonra tanınmış dövlət xadimi Əziz Əliyevin və professor Tamerlan Əliyevin xatirələrini yad edərək məzarları üstünə gül dəstələri düzmüşdür.

13 dekabr
- Rusiya Federasiyası Həştərxan vilayətinin qubernatoru İqor Babuşkinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- «Azərbaycan Xəzər Dəniz Gəmiçiliyi» Qapalı Səhmdar Cəmiyyətinin sifarişi ilə Bakı gəmiqayırma zavodunda inşa olunan ilk neft tankerinin istismara verilməsi və «Azərbaycan» adlı gəmi-bərənin suya salınması mərasimində iştirak etmişdir.
- Böyük Britaniya və Şimali İrlandiya Birləşmiş Krallığının Baş Naziri vəzifəsinə yenidən təyin olunması münasibətilə Baş Nazir Boris Consonu təbrik etmişdir.
- Ölkəsinin milli bayramı – Müstəqillik Günü münasibətilə Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevi təbrik etmişdir.
- Ölkəsinin milli bayramı münasibətilə Bəhreynin Kralı Əlahəzrət Şeyx Həməd bin İsa Al Xəlifəni təbrik etmişdir.

16 dekabr
- «Azərenerji» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin (ASC) prezidenti Baba Rzayevi qəbul etmişdir.
- Ölkəsinin milli bayramı münasibətilə Qətər Dövlətinin Əmiri Əlahəzrət Şeyx Təmim bin Həməd Al Tanini təbrik etmişdir.

17 dekabr
- Rəsmi qarşılanma mərasimindən sonra Ukraynanın Prezidenti Vladimir Zelenski ilə təkbətək görüşü olmuşdur.
- Ukrayna Prezidenti Vladimir Zelenski ilə hər iki tərəfin nümayəndə heyətlərinin də iştirak etdiyi geniş tərkibdə görüşü olmuşdur.
- Geniş tərkibdə görüş başa çatdıqdan sonra Ukrayna Prezidenti Vladimir Zelenski ilə Azərbaycan-Ukrayna sənədlərinin imzalanması mərasimində iştirak etmişdir.
- Sənədlərin imzalanması mərasimində sonra Ukrayna Prezidenti Vladimir Zelenski ilə mətbuata bəyanatla çıxış etmişdir.
- Ukrayna Prezidenti Vladimir Zelenski ilə Bakıda keçirilən Azərbaycan-Ukrayna biznes forumunda iştirak və çıxış etmişdir.
- Onun adından Ukrayna Prezidenti Vladimir Zelenskinin şərəfinə verilmiş rəsmi ziyafətdə iştirak və çıxış etmişdir.
- Qırğız Respublikası parlamentinin – Joqorku Keneşin sədri Dastanbek Cumabekovu qəbul etmişdir.
- Özbəkistan Ali Məclisi Senatının sədri xanım Tanzila Narbayevanı qəbul etmişdir.

18 dekabr

- Türkiyə Böyük Millət Məclisinin Sədri Mustafa Şentopun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Qazaxıstan Parlament Məclisinin Sədri Nurlan Niqmatulinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.

19 dekabr

- Pambıqçılıq mövsümünün yekunları və 2020-ci ildə görüləcək tədbirlər ilə bağlı müşavirəyə sədrlik etmişdir. Müşavirədə giriş və yekun nitq söyləmişdir.
- Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin 85 illiyi münasibətilə ölkəmizin ədəbi ictimaiyyətinin nümayəndələrini təbrik etmişdir.

20 dekabr

- Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin dəvəti ilə MDB dövlət başçılarının qeyri-rəsmi görüşündə iştirak etmək üçün Sankt-Peterburq şəhərinə səfərə gəlmişdir.
- Rusiya Federasiyasının Sankt-Peterburq şəhərində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımızın rəhbərləri ilə görüşmüşdür.
- Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərində keçirilən MDB dövlət başçılarının qeyri-rəsmi görüşündə iştirak etmişdir.
- Sonra görüş iştirakçıları ilə birgə «1939-cu il II Dünya müharibəsinin başlanması» mövzusunda tarixi-sənədli sərgi ilə tanış olmuşdur.
- MDB dövlət başçılarının qeyri-rəsmi görüşünün iştirakçılarının şərəfinə verilən ziyafətdə iştirak etmişdir.
- Rusiya Federasiyasına səfəri başa çatmışdır.

23 dekabr

- Birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva ilə birlikdə Bakı şəhərinin 29 saylı Səbail seçki dairəsinin 6 nömrəli orta məktəbdə yerləşən 6 saylı seçki məntəqəsinə gələrək səs vermişdir.
- Yerli jurnalistlərə ilin yekunları ilə bağlı geniş müsahibə vermişdir.

24 dekabr

- Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin telefonla zəng edərək, onu ad günü münasibətilə təbrik etmiş, ona Azərbaycan xalqının firavanlığı və Azərbaycan dövlətinin inkişafı naminə fəaliyyətində uğurlar və möhkəm cansağlığı arzulamışdır.
- Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan telefonla zəng edərək onu ad günü münasibətilə təbrik etmiş, ona Azərbaycan xalqının rifahı və tərəqqisi naminə Prezidentlik fəaliyyətində yeni-yeni uğurlar, möhkəm cansağlığı arzulamışdır.
- Qırğızıstan Prezidenti Sooronbay Jeenbekov telefonla zəng edərək onu ad günü münasibətilə təbrik etmiş, ona xalqımızın rifahı naminə fəaliyyətində uğurlar və möhkəm cansağlığı arzulamışdır.
- Qazaxıstan Respublikasının Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev telefonla zəng edərək onu ad günü münasibətilə təbrik etmiş, ona xalqımızın tərəqqisi naminə fəaliyyətində uğurlar və möhkəm cansağlığı arzulamışdır.
- Serbiya Respublikasının Prezidenti Aleksandr Vuçiç telefonla zəng edərək onu ad günü münasibətilə təbrik etmiş, ona dövlətçilik fəaliyyətində uğurlar və möhkəm cansağlığı arzulamışdır.
- Gürcüstanın Baş Naziri Giorgi Qaxariya telefonla zəng edərək onu ad günü münasibətilə təbrik etmiş, ona Azərbaycan xalqının firavanlığı naminə fəaliyyətində uğurlar, möhkəm cansağlığı arzulamışdır.
- Rusiya Federasiyasının İqtisadi İnkişaf naziri, Rusiya-Azərbaycan Hökumətlərarası İqtisadi Komissiyasının həmsədri Maksim Oreşkinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Dünya Etnoidman Konfederasiyasının sədri Bilal Ərdoğanı qəbul etmişdir.
- Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyinin tabeliyində olan Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyinin Xəzər rayonunda yerləşən 2 saylı DOST mərkəzinin açılış mərasimində iştirak etmişdir.
- Bakının Nizami rayonunda şəhid ailələri və Qarabağ müharibəsi əlilləri üçün inşa olunan yaşayış binasında mənzillərin, həmçinin Qarabağ müharibəsi əlillərinə və onlara bərabər tutulan şəxslərə avtomobillərin təqdim olunması mərasimində iştirak etmişdir.
- Birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva ilə birlikdə Bakı Ağ Şəhərdə Mərkəzi Bulvar küçəsinin açılışında iştirak etmiş, əsasən tamamlanmış Park Kvartalı ilə tanış olmuşdur.
- İsveçrə Konfederasiyasının Prezidenti vəzifəsinə seçilməsi münasibətilə Prezident xanım Simonetta Sommaruqanı təbrik etmişdir.

25 dekabr

- İsrailin Azərbaycan Respublikasında yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Corc Dikin etimadnaməsini qəbul etmişdir.
- Əlcəzairin Azərbaycan Respublikasında yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri xanım Salima Abdelhakın etimadnaməsini qəbul etmişdir.
- Milli Olimpiya Komitəsində 2019-ci ilin idman yekunlarına həsr olunan mərasimdə iştirak etmiş və nitq söyləmişdir.
- Sonra Azərbaycanda bədən tərbiyəsinin və idmanın inkişafında xidmətləri olan və 2019-cu ildə yüksək nailiyyətlər qazanan idmançılara və idman mütəxəssislərinə mükafatların təqdimolunması mərasimində iştirak etmişdir.
- Daha sonra 2019-cu ildə yüksək nailiyyətlər göstərmiş bir qrup idmançıya və idman mütəxəssisinə –

Salman Əlizadə, Bəhram Mürvətov, Qərib Əliyev, Rəşad Məmmədov, Ramiz Ramizzadə, Bəhruz Salehli, Səbinə Məmmədova, Elxan Süleymanov, Səid Quliyev, Əbülfəz Məmmədov, Rəşad Əbdürrəhmanov, Vladislav Qədirov, Anar Allahverdiyev, Xanım Balacayeva, Kərim Sərdarov, Emil Həsənov, Kamil Qafarov, Ceyhun Hüseynov, Asiman Qurbanlı, Cabbar Mustafayev, Faiq Quliyev, Şahbandlu Rəcəbzadə və Səməd Qurbanova yeni mənzillərin orderlərini təqdim etmişdir.

- Sonda Milli Olimpiya Komitəsinin İcraiyyə Komitəsinin üzvü, Miniatür Kitab Muzeyinin təsisçisi və rəhbəri, Əməkdar incəsənət xadimi Zərifə Salahova ona xatirə hədiyyələri təqdim etmişdir.
- Azərbaycan xalqının milli-mənəvi bütövlüyünü təcəssüm etdirən 31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü münasibətilə Dünya Azərbaycanlılarını təbrik etmişdir.

26 dekabr

- Türkiyə Respublikasının Ticarət naziri xanım Ruhsar Pekcanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul etmişdir.
- Bakı-Quba-Rusiya Federasiyası dövlət sərhədi yeni avtomobil yolunun tikintisi ilə tanış olmuşdur.

27 dekabr

- Birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızı Leyla Əliyeva ilə birlikdə "Şahdağ" Turizm Mərkəzində görülən işlərlə tanış olmuşdur.
- «Şahdağ» Turizm Mərkəzində xizək sürmüşdür.
- Sonra yerli və xarici turistlərlə söhbət etmişdir.
- Ölkəsinin milli bayramı – Azadlıq günü münasibətilə Kuba Respublikası Dövlət Şurasının və Nazirlər Şurasının Sədri Raul Kastro Rusu Migel Dias-Kanel Bermudesi təbrik etmişdir.

29 dekabr

- «Azərbaycan Dəmir Yolları» QSC tərəfindən paytaxtın Sabunçu rayonunun Pirşağı qəsəbəsində inşa edilən avtomobil tunelinin açılışında iştirak etmişdir.

30 dekabr

- Bakının Binəqədi rayonundakı Səttar Bəhlulzadə küçəsi, Atatürk və Ziya Bünyadov prospektlərinin kəsişməsində yerləşən parkda aparılan yenidənqurma işləri ilə tanış olmuşdur.

31 dekabr

- Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəylik Günü və Yeni il münasibətilə Azərbaycan xalqını təbrik etmişdir.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN RƏSMİ QƏBULLARI

Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Baş katibi Bağdad Amreyevin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 7-də Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Baş katibi Bağdad Amreyevi qəbul edib.

Qonağı salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Sizi mühüm hadisə - Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının növbəti sammiti ərəfəsində yenidən görməyimə şadam. Bu, mühüm hadisəyə hazırlığın son ştrixlərini müzakirə etmək üçün yaxşı imkandır. Biz çox fəal hazırlaşırıq. Əminəm ki, sammit yüksək səviyyədə keçəcək, bizim dövlətlərin əməkdaşlığı işində yeni mərhələlərə nail olacağıq.

Son illərdə əməkdaşlığımızın coğrafiyası genişlənir. Bizim üçün çox xoşdur ki, qardaş dövlətlər təşəbbüslərimizə qoşulur. İndiki sammit yubiley sammiti olacaq. Azərbaycanın qədim şəhəri olan Naxçıvanda 10 il əvvəl biz Əməkdaşlıq Şurasının yaradılması ilə bağlı qərar qəbul etdik. Mən bu mühüm qərara gətirib çıxaran bütün məqamları təfərrüatı ilə xatırlayıram. Siz bilirsiniz ki, Azərbaycan qardaş dövlətlərin başçılarını ilk dəfə deyil ki, qəbul edir. Buna görə də əminəm ki, həm təşkilati tərəfi, həm də məzmun cəhəti yüksək səviyyədə olacaq. Bu mühüm tədbir ərəfəsində biz sizinlə sammitə hazırlıqla bağlı son məqamları müzakirə etməliyik ki, tədbir uğurla keçsin və bizim ölkələri daha da sıx birləşdirsin.

Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Baş katibi Bağdad Amreyev dedi:

-Bizi qəbul etdiyinizə görə sağ olun, cənab Prezident. Doğrudan da sammit artıq yaxınlaşmaqdadır. Həqiqətən də indi görülən işlər və sammitə qədər nələri edə biləcəyimizi Sizə bildirməyimə böyük ehtiyacım var. İlk növbədə, demək istərdim ki, Azərbaycan, ümumiyyətlə, türk birliyi prosesində xüsusi yer tutur. Məhz Azərbaycan torpağı Naxçıvanda razılaşma imzalanıb. Məhz Bakıda, Azərbaycan torpağında siz yubiley sammitini qəbul edirsiniz. Artıq 10 ildir ki, Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası fəaliyyət göstərir. Həmin 10 il bir növ təşəkkül dövrü olub. İndi bu dövrü Sizin siyasi iradəniz, türk birliyinin formalaşması üzrə verdiyiniz mühüm qərarlar sayəsində başa çatdırmışıq. Biz təşəkkül, təsisat dövrünü başa vurmuşuq. İndi isə biz yeni mərhələyə - artıq böyük inteqrasiya mərhələsinə keçirik.

İsveçrə Konfederasiyası Kantonlar Şurasının sədri Jan-Rene Furniyenin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 9-da İsveçrə Konfederasiyası Kantonlar Şurasının sədri Jan-Rene Furniyenin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətinin üzvlərini salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Xoş gəlmisiniz. Sizi Azərbaycanda səmimiyyətlə salamlayıram. Əminəm ki, səfəriniz İsveçrə-Azərbaycan əlaqələrinin gələcək inkişafı üçün önəmli addım olacaqdır.

Bildiyiniz kimi, bizim əlaqələrimiz uğurla inkişaf edir, bir çox sahələri əhatə edir. İlk növbədə, siyasi əlaqələr haqqında demək istərdim. Son 10 il ərzində hər il İsveçrə və Azərbaycan prezidentləri görüşür və ikitərəfli əməkdaşlıq haqqında fikir mübadiləsi aparırlar. Davos Dünya İqtisadi Forumunun burada, əlbəttə ki, xüsusi rolu vardır. Çünki Forum çərçivəsində bu görüşlər baş verir və bu il də istisna olmamışdır. Bu ilin yanvar ayında İsveçrə Prezidenti ilə görüşümü xatırlayıram. İkitərəfli əlaqələrimizin müxtəlif aspektləri geniş müzakirə edilmişdir və əlaqələrimizə yeni təkan verilmişdir. Eyni zamanda, deməliyəm ki, dövlət səfərləri də təşkil edilmişdir. Mən İsveçrədə dövlət səfərində olmuşam və İsveçrə prezidentləri Azərbaycanda dövlət səfərlərində olmuşlar.

Şadam ki, əlaqələrimiz təkcə siyasi dialoqla məhdudlaşmır, iqtisadi sahədə və sərmayə qoyuluşu sahəsində də yaxşı nəticələr vardır. İsveçrə şirkəti "Holcim" Azərbaycana yüz milyonlarla ölçülən sərmayə qoymuşdur. Həmçinin Azərbaycan şirkətləri də ölkənizə sərmayə qoyurlar və bu proses qarşılıqlı xarakter daşıyır.

Beynəlxalq maliyyə qurumları çərçivəsində də əməkdaşlığımızın xüsusi mənası vardır.

Əlbəttə, münasibətlərimizin ümumi kontekstində parlamentlərarası əlaqələr də önəmli yer tutur və əminəm ki, bu əlaqələrin inkişafı ilə əlaqədar sizin səfəriniz çərçivəsində növbəti addımlar atılacaqdır.

Bir daha sizi salamlayıram və "Xoş gəlmisiniz!" deyirəm.

İsveçrə Kantonlar Şurasının sədri Jan-Rene Furniye dedi:

-Çox sağ olun, cənab Prezident. Əvvəla, biz Sizin ölkənizə minnətdarıq ki, bizi və nümayəndə heyətimizi səmimiyyətlə qəbul edir. Əlbəttə ki, bu gün səhər-səhər Sizin tərəfinizdən qəbul olunmaqdan böyük şərəf hissi

duyuruq. Həmçinin hesab edirik ki, bu, aramızda olan əməkdaşlığı dərinləşdirmək üçün yaxşı bir fürsətdir.

Əlbəttə ki, mənim səfərimin məqsədinin digər bir hissəsi bizim Azərbaycan parlamenti ilə olan əlaqələrimizin daha da təkmilləşdirilməsi və gücləndirilməsindən ibarətdir.

Əslində hesab edirik ki, bu, həmçinin iki xalq arasında da böyük bir yaxınlaşmanın əlamətidir. Çünki bilirik ki, hazırda Azərbaycan öz Dövlət Neft Şirkəti vasitəsilə biz isveçrəlilərin gündəlik həyatında daha yaxından iştirak etməyə başlayıb.

Prezident İlham Əliyev Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü nəticəsində bir milyondan artıq soydaşımızın qaçqın və köçkün vəziyyətinə düşdüyünü, dövlətimizin qaçqın və köçkünlərin sosial problemlərinin həll edilməsi istiqamətində ardıcıl tədbirlər həyata keçirdiyini qeyd etdi.

İsveçrə Konfederasiyası Kantonlar Şurasının sədri Jan-Rene Furniye Azərbaycana səfərindən məmnunluğunu və ölkəmizdə inkişaf etmiş infrastrukturun şahidi olduğunu bildirdi.

Görüşdə Azərbaycanla İsveçrə arasında müxtəlif sahələrdə əməkdaşlıq, o cümlədən beynəlxalq təşkilatlar, beynəlxalq maliyyə təsisatları çərçivəsində əməkdaşlıq məsələlərinə toxunuldu, dövlət idarəçiliyinin müxtəlif sahələri üzrə təcrübə mübadiləsi aparılmasının vacibliyi qeyd olundu.

Gürcüstanın Baş Naziri Giorgi Qaxariyanın qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 9-da Gürcüstanın Baş Naziri Giorgi Qaxariyanı qəbul edib.

Baş Nazir Giorgi Qaxariyanı salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Hörmətli cənab Baş Nazir. Sizi Azərbaycanda səmimiyyətlə salamlayıram. Ölkəmizə xoş gəlmisiniz.

İlk növbədə, sizi Baş Nazir vəzifəsinə seçilməyiniz münasibətilə bir daha ürəkdən təbrik edirəm, sizə uğurlar arzulayıram. Siz dəfələrlə Azərbaycanda səfərdə olmusunuz. Mən sizinlə keçirdiyim görüşləri böyük məmnunluq hissi ilə xatırlayıram. Bu dəfə siz qardaş ölkənin Baş Naziri kimi Azərbaycana səfər edirsiniz və sizin Baş Nazir kimi ilk xarici səfərinizdir. Bu, bizi olduqca məmnun edir. Birinci səfəriniz Azərbaycana edilir və bu, bir daha onu göstərir ki, Azərbaycan Gürcüstan üçün çox önəmli və ən yaxın tərəfdaşlardan biridir. Bizim üçün də Gürcüstan ən yaxın tərəfdaşdır və ən yaxın ölkələrdən biridir. Bizi birləşdirən ortaq tarix, ortaq coğrafi məkan əlaqələrimizin inkişafı üçün gözəl təməldir. Müstəqillik dövründə əlaqələrimiz uğurla inkişaf edib və bu gün bir çox sahələri əhatə edir. Biz beynəlxalq təşkilatlarda bir-birimizin ərazi bütövlüyünü dəstəkləyirik və beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində uğurlu əməkdaşlıq edirik.

Şadam ki, iqtisadi sahədə gözəl nəticələr var. Azərbaycan Gürcüstan iqtisadiyyatına sərmayə qoyan ölkələr sırasında ilk yerlərdədir. Birgə həyata keçirdiyimiz neft-qaz və nəqliyyat layihələri ikitərəfli formatdan çıxıb və qlobal məna daşıyır. Əlbəttə ki, insanlar arasındakı əlaqələr xüsusi məna daşıyır. Gürcüstanda yaşayan azərbaycanlılar və Azərbaycanda yaşayan gürcülər bu əlaqələrin inkişafında çox önəmli amildir. Bir daha sizi salamlayıram və "Xoş gəlmisiniz!" deyirəm.

Gürcüstanın Baş Naziri Giorgi Qaxariya dedi:

-Təşəkkür edirəm, cənab Prezident, səmimi və xoş qəbulunuz üçün. Mənim üçün böyük şərəfdir ki, ilk xarici səfərimi məhz Azərbaycana edirəm. Bu, təsadüfi deyil ki, biz ilk səfəri Azərbaycan Respublikasına etdik. Biz bu qərarı ona görə qəbul etdik ki, düşmənə və dosta sübut edək, Azərbaycan və Gürcüstan arasında heç bir həll olunmayan məsələ yoxdur və ola bilməz.

Mən Sizinlə görüşləri xatırlayıram, biz bütün məsələlər ətrafında açıq söhbət edirdik. Bu, mənim üçün böyük təcrübə idi. Siz dediyiniz kimi, Azərbaycan və Gürcüstan ən yaxın dost və qardaş ölkələrdir. Həqiqətən bizim əməkdaşlığımız və tərəfdaşlığımız regional çərçivədən çıxdı və beynəlxalq müstəviyə yüksəldi, xüsusən iqtisadiyyat, nəqliyyat, ticarət məsələlərində. Gürcüstan və Azərbaycan bir-birini beynəlxalq formatda hər zaman dəstəkləyir. Bizim üçün çox vacib olan məsələdə - Gürcüstanın ərazi bütövlüyünü dəstəklədiyiniz üçün Sizə təşəkkürümü bildirirəm.

Əlbəttə ki, insanlarımız arasında mehriban, dost münasibətlər də çox mühümdür və vacibdir. Bizim xalqlar arasındakı əlaqələr uzunəsrlidir və mədəni əlaqələrdir. Bizim xalqlarımız arasında münasibətlərin böyük tarixi var.

Əminəm ki, bugünkü səfərim, bugünkü görüşlərimiz son dərəcə səmərəli olacaq, dosta və düşmənə bir daha göstərəcək ki, Gürcüstan və Azərbaycan arasındakı əlaqələr hər zaman dost əlaqələridir. Onlar arasında həll olunmayan məsələlər yoxdur və onlar hər zaman bütün məsələlərdən çıxış yolu tapa bilərlər.

Səmimi qəbul üçün Sizə bir daha təşəkkür edirəm.

Sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Gürcüstanın Baş Naziri Giorgi Qaxariya işçi nahar etdilər.

Bakıdakı Rus Kitab Evinin 10 illiyi münasibətilə ölkəmizdə səfərdə olan Rusiya nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 9-da Bakıdakı Rus Kitab Evinin 10 illiyi münasibətilə ölkəmizdə səfərdə olan Rusiya nümayəndə heyətini qəbul edib.

Qonaqları salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Sizi yenidən görməyimə şadam.

Rusiya Dövlət Dumasının MDB, Avrasiya inteqrasiyası işləri üzrə və həmvətənlərlə əlaqələr komitəsinin sədri Leonid Kalaşnikov dedi:

-Buraya gələndə elə bil, öz evimizə gəlirik.

Prezident İlham Əliyev: Düzdür, belə də olmalıdır. Buyurun, əyləşin. Mən sizi görməyimə çox şadam. Siz bizə çox əlamətdar vaxtda gəlmisiniz. Mənim də Rusiyaya səfərim yenicə başa çatıb. Tezliklə də MDB sammiti başlayacaq.

Leonid Kalaşnikov: İlham Heydər oğlu, Sizin səfəriniz Rusiyada çox böyük effekt doğurdu. Sizə açığını deyim ki, çox səmimi görüş oldu. Bütün bunlar göstərildi.

Prezident İlham Əliyev: Heç kəs üçün sirr deyil ki, mənim Vladimir Vladimiroviçlə əslində qarşılıqlı hörmətə, qarşılıqlı anlaşmaya və əməkdaşlığı dərinləşdirmək cəhdlərinə əsaslanan, mötəbər, mən deyərdim ki, dost münasibətlərimiz mövcuddur. Əlbəttə, "Valday" forumuna dəvət olunmaq mənim üçün böyük şərəfdir. Forum özü də əhəmiyyətlidir, kimin dəvət etməsi də mühümdür. Vladimir Vladimiroviç məni hələ apreldə, bizim Pekində görüşümüz vaxtı dəvət etmişdi. Onda biz çox konstruktiv danışıqlar apardıq və indi Soçidə biz bir növ bu danışıqlarımıza yekun vururduq. Nə barədə razılaşırıqsa hamısı yerinə yetirilir. Əlbəttə, Prezidentlə görüş çox məzmunlu, səmimi keçdi. Mən buna çox şadam.

Rusiya Dövlət Dumasının komitə sədri Leonid Kalaşnikov Prezident İlham Əliyevin "Valday" Beynəlxalq Diskussiya Klubundakı çıxışının diqqətlə izlənildiyini və bu çıxışın böyük təəssüratlar doğurduğunu diqqətə çatdırdı. O, bu səfər çərçivəsində Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Rus Kitab Evinin 10 illiyinin qeyd olunacağını bildirdi və bu Kitab Evinin fəaliyyətinə göstərilən dəstəyə görə Azərbaycan tərəfinə minnətdarlığını ifadə etdi.

Qonaq, həmçinin Azərbaycanda dövlət səviyyəsində rus dilinə olan qayğının nümunəvi xarakter daşıdığını qeyd etdi. Azərbaycanda 350-dən artıq orta məktəbdə tədrisin rus dilində aparıldığını və ali təhsil müəssisələrində rus bölmələrinin fəaliyyət göstərdiyini məmnunluqla vurğuladı.

Leonid Kalaşnikov, həmçinin Azərbaycanın və Rusiyanın parlamentləri arasında çox sıx əlaqələrin olduğunu qeyd etdi və Rusiyanın Avropa Şurasının Parlament Assambleyasında üzvlüyünün bərpasında Azərbaycan nümayəndə heyətinin göstərdiyi dəstəyin yüksək qiymətləndirildiyini bildirdi.

Görüşdə Rusiya və Azərbaycan arasında elm, təhsil və digər humanitar sahələrdə əməkdaşlığın inkişaf perspektivlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Türkiyə Respublikasının Təhsil naziri Ziya Selçukun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 10-da Türkiyə Respublikasının Təhsil naziri Ziya Selçukun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətinin üzvlərini salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Xoş gəlmisiniz. Sizi görməyimə şadam. Əminəm ki, səfəriniz uğurlu olacaq və təhsil sektorundakı əməkdaşlığımız davam edəcək.

Bildiyiniz kimi, Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri bütün sahələrdə ən yüksək zirvədədir. Elə bir sahə yoxdur ki, biz o sahədə əməkdaşlıq etməyək. O cümlədən sizin rəhbərlik etdiyiniz sahə də həm bu gün üçün, həm də gələcək üçün çox önəmlidir ki, gələcək nəsillərimiz milli ruhda, vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə alsınlar, bilikli savadlı olsunlar və gələcəkdə ölkələrimizin inkişafında fəal olsunlar. Sizi səmimiyyətlə salamlayıram. Türkiyə-Azərbaycan qardaşlığı, birliyi sarsılmazdır. Biz bütün sahələrdə - həm siyasi sahədə, həm də iqtisadi, nəqliyyat, enerji, mədəniyyət, təhsil sahələrində gözəl nəticələri görürük.

Bildiyiniz kimi, bir neçə gündən sonra Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Zirvə Görüşü keçiriləcək. Biz bu görüşə ciddi hazırlaşırıq və əminəm ki, qəbul ediləcək qərarlar türkdilli dövlətlərin birliyini daha da möhkəmləndirəcək. Sizi bir daha salamlayıram. Xoş gəlmisiniz.

Türkiyənin Təhsil naziri Ziya Selçuk dedi:

-Təşəkkür edirəm. Zati-alinizin bizi qəbul etməsindən böyük məmnunluq duyuruq. Çox minnətdaram, sağ olun. Cənab Prezidentimizin salamlarını çatdırmaq istərdim.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun. Mənim də salamlarımı çatdırın.

Ziya Selçuk: Prezidentimiz Sizə olan dost münasibətini hər zaman ifadə edir. "Bir millət, iki dövlət" şüarının daim vurğulandığı və bu məsələnin əhəmiyyəti barədə danışıldığı da Sizə məlumdur.

Zati-alinizin Türkiyə vətəndaşları üçün viza rejiminin ləğvi barədə qərarı Türkiyədə böyük bir sevinc hissi yaradıb. Bunu, cənab Prezident, Sizə çatdırmaq istəyirəm. Mükəmməl səviyyədə olan əməkdaşlığımız hamımızı sevindirir. Həm vətəndaşlarımızın ünsiyyətinin artması, həm tələbələrin Türkiyəyə təhsil almağa gəlmələri, həm də Türkiyə ilə Azərbaycan arasındakı iqtisadi əməkdaşlığın genişlənməsi hamımızı çox məmnun edir.

Prezident İlham Əliyev Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanla onu qardaşlıq münasibətlərinin bağladığını dedi. Dövlətimizin başçısı qeyd etdi ki,

Azərbaycanla Türkiyə arasında böyük sərvətimiz olan dostluq və qardaşlığımızı möhkəm iş birliyinə çevirməyə nail olmuşuq. Prezident İlham Əliyev bildirdi ki, dünya miqyasında Azərbaycan və Türkiyə qədər bir-birinə yaxın ölkələr yoxdur.

Dövlətimizin başçısı Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın iştirakı ilə keçən il Bakıda hərbi paradın keçirildiyini, Azərbaycan və Türkiyə hərbçilərinin çiyin-çiyinə Bakının mərkəzində təntənəli keçid etdiklərini xatırladaraq, xalqlarımızın bunu böyük fəxr hissi ilə izlədiyini bildirdi.

Görüşdə ali və peşə təhsili sahəsində əməkdaşlığa dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Avstriyanın Federal Nəqliyyat, İnnovasiya və Texnologiya naziri Andreas Rayxhardtın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 10-da Avstriyanın Federal Nəqliyyat, İnnovasiya və Texnologiya naziri Andreas Rayxhardtın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətinin üzvlərini salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Sizi yenidən görməyimə çox şadam. Mən bizim Vyanadakı görüşümüzü xatırlayıram, çox səmərəli və çox ümidverici idi. Ümidvaram ki, Azərbaycana səfəriniz çox uğurlu olacaq, biz sıx əməkdaşlığımızı davam etdirəcəyik. Mən cənab Prezidentlə, Baş Nazirlə görüşümü xatırlayıram. Bildiyiniz kimi, çox səmimi və mehriban görüş idi. Düşünürəm ki, bu, çox mühüm şəxsi təmas idi. Biz bir daha ölkələrimiz arasındakı əməkdaşlığa verdiyimiz böyük əhəmiyyəti və tərəfdaşlığı genişləndirməyə hazır olduğumuzu qeyd etdik.

Siz də bildiyiniz kimi, ölkənizdən olan bir çox şirkətlər müxtəlif sahələrdə bizim tərəfdaşlarımızdır. Mənim Baş Nazirə dediyim kimi, onlar Azərbaycandakı tikinti layihələrində mühüm rol oynayıblar. Onlar yeni memarlıq üslubu baxımından, eləcə də infrastruktur sahəsində çox yaradıcıdırlar. Mən, həmçinin şadam ki, hazırda biz sizin məsul olduğunuz nəqliyyat sektorunda əməkdaşlığın fəal mərhələsindəyik və bizim hazırda Avropa ilə Asiyanı birləşdirmək planlarımız həyata keçirilir. Biz bu istiqamətdə yaxşı nəticələrə, yaxşı irəliləyişə nail olmuşuq. Şərq-Qərb dəhlizi fəaliyyət göstərir. Biz Çindən, Mərkəzi Asiyadan yüklər qəbul edirik və sizin burada Azərbaycanda infrastrukturla bağlı gördüyünüz bütün işlər hazırda iqtisadi tərəfdaşlıq və birlik işinə xidmət edir.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycan nəqliyyat sektoruna böyük həcmdə investisiya yatırıb. Altı beynəlxalq hava limanı, müasir dəmir yolu sistemi, yeni magistral yollar, Xəzər dənizində ən böyük dəniz limanı, əlbəttə ki, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihəsi, Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi və həmçinin bu il biz artıq Şimaldan Qərb istiqamətində gedən yükləri qəbul etməyə başlamışıq. Beləliklə, indi söhbət Şimal-Qərb dəhlizindən gedir. Azərbaycan bu layihədə çox mühüm rol oynayır, çünki biz Şimal-Cənub və Şərq-Qərb dəhlizlərində iştirak edirik. Nəqliyyat sektoru gələcək iqtisadi inkişafın hərəkətverici qüvvəsi olacaq sahələrdən birinə çevrilir. Mən bilirəm ki, bizim dəmir yolları qurumumuz avstriyalı həmkarları ilə yaxşı təmaslar qurub. Bunlar çox ümidverici addımlardır. Əminəm ki, Azərbaycana səfəriniz ərzində bütün bu məsələlər geniş şəkildə müzakirə ediləcək və biz atmalı olduğumuz yeni addımları müəyyənləşdirəcəyik. Bir daha xoş gəlmisiniz.

Avstriyanın Federal Nəqliyyat, İnnovasiya və Texnologiya naziri Andreas Rayxhardt dedi:

-Cənab Prezident, dostcasına dediyiniz sözlərə görə Sizə təşəkkür edirəm. Ötən dəfə biz Vyanada görüşmüşdük. O vaxt mən nazir müavini idim, indi nazirəm, lakin mövzular dəyişməyib. Biz hələ də iqtisadi sahələrimizi yaxınlaşdırmağa və birgə layihələri inkişaf etdirməyə çalışırıq. Ötən dəfə Vyanada müzakirə etdiyimiz kimi, vəzifəmiz bəzi layihələrlə bağlı konkret ideyaları inkişaf etdirmək və Avstriyanın dünyada məşhur texnologiya şirkətlərini Azərbaycana gətirməkdir. Bir qədər sonra biz Sizə bəzi konkret ideyaları təqdim etmək istəyirik. Bizim burada kiçik, lakin rəqabət qabiliyyəti çox yüksək olan biznes nümayəndə heyətimiz var. Bizim bu gün və sabah ikitərəfli görüşlərimiz olacaq.

Qazaxıstan Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Serjan Abdıkarimovun etimadnaməsinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 14-də Qazaxıstan Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Serjan Abdıkarimovun etimadnaməsini qəbul edib.

Səfir Serjan Abdıkarimov fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdi.

Serjan Abdıkarimov etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdi.

Sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev səfirlə söhbət etdi.

Prezident İlham Əliyev dedi:

-Hörmətli cənab səfir, hörmətli qonaqlar.

Sizi Azərbaycanda salamlamağa şadam. Sizə ölkəmizdə uğurlu iş arzulayıram. Əminəm ki, münasibətlərimizin daha da irəliləməsi və inkişafı üçün maksimum səy göstərəcəksiniz. Bildiyiniz kimi, ölkələrimiz arasında münasibətlər çox müsbət istiqamətdə inkişaf edir.

Azərbaycan ilə Qazaxıstan arasında müasir münasibətlərin əsası ölkələrimizin böyük liderləri

Heydər Əliyev və Nursultan Nazarbayev tərəfindən qoyulub. Hələ sovet dönəmində onların şəxsi dostluğu və müstəqillik illərində bir-birini qarşılıqlı dəstəkləməsi bizim münasibətlərin təməli olub və bu münasibətlər strateji səviyyəyə çatıb. Son 16 ildə Nursultan Abişeviçlə biz münasibətlərimizi daha da irəlilətmişik, dövlət başçıları səviyyəsində bir neçə səfər olub. Yadımdadır, 2004-cü ildə yeni seçilmiş Prezident kimi mənim ilk rəsmi səfərlərimdən biri, daha dəqiq desəm, sayca üçüncü rəsmi səfərim Qazaxıstana oldu. Bu, bizim münasibətlərin xarakterini vurğulayırdı. Oktyabr ayı yüksək səviyyədə görüşlər baxımından çox məhsuldar olub. Bu ay ərzində mən Prezident Tokayevlə iki dəfə - "Valday" forumunda və MDB sammitində görüşmüşəm. Bu baxımdan bizim ilk əlaqələrimiz də çox ümidvericidir. Prezident Tokayevlə bir-birimizi çoxdan tanıyırıq və həm Azərbaycanda, həm də Qazaxıstanda müxtəlif beynəlxalq tədbirlərdə görüşmüşük. Bu gün biz çox şadıq ki, Nursultan Abişeviç Nazarbayev bizə səfərə gələcək, Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının iclasında bu mühüm təşkilatın rəhbəri kimi iştirak edəcək.

Bizim münasibətlərimiz zamanın sınağından çıxıb, həyatın demək olar ki, bütün sahələrini – iqtisadiyyat, energetika, nəqliyyat və humanitar sahələri əhatə edir. Buna görə də əminəm ki, münasibətlərimizin inkişaf perspektivləri çox müsbət olacaq. Biz bundan sonra da beynəlxalq arenada bir-birimizi dəstəkləyəcək, ikitərəfli formatda müştərək layihələri həyata keçirəcəyik. Əlbəttə ki, Azərbaycanda işiniz çox olacaq. Münasibətlərimizin gündəliyi yetərincə zəngindir. Buna görə də sizə uğurlar arzu edirəm. Əminəm ki, Azərbaycanda özünüzü evinizdəki kimi hiss edəcəksiniz. Bir daha xoş gəlmisiniz.

Səfir Serjan Abdıkarimov dedi:

-Hörmətli cənab Prezident.

İlk növbədə, bizim Elbasının və Prezident Tokayevin Sizə səmimi salamlarını çatdırmaq istərdim. Ortaq türk mənşəli, ortaq dini, dili, mədəni və mənəvi əlaqələri olan qardaş dövlətlərimiz və xalqlarımız arasında hərtərəfli münasibətlərin daha da möhkəmlənməsi üçün bütün bilik və səylərimi sərf edəcəyəm. Öz tərəfimdən demək istərdim ki, mən Bakıda sonuncu dəfə 2010-cu ildə bizim ATƏT-də sədrliyimiz dövründə olmuşam və Siz o vaxt bizim nümayəndə heyətini qəbul etdiniz. O vaxtdan bəri Bakının və bütövlükdə Azərbaycanın böyük uğurları məni heyran edir. Bütün bu islahatlar əsası ümummilli lider Heydər Əlirza oğlu Əliyev tərəfindən qoyulmuş və Sizin müdrik rəhbərliyinizlə uğurla davam edən inkişaf və modernləşmə strategiyası ilə ayrılmaz surətdə bağlıdır.

Görüşdə hökumətlərarası komissiyanın fəaliyyəti və bu günlərdə komissiyanın Bakıda keçirilən son iclası qeyd olundu, ölkələrimiz arasında iqtisadi-ticari əlaqələrin daha da inkişaf etdirilməsi məsələləri müzakirə edildi. Prezident İlham Əliyev Qazaxıstanın birinci Prezidenti Nursultan Nazarbayevin və Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Nursultan Nazarbayevə və Kasım-Jomart Tokayevə çatdırmağı xahiş etdi.

Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 14-də Özbəkistan Respublikasının Prezidenti Şavkat Mirziyoyev ilə görüşü olub.

Özbəkistan Prezidentini salamlayan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dedi:

-Hörmətli Şavkat Miromonoviç, Sizi Azərbaycanda görməyimə çox şadam. Xoş gəlmisiniz.

Biz Sizin səfərinizə çox böyük əhəmiyyət veririk. Əminəm ki, bu səfər bizim dostluq, qardaşlıq münasibətlərimizin inkişafına yeni təkan verəcək. Xalqlarımız arasında əlaqələr tarixin sınağından çıxıb. Özbək və Azərbaycan xalqları əsrlərboyu həmrəylik və sülh şəraitində yaşayıb, bir-birinə qardaş münasibəti bəsləyiblər. Bu, möhkəm təməldir. Bu gün müstəqil ölkələr olan Özbəkistan və Azərbaycan öz gələcəyini çox möhkəm, çoxəsrlik tarixi təməl üzərində qurur. Əminəm ki, bizim münasibətlərimizin durmadan inkişafı gələcək zəfərlərin rəhni olacaq. Biz həm qarşılıqlı siyasi əlaqələri, həm də iqtisadi əməkdaşlığı möhkəmləndirəcəyik. Nəqliyyat, energetika, turizm sahələrində çox yaxşı perspektivlər var. Biz bütün istiqamətlərdə fəal əməkdaşlığı, səmərəli nəticələri hədəf seçmişik.

Siz çox müdrik qərar qəbul etmisiniz, Özbəkistan Türk Şurasına qoşulub. Buna görə Sizə təşəkkür etmək və Türk Şurası üzvlərinin ümumi məmnunluğunu bildirmək istərdim. Biz bunu tarixi hadisə hesab edirik, bu, heç şübhəsiz, bizim həmrəyliyimizi, qarşılıqlı əlaqələrimizi, əməkdaşlığımızı möhkəmləndirəcək. Əminəm ki, sabahkı sammit Şura üzvü olan bütün ölkələr arasında münasibətlərin daha da inkişafına və həmrəyliyə xidmət edəcək. Azərbaycana xoş gəlmisiniz.

Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyev dedi:

Hörmətli İlham Heydər oğlu, Sizə bir daha çox təşəkkür edirəm. Təyyarədən Azərbaycana yenicə düşmüşəm və çox səmimi münasibət hiss edirəm. Bu, həqiqətən tarixi səfərdir. Bizim bu Şuraya daxil olmaq barədə qərar qəbul etməyimizin 3 ili tezliklə tamam olacaq. Keçən il həmkarlarımın çoxu deyirdi: Gəlin, bu sənədi Çolpon-Atada imzalayaq, orada bayraq qaldıraq. Dedim ki, mənim öz fikrim var. Naxçıvan Sazişinin 10 illiyi tamam olacaq. Bu, tarixi hadisədir. Sizə çox təşəkkür edirəm ki, Siz də məni dəstəklədiniz. Azərbaycan ilə Özbəkistan arasında münasibətlərin qədim, möhkəm kökləri var. Bu əlaqələr uzun tarixə malikdir. Zənnimcə, bütün bunları dirçəltməyin vaxtı çatıb. Biz Azərbaycan

xalqının böyük oğlu Heydər Əliyevlə həmişə fəxr edirik. Özbəkistanda onu xatırlayır və ehtiramla yad edirlər, çünki o, həqiqətən böyük şəxsiyyət olub. Onunla yanaşı işləmiş adamlarla çox söhbət etmişəm. O, özbək xalqına həmişə hörmətlə yanaşıb. Şərəf Rəşidoviç ilə çox görüşüblər, çox çətin məsələləri həll ediblər. Onların bu gün sağ olan məsləkdaşları indiyə qədər fəxrlə deyirlər ki, Heydər Əliyev bütün hallarda Özbəkistan haqqında hörmətlə danışır, hər yerdə onu dəstəkləyirdi. Bizdə "özbək işi" qaldırılan çətin illərdə Heydər Əliyevin özbək xalqı haqqında şəxsi fikri vardı. Bu gün biz fəxr edirik ki, Heydər Əliyevin oğlu bu böyük işi davam etdirir.

Bu gün Azərbaycan firavanlaşır. Bilirsiniz ki, biz yaxın qonşularıq və Sizin uğurlarınıza sevinirik. Həmişə fəxr edirik ki, bizə qardaş olan Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzu artır, iqtisadiyyatda uğurlar var. Biz bu uğurları görəndə hesab edirik ki, bu, Sizin uzaqgörən siyasətinizin nəticəsidir. Bu uğurlar Sizin Azərbaycanın sabahını görməyinizin nəticəsidir. Biz buna həmişə sevinirik. Əlbəttə, Siz çox düzgün dediniz ki, biz artıq təzə səhifədən başlamalıyıq. Mən bu səfərə tək gəlməmişəm, çünki biz Azərbaycan üçün darıxmışıq. Bilirsinizmi, hamı səbirsizliklə gözləyir, görək, nə vaxt imzalanma başlanacaq. Yolda gələndə təyyarədə nazir mənə dedi ki, biz dəyəri 390 milyondan çox olan kontraktlar hazırlamışıq.

Nümayəndə heyətinin üzvü: Artıq 432 milyondur.

Prezident Şavkat Mirziyoyev: Siz düzgün dediniz ki, bizim perspektivli istiqamətlərimiz çoxdur. Energetika, neft-qaz sahələri haqqında dediklərinizlə razıyam. Biz Sizinlə söhbət etmişik. İndi biz SOCAR üçün ərazi ayırmışıq. Mən bizimkilərə demişəm, elə yerlər, elə ərazilər ayırsınlar ki, biz bu ciddi şirkətlə uzun müddət əməkdaşlıq edə bilək. İkincisi, bu gün mənə məruzə etdilər ki, onlar çox ciddi danışıqlar aparıblar, hər şey barədə razılaşıblar və həqiqətən, neft-qaz sahəsində qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığın real perspektivləri var. Bu, normal kursdur, bu sahədə irəliləyiş var və biz bunu yalnız dəstəkləyəcəyik.

Daha bir mühüm istiqamət, - Sizin artıq qeyd etdiyiniz kimi, - nəqliyyat-kommunikasiya sahəsində münasibətlərdir. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu bizim üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bizim şirkətlərin çoxu artıq bu yolu tanıyır və Özbəkistan əmtəə dövriyyəsini artırmağı qarşısına hədəf qoyub. Mən çox istərdim ki, Siz tapşırıq verəsiniz, - bütün nazirlər burada əyləşiblər, - Türkmənbaşı-Ələt bərə xəttinə limanda preferensiyalar verilsin. Ona görə ki, bizdə də əmtəə dövriyyəsi artır, iqtisadiyyat yavaş-yavaş dirçəlir, istərdik ki, bütünlüklə bu istiqamətə üstünlük verilsin.

Mədəni-humanitar əlaqələr məsələsinə gəlincə, bizim əməkdaşlığı möhkəmlətməyimiz taleyimizə yazılıb. Biz daha çox görüşlər, konfranslar keçirməli, hər şey barədə danışmalıyıq. Bizim ortaq cəhətlərimiz çoxdur, bizi Əlişir Nəvai və Nizami Gəncəvi birləşdirir. Sizə təşəkkür edirəm ki, Mədəniyyət nazirinizi bizim tədbirlərə göndərirsiniz. Bu il o, iki dəfə bizdə olub. Yeri gəlmişkən, bizdə beynəlxalq Baxşi sənəti festivalı keçirilib. Bu festivalda Azərbaycan nümayəndələri mükafata layiq yerlər tutublar. Demək istəyirəm ki, biz bir-birimizi eşidəndə, görüşəndə əməkdaşlıq istiqamətlərini özümüz tapırıq.

Biz bu səfəri çoxdan gözləyirdik. Biz buraya çox böyük istəklə və qardaş Azərbaycan xalqına sevgi ilə gəlmişik. Mən bu qədər adamı hədər yerə gətirməmişəm. Gətirmişəm ki, onlar həqiqətən səmərəli işləsinlər. Sizi özünüz üçün münasib olan istənilən vaxtda Özbəkistana dəvət edirəm. Ona görə ki, Siz çoxdan bizdə olmamısınız və biz çox istəyirik ki, Sizin üçün münasib olan istənilən vaxtda Özbəkistana gələsiniz, bizim münasibətlərimiz yeni məzmunla zənginləşsin. Sonra isə mən Azərbaycana hökmən səfər edəcəyəm.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ olun hörmətli Şavkat Miromonoviç.

Mən, ilk növbədə, ölkəmiz barədə dediyiniz xoş sözlərə görə Sizə təşəkkür etmək istərdim. Bilirsiniz ki, biz də Özbəkistanda Sizin rəhbərliyinizlə həyata keçirilən dəyişiklikləri diqqətlə izləyirik. Sizin islahatlara, Özbəkistanın coşqun inkişafına yönəlmiş səyləriniz öz səmərəsini verir. Bu gün Sizin ölkəniz haqlı olaraq böyük beynəlxalq nüfuz qazanıb, iqtisadiyyatda və sosial sahədə apardığınız islahatlar təkcə Özbəkistan vətəndaşları arasında deyil, bizdə də böyük əks-səda doğurur. Çünki biz dostlar, qardaşlar kimi həmişə bir-birimizin uğurlarına sevinirik.

Heydər Əlirza oğlu Əliyev haqqında dediyiniz xoş sözlərə görə çox sağ olun. Siz tamamilə haqlısınız. O, özbək xalqına böyük hörmət və məhəbbət bəsləyirdi. Mən hələ yeniyetmə idim, onun Şərəf Rəşidoviç Rəşidovla sıx dostluq münasibətlərinin şahidi olmuşam. Onlar qardaşcasına dostluq edirdilər və yadımdadır, qondarma yenidənqurma illərində müəyyən dairələrin törətdiyi ədalətsizlik ona çox mənfi təsir göstərmişdi. Söhbət "özbək işi" adlandırılan məsələ barədə idi. Bunu edən "məşhur" adamlar Qdlyan və İvanov idilər. Onlar təkcə Özbəkistana deyil, hesab edirəm ki, bizim hamımıza çox böyük ziyan vurdular. Ona görə ki, bu, Sovet İttifaqının türkdilli respublikalarına qarşı məqsədyönlü şəkildə təşkil edilmiş hücum idi. Bu hücum Azərbaycandan da yan keçmədi, burada da təxminən eyni əməlləri həyata keçirməyə çalışırdılar, lakin bunun üçün sadəcə vaxtları çatmadı.

Münasibətlərimizin gələcəyi barədə isə Siz bizim əməkdaşlıq edəcəyimiz məsələləri çox geniş və ətraflı səciyyələndirdiniz. Əminəm ki, bu gün biz yeni istiqamətlər müəyyənləşdirəcəyik və hər bir istiqamət üzrə bu gün və sabah müvafiq qurumlar görüşəcəklər, müzakirələr aparacaqlar və bizi yaxşı nəticələrə doğru yönəldəcəklər. Dəvətə görə sağ olun. Yenidən məmnuniyyətlə qardaş Özbəkistana səfər edərəm.

Prezident Şavkat Mirziyoyev: Başlıcası, Siz Özbəkistanın həmişə - əvvəllər də, indi də Azərbaycanın

ərazi bütövlüyünü dəstəklədiyini bilirsiniz və Siz buna əmin olmalısınız. Bu, bizim səmimi arzumuzdur. Çünki Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çox mühümdür. Hər şey sülh yolu ilə olmalıdır, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının bütün qərarları yerinə yetirilməlidir. İlham Heydər oğlu, biz bunu həmişə dəstəkləmişik və gələcəkdə də mütləq dəstəkləyəcəyik. Çünki bu, bizim qardaş Azərbaycanla bağlı niyyətimizdir.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun

Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 14-də Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilə görüşüb.

Söhbət zamanı ölkələrimiz arasında dostluq, qardaşlıq münasibətlərinin siyasi, iqtisadi və bütün digər sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi bildirildi. İqtisadi sahədə əməkdaşlığın genişlənməsindən məmnunluq ifadə olundu. Bu baxımdan sərmayə qoyuluşu, ölkələrimizin həyata keçirdiyi qlobal enerji layihələrinin rolu, həmçinin ötən il TANAP boru kəmərinin istifadəyə verilməsi, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xəttinin fəaliyyəti vurğulandı.

Görüşdə müdafiə sənayesi, təhsil, turizm, mədəniyyət sahələrində əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə olundu. Söhbət zamanı ikitərəfli münasibətlərin daha da inkişaf etdirilməsi və qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı. Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Bakıda keçirilən VII Zirvə Görüşünün ölkələrarası əməkdaşlığın genişləndirilməsi işinə xidmət etdiyi bildirildi.

Qırğız Respublikasının Prezidenti Sooronbay Jeenbekov ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 14-də Qırğız Respublikasının Prezidenti Sooronbay Jeenbekov ilə görüşü olub.

Qırğızıstan Prezidentini salamlayan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dedi:

-Hörmətli Sooranbay Şaripoviç.

Sizi Azərbaycan torpağında salamlamağa şadam. Biz Sizinlə artıq bir neçə gün əvvəl MDB Sammiti çərçivəsində görüşmüşük. Bu gün biz Sizi Azərbaycanda qəbul edirik. Çox şadam ki, Siz bizə səfər etmisiniz.

Biz sabah sammit keçirəcəyik, amma bu gün görüşüb bizim ikitərəfli münasibətlərimizin perspektivlərini müzakirə etmək üçün yaxşı imkan var. Biz Sizinlə bu məsələləri artıq keçən il Qırğızıstanın Türk Şurasına üzv olan dövlətlərin başçılarının Samitini qəbul edərkən müzakirə etmişik. Həmin vaxt biz Sizinlə ikitərəfli məsələlərin geniş spektrini müzakirə etdik. Xatırlayıram ki, söhbət çox məhsuldar idi. Bu gün biz dialoqumuzu davam etdiririk. Əminəm ki, bugünkü görüş çərçivəsində biz gələcək qarşılıqlı fəaliyyətin həm siyasi, həm iqtisadi, həm humanitar, həm də digər sahələrdə vacib məsələlərini müzakirə edəcəyik.

Bizim üçün Qırğızıstan qardaş ölkədir, yaxşı dost, tərəfdaşdır. Əminəm ki, əlaqələrimiz gələcəkdə yalnız möhkəmlənəcək. Həmçinin fürsətdən istifadə edərək, Sizə Türk Şurasına səmərəli sədrliyə görə təşəkkürümü bildirmək istərdim. Azərbaycan estafeti Qırğızıstandan qəbul edir. Görülən belə yaxşı işlər üzərində biz gələn il ərzində ölkələrimiz arasında həmrəyliyi, qarşılıqlı dəstəyi möhkəmləndirməyə, həmçinin əməkdaşlığımızı real məzmunla zənginləşdirməyə səy göstərəcəyik. Əminəm ki, səfəriniz çox məhsuldar, uğurlu olacaq, bir qədər Azərbaycanla tanış olacaqsınız. Bir daha xoş gəlmisiniz. Sizə ən yaxşı arzularımı bildirirəm.

Qırğızıstan Prezidenti Sooronbay Jeenbekov dedi:

-Səmimi sözlərə görə çox sağ olun, hörmətli İlham Heydər oğlu, görüşümüzə çox şadam. Biz böyük məmnuniyyətlə Sizinlə Bakı şəhərində Türk Şurasının VII Sammiti çərçivəsində görüşürük. Bu, yubiley tarixi hadisədir. Biz əminik ki, sammit çox yüksək səviyyədə keçəcək.

Mən Sizin siyasi iradəniz sayəsində bu yaxınlarda Hökumətlərarası Komissiyanın iclasının uğurla baş tutduğunu xüsusilə qeyd etmək istəyirəm. Siz tərəfdən orada Baş Nazirin birinci müavini iştirak edib. Mən də Baş Nazirin birinci müavini Yaqub Abdulla oğlunu qəbul etdim. Çox maraqlı, təcrübəli, etibarlı insandır. Biz onunla bir çox məsələləri uzun müddət müzakirə etdik. Əminəm ki, bu iclas bizim ikitərəfli münasibətlərimizə, xüsusilə ticari-iqtisadi sahədə münasibətlərimizə yeni impuls verəcək.

Bu yaxınlarda Sizin qızınız Leyla Əliyeva bizdə olub. O, bizim xalqda çox yaxşı təəssürat doğurub. O, Olimpiya Komitəsi rəhbərlərinin forumunda iştirak edib. O, mənə şeirlər toplusu kitabını hədiyyə edib və İssık-Kul haqqında şeir yazıb. O, səmimi və istedadlı qızdır. Allah cansağlığı versin.

Sizin bildiyiniz kimi, biz də ikitərəfli münasibətlərimizin inkişafına çox böyük əhəmiyyət veririk. Sizin dediyiniz kimi, biz qardaş, dost ölkələrik. Biz həmişə münasibətlərimizi dəyərləndirir və qiymətləndiririk. Həmişə münasibətlərimizin inamla, fəal və qarşılıqlı maraqlar əsasında inkişaf etməsinə çalışırıq. Bir daha səmimi qəbula və hava limanında dostlarımızın göstərdikləri qonaqpərvərliyə görə sağ olun. Biz orada dost azərbaycanlıların səmimiyyətini hiss etdik. Çox sağ olun.

Görüşdə bu yaxınlarda Bişkekdə hökumətlərarası komissiyanın iclasının keçirildiyi qeyd edildi. Söhbət zamanı iqtisadi, ticarət və digər sahələrdə əməkdaşlığın perspektivləri müzakirə olundu.

Macarıstanın Baş Naziri Viktor Orban ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 14-də Macarıstanın Baş Naziri Viktor Orban ilə görüşüb.

Macarıstanın Baş Nazirini salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

– Xoş gəlmisiniz, cənab Baş Nazir. Sizi Azərbaycanda görməyimə çox şadam. Çox şadam ki, Siz sabah Sammitdə iştirak edəcəksiniz. Bu, həm də çox müsbət olan ikitərəfli gündəliyimizi müzakirə etmək üçün yaxşı fürsətdir. Ölkələrimiz arasında münasibətlər çox uğurla inkişaf edir. Mən sizin ölkəyə səfərimi və bizim söhbətlərimizi, həmçinin Avropa İttifaqının tədbirləri çərçivəsində görüşlərimizi xatırlayıram. Sevindirici haldır ki, Macarıstan və Azərbaycan arasında münasibətlər indi çox yüksək səviyyədədir. Əminəm ki, bu səfərdən sonra biz tərəfdaşlığımıza yeni təkan verəcəyik.

Macarıstanın Baş Naziri Viktor Orban dedi:

– Cənab Prezident, bizi burada qəbul etdiyiniz üçün çox sağ olun. Macarlar üçün həmişə sizin paytaxt şəhərinizə gəlmək və illər öncəyə təsadüf edən dostluğumuzu daha da gücləndirmək şərəfdir. Macarıstan on il bundan əvvəl ölkənin o qədər də yaxşı iqtisadi durumda olmadığı bir vaxtda sizin yardımınızı və bütün mənalarda göstərdiyiniz dəstəyi xatırlayır. Biz bunu yüksək qiymətləndiririk. Diplomatik əməkdaşlığımız çox yaxşıdır, biz bunu belə söyləyə bilərik. İndi isə hesab edirəm, növbəti mərhələ ondan ibarətdir ki, biz iki ölkə arasında olan iqtisadi əməkdaşlığı daha da artırmalıyıq. Bizim artıq burada yaxşı sərmayə qoyuluşlarımız, yaxşı əməkdaşlığımız var. Hesab edirəm ki, iqtisadi cəhətdən iki ölkə arasında əməkdaşlıq çox ümidvericidir. Bizi burada qəbul etməyinizi və Macarıstana münasibətdə xoşməramlı və xoşniyyətli olmağınızı yüksək qiymətləndiririk.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ olun.

Görüşdə Azərbaycan ilə Avropa İttifaqı arasında əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün Macarıstanın göstərdiyi dəstək yüksək qiymətləndirildi, iqtisadi, ticarət, enerji və digər sahələrdə əməkdaşlıq məsələləri ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

Qazaxıstan Respublikasının birinci Prezidenti-elbası, Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının fəxri sədri Nursultan Nazarbayevlə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 14-də Qazaxıstan Respublikasının birinci Prezidenti-elbası, Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının fəxri sədri Nursultan Nazarbayevlə görüşüb.

Elbası Nursultan Nazarbayevi salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Hörmətli Nursultan Abişeviç.

Sizi yenidən görməyimə çox şadam. Azərbaycana xoş gəlmisiniz. Sizi - Qazaxıstanın birinci Prezidentini Sizə çox tanış və doğma olan Azərbaycan torpağında qəbul etmək böyük şərəfdir. Mən bu yaxınlarda Sizin ölkəmizə rəsmi səfərinizi və mənim Qazaxıstana səfərim çərçivəsində, beynəlxalq meydanlarda görüşlərimizi xatırlayırdım. Bizdə - Azərbaycanda Sizi ölkəmizin, Azərbaycan xalqının böyük dostu kimi tanıyırlar. Siz beynəlxalq əməkdaşlığın bir çox meydanlarında həmişə bizə dəstək göstərmisiniz. Münasibətlərimizin möhkəmləndirilməsi işinə verdiyiniz böyük töhfəni Azərbaycanda çox yüksək qiymətləndirirlər. Siz Heydər Əliyevlə birgə münasibətlərimizin qurulmasının təməlində dayanmısınız. Həmçinin mən Prezident vəzifəsini icra etməyə yenicə başlayandan Sizinlə ünsiyyət təcrübəsi mənim üçün çox dəyərli olub. Siz həmişə mənə dəstək göstərmisiniz və aramızda yaxın, deyərdim ki, doğma münasibətlər qurulub. Türkdilli ölkələrin həmrəyliyinin möhkəmləndirilməsi işinə töhfəniz də çox böyükdür. Türk Şurasının yubiley Sammitinin Bakıda keçirilməsindən çox məmnunuq. Siz türk dünyası birliyinin möhkəmləndirilməsi işinə yönəlmiş bir çox təşəbbüslərin və addımların təməlində dayanmısınız. Bir daha xoş gəlmisiniz. Dəvəti qəbul edib səfərə gəldiyinizə görə sağ olun.

Qazaxıstanın birinci Prezidenti-elbası Nursultan Nazarbayev dedi:

-İlham Heydər oğlu, sağ olun. Həqiqətən də mən müstəqillik illərində, deyəsən, doqquzuncu dəfədir Bakıya gəlirəm. Burada əvvəllər də olmuşam. Sovet dövründə də Heydər Əlirza oğlu ilə bizim ayrıca münasibətlərimiz olub və bu münasibətlər Sizinlə də davam edir. Bizim başladığımız münasibətləri Sizinlə davam etdirirəm. Hər dəfə Bakının necə gözəlləşdiyini görürəm. Mən bunun nə demək olduğunu yaxşı bilirəm. Mən paytaxtı sıfırdan inşa etdim. Siz qədim şəhəri yenidən qurdunuz, bu, daha çətindir. Bu gün Bakının siması, eləcə də havası şübhəsiz ki, gözəl və təmizdir. Müasir binalar inşa edilib, bu, ölkənin, dövlətin inkişafından xəbər verir. Sözün düzü, qüdrətli qardaş Azərbaycan məni çox sevindirir. Əgər Heydər Əlirza oğlu indi bunları görsəydi, əlbəttə, çox heyran qalardı.

Bizim münasibətlərimiz davam edir. Mən ilk dəfədir ki, buraya Prezident qismində deyil, bizdə deyildiyi kimi, millətin lideri, millətin atası kimi, Konstitusiyanın mənə verdiyi müəyyən səlahiyyətlər çərçivəsində gəlirəm. Mənim varis seçdiyim və təklif etdiyim, xalq tərəfindən seçilmiş Prezidenti dəstəkləyərək onunla birlikdə nə edəcəyimiz – müstəqilliyimizi möhkəmləndirmək, iqtisadiyyatı inkişaf etdirmək və bununla da xalqın rifahını yaxşılaşdırmaq istiqamətində işləyirik.

İlham Heydər oğlu, Sizin Qarabağla, Ermənistanla münasibətlərlə bağlı çətin məsələləriniz az olmayıb. Ümumiyyətlə, Azərbaycanın coğrafi mövqeyi hamı üçün maraqlıdır. Lakin qeyd etməliyəm ki, mən qiymət verməyə çalışmıram, amma mənim həyat, siyasi və yaş təcrübəmdən çıxış edərək deməliyəm ki, Azərbaycanda hər şey öz axarında gedir. Başlıcası budur ki, xalq Sizin kursunuzu dəstəkləyir. Prezident və xalq yekdil olduqda xalqın öhdəsindən gələ bilməyəcəyi güc yoxdur. Buna görə Sizi təbrik edirəm.

Münasibətlərimizə gəldikdə isə onları davam etdirmək lazımdır. İndi imkanlar daha böyükdür. Amma hər halda Xəzər dənizi ilə ticarətimiz yetərincə deyil. Hərçənd ötən ildə artım yaxşı olub, 58 faiz təşkil edib. Lakin həcm böyük deyil. Odur ki, hökumətlərimiz nə ilə ticarət etməyin və nəyin tədarük olunması üzərində bir daha çalışmalıdırlar. Logistika yaxşı vəziyyətdə olmayıb. İndi biz sizin vasitənizlə, Qafqazdan keçməklə Qars-Axalkalaki yolu ilə Türkiyəyə, Avropaya çıxa bilərik. Lakin bərə yolları da genişlənib. Biz də öz infrastrukturumuzu Çinə, Sakit okeanadək inkişaf etdirmişik. Beləliklə, heç bir siyasi və digər problemlər olmadan ticari və siyasi münasibətləri inkişaf etdirmək üçün bütün imkanlarımız var.

Sabah mənim 10 il əvvəl Naxçıvanda təklif etdiyim Türk Şurası toplanacaq. Sağ olun ki, mənə fəxri sədr olmağı təklif etdiniz. İlham Heydər oğlu, bunu məmnuniyyətlə qəbul edirəm, çünki bizim dövlətlərimizin münasibətlərinin möhkəmlənməsinə, türkdilli ölkələrin birgə inkişafına kömək etmək istəyirəm. Artıq türkdilli ölkələr sözlərinin nəsə başqa bir formasına, türk dövlətlərinə keçmək haqqında düşünmək lazımdır. Dəvətə görə təşəkkür edirəm. Qazaxıstanda Azərbaycanı diqqətlə izləyir, sevir, hörmət edir, qiymətləndirirlər. Biz bu dövlətin yaxşı inkişafını müşahidə edirik. İlham Heydər oğlu, Sizə uğurlar arzu edirəm.

Prezident İlham Əliyev: Ölkəmiz haqqında xoş sözlərə görə çox sağ olun, Nursultan Abişeviç. Öz növbəmdə, demək istərdim ki, biz şəhər quruculuğunda sizin gözəl Nur-sultan şəhərinin tikintisi üzrə təşəbbüslərdən nümunə götürmüşük. Bu şəhər haqlı olaraq Sizin adınızı daşıyır, çünki Siz onu sıfırdan tikmisiniz. Nur-sultan şəhərində tez-tez olaraq mən sürətli dəyişiklikləri görmüşəm. Bir-iki ildən sonra gələrkən, sanki yeni şəhərə gəlirsən. Xüsusilə keçən dəfə Ekspoda olarkən tikintinin miqyasından, memarlıq ustalığının səviyyəsindən və düşünülmüş quruculuqdan heyrətə gəldim. Mən bilirəm ki, Nur-sultan şəhərində ucaldılan hər bir binanın, bəlkə də yetişdirilən hər bir ağacın arxasında şəxsən Siz dayanmısınız. Sizin tövsiyəniz, təlimatınız olmadan, əlbəttə ki, bu şəhərsalma ansamblı indi göründüyü kimi belə möhtəşəm görünməzdi və orada yaşayanlar üçün rahat olmazdı. Buna görə də düşünürəm ki, bir çox ölkələr üçün Nur-sultan şəhəri özündə modernizmi, ənənələri, həmçinin rahatlığı cəmləşdirən müasir şəhərsalma nümunəsidir. Əlbəttə ki, bu gün beynəlxalq məsələlərdə mühüm rol oynayan, fəal inkişaf edən Qazaxıstanın uğurları Sizin adınızla bağlıdır. Qazax xalqının, bizim qardaşlarımızın bəxti gətirib ki, müstəqilliyin astanasında Siz dayanmışdınız. Bunun sayəsində Qazaxıstan bizim və SSRİ-nin digər respublikalarının payına düşən bir çox sarsıntılardan yan keçib. Həmin yerlərdə müstəqilliyin ilk illərində hakimiyyətə bacarıqsız qüvvələr gəlmişdi. Buna görə də biz Sizin Qazaxıstanın inkişafına töhfənizi, Sizin ölkəmizə münasibətinizi çox yüksək qiymətləndiririk. Mən bilirəm ki, Azərbaycanın üzv olmadığı beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində Siz həmişə bizi müdafiə etmisiniz, dəstəkləmisiniz. Bunu Azərbaycanın hər bir vətəndaşı bilir, Sizə böyük hörmət və sevgi ilə yanaşır. Sizi görməyimə çox şadam. Şadam ki, Siz ölkənizin rifahı naminə öz aktiv fəaliyyətinizi davam etdirirsiniz.

Koreya Respublikası Milli Assambleyasının sədri Mun Hi-sanqın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 16-da Koreya Respublikası Milli Assambleyasının sədri Mun Hi-sanqın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətinin üzvlərini salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Mən sizi Azərbaycanda səmimiyyətlə salamlayıram, ölkəmizə xoş gəlmisiniz. Əminəm ki, sizin səfəriniz iki ölkə arasındakı əlaqələrə yeni təkan verəcək. Bizim əlaqələrimiz uğurla inkişaf edir və şadam ki, Koreya-Azərbaycan əlaqələri yeni pilləyə qalxıb. Siyasi əlaqələrimiz yüksək səviyyədədir və sizin səfəriniz bunu bir daha təsdiqləyir. Dövlət başçıları səviyyəsində qarşılıqlı rəsmi səfərlər həyata keçirilmişdir. Əlbəttə ki, iqtisadi sahədə əməkdaşlıq daha da geniş vüsət alır. Azərbaycanda 70-ə yaxın Koreya şirkəti rəsmi qeydiyyatdan keçib. Bir neçə Koreya şirkəti Azərbaycanda müxtəlif infrastruktur və inşaat layihələrində iştirak edir. Bakı şəhərində yeni tikilmiş, arxitektura baxımından cəlbedici olan bəzi binaların memarlıq dizaynı Koreya şirkətləri tərəfindən təmin edilmişdir. Ümumiyyətlə, biz istəyirik ki, qarşılıqlı investisiya qoyuluşu daha geniş vüsət alsın. Azərbaycan sizin ölkəyə yarım milyard dollara yaxın sərmayə qoyub. Bizim Dövlət Neft Fondumuz Koreyada daşınmaz əmlaka sərmayə qoyub və əminəm ki, gələcək illərdə qarşılıqlı sərmayə qoyuluşu daha geniş vüsət alacaq.

Şadam ki, Koreyadan Azərbaycana gələn turistlərin də sayı artır. Bildiyiniz kimi, Koreya vətəndaşları üçün sadələşdirilmiş viza rejimi tətbiq olunur və onlar elektron vizanı bir neçə gün ərzində alıb Azərbaycana gələ bilərlər. Bilirəm, koreyalılar xarici ölkələrə səfər etməyə çox həvəslidirlər və ümid edirəm ki, Azərbaycan onlar üçün çox maraqlı bir yer ola bilər.

Əlbəttə, parlamentlərarası əlaqələrə xüsusi diqqət yetirilir. Şadam ki, bu gün sizin rəhbərliyinizlə yüksəksəviyyəli nümayəndə heyəti bizim qonağımızdır. Səfər zamanı həm parlamentlərarası əlaqələr müzakirə ediləcək və bununla bərabər gündəlikdə duran ikitərəfli məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılacaq.

Əminəm ki, səfəriniz uğurlu olacaq, bir daha xoş gəlmisiniz.

Koreya Respublikası Milli Assambleyasının sədri Mun Hi-sanq dedi:

-Çox sağ olun, cənab Prezident, Sizinlə görüşdüyümə görə çox şadam və çox şərəf hissi duyuram. Mən bilirəm, xəbərdaram ki, Siz nə qədər məşğulsunuz və belə bir vaxtda bizə görüş üçün vaxt ayırmısınız. Bildiyimə görə, Siz oktyabr ayında Rusiyada olmusunuz, Gürcüstanın Baş Naziri Azərbaycana səfərə gəlib və dünən Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının VII Zirvə Görüşü Azərbaycanda keçirilib. Mənə çox maraqlıdır, Sizin bu tükənməz enerjiniz haradan gəlir? Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasında Macarıstan və başqa bir ölkə, sadəcə, müşahidəçidir, üzv deyil. Mən düşünürəm ki, bizim də təşkilata müşahidəçi kimi üzv ola bilmək imkanımız var. Ola bilərikmi?

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı olar. Mən elə bu məsələni sizinlə müzakirə etmək istərdim.

Milli Assambleyanın sədri Mun Hi-sanq: Çox istərdim həyata keçsin.

Prezident İlham Əliyev: Ona görə, əgər belədirsə, onda gərək səfər zamanı bu məsələ müzakirə olunsun. Gələn il Türkiyədə keçiriləcək növbəti Zirvə Görüşündə Koreya əgər müşahidəçi qismində iştirak edərsə, biz çox məmnun olarıq. Macarıstan müşahidəçi kimi bizim tədbirlərdə artıq ikinci dəfədir ki, iştirak edir. Bu, onu göstərir ki, bu təşkilat yeni üzvləri, müşahidəçi qismində iştirak edən yeni ölkələri qəbul etməyə çox böyük maraq göstərir. Dünənki Zirvə Görüşündə həm qarşılıqlı siyasi dəstək göstərildi, eyni zamanda, iqtisadi sahədə bir çox önəmli layihələr müzakirə olundu. Ona görə xahiş edirəm, siz bu məsələni ciddi müzakirə edəsiniz və ümidvaram ki, nəticələr yaxşı olacaq.

Milli Assambleyanın sədri Mun Hi-sanq: Mən əminəm ki, uğurlu nəticə əldə olunacaq. Çünki Ural-Altay mədəniyyətinə daxil olan xalqlar həmişə ailəyə çox böyük önəm verib, böyükləri hər zaman özlərindən yüksəkdə tutublar. Buna görə də inanıram ki, biz eyni mədəniyyətə daxilik və bu əməkdaşlığımız uğurla nəticələnəcək.

Görüşdə nəqliyyat, turizm, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları və digər sahələrdə əməkdaşlığın inkişafına dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Sonda xatirə şəkli çəkdirildi.

ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrlərinin və ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinin şəxsi nümayəndəsinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 17-də ATƏT-in Minsk qrupunun Fransadan olan həmsədri Stefan Viskontini, Rusiyadan olan həmsədri İqor Popovu, ABŞ-dan olan həmsədri Endrü Şoferi və ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinin şəxsi nümayəndəsi Anji Kaspşiki qəbul edib.

Görüşdə Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli ilə bağlı danışıqların hazırkı vəziyyəti və perspektivləri müzakirə edilib.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin idarə heyətinin sədri Saleh Məmmədovun qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 17-də Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin idarə heyətinin sədri Saleh Məmmədovu qəbul edib.

Ölkəmizdə yol tikintisinin geniş vüsət aldığını bildirən Prezident İlham Əliyev dedi:

- Yol tikintisi Azərbaycanda geniş vüsət alıb. Hər il bizdə min kilometr yeni yol çəkilir. Bu il də istisna deyil. Şadam ki, Davos Ümumdünya İqtisadi Forumunun son hesabatında bu sahədə də irəliləyiş var. Keçən dəfə yolların keyfiyyətinə görə biz 34-cü yerdə olmuşuqsa, bu il 27-ci yerdəyik və MDB məkanında birinci yerdəyik. Bu, onu göstərir ki, yol infrastrukturuna qoyulan sərmayə öz səmərəsini verir. Yol tikintisi geniş vüsət alıb və yollar yüksək keyfiyyətlə tikilir. Belə də davam edin. Azərbaycanın bütün yolları bundan sonra da ən yüksək standartlara cavab verməlidir.

Bu ilin investisiya proqramında yolların tikintisi üçün kifayət qədər vəsait ayrılıb. Həm magistral yolların, şəhərlərarası, kəndlərarası və kənd yollarının çəkilişi üçün. Magistral yollara gəldikdə, biz əsas qonşularımızla - üç qonşu ölkə ilə yollarımızın çəkilişini demək olar ki, başa çatdırmışıq. İndi Rusiya sərhədinə qədər yeni yol çəkilir. Bu barədə məlumat verərsiniz. Eyni zamanda, Gürcüstan istiqamətinə - Gəncədən sərhədə qədər ikizolaqlı yolu biz dördzolağa genişləndiririk. Bu layihə haqqında da məlumat verərsiniz. İran sərhədinə qədər yolun bir hissəsinin çəkilişi hələ qalıb, əsas yol çəkilib, məsafə də qısalıb. Bu da çox önəmli layihədir.

Bu il, eyni zamanda, şəhərlərarası yolların çəkilişinə və kənd yollarının tikintisinə vəsait nəzərdə tutulub. O cümlədən son dəfə mən sizə tapşırıq verdim ki, Bakı qəsəbələrinin yollarına da diqqət yetirilsin. Bakının həm qəsəbələrarası, həm də qəsəbədaxili yolları

təmir olunmalıdır, yeni yollar çəkilməlidir. Bəzi yerlərdə hələ torpaq yollar mövcuddur. Torpaq yollar olmamalıdır. Qəsəbədaxili yollara asfalt vurulmalıdır.

İndi isə məruzə edin, bu günə qədər nə işlər görülüb və ilin sonuna qədər hansı addımlar atılacaq?

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov dedi:

- Möhtərəm cənab Prezident.

Sizin 2019-cu il yanvarın 11-də Nazirlər Kabinetinin 2018-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında qeyd etdiyiniz kimi, bu ilin investisiya proqramında yol tikintisi üçün kifayət qədər vəsait nəzərdə tutulmuşdur. Bu vəsait hesabına 2019-cu ildə Azərbaycanda min kilometrə qədər yeni avtomobil yollarının salınması, təmir olunması, körpülər tikilməsi nəzərdə tutulurdu. Bu gün mən Sizə məruzə edirəm ki, cari ilin doqquz ayı ərzində ölkədə artıq 903,5 kilometr uzunluğunda avtomobil yolları çəkilib və istismara tam hazırdır.

Prezident İlham Əliyev: Yəni, ilin sonuna qədər min kilometrə çatdırılacaq.

Saleh Məmmədov: İlin sonuna qədər 1122 kilometr olacaq. Çünki Sizin bölgələrə səfərləriniz zamanı orada əhalinin xahişini nəzərə alaraq, əlavə yolların tikintisinə sərəncamlar vermisiniz. Biz artıq bu ilin sonunadək həmin yolların da tikintisini başa çatdıracağıq. Bu yollardan biri Qaxda səfərdə olduğunuz zaman verdiyiniz tapşırığa əsasən M-5 magistral yolundan İlisu kəndinə qədər uzunluğu 33,5 kilometr olan avtomobil yolunun tikintisi artıq başa çatıb, yüksək keyfiyyətlə təhvil veriləcək.

Prezident İlham Əliyev: Xınalığa yeni yolun çəkilişi nə yerdədir?

Saleh Məmmədov: Xınalığa çəkilən 31 kilometrlik yeni yolun artıq 10 kilometrlik hissəsinin torpaq yatağı tam hazırdır. Bundan əlavə, Xınalığa gedən yolun başlanğıcı olan, Quba-Qusar yolundan ayrılan asfalt-beton örtüklü 24 kilometrlik Alpan-Susay yolu istismara tam hazırdır. O yol üzərində iki körpü tikilib və tam hazır vəziyyətdədir.

Prezident İlham Əliyev: Bir də Qonaqkəndə yolun çəkilişi nəzərdə tutulmuşdu. O kənddən də müraciətlər daxil olmuşdu. Mən Sizə uzunluğu 50 kilometrdən çox olan Qonaqkənd yolunun tikintisini də tapşırmışdım.

Saleh Məmmədov: Bəli, uzunluğu 50,3 kilometrdir.

Prezident İlham Əliyev: O nə vaxt təhvil veriləcək?

Saleh Məmmədov: Möhtərəm cənab Prezident, yolun ikiqat asfalt-beton örtüklü 40 kilometrlik hissəsi tam hazırdır. O yolun üzərində artıq 7 körpü tikilmişdir. Sonuncu körpü Vəlvələçay çayının üzərində salınıb. İllər boyu orada körpü olmamışdır. Çay daşanda insanlar günlərlə, həftələrlə gözləməli olurdular. Bu gün 120 metr uzunluğunda, 11 metr enində altı aşırımlı körpü tikilib, istismara tam hazır vəziyyətdədir. Sizin tapşırığınıza əsasən növbəti ilin investisiya proqramında vəsait nəzərdə tutulub. Bu vəsait hesabına yola aşınma qatı da vurulacaq və həmin 50,3 kilometrlik yol istismara tam hazır olacaq.

Prezident İlham Əliyev: Magistral yollarla bağlı vəziyyət necədir? Xüsusilə Rusiya sərhədinə gedən yeni yolun çəkilişi nə yerdədir?

Saleh Məmmədov: Möhtərəm cənab Prezident, Sizin tövsiyə və tapşırığınıza əsasən, hələ 2018-ci ildə Bakıdan Rusiya sərhədinə qədər yeni bir yolun çəkilişi qərara alındı. Biz ilkin layihələndirməyə uyğun olaraq, Bakı-Rusiya sərhədi avtomobil yolunun 45-ci kilometrliyindən, yəni, Zeynalabdin Tağıyev qəsəbəsinin yaxınlığından Rusiya sərhədinə qədər yeni bir yolun çəkilişinə başladıq. Bu gün yeni yolun 45-ci kilometrdən Giləziyədək - 75-ci kilometrə qədər olan hissəsinin asfalt-beton örtüyü ikiqat olmaqla tikinti işləri yerinə yetirilmişdir. Həmin yolun üzərində bir yol qovşağı tikilmişdir. Ümumi götürəndə, Rusiya sərhədindən isə Bakıya tərəfə olan istiqamətdə 38 kilometr yol asfaltlanmışdır. Yol yatağı 92 kilometr hissədə tam tikilmişdir. Nəzərə alınmışdır ki, 2020-ci ilin sonuna qədər biz bu yolu istismara təhvil verəcəyik. Sizin tapşırığınıza əsasən o yolda eyni səviyyədə kəsişən heç bir yol qovşağı olmayacaq. Yəni, beş yerdə müxtəlif səviyyəli yol qovşağı olacaq ki, yeni yolu rayon mərkəzləri ilə birləşdirsin.

Prezident İlham Əliyev: Aydındır. Bəs, Gəncə-Gürcüstan sərhədi yolunun dörd zolağa genişləndirilməsi nə yerdədir?

Saleh Məmmədov: Gəncə-Gürcüstan yolunun Qırmızı Körpüyə qədər olan 131 kilometrlik hissəsində işlər davam etdirilir. Bu ilin sonunadək yolun 34 kilometrlik hissəsinə aşınma qatı da daxil olmaqla asfalt-beton örtüyü vurulacaq. Torpaq yatağı üzrə işlərin 72 faizi artıq yerinə yetirilmişdir. Yolun tikintisi altına düşən pay torpaqları bu məqsəd üçün ayrılmış vəsaitdən kompensasiya ödənilməklə alınmışdır. Heç bir maneəmiz yoxdur. Bu yolun başa çatdırılması 2022-ci ilə nəzərdə tutulub. Amma biz Sizə söz veririk ki, həmin yolu 2021-ci ilin sonunadək yüksək keyfiyyətlə təhvil verəcəyik.

Prezident İlham Əliyev: Bir də ki, magistral yolların arasında İran sərhədinədək uzanan yol da bizim diqqətimizdədir. Hazırda İran sərhədinə yol Astara şəhərinin içərisindən keçir ki, bu da narahatlıq yaradır. Ona görə mən göstəriş vermişəm ki, Astara rayonunun ərazisindən İran sərhədinə qədər yeni marşrut üzrə yol çəkilsin. Bu istiqamətdə hansı işlər görülür?

Saleh Məmmədov: Cənab Prezident, 2018-ci ildə Astaraya səfəriniz zamanı əhalinin bu məsələ ilə bağlı müraciətindən sonra Siz ilkin olaraq 2 milyon manat vəsait ayırdınız. Hazırda İran sərhədinə qədər yol çəkilmişdir. Astara çayı üzərindəki körpünün tikintisi məsələsi həll olunur. Bu ilin noyabrında İranın yol işçiləri ilə görüş keçiriləcək. Həmin görüşdə memoranduma qol çəkiləcək. Körpü hazır olan kimi biz artıq yolu istifadəyə verəcəyik. Beləliklə, o yol Astara şəhərinin daxilindən çıxarılacaq.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı. Həmçinin qəsəbədaxili yollara da mütləq fikir vermək lazımdır. Bu yaxınlarda Kürdəxanı qəsəbəsinin yolları demək olar ki, tam həcmdə təmir olunub. Bu gözəl nümunə bütün qəsəbələrdə öz əksini tapmalıdır.

Saleh Məmmədov: Möhtərəm cənab Prezident, Sizin birbaşa göstərişiniz və qayğınız nəticəsində bu il Bakının qəsəbələrində 242 kilometr daxili yollar asfaltlanaraq tam istifadəyə verilib. İndi həmin qəsəbələrin əhalisi çox rahat yollardan istifadə edirlər. Bundan əlavə, ilin sonunadək qəsəbələrdə daha 57 kilometr yolun çəkilişi başa çatdırılacaq. Yəni, biz Sizin tövsiyənizlə qəsəbədaxili müasir yolların uzunluğunu bu il təqribən 300 kilometrə çatdıracağıq. Buna da Sizin tərəfinizdən vəsait ayrılmışdır. Biz çalışırıq ki, ayrılmış vəsait hesabına həmin yolların çəkilişini yüksək səviyyədə başa çatdıraq.

Prezident İlham Əliyev: İndi gələn ilin investisiya proqramının müzakirəsi gedir. Əlbəttə ki, yol çəkilişi dövlət investisiya proqramında əhəmiyyətli yer tutacaqdır.

Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Rövşən Rzayevin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 18-də Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədri Rövşən Rzayevi qəbul edib.

Məcburi köçkünlərin problemlərinin həlli istiqamətində bu il də çox böyük işlərin nəzərdə tutulduğunu qeyd edən Prezident İlham Əliyev dedi:

- Məcburi köçkünlərin problemlərinin həlli istiqamətində bu il də çox böyük işlər nəzərdə tutulur. Bu işlərin bir hissəsi artıq görülüb. Bu yaxınlarda "Qobu Park-2” yaşayış kompleksinin açılışını qeyd etdik. Bu kompleksdə 1300 qaçqın ailəsi yerləşəcək. Kompleksin açılışında gördüm ki, ən yüksək standartlar tətbiq olunur. Çox gözəl, rahat evlər, gözəl ictimai zonalar, məktəb, uşaq bağçası, supermarket, tibb məntəqəsi, yəni, yaşayış üçün bütün şərait yaradılıbdır. Sevindirici hal ondan ibarətdir ki, "Qobu-1” və "Qobu-2” komplekslərinin tikintisi sırf özəl sektor tərəfindən təmin edildi. Hazırda tikilməkdə olan "Qobu-3” də özəl sektorun vəsaiti hesabına inşa edilir. Beləliklə, təqribən 4 minə yaxın köçkün ailəsi Qobu qəsəbəsində ən müasir standartlara cavab verən mənzillərlə təmin ediləcəkdir.

Mən açılış zamanı sahibkarlara da çağırış etdim, onlara bu işlərə qoşulmağı tövsiyə etdim. Mənim çağırışıma sahibkarlar cavab veriblər. Hesab edirəm ki, köçkünlərin problemlərinin həlli ümumxalq məsələsi olmalıdır. Düzdür, əsas yükü dövlət öz üzərinə götürübdür. Bu günə qədər yüzdən çox şəhərciyin tikintisi dövlət hesabına təmin edilmişdir. Ümumiyyətlə, köçkünlərin problemlərinin həlli, müavinətlərin verilməsi, evlərin tikilməsi üçün 7 milyard manatdan çox vəsait xərclənib. Bu il məcburi köçkünlərin müavinətləri 50 faiz artırıldı. Bu, bir daha onu göstərir ki, dövlət bu kateqoriyadan olan insanlara daim öz yardımını edir.

İlin sonuna qədər yeni şəhərciklərin açılışı nəzərdə tutulur. İlin əvvəlində nəzərdə tutduğumuz bütün işlər ilin sonuna qədər öz həllini tapmalıdır. Siz artıq indidən gələn ilin proqramı üzərində işləməlisiniz. Gələn il harada, nə qədər köçkün ailəsini biz yeni evlərlə, mənzillərlə təmin edə bilərik.

İndi isə görülən işlər haqqında məruzə edin və gələn il hansı işlərin görülməsi nəzərdə tutulmuşdur?

Rövşən Rzayev: Çox sağ olun, möhtərəm cənab Prezident. İlk növbədə, "Qobu Park-2”nin açılışında iştirak etdiyinizə görə təşəkkür edirəm. Bu park oktyabrın 8-də açıldı. Artıq məruzə edə bilərəm ki, Nəsimi rayonunda yerləşən yataqxanaların birində yaşayan 120 ailə yeni mənzillərdə məskunlaşıb. Proses davam etdirilir. Dünən ikinci püşkatma oldu. Nərimanov rayonunda və Sizə əvvəlcədən təqdim olunmuş ərazilərdəki yataqxanalarda məcburi köçkünlər siyahıya uyğun köçürüləcəklər. Bunun üçün Sizin tərəfinizdən bütün şərait yaradılıbdır. Komitənin bütün əməkdaşları bu istiqamətdə məşğuldurlar və işi davam etdirirlər.

Təbii ki, bu ilin sonuna qədər Sizin tapşırıqlarınıza əsasən bir neçə rayonda qəsəbələrin tikintisi başa çatdırılacaq. İcazə verin, bir-bir sadalayım - Şirvan rayonunda 685 mənzilli qəsəbəmiz artıq hazırdır, tamamlama işləri yekunlaşır. Beləliklə, Şirvan şəhərində məskunlaşan bütün məcburi köçkünlər mənzillərlə təmin olunacaqlar. Hətta ətraf rayonlardan bir neçə ailəni də həmin qəsəbəyə yerləşdirə biləcəyik. Göyçay rayonunda 80 mənzildən ibarət binada artıq tamamlama işləri bitir. Orada da qəzalı vəziyyətdə olan bir binada yaşayan 80 məcburi köçkün ailəsinin hamısı yeni mənzillərə köçürüləcək. Sizin tapşırığınıza əsasən Kürdəmirdə salınan, 565 mənzildən ibarət böyük bir qəsəbəmizdə də tamamlama işləri aparılır. Yəqin ki, oktyabr ayının axırları, yaxud noyabrın ortalarında onu da təhvil verə biləcəyik. Beləliklə, Kürdəmir rayonunda məskunlaşan bütün məcburi köçkünlərin hamısı bu qəsəbədə mənzillə təmin olunacaq. Oraya hətta ətraf rayonlardan bir neçə ailəni də gətirə biləcəyik.

Göygöl rayonunda ümumilikdə 130 mənzildən ibarət üç binanın inşası davam edir. Ağcabədi rayonunda əsasən laçınlıların məskunlaşdığı Taxtakörpü qəsəbəsində 645 fərdi ev tikilir. Biz 645 ailəni ilin sonuna qədər o evlərə köçürəcəyik. Ucar rayonunda 250 ailəlik bir qəsəbəmiz də ilin sonuna qədər tamamlanacaq. Beləliklə, Sizin tapşırıqlarınız əsasında Komitə tərəfindən inşa edilən mənzillərin sayı 3700-ə çatacaq.

Özəl sektorun töhfələri çox önəmlidir. Siz qeyd etdiyiniz kimi, özəl sektor tərəfindən tikilən 1300 ailəlik "Qobu Park-2” artıq açılıbdır. Özəl sektorun vəsaiti

hesabına tikilən 540 mənzillik daha bir qəsəbəmiz var. İlin sonunadək biz o mənzilləri də məcburi köçkünlərə təqdim edəcəyik. Beləliklə, Siz dediyiniz rəqəmlər ilin sonuna qədər tamamilə həllini tapacaq.

Möhtərəm cənab Prezident, icazə verin, mən Sizin tapşırığınızla gələn il hansı rayonlarda hansı qəsəbələri tikəcəyimizlə bağlı Komitə tərəfindən hazırlanan sənədləri diqqətinizə təqdim edim.

Prezident İlham Əliyev: Ondan əvvəl mən soruşmaq istəyirəm. Sumqayıt şəhərində də mənim tapşırığımla yeni evlərin tikilməsi nəzərdə tutulur. Mənim göstərişimlə artıq Sumqayıtda şəhərcik salınıbdır. Bu istiqamətdə hansı işlər görülür?

Rövşən Rzayev: Möhtərəm cənab Prezident, ötən il Sumqayıt şəhərində Sizin iştirakınızla iki qəsəbənin açılışını etmişik. Sumqayıtdakı 1001 ailəlik qəsəbədə məskunlaşma tamamilə başa çatıb. Sumqayıtın 12-ci mikrorayonunun ərazisində 1005 ailəlik şəhərcik Sizin iştirakınızla istifadəyə verilib və orada da köçkünlər yaşayırlar. Sizin tapşırıqlarınıza uyğun olaraq, Abşeron rayonunun "Stansiya Sumqayıt” deyilən ərazisində 1250 ailəlik qəsəbənin tikintisi başlayıb, işlər davam etdirilir. Bu, Sizin investisiya xərclərindən ayırdığınız vəsait hesabına inşa edilir. Düşünürəm ki, biz o qəsəbəni də 10 ay ərzində təhvil verə biləcəyik.

Eyni zamanda, Sumqayıt şəhərində Dövlət Komitəsinə 20 hektara yaxın yeni ərazi də ayrılıbdır. O istiqamətdə də fəaliyyət göstərilir. Gələn illərdə orada da tikintiyə başlamaq nəzərdə tutulub.

Prezident İlham Əliyev: İndi Bakı şəhərində yataqxanalar boşaldılır. Bu yataqxanaların bir çoxu qəzalı vəziyyətdədir. Onların taleyi necə olacaq, söküləcəkmi, təmir olunacaqmı? Siz bu məsələ ilə məşğul olmusunuz, yoxsa yox?

Rövşən Rzayev: Bəli. Biz çalışırıq ki, bütün yataqxanalardan məcburi köçkünləri tamamilə köçürək. Biz yataqxanaları rayon icra hakimiyyətlərinə və Əmlak Komitəsinə təhvil veririk.

Prezident İlham Əliyev: Onların vəziyyətinə də baxmaq lazımdır. Qəzalı vəziyyətdə olan yataqxanalar sökülməlidir və onların yerində yeni binalar tikilə bilər.

Rövşən Rzayev: Möhtərəm cənab Prezident, deyə bilərəm ki, bütün yataqxanalar həqiqətən də qəzalı vəziyyətdədir, bu, onları bərpa etməyə imkan verməyəcək. Yəqin ki, sökülüb yerində yeni binalar tikiləcək.

Prezident İlham Əliyev: Gələn ilin proqramı haqqında məruzə edin.

Rövşən Rzayev: Gələn ilin proqramını biz üç variantda işləmişik. İcazənizlə, mən Sizə bu variantları bir-bir məruzə edim. Deməli, biz gələn il Abşeron rayonunda əlavə olaraq 1890 ailəlik, Goranboy rayonunda isə 552 ailəlik qəsəbələr sala bilərik. Bunlar üç variantdır, Sizin diqqətinizə çatdırırıq, tapşırıqlarınızı gözləyəcəyik. Gəncə şəhərində 1512 ailəlik qəsəbə sala bilərik. Bunların hamısının vəsaiti Sizin tərəfinizdən ayrılıbdır. Qaradağ rayonunun "Ümid” qəsəbəsində də 500 ailəlik şəhərcik sala bilərik. Şəmkir rayonunun ərazisində 375 məcburi köçkün ailəsi üçün yeni qəsəbə tikə bilərik. Bu, bizim təqdim edə biləcəyimiz ikinci variantdır. Üçüncü variantımız - məcburi köçkünlər üçün Binəqədi rayonunda ayrılmış torpaqlarda 800 ailəlik, Gəncə şəhərində 1512 ailəlik və Samux rayonunun ərazisində 200 ailəlik qəsəbələr sala bilərik.

Prezident İlham Əliyev: Əgər biz bunu həll etsək, ümumiyyətlə, nə qədər köçkün ailəsi yerləşdiriləcək?

Rövşən Rzayev: Bununla bağlı biz üç variantda sənəd hazırlamışıq, icazənizlə, diqqətinizə təqdim edim. Birinci variantda toplam 6989 ailənin, ikinci variantda 6934 ailənin, üçüncü variantda isə 7059 ailənin yerləşdirilməsi nəzərdə tutulub.

Prezident İlham Əliyev: Məncə biz üçüncü variant üzərində dayanmalıyıq. Gələn il biz köçkünləri mümkün qədər çox yerləşdirməliyik. Siz bu proqrama yenidən baxın, xüsusilə Bakı və Sumqayıt şəhərlərini nəzərə alın. Çünki ən çox köçkünlərin məskunlaşdığı şəhərlər Bakı və Sumqayıtdır. İndi biz bölgələrdə vəziyyəti böyük dərəcədə yaxşılaşdıra bilmişik. 2007-ci ildə bütün çadır şəhərcikləri ləğv edildi və Azərbaycanın rayonlarında 100-dən çox şəhərcik salınmışdır. Ona görə bu proqramı mən bütövlükdə təsdiqləyirəm. Ancaq buna əlavələr edilməlidir, daha böyük həcmdə evlər tikilməlidir. O ki qaldı, buna lazım olan vəsaitə, biz vəsait taparıq. Çünki bu, bizim üçün ən prioritet məsələdir.

Latviya Respublikasının sabiq Prezidenti Raymonds Veyonis ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 18-də Latviya Respublikasının sabiq Prezidenti Raymonds Veyonislə görüşüb.

Qonağı salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

- Sizi görməyimə şadam. Xoş gəlmisiniz.

Raymonds Veyonis: Yenidən Bakıda olmaq xoşdur.

Prezident İlham Əliyev: Mən öyrəndim ki, siz ölkəmizdə səfərdəsiniz. Sizi görməyimə çox şadam.

Raymonds Veyonis: Dünən gəlmişəm və iki mühazirə oxumuşam.

Prezident İlham Əliyev: Bəli, bilirəm, ADA-da.

Raymonds Veyonis: Təkcə ADA-da deyil, həm də Qərbi Kaspi Universitetində.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı.

Raymonds Veyonis: Mən Azərbaycan və Latviya tarixi, mədəni əməkdaşlıqla bağlı fikirlərimi bildirdim.

Prezident İlham Əliyev: Mən bizim birgə işimizi xatırlayıram. Sizin Azərbaycana rəsmi səfərinizi, mənim Latviyaya rəsmi səfərimi xatırlayıram. Düşünürəm ki, birgə fəaliyyətimiz ərzində biz münasibətlərimizi irəli aparmağa nail olmuşuq.

Raymonds Veyonis: Çox iş görmüşük.

Prezident İlham Əliyev: Biz siyasi, eləcə də iqtisadi əlaqələr baxımından çox iş görmüşük. Mən, həmçinin şadam ki, biz razılaşdırdığımız bütün işləri həyata keçirmişik. Xatırlayıram ki, ölkənizə son səfərim zamanı biz Azərbaycan Ticarət Evinin açılması ilə bağlı sizinlə razılığa gəldik.

Raymonds Veyonis: Bəli, Ticarət Evi.

Prezident İlham Əliyev: Bir müddət sonra o açıldı. Bu, sizin regionda ilk Azərbaycan Ticarət Evidir. Hazırda bizim Polşada, Çində, Rusiyada, Ukraynada, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərində, bəzi başqa ölkələrdə ticarət evlərimiz var. Mən şadam ki, sizin regionunuzda bu, Latviyadadır, çünki bizim həqiqətən də sıx əlaqələrimiz var. Bildiyiniz kimi, Latviyanın sabiq Prezidenti xanım Vike Freyberqa da Nizami Gəncəvi Beynəlxalq Mərkəzinin həmsədri kimi çox fəaldır. Beləliklə, əlaqələrimizin yaxşı tarixçəsi var. Əminəm ki, qarşıdakı illərdə ölkələrimiz sıx əməkdaşlığı davam etdirəcək.

Raymonds Veyonis: Əlaqələr həqiqətən də çox yaxşıdır. Bu gün tələbələrə dediyim kimi, biz həqiqətən də müxtəlif səviyyələrdə hər zaman inkişaf etdirilməsi mümkün olan əla tərəfdaşlığa ümid bəsləyirik və düşünürəm ki, hər iki tərəf bu tərəfdaşlıqdan zövq alacaq. Bizim ölkəmiz üçün Azərbaycan bu regionda çox yaxın strateji tərəfdaş olub, tərəfdaşdır və tərəfdaş olacaq.

Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin müavini Əli Həsənovun vəzifədən azad edilməsi ilə bağlı verdiyi ərizəsi ilə əlaqədar qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 21-də Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin müavini Əli Həsənovu vəzifədən azad edilməsi ilə bağlı verdiyi ərizəsi ilə əlaqədar qəbul edib.

Prezident İlham Əliyev dedi: Hörmətli Əli müəllim, bu gün siz mənim ünvanıma ərizə yazmısınız. Ərizədə tutduğunuz vəzifədən azad olunmağınızı xahiş edirsiniz. İstərdim ki, sizə ölkəmizin inkişafına verdiyiniz töhfələrə görə təşəkkürümü bildirim. Siz uzun illərdir ki, Azərbaycanın hərtərəfli inkişafında fəal rol oynayırsınız. Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən irəli çəkilmisiniz, hələ sovet dövründə onun qərarı ilə yüksək vəzifələrə təyin olunmusunuz, müstəqillik dövründə 21 ildir ki, Baş Nazirin müavini vəzifəsində çalışırsınız, son 16 il ərzində mənim rəhbərliyimlə. Əlbəttə, sizə olan yüksək etimad onu göstərir ki, tutduğunuz vəzifələrdə işin öhdəsindən şərəflə gəlmisiniz. Ancaq, əlbəttə, həyat yerində durmur, yeni Baş Nazir təyin edilib, Nazirlər Kabineti qarşısında yeni vəzifələr qoyulub. Bir də ki, siz pensiya yaşına çatmısınız, 71 yaşınız var və əlbəttə, gənc kadrlara yer vermək üçün hesab edirəm ki, siz yaxşı nümunə göstərirsiniz. Ümid edirəm ki, iqtidar komandasında təmsil olunan digər yoldaşlara da bu, yaxşı bir örnək olacaqdır. Eyni zamanda, siz ictimai-siyasi həyatda fəal rol oynayırsınız və mənim tövsiyəmlə Yeni Azərbaycan Partiyası sizi sədrin müavini vəzifəsinə layiq görübdür. Bu, həm mənim tərəfimdən, eyni zamanda, partiya üzvləri tərəfindən sizin fəaliyyətinizə verilən yüksək qiymətdir və böyük etimaddır. Əminəm ki, siz komandanın etibarlı üzvü kimi bundan sonra da fəaliyyət göstərəcəksiniz. Hesab edirəm ki, partiya işində fəallığa daha böyük ehtiyac var. Mənim göstərişimlə Yeni Azərbaycan Partiyasının fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində əlavə addımlar atılmalıdır. Son vaxtlar siz bu sahəyə daha fəal qoşulmusunuz və bölgələrə səfərlər edirsiniz. Mənə göndərdiyiniz arayışlarda bölgələrdə mövcud vəziyyətlə bağlı məlumatlar və görüləcək işlər haqqında təkliflər verirsiniz.

Mən bir daha sizin uzun illər Azərbaycan naminə gördüyünüz işlərə görə təşəkkürümü bildirirəm. Əmin olduğumu bildirirəm ki, siz gələcəkdə ölkəmizin ictimai-siyasi həyatında öz sözünüzü deyəcəksiniz.

Əli Həsənov: Çox sağ olun, möhtərəm cənab Prezident. Məni qəbul etdiyiniz üçün Sizə dərin təşəkkürümü bildirirəm. Həqiqətən, mən 51 illik fəaliyyətim dövründə 20 il ulu öndər Heydər Əliyevin, son 16 ildə isə Sizin rəhbərliyiniz altında çalışmışam. İndi ünvanıma dediyiniz sözlər mənim üçün ən böyük qiymətdir. İnsan üçün bundan böyük nə ola bilər?! Ümumiyyətlə, 20 il Ulu Öndərin, 16 il ölkə Prezidenti möhtərəm cənab İlham Əliyevin, - hansı ki, bu gün dünya prezidentləri arasında öz layiqli yerini tutub və onun heç əvəzi də yoxdur, - rəhbərliyi altında çalışasan və belə bir Prezidentdən bu cür qiymət almaq, hansı ki, Siz sadaladınız, insana bundan böyük nə lazımdır?! Ulu Öndərimizin və Sizin rəhbərliyiniz altında işləmək mənim ən böyük qazancım olub. Ömrümün axırınacan Əliyevçiyəm və Əliyevçi də olaraq qalacağam. Ölkə Prezidentinin bir vəzifəli şəxs haqqında bu cür sözlər söyləməsindən, onun gördüyü işlərə bu cür qiymət verməsindən yaxşı nə ola bilər?!

Prezident İlham Əliyev: Siz buna layiqsiniz, Əli müəllim, mən bunları tam səmimi deyirəm. Əlbəttə ki, gündəlik formatda Prezidentdən daha çox tənqidi fikirlər səslənir, bu da təbiidir. Amma mən hər bir adamın, hər bir vəzifəli şəxsin fəaliyyətini obyektiv qiymətləndirirəm və sizin ünvanınıza dediyim sözlər tam həqiqətə uyğundur.

Əli Həsənov: O da Sizin böyüklüyünüzdür, bir daha nümayiş etdirirsiniz ki, Siz həqiqətən hər bir Azərbaycan vətəndaşının qarantısınız. Mən də Azərbaycan vətəndaşıyam və bunu bir daha nümayiş etdirirsiniz. Siz bütün sahələrdə islahatlar aparmısınız. Bəli, gənclərə yol verilməlidir. Bəli, ulu öndər Heydər Əliyev də bu addımları atırdı. Ulu öndər Heydər Əliyevin siyasəti bu gün tam davam edir bütün istiqamətlərdə. Nə əldə etmişiksə, təbii ki, onun

hamısının kökündə, əsasında ulu öndər Heydər Əliyevin siyasəti durur. Allaha çox şükürlər olsun ki, Siz də bunu çox böyük ləyaqətlə, çox böyük bacarıqla həyata keçirirsiniz. Bu gün Siz Azərbaycanı dünyaya tanıtdırırsınız. Götürək, Mehriban xanımın işlərini. Mehriban xanım ən yüksək keyfiyyətə, humanistlik keyfiyyətinə, ən yüksək siyasi keyfiyyətə malik bir xanımdır. Mehriban xanım Azərbaycan xanımını dünya xanımları sırasında ən yüksək zirvəyə qaldırdı. Sizin sayənizdə bu gün bütün dünya Azərbaycandan danışır. Bunu necə görməmək olar? O müxalifətdəkilər aldıqları vəsaiti doğrultmaq, onları silmək üçün canfəşanlıq edirlər, ağızlarına gələni danışırlar. Bütün Azərbaycan ictimaiyyəti belə qeyri-obyektiv məsələlərə qarşı münasibət bildirməlidir, hər kəs mövqeyini bildirməlidir.

Məni bu gün qəbul etdiyinizə, ünvanıma bu cür xoş sözlər dediyinizə görə Sizə bir daha təşəkkür edirəm. Necə ki, Ulu Öndərin gördüyü işlərin əyani nəticələri indi daha aydın görünür, Sizin də gördüyünüz işlərin nəticələri hər il, 10 il, 50 il bundan sonra daha aydın görünəcəkdir. Ona görə bir daha Sizə təşəkkür edirəm. Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun, Əli müəllim

Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin müavini Hacıbala Abutalıbovun vəzifədən azad edilməsi ilə bağlı verdiyi ərizəsi ilə əlaqədar qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 21-də Azərbaycan Respublikası Baş Nazirinin müavini Hacıbala Abutalıbovu vəzifədən azad edilməsi ilə bağlı verdiyi ərizəsi ilə əlaqədar qəbul edib.

Prezident İlham Əliyev dedi: Hacıbala müəllim, siz bu gün mənə Baş Nazirin müavini vəzifəsindən azad olunmağınızla bağlı ərizə göndərmisiniz. Mən istərdim ki, sizə gördüyünüz işlərə görə öz təşəkkürümü bildirim. Uzun illərdir ki, siz müxtəlif vəzifələrdə çalışırsınız, həm Baş Nazirin müavini vəzifəsində, 17 il Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı kimi və son il yarımda yenə də Baş Nazirin müavini işləyirsiniz. Bilirəm ki, siz həmişə ulu öndər Heydər Əliyevə sadiq olmusunuz. Heydər Əliyev üçün ən ağır dövrlərdə siz öz sözünüzü demisiniz. Bəzi gənclər əlbəttə ki, bunu bilmir və bəzi adamlar bunu yaddan çıxarır. Amma mən heç vaxt bunu unutmuram ki, o vaxt süni şəkildə ortalığa atılmış yaş senzi məsələsinə qarşı siz qəti etiraz bildirmisiniz. O vaxt ulu öndər Heydər Əliyevin xalq qarşısında nüfuzu çox yüksək idi və xalq ondan başqa heç kimi rəhbər vəzifəsində görmürdü. Onun gələcək fəaliyyətini əngəlləmək üçün o vaxt partokrat hakimiyyət yaş senzi kimi çox cəfəng bir qaydanı tətbiq etmişdi. Səhv etmirəmsə, 65 yaşdan yuxarı olan şəxs Prezident ola bilməzdi. Ulu Öndərin də o vaxt 69 yaşı vardı və yadımdadır, siz parlamentin qarşısında kütləvi etiraz aksiyaları təşkil etmisiniz, öz sözünüzü demisiniz, heç kimdən qorxmamısınız. Çünki o vaxt repressiya təhlükəsi çox böyük idi və Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsini əngəlləmək istəyənlər müxtəlif çirkin əməllərə əl atmışlar. Heydər Əliyevin yaxın silahdaşı Əjdər Xanbabayevi vəhşicəsinə qətlə yetirdilər, özü də nə vaxt? Həmin gün ki, Heydər Əliyev Moskvadan Bakıya gəlməli idi. Mən ondan bir gün qabaq Bakıya gəlmişdim ki, onu qarşılayım. Onun gəlişini əngəlləmək, ona hədə-qorxu gəlmək üçün günahsız bir insanı, ziyalını – Əjdər Xanbabayevi həmin o dəstə qətlə yetirdi. Düzdür, sonra onu öldürənlər öz layiqli cəzalarını aldılar və Heydər Əliyevin Azərbaycana qayıtmasını heç kim əngəlləyə bilmədi. Bütün təhlükələrə baxmayaraq, o, Bakıya gəldi, öz sözünü dedi. İndiki bəzi dırnaqarası özünü lider adlandıran qorxaqlardan fərqli olaraq, o, hər bir təhlükəyə, hər bir məhrumiyyətə getməyə hazır idi. Onun böyüklüyü bundadır və siz Hacıbala müəllim, o vaxt öz sədaqətinizi göstərmisiniz, həm Ulu Öndərə, həm Vətənə, dövlətə, xalqımıza. Çünki Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi bizi çox böyük fəlakətdən qorudu. Təsadüfi deyil ki, Ulu Öndər Sizə böyük vəzifələr təklif etmişdir, Baş Nazirin müavini vəzifəsinə təyin etdi, ondan sonra Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı, ondan əvvəl isə siz Suraxanı rayonunda icra başçısı işləmisiniz. Yadımdadır, sizin o vaxt fəaliyyətiniz də bəziləri üçün bir növ təəccüblü idi, çünki bildiyimə görə, qapılarınız açıq idi, kim istəyirdi gəlirdi. Vətəndaşların problemləri ilə maraqlanırdınız və bu, bir novatorluq idi. İndi bəziləri bunu yaddan çıxarır, amma mən yaddan çıxarmıram və bu gün sizi dəvət etmişəm ki, bunu sizə deyim və Azərbaycan vətəndaşları da bunu bilsinlər.

Ancaq həyat yerində durmur, qarşıya yeni vəzifələr qoyulur, yeni çağırışlar qarşımızda durur. Yaşınız da artıq 75-i keçibdir və əlbəttə ki, daha gənc nəslə yol vermək lazımdır. Ona görə sizin ərizə ilə mənə müraciətinizi yüksək qiymətləndirirəm. Hesab edirəm ki, pensiya yaşına çatmış, hər halda 70 yaşını keçən iqtidarda təmsil olunanlar da yəqin ki, sizin nümunənizi təkrar edəcəklər. Hər halda mən buna ümid edirəm. Siz Yeni Azərbaycan Partiyasında da fəal iş görürsünüz. Hesab edirəm ki, bundan sonra da partiya tərkibində siz öz fəaliyyətinizi davam etdirməlisiniz. Sizə gələcək fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram və gördüyünüz işlərə görə təşəkkürümü bildirirəm.

Hacıbala Abutalıbov: Çox sağ olun. Minnətdarlığımı bildirirəm. Birinci növbədə Ulu Öndərə olan sevgim, məhəbbətim Leninqradda təhsil aldığım günlərdən başlayıb. Düzdür, onda mən onunla birbaşa görüşməmişdim. Amma Siyasi Büro üzvlərinin şəkillərinin içərisində ikinci yerdə Heydər Əliyevimizin şəklini görəndə bütün azərbaycanlılar fəxr edirdilər. Bizə hamı hər yerdə Heydər Əliyevçilər deyirdilər. Biz

bununla fəxr edirdik. Heydər Əliyevi hakimiyyətə xalq gətirdi. Azərbaycan xalqı düşdüyü bəladan çıxmaq üçün yalnız və yalnız Ulu Öndəri rəhbərlikdə görə bilərdi və görürdü də. Ulu Öndər çox ağır vəziyyətdə olan Azərbaycanı xilas etmək üçün özünü qurban verdi. Gecəsini gündüzünə, gündüzünü gecəsinə qatırdı, Naxçıvanda gecə lampa işığında işləyirdi, soyuqda Azərbaycanı belə bir ağır vəziyyətdən çıxarmaq yollarını araşdırırdı. Hakimiyyətə gələndən sonra Heydər Əliyev məni dəvət etdi və Suraxanıda vəziyyətin çox ağır olduğunu deyərək, məni bu rayonun icra hakimiyyətinin başçısı vəzifəsinə təyin etdi. İnsanın həyatında elə bir hal olur ki, o hal insanın ən xoşbəxt günü sayılır. Mənim də ən xoşbəxt günüm Heydər Əliyevlə əl-ələ salamlaşmağım olub. Suraxanıda işlədiyim vaxt Heydər Əliyevimiz və Siz Amerikadan qayıtmışdınız.

Prezident İlham Əliyev: Müalicədən qayıtmışdı, 1999-cu il, yadımdadır o günlər, xatırlayıram.

Hacıbala Abutalıbov: Bəli, qurbanlar kəsilirdi. Üç gündən sonra Yeni Suraxanıya gəldi, Heydər Məscidini açdı, bir aydan sonra məni kabinetə dəvət etdi və dedi ki, indi səni Baş Nazirin müavini təyin edirəm. Bir ildən sonra məni Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı təyin etdi. Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətində Siz dediniz, düz 17 il yarım işlədim. Heydər Əliyevin böyük arzusu var idi: Bakı təmizlənməlidir, Bakı abadlaşmalıdır, Bakı yaşıllaşmalıdır, Bakı gül-çiçəyə çevrilməlidir. Gecə 3-də, 5-də zəng edirdi, yatmağı yox idi, gecəsi-gündüzü yox idi. Sonra Sizin hakimiyyətiniz dövründə işlədim. Sizin göstərişlərinizin, Bakının belə gözəl vəziyyətə çatdırılması üçün Sizin arzularınızın yerinə yetirilməsində əlimdən gələni edə bildim. Bakı gözəlləşdi və Siz də həmişə demisiniz və deyirsiniz ki, Bakı dünyanın ən gözəl şəhəridir. Əgər Heydər Əliyevimiz Azərbaycan dövlətini yaratdısa, dövlətçiliyin banisidirsə, Siz inkişaf etmiş Azərbaycanın banisisiniz. Azərbaycanda sabitliyin qiyməti yoxdur. Çox sağ olun ki, Azərbaycan belə bir inkişafdadır. Minnətdarlığımı bildirirəm.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun, Hacıbala müəllim.

Hacıbala Abutalıbov: Çox sağ olun

Şahin Mustafayevin yeni vəzifəyə - Baş Nazirin müavini təyin olunması ilə əlaqədar qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 22-də Şahin Mustafayevi yeni vəzifəyə - Baş Nazirin müavini təyin olunması ilə əlaqədar qəbul edib.

Prezident İlham Əliyev dedi:

- Siz uzun illər İqtisadiyyat naziri vəzifəsində işləyirsiniz. Bütövlükdə sizin işinizdən mən razıyam. Ona görə qərara gəldim ki, sizi Baş Nazirin müavini vəzifəsinə təyin edim. Bu, çox böyük vəzifədir, böyük etimaddır. Ümid edirəm ki, siz bu etimadı doğruldacaqsınız və yeni vəzifədə ölkəmizin iqtisadi inkişafının dayanıqlı olmasına öz töhfənizi verəcəksiniz.

Azərbaycan iqtisadiyyatı son 15 il ərzində üç dəfədən çox artıb. Ancaq biz onu da bilməliyik ki, bu artım daha çox neftin hasilatının artırılması hesabına mümkün olubdur. Əlbəttə, biz neft gəlirlərinin qeyri-neft sektoruna yönəldilməsi istiqamətində çox böyük uğurlar əldə etdik və Azərbaycan iqtisadiyyatımızın şaxələndirilməsi işində dünya miqyasında təbii resurslarla zəngin olan ölkələr sırasında qabaqcıl yerlərdədir. Təsadüfi deyil ki, biznes mühitinin yaxşılaşdırılmasını Dünya Bankı kimi ən aparıcı beynəlxalq maliyyə qurumu qiymətləndirir və biznes mühitinin səviyyəsinə görə biz dünyada 25-ci yerdəyik, 20 ən islahatçı ölkə arasındayıq. Eyni zamanda, Davos Ümumdünya İqtisadi Forumu illik hesabatında Azərbaycanı bir çox meyarlar üzrə qabaqcıl yerlərə layiq görübdür. Bütün bunlar aparılan islahatların nəticəsidir.

Ancaq hesab edirəm ki, biz əldə edilmiş uğurlarla kifayətlənməməliyik. İqtisadi sahədə hələ də bir çox problemlər mövcuddur, o cümlədən biznes mühitinin yaxşılaşdırılması istiqamətində əlavə addımlar atılmalıdır. Xüsusilə, ölkə iqtisadiyyatının qeyri-neft sektoruna xarici sərmayənin cəlb edilməsi sahəsində hələ ki bir çox işlər görülməlidir. Düzdür, ölkə iqtisadiyyatına 270 milyard dollardan çox sərmayə qoyulubdur. Bunun yarısı xarici sərmayədir. Ancaq bu sərmayənin də böyük əksəriyyəti neft-qaz sektoruna qoyulan sərmayədir. Bizim vəzifəmiz xarici investorları inandırmaqdır ki, ölkəmizin qeyri-neft sektoruna daha böyük həcmdə sərmayə qoysunlar. Eyni zamanda, yerli şirkətlər üçün elə gözəl biznes iqlimi yaradılmalıdır ki, Azərbaycan şirkətləri ölkə iqtisadiyyatına böyük həvəslə sərmayə qoysunlar.

Biz onu da bilirik ki, hazırda iqtisadi inkişafımızın artımının əsas səbəblərindən biri dövlət investisiyalarıdır. Biz bunu edirik, etməliyik, infrastruktur layihələrinə, xidmət sektoruna, digər sahələrə. Ancaq ölkəmizin uğurlu dayanıqlı iqtisadi inkişafı bundan sonra özəl sektor hesabına təmin edilməlidir. Bu vəzifəni mən doqquz ayın sosial-iqtisadi yekunlarına həsr edilmiş müşavirədə səsləndirdim. Bizim əsas vəzifəmiz qeyri-neft sektorunu inkişaf etdirmək və məşğulluğu artırmaqdır. Bunun da çox sadə səbəbi var. Müstəqillik günündən bu günə qədər Azərbaycan əhalisi təxminən 3 milyon artıbdır. Bu, həm böyük üstünlüyümüzdür, böyük sərvətimizdir, eyni zamanda, ölkə iqtisadiyyatına, o cümlədən infrastruktura və sosial infrastruktura böyük yükdür. Yeni məktəblər, yeni uşaq bağçaları tikilməlidir, yeni yollar çəkilməlidir. Yolların çəkilişi üçün vaxtilə qanunsuz tikilən binalarda yaşayan vətəndaşlar köçürülməlidir. Onlara dövlət tərəfindən kompensasiya verilir. Kompensasiya onları qane etməlidir. Yəni, biz bir çox xərclərlə üzləşirik.

Cənubi Qafqazda bizdən başqa digər ölkələrdə demoqrafik artım yoxdur. Ona görə o ölkələrdə bizim üzləşdiyimiz problemlər də mövcud deyil. Mən dəfələrlə demişəm ki, bizim iqtisadi artımımız demoqrafik artımı üstələməlidir. Buna nail olmaq üçün biz yeni artım mənbələri aşkar etməliyik. Onlardan biri kölgə iqtisadiyyatına qarşı mübarizədir. Əfsuslar olsun ki, hələ kölgə iqtisadiyyatı bizim iqtisadiyyatımızın bir hissəsini ehtiva edir. Düzdür, bütün postsovet ölkələrində bu problem var və ölkələr çalışırlar ki, bu problemlə mübarizə aparsınlar. Azərbaycanda kölgə iqtisadiyyatına qarşı mübarizə daha mütəşəkkil formada aparılır. Hesab edirəm ki, kölgədən çıxarılacaq biznes, əlbəttə, bizim iqtisadi göstəricilərimizi də düzəldəcək. Yəni, göstəricilər reallığı əks etdirəcək. Eyni zamanda, biznes dairələri bilməlidirlər ki, ölkədə vahid qanunlar, vahid qaydalar mövcuddur. İnhisarçılığa qarşı çox ciddi mübarizə aparılmalıdır. Bəzi hallarda dövlət məmurları, hansılar ki, eyni zamanda, müxtəlif biznes dairələrinə də kömək göstərirlər, onlar haqsız rəqabət aparırlar. Azərbaycanda inhisarçılığa qarşı mübarizə mütəşəkkil xarakter daşımalıdır. Əgər biz buna nail olsaq, əlbəttə, biznes dairələri üçün daha yaxşı şərait yaradılacaq.

Ona görə iqtisadi artımı qeyri-neft sektorunun hesabına təmin etmək, məşğulluğu artırmaq lazımdır.

Hər il on minlərlə yeni iş yeri yaradılır. Məhz buna görə işsizlik Azərbaycanda aşağı səviyyədədir. Ancaq buna baxmayaraq, işsizlik arta bilər. Nəyə görə? Əhali artır və əgər iqtisadi inkişaf artan əhalinin templəri ilə uzlaşmasa, əlbəttə ki, gələcəkdə bizi bir çox problemlər gözləyə bilər. Biz isə öz siyasətimizi strateji hədəflər əsasında qururuq. Bizim siyasətimiz uzunmüddətlidir və siyasətimizin əsas qayəsi odur ki, dayanıqlı inkişaf təmin edilsin.

Bu gün ölkə iqtisadiyyatının 85 faizi özəl sektorda formalaşır. Qeyri-neft sektorumuz da artır, 9 ayda 3,5 faiz artıb, kənd təsərrüfatı 7 faizdən çox artıb, qeyri-neft sənayesi 15 faizdən çox artıb. Ancaq biz bilirik ki, ehtiyatlar kifayət qədər böyükdür. Özəl sektorun iqtisadi sahədə payı yüksək olsa da, bilirik, bizdə qeyri-neft ixracı hələ ki, çox aşağı səviyyədədir. Mütləq rəqəmlər artır, amma faiz nisbəti artmır. Bunun, əlbəttə, səbəbi ondan ibarətdir ki, son illər aparılan uğurlu enerji siyasəti nəticəsində biz daha böyük həcmdə təbii qazı hasil edirik və beləliklə, enerji resurslarının ümumi daxili məhsuldakı payı artır və artacaq, yeni kontraktlar üzrə kəşfiyyat və qazma işləri aparılır. Buna uyğun olaraq qeyri-neft sektoru da, qeyri-neft ixracı da artmalıdır. Hələ ki, ixracımızın əsas hissəsi neft-qaz və neft məhsulları hesabına təmin edilir. Hesab edirəm ki, Baş Nazirin müavini kimi siz bu işlərə ciddi fikir verəcəksiniz, müvafiq qurumlar arasındakı koordinasiyanı təmin edəcəksiniz.

Siz İqtisadiyyat naziri kimi regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının hazırlanması və icrası ilə bağlı işlərdə fəal iştirak etmisiniz və bu Proqramın tərtibatında önəmli rol oynamısınız. Hesab edirəm ki, bu sahə daim diqqətinizdə olmalıdır. Eyni zamanda, siz bir sıra ikitərəfli hökumətlərarası komissiyaların Azərbaycan tərəfdən həmsədrisiniz. Bu sahədəki fəaliyyətinizi davam etdirməlisiniz. Mənim göstərişimlə bir çox ölkələrə ezam olunaraq orada Azərbaycanın ixracını təşviq etmək üçün müxtəlif tədbirlər təşkil etmisiniz. Biznes qurumlarına Azərbaycanda istehsal olunan ixracyönümlü malları xarici bazarlara çıxarmaq və satışını təşkil etmək üçün böyük kömək və səylər göstərilir. Bu sahəyə də daim diqqət olmalıdır. Dövlət investisiyalarının məqsədyönlü olması haqqında mən öz sözlərimi dedim. İnvestisiyalar qeyri-neft sektorunun artımına xidmət etməlidir. Məşğulluğu, artan əhalini işlə təmin etmək üçün şərait yaradılmalıdır.

Mən ümid edirəm ki, siz etimadımı doğruldacaqsınız. Yəni, sizin iş təcrübəniz bunu deməyə əsas verir. Siz Azərbaycan iqtisadiyyatının müxtəlif sahələrini çox yaxşı bilirsiniz. Sizdən fəal iş və ciddi nəticə gözləyirəm.

Şahin Mustafayev: Möhtərəm cənab Prezident, ilk növbədə, mənim fəaliyyətimə yüksək qiymət verdiyinizə görə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Dövlət başçısı tərəfindən bir məmur kimi fəaliyyətimə verilən bu cür yüksək qiymət mənim üçün ən böyük şərəfdir. Sizin haqqımda söylədikləriniz şəxsən mənim üçün ən böyük şərəfdir. Eyni zamanda, möhtərəm cənab Prezident, istəyirəm Sizə minnətdarlığımı bildirim ki, məni bu yüksək etimada layiq görmüsünüz. Mən Sizi əmin edirəm, əlimdən gələni edəcəyəm ki, bu yüksək etimadınızı doğruldum.

Doğrudan da Azərbaycan möhtəşəm inkişaf yolu keçmişdir. Bunu hər kəs, hər bir Azərbaycan vətəndaşı bilir, gündəlik həyatında görübdür. Müqayisəsiz bir mənzərə mövcuddur - 2003-cü il və 2019-cu il tamamilə başqa mənzərədir. Siz qeyd etdiyiniz kimi, ölkə iqtisadiyyatı 3,3 dəfə artmışdır. Siz qeyd etdiyiniz kimi, ölkənin əsas maliyyə mənbəyi neft sektoru olduğu üçün bu sektor daha da yüksək templərlə inkişaf etmişdir. Qeyri-neft sektoru aşağı templərlə - 2,8 dəfə artmışdır.

Siz dövlət başçısı kimi fəaliyyətə başladığınız ilk dövrdən məhz iqtisadiyyatın şaxələndirilməsini, qeyri-neft sektorunun inkişafını bir vəzifə kimi hökumətin qarşısına qoymuşdunuz. Ölkənin potensialını dəfələrlə artırmaqla yanaşı, bu sahədə də genişmiqyaslı işlər görülmüşdür. Siz burada regionların sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət proqramını xatırlatdınız. Bu proqram Sizin sosial-iqtisadi sahədə ilk proqramlarınızdan biri olmuşdur. Qeyd etməliyəm ki, proqramın icrası nəticəsində ölkənin regionlarının siması, sözün əsl mənasında, dəyişmişdir, insanların həyat səviyyəsi dəfələrlə artmışdır. Azərbaycanda yoxsulluğun səviyyəsi 10 dəfəyə yaxın aşağı düşmüşdür və bu gün təqribən 5 faiz təşkil edir. İşsizlik də eyni qaydada. İşsizliyin səviyyəsi aşağı düşmüşdür. Digər göstəricilər, ölkədə həyata keçirilən infrastruktur layihələri, yollar - 15 min kilometrə yaxın yollar tikilmişdir. Ölkə, sözün əsl

mənasında, nəqliyyat qovşağına çevrilmişdir. Nəqliyyat sahəsində görülən işlər - Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı, dəmir yolunda aparılan yenidənqurma və təmir işləri, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu. Bu nəhəng layihələr ölkənin tranzit imkanlarını genişləndirmişdir. Mən bu ilin doqquz ayının yekunları üzrə göstəricilərin birini xatırlatmaq istəyirəm ki, qeyri-neft tranzit daşımaların həcmi 43 faiz artmışdır. Sahibkarlıq ciddi inkişaf yolu keçmişdir. Bu gün Azərbaycanda orta sinif, möhkəm sahibkarlıq sinfi formalaşmışdır.

Cənab Prezident, Siz oktyabrın 15-də keçirdiyiniz iqtisadi müşavirədə bizim qarşımızda çox aydın vəzifələr qoydunuz. Mən əminəm ki, verdiyiniz tapşırıqların icrası istiqamətində Sizin rəhbərliyinizlə görüləcək işlərin mütləq daha gözəl nəticələri olacaqdır. Sizi əmin etmək istəyirəm ki, bu nəticələrə çatmaq üçün mənə həvalə etdiyiniz sahədə əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm.

Cənab Prezident, Sizə bir daha minnətdarlığımı bildirirəm, çox sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Sizə uğurlar arzulayıram və Sizdən yaxşı nəticələr gözləyirəm.

Şahin Mustafayev: Çox sağ olun

Mikayıl Cabbarovun yeni vəzifəyə - İqtisadiyyat naziri təyin olunması ilə əlaqədar qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 23-də Mikayıl Cabbarovu yeni vəzifəyə - İqtisadiyyat naziri təyin olunması ilə əlaqədar qəbul edib.

Prezident İlham Əliyev dedi:

-Mən qərara gəldim ki, sizi İqtisadiyyat naziri vəzifəsinə təyin edim. Siz müxtəlif vəzifələrdə, o cümlədən İqtisadiyyat Nazirliyində nazir müavini vəzifəsində çalışmısınız, Təhsil naziri, Vergilər naziri kimi fəaliyyət göstərmisiniz. Xüsusilə sizin Vergilər naziri kimi fəaliyyətinizi qeyd etməliyəm. Aparılan islahatlar nəticəsində vergilər sistemində şəffaflıq təmin edilir, biznes dairələri üçün vahid qaydalar tətbiq olunur.

Azərbaycanda sahibkarlığın inkişafı üçün vergilər stimulverici rol oynayır və nəticələr də göz qabağındadır. Bu il Vergilər Nazirliyi plandan əlavə təqribən 350 milyon manatdan çox vəsait toplayıb və əlbəttə ki, bu, şəffaflığın təzahürüdür. Təbii ki, bu vəsait bizə bu il çox geniş və ciddi sosial paket icra etmək imkanı verdi. Deyə bilərəm ki, bu sosial təşəbbüsün analoqu bu günə qədər olmamışdır. Dörd milyon iki yüz min insan bu sosial təşəbbüsdən faydalanıb, minimum əməkhaqqı təxminən iki dəfə, minimum pensiya 70 faizdən çox artırılıb. Minimum pensiyanın alıcılıq qabiliyyətinə görə biz MDB məkanında birinci yerdəyik, amma orta pensiyanın səviyyəsinə görə üçüncü yerdəyik. Yəni, bu, doğrudan da çox böyük sosial təşəbbüsdür. Əlbəttə, əgər bizim maliyyə imkanlarımız olmasaydı, biz bunu edə bilməzdik.

Bütün bunları nəzərə alaraq, mən sizi İqtisadiyyat naziri vəzifəsinə təyin edirəm. Bu, çox məsuliyyətli vəzifədir. Əlbəttə, Azərbaycan iqtisadiyyatının bundan sonra qeyri-neft sektoru hesabına inkişafı bizim əsas prioritetimizdir.

Hələ ulu öndər Heydər Əliyev vaxtilə demişdir ki, iqtisadiyyatı güclü olan ölkə hər şeyə qadirdir. Bu, tam həqiqətdir və bu gün bizim siyasi müstəqilliyimizin təməlində iqtisadi müstəqillik dayanır. Mən bunu öz çıxışlarımda dəfələrlə demişəm. Əgər bizim iqtisadiyyatımız kənar dairələrdən asılı olsaydı, biz uğurlu siyasi kurs icra edə bilməzdik. Bizim siyasi müstəqilliyimizin, o cümlədən xarici siyasətdə apardığımız prinsipial mövqeyin əsas baza prinsipi iqtisadi müstəqilliyimizdir. Mən Prezident kimi ilk illərdən iqtisadi müstəqilliyə nail olmaq üçün çalışmışam, müvafiq göstərişlər vermişəm. Bu gün Azərbaycan iqtisadi baxımdan, o cümlədən siyasi baxımdan heç kimdən, heç bir ölkədən asılı deyil, prinsipial müstəqil siyasət aparır, o siyasət ki, Azərbaycan xalqının maraqlarını təmin edir. Azərbaycan xalqının maraqlarını, dövlət maraqlarını bütün beynəlxalq tribunalardan müdafiə etmək üçün əlbəttə ki, bizim iqtisadi imkanımız olmalıdır.

Biz indi dünyada gedən proseslərə diqqətlə baxırıq və görürük ki, hansı ölkələr iqtisadi cəhətdən başqa ölkələrdən, yaxud da beynəlxalq maliyyə qurumlarından asılıdırsa, o ölkələr müstəqil siyasət apara bilməz, o ölkələr bir növ böyük ölkələrin girovuna, alətinə çevrilir. O ölkələrin hökumətlərini bəzi hallarda öz xalqına, öz milli maraqlarına görə istifadə etmək üçün onlara təzyiq edilir və onlar bu təzyiqə davam gətirə bilmir. Bizə də təzyiq göstərilir və mənim Prezident kimi fəaliyyətimin bütün dövrlərində göstərilən təzyiqlə üzləşmişik. Ancaq buna davam gətirə bilmişik, müqavimət göstərmişik, öz sözümüzü demişik və heç bir təzyiq, heç bir hədə-qorxu, heç bir təhdid bizim siyasətimizə təsir edə bilməz. Nə üçün? İlk növbədə, biz xalqın dəstəyinə arxalanırıq. Son müddət ərzində keçirilən rəy sorğuları göstərir ki, bizim hökumətimizə ictimai dəstək nə qədər yüksəkdir. O cümlədən Davos Ümumdünya İqtisadi Forumunun son hesabatında, - mən bunu səsləndirdim, - hakimiyyətə olan inam baxımından biz dünya miqyasında ön sıralardayıq. Ona görə iqtisadi müstəqillik bizim üçün əsas vəzifə olaraq qalır. Buna nail olmaq üçün biz gələcək illərdə çox böyük səylər göstərməliyik.

Bizim iqtisadiyyatımızın əsas hissəsini neft-qaz sektoru təşkil edir. Bu, təbiidir. Bu, demək olar ki, neft-qazla zəngin olan bütün ölkələrdə müşahidə edilən mənzərədir və bu, faktdır. Bəzi hallarda bunu mənfi amil kimi yozurlar. Mən bunu mənfi amil kimi qəbul edə bilmərəm, çünki məhz neft-qaz sektorunun inkişafı hesabına biz böyük infrastruktur layihələri icra etmişik, neft-qaz sektorunun gəlirləri hesabına biz 300 mindən çox köçkünü yerləşdirmişik, biz ordumuzu gücləndirmişik, biz böyük sosial layihələri icra etmişik.

Əgər bizdə neft-qaz sektoru olmasaydı, yaxud da ki, bu sektoru inkişaf etdirməsəydik, biz nəyin hesabına inkişaf edəcəkdik? Guya kimsə bizə gəlib arxa mı duracaqdı? Hansısa ölkə, yaxud da ki, beynəlxalq maliyyə qurumu bizə kömək mi göstərəcəkdi?

Biz o illəri yaxşı xatırlayırıq, mən yaxşı xatırlayıram. 1990-cı illərdə bizim pulumuz yox idi və biz beynəlxalq maliyyə qurumlarından, böyük dövlətlərdən bir növ asılı idik. Onlar da bəzi hallarda bizə diktə etməyə çalışırdılar. Ona görə iqtisadi müstəqillik mənim siyasətimin ana xəttini təşkil edir. Bu, bizə güc verir, inam verir, xalqımız təhlükəsizlik şəraitində yaşayır və biz ölkə üçün vacib olan bütün layihələri icra edirik.

İndiki dövrü mən şərti olaraq postneft dövrü adlandırardım. Ona görə yox ki, bizim neftimiz tükənir, əksinə, bizim ehtiyatlarımız kifayət qədər yüksəkdir, o cümlədən qaz ehtiyatlarımız 2,6 trilyon kubmetrə bərabərdir. Yeni kontraktlar imzalanıb, kəşfiyyat işləri aparılır və neft-qaz sektorumuz bundan sonra da ölkəmizin həyatında önəmli rol oynayacaq. Ona görə mən indiki dövrü postneft-qaz dövrü adlandırıram ki, bizim siyasətimizdə bu sahə kənara qoyulmalıdır. Bu sahədə nə lazım idisə gördük, həm Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft, həm Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəmərləri, Cənub Qaz Dəhlizi tarixi layihələrdir. Bunları biz görmüşük. İndi bu layihələrin faydasını biz və gələcək nəsillər görəcəklər. Ancaq biz iqtisadi inkişafımızı qeyri-neft sektoru üzərində qurmalıyıq və burada əlbəttə ki, aparıcı rol İqtisadiyyat Nazirliyinin üzərinə düşür. Əminəm ki, İqtisadiyyat naziri kimi siz bu tapşırıqları yerinə yetirəcəksiniz.

Bizim iqtisadiyyatımız dayanıqlı olmalıdır. İndiki iqtisadi artım templəri məni qane etmir. Düzdür, bunun obyektiv səbəbləri var. Hazırda neftin hasilatının bir qədər aşağı düşməsi nəticəsində ümumi daxili məhsulda müəyyən dərəcədə yavaşıma var. Ancaq doqquz ayda ümumi daxili məhsul 2,5 faiz artıb, amma qeyri-neft sektorunda 3,5 faiz. Hesab edirəm ki, bu, pis göstərici deyil. Ancaq bizi qane etmir. Düzdür, kənd təsərrüfatı 7 faizdən çox, qeyri-neft sənayesi 15 faizdən çox artıb. Bu, çox müsbət hallardır. Ancaq biz elə etməliyik ki, bu inkişaf dayanıqlı olsun. Buna nail olmaq üçün bundan sonra da çox ciddi islahatlar aparılmalıdır.

İslahatlara alternativ yoxdur. Mən yeni iqtisadi model haqqında öz andiçmə mərasimimdə fikirlərimi ifadə etmişəm. Əsas konturlar o vaxt müəyyən olunub. Ondan sonra aparılan islahatlar, o cümlədən kadr islahatları bu məqsədi güdür. Kadr islahatları labüddür, bu, qaçılmazdır. Çünki mən bunu demişəm, biz XXI əsrdə köhnə təfəkkürlə uğurlara imza ata bilmərik. Əlbəttə, yeni, savadlı, bilikli, müasir kadrlar, ilk növbədə, Vətənə bağlı olmalıdırlar, hər hansı bir xarici təsirdən azad olmalıdırlar və vətənpərvər olmalıdırlar ki, Vətənin inkişafı üçün öz səylərini göstərə bilsinlər.

Əsas vəzifələr bundan ibarətdir. Deyə bilərəm ki, islahatlar yaxşı nəticələr verir. Bu ilin doqquz ayında 100 mindən çox əmək müqaviləsi qeydiyyata alındı. Yəni, bu, nə deməkdir? Yəni, bu yüz min insan kölgə iqtisadiyyatında fəaliyyət göstərirdi. Onlar zərflərdə maaş alırdılar. Bəzi hallarda onlara yazılan aşağı maaş reallığı əks etdirmirdi. Bu, bizim iqtisadiyyatımızı təhlükə altına qoyur. Bir də ki, bu insanlar gələcəkdə pensiyaya çıxacaqlar. Bəs onların pensiya haqqı nəyin hesabına hesablanacaq? Ona görə mən, o cümlədən muzdla işləyən vətəndaşlara da üz tutub deyirəm: bu işlərə baş qoşmayın. Əgər hansısa sahibkar sizə tutaq ki, 500 manat maaş verirsə və onun 250 manatını rəsmi qaydada verirsə, siz buna razı olmayın. Çünki sabah pensiya almayacaqsınız. Sosial sığorta problemi olacaq. Biz indi icbari tibbi sığortaya keçirik. Orada da problem yaranacaq. Əlbəttə ki, burada nəzarət daha güclü olmalıdır. Hesab edirəm ki, 100 mindən çox iş yerinin rəsmiləşdirilməsi ilə bu iş yerlərini, o cümlədən o sahibkarların fəaliyyətini biz kölgədən çıxarırıq. Bu iş yerlərinin 80 faizi qeyri-neft sektorunda qeydiyyata alınıb. Hələ ki, ən azı on minlərlə insan indi demək olar ki, bir növ kölgə iqtisadiyyatında fəaliyyət göstərir.

Ona görə bu sahə çox ciddi diqqət tələb edir, çox ciddi addımlar atılmalıdır. Əminəm ki, İqtisadiyyat Nazirliyi bu məsələnin öhdəsindən gələcək. Ümumiyyətlə, bizim iqtisadi inkişafımız bundan sonra da qeyri-neft sektoru hesabına davam etdirilməlidir. Buna nail olmaq üçün son illər böyük işlər görülüb, sənaye zonaları yaradılıb, orada xüsusi vergi rejimi tətbiq olunur. Aqroparklar yaradılıb və orada da məhsuldarlıq daha yüksəkdir. Ancaq bütün bu işləri biz, ilk növbədə, biznesin inkişafı prizmasından həll etməliyik. Biz çox yaxşı bilirik ki, inkişaf etmiş ölkələrdə ümumi daxili məhsulda əsas rolu kiçik və orta sahibkarlar oynayır. Bizdə isə hələ ki, belə deyil. Biz də çalışmalıyıq elə bir şərait yaradaq ki, hər bir istedadlı insan, biznesə meyli, həvəsi olan hər bir insan bizneslə məşğul ola bilsin, məmur təzyiqindən, müdaxiləsindən azad olsun. Sahibkarlara yönəlmiş o çirkin əllər gərək kəsilsin. Bəzi hallarda dövlət məmurları, yerli icra orqanlarının rəhbərləri, nümayəndələri imkan vermirlər, xüsusilə bölgələrdə. Əgər indi kimsə özü üçün bir balaca iş qurursa, gəlib zəli kimi onun bədənindən yapışırlar, qanını sorurlar. Belə adamlara qarşı çox ciddi tədbirlər görüləcəkdir. Hüquq-mühafizə orqanları artıq məndən çox ciddi tapşırıq alıblar və siz nazir kimi çalışmalısınız ki, belə hallara yol verilməsin, əgər yol verilərsə, dərhal məni məlumatlandırın. Belə yaramaz məmurlara qarşı ən ciddi sanksiyalar və tədbirlər görüləcəkdir. Ona görə biz sahibkarlara nəfəs verməliyik ki, onlar rahat işləsinlər. Vergidən başqa heç bir ödəniş ola bilməz.

Eyni zamanda, haqsız rəqabət, bu da bizim üçün böyük yaradır. Buna təkan verən dövlət məmurlarıdır, hansıların ki, biznes maraqları var. Onlar öz imkanlarından istifadə edərək rəqibləri sıradan çıxarırlar, bəzi hallarda şərləyirlər. Elə şərait yaradırlar ki, onlar məcbur olub ya bizneslərini satsınlar, ya da ki, çıxıb getsinlər. Buna da yol vermək olmaz, heç kimdən

çəkinmədən. Mən bilirəm, sizə nazir kimi, xüsusilə Vergilər naziri kimi, bəziləri təzyiqlər göstərməyə çalışırdılar ki, bizim biznesimizə dəymə. Mən bilirəm ki, siz onların qarşısında çox mətanətlə çıxış etmişiniz. Mən bunu həmişə dəstəkləmişəm və sizə həmişə dəstək olmuşam. Demişəm ki, heç kimə baxmadan bütün işlər ən yüksək səviyyədə görülməlidir. Heç kim heç bir imtiyaza sahib ola bilməz. Bir imtiyaz var: vergini vermək, Vətənə ləyaqətlə xidmət etmək və pozuntulara yol verməmək.

Ona görə sizin qarşınızda çox böyük vəzifələr dayanır. Ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlı inkişafı bizim üçün hazırda əsas prioritet məsələdir. Dediyim kimi, bu, imkan verəcək ki, biz sosial sahəyə daha böyük vəsait ayıraq.

Nazir Mikayıl Cabbarov: Mmöhtərəm cənab Prezident, Sizə dərin təşəkkürümü bildirirəm. İlk növbədə, göstərdiyiniz etimada görə təşəkkür edirəm. Məsuliyyətimi tam şəkildə dərk edirəm. Sizin rəhbərliyinizlə indiyə qədər gördüyümüz işlərdə əldə etdiyimiz nailiyyətlər Sizin dəstəyinizin, həmkarlarımın gərgin işinin nəticəsidir. Olan çatışmazlıqlar isə mənim üzərimə düşən məsuliyyətdir.

Fəaliyyətimizə verdiyiniz qiymət mənim üçün ən böyük şərəfdir. Sizin rəhbərliyinizlə, həmkar nazirlik və dövlət təsisatlarımızla birlikdə biz ölkəmizin dayanıqlı və davamlı inkişafının, iqtisadi inkişafının təmin edilməsi üçün Sizin tapşırdığınız prinsiplər əsas götürülməklə fəaliyyət göstərəcəyik. Söz verirəm ki, bu məqsədlər üçün səylərimi əsirgəməyəcəyəm.

İqtisadiyyatımızın rəqabətliliyini daim artırmağı, iqtisadi müstəqilliyimizi daim möhkəmləndirməyi, iqtisadiyyatı inkişaf etdirməyi əsas vəzifəm kimi qəbul edirəm. İnanıram ki, iqtisadiyyatı inkişaf etdirmək dövlət və vətəndaşların gəlirlərinin və imkanlarının artırılmasının yeganə yoludur. Sizin kimi siyasi liderin, möhtərəm cənab Prezident, hökumətində yer tutmaq mənim üçün ən böyük şərəfdir. Bir daha yüksək etimadınıza görə Sizə dərin təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun. Sizə uğurlar arzulayıram. Əminəm ki, nəticələr yaxşı olacaq.

Akademik Ramiz Mehdiyevin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 23-də Ramiz Mehdiyevi qəbul edib və ona "Heydər Əliyev" ordenini təqdim edib.

Prezident İlham Əliyev dedi:

-Hörmətli Ramiz müəllim, siz uzun illərdir ki, müxtəlif məsul vəzifələrdə işləyirsiniz. Həm sovet dönəmində, həm müstəqillik dövründə ölkəmizin inkişafına böyük töhfələr vermisiniz. Təsadüfi deyil ki, Ulu Öndər Heydər Əliyev sizi hələ gənc yaşlarınızda önəmli vəzifələrə təyin etmişdir. Siz yaxşı bilirsiniz ki, Heydər Əliyev kadrların seçilməsində çox tələbkar idi və onun bir sıra çox ciddi meyarları vardı. Sizi gənc yaşlarında önəmli vəzifələrə təyin etmək onu göstərirdi ki, siz buna layiq idiniz. Siz gənc, istedadlı kadr kimi Ulu Öndərin rəhbərliyi ilə həm sovet dönəmində, həm də müstəqillik dövründə işləmisiniz. Xatırlayıram ki, sovet dövründə, 1970-ci illərdə siz Bakımızın əsas rayonu olan, o vaxt 26 Bakı Komissarı adlandırılan, indiki Səbail rayonunun birinci katibi təyin olunmusunuz və bu vəzifədə böyük uğurlar əldə etmisiniz. Ondan sonra Ulu Öndər sizi Mərkəzi Komitəyə dəvət etmişdir və siz təşkilat şöbəsinin rəhbəri idiniz. Bu, Mərkəzi Komitənin bəlkə də ən aparıcı şöbəsi idi. Çünki bu şöbədə kadr hazırlığı məsələləri diqqət mərkəzində idi. Heydər Əliyev Moskvada, Siyasi Büroda işə başlayanda bilirsiniz ki, onun tövsiyəsi ilə siz Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin ideologiya üzrə katibi vəzifəsinə təyin olunmusunuz. Bu da çox önəmli vəzifə idi, yəni, ideoloji işlərə rəhbərlik edirdiniz. Təbii ki, ulu öndər Heydər Əliyev əsassız olaraq bütün vəzifələrdən çıxarılandan sonra sizi də vəzifədən azad etmişdilər və yalnız Heydər Əliyev Azərbaycanda hakimiyyətə qayıdandan sonra o, yenə də sizi dəvət etdi. Bu, böyük bir inamın təzahürü idi. Çünki siz də yaxşı bilirsiniz, mən də yaxşı bilirəm ki, o vaxt Heydər Əliyevin yetişdirdiyi, böyük vəzifələr verdiyi bir çox kadrlar ona sadiq çıxmadılar və o, 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıdandan sonra həmin kadrlara etibar etmədi. Bir halda ki, sizi dərhal vəzifəyə təyin edib, onu göstərir ki, o, həm sizə inanırdı, eyni zamanda, xalqımız üçün həmin ağır illərdə siz Ulu Öndərə öz sədaqətinizi saxlamısınız və onun rəhbərliyi altında işlədiyiniz dövr ərzində bunu sübut etmisiniz. Heydər Əliyev tərəfindən Prezident Administrasiyasının rəhbəri vəzifəsinə təyin olunmusunuz və bu çox önəmli və məsul işdə böyük nailiyyətlər əldə etmisiniz. Son 16 il ərzində isə biz birlikdə işləyirik. Demək olar ki, hər gün əlaqədəyik, gündə bir neçə dəfə təmasdayıq. Ölkəmizin uğurlu, hərtərəfli inkişafında sizin çox böyük və danılmaz rolunuz var. Mənim sizə böyük hörmətim var. Siz həmişə dövlətçiliyi hər şeydən üstün tutmusunuz və bu gün Azərbaycan dövləti inkişaf edir, qarşıda duran bütün vəzifələr icra olunur. Bu vəzifələrin icrasında sizin böyük rolunuz vardır.

Ancaq həyat yerində durmur, artıq yaşınız səksəni keçib və siz də həmişə deyirdiniz ki, biz gərək gəncləri irəli çəkək, gənclərə yol verək, onlar da yetişsinlər ki, bizim inkişafımız uzunmüddətli olsun. Gənclər elə yetişməlidir ki, gələcəkdə onlar ölkəmizi layiqincə idarə edə bilsinlər. Gənclər milli ruhda tərbiyə olunmalıdır. İndi siz də yaxşı bilirsiniz, bu qloballaşma adı altında demək olar ki, bəzi ölkələrin, xalqların milli mənliyi elə bil, silinmək təhlükəsi ilə üzləşib. Qloballaşma adı altında eyniləşmə gedir, bəzi xalqlara yad olan dəyərlər

aşılanır və biz buna müqavimət göstəririk. Biz elə gənclər yetişdirməliyik ki, onlar Vətənə, xalqa bağlı olsunlar, müstəqilliyi hər şeydən üstün tutsunlar. Ona görə də gənc kadrların qabağa çəkilməsi onlara imkan verir ki, həm təcrübə toplasınlar, həm də artıq yaşlı kadrlar öz məsləhətlərini verməklə onları düzgün yola istiqamətləndirirlər.

Mən bilirəm ki, siz elmi işlərlə də fəal məşğulsunuz, bir çox böyük elmi əsərlərin müəllifisiniz. Bilirəm, sizin də istəyiniz ondan ibarətdir ki, bundan sonra elmi işlərlə məşğul olasınız. Sizin çox böyük potensialınız var və müəllifi olduğunuz kitablar çox böyük diqqətə və qiymətə layiqdir.

Xalq, dövlət qarşısında göstərdiyiniz xidmətlərə görə mən sizi bu gün dövlətimizin ən ali mükafatı olan "Heydər Əliyev” ordeni ilə təltif edirəm. Siz bilirsiniz ki, bu orden bir çox hallarda xarici dövlət və hökumət başçılarına verilir, hər kəsə yox. Bu orden doğrudan da xalqımızın, dövlətimizin dostlarına, ikitərəfli əlaqələrin inkişafında xüsusi rol oynamış dövlət və hökumət başçılarına, ziyalılara, incəsənət xadimlərinə verilir. Ona görə bu ordenin sizə verilməsi əlbəttə ki, xüsusi məna daşıyır, siz buna layiqsiniz. İlk növbədə, ona görə ki, uzun illər ərzində ulu öndər Heydər Əliyevə və dövlətə sədaqətlə xidmət etmisiniz. Ulu Öndərin adını daşıyan bu orden sizə bütün əsaslar olmaq şərtilə verilir. Əminəm ki, siz gələcək fəaliyyətinizdə də ümumi işimizə dəyərli töhfələr verəcəksiniz. İndi isə icazə verin bu ordeni sizə təqdim edim.

Prezident İlham Əliyev "Heydər Əliyev” ordenini Ramiz Mehdiyevə təqdim etdi.

Ramiz Mehdiyev dedi:

-Hörmətli cənab Prezident.

Sizə xüsusi təşəkkür edirəm ki, məni dövlətimizin ən yüksək mükafatı olan "Heydər Əliyev” ordeni ilə təltif etdiniz. Heydər Əliyev Azərbaycan tarixində yaşayıb-yaratmış görkəmli ictimai və siyasi xadimlər sırasında Ümummilli Lider səviyyəsinə yüksəlmiş yeganə şəxsiyyətdir. Onun adına təsis olunmuş bu ali ordenlə təltif olunmaq hər bir dövlət qulluqçusunun, hər bir ictimai və siyasi xadimin arzu etdiyi ali mükafatdır. Bu tarixi məqamı mənə yaşatdığınıza görə bir daha Sizə minnətdarlığımı bildirir, Azərbaycanın inkişafında bundan sonra da yeni nailiyyətlər və uğurlar arzulayıram. Müstəqil Azərbaycan dövlətinin banisi və qurucusu olmuş, xalqımızın qəlbində əbədi məskən salmış Ulu Öndərin xatirəsi saydığım bu ali mükafat mənim həyatda nail olduğum və qazandığım ən böyük mükafatdır. Buna görə Sizə, cənab Prezident, bir daha öz dərin təşəkkürümü bildirirəm.

Sizə məlum olduğu kimi, cənab Prezident, həyatımın əlli dörd ilini dövlət qulluğunda keçirmişəm. Onun 29 ilini ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında yaşamışam. Son 16 ildə isə bilavasitə Sizin rəhbərliyiniz altında çalışmışam. Həyata keçirdiyiniz siyasi-iqtisadi, sosial-mədəni kursun böyük uğurlu nəticələr verdiyinin bilavasitə şahidi olmuşam. Sizin silahdaşınız olaraq çalışmışam ki, tapşırıqlarınızı vaxt itirmədən icra edim. Deyə bilərəm ki, Sizin, cənab Prezident, nadir siyasi şəxsiyyət və görkəmli dövlət rəhbəri kimi fəaliyyətinizi və qiymətinizi gördüyünüz işlər müəyyən edir. Mərd və genişürəkli xalqımız buna böyük qiymət verir.

Son 16 il ərzində Azərbaycan Sizin rəhbərliyinizlə modernləşərək yeni bir keyfiyyət mərhələsinə qədəm qoydu. Ölkənin siyasi, iqtisadi, mədəni həyatı yeniləşərək kökündən dəyişdi. Bu da Azərbaycan xalqının həyat səviyyəsini yüksəltdi, onun problemlərinin böyük qismini həll etdi və dövlətlə xalqı vahid bir platformada birləşdirdi.

Sizin nümayiş etdirdiyiniz praqmatizm, çevik və ağıllı dövlət siyasəti, sistemli və ardıcıl yanaşma ölkəmizin milli maraqlarının təmin olunmasında önəmli rol oynamış və onun müasir inkişafını təmin etmişdir.

Dövlətin idarə olunmasında, milli maraqların qorunmasında nümayiş etdirdiyiniz uzaqgörənlik, prinsipiallıq, daxili siyasətdə təlqin etdiyiniz yüksək idarəçilik, ciddi və humanist yanaşma bir siyasətçi olaraq Sizin həm siyasətinizi, həm də şəxsiyyətinizi xarakterizə edən ali keyfiyyətlərdir. Biz dünya tarixində öz dəstxəti ilə dərin iz buraxmış məşhur dövlət başçılarının simasında müşahidə etdiyimiz bütün əsas və ən yüksək keyfiyyətləri bu 16 il müddətində, möhtərəm cənab Prezident, Sizdə müşahidə etmişik. Tarix elə gətirdi ki, üçüncü minilliyin başlanğıcında Heydər Əliyevin qurduğu müstəqil Azərbaycan dövlətini idarə etmək və gələcəyə aparmaq Sizə nəsib oldu.

Azərbaycanı modernləşdirmək, XXI əsrin çağırışlarının tələblərini nəzərə alaraq, xalqımızı öz ətrafınızda birləşdirmək, dövlətimizi yeni inkişaf mərhələsinə qovuşdurmaq missiyası məhz Sizə nəsib oldu. Bu gün heç kim inkar edə bilməz ki, cənab Prezident, Siz bu ali və tarixi missiyanın öhdəsindən layiqincə gəldiniz. Əgər Ümummilli Lider müstəqil Azərbaycan dövlətinin banisi kimi öz adını tarixə yazdırdısa, Siz müasir və inkişaf etmiş Azərbaycan dövlətinin qurucusu olaraq tarixə düşdünüz.

Böyük dövlət təşkilatçısı olaraq, Siz xalqımızın daxili enerjisini ölkəmizin qarşısında duran vəzifələrin həlli üçün bacarıqla səfərbər edirsiniz. Bu gün Azərbaycan Sizin səylərinizlə inkişaf etmiş ölkələrin siyahısına daxil olubdur.

Çoxşaxəli və uğurlu siyasi fəaliyyətinizin nəticəsi olaraq, Sizin beynəlxalq sahədə çox böyük nüfuzunuz var. Bunu böyük dövlət başçıları qeyd edir, xarici mətbuat və nüfuzlu beynəlxalq qurumların rəhbərləri bildirirlər, Sizi islahatçı Prezident adlandırırlar.

Son 100 ildə ulu öndər Heydər Əliyevlə birlikdə Siz Azərbaycan tarixinə düşmüş ən görkəmli siyasi lider sayılırsınız. Azərbaycan vətəndaşları böyük qürur hissi keçirirlər ki, xalqımızın belə siyasi rəhbəri ilə bir dövrdə yaşayırlar.

Siz müstəqil Azərbaycanın dövlət qulluğu sisteminin yeni bir sivil ənənəsini yaratdınız. Bu gün bütün Azərbaycan cəmiyyəti uzun müddət Azərbaycan dövlətçiliyinə xidmət göstərmiş, dövlət qulluğu sistemində məsuliyyətlə və sədaqətlə çalışmış yüksək vəzifəli şəxslərin ölkə Prezidenti tərəfindən hansı hörmət və izzətlə yola salınması prosedurundan danışır. İnanıram ki, bu ənənə gələcəkdə də dövlət-cəmiyyət münasibətlərində öz xoş izlərini buraxacaq. Bu ənənə vəzifəyə təyin olunan insanlar üçün hansı xoş əhval-ruhiyyəni bəxş edirsə, vəzifəsini başa vurub təqaüdə gedən insanlar üçün də eyni xoş ovqatı aşılayacaqdır. Bu ənənəni yaratdığınız üçün, cənab Prezident, Siz böyük şəxsiyyət kimi bir daha ucaldınız.

Fürsətdən istifadə edib mənim ünvanıma səsləndirdiyiniz bütün xoş sözlərə görə Sizə dərin təşəkkürümü bildirirəm. Sizi əmin etməyi özümə borc bilirəm ki, mən Heydər Əliyevlə və onun davamçısı kimi şəxsən Sizinlə birlikdə çalışmağı həmişə özümə şərəf saymışam. Bu xidmətin məsuliyyətini həmişə dərindən dərk etmişəm. Çalışmışam ki, mənim rəhbərlik etdiyim sahələrdə bütün işlər yürüdülən siyasətə uyğun olsun. Mənim fəaliyyətimdə dövlətçilik prinsipi bütün dövrlərdə ümdə olub. Hesab edirəm ki, harada işləməyimdən asılı olmayaraq, hər an məsuliyyət hissini gözləmişəm, ciddi, tələbkar və təvazökar olmağa çalışmışam. Əlbəttə, hər bir digər məmur kimi, mənim də görə biləcəyim işlərin həddi var və indiyə qədər nəyə nail ola bilmişəmsə, o haqda Siz artıq öz fikirlərinizi bildirdiniz.

Sizi əmin etmək istəyirəm ki, möhtərəm cənab Prezident, bundan sonrakı həyatımda və fəaliyyətimdə də mən həmişə Ümummilli Liderin siyasətini, Sizin həyata keçirdiyiniz siyasi kursu rəhbər tutaraq əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm. Sizin həyata keçirdiyiniz siyasət Azərbaycan dövlətinin inkişafına və xalqımızın firavan, təhlükəsiz həyatının qurulmasına xidmət göstərir. Ona görə də düşünürəm ki, hansı mövqedə fəaliyyət göstərməsindən asılı olmayaraq Vətənini sevən hər bir azərbaycanlı bu kursu dəstəkləməlidir, Sizin ətrafınızda olmalıdır və dövlətçiliyə xidmət göstərməlidir. Siz Azərbaycan xalqının, dövlətinin şərəfli Prezidentisiniz. Öz dövlətimizə bütün səylərimizlə xidmət etməliyik və onu qorumalıyıq.

Təşəkkür edirəm.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun Ramiz müəllim. Mən də xoş sözlərə görə təşəkkür edirəm. Bir daha mükafat münasibətilə sizi təbrik edirəm.

Ramiz Mehdiyev: Çox sağ olun, cənab Prezident

İran İslam Respublikasının Xarici İşlər naziri Cavad Zərifin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 23-də İran İslam Respublikasının Xarici İşlər naziri Cavad Zərifin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə İran arasında dostluq və mehriban qonşuluq münasibətlərinin olduğunu qeyd edərək, əməkdaşlığımızın mövcud səviyyəsinin məmnunluq doğurduğunu vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev ölkələrimiz arasında Şimal-Cənub, Cənub-Qərb nəqliyyat dəhlizləri çərçivəsində əməkdaşlıq üçün böyük imkanların olduğunu bildirdi. Dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə İran arasında iqtisadi-ticari əlaqələrin inkişafında Hökumətlərarası birgə Komissiyanın rolunu qeyd etdi və Komissiyanın eyni tərkibdə bundan sonra da fəaliyyətini davam etdirəcəyini vurğuladı.

İran İslam Respublikasının Xarici İşlər naziri Cavad Zərif Prezident Həsən Ruhaninin səmimi salamlarını və xoş arzularını dövlətimizin başçısına çatdırdı. O, Prezident Həsən Ruhaninin Qoşulmama Hərəkatının ölkəmizdə keçiriləcək XVIII Zirvə görüşündə iştirak etmək üçün yaxın günlərdə Azərbaycana səfər edəcəyini bildirərək səfər çərçivəsində dövlətimizin başçısı ilə görüşünün əlaqələrimizin daha da inkişafına töhfə verəcəyini dedi.

Cavad Zərif Qoşulmama Hərəkatının Bakı Zirvə görüşünün Azərbaycan tərəfindən yüksək səviyyədə təşkil olunacağına əminliyini ifadə etdi və 2019-2022-ci illərdə ölkəmizin Qoşulmama Hərəkatına sədrliyi uğurla aparacağını dedi.

Prezident İlham Əliyev İran İslam Respublikası Prezidentinin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarının İran Prezidentinə çatdırılmasını xahiş etdi və Qoşulmama Hərəkatının Bakıda keçiriləcək Zirvə görüşü çərçivəsində Prezident Həsən Ruhani ilə görüşünü məmnuniyyətlə gözlədiyini bildirdi

Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin (BƏƏ) Xarici İşlər üzrə Dövlət naziri Ənvər Qarqaşın rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 23-də Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin (BƏƏ) Xarici İşlər üzrə Dövlət naziri Ənvər Qarqaşın rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Qonaq Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Əlahəzrət Şeyx Xəlifə bin Zayed Al Nəhyanın salamlarını və ən xoş arzularını dövlətimizin başçısına çatdırdı. O, Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Əlahəzrət Şeyx Xəlifə bin Zayed Al Nəhyanın Prezident İlham Əliyevə dərin hörmət və ehtiram bəslədiyini qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın sürətli inkişaf yolu ilə getdiyini deyən qonaq bütün bunlara dövlətimizin başçısının yüksək idarəçilik

qabiliyyəti və yorulmaz fəaliyyəti nəticəsində nail olunduğunu diqqətə çatdırdı. O, 120 min nəfər BƏƏ vətəndaşının ölkəmizə turizm məqsədilə səfər etdiyini vurğulayaraq, Azərbaycanın Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin vətəndaşları üçün mühüm turizm məkanlarından birinə çevrildiyini bildirdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin dost və tərəfdaş dövlətlər olduğunu qeyd etdi. Prezident İlham Əliyev Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri rəhbərliyinin ölkənin inkişafı istiqamətində böyük baxışa malik olduğunu, şəhər quruculuğu, infrastruktur və digər meyarlar baxımından BƏƏ-nin nümunəvi inkişafa nail olduğunu dedi.

Prezident İlham Əliyev Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidenti Əlahəzrət Şeyx Xəlifə bin Zayed Al Nəhyanın salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin Prezidentinə çatdırmağı xahiş etdi.

Akademik Akif Əlizadənin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 24-də akademik Akif Əlizadəni qəbul edib və ona 1-ci dərəcəli "Əmək" ordenini təqdim edib.

Akif Əlizadəni salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Hörmətli Akif müəllim, dünən siz öz ərizənizlə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti vəzifəsindən getmisiniz. Mən bu gün sizi dəvət etdim ki, apardığınız işlərə görə sizə təşəkkürümü bildirəm.

Akif Əlizadə:Xoş gördük, cənab Prezident. Sağ olun.

Prezident İlham Əliyev:Siz uzun illərdir ki, Azərbaycan elminin inkişafında çox önəmli rol oynayırsınız, həm sovet dönəmində, həm müstəqillik dövründə. Siz böyük alimsiniz, böyük təşkilatçısınız. Azərbaycanda elmi kadrların hazırlanmasında da çox böyük işlər görmüsünüz. Sizin gördüyünüz işlər Azərbaycan dövləti tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Siz həm sovet dönəmində, həm də müstəqillik dövründə müxtəlif təltiflərə layiq görülmüsünüz.

Akif Əlizadə:Təşəkkür edirəm.

Prezident İlham Əliyev:Bu gün də Siz Azərbaycan elminin inkişafı üçün öz dəyərli töhfənizi verirsiniz. Biz Azərbaycan elminin inkişafı ilə bağlı sizinlə bir çox söhbətlər etmişik və mənim Azərbaycan elminin inkişafına münasibətimi bilirsiniz. Elmin maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi istiqamətində son illər çox böyük işlər görülüb - institutların təmiri, müasir avadanlığın alınması. Hesab edirəm ki, bizim elmimizə ən gözəl hədiyyə müasir elmi kitabxanadır. Onun təməlini də mən qoymuşam, açılışında da iştirak etmişəm. Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının hazırlanması işi də, bilirsiniz ki, mənim təşəbbüsümlə baş verir və ensiklopediya üçün çox gözəl müasir binanı da biz təqdim etdik.

Siz mənim tərəfimdən böyük dövlət mükafatları ilə, ordenlərlə təltif edilmisiniz və buna layiqsiniz. "Şöhrət", "Şərəf" və "İstiqlal" ordenləri ilə təltif olunmusunuz. Bu gün isə mən gördüyünüz işlərə görə sizi Azərbaycanın yüksək ordeni olan 1-ci dərəcəli "Əmək" ordeni ilə təltif edirəm.

Akif Əlizadə:Cənab Prezident, Sizə təşəkkür edirəm.

Prezident İlham Əliyev 1-ci dərəcəli "Əmək" ordenini Akif Əlizadəyə təqdim etdi.

Prezident İlham Əliyev:Təbrik edirəm.

Akif Əlizadə:Sağ olun. Təşəkkür edirəm.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun.

Akif Əlizadə: Cənab Prezident, əlbəttə, hər şeydən əvvəl mən Sizə böyük etimada görə təşəkkür edirəm. Bilirsiniz, 60 ildən artıqdır ki, mən akademiyada çalışıram. Ulu Öndər ötən əsrin yetmişinci illərində məni yanına dəvət etdi, söhbət etdik. Orada xeyli söhbətimiz oldu.

Siz Azərbaycan üçün çox böyük işlər görmüsünüz, cənab Prezident. Mən çalışdım var qüvvəmlə, varlığımla dövlətimizə, elmimizə, Sizə xidmət edim, edirəm də, edəcəyəm də son nəfəsimə qədər.

Akademiyada, əlbəttə, Sizin dəstəyinizlə dirçəliş var. Siz böyük dəstək verdiniz, cənab Prezident. 2005-2006-cı illərdən sonra böyük, dinamik hərəkət başlandı, onun zirvəsi də o yeni kitabxana oldu. Ondan MDB-də yoxdur. O binalar Akademiyaya böyük hədiyyə idi.

Prezident İlham Əliyev: O vaxt Akademiyanın bəzi binaları başqa qurumlar tərəfindən zəbt edilmişdi. Mən onlardan alıb sizə qaytardım.

Akif Əlizadə: Bəli, qaytardınız. Onlar Akademiyanın bəzi institutlarını da zəbt edirdilər, özəlləşdirirdilər.

Prezident İlham Əliyev: Zəbt edirdilər, özəlləşdirirdilər, onları sökmək istəyirdilər. Çünki yerlər şəhərin mərkəzində idi. Orada binalar tikmək istəyirdilər.

Akif Əlizadə: Bəli, tamamilə düzdür. Mən Sizə müraciət etdim, Siz onların hamısını dərhal Akademiyaya qaytardınız. Sizə o böyük texnopark məsələsinə görə də təşəkkür edirəm. O, Akademiyanın gələcəyidir. İndi bizim orada hərbi təyinatlı işlərimiz var. Müdafiə Nazirliyi ilə bizim müqaviləmiz var. Sonra Sərhəd Qoşunları, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi ilə bizim çox gözəl işlərimiz var.

Prezident İlham Əliyev: Əlbəttə, bizim elmimiz gərək ümumi inkişafımıza təkan versin. Fundamental elmin inkişafı, əlbəttə, prioritetdir. Humanitar elmlərin inkişafı çox böyük əhəmiyyət kəsb edir, xüsusilə tarix elmləri. Çünki bizim bədnam qonşularımız tarixi saxtalaşdırmaqla məşğuldurlar.

Akif Əlizadə: Elədir.

Prezident İlham Əliyev: Əlbəttə, tətbiqi elmlərin inkişafına da böyük təkan verilməlidir. Kənd təsərrüfatında yeni texnologiyalar məhsuldarlığı bir neçə dəfə artırır. Biz gərək onları təhlil edək. Eyni za-

manda, baxmalıyıq ki, bu texnologiyaların zərərli tərəfləri ola bilər. Yəni, biz özümüzü qorumalıyıq. Ona görə Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi yaradılıb ki, Azərbaycan vətəndaşlarına təqdim edilən ərzaq məhsulları bütün yüksək keyfiyyətlərə malik olsun. Eyni zamanda, Sizin də uzun illər məşğul olduğunuz geologiya elmində nə qədər böyük irəliləyiş var. Baxın, biz indi hansı dərinlikdə quyular qazırıq? Biz nefti və qazı hansı dərinlikdən çıxarırıq? Siz yaxşı bilirsiniz ki, sovet vaxtında suyun təqribən 150 metr dərinliyindən aşağı gedə bilmirdik.

Akif Əlizadə: Bəli, 200 metrdən.

Prezident İlham Əliyev: Bu, əslində bizə imkan verdi ki, bu yataqları müstəqillik dövrü üçün saxlayaq. Əgər o vaxt o texnologiya olsaydı, "Azəri-Çıraq"dan, "Günəşli"dən bütün neft çıxarılacaqdı, "Şahdəniz"dən qaz çıxarılacaqdı. İndi orada dərinlik 400 metrdir. İndi başqa yeni kəşfiyyat layihələrində 700 metrə çatır. Biz Heydər Əliyev qazma qurğusunu tikdik, o, suyun dərinliyi min metr olan sahələrdə quyular qaza bilir. Ondan sonra layların dərinliyi 7 min metrə qədər gedir. Sovet vaxtında bu, yox idi. Mən həmişə deyirəm ki, o vaxt bu cür texnologiyanın olmaması bizi xilas etdi. Olsaydı, bütün ehtiyatları çıxaracaqdılar. Necə ki, quruda neftimizin hamısını çıxarıb apardılar. Azərbaycandan bir milyard tondan çox neft çıxarıldı. Sovet İttifaqı dağılanda biz nə gördük, dağılmış infrastruktur, neftlə çirklənmiş gölməçələr, Bibiheybət, Balaxanı, ekoloji fəlakət qoyub getdilər. İndi biz bunları təmizləyirik, nə qədər əziyyət çəkilir, nə qədər vəsait ayırırıq.

Akif Əlizadə: Çox böyük.

Prezident İlham Əliyev: Xoşbəxtlikdən o vaxt bu texnologiyalar yox idi. Bu gün var. Onu da deməliyəm ki, bu gün bizim geoloqlarımız qədər Azərbaycanın təbii sərvətlərini, yerin təkində mövcud olan ehtiyatları, dəniz altındakı yataqları bilən yoxdur.

Akif Əlizadə: Bəli, yoxdur.

Prezident İlham Əliyev: Mən sizə öz təcrübəmdən deyim, bilirsiniz ki, imzalanmış kontraktların bir hissəsinə xitam verildi. Çünki orada ehtiyatlar tapılmadı. Elə yataqlar var idi ki, xarici şirkət oraya gəlib quyu qazıb, boşa çıxdığına görə tərk edib gedirdi. Bizim geoloqlarımız deyirdilər ki, səhv yerdə qazırsınız, burada qazın. Ondan sonra digər şirkət gəlib bizim geoloqlarımızın dediyi yerdə quyu qazıb və yataq aşkar edib. "Abşeron" yatağı bunun əyani sübutudur. Biz "Abşeron" yatağı üzrə kontraktı imzalayanda tam əmin idik ki, orada böyük qaz yataqları var. Xarici bir şirkət gəldi, səhv yerdə qazdı, çıxdı getdi. Sonra başqa bir şirkət bu layihəni götürdü və iki ildən sonra biz "Abşeron"dan qaz, kondensat çıxaracağıq.

Akif Əlizadə: İnşallah.

Prezident İlham Əliyev: Ona görə elmin inkişafı istiqamətində görülmüş işlər nəticə verir. Kənd təsərrüfatının inkişafının, ekoloji tarazlığın qorunmasının çox böyük əhəmiyyəti var. Eyni zamanda, hesab edirəm ki, alimlərin məişət şəraitini yaxşılaşdırmaq üçün biz sizinlə böyük işlər görmüşük.

Akif Əlizadə: Biz orada işlərə başladıq. Masazırda artıq bir blok qalxıbdır, cənab Prezident.

Prezident İlham Əliyev: Bəli, alimlər səbirsizliklə bunu gözləyirlər.

Akif Əlizadə: Bəli, gözləyirlər. Sizə təşəkkür edirəm.

Prezident İlham Əliyev: Bunları bundan sonra da edəcəyik. Alimlərin maaşlarının artırılması üçün müvafiq göstərişlər verilibdir. Biz imkan daxilində bütün bu işləri görəcəyik.

Akif Əlizadə: Bütün alimlər adından Sizə təşəkkür edirəm. Hamısı razılıq bildirir, hamısı çalışır. Siz yaxşı bilirsiniz ki, indi əsas istiqamət, əlbəttə, innovativ elmdir, onun tətbiqidir. Tapşırıqlar verilibdir, əminəm ki, biz bu istiqamətdə bundan sonra da inkişaf edəcəyik. Bütün bunlara görə Sizə böyük təşəkkürümüz var.

Vyetnam Sosialist Respublikasının vitse-prezidenti xanım Danq Thi Nqok Thinhin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 24-də Vyetnam Sosialist Respublikasının vitse-prezidenti xanım Danq Thi Nqok Thinhin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətini salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Mən Sizi Azərbaycanda salamlamağa şadam. Ölkəmizə xoş gəlmisiniz.

Mən çox məmnunam ki, dost Vyetnam ölkəsi Qoşulmama Hərəkatı Zirvə Görüşünün işində yüksək səviyyədə iştirak edir. Bu, sizin ölkənizin belə mühüm beynəlxalq təşkilatda iştiraka böyük diqqət yetirdiyini sübut edir. Bildiyiniz kimi, Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına sədrliyi üzərinə götürməsi ilə bağlı qərar bütün üzvlər tərəfindən yekdilliklə qəbul olunub. Bu, üzv ölkələr tərəfindən Azərbaycana böyük hörmətin, etimadın təzahürüdür. Biz də sədr kimi qarşıdakı üç il ərzində Qoşulmama Hərəkatının bütün beynəlxalq məsələlərdə fəal iştirakının davamı üçün əlimizdən gələni edəcəyik. Həmçinin biz üzv ölkələrlə, o cümlədən sizin ölkənizlə ikitərəfli əlaqələri daha çox fəallaşdırmağı planlaşdırırıq. Mən şadam ki, münasibətlərimiz çox dinamik, uğurla inkişaf edir və qarşılıqlı hörmətə əsaslanır.

Mən sizin ölkənizə rəsmi səfərimi məmnuniyyətlə xatırlayıram. Mən ölkənizin sürətli inkişafından, mühüm sosial məsələlərin həlli və iqtisadiyyatın çox dinamik artımından təsirləndim. Həmçinin mənim Azərbaycanın ali təhsil müəssisələrinin Vyetnamda mühüm dövlət və ictimai vəzifələri tutan məzunları ilə ayrıca görüşüm oldu. Bu görüşdə mən vaxtilə Bakıda təhsil alan dostlarımızı Azərbaycana səfərə dəvət etdim.

Onlar mənim dəvətimi qəbul edərək burada çox yaxşı günlər keçirdilər. Bundan bir il sonra - 2015-ci ildə Vyetnam Prezidenti Azərbaycana rəsmi səfərə gəldi. Yəni, bu, münasibətlərin dinamikasının müəyyənləşdiyindən xəbər verir və sizin bugünkü səfəriniz də əlaqələrimizin dostluq xarakterini bir daha təsdiq edir. Əminəm ki, gələcəkdə də bizim dostluq əlaqələrimiz uğurla inkişaf edərək siyasi, iqtisadi, humanitar və digər sahələri əhatə edəcək. Bir daha xoş gəlmisiniz.

Vyetnamın vitse-prezidenti xanım Danq Thi Nqok Thinh dedi:

-Hörmətli cənab Prezident.

İlk növbədə, Sizinlə görüşməyimə çox şadam. Çox sağ olun ki, bizim nümayəndə heyətini qəbul etməyə vaxt tapmısınız. Azərbaycanda keçirilən Zirvə Görüşü zamanı bizim nümayəndə heyətinin səmimi qəbuluna görə təşəkkürümüzü bildirmək istərdim.

Bu, sizin gözəl və çox müasir ölkənizə - Azərbaycana mənim ilk səfərimdir. Bu Zirvə Görüşünün Azərbaycan tərəfindən təşkilini çox yüksək qiymətləndirirəm və ölkənizin inkişafında qazanılmış böyük uğurlar münasibətilə Sizi təbrik etmək istərdim.

Sizin dediyiniz kimi, Vyetnam da Azərbaycanla dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin inkişafına və möhkəmlənməsinə böyük əhəmiyyət verir. Fürsətdən istifadə edib, bizim Baş katibimiz, Vyetnam Prezidenti Nquyen Fu Çonqun Sizə səmimi salamlarını və Vyetnama rəsmi səfərə dəvətini çatdırmaq istərdim. Vyetnam hökuməti və xalqı ölkənin müdafiəsi və quruculuğu işində Azərbaycan xalqı tərəfindən Vyetnam xalqına göstərilmiş böyük köməyi heç vaxt unutmur. Xüsusilə kadrlar hazırlanması işində, o cümlədən Siz dediyiniz kimi, neft mütəxəssislərinin hazırlanması sahəsində Azərbaycan Vyetnama böyük kömək göstərib.

Bu il ikitərəfli münasibətlərdə çox mühüm mərhələdir. Biz 1959-cu ilin iyulunda Prezidentimiz Xo Şi Minin Azərbaycana səfərinin 60 illiyini qeyd edirik. Mənim fikrimcə, bu səfər həmin andan bizim ölkələrimiz arasında münasibətlərin inkişafının təməlini qoyub. Müasir neft sənayesinin inkişafında Bakı Vyetnam üçün xüsusi nümunədir. Mən Sizin fikrinizlə tamamilə razıyam ki, gələcəkdə bütün sahələrdə münasibətlərimizin inkişafı üçün səy göstərməliyik. Mən, həmçinin təklif edirəm ki, tərəflər ən yüksək səviyyədə əldə edilmiş bütün razılaşmaların həyata keçirilməsini sürətləndirsinlər, idarələr, nazirliklər arasında, partiya və parlament xətti ilə əməkdaşlığı fəallaşdırsınlar. Biz elmi-texniki, iqtisadi-ticari əməkdaşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiya çərçivəsində də sıx əməkdaşlıq etməliyik ki, iqtisadiyyat və ticarət, investisiyalar, elm və texnologiyalar sahəsində münasibətlərimiz daha da inkişaf etsin. Yarana biləcək çətinliklərin vaxtında aradan qaldırılması, habelə əməkdaşlığın yeni dövrün tələblərinə uyğun irəliləməsi üçün tərəflər bu komissiyanın vaxtaşırı iclaslarının keçirilməsi imkanlarını qoruyub saxlamalıdırlar.

Siz qeyd etdiyiniz kimi, ölkələrimiz arasında münasibətlərin inkişafı üçün böyük potensial vardır. Buna görə də biz hesab edirik ki, tərəflər neft kimyası, neft-qaz sənayesi kimi sahələrdə əlaqələrin, ticarət, kənd təsərrüfatı, turizm sahələrində, humanitar sahədə əməkdaşlığın inkişafına böyük əhəmiyyət verməlidirlər. Mən, həmçinin təklif edirəm ki, tərəflər kadr hazırlığı, xüsusən neft mütəxəssisləri və mühəndislər hazırlığı sahəsində səmərəli praktiki əməkdaşlığı bərpa etsinlər.

Fürsətdən istifadə edib, 2019-2021-ci illərdə Vyetnamın BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvlüyünə namizədliyinin dəstəklənməsinə görə Azərbaycana bir daha təşəkkür etmək istəyirik. Təklif edirəm ki, tərəflər beynəlxalq arenada, o cümlədən BMT və Qoşulmama Hərəkatı çərçivəsində qarşılıqlı dəstək ənənəsini davam etdirsinlər.

Sonda xatirə şəkli çəkdirildi

Koreya Xalq Demokratik Respublikası Ali Xalq Məclisinin Rəyasət Heyətinin sədri Çoe Ryonq Haenin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 24-də Koreya Xalq Demokratik Respublikası Ali Xalq Məclisinin Rəyasət Heyətinin sədri Çoe Ryonq Haenin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Ali Xalq Məclisi Rəyasət Heyətinin sədri Çoe Ryonq Hae Koreya Xalq Demokratik Respublikasının Dövlət İşləri üzrə Komissiyasının Sədri Kim Çen Inın salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Görüşdə Azərbaycan Respublikası ilə Koreya Xalq Demokratik Respublikası arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin inkişaf etdiyi bildirildi, iqtisadi, humanitar sahələrdə əlaqələrin genişləndirilməsi üçün imkanların olduğu vurğulandı. Koreya Xalq Demokratik Respublikası Ali Xalq Məclisinin Rəyasət Heyətinin sədri Çoe Ryonq Haenin ölkəmizə səfərinin ikitərəfli münasibətlərin inkişafına töhfə verəcəyinə əminlik ifadə olundu.

Koreya Xalq Demokratik Respublikası Ali Xalq Məclisinin Rəyasət Heyətinin sədri xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin 1985-ci ildə Sovet İttifaqı rəhbərliyində çalışarkən Koreya Xalq Demokratik Respublikasına səfərinin məmnuniyyətlə xatırlandığını vurğuladı.

Söhbət zamanı Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına sədrliyinin uğurlu olacağına əminlik ifadə edildi.

Prezident İlham Əliyev Koreya Xalq Demokratik Respublikasının Dövlət İşləri üzrə Komissiyasının Sədri Kim Çen Inın salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarının Kim Çen Ina çatdırılmasını xahiş etdi.

Oman Sultanlığı Dövlət Şurasının sədri Yahya bin Məhfuz Əl-Munzirinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 24-də Oman Sultanlığı Dövlət Şurasının sədri Yahya bin Məhfuz Əl-Munzirinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətini salamlayam Prezident İlham Əliyev dedi:

-Xoş gəlmisiniz. Sizi görməyimə çox şadam. Bilirəm ki, yenicə gəlmisiniz.

Yahya bin Məhfuz Əl-Munziri:Bəli.

Prezident İlham Əliyev:Ümidvaram ki, ölkəmizə səfəriniz çox maraqlı və məhsuldar olacaq.

Yahya bin Məhfuz Əl-Munziri:İcazə verin, fürsətdən istifadə edərək Zati-aliləri Qabusun salamlarını şəxsən Sizə və Azərbaycan xalqına çatdırım.

Prezident İlham Əliyev:Təşəkkür edirəm. Mənim də salamlarımı və ən xoş arzularımı Zati-alilərinə və xalqına çatdırın. Əminəm ki, Bakıya səfəriniz ərzində şəhərimizlə tanış olacaqsınız, Azərbaycanın inkişafını görəcəksiniz və həmçinin Zirvə Görüşündə iştirak edəcəksiniz. Omanın Zirvə Görüşündə çox yüksək səviyyədə təmsil olunduğuna görə ölkənizə çox minnətdarıq. Bu, sizin bu qurumda üzvlüyə verdiyiniz əhəmiyyəti göstərir, eyni zamanda, biz bunu bizə olan dostluğun göstəricisi hesab edirik. Çünki ev sahibliyi edən ölkə olaraq biz bu mühüm beynəlxalq tədbiri təşkil etmişik və üç il ərzində bu quruma sədrlik edəcəyik. Sözsüz ki, biz Qoşulmama Hərəkatı çərçivəsində, eləcə də ikitərəfli formatda birlikdə işləyəcəyik.

Sizin səfəriniz həm də ikitərəfli əməkdaşlığımızın bəzi məsələlərini müzakirə etmək üçün yaxşı imkandır. Siyasi əlaqələrin səviyyəsi, siyasi dialoq və beynəlxalq təşkilatlarda, xüsusilə BMT-də, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatında bir-birimizə nümayiş etdirdiyimiz həmrəylik bizi çox qane edir. Biz, həmçinin iqtisadi əlaqələrimizi genişləndirmək istəyirik, bugünkü əlaqələr orta səviyyədədir. Lakin düşünürəm ki, birgə səylərlə biz yaxşı irəliləyişə nail ola bilərik, çünki bizim bir-birimizə təklif edəcəyimiz çox şey var. Bununla biz ticari əlaqələrimizi genişləndirə bilərik. Biz bir çox əməkdaşlıq sahələrini tapa bilərik və mən çox şadam ki, indi Sizin ölkənin vətəndaşları Azərbaycana daha müntəzəm səfər edirlər.

Yahya bin Məhfuz Əl-Munziri:Bura onlar və ailələri üçün səfər etmək baxımından yaxşı yerdir.

Prezident İlham Əliyev: Bəli, tamamilə doğrudur. Həmçinin sərbəst viza rejimi onlara istədikləri vaxt ölkəmizə gəlmək imkanı verir. Mən sizə Azərbaycanda yaxşı vaxt keçirməyi arzu edirəm.

Yahya bin Məhfuz Əl-Munziri:Zati-aliləri, mən keçən il burada olmuşdum. Həmçinin parlamentinizin 100 illik ildönümünü qeyd etmək üçün tədbirlərə qatılmaq məqsədilə gəldiyim zaman Sizinlə görüşmək mənim üçün şərəf idi. Biz Azərbaycanda, Bakıda çox gözəl vaxt keçirdik. Bu səfər çərçivəsində biz Sizin rəhbərliyinizlə üç il müddətində Qoşulmama Hərəkatının uğur qazanması üçün bütün səyləri artıracağıq. Omanda infrastrukturumuza sərmayə yatırmaq üçün çox böyük imkanlar var, xüsusilə mən Dokon və digər layihələri nəzərdə tuturam. Ümid edirik ki, bu sahədə ölkələrimiz arasında müəyyən ikitərəfli razılaşmalar olacaq.

Zati-aliləri, Sizinlə görüşmək üçün mənə vaxt ayırdığınıza görə çox sağ olun.

Prezident İlham Əliyev:Sağ olun.

İran İslam Respublikasının Prezidenti Həsən Ruhani ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oktyabrın 24-də İran İslam Respublikasının Prezidenti Həsən Ruhani ilə görüşü olub.

Prezident İlham Əliyev dedi:

-Hörmətli cənab Prezident, əziz dostum. Azərbaycana xoş gəlmisiniz.

Mən çox şadam ki, qardaş ölkə Qoşulmama Hərəkatının Zirvə Görüşündə ən yüksək səviyyədə təmsil olunur. Sabah bu önəmli təsisata Azərbaycan sədrlik edəcək. Çalışacağıq ki, üç il ərzində üzv dövlətlərin maraqlarını müxtəlif beynəlxalq tədbirlərdə layiqincə müdafiə edək. Əlbəttə, Sizin səfəriniz yaxşı fürsətdir ki, ikitərəfli gündəliyi müzakirə edək və gələcək birgə fəaliyyət üçün tədbirlər görək.

Bizim əlaqələrimiz qədim tarixə, ortaq mədəniyyətə əsaslanır. Bu gün bu əlaqələr ən yüksək səviyyədədir. Biz son bir neçə il ərzində Sizinlə on dəfədən çox görüşmüşük. Hər bir görüşün böyük əhəmiyyəti var və hər bir görüşdən sonra verilən tapşırıqlar icra olunur. Hesab edirəm ki, iki dövlət arasındakı əlaqələr hazırda ən yüksək zirvədədir.

Təbii ki, bu möhkəm əlaqələr bütün sahələrə müsbət təsir göstərib. Keçən il ticarət dövriyyəmiz 70 faizdən çox artmışdır. Hesab edirəm ki, bu, rekord göstəricidir. Bu ilin doqquz ayında isə yenə də 45 faiz artıb. Şadam ki, bizim birgə icra etdiyimiz Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizi uğurla fəaliyyət göstərir. Keçən il bu dəhlizlə 8 dəfədən çox yük daşınıb. Bu ilin doqquz ayında, mənə verilən məlumata görə, yükdaşımalar 70 faiz artıb. Sizinlə danışdığımız kimi hazırda, eyni zamanda, Cənub-Qərb nəqliyyat dəhlizi fəaliyyət göstərir. Qarşılıqlı sərmayə qoyulub. İran texnologiyaları əsasında avtomobil zavodu fəaliyyət göstərir. Biz bu zavodun açılışını birgə qeyd etmişdik. Avtobus istehsalı zavodunun tikintisi ilə əlaqədar indi layihələndirmə işləri aparılır. Neft-qaz sahəsində yaxşı əməkdaşlıq

edirik. Eyni zamanda, keçən ilin avqustunda Xəzər dənizinin hüquqi statusunun müəyyən edilməsi həm beştərəfli, həm də ikitərəfli əlaqələrimizi daha da möhkəmləndirir. Mədəniyyət sahəsində ənənəvi əməkdaşlıq çox müsbətdir.

Yəni, elə bir sahə yoxdur ki, biz əməkdaşlıq etməyək və bu əməkdaşlıq nəticədə özünü göstərir. Nəticələr də göz qabağındadır. Əminəm ki, bugünkü görüş də bizim əlaqələrimizə yeni təkan verəcəkdir. Bir daha xoş gəlmisiniz.

İran Prezidenti Həsən Ruhani dedi:

-Cənab Prezident, bu gün burada Azərbaycan dövlətinin və Azərbaycan xalqının qonağı olmağımızdan çox sevinirik. Sizi təbrik etmək istəyirəm, Qoşulmama Hərəkatına sədrlik sizə həvalə olunur. Çox sevinirik ki, Sizin ölkənizdə bu Zirvə Görüşünün keçirilməsi üçün çox yüksək təşkilati işlər aparılıb.

Mən çox şadam ki, hər dəfə Sizinlə görüşdükdə iki ölkə arasındakı əlaqələrdə müsbət bir halın, müsbət bir dəyişikliyin şahidi oluruq. Sizin də qeyd etdiyiniz kimi, müxtəlif sahələrdə, o cümlədən iqtisadi, mədəni, elmi və digər sahələrdə bizim əlaqələrimiz çox müsbət irəliləmişdir. İki ölkənin əlaqələrinin genişləndirilməsi üçün çox yaxşı iqtisadi əməkdaşlıq vardır və bu, hər iki ölkəni sevindirir. Düşünürəm, Azərbaycanda və İranda olan mövcud hakimiyyət və mövcud dövlətlər iki ölkənin mənafeyinin, iki ölkənin rifahının və xalqların rifahının qaldırılması üçün yaxşı işlər görürlər və bu, sevindiricidir. Mən Sizi əmin edirəm ki, İran dövləti və İran xalqı daim Azərbaycan dövlətinin və Azərbaycan xalqının yanında olub və olacaqdır. Ümid edirəm, bugünkü görüşümüzdə də hər iki tərəfi maraqlandıran mövzular haqqında fikir mübadiləsi aparacağıq.

Prezident İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm

Kuba Respublikasının Prezidenti Migel Diaz-Kanel ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oktyabrın 24-də Kuba Respublikasının Prezidenti Migel Diaz-Kanel ilə görüşüb.

Prezident İlham Əliyev Prezident Migel Diaz-Kaneli qarşıladı.

Dövlət başçıları birgə foto çəkdirdilər.

Sonra Azərbaycan və Kuba prezidentlərinin görüşü oldu.

Prezident İlham Əliyev dedi:

-Cənab Prezident.

Mən Sizi salamlayıram, Azərbaycan xoş gəlmisiniz. Sizin ölkənizin Qoşulmama Hərəkatının Zirvə Görüşündə ən yüksək səviyyədə təmsil olunmasına görə çox şadam. Bu, Qoşulmama Hərəkatında iştiraka Sizin verdiyiniz əhəmiyyətə dəlalət edir. Bildiyiniz kimi, sabahdan Azərbaycan bu çox mühüm beynəlxalq təsisatda sədrliyi öz zərinə götürəcək. Bizim namizədliyimizi yekdilliklə dəstəklədiklərinə görə Kubaya və digər üzv ölkələrə təşəkkürümü bildirmək istərdim. Qoşulmama Hərəkatında cəmi 8 ildən bəri üzv olan ölkə üçün bu, böyük nailiyyət, böyük şərəf və böyük məsuliyyətdir. Bu, həmçinin görüşüb ikitərəfli əməkdaşlıq məsələlərimizi müzakirə etmək üçün yaxşı imkandır.

İlk növbədə, Sizi Kuba Prezidenti vəzifəsinə seçilməyiniz münasibətilə təbrik etmək və bu məsuliyyətli vəzifədə Sizə uğurlar diləmək istərdim. Əminəm ki, birgə səylərimizlə ikitərəfli münasibətlərimizi inkişaf etdirmək üçün əlimizdən gələni edəcəyik. Biz beynəlxalq məkanlarda, o cümlədən BMT-də, Qoşulmama Hərəkatında aktiv qarşılıqlı fəaliyyət göstəririk. Lakin bu gün bizim iqtisadi göstəricilərimizlə tanış oldum və əlbəttə, bu göstəricilər bizi qane edə bilməz. Fikrimcə, iki ölkə arasında əmtəə dövriyyəsini artırmaq üçün imkanlar çoxdur. Əlbəttə, humanitar sahədə, turizm, idman sahələrində əməkdaşlığı da inkişaf etdirməyi çox istəyirik. Buna görə düşünürəm ki, əlaqələrimizin gündəliyi genişlənməli, biz qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq formalarını axtarıb tapmağa çalışmalıyıq. Düşünürəm ki, Sizin Azərbaycana səfəriniz çərçivəsində biz qarşılıqlı fəaliyyət yollarını müəyyənləşdirəcək, əlaqələrimizin inkişafına yaxşı təkan verəcəyik. Bir daha Azərbaycana xoş gəlmisiniz.

Kuba Prezidenti Migel Diaz-Kanel dedi:

-Hörmətli Prezident Əliyev.

Sizin gözəl ölkənizdə olmaq bizim üçün çox xoşdur və bunu özümüzə böyük şərəf sayırıq. Bizə vaxt ayırdığınıza görə Sizə təşəkkürümüzü bildirmək istərdik, çünki bizi məhz buraya gəldiyimiz gün qarşılamısınız. Sizin işinizin gərgin, gündəliyinizin zəngin və geniş olduğunu bilirik. İlk növbədə, Sizi 2019-cu ildən 2022-ci ilə qədər Qoşulmama Hərəkatında sədrlik etməyiniz münasibətilə təbrik etmək istərdik.

Azərbaycan həm də dövlət və hökumət başçılarının XVIII Zirvə Görüşünün keçirildiyi yerdir. Onu da qeyd etmək istərdim ki, Siz Hərəkatın sədri olduğunuz müddətdə Kubanın hərtərəfli dəstəyinə bel bağlaya bilərsiniz. Beynəlxalq gündəlik məsələsində Kuba ilə Azərbaycanın baxışları ümumidir, üst-üstə düşən məqamlar çoxdur. Bizim qarşımızda birlikdə Qoşulmama Hərəkatı çərçivəsində birliyi qoruyub saxlamaq məqsədi durur. Biz həm də bir fikri dəstəkləmək istəyirik ki, Qoşulmama Hərəkatı fikirlərin razılaşdırılması, dialoqun dəstəklənməsi üçün münasib məkan olmalıdır. Biz bilirik ki, Siz sədrliyi çox mürəkkəb siyasi şəraitdə həyata keçirəcəksiniz. Lakin biz Sizi hərtərəfli dəstəkləyəcəyik. Kuba bütün münaqişələrin sülh, dialoq və danışıqlar yolu ilə həll edilməsinin tərəfdarıdır.

Bizim xalqlarımız və ölkələrimiz arasında münasibətlər tarixi və ənənəvi münasibətlərdir. Siyasi dialoq müsbət və sabitdir. Bu münasibətlərin mənbəyi

məhz Kubanın Ali Baş Komandanı Fidel Kastro Rus və Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyev arasında yaranmış dostluqdur. Biz Bakıya gələn kimi Heydər Əliyevin xatirəsini ehtiramla yad etdik. Buna görə də Sizinlə razıyam ki, biz siyasi dialoqu dəstəkləmək və ticarət mübadiləsini yaxşılaşdırmaq üçün nə mümkündürsə edə bilərik. Siyasi dialoqla əlaqədar deyə bilərəm ki, son illərdə Xarici İşlər nazirləri arasında və başqa səviyyələrdə mübadilələr olub, digər nazirlər Azərbaycana və Sizin nazirlər Kubaya səfərlər ediblər. Mən Sizə ordu generalı Raul Kastro Rusdan salam gətirmişəm.

Kuba Prezidenti ticari-iqtisadi, səhiyyə, təhsil, elm, humanitar, mədəniyyət, biotexnologiyalar, idman sahələrində əməkdaşlıq məsələlərinə toxundu, ölkəsinin azərbaycanlı sahibkarların investisiyalarına açıq olduğunu vurğuladı. Azərbaycanda neft-qaz sahəsində əldə olunan uğurları yaxından izlədiklərini deyən Kuba dövlətinin başçısı sovet dövründə 240-dan çox kubalı mütəxəssisin məhz Bakıda təhsil aldıqlarını xatırlatdı.

Prezident İlham Əliyev dedi:

-Çox sağ olun. İlk növbədə, Sizdən xahiş etmək istərdim ki, ən xoş arzularımı və səmimi salamlarımı general Raul Kastro Rusa çatdırasınız. Azərbaycan dövlətçiliyinin təməlini qoymuş Heydər Əliyevin xatirəsinə hörmətinizə görə də Sizə təşəkkür edirəm. Siz qeyd etdiyiniz kimi, sovet dövründə Heydər Əliyevlə böyük komandan Fidel Kastro Rus arasında çox səmimi, dərin hörmətə və etimada əsaslanan münasibətlər yaranmışdı. Biz də sizin ölkənizlə bütün istiqamətlərdə fəal qarşılıqlı əlaqə saxlamaq əzmindəyik. Siz qeyd etdiyiniz kimi, Xarici İşlər nazirlərinin qarşılıqlı səfərləri baş tutub, bu isə siyasi əlaqələrin yüksək səviyyədə olduğunu təsdiqləyir.

Əminəm ki, Sizin səfərinizdən sonra həm bizim, həm də sizin tərəfdən ölkələrimiz arasında əmtəə dövriyyəsini artırmaq üçün qarşılıqlı iqtisadi əlaqələrin formalarını tapmaq barədə iqtisadi bloka müvafiq tapşırıqlar veriləcək. Fikrimcə, investisiya siyasəti əməkdaşlığımızın istiqamətlərindən biri ola bilər. Azərbaycan artıq bir sıra ölkələrdə iri investisiya layihələri reallaşdırıb. Bu istiqamətdə yaxşı təcrübəmiz var. İdman sahəsində əməkdaşlığı Siz də qeyd etdiniz və bizim kubalı dostlarımızın bəziləri Azərbaycan klublarının tərkibində idman yarışlarında iştirak edirlər. Səhiyyə sahəsində sizinlə əməkdaşlıq bizim üçün çox maraqlıdır. Siz bu sahədə ən yüksək dünya səviyyəli böyük nəticələr əldə etmisiniz. Bizim üçün bu sahə prioritetdir. Buna görə də düşünürəm ki, əməkdaşlıq çoxplanlı ola bilər və kadrların hazırlanmasının keyfiyyətini, müəyyən müştərək layihələrin həyata keçirilməsini də əhatə edə bilər.

Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatının sədri kimi üzv ölkələr arasında həmrəyliyin möhkəmlənməsi üçün nə mümkündürsə edəcək. Biz Bandunq prinsiplərinə sadiqik, bu prinsiplər bizim xarici siyasətimizin əsas istiqamətləri ilə tam üst-üstə düşür. Ölkələrin suverenliyinə, müstəqilliyinə, ərazi bütövlüyünə hörmət həm Bandunq prinsiplərinin, həm də beynəlxalq hüququn əsasını təşkil edir. Əlbəttə, Azərbaycan beynəlxalq hüququn pozulmasından əziyyət çəkmiş ölkə kimi təbii ki, beynəlxalq arenada beynəlxalq hüququn aliliyinin, ölkələrin ərazi bütövlüyünə və suverenliyinə hörmətin tərəfdarıdır. Bizdə Qoşulmama Hərəkatının üzvü olan bütün ölkələrlə qarşılıqlı hörmətə əsaslanan çox səmərəli münasibətlər yaranıb. Bunun əyani sübutu bizim bütün 120 ölkə tərəfindən yekdilliklə Qoşulmama Hərəkatına sədr seçilməyimizdir. Həmçinin 155 ölkənin dəstəyi ilə Azərbaycanın BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü seçilməsində Qoşulmama Hərəkatının üzvləri böyük rol oynayıblar. Hərəkatda sədrlik böyük məsuliyyətdir. Mən əminəm ki, biz bu vəzifənin öhdəsindən gələcəyik və üzv ölkələrlə, o cümlədən Sizin ölkənizlə ikitərəfli əlaqələri fəal inkişaf etdirəcəyik

Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədov ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oktyabrın 25-də Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədov ilə görüşü olub.

Prezident İlham Əliyev dedi:

- Hörmətli Qurbanqulu Məlikquliyeviç, xoş gəlmisiniz.

Sizi Azərbaycan torpağında yenidən görməyimə şadam. Bu yaxınlarda Sizinlə Türkmənistanda MDB Dövlət Başçıları Şurasının iclası çərçivəsində görüşmüşük. Fürsətdən istifadə edib Sizi həmin iclasın gözəl təşkili münasibətilə təbrik etmək və əlbəttə, Aşqabad haqqında təəssüratlarımı bir daha bölüşmək istərdim. Mən Sizin ölkənizdə tez-tez oluram və orada böyük dəyişiklikləri görürəm. Bunu Sizə Aşqabadda da demişdim, indi də demək istəyirəm. Bu, şəhərsalma və şəhərin, onun infrastrukturunun müasir dinamik inkişafı, vətəndaşlar üçün, sakinlər üçün yaxşı şərait yaradılması nümunəsidir.

Əlbəttə, biz gündəlikdəki ikitərəfli məsələlər barədə bir daha fikir mübadiləsi aparmaq imkanını əldən verə bilmərik. Biz müntəzəm olaraq görüşürük. Keçən il Sizin ölkənizə rəsmi səfərimi, bundan əvvəlki görüşümüzü böyük məmnuniyyətlə xatırlayıram. Bu gün biz praktiki olaraq bütün sahələri əhatə edən ikitərəfli inkişafla bağlı mühüm məsələləri müzakirə edəcəyik.

Ölkələrimiz arasında qardaşlıq, dostluq münasibətlərinin böyük tarixi əsası var. Xalqlarımız çoxəsrlik tarix ərzində həmişə bir-birinə qardaşlıq münasibəti bəsləyib. Biz də bu ənənələri davam etdiririk. Buna görə

Sizə bir daha səmimi qəlbdən "Xoş gəlmisiniz!" deyirəm və təşəkkür edirəm ki, Türkmənistan Qoşulmama Hərəkatının Zirvə Görüşündə ən yüksək səviyyədə iştirak edir.

Prezident Qurbanqulu Berdiməhəmmədov dedi:

-Hörmətli İlham Heydər oğlu, Türkmənistanın ünvanına səmimi ürək sözlərinizə görə sağ olun. Mən də Sizə təşəkkür etmək istərdim ki, məni Qoşulmama Hərəkatının iştirakçısı olan ölkələrin XVIII Zirvə Görüşünə dəvət etmisiniz. Mən bəri başdan Sizi təbrik etmək istəyirəm. Zirvə Görüşü ən yüksək və mütəşəkkil səviyyədə keçir. Bu münasibətlə Sizi təbrik edirəm. Əlbəttə, Zirvə Görüşünün mahiyyəti bütün dünyada sabitliyin, təhlükəsizliyin və sülhün möhkəmləndirilməsidir. Burada bizim iqtisadi münasibətlərimiz və ən başlıcası, deyərdim ki, humanitar və beynəlxalq məsələlər mühüm rol oynayır. Yəqin ki, hər bir dövlətdə məhz onun öz maraqları mühüm rol oynayır. Bu, hərəkat üzvlərinin bugünkü çıxışlarından da aydın görünürdü. Hər bir dövlətin suverenliyi, ərazi bütövlüyü yəqin ki, çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Buna görə bildiyiniz kimi, biz də bitərəf ölkəyik, Türkmənistan neytraldır. Biz Sizin qonşularınız, qardaşlarınızıq. Əlbəttə, biz buna Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Nizamnaməsi mövqeyindən də baxırıq ki, heç vaxt qarşıdurma olmasın. Bütün bu məsələləri, əlbəttə, siyasi, diplomatik vasitələrlə həll etmək lazımdır. Buna görə bu gün bəlkə də bütün beynəlxalq arena üçün çox vacib Zirvə Görüşünün uğurlu keçirilməsi münasibətilə Sizi bir daha təbrik etmək istəyirəm.

Bir söz də demək istərdim və bu, kompliment deyil. Qədim Xəzərin sahilindəki Bakı həmişəki kimi gəncləşir və gözəlləşir. Onun özünəməxsus memarlığı var. İnsan burada gördüklərinə hər dəfə sevinir. Buna görə öz adımdan Sizi təbrik etmək istərdim ki, bu gün müasir Bakı daha da gözəlləşir.

Bizim ikitərəfli münasibətlərimizə gəldikdə, Siz də dediyiniz kimi, siyasət məsələsini, əlbəttə ki, bərabər xatırladıq. İqtisadi məsələlərə gəldikdə, qeyd etmək istərdim ki, onlar yüksələn xətt üzrə inkişaf edir və belə də olmalıdır. Sevindirici haldır ki, enerji təhlükəsizliyi məsələlərində biz eyni mövqedəyik. Ümumiyyətlə, Sizə təşəkkür edirəm ki, bu gün biz nəqliyyat və tranzit dəhlizlərini nəinki regionda, daha geniş miqyasda birlikdə inkişaf etdiririk. Sevindiricidir ki, bizdə bütün bu məsələləri İqtisadi Əməkdaşlıq üzrə Hökumətlərarası Komissiya əlaqələndirir. Buna görə dəvət üçün Sizə bir daha təşəkkür etmək, dövləti fəaliyyətinizdə bundan sonra da uğurlar diləmək, ən xoş arzularımı bildirmək, qardaş Azərbaycan xalqına firavanlıq, xoşbəxtlik arzu etmək istərdim. Bir daha sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun

Venesuela Bolivar Respublikasının Prezidenti Nikolas Maduro ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 25-də Venesuela Bolivar Respublikasının Prezidenti Nikolas Maduro ilə görüşüb.

Prezident Nikolas Maduro Qoşulmama Hərəkatına üzv ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının XVIII Zirvə Görüşünün yüksək səviyyədə təşkil oldunduğunu qeyd etdi və Prezident İlham Əliyevə bu Zirvə Görüşünə sədrliyinə görə minnətdarlığını ifadə etdi.

Söhbət zamanı Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına uğurla sədrlik edəcəyinə əminlik ifadə olundu.

Görüşdə Bandunq Prinsiplərinin dövlətlərarası münasibətlərdə mühüm rolu xüsusi qeyd olundu və bu prinsiplər əsasında Qoşulmama Hərəkatının beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyə töhfə verdiyi vurğulandı. Bandunq Prinsipləri, xüsusilə dövlətlərin müstəqilliyi, suverenliyi, ərazi bütövlüyü və onların daxili işlərinə qarışılmamasının beynəlxalq münasibətlərin təməl prinsipləri olmasının vacibliyi bildirildi.

Söhbət zamanı, həmçinin Qoşulmama Hərəkatı çərçivəsində üzv dövlətlər arasında həmrəyliyin, qarşılıqlı dəstəyin və əməkdaşlığın gücləndirilməsinin önəmi bildirildi.

Cibuti Respublikasının Prezidenti İsmail Ömər Qelleh ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 25-də Cibuti Respublikasının Prezidenti İsmail Ömər Qelleh ilə görüşüb.

Cibuti Prezidenti Qoşulmama Hərəkatının XVIII Zirvə Görüşünün yüksək səviyyədə təşkilinə və qonaqpərvərliyə görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını bildirdi.

Prezident İsmail Ömər Qelleh Azərbaycanın qonşu dövlətin təcavüzünə məruz qaldığını, münaqişənin həlli ilə bağlı Azərbaycanın haqlı tələbinin legitim xarakter daşıdığını vurğuladı. Dövlət başçısı Cibuti Milli Assambleyasında Xocalıda baş verənlərin soyqırımı kimi tanınması ilə bağlı qətnamənin qəbul edildiyini xatırlatdı.

Prezident İlham Əliyev ölkələrimiz arasında beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlığın və qarşılıqlı dəstəyin vacibliyini qeyd etdi. Azərbaycan Prezidenti Xocalıda baş verənlərin 10-dan çox dövlət tərəfindən soyqırımı kimi tanındığını bildirdi. Dövlətimizin başçısı Cibuti Milli Assambleyasının Xocalı soyqırımı ilə bağlı qəbul etdiyi qətnamənin yüksək qiymətləndirildiyini nəzərə çatdırdı.

Görüşdə ölkələrimiz arasında iqtisadi-ticarət əlaqələrinin inkişafına dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Əfqanıstan İslam Respublikasının Prezidenti Məhəmməd Əşrəf Qani ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 26-da Əfqanıstan İslam Respublikasının Prezidenti Məhəmməd Əşrəf Qani ilə görüşüb.

Əfqanıstan Prezidentini salamlayan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dedi:

-Cənab Prezident, bir daha xoş gəlmisiniz. Dünən biz Sammit iştirakçılarının çox mühüm görüşünü keçirdik. Bu günlərdə bizimlə birlikdə olduğunuz üçün təşəkkür edirik. Əfqanıstanın Sammitdə mümkün olan ən yüksək səviyyədə iştirakı Sizin bu quruma verdiyiniz əhəmiyyəti əks etdirir və biz bunu həm də Azərbaycana münasibətdə dostluq və tərəfdaşlığın göstəricisi hesab edirik. Biz dost, qardaş ölkələrik. Biz Sizinlə dəfələrlə beynəlxalq tədbirlər zamanı Bakıda görüşmüşük. Sonuncu dəfə bu ilin martında çox yaxşı görüşümüz oldu və sənəd imzalandı. Ölkələrimiz arasındakı əlaqələrin inkişafından məmnunam. Ən mühümü isə odur ki, biz razılaşdırdığımız bütün məsələləri həyata keçirməyə çalışırıq. Düşünürəm ki, ikitərəfli əlaqələrdə, siyasi təmasların gücləndirilməsində çox böyük irəliləyişə nail olmuşuq. Azərbaycanın ölkənizdə sülhməramlı inkişafı dəstəkləmək səyləri Sizə məlumdur. Bildiyiniz kimi, biz Əfqanıstandakı hərbçilərimizin sayını artırmışıq. Sizin ölkənizdə təhlükəsizlik, sabitlik və tərəqqi bizim üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Çünki dost və qardaş olaraq biz sizin bütün islahatlarınızın, planlarınızın həyata keçirilməsini görmək istəyirik. Mən bir dəfə Sizə söyləmişdim ki, Siz bu mühüm vəzifəyə gələndən bizim əlaqələrimiz çox səmərəli tərəfdaşlığa çevrilib. Bizim mütəmadi görüşlərimiz və müzakirələrimiz, qəbul edilmiş qərarlar, bu qərarların icrası qarşılıqlı siyasi iradəni nümayiş etdirir. Əvvəlki görüşlərimizdən birində müzakirə etdiyimiz kimi, biz dəmir yollarımızı və nəqliyyat qurğularını birləşdirmək istəyirdik və bunu etdik. Biz artıq Lapis-Lazuli layihəsindən Azərbaycan vasitəsilə yükləri qəbul etmişik. Beləliklə, biz bu məsələlər üzərində işləməyə davam edəcəyik. O vaxtdan biz Mərkəzi Asiyadakı dostlarımız və qonşularımızla da çox fəal şəkildə əməkdaşlıq edirik. Belə ki, Mərkəzi Asiyadan Azərbaycan vasitəsilə daşınan yükün həcmi artır. Hazırda Əfqanıstan, Azərbaycan və Avropa arasında fiziki bağlantı var. Hazırda bizim yeni bağlantımız var, düşünürəm ki, bu, tarixi nailiyyətdir. Bu gün biz qarşılıqlı maraq kəsb edən bəzi başqa məsələləri də müzakirə edəcəyik. Bir daha xoş gəlmisiniz və bizimlə birlikdə olduğunuz üçün təşəkkür edirik.

Əfqanıstan Prezidenti Məhəmməd Əşrəf Qani dedi:

-Sizinlə görüşməkdən məmnunluq hissi keçirirəm, Sizi təbrik edirəm. Qoşulmama Hərəkatına sədrliyin Azərbaycan tərəfindən qəbul olunması hesab edirəm ki, Sizi və qardaş Azərbaycan xalqını Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllinə bir addım daha yaxınlaşdırır. Əfqanıstanın Azərbaycanla bağlı prinsipial mövqeyini nəzərə alaraq bizdən nəsə tələb olunarsa tərəddüd etmədən bunu bizə bildirin. Biz İnsan Hüquqları üzrə Komissiyanın tərkibinə daxilik və əlaqələndirmə ilə bağlı hər hansı bir xüsusi zərurət yaranarsa, mən bizim səfirimizə sizin səfirinizlə çox yaxından koordinasiya etmək tapşırığını verə bilərəm. Hesab edirəm ki, bu cür beynəlxalq tədbirlərə ev sahibliyi etmək strategiyanızla hər gün daha çox insanları bunun faydalı olduğuna inandırırsınız. İkitərəfli əlaqələrimizə gəldikdə, onların səviyyəsi bizi çox sevindirir. Bu, - mən bunu həmişə deyirəm, - Sizin Çikaqodakı çıxışınızdan başladı. O vaxt bu, arzu idi, lakin indi bu, həyata keçirilib. Lapis-Lazuli dəhlizi bizim üçün çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Biz Bakıdan liman kimi necə istifadə olunması məsələsini daha çox müzakirə etmək istəyirik. İslahatların aparılması, ya da indi etibarlı dəmir yolu dəhlizimizin olması bizim üçün çox vacib hadisədir. Eyni ilə biz dəhlizi genişləndirmək istəyirik. Biz bu dəhlizin genişləndirilməsi üçün ciddi bir proqram hazırlamışıq və Bakının bir daha mərkəzi qovşaq kimi burada bizə xidmət etməsi bizim üçün böyük maraq kəsb edir. Bakıda əfqan məhsullarının ilk sərgisi keçirilib və biz Ticarət Nazirliyi ilə daha yaxından əməkdaşlıq etmək istəyirik ki, bazar təhlili aparılsın və bizim komanda bazar təhlili üzərində çalışa bilsin. Bu potensial sahələrdən biri tikinti materiallarıdır.

Malayziyanın Baş Naziri Mahathir Bin Mohamadın qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 26-da Malayziyanın Baş Naziri Mahathir Bin Mohamadı qəbul edib.

Dövlətimizin başçısı Malayziyanın Baş Nazirini qarşıladı.

Azərbaycan Prezidenti və Malayziyanın Baş Naziri birgə foto çəkdirdilər.

Sonra Prezident İlham Əliyevin və Baş Nazir Mahathir Bin Mohamadın görüşü oldu.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dedi:

-Cənab Baş Nazir, bir daha Azərbaycana xoş gəlmisiniz. Sizi bir daha görməyimə çox şadam. Çox minnətdaram ki, Sammitdə iştirak edirsiniz. Bu, Malayziyanın mühüm beynəlxalq tədbirə böyük əhəmiyyət verdiyini nümayiş etdirir və ölkəniz mümkün olan ən yüksək səviyyədə təmsil olunub. Dünəndən biz Qoşulmama Hərəkatına sədrliyi qəbul etmişik. Sammitdə çıxışım zamanı dediyim kimi, Azərbaycan

ölkənin prioritetləri, siyasəti, o cümlədən xarici siyasət prioritetlərinə tam uyğun olan Bandunq prinsiplərinə sadiq olacaq. Suverenlik, ərazi bütövlüyü, müstəqillik, bir-birinin işlərinə qarışmamaq bizim xarici siyasət gündəliyimizin əsas xəttidir. Düşünürəm ki, bu amil sayəsində, həmçinin Azərbaycanın milli maraqlara əsaslanan müstəqil xarici siyasət yürütməsi sayəsində biz Qoşulmama Hərəkatında yekdil dəstək əldə etmişik. Biz yekdil qərarla sədr seçilməyimizi böyük şərəf hesab edirik. Bu, onu nümayiş etdirir ki, ölkəmizin yürütdüyü siyasət beynəlxalq ictimaiyyət üzvlərinin mütləq əksəriyyəti tərəfindən dəstəklənir. Bu, onu göstərir ki, təşkilatda olduğumuz qısa zamanda öz mövqeyimizi nümayiş etdirə bilmişik. Sədr olaraq biz bütün üzv dövlətlərin legitim hüquqlarını müdafiə edəcəyik. Biz bəzi üzv dövlətlər arasında gərginliyin azaldılmasında ölkələrə uyğun gələn şəkildə rol oynamağa çalışacağıq. Qoşulmama Hərəkatında birliyi, qarşılıqlı dəstəyi, siyasi dəstəyi gücləndirməyə ehtiyac var. Biz mütləq iqtisadi əməkdaşlıq məsələsi ilə məşğul olacağıq. Çünki biz bir-birimizə kömək etməliyik, ticarət mübadiləsini genişləndirməliyik, hazırda başqa yerlərdən aldığımız məhsulları üzv dövlətlərdən almalıyıq. Bildiyiniz kimi, biz Gənclər Sammiti təşəbbüsü ilə çıxış etmişik. Bir çox üzv ölkələrdə əhalinin, o cümlədən gənclərin sayı artır, onların məşğulluğu, cəmiyyətə inteqrasiyası, ənənəvi dəyərlərə sadiqliyi ən mühüm məsələlərdir. Biz Azərbaycanda gənclərimizin Vətənə sadiq, vətənpərvər olmasına, milli ruhda yetişdirilməsinə, hər cür xarici təsirdən azad olmasına və gələcək nəslin milli maraqları bizim kimi qorumasını təmin etməyə çox böyük əhəmiyyət veririk. Bizim sədr olaraq qarşıdakı üç il üçün həqiqətən də geniş gündəliyimiz var. Biz sizin şəxsi dəstəyinizə və məsləhətinizə güvənirik. Biz sizi dünya miqyasında ən görkəmli siyasətçilərdən biri kimi tanıyırıq. Sizi "Malayziya möcüzəsi"nin müəllifi kimi tanıyırıq. Mən bilirəm ki, bir çox ölkələr sizin dəyişikliklərlə bağlı təcrübənizi öyrənib və siz hər zaman ədaləti müdafiə etmisiniz. Sizin dünənki çıxışınızda yenə də mövqe var idi, baxış var idi, qlobal gündəlikdə olan mühüm məsələlərə açıq yanaşma var idi. Əlbəttə ki, biz ölkələrimiz arasındakı çox sıx dostluq əlaqələrini, siyasi əlaqələri gücləndirmək istəyirik. Bizim artıq enerji sektorunda çox yaxşı əməkdaşlığımız var. "Petronas" şirkəti Azərbaycana sərmayə yatırır və biz əməkdaşlığı genişləndirmək, hər iki ölkədən turistlərin sayını artırmaq, daha çox mədəni tədbirlər keçirmək istəyirik. Bir sözlə, biz ölkələri yaxınlaşdırmaq üçün səy göstərmək istəyirik. Bir daha Azərbaycana xoş gəlmisiniz.

Malayziyanın Baş Naziri Mahathir Bin Mohamad dedi:

-Mənə və nümayəndə heyətimə göstərdiyiniz qonaqpərvərliyə görə təşəkkür edirəm. İlk səfərimdən sonra həmişə bir daha buraya gəlmək istəmişəm, lakin Baş Nazir olaraq vəzifəmi tərk etdim. O vaxtdan bəri başqa ölkələrə səfərlərimi əsasən azaltdım, lakin hakimiyyətə bir daha qayıtdıqdan sonra adət etdiyimdən daha çox səfərlər etməliyəm. Qoşulmama Hərəkatının Sammitinin burada baş tutacağını öyrənəndə səbirsizliklə yenidən Azərbaycana gəlməyi gözləyirdim. Əlaqələrimiz yaxşıdır. Əlbəttə ki, əlaqələrimiz çox yaxın deyil, çünki Malayziyada Azərbaycan haqqında çox şeyi bilmirik. Bakı haqqında bilirik, lakin Azərbaycan haqqında o qədər də məlumatlı deyilik. Düşünürəm ki, Azərbaycan haqqında tarixən maraqlı şeylər var və bu, bir çox ölkələri buraya cəlb edəcək. Xüsusilə Həcc ziyarətini etdikdə biz geri qayıtdıqda buraya gələ bilərik.

Biz, əlbəttə ki, bütün məsələlərdə neytralıq. Hamı ilə dost olmaq istəyirik. Heç bir dövlətin daxili sistemi və ya ideologiyası bizi maraqlandırmır. Hamı ilə dost olmaq istəyirik. Çünki Malayziya ticarət ölkəsidir. Onun inkişafı ticarətdən asılıdır və beləliklə, biz həmişə bazarlarla dost olmalıyıq. Hər ölkəni də məhsullarımız üçün bir bazar olaraq görürük. Bu gün biz demək olar ki, 190 ölkə ilə ticarət aparırıq, praktik olaraq hər bir ölkə ilə bizim biznesin aparılması ilə bağlı müəyyən münasibətlərimiz var. Hətta Azərbaycanda da qalmaq üçün bir sıra əlaqələrimiz var. Bəziləri əlbəttə ki, neft sahəsindədir. Ümid edirik ki, Sizin rəhbərliyinizlə Qoşulmama Hərəkatı başladığı ideologiyanı canlandıracaq. Çünki o zaman bu, böyük hərəkat idi. Soyuq müharibə dövründə iki rəqib arasında bir üçüncü güc olmalı idi və bu güc də əsasən İndoneziyanın Prezidenti Sukarno tərəfindən yaradıldı. Qoşulmama Hərəkatı BMT-dən sonra ən böyük beynəlxalq təşkilata çevrildi. Biz bu hərəkatın fəaliyyətini davam etdirməsini təmin etməliyik, çünki birlikdə biz bir çox şeyləri edə bilərik. İnanırıq ki, ticarət və kommersiya ilə biz ölkələrimizi inkişaf etdirə biləcəyik.

BMT Baş katibinin siyasi və sülh quruculuğu məsələləri üzrə müavini xanım Rozmari DiKarlonun qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 26-da BMT Baş katibinin siyasi və sülh quruculuğu məsələləri üzrə müavini xanım Rozmari DiKarlonu qəbul edib.

Xanım Rozmari DiKarlonu salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Zirvə Görüşündə iştirak etdiyinizə görə sizə təşəkkür edirəm. Çıxışınız üçün sağ olun. BMT-nin burada yüksək səviyyədə təmsil edilməsi çox vacibdir. Sədrliyi qəbul etdik və üç il ərzində Qoşulmama Hərəkatının əsas prinsiplərinə sadiq qalmaq üçün əlimizdən gələni etməyə çalışacağıq. Əlbəttə, bu, bizim üçün böyük məsuliyyət, eyni zamanda, şərəfdir. Çünki biz nisbətən yeni üzv ölkəyik, yalnız 8 ildir üzv olmuşuq və hazırda bütün üzvlərin dəstəyini görürük. Bildiyiniz kimi, sədrliyə olan namizədliyimiz yekdilliklə qəbul edilmişdi.

Bu, beynəlxalq ictimaiyyətin üçdəikisinin dəstəyini nümayiş etdirməsi idi. Əlbəttə ki, bizim siyasətimiz, atdığımız addımlar, beynəlxalq hüququn, ədalətin qorunmasına, aparıcı beynəlxalq təşkilatların qərar və qətnamələrinin icra edilməsinə sadiq qalmaq üzrə baxışımız bu qərarın qəbul edilməsində mühüm rol oynadı.

Bildiyiniz kimi, bəzi üzv ölkələr arasında müəyyən problemlər var. Bəzilərinin uzun tarixçəsi var, bəzi problemlər yeni ortaya çıxıb. Lakin buna baxmayaraq, Azərbaycana göstərilən münasibət baxımından, hətta Azərbaycanla ikitərəfli əlaqələri yaxşı olmayan bəzi ölkələr belə bizi dəstəkləyir. Hesab edirəm ki, açıq, səmimi siyasət yürütməklə, harada ki, sözlərimiz və imzalarımız üst-üstə düşür, biz belə bir yekdil dəstəyi ala bilmişik. Əlbəttə, qarşıdan gələn illərdə qlobal gündəlikdə olan məsələlərin həlli üzrə sizinlə birgə işləyəcəyik. Zirvə Görüşündə iştirak etdiyiniz üçün bir daha təşəkkür edirəm.

Xanım Rozmari Dikarlo dedi:

-Çox sağ olun. Məni qəbul etdiyiniz üçün təşəkkür edirəm. Bizə gözəl ölkənizi ziyarət etmək imkanı yaratdığınız üçün Sizə minnətdaram. İyirmi doqquz il əvvəl Azərbaycana gəlmişdim. Onu deyim ki, ölkəniz əhəmiyyətli şəkildə dəyişib. Nəinki təkcə sədrliyi qəbul etdiyinizə görə, eyni zamanda, bir çox beynəlxalq tədbirləri burada, Bakıda təşkil etdiyinizə görə də Sizə təşəkkür edirəm və Sizi təbrik edirəm. Sizin bu yaxınlarda irəli sürdüyünüz bir çox təşəbbüslərdən bizim məlumatımız var və bunlar bizim üçün çox vacibdir. Çox vacibdir, çünki siz çoxtərəfliliyin çox güclü bir tərəfdarısınız. Beynəlxalq ictimaiyyətlə, BMT ilə bu istiqamətdəki bir sıra təşəbbüslər üzərində işləyirsiniz.

Prezident İlham Əliyev dedi:

-Sözləriniz üçün sağ olun. Biz Baş katib Quterreşin multikulturalizm təşəbbüsümüzə göstərdiyi dəstəyi üçün minnətdarıq. "Bakı Prosesi" mədəniyyətlərarası dialoq məsələləri üçün bir qlobal platformaya çevrildi. Biz BMT-nin bu təşəbbüsə dəstəyini yüksək qiymətləndiririk. Bu prosesə başlayanda onun uğurlu olacağı ilə bağlı böyük ümidlərin olmadığını xatırlayıram. Bu, 2008-ci ilin sonuna təsadüf edirdi. Dedim ki, niyə də cəhd etməyək? Çünki Azərbaycan həm Avropa Şurasına, həm də İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv olan çox az ölkələrdən biridir. Bu imkanımızdan niyə də istifadə etməyək? Nəzərə alsaq ki, yalnız müstəqillik illərində yox, bütün siyasi və ictimai təzahürlərin tərkibində, hətta başqa ölkələrin tərkibində olduğumuz zaman da multikulturalizm ruhu həmişə bizdə mövcud idi. Bakı müxtəlif dinlərin, etnik qrupların nümayəndələrinin sülh içində yaşadığı şəhər, Azərbaycan isə ölkə olub və bu, işə yaradı. İndi BMT-nin güclü dəstəyini görürük. Şəffaflıqla bağlı səylərimizin yüksək qiymətləndirilməsi üçün də sizə minnətdaram. Bir neçə il əvvəl Neft Fondu adlanan suveren fondumuz BMT-dən mükafat aldı. Hazırda başqa ölkələrdə də fəaliyyətini genişləndirən dövlət xidmətləri sistemi olan "ASAN"ın da fəaliyyəti BMT tərəfindən xüsusi olaraq qiymətləndirilmişdir. Biz buna böyük dəyər veririk. Həyata keçirdiyimiz bütün işlər də ölkənin gücləndirilməsi, insanlar üçün daha yaxşı şəraitin yaradılması və beynəlxalq əməkdaşlığın dərinləşdirilməsinə istiqamətlənib. Bunlara nəqliyyat və energetika layihələri də daxildir. Onlar bizi birləşdirdi, ölkələr arasında qarşılıqlı bağlılıq yaratdı. Bu, gücdür, sabitlikdir.

Əlcəzair Xalq Demokratik Respublikasının Prezidenti Abdelkader Bensalah ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oktyabrın 26-da Əlcəzair Xalq Demokratik Respublikasının Prezidenti Abdelkader Bensalah ilə görüşü olub.

Dövlətimizin başçısı Əlcəzair Prezidentini qarşıladı.

Prezidentlər birgə foto çəkdirdilər.

Sonra Prezident İlham Əliyevin və Prezident Abdelkader Bensalahın görüşü oldu.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dedi:

-Mən çox şadam ki, ölkəniz Sammitdə mümkün ən yüksək səviyyədə təmsil olunur. Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatının sədrliyinə namizədliyini dəstəklədiyinizə görə təşəkkür edirəm. Bildiyiniz kimi, biz bütün üzv dövlətlərin yekdil qərarı ilə sədr seçilmişik. Biz bunu siyasətimizə olan güclü dəstək və əməkdaşlığımızın yaxşı göstəricisi hesab edirik. Qoşulmama Hərəkatının sədri olaraq biz ölkələr arasında həmrəyliyi gücləndirmək üçün əlimizdən gələni edəcək və lazım gələrsə, konkret problemlərin həllinə yardım üçün səy göstərəcəyik. Əlbəttə ki, bu, ikitərəfli əlaqələrimizlə bağlı məsələləri müzakirə etmək üçün yaxşı imkandır.

Sizin Azərbaycana səfəriniz tarixi əhəmiyyət kəsb edir. Çünki diplomatik əlaqələrimiz ərzində ilk dəfədir ki, Əlcəzair Prezidenti Azərbaycana səfər edir. Sözsüz ki, bu səfər hər iki ölkə üçün xüsusi məna kəsb edir. Biz ölkələrimiz arasında olan çox fəal siyasi dialoqu nümayiş etdiririk. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatında ölkəniz Ermənistanla münaqişədə bizi dəstəkləyir. Ona görə də biz BMT-də, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatında və əlbəttə ki, Qoşulmama Hərəkatında qarşılıqlı dəstəyi davam etdirəcəyik. Mən, həmçinin düşünürəm ki, hazırda iqtisadi əməkdaşlıq məsələlərini, xüsusilə ticarət dövriyyəsinin artırılması yollarını müzakirə etmək üçün yaxşı vaxtdır. Bir daha xoş gəlmisiniz.

Əlcəzair Prezidenti Abdelkader Bensalah dedi:

- Zati-aliləri, təşəkkür edirəm. İcazə verin Sammitdə iştirak etmək və onun uğuruna töhfə vermək üçün dəvətə görə minnətdarlığımı bildirim. Mən təşkilatımıza sədrliyiniz münasibətilə Sizi təbrik etmək

istərdim. İcazənizlə bildirim ki, biz bu mühüm Sammit nəticəsində qəbul olunacaq qərar və tövsiyələrin mətninin tərcüməsi və dəqiqləşdirilməsi üçün Sizin qulluğunuzdayıq. Sammitin çox yaxşı və uğurlu təşkili münasibətilə Sizi təbrik etmək istərdim. Bizim münasibətlərə gəldikdə, mən ikitərəfli münasibətlərin inkişafına hazır olduğumuzu ifadə etmək istəyirəm. İcazə verin bildirim ki, ölkələrimizin və xalqlarımızın istəklərinə nail olmaq üçün biz münasibətlərimizi inkişaf etdirməyə çox şadıq. İcazə verin bildirim ki, ölkənizi idarəetmə tərziniz və qəbul etdiyiniz inkişaf siyasətini qavrama üsulunuz təkcə Azərbaycanda yox, bütün inkişaf etməkdə olan ölkələrdə qürur hissi oyadır. Nəinki təkcə Azərbaycanın aparıcı təcrübəsi ilə, eyni zamanda, ölkənin və Azərbaycan xalqının nailiyyətləri, uğuru və inkişafını təmin etmək istiqamətində yürütdüyünüz siyasətlə tanış olmaq bizim üçün çox yaxşı imkan idi. Biz bu münasibətlərin inkişafından fəxarət hissi keçiririk və bu kontekstdə mən bu yaxınlarda Azərbaycana yeni xanım səfirin təyin olunması xəbərini Sizə verməkdən şərəf hissi keçirirəm. Biz bu səfirə böyük etimad göstərəcəyik.

Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədri Milorad Dodik ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 26-da Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədri Milorad Dodik ilə görüşüb.

Dövlətimizin başçısı Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədrini qarşıladı.

Prezident İlham Əliyev və Rəyasət Heyətinin Sədri Milorad Dodik birgə foto çəkdirdilər.

Sonra Prezident İlham Əliyevin və Rəyasət Heyətinin Sədri Milorad Dodikin görüşü oldu.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dedi:

-Cənab Sədr, Azərbaycana xoş gəlmisiniz. Sizi görməyimə çox şadam. Sammitdə iştirak etdiyiniz üçün çox şadam. Bu, həm də ikitərəfli gündəlikdə olan məsələləri müzakirə etmək üçün yaxşı imkandır. Mən çox şadam ki, ölkələrimiz arasında əlaqələr çox uğurla inkişaf edir. Bizim beynəlxalq təşkilatlar, xüsusilə BMT, Qoşulmama Hərəkatı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı çərçivəsində çox fəal əməkdaşlığımız var. Beynəlxalq təşkilatlardakı qarşılıqlı dəstəyimiz çox vacibdir. İndi isə Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatının sədri olaraq, əlbəttə ki, üzv dövlətlərin qanuni maraqlarını nəzərə alacaq. Qarşıdakı üç il ərzində təşkilata yaxşı sədrlik etmək və üzv ölkələr arasında həmrəyliyi gücləndirmək üçün əlimizdən gələni edəcəyik.

İkitərəfli müstəvidə bizim çox fəal əməkdaşlığımız və bir çox yüksək səviyyəli siyasi təmaslarımız var. Mən dəfələrlə Sizin sələflərinizlə həm Bakıda, həm də beynəlxalq tədbirlər çərçivəsində görüşmüşəm. Biz ikitərəfli əlaqələrin çərçivəsini müəyyənləşdirmişik. Sözsüz ki, Sizi Azərbaycanda qəbul etməyimə çox şadam. Əminəm ki, ölkələrimizi bir-birinə daha da yaxınlaşdırmaq və ikitərəfli əlaqələrimizi gücləndirmək üçün birgə səylərimizi davam etdirəcəyik. Bir daha xoş gəlmisiniz.

Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin Sədri Milorad Dodik dedi:

-Təşəkkür edirəm, cənab Prezident. Bu, mənim ölkənizə səfər etməyim və Sizinlə söhbət aparmağım üçün gözəl imkandır. Bu gözəl şəhərinizdə gördüklərimə və indiyə kimi qarşılaşdığım gözəl insanlara heyranlığımı ifadə etməliyəm. Ölkələrimiz arasındakı ikitərəfli əlaqələri yaxşılaşdırmaq üçün göstərdiyiniz möhtəşəm səylərə görə Sizə təşəkkür edirəm. Bilirəm ki, Bosniya və Herseqovina ilə yaxşı əlaqələrin qurulmasına böyük marağınız var və Siz bu işə sadiqsiniz. Bizə əvvəllər təklif etdiyiniz yardıma, istər humanitar yardım, istərsə də biznes imkanına görə də Sizə təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Mən səmimi təşəkkürlərimi ifadə etmək və bu uğurlu əməkdaşlığımızı davam etdirmək istəyirəm. Sizin Bosniya və Herseqovinadakı səfiriniz yaxşı fəaliyyət göstərir. O, çox sadiq və fəaldır. Bu, bizə yaxşı perspektivlər yaratmağa imkan verir. Lakin mən bilirəm ki, onun hər bir addımının arxasında Sizin bu işə sadiqliyiniz durur. İnanıram ki, Sizin Qoşulmama Hərəkatına sədrliyiniz münasibətlərimizi yeni müstəviyə çıxaracaq. Sammitin uğurlu təşkilinə görə Sizə təşəkkürümü bildirmək və Sizi təbrik etmək istərdim. Bu, əlbəttə ki, bizim daha ədalətli və sülh içində olan dünyaya inamımızı artırır.

Liviyanın Baş Naziri Faiz Saracın qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 26-da Liviyanın Baş Naziri Faiz Saracı qəbul edib.

Görüşdə çıxış edən Prezident İlham Əliyev dedi:

- Hörmətli cənab Baş Nazir. Sizi Azərbaycanda bir daha salamlayıram. Xoş gəlmisiniz. Sizin Qoşulmama Hərəkatının Zirvə Görüşündəki fəaliyyətiniz yüksək qiymətləndirilir. Təşəkkür edirəm ki, Siz bu gün Azərbaycandasınız.

Azərbaycan artıq Qoşulmama Hərəkatında sədrliyə başlamışdır. Biz çox şadıq ki, sədr seçilməyimiz üzv ölkələrin yekdil qərarı əsasında olmuşdur. Bu, üzv dövlətlərin bizim siyasətimizə göstərdiyi böyük inamın, dəstəyin təzahürüdür. Qoşulmama Hərəkatına sədrlik dövründə Azərbaycan bu önəmli siyasi təsisatın baza prinsiplərini müdafiə edəcək. Ölkələrin müstəqilliyi, ərazi bütövlüyü, sərhədlərin toxunulmazlığı Bandunq

prinsiplərinin əsasını təşkil edir və bizim siyasətimizin də təməl prinsipləridir.

Əminəm ki, bu gün qəbul ediləcək Yekun Bəyannamədə bu prinsiplər öz əksini tapacaq və Azərbaycanın bu təsisatda rolu qeyd olunacaq.

Eyni zamanda, Sizin bu tədbirdə - Zirvə Görüşündə iştirakınız yaxşı imkan yaradır ki, ikitərəfli gündəliyi də nəzərdən keçirək və ikitərəfli əlaqələrə təkan verək. Bir daha xoş gəlmisiniz.

Liviyanın Baş Naziri Faiz Sarac dedi:

- Təşəkkür edirəm. Bu gözəl bir tədbir əsnasında Sizin də vaxtınız çox məhduddur. Hər şeydən öncə mən Sizi təbrik etmək istəyirəm. Bu gözəl təşkilatçılığa görə Sizi təbrik edirəm. Həmçinin öz təbrikimi yeniləmək istəyirəm ki, Azərbaycan Respublikası artıq Qoşulmama Hərəkatına sədrliyə başladı.

Arzu edirəm ki, sizin sədrliyiniz dövründə Azərbaycan daha da çiçəklənsin və öz rolunu oynasın. Həqiqətən mən Bakıda gördüyüm gözəlliyi çox alqışlayıram. Bakıda gördüyüm gözəlliyin, memarlığın vurğunu olmuşam.

BMT Baş Assambleyasının prezidenti Ticani Məhəmməd-Bandenin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 26-da BMT Baş Assambleyasının prezidenti Ticani Məhəmməd-Bandeni qəbul edib.

BMT Baş Assambleyasının prezidenti Ticani Məhəmməd-Bande Qoşulmama Hərəkatının Bakıda keçirilən XVIII Zirvə Görüşünün yüksək səviyyədə təşkil olunduğunu, bu tədbirin dünyada sülhün qorunması, əməkdaşlığın genişləndirilməsi işinə xidmət etdiyini bildirdi. Qonaq Bakıya səfəri çərçivəsində Qobustan Dövlət Tarixi-Bədii Qoruğunda, Sumqayıt Texnologiyalar Parkında, "ASAN xidmət"də olduğunu, bu xidmətin fəaliyyətinin yüksək səviyyədə təşkil edildiyini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev Ticani Məhəmməd-Bandenin Qoşulmama Hərəkatının XVIII Zirvə Görüşündəki iştirakının önəmini qeyd etdi, onun dünənki çıxışında dəyərli fikirlər səsləndirdiyini bildirdi. Dövlətimizin başçısı bu səfərin BMT ilə Azərbaycan arasında gələcək əməkdaşlığın perspektivlərinin müzakirəsi üçün də yaxşı imkan yaratdığını dedi. Prezident İlham Əliyev qonağın "ASAN xidmət"də olmasını qeyd edərək, "ASAN xidmət"in Azərbaycanın təşəbbüsü ilə yaradıldığını, onun BMT-nin mükafatına layiq görüldüyünü bildirdi. Dövlətimizin başçısı bu xidmətin təcrübəsindən artıq xarici ölkələrdə də istifadə olunduğunu, Əfqanıstanda "ASAN xidmət"in fəaliyyətə başladığını dedi, bununla Azərbaycanın artıq öz intellektual məhsulunu ixrac etdiyini vurğuladı. Prezident İlham Əliyev əhaliyə sosial dəstək məqsədilə "DOST" xidmətinin də yaradıldığını, yaxın gələcəkdə 30-dan çox mərkəzin açılacağını bildirdi. Ticani Məhəmməd-Bandenin Sumqayıta səfərinə toxunan dövlətimizin başçısı Sumqayıt Texnologiyalar Parkında həyata keçirilən işlərdən danışdı, orada böyükhəcmli ekoloji tədbirlərin görüldüyü qeyd etdi.

Prezident İlham Əliyev qeyri-neft sektorunun inkişafı, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi istiqamətində görülən işlərdən danışdı, texnologiyalar sahəsinin inkişafına Azərbaycanda böyük önəm verildiyini dedi, ölkəmizdə kosmik sənayenin yaradıldığını bildirdi. Dövlətimizin başçısı Amerikada Beynəlxalq Astronavtika Federasiyasının Baş Assambleyasında keçirilmiş seçkilər zamanı Bakı şəhərinin 2022-ci ildə keçiriləcək Beynəlxalq Astronavtika Konqresinə ev sahibliyi etmək hüququnu qazandığını qeyd etdi, bu mötəbər beynəlxalq tədbirin bir neçə şəhər arasında məhz Bakıda keçirilməsi ilə bağlı qərarın ölkəmizin bu sahədə gördüyü işlərə beynəlxalq aləmdə verilən qiymətin təzahürü olduğunu bildirdi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanda turizmin inkişafına da böyük əhəmiyyət verildiyini, ölkəmizə gələn çoxlu sayda turistlərə qısa zamanda asanlıqla elektron viza almaq üçün hər cür şəraitin yaradıldığını qeyd etdi.

Dövlətimizin başçısı Azərbaycanda multikulturalizmin dövlət səviyyəsində dəstəkləndiyini, ölkəmizdə müxtəlif xalqların və dinlərin birgə yaşaması üçün hər cür şəraitin yaradıldığını, beynəlxalq ictimaiyyətin ölkəmizdə bu sahədə aparılan işləri yüksək qiymətləndirdiyini dedi, tarixi-dini abidələrin dövlət səviyyəsində qorunması istiqamətində tədbirlərin görüldüyünü bildirdi.

Görüşdə əməkdaşlığın perspektivləri ətrafında fikir mübadiləsi aparıldı.

Pakistan İslam Respublikasının Prezidenti Arif Alvi ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin oktyabrın 26-da Pakistan İslam Respublikasının Prezidenti Arif Alvi ilə görüşü olub.

Prezident İlham Əliyev Prezident Arif Alvini qarşıladı.

Dövlət başçıları birgə foto çəkdirdilər.

Sonra Prezident İlham Əliyevin və Prezident Arif Alvinin görüşü oldu.

Prezident Arif Alvi dedi:

-Maşallah, üç il ərzində Qoşulmama Hərəkatına sədrlik edəcəksiniz.

Prezident İlham Əliyev dedi:

-Bəli, dünən Sizin dəstəyinizlə biz fəaliyyətə başladıq. Bizim Qoşulmama Hərəkatına sədr kimi namizədliyimizi dəstəklədiyiniz üçün Sizə bir daha təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Qarşıdakı üç il

ərzində biz üzv ölkələr arasında həmrəyliyi gücləndirmək, onlar üçün həssas olan məsələlərin həlli məqsədilə əlimizdən gələni etməyə çalışacağıq. Biz, əlbəttə ki, beynəlxalq hüquq, ədalət və Bandunq prinsiplərini dəstəkləyəcəyik. Bunlar bizim prinsiplərlə, yəni, ərazi bütövlüyü, müstəqillik, suverenlik, bir-birinin işlərinə qarışmama ilə üst-üstə düşür. Bunlar Azərbaycanın beynəlxalq arenada müdafiə etdiyi bütün əsas prinsiplərdir. Hesab edirəm ki, siyasətimizin önəmli elementlərindən biri də beynəlxalq təşkilatların qəbul etdiyi qərar və qətnamələrin icra edilməməsi məsələsinin həllinə çalışmaq olacaq.

Prezident Arif Alvi: Birləşmiş Millətlər Təşkilatı kimi...

Prezident İlham Əliyev: Bəli, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı kimi. Bizim timsalımızda söhbət erməni qoşunlarının qeyd-şərtsiz olaraq və dərhal ərazilərimizdən çıxarılmasını tələb edən dörd qətnamədən gedir. Lakin onlar icra olunmur. Bəzi hallarda BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri bir neçə günə icra olunur.

Prezident Arif Alvi: Qoşulmama Hərəkatı burada böyük rol oynaya bilər.

Prezident İlham Əliyev: Biz əlbəttə ki, bunu edəcəyik. Biz ikili standartlara qarşı mübarizə aparacağıq. Fürsətdən istifadə edərək, cənab Prezident, mən hökumətinizə, qardaş Pakistan xalqına Dağlıq Qarabağ məsələsində Azərbaycana davamlı dəstək göstərdiyinə görə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Pakistanın Azərbaycan ərazilərini işğal etdiyinə görə Ermənistanla diplomatik münasibətlər qurmaması faktı bizim xalqımız tərəfindən çox yüksək qiymətləndirilir.

Prezident Arif Alvi: Təşəkkür edirəm.

Prezident İlham Əliyev: Bizim xalqımız bunu bilir. Xalqımız bilir ki, siz əsl qardaşlarsınız və qardaşlığın bu misilsiz jesti tərəfimizdən həqiqətən yüksək qiymətləndirilir. Biz hazırda bir çox sahələri əhatə edən yaxın qardaşlıq münasibətlərini qurmuşuq. Mən Sizin gözəl ölkənizə bir neçə dəfə səfər etmişəm.

Prezident Arif Alvi: Bəli.

Prezident İlham Əliyev: Çox şadam ki, Siz bizə səfər edirsiniz, lakin biz Sizin rəsmi səfərinizi gözləyəcəyik.

Prezident Arif Alvi: Bəli, elədir. Yaxşı fürsət tapan kimi gələcəyəm. Zati-aliləri, biz ticarətin artırılmasına, bir sıra sahələrdə əməkdaşlığın inkişafına diqqət yetirməliyik. Hesab edirəm ki, biz təhsil və səhiyyə sahələrində əməkdaşlıq edə bilərik. Mən geri qayıdandan sonra Pakistanın yaxşı təhsil verən və yaxşı xəstəxana, müalicə xidmətləri təklif edən qurumlarını Bakıda standartlara cavab verən xəstəxana və məktəblər tikmək imkanlarını nəzərdən keçirməyə ruhlandıracağam. Eyni zamanda, Azərbaycan neft sektorunda möhtəşəm, uzunmüddətli təcrübəyə malikdir. Mən Qvadarda neft emalı müəssisəsinin yaradılmasının mümkünlüyünü nəzərdən keçirməyi təklif etmək istərdim. Qvadar dəniz limanıdır.

Prezident İlham Əliyev: Bəli, bilirəm.

Prezident Arif Alvi: Şimal-Cənub dəhlizi faktiki olaraq Çabahardan keçir. Qvadarla da bağlantı yaratmaq olar ki, Azərbaycan cənubdakı okean vasitəsilə bütün təchizat məhsullarını ixrac edə bilsin. Bir çox sahələrdə əməkdaşlığı artırmaq mümkündür.

Sudan Respublikasının Suveren Keçid Şurasının Sədri Abdel Fattah Abdelrahman Al-Burhan ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 26-da Sudan Respublikasının Suveren Keçid Şurasının Sədri Abdel Fattah Abdelrahman Al-Burhan ilə görüşüb.

Abdel Fattah Abdelrahman Al-Burhan Qoşulmama Hərəkatının Bakıda keçirilən XVIII Zirvə Görüşünün yüksək səviyyədə təşkilinə və göstərilən qonaqpərvərliyə görə təşəkkürünü bildirdi. O, Azərbaycanın 2019-2022-ci illərdə Qoşulmama Hərəkatına uğurla sədrlik edəcəyinə əminliyini vurğuladı. Abdel Fattah Abdelrahman Al-Burhan Azərbaycanın inkişafının, ölkəmizdə olan sabitliyin və əmin-amanlığın, paytaxt Bakının gözəlliyinin onda böyük təəssürat yaratdığını dedi.

Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına üzv dövlətlərlə əməkdaşlığa mühüm əhəmiyyət verdiyini bildirdi, ölkələrimizin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində bir-birini dəstəkləməsinin vacibliyini vurğuladı. Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına sədrliyi dövründə üzv ölkələr arasında əməkdaşlığın inkişafına və həmrəyliyin gücləndirilməsinə töhfə verəcəyini dedi.

Görüşdə Azərbaycan ilə Sudan arasında iqtisadi-ticari, elm-təhsil və digər sahələrdə əməkdaşlıq məsələlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Banqladeş Xalq Respublikasının Baş Naziri xanım Şeyx Hasinanın qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 26-da Banqladeş Xalq Respublikasının Baş Naziri xanım Şeyx Hasinanı qəbul edib.

Banqladeş Xalq Respublikasının Baş Naziri xanım Şeyx Hasina Qoşulmama Hərəkatının XVIII Zirvə Görüşünün yüksək səviyyədə təşkilinə, həmçinin nümayəndə heyətinə göstərilən qonaqpərvərliyə görə Prezident İlham Əliyevə təşəkkürünü bildirdi.

Dövlətimizin başçısı üzv dövlətlərin yekdil dəstəyi ilə Azərbaycanın Qoşulmama Hərəkatına sədr seçilməsinin ölkəmizə olan yüksək etimadın və hörmətin təzahürü olduğunu vurğuladı.

Görüşdə Qoşulmama Hərəkatının gündəliyində duran məsələlər, həmçinin kənd təsərrüfatı, humanitar, mədəniyyət və digər sahələrdə əməkdaşlıq imkanlarına dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Daha sonra Azərbaycan Respublikası Hökuməti və Banqladeş Xalq Respublikası Hökuməti arasında mədəniyyət sahəsində əməkdaşlıq haqqında Saziş imzalandı.

Esvatininin Kralı Əlahəzrət III Msvati ilə görüşü

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 26-da Esvatininin Kralı Əlahəzrət III Msvati ilə görüşüb.

Görüşdə Esvatininin Kralı Əlahəzrət III Msvati Qoşulmama Hərəkatının XVIII Zirvə Görüşünün yüksək səviyyədə təşkil edildiyini vurğuladı və göstərilən qonaqpərvərliyə görə təşəkkürünü bildirdi.

İki ölkənin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində bir-birini dəstəkləməsinin əhəmiyyətinin vurğulandığı görüşdə müxtəlif sahələrdə, o cümlədən turizm, energetika, elm, təhsil, humanitar və digər sahələrdə əməkdaşlığa dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Böyük Britaniyanın Baş Nazirinin Azərbaycan üzrə ticarət elçisi Baronessa Emma Nikolsonun qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 29-da Böyük Britaniyanın Baş Nazirinin Azərbaycan üzrə ticarət elçisi Baronessa Emma Nikolsonu qəbul edib.

Azərbaycan ilə Böyük Britaniya arasında əməkdaşlığın dinamik şəkildə inkişaf etdiyini bildirən dövlətimizin başçısı enerji sahəsində Böyük Britaniyanın Azərbaycanın əsas tərəfdaşlarından biri olduğunu vurğuladı. Prezident İlham Əliyev qeyri-neft sektorunda əməkdaşlığın inkişafı üçün də geniş imkanların olduğunu dedi. Dövlətimizin başçısı ölkələrimiz arasında əlaqələrin genişlənməsində Böyük Britaniya Baş Nazirinin Azərbaycan üzrə ticarət elçisi Baronessa Emma Nikolsonun rolunu qeyd etdi.

Azərbaycan ilə Böyük Britaniya arasında dostluq və tərəfdaşlıq münasibətlərinin olduğunu deyən Baronessa Emma Nikolson iqtisadi, ticari, mədəni və humanitar sahələrdə əlaqələrimizin inkişafı üçün səylərini əsirgəmədiyini bildirdi. O, Azərbaycana səfəri çərçivəsində çoxsaylı görüşlər keçirdiyini, Muğam Mərkəzində olduğunu və bu Mərkəzin onda böyük təəssürat yaratdığını dedi.

Görüşdə ölkələrimiz arasında kənd təsərrüfatı, səhiyyə, elm, təhsil, bərpa olunan enerji və digər sahələrdə əməkdaşlığın inkişafına dair geniş fikir mübadiləsi aparıldı

"Azərkosmos" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Rəşad Nəbiyevin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 29-da "Azərkosmos" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Rəşad Nəbiyevi ABŞ-ın paytaxtı Vaşinqton şəhərində Beynəlxalq Astronavtika Federasiyasının Baş Assambleyasında keçirilmiş seçkilərdə Bakı şəhərinin 2022-ci ildə Beynəlxalq Astronavtika Konqresinə ev sahibliyi etmək hüququ qazanması ilə əlaqədar qəbul edib.

Bu qələbənin əhəmiyyətini vurğulayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Bir neçə gün bundan əvvəl Vaşinqtonda keçirilmiş Beynəlxalq Astronavtika Konqresində növbəti Konqresin Azərbaycanda keçirilməsi haqqında qərar qəbul edilmişdir. Bu, çox böyük hadisədir, bizim böyük qələbəmizdir və bu münasibətlə sizi təbrik etmək istəyirəm. Bilirəm ki, "Azərkosmos" və digər dövlət qurumları bu Konqresin Azərbaycanda keçirilməsi üçün böyük səylər göstərmişlər.

Bu Konqres yeni, müasir texnologiyalar sahəsində dünya miqyasında ən mötəbər beynəlxalq tədbirdir. Bu tədbirin əhəmiyyətini sübut edən məqamlardan biri də odur ki, Konqresin işində Amerikanın vitse-prezidenti cənab Pens iştirak etmişdir. Növbəti Konqresin Azərbaycanda keçirilməsi haqqında qərarın dəstəklənməsi əlbəttə ki, ölkəmizin siyasi nüfuzunun təzahürüdür, Azərbaycana olan inamın nəticəsidir. Yadımdadır, bu ilin iyul ayında Beynəlxalq Astronavtika Federasiyasının prezidenti Azərbaycanda səfərdə idi. Mən onu qəbul etmişdim və ona öz niyyətimizi bildirmişdim ki, biz çox istəyirik, növbəti Konqres Bakıda keçirilsin. Çünki biz hesab edirik ki, bu, ədalətli olar. Çünki Azərbaycanda son illər ərzində müasir texnologiyalar, kosmik sənaye sahələrində əldə edilmiş uğurlar doğrudan da çox təsirlidir. Gənc müstəqil ölkə üçün qısa müddət ərzində belə nailiyyətlərin əldə edilməsi böyük hadisədir. İndi bizim 3 peykimiz var və Azərbaycanda kosmik sənaye inkişaf edir. Azərbaycan dünyanın kosmik klubunun məhdud sayda olan üzvlərindən biridir.

Bu qələbə bir daha ona görə önəmlidir ki, bizim çox güclü rəqiblərimiz var idi. Dörd şəhər Konqresin keçirilməsi üçün səy göstərirdi. Bakı ilə yanaşı, Sinqapur, Rio-de-Janeyro və Dehli şəhərləri. Yəni, həm təcrübə, həm də əhali baxımından Hindistanla Braziliya Azərbaycanla müqayisəedilməz səviyyədədir. Ancaq bu mübarizədə qələbə əldə etməyimiz əlbəttə ki, bizim nü-

fuzumuzdan xəbər verir. Beynəlxalq astronavtika aləmi bu dörd şəhərdən məhz Bakını seçib. Bizə inanırlar, bizim siyasətimizə böyük dəstək göstərilir, Azərbaycanda gedən proseslərə dünya miqyasında böyük rəğbət var. Təkcə bu ayın ərzində həm Türk Şurasına, eyni zamanda, dünyanın BMT-dən sonra ən böyük təşkilatına – Qoşulmama Hərəkatına sədrliyimiz bunun əyani sübutudur. Azərbaycanla birlikdə 120 ölkə yekdil qərarla Azərbaycanı Qoşulmama Hərəkatına sədr seçibdir və bu, doğrudan da böyük tarixi nailiyyətdir. Astronavtika Konqresinin 2022-ci ildə Bakıda keçirilməsi növbəti böyük qələbəmizdir. Mən bu hadisəni çox önəmli siyasi qələbə kimi qəbul edirəm.

İctimaiyyətin diqqətini bir məsələyə də cəlb etmək istəyirəm. O da odur ki, 1973-cü ildə Sovet İttifaqı dönəmində Beynəlxalq Astronavtika Konqresi Sovet İttifaqında keçirilmişdir. Cəmi bir dəfə, o da Bakı şəhərində. O vaxt ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycanın rəhbəri kimi böyük səylər göstərmişdir ki, Sovet İttifaqında bu Konqres məhz Bakıda keçirilsin. Hesab edirəm ki, 2022-ci ildə - təxminən 50 ildən sonra müstəqil Azərbaycanda bu Konqresin keçirilməsi böyük rəmzi məna daşıyır. O vaxt biz müstəqil deyildik, ancaq Sovet İttifaqında məhz Bakı Astronavtika Konqresinin məkanı kimi seçilmişdir. Bu gün isə biz müstəqilik və müstəqil Azərbaycan bu böyük tədbirə ev sahibliyi edəcəkdir.

Növbəti 2-3 il ərzində konqresin keçirilməsi üçün böyük təşkilati işlər aparılmalıdır. Biz təqribən 6-7 min xarici qonaq gözləyirik. Bu qonaqlar dünyanın texnoloji gündəliyini müəyyən edən qurumların rəhbərləridir, nümayəndələridir. Ona görə vaxt gələndə Konqresin yüksək səviyyədə keçirilməsi üçün Təşkilat Komitəsi yaradılacaq və əlbəttə ki, əsas hazırlıq işlərini "Azərkosmos" öz üzərinə götürəcəkdir. Beləliklə, biz növbəti böyük uğura imza atdıq. İndi Konqres zamanı aparılan müzakirələr və gedən proseslər haqqında məlumat verin.

"Azərkosmos" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin sədri Rəşad Nəbiyev dedi:

- Cənab Prezident, verdiyiniz yüksək dəyərə və qiymətə görə çox sağ olun. Əvvəlcə bir məqamı qeyd etmək istərdim ki, Konqresin Bakıda keçirilməsi ilə bağlı verilmiş qərar təbii ki, ölkəmizdə mövcud olan siyasi və iqtisadi sabitliklə bağlıdır. Nəyə görə? Çünki ölkələrin götürdüyü öhdəliklərin 3 ildən sonra yerinə yetirilməsi əsas şərtlərdən biri idi. Digər tərəfdən, ölkəmizdə yaradılmış infrastrukturun xüsusi rolu, önəmi olmuşdur. Bizdə beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsi üçün kifayət qədər yaxşı infrastruktur vardır. Digər bir məqam isə, cənab Prezident, ölkəmizdə bu səpkidə tədbirlərin keçirilməsi ənənəsinin mövcudluğudur. Bunların hamısından da ən vacibi, cənab Prezident, Sizin şəxsən Azərbaycan insanına və onun inkişafına verdiyiniz önəmdir. Çünki kosmik sənayenin özünü uğurlu edən əsas meyarlardan biri insan amilidir. Son illərdə Azərbaycanda təhsilə göstərilən diqqət və qayğı nəticəsində bu gün ölkəmizdə kifayət qədər bacarıqlı, texniki bilikləri və vərdişləri olan yeni bir nəsil formalaşmaqdadır. Ən önəmli məsələ isə odur ki, onlar öz Vətənini, xalqını sevən bir nəsildir.

Cənab Prezident, seçki prosesinə gəldikdə isə bir məqamı vurğulamaq istərdim ki, Sizin tapşırığınızla "Azərkosmos"la yanaşı, ölkəmizdə aidiyyəti qurumların hər biri koordinasiyalı şəkildə öz səylərini bir araya qoyaraq bu nəticəni əldə edə bilmişlər.

Altmış səkkiz ölkədən 398 üzvü birləşdirən bu Federasiya dünyada texniki sahədə mövcud olan ən böyük qurumlardan biridir. Bu tədbir istər iştirakçıların say baxımına, istərsə də burada müzakirə olunan məsələlərin vacibliyinə görə ən mötəbər tədbirlərdən biridir.

Rəqiblərimiz Siz vurğuladığınız kimi, Sinqapur, Rio-de-Janeyro və Dehli idi. Əgər biz Hindistana baxmış olsaq, onlar dünyanın ən aparıcı kosmik ölkələrindəın biridir. Braziliyanın timsalında astronavtikaya baxmış olsaq, onlar dünyada sərnişin təyyarələri istehsal edən üç ən öndə gedən ölkədən biridir. Sinqapur isə istər coğrafi mövqeyinə, istərsə də bu səpkidə tədbirlərin keçirilməsinə görə dünyanın ən lider ölkələrindən biridir.

Cənab Prezident, bu tədbirə maraq oyadan digər məqamlardan biri də ondan ibarətdir ki, son illərdə bu sahəyə özəl sektorun marağı durmadan artmaqdadır. "Amazon" şirkətinin rəhbəri Ceff Bezos da məlum olduğu kimi, burada əsas çıxışçılardan biri idi. Ötən illərdə əsas çıxışçılardan biri "SpaceX" şirkətinin yaradıcısı Elon Mask olub. Yəni, bu, onu göstərir ki, kosmik sənaye yalnız dövlətlərin marağında deyil, artıq özünün cəzbediciliyi baxımından özəl sektorun da marağını cəlb edir.

Uğur qazanmağımızın ən əsas səbəblərindən biri ondan ibarət olmuşdur ki, 1973-cü ildə Sovet İttifaqında ilk və yeganə Konqres Ulu Öndərin təşəbbüsü ilə Azərbaycanda Bakı şəhərində keçirilmişdir. Bu tədbirdən təxminən 6 ay sonra Azərbaycanın kosmik sənayesinin əsasları qoyulmuşdur. "Kaspi" Tədqiqat Mərkəzi yaradılmaqla Azərbaycan mütəxəssisləri kosmik sahədə tədqiqatlara, kosmik cihazlar hazırlamağa başlamış, sonradan o cihazlardan "Salyut" və "Soyuz" kimi peyklərdə istifadə olunmuşdur.

Prezident İlham Əliyev dedi: Bəli, bu, çox böyük hadisədir. Bir daha demək istəyirəm ki, biz bu hüququ çox gərgin mübarizədə əldə etmişik. Bu, bizim ölkəmizin növbəti böyük qələbəsidir. Əminəm ki, Konqres Azərbaycanda ən yüksək səviyyədə keçiriləcək, minlərlə xarici qonaq ölkəmizə səfər edəcək, o qonaqlar ki, onlar bu gün dünyanın texnoloji gündəliyini müəyyən edir. Əlbəttə ki, bu, həm bizim üçün böyük şərəfdir, eyni zamanda, böyük məsuliyyətdir və bununla bərabər böyük fürsətdir. Yəni, biz bu Konqresin Azərbaycanda keçirilməsindən çox böyük dividendlər

əldə etməliyik. O mənada ki, beynəlxalq əməkdaşlıq daha da geniş vüsət almalıdır.

Azərbaycan artıq bir neçə ildir ki, kosmik klubun üzvüdür. Əlbəttə ki, müasir texnologiyaların inkişafı bizim gündəliyimizin əsas məsələlərindən biridir. Bu gün dünyanın inkişafı müasir texnologiyaların imkanından asılıdır. O ölkələr ki, bu texnologiyaları icad edir, yaxud da ki, onları tətbiq edir, o ölkələr daim uğur qazanacaqlar. XXI əsr texnoloji mübarizə əsridir və bizim kadr potensialımız, texniki imkanlarımız buna hazır olmalıdır. Məhz buna görə Azərbaycan yüksək texnologiyaları inkişaf etdirən ölkələrdən biridir. Bundan sonra da kadr hazırlığı, texnoloji inkişaf, müasir texnologiyaların Azərbaycana gətirilməsi istiqamətində əlavə addımlar atılacaq. Siz də qeyd etdiyiniz kimi, hazırda artıq böyük biznes də bu sahəyə çox böyük maraq göstərir. Əslində inkişaf etmiş ölkələrdə müasir texnologiyalar, o cümlədən astronavtika sahəsində əldə edilmiş uğurlar böyük biznesin dəstəyi ilə baş verir. Biz elə etməliyik ki, dünyanın aparıcı biznes strukturlarından hansıların rəhbərləri Azərbaycanda keçiriləcək Konqresdə iştirak edəcək, onlar bu tədbirə qədər ölkəmiz haqqında geniş məlumata malik olsunlar. Ona görə növbəti 2-3 il ərzində sizin və digər aidiyyəti qurumların rəhbərləri gərək bu şirkətlərlə sıx təmaslar qursunlar. Konqresə hazırlıq dövrü elə olmalıdır ki, buraya gələcək qonaqlar artıq bizimlə müəyyən müxtəlif sahələrdə əməkdaşlıq etməyə hazır olsunlar. Ona görə Konqresin keçirilməsi çox önəmli hadisədir. Ancaq Konqresdən sonrakı dövr də az əhəmiyyət daşımır. Çünki Konqresdən sonrakı dövr Azərbaycanda yeni texnoloji inkişaf dövrü olmalıdır. Əlbəttə ki, genişmiqyaslı beynəlxalq tədbirlərin keçirilməsi istiqamətində son illər ərzində əldə edilmiş təcrübə bizə imkan verəcək ki, Konqres ən yüksək səviyyədə keçirilsin

MDB Müdafiə Nazirləri Şurasının iclasının iştirakçılarının qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 30-da MDB Müdafiə Nazirləri Şurasının iclasının iştirakçılarını qəbul edib.

Qonaqları salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Əziz qonaqlar, sizi salamlayıram. Çox şadam ki, Birlik ölkələrinin Müdafiə Nazirləri Şurasının növbəti iclası Bakıda keçirilir. Bu tədbir özlüyündə çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu, ölkələrimizi daha sıx birləşdirir, ikitərəfli gündəliyə dair söhbət etmək üçün yaxşı imkan yaradır. Bildiyiniz kimi, bu yaxınlarda Aşqabadda dövlət başçılarının Zirvə Görüşü çox uğurlu keçdi. MDB üzvü olan digər ölkələr kimi, Azərbaycan da bu təşkilatda iştiraka böyük əhəmiyyət verir. Bir sıra məsələlərə dair bizim konstruktiv mövqeyimiz də MDB çərçivəsində qarşılıqlı fəaliyyətin daha da möhkəmlənməsinə töhfə verir. Əlbəttə, xüsusən müasir mərhələdə bizim regionda mövcud olan və yarana biləcək təhlükələr nəzərə alınmaqla hərbi sahədə əməkdaşlıq çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Zənnimcə, buna görə MDB üzvü olan ölkələrin sabitliyi və davamlı inkişafı çox cəhətdən dövlətlərimizin təhlükəsizliyini təmin edən orqanların qarşılıqlı fəaliyyətindən asılıdır.

Dövlət başçılarının Aşqabad Zirvə Görüşü çərçivəsində müzakirə edilən mövzulardan biri Böyük Vətən müharibəsində Qələbənin 75 illiyinə hazırlıq məsələsi idi. Biz Azərbaycanda da buna çox fəal hazırlaşırıq. Bu, bizim ümumi Qələbəmizdir, Azərbaycanda dövlət səviyyəsində qeyd edilən Qələbədir. 9 May ölkəmizdə dövlət bayramıdır. Bu bayram Heydər Əliyev Azərbaycana qayıdandan sonra bərpa edildi. Təəssüf ki, müstəqilliyin ilk illərində Xalq Cəbhəsinin xalqa zidd olan iqtidarı təqvimdəki bu qırmızı günü silməklə onu xalqımızın yaddaşından da silməyə cəhd göstərdi, veteranlara hörmətsizlik etdi. Əslində bu, Böyük Vətən müharibəsinin tarixini təhrif etmək cəhdləri idi. İndi bəzi ölkələrdə belə cəhdlər təəssüf ki, kifayət qədər kütləvi xarakter alır. Beləliklə, 9 May günü uzun illər boyu dövlət bayramı kimi qeyd edilir və veteranlara qayğı bizim gündəlik işimizin ayrılmaz tərkib hissəsidir. Veteranlar diqqət və qayğı ilə əhatə olunub, onların maddi vəziyyəti təmin edilir. Onlar bizim üçün, hamı üçün qəhrəmanlıq nümunəsidir.

Azərbaycan bizim ümumi Qələbəmizə böyük töhfə verib. Bunu demək kifayətdir ki, ümumi Qələbəmiz üçün tələb olunan yanacağın çox böyük hissəsini – neftin 70 faizini, benzinin 80 faizini, sürtkü yağlarının 90 faizini Bakı təmin edirdi. Bu potensial olmasaydı, faşist Almaniyasına qalib gəlmək çox çətin olardı. Təsadüfi deyil ki, faşist Almaniyası gözlərini Bakıya zilləmişdi, Bakını tutmaq planları vardı. Bu halda sovet ordusu zəruri yanacaqdan məhrum olardı. Tarixdən yaxşı bilirik ki, faşistlərin öz hücumlarını inkişaf etdirə bilməməsinin bir səbəbi məhz o idi ki, onlar yanacaq sarıdan korluq çəkirdilər. Bakı neftçiləri əsl fədakarlıq göstərir, gecə-gündüz işləyirdilər. Məhz həmin illərdə neft hasilatı rekord səviyyəyə – orta hasilat səviyyəsindən iki dəfə yüksək həddə çatmışdı. Böyük Vətən müharibəsində ümumi Qələbəyə Azərbaycan xalqının da sanballı töhfəsi olub. Xalqımızın 600 mindən çox nümayəndəsi müharibədə iştirak edib, onların yarısı ümumi Qələbəmiz uğrunda canlarından keçib. Sovet İttifaqı qəhrəmanlarından 170 nəfəri Azərbaycanın nümayəndələridir. Bu, xalqımızın qürur mənbəyi, böyüməkdə olan nəsil üçün örnəkdir.

Təsadüfi deyil ki, tarixin saxtalaşdırılması, faşizmin qəhrəmanlıq kimi qələmə verilməsi, tarixin yenidən yazılması cəhdlərinə Azərbaycanda çox həssas yanaşırıq. Bu, təkcə tarixin təhrif edilməsi baxımından deyil, gələcək nəsillər üçün də böyük təhlükədir. Çünki onlar bu miflərə inana bilər, mahiyyət etibarilə tarixi həqiqətdən uzaqlaşa bilərlər. Buna görə biz müharibənin səbəbləri haqqında, təcavüzkarın kim olması və həm

ölkəsini, həm də dünyanın yarısını XX əsrin bu taunundan xilas etmiş sovet xalqının qəhrəmanlığı barədə həqiqətin dünyaya çatdırılması üçün ümumi səylərimizlə çox fəal iş aparmalıyıq.

Aşqabad Zirvə Görüşü zamanı mən belə bir məsələ də qaldırdım ki, MDB məkanında da təəssüf ki, faşizmin qəhrəmanlıq kimi qələmə verilməsi faktları var. Məhz Ermənistanda faşist cəllad Ter-Arutyunyan qəhrəman səviyyəsinə qaldırılıb. Ermənistanda meydanlara, küçələrə onun adı verilib. Bir neçə il bundan əvvəl isə Ermənistan paytaxtının mərkəzində ona təqribən 6 metr hündürlüyündə heykəl qoyulub. Bu adam deyirdi ki, "Almaniya uğrunda ölənlər Ermənistan uğrunda ölür”. Bu adam SMERŞ tərəfindən tutularaq uzunmüddətli həbs cəzasına məhkum edilib və onun şərəfsiz ömrü Vladimir həbsxanasında başa çatıb. Bax, belə bir "xadim”ə heykəl qoyulub və bu heykəl indiyə qədər götürülməyib. Mən həm dövlət başçılarının, həm də Ermənistanın yeni rəhbərliyinin diqqətini bu məqama cəlb etdim ki, MDB məkanında bu, yolverilməz hərəkətdir. Ermənistanın yeni rəhbərliyi özünün faşizmin qəhrəmanlıq kimi qələmə verilməsi ilə assosiasiya edilməsinə imkan verməməlidir. Təəssüf ki, bu heykəl indiyə qədər götürülməyib və bu, erməni tərəfin səmimiyyəti barədə çox böyük suallar doğurur. Erməni tərəfi deyir ki, o da qəhrəmanların xatirəsinə ehtiram bəsləyir. Bu, nonsensdir, ona görə ki, onlar faşistlərin əlaltılarının xatirəsinə ehtiram bəsləyir, yəni, əslində, bu mənfur əməllərə qarşı mübarizədə canlarından keçmiş insanların xatirəsinin təhqir edildiyini görürük. Buna görə biz öz tərəfimizdən bundan sonra da həm Birlik ölkələrinin, həm də digər dövlətlərin ictimaiyyətinin bu məsələyə diqqətini Qələbənin 75 illiyinə hazırlıq prizmasından cəlb edəcəyik. Düşünürəm ki, biz birgə səylərimizlə bundan sonra da işimizi bu istiqamətdə davam etdirəcəyik ki, Böyük Vətən müharibəsi haqqında həqiqət bütün dünya birliyinin, xüsusən gənc nəslin diqqətinə çatdırılsın.

Bugünkü iclas məsələsinə qayıdaraq, qeyd etmək istəyirəm ki, əlbəttə, sizin gündəliyiniz çox zəngindir. Əminəm ki, müzakirələr ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın daha da möhkəmlənməsinə kömək edəcək. Bir daha xoş gəlmisiniz.

Sonra çıxış edən Rusiya Federasiyasının Müdafiə naziri, ordu generalı Sergey Şoyqu dedi:

-Hörmətli cənab Prezident.

Bizimlə görüşmək üçün vaxt tapdığınıza görə Sizə təşəkkürümüzü və minnətdarlığımızı bildiririk. Biz konkret olaraq Qələbənin gələcək yubileyi, ata və babalarımızın igidlikləri ilə bağlı xatirəni ümumi səylərimizlə qoruyub saxlamalı olmağımız barədə Sizin baxışlarınıza şərikik. Əlbəttə, o tarixi yenidən yazmaq, qalibləri məğlublar, məğlubları isə qaliblər kimi qələmə vermək məqsədilə göstərilən hər hansı cəhdlərə qarşı mübarizə aparmaq üçün nə mümkündürsə etmək lazımdır. Eyni sözlər bu böyük savaşın, ölkəmiz üçün ağır müharibənin gedişində törədilmiş cinayətlərə də aiddir. Bu gün bir tərəfdən tarixi yenidən yazmaq, digər tərəfdən qaliblərin məğlub sayılması üçün əlindən gələni etmək istəyənlərin sayı get-gedə artmaqdadır. Biz bunu nəzərə alaraq, bütün həmkarlarımızı Moskvada keçiriləcək bayram tədbirinə dəvət etmişik ki, Birlik ölkələrindən olan hərbi kontingent Qızıl Meydanda Qələbə paradında iştirak etsin. Ümidvaram ki, azərbaycanlı hərbi qulluqçular da əvvəllər olduğu kimi, bu tədbirdə çox fəal iştirak edəcəklər.

Bizim gündəliyə gəldikdə isə o, kifayət qədər genişdir. Əməkdaşlıq bizim birlikdə baxdığımız, təsdiq etdiyimiz planlar üzrə inkişaf edir. Burada xüsusi qeyd etmək istərdim ki, bu gün Rusiya beynəlxalq terrorizmə qarşı mübarizədə böyük təcrübə qazanıb, biz bu təcrübəni həmkarlarımızla bölüşməyə hazırıq. Bu, həm beynəlxalq terrorizmə qarşı mübarizə, həm humanitar kömək, o cümlədən minalardan təmizləmə, tibbi yardım və bir sıra başqa məsələlərə aiddir. Son hadisələr, Soçidə aparılmış danışıqlar, əldə edilmiş razılaşmalar, bizim Prezident və Türkiyə Prezidenti tərəfindən imzalanmış Memorandum çətinliklə həyata keçirilir, lakin görürük ki, bu, sülhün bərqərar olması, Suriyanın suverenliyinin qorunub saxlanması üçün yeganə üsuldur.

Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz və Gürcüstan böhranı üzrə xüsusi nümayəndəsi Toivo Klaarın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 30-da Avropa İttifaqının Cənubi Qafqaz və Gürcüstan böhranı üzrə xüsusi nümayəndəsi Toivo Klaarın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Görüşdə dövlətimizin başçısı Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyini bir daha çatdıraraq, münaqişənin yalnız Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll edilməli olduğunu vurğuladı.

Söhbət zamanı Azərbaycan-Avropa İttifaqı əlaqələri haqqında fikir mübadiləsi aparıldı.

Anar Tağıyevi Yevlax Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı, Elnur Rzayevi Xaçmaz Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifələrinə təyin olunmaları ilə əlaqədar qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 31-də Anar Tağıyevi Yevlax Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı, Elnur Rzayevi Xaçmaz Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifələrinə təyin olunması ilə əlaqədar qəbul edib.

Görüşdə çıxış edən Prezident İlham Əliyev dedi:

-Mən sizi icra başçısı vəzifəsinə təyin edirəm. Siz bu günə qədər icra başçısının müavini vəzifəsində işləmisiniz, müəyyən təcrübə toplamısınız. İndi isə sizə böyük etimad göstərərək Xaçmaz və Yevlax rayonlarına

icra başçısı vəzifəsinə təyin edirəm. Bu, böyük etimaddır və siz bu etimadı doğrultmalısınız.

Xaçmaz rayonunda uzun illərdir ki, Şəmsəddin Xanbabayev işləyir. Şəmsəddin Xanbabayev Naxçıvanda ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında Baş Nazir vəzifəsində işləmişdir. Ondan sonra Azərbaycanın Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi nazirinin müavini vəzifəsində işləmişdir. Əvvəlki nazir onu işdən çıxarmaq istəmişdi, mən qoymadım. Çünki Şəmsəddin Xanbabayev həm təcrübəli insandır, eyni zamanda, ən ağır dövrdə Heydər Əliyevə öz dəstəyini göstərmişdi və Heydər Əliyev onu Naxçıvanın Baş Naziri vəzifəsinə təyin etmişdi.

Son illər ərzində Xaçmaz rayonunda abadlıq işləri aparılıbdır, böyük infrastruktur layihələri icra edilibdir. Mənim təşəbbüsümlə modul tipli elektrik stansiyası tikilib, aqroparklar işə başlayıb, həm Bakıdan Xaçmaza qədər, eyni zamanda, kənd yolları çəkilib. Xaçmaz rayonunun çox böyük turizm potensialı var və hesab edirəm ki, gələcəkdə biz bu imkanlardan daha geniş şəkildə istifadə etməliyik. Şimal zonasının turizm imkanları doğrudan da çox genişdir. Bildiyiniz kimi, Qusar rayonunda, MDB məkanında ən yüksək səviyyəli dağ-xizək mərkəzlərindən biri fəaliyyət göstərir – Şahdağ kurortu. O da mənim təşəbbüsümlə yaradılmışdır. İlk dəfə mən o dağlara gələndə orada heç bir yaşayış, heç bir infrastruktur yox idi. Biz yollar çəkdik. Quba və Qusar rayonlarının sərhədində müasir elektrik stansiyası yaradıldı, qazlaşdırma aparıldı, elektrik enerjisi, su təchizatı təmin edildi. Yəni, bir sözlə Qusar rayonunun çox böyük inkişaf layihəsi icra edilmişdir. Bir daha demək istəyirəm ki, Şahdağ kurortu bu gün nəinki MDB-də, dünya miqyasında ən gözəl dağ-xizək kurortlarından biridir.

Xaçmaz rayonunun da özünəməxsus gözəl təbii şəraiti vardır. Təkcə Nabran bölgəsini qeyd etmək kifayətdir. Doğrudan da nadir təbii məkandır. Əlbəttə ki, orada turizm infrastrukturu müasir standartlara cavab verməlidir. Əfsuslar olsun ki, hazırda bu, belə deyil. Mən Xaçmaz rayonuna son səfərim zamanı oradakı turizm imkanları ilə tanış oldum, gördüm ki, indiki Azərbaycanın inkişaf səviyyəsinə uyğun gəlmir. Bir sıra istirahət zonaları çox primitivdir, xidmət səviyyəsi də çox aşağıdır. Ona görə bu məsələyə çox böyük diqqət göstərilməlidir. Dövlət xətti ilə lazımi kömək göstəriləcək. Ancaq yerli icra orqanları da bu sahəyə böyük diqqət göstərməlidirlər. O cümlədən Xaçmaz rayonunun böyük kənd təsərrüfatı potensialı vardır və orada yaradılmış Yalama aqroparkı çox böyük investisiya tutumlu layihədir. Digər sahələr üzrə də işlər düzgün aparılmalıdır. Yerli vətəndaşların müraciətlərini nəzərə alaraq, orada böyük suvarma layihələri icra edildi. Yəni, rayonun çox böyük potensialı var. İnfrastruktura gəldikdə, həm Olimpiya Mərkəzi, eyni zamanda, xəstəxana yaradılmışdır, abadlıq işləri aparılmışdır. Bu işlər davam etdirilməlidir, ancaq müasir səviyyədə, müasir tələblərə uyğun şəkildə.

Yevlax rayonunun da çox böyük potensialı vardır. Orada da böyük infrastruktur layihələri icra edilmişdir. Düzdür, içməli su və kanalizasiya layihələri hələ ki, başlamamışdır. Xaçmaz rayonunda bu layihələr başa çatıb. Bir neçə gün bundan əvvəl "Azərsu” Səhmdar Cəmiyyətinə göstəriş verildi ki, Yevlax rayonunun içməli su və kanalizasiya layihəsinə start verilsin. Hazırda Azərbaycanda cəmi beş şəhərdə bu layihələr başlamayıb. Ancaq müvafiq göstərişlər verilib və bu işlər də davam etdirilməlidir.

Əlbəttə ki, kənd təsərrüfatı sahəsində böyük imkanlar var. Sənaye baxımından çox böyük potensial var. Yəni, icra başçıları bütün bu işlərdə fəal olmalıdırlar. Düzdür, əsas işi dövlət qurumları görür. Yol çəkilişi, elektrik enerjisi təchizatı, qaz təchizatı - bütün bunlar dövlət investisiya proqramı çərçivəsində həll olunan məsələlərdir. Yerli icra orqanları, sadəcə, burada çox fəal olmalıdırlar və bütün bu layihələrin icrası üçün öz səylərini göstərməlidirlər.

Sizin qarşınızda duran əsas vəzifələr rəhbərlik edəcəyiniz rayonların sosial-iqtisadi inkişafını təmin etməkdir. Siz vətəndaşlarla daim təmasda olmalısınız, bütün kəndləri gəzməlisiniz, kənd camaatı ilə görüşməlisiniz. Sizin işiniz kabinet işi olmamalıdır. Düzdür, əlbəttə ki, hər bir rəhbərin işi, o cümlədən qəbul edilən qərarlar, görülən işlər, keçirilən müşavirələr - bütün bunlar hər bir rəhbər işçinin gündəlik həyat tərzidir. Ancaq siz çox model başçılar kimi fəaliyyət göstərməlisiniz.

Mən bir neçə dəfə demişəm, əgər ölkəmizin bütün kəndlərinin problemləri həll olunarsa, deməli, bütün problemlər də həll olunacaq. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, hazırda regionların sosial-iqtisadi inkişafı üzrə dördüncü dövlət proqramı icra edilir. Hesab edirəm ki, dördüncü proqramın icrası nəticəsində bu günə qədər həll olunmamış məsələlər tam şəkildə öz həllini tapacaqdır. Bu proqramın icrası Xaçmaz və Yevlax rayonlarını da əhatə edir. Siz vətəndaşların qayğıları ilə yaşamalısınız, onların problemlərini öyrənməlisiniz, düzgün təhlil aparmalısınız. Hansı məsələ rayon səviyyəsində həll oluna bilərsə, onları həll etməlisiniz. Əgər gücünüz çatmasa, onda mərkəzi icra orqanlarına müraciət etməlisiniz, o cümlədən Prezident Administrasiyasına ki, biz mövcud olan problemləri həll edək.

Eyni zamanda, siz vətəndaşlarla daim ünsiyyət əsnasında rayonun problemlərini və vətəndaşları narahat edən məsələləri daha dərindən öyrənib adekvat tədbirlər görməlisiniz. Bütün xoşagəlməz hallara son qoyulmalıdır, rüşvətxorluq, korrupsiya tamamilə yığışdırılmalıdır. Mən sizə şəxsən bu göstərişi verirəm. Əgər eşitsəm, bilsəm ki, əyri yola gedirsiniz, onda siz çox ciddi cəzalandırılacaqsınız. Bunu bəri başdan bilin və bütün başqa yerli icra orqanlarının nümayəndələri, rəhbərləri məni yaxşı eşitsinlər. Korrupsiyaya, rüşvətxorluğa qarşı Azərbaycanda amansız mübarizə aparılmalıdır. Bu yara bizim inkişafımızı ləngidir və gələcəyə olan planlarımızı sarsıda bilər. Düzdür, bu bəla hər bir ölkədə var. Amma əsas məsələ ondadır ki, rəhbərlik bu məsələyə necə münasibət göstərir. Azərbaycanda şəffaflıq, dürüstlük hər bir dövlət məmuru üçün həyat tərzi olmalıdır. Ona görə bu məsələ

ilə bağlı aidiyyəti dövlət qurumları ilə birlikdə çox ciddi fəaliyyət göstərməlisiniz, tamamilə şəffaf vəziyyət yaradılmalıdır.

Rayonların abadlıq-quruculuq işlərinə diqqət yetirilməlidir, mövcud obyektlərin işlək vəziyyətdə olması da çox önəmlidir. Mənə verilən məlumatlara görə, bir neçə rayonda mənim iştirakımla açılmış Gənclər Mərkəzi indi bağlıdır, qapıya qıfıl vurulub və sadəcə olaraq görüntü naminə fəaliyyət göstərir. Bu, dözülməzdir, buna vəsait xərclənib. Gənclər mərkəzlərində gənclər öz asudə vaxtlarını keçirməlidirlər, orada maraqlı tədbirlər, intellektual oyunlar, vətənpərvərliklə bağlı tədbirlər təşkil olunmalıdır. Bu mərkəzlər tikilir, bir çox hallarda istifadə olunmur. Heydər Əliyev mərkəzləri demək olar ki, hər bir rayon mərkəzində vardır. Nədir bu mərkəzlərin məqsədi? Odur ki, o mərkəzlərə vətəndaşlar gəlib öz asudə vaxtlarını keçirsinlər, o mərkəzlərdə dərnəklər fəaliyyət göstərməlidir, o mərkəzlərdə sərgilər keçirilməlidir. O mərkəzlər rayonun mədəni həyatının ayrılmaz hissəsi olmalıdır. Ancaq mənə verilən məlumata görə, bəzi hallarda açılışdan sonra yenə də qapıları qıfıllanır və faktiki olaraq bu mərkəzlər işləmir. Siz bu məsələ ilə çox ciddi məşğul olun. Yəni, rayonlarda həyat daha da dinamik xarakter almalıdır. Əlbəttə ki, rayonlarla böyük şəhərlər arasında fərq var, hər bir ölkədə. Ancaq biz bu fərqi azaltmalıyıq. Rayon yerində elə şərait yaradılmalıdır ki, oradakı vətəndaşlar elə orada yaşasınlar. İş yerləri olmalıdır. İndi dövlət xətti ilə bu proqram icra olunur, o cümlədən ödənişli ictimai işlər yaradılıbdır. Bu il 40 minə yaxın ödənişli ictimai iş yeri yaradılıb. Ancaq əvvəlki mənzərə necə idi? Bəzi icra başçıları saxta adamların adlarını siyahıya yazdırırdılar, onlara düşən vəsaiti mənimsəyirdilər və beləliklə talançılıqla məşğul idilər. Onların artıq cəzası verilibdir. Ona görə bu sahədə də tam şəffaflıq təmin edilməlidir. Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi ilə birlikdə siz ən kasıb təbəqəni bu işlərə cəlb etməlisiniz ki, onlar işsiz qalmasın. Mən demək istəyirəm ki, bu ödənişli iş yerlərinin böyük əksəriyyəti bizə lazım deyil. Ancaq biz bunu ona görə edirik ki, işsizlik aşağı səviyyədə olsun və rayonlarda iş axtaran işlə təmin olunsun. Yenə də demək istəyirəm ki, bu işlərdə artıq 40 minə yaxın vətəndaş işləyir və eyni zamanda, onların arasında bağbanlar, binaları təmir edənlər də var. O da bizə lazımdır. Ona görə bu sahəyə çox ciddi diqqət göstərilməlidir və elə etməlisiniz ki, vətəndaşlar sizin fəaliyyətinizdən razı qalsınlar.

İctimai nəzarət rayonlarda daha güclü olmalıdır. Buna nail olmaq üçün müvafiq təkliflər hazırlayın. İctimaiyyəti bizim ümumi işimizə cəlb etməliyik. Həm ictimaiyyət nümayəndələri öz səylərini göstərsinlər, həm də sizin işinizə, dövlət orqanlarının işinə nəzarət etsinlər. Əgər biz buna nail olsaq, onda hər hansı bir xoşagəlməz hadisə baş verərsə, biz dərhal ondan xəbər tutub lazımi tədbirləri görəcəyik. Bir çox hallarda rayonlardan gələn məlumat belədir ki, hər şey əladır, hər şey yaxşıdır, biz burada bütün işləri ən yüksək səviyyədə qururuq. Amma dərindən baxanda görürsən belə deyil, bəzi icra başçıları tərəfindən yalan məlumatlar ötürülür. Özlərini göstərmək, yaxud da ki, nöqsanlarını ört-basdır etmək üçün yalan raportlar verilir, rayonların inkişafı ilə bağlı, mövcud problemlərlə bağlı həqiqəti əks etdirməyən məlumatlar verilir. Ona görə mən də rayonlara tez-tez gedirəm ki, o problemləri xalqın dilindən eşidim. Biz bu problemləri həll etməliyik. Əgər kimsə problemləri malalamaq istəyirsə, səhv yoldadır. Sizə də tapşırıram, hər bir ölkədə problem var, biz o problemləri ört-basdır etməməliyik. Əksinə, üzə çıxarmalıyıq. O cümlədən mən media nümayəndələrinə də dəfələrlə müraciət etmişəm, demişəm ki, siz mənim köməkçilərimsiniz. Bəzi hallarda mən dözülməz vəziyyətlə bağlı mediadan xəbər tuturam. Bax, son hadisəni demək istəyirəm ki, Şamaxı rayonunda zəlzələ olub, oraya böyük vəsait ayrılıb. Mən oraya getmişəm, yeni tikilmiş evlərin açarlarını vətəndaşlara təqdim etmişəm. Ancaq o günləri televizorda baxıram ki, məktəb binasının yarısı uçubdur, çatlar var, uşaqlar qorxudan orada otura bilmirlər. Bəs yaxşı, bunun üstündən səkkiz ay keçibdir, bunu etmək mümkün deyilmi? Vəsait ayrılıb, göstəriş verilib, bir çox evlər tikilib, bu məktəb belə yararsız vəziyyətdə ola-ola bununla necə barışmaq olar? İndi əgər mediada, televizorda bu reportaj getməsəydi, mən bilməyəcəkdim. Mən bilən kimi dərhal göstəriş verdim. İndi orada işlər başlayacaq və o məktəb binası ya sökülüb yenidən tikiləcək, ya da ki, əsaslı təmir olunacaq. Ona görə ictimai nəzarət olmalıdır. Siz də bundan qorxmamalısınız, əksinə, ictimaiyyət sizə dəstək verməlidir.

Siz gəncsiniz, birinizin 37, digərinizin 38 yaşı var. İndi Azərbaycanda gəncləşmə siyasəti aparılır. Bu, təbiidir, nəsillər dəyişir, yeni təfəkkürlü insanlar irəli çəkilir. Bu, təbii prosesdir və biz bu prosesdən kənarda qala bilmərik. Ancaq onu da bildirməliyəm ki, bu, kampaniya xarakteri almamalıdır. Çünki mənə məlumat gəlir ki, bəziləri bunu kampaniyaya çevirmək istəyirlər və sınanmış, təcrübəli, bir qədər yaşlı insanlara qarşı bu kampaniyanı təşkil etmək istəyirlər. Mən buna yol verməyəcəyəm. Mən bilirəm kim nəyə qadirdir, kimin hansı xidmətləri olub əvvəlki dövrdə və bu gün. Ona görə Azərbaycanda təcrübə ilə gənclərin dinamizmi arasında vəhdət yaradılmalıdır. Bunun sintezi sayəsində biz gözəl nəticələrə çata bilərik. Bir də ki, yaşlı nəsil öz təcrübəsini bölüşməlidir. Ona görə hər kəs bilsin ki, mən bu kampaniyaya yol verə bilmərəm. Müəyyən dərəcədə xidmət göstərmiş insanlar, əlbəttə ki, dövlət tərəfindən də qiymətləndirilir və biz kampaniyaya yol verməyəcəyik. Eyni zamanda, təbii ki, gəncləşmə prosesi getməlidir və burada söhbət təkcə yaşda deyil, təfəkkürdədir, işə yanaşmadadır. Siz indi mənim təyin etdiyim kadrlar kimi, elə işləməlisiniz ki, həm Yevlax camaatı, həm Xaçmaz camaatı minnətdarlıq bildirsin. Əgər siz bu etimadı doğrultmasanız mən sizi işdən çıxaracağam və cəzalandıracağam.

Gedin işə başlayın və bir daha deyirəm ki, Prezidentin və xalqın yüksək etimadını doğruldun.

KAICIID Beynəlxalq Mərkəzinin Baş katibinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 15-də KAICIID Beynəlxalq Dinlərarası və Mədəniyyətlərarası Dialoq Mərkəzinin Baş katibi Feysəl bin Muammarı qəbul edib.

Görüşdə dünyanın bəzi regionlarında islamofobiya və antisemitizm meyillərinin artması ilə əlaqədar narahatlıq ifadə olundu.

Söhbət zamanı inkişaf etmiş, açıq, tolerant və inklüziv cəmiyyətlərin qurulması istiqamətindəki səylərə qarşı yönələn mövcud çağırışlar, eləcə də müəyyən dini və ya təriqət icmaları üçün tolerant olmayan təhlükəli mühit formalaşdıran, sosial sülhə və birliyə təhlükə yaradan düşmən qüvvələrə qarşı birgə mübarizə aparmağın zəruriliyi barədə müzakirələr aparıldı.

Simon Vizental Mərkəzinin həmtəsisçisi və sədr müavinini və ABŞ-ın Xristian Liderlər Konqresinin rəhbərinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 15-də Simon Vizental Mərkəzinin həmtəsisçisi və sədr müavini, yəhudi din xadimi Rabbi Abraham Kuperi və ABŞ-ın Xristian Liderlər Konqresinin rəhbəri, yevangelist din xadimi Conni Muru qəbul edib.

Rabbi Abraham KUPER dedi:

-Hesab edirəm ki, Sammitin özü heyrətamiz və uğurlu idi. Ümid edirik ki, Azərbaycan lider ölkə olaraq, sadəcə, danışmaqla yox, çoxkonfessiyalılıq, liderlik nöqteyi-nəzərdən özünün təqdim olunmasında səylərini davam etdirəcək. Biz buraya gələndə özümüzü evimizdəki kimi hiss edirik. Biz bilirik ki, bu, əsasən Sizin şəxsən rəhbərliyiniz və mərhum atanızın birgə səyləri nəticəsində mümkün olmuşdur.

Söhbət zamanı Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinə də toxunuldu. Prezident İlham Əliyev Azərbaycan torpaqlarının 20 faizinin Ermənistan tərəfindən işğal edildiyini, soydaşlarımızın öz doğma torpaqlarından qovulduğunu bildirdi.

Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Bütün azərbaycanlılar torpaqlarından qovulmuşdur və bundan sonra ermənilər qeyri-qanuni, saxta referendum təşkil etdilər və heç kim onun nəticələrini tanımır. O vaxtdan bəri onlar bir neçə dəfə saxta referendumlar təşkil etmiş, lakin Minsk qrupunun həmsədr ölkələri olan Amerika Birləşmiş Ştatlarının, Rusiyanın və Fransanın hökumətləri bunu açıq şəkildə pisləmişdir. Onlar bizim məscidlərimizi dağıtmış, lakin biz erməni kilsəsini bərpa etmişik. Beləliklə, bu, bizim və onların dini abidələrə münasibətimizin göstəricisidir. Azərbaycan çoxkonfessiyalı, multietnik ölkədir, Ermənistan isə monoetnik ölkədir. Bütün digər etnik qrupların nümayəndələri qovulmuşdur. Eşitmişəm ki, Ermənistanda guya yəhudi icmasının rəhbəri var, lakin onun Karapetyan və ya Varapetyan kimi bir adı var. Orada yəhudilər yoxdur, azərbaycanlılar yoxdur.

Rabbi Abraham Kuper: Lakin orada antisemitizm var.

Prezident İlham Əliyev: Bəli, əlbəttə ki, antisemitizm var. Bilmirəm, sizin bu barədə məlumatınız var, ya yox. Bu ilin oktyabr ayında keçmiş Sovet İttifaqı respublikalarının rəhbərlərinin görüşdüyü Aşqabad şəhərində keçirilən MDB Sammiti çərçivəsində mövzulardan biri İkinci Dünya müharibəsində Qələbənin 75-ci ildönümünün qeyd olunması ilə bağlı idi və mən söz alaraq dedim ki, Azərbaycan və MDB-yə üzv olan digər ölkələr faşizmin pislənməsi ilə bağlı ortaq mövqedən çıxış edirlər. Nasistlərin qəhrəmanlaşdırılması haqqında danışarkən mən dedim, təəssüf ki, bizim bölgədə, MDB məkanında faşistləri tərənnüm edən bir ölkə var. Mən faşistlərə xidmət edən, Ermənistan hökuməti tərəfindən şərəfinə 6 metr hündürlüyündə abidə ucaldılmış Qaregin Ter-Arutunyanın adını çəkdim. O, faşist Almaniyası, müharibə vaxtında “Almaniya uğrunda həlak olan Ermənistan uğrunda həlak olur” ifadəsini işlədən bir şəxs idi və bu şəxsin müxtəlif millətlərin, o cümlədən yəhudilərin və digər insanların qətlində əli olub. O, Bolqarıstanda gizli şəbəkə yaratmışdı. Casusluq şəbəkəsi yaradılmışdı. O, həbs olunmuş, uzun müddətə azadlıqdan məhrum edilmiş və Vladimir şəhərində həbsxanada vəfat etmişdi. Mən Ermənistanın yeni hökumətini o abidəni sökməyə çağırdım, çünki onu əvvəlki hökumət ucaltmışdı. Yeni hökumət özünü demokratik hökumət kimi göstərir. Beləliklə, bunu göstərin, abidəni sökün. Mənim ittihamlarım ona qarşı deyildi, onun qondarma inqilab nəticəsində devirdiyi sələflərinə qarşı idi və o, dedi: Soljenitsin də həbsdə olub və bir çox başqa sovet dissidentləri Vladimir həbsxanasında olublar. Beləliklə, o, faktiki olaraq deyirdi ki, faşist qatil Soljenitsinlə eynidir. Bundan daha səfeh bəyanatı təsəvvürə gətirmək mümkün deyil. Bu səbəbdən, əlbəttə ki, biz hər şeyi olduğu kimi deməliyik. Biz bilirik ki, Amerikada, Rusiyada, Fransada, Minsk qrupunun həmsədr ölkələrinin hamısında erməni lobbisi var. Lakin bir həqiqət var. Qələbənin 75-ci ildönümü ərəfəsində biz Yerevanın mərkəzində bu abidənin olmasına necə dözə bilərik. İndi onlar, - mən mətbuatdan eşitmişəm, - Bolqarıstanda abidə tikməyə çalışırlar. Onlar birini Rusiyanın Armavir şəhərində ucaldıblar. Çox cəsur bir insan gəlib onun üstünə qara boya töküb və indi erməni diasporu ona hücum edir. Onlar faşisti müdafiə edirlər. Ona görə də, əlbəttə ki, biz ümid edirik dünyadakı yəhudi icmaları bizim səsimizə səs verəcək və Ermənistan hökumətini bu abidəni sökməyə məcbur edəcəklər.

Rabbi Abraham Kuper: Xüsusilə, bildiyimiz kimi, yanvarın sonunda Ausşvitzdə onun ildönümü mü-

nasibətilə bəlkə də sonuncu toplantı keçiriləcək. Dəqiq desək, keçmiş Sovet İttifaqı ölkələrinin əksər rəhbərləri, onlara bunun baha başa gəlməsinə baxmayaraq, Hitler və silahdaşlarının məğlubiyyətində böyük rol oynamaqları ilə fəxr edirlər. Bu, həmçinin Ermənistanın da digər dövlətlərin sıralarına qoşulmasını təmin etmək üçün münasib vaxtdır. Əfsuslar olsun ki, Avropada tarix yenidən yazılır və nasistlərin silahdaşlarına, kütləvi qırğın törədənlərə abidələr ucaldılır.

Prezident İlham Əliyev: Tamamilə doğrudur. Qələbənin 75-ci ildönümü ərəfəsində biz, - mən siyasətçiləri, ictimai xadimləri, dini liderləri, QHT-ləri, medianı nəzərdə tuturam, - səylərimizi birləşdirməliyik. Biz bir mövqedən çıxış etməliyik. Çünki bu, böyük təhlükədir. Bu, təkcə tarixin təhrif olunması demək deyil. Bu, gələcək diskriminasiya üçün zəmin yaratmaqdır.

Qətərin Azərbaycanda yeni təyin olunmuş səfirinin etimadnaməsinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 18-də Qətər Dövlətinin ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Feysal bin Abdullah Həməd Abdullah Al Hinzabın etimadnaməsini qəbul edib.

Səfir Feysal bin Abdullah Həməd Abdullah Al Hinzab fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdi.

Feysal bin Abdullah Həməd Abdullah Al HİNZAB etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim edərək dedi:

-Cənab Prezident, böyük şərəf hissi ilə qardaş və dost Azərbaycan Respublikasına səfir təyin olunmağımla bağlı etimadnaməni və sələfimin geri çağırılması ilə bağlı məktubu Sizə təqdim edirəm. Sizin baxışınıza ən uyğun şəkildə ikitərəfli münasibətlərimizin inkişafı üçün əlimdən gələni edəcəyəm. Çox sağ olun.

Sonra Prezident İlham Əliyev səfirlə söhbət etdi.

Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Xoş gəlmisiniz. Sizi görməyə çox şadam. Sizə ölkəmizdə yaxşı vaxt keçirməyi arzu edirəm. Əminəm ki, sizin Azərbaycandakı fəaliyyətiniz zamanı ölkələrimiz arasında münasibətlərin uğurlu inkişafı davam edəcəkdir. Bizim çox yaxşı siyasi əlaqələrimiz var. Hər iki tərəf bu münasibətləri qardaş ölkələr arasında münasibətlər kimi dəyərləndirir. Bu, həqiqətdir. Əminəm ki, siyasi, iqtisadi və müxtəlif sahələrdə biz çoxlu tərəqqi müşahidə edəcəyik. Ölkələrimiz beynəlxalq arenada fəal əməkdaşlıq edir. Dövlət başçıları səviyyəsində qarşılıqlı rəsmi səfərlər olmuşdur. Bizim hökumətlərarası fəaliyyətimiz var. Nazirlər səviyyəsində qarşılıqlı səfərlər var. Ona görə əminəm ki, tərəfdaşlığımızın ənənəvi sahələrinə əsas diqqəti yetirmək və yeni sahələri aşkar etmək üçün gələcəkdə çoxlu imkanlar olacaq.

Hesab edirəm ki, ticarət dövriyyəsi ilə bağlı olan məsələyə xüsusi diqqət yetirməliyik. Hesab edirəm ki, ticarət dövriyyəsini hər iki istiqamətdə artırmaq üçün potensial var. Çünki indi bizim bir-birimizə təqdim edə biləcəyimiz daha çox şey var. Şadam ki, ölkənizdən gələn turistlərin sayı artmaqdadır və bu da bizim əməkdaşlığımızın yaxşı əlamətidir. Bildiyiniz kimi, sizin vətəndaşlar üçün heç bir viza tələbi yoxdur və əminəm ki, hər iki istiqamətdə biz turistlərin sayının artdığını görəcəyik.

Həmçinin potensial əməkdaşlıq sahələrindən biri də investisiyalardır. Bilirəm ki, sizin ölkəniz xaricə sərmayə yatırır, Azərbaycan da xaricə sərmayə yatırır, biz birgə investisiya layihələri üçün sahələri tapa bilərik. Odur ki, diqqətimizi cəmləşdirmək üçün çoxlu sahələr olacaq. Əminəm ki, Azərbaycandakı fəaliyyətiniz zamanı siz çox məşğul olacaqsınız və əlaqələrimizin gücləndirilməsi üçün bütün vaxtınızı sərf edəcəksiniz.

Səfir Feysal bin Abdullah Həməd Abdullah Al HİNZAB dedi:

-Təşəkkür edirəm Zati-aliləri. Cənab Prezident, burada olmaqdan, Sizinlə görüşməkdən, Sizə etimadnaməmi təqdim etməkdən şərəf hissi duyuram. Qətər Dövlətinin Əmiri şeyx Təmim bin Həməd Al Taninin Sizə salamlarını, xalqınıza daha böyük nailiyyətlər, rifah və tərəqqi arzularını çatdırıram. Buraya gəldikdən sonra biz hərtərəfli inkişafın şahidi olmuşuq və mən bunu görüşdüyüm hər kəsə söyləyirəm. Biz ilk baxışdan ölkənizə aşiq olmuşuq. Qoşulmama Hərəkatının Sammitində iştirak etmək, dini liderlərin Sammitini isə izləmək fürsəti mənə nəsib olmuşdur. Zati-aliləri, bu iki sammitin uğurlu keçirilməsi münasibətilə Sizi, hökumətinizi və xalqınızı təbrik edirik. Bu, bizdə belə bir təəssürat yaradır ki, Azərbaycan dünya xəritəsində öz çəkisinə malik olan ölkələrdəndir, düzgün istiqamətdədir və müxtəlif tədbirlərin keçirilməsi üçün ev sahibi kimi çıxış edir. Bu da Azərbaycan üçün siyasi vasitədir. Əlbəttə ki, bizim çox mükəmməl münasibətlərimiz var. Mənə şəxsən bu münasibətlərin bütün istiqamətlərdə inkişafı üçün gərgin çalışmaq təlimatı verilmişdir.

Prezident İlham Əliyev Qətər Dövlətinin Əmiri Əlahəzrət şeyx Təmim bin Həməd Al Taninin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun salamlarını Qətər Dövlətinin Əmirinə çatdır İordaniyanın Azərbaycanda yeni təyin olunmuş səfirinin etimadnaməsinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 18-də İordaniya Haşimilər Krallığının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Sami Abdullah Ğoşehin etimadnaməsini qəbul edib.

Səfir Sami Abdullah Ğoşeh fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdi.

Sami Abdullah ĞOŞEH etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim edərək dedi:

- Cənab Prezident, İordaniya Haşimilər Krallığının Azərbaycan Respublikasındakı fövqəladə və səlahiyyətli səfiri kimi etimadnaməmi və sələfimin geri çağırılma məktubunu təqdim etmək mənim üçün şərəfdir.

Sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev səfirlə söhbət etdi.

Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Xoş gəlmisiniz cənab səfir, sizi Azərbaycanda salamlayıram, sizə uğurlar arzulayıram. Əminəm ki, fəaliyyətiniz dövründə biz İordaniya-Azərbaycan dostluq, qardaşlıq əlaqələrinin inkişafını görəcəyik.

Bildiyiniz kimi, əlaqələrimiz çox yüksək səviyyədədir və biz bir çox sahələrdə uğurlu əməkdaşlıq edirik. Mənim qardaşım Kral həzrətləri ilə çox möhkəm dostluq-qardaşlıq münasibətlərimiz vardır. Bildiyiniz kimi, dövlət başçılarının bir çox qarşılıqlı səfərləri təşkil edilmişdir. Beynəlxalq təşkilatların tədbirləri zamanı biz həmişə bir-birimizlə görüşürük. Eyni zamanda, beynəlxalq tədbirlər zamanı da həmişə görüşürük. Ötən ay Rusiyada "Valday" Diskussiya Klubunun iclasında birlikdə iştirak etmişik. Doğrudan da Kral həzrətləri ilə bizim çox yaxın əlaqələrimiz var və bu əlaqələr ikitərəfli münasibətlərimizin inkişafı üçün də mühüm rol oynayır. Beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində həmişə bir-birimizi dəstəkləyirik və bu qarşılıqlı dəstək və həmrəylik davam etdiriləcək.

Hesab edirəm ki, biz növbəti mərhələdə daha çox iqtisadi əməkdaşlığa fikir verməliyik. Hələ ki, qarşılıqlı ticarət dövriyyəmiz bizim istəklərimizi əks etdirmir. Ona görə ticarət dövriyyəsinin artırılması istiqamətində əlavə addımların atılması lazımdır. Hesab edirəm ki, hökumətlərarası komissiya da bu istiqamətdə önəmli addımlar atacaq. Qarşılıqlı sərmayə qoyuluşu məsələlərinə də çox diqqətlə baxmaq lazımdır. Son zamanlar turizm sahəsində yaxşı irəliləyiş var və əminəm ki, bu müsbət dinamika davam etdiriləcək. Ölkənizin çox məşhur, dünya səviyyəli tarixi abidələri, əlbəttə ki, bir çox ölkələrdən turistləri ölkənizə cəlb edir. Son illərdə Azərbaycana da xaricdən gələn turistlərin sayı kəskin artmışdır. Bu ilin on ayında 11 faiz artım var. Ancaq oktyabr ayında keçən ilin oktyabrı ilə müqayisədə 25 faiz artım olub.

Biz sözlə, əlaqələrimizin hərtərəfli inkişafı üçün çox gözəl şərait vardır. Əminəm ki, siz öz fəaliyyətinizlə bu işlərə yeni təkan verəcəksiniz. Bir daha xoş gəlmisiniz.

Səfir Sami Abdullah ĞOŞEH dedi:

-Cənab Prezident, gərgin iş qrafikinizə baxmayaraq, bizə vaxt ayırıb qəbul etdiyinizə, etimadnaməni təqdim etmək üçün şərait yaratdığınıza görə Sizə təşəkkürümüzü bildiririk. İcazə verin, İordaniya Haşimilər Kralı II Abdullahın salamlarını Sizə çatdırım. Azərbaycan Respublikasına və Azərbaycan xalqına davamlı inkişaf, rifah və şəxsən Sizə cansağlığı, uzun ömür arzulayıram.

Əlahəzrət Kralın təlimatına uyğun olaraq mən işlədiyim müddət ərzində iki ölkə arasında müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığın inkişafı istiqamətində səylərimi əsirgəməyəcəyəm. Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyindəki həmkarlarımla birlikdə və digər qurumların köməyi ilə bu əlaqələrin daha da inkişaf etməsinə nail olacağıq. İki ölkə arasında iqtisadiyyat, investisiya və turizm sahələrində əlaqələrin inkişafı üçün azərbaycanlı həmkarlarımızla birgə iş görəcəyik. Cənab Prezident, Əlahəzrət Kral gələn ay Sizinlə görüşmək arzusundadır.

Cənab Prezident, icazə verin, mən Azərbaycanda gördüyüm bu möhtəşəm inkişaf, bütün sahələri əhatə edən tərəqqiyə valeh olduğum barədə hisslərimi Sizə bildirim. Qeyd etmək istəyirəm ki, cənab Prezident, mən, əlbəttə, Azərbaycanın necə gözəl, füsunkar ölkə olduğunu şəkillərdən, fotolardan bilirdim, amma buraya gəldiyim ilk gündən bunun bilavasitə şahidi oldum. Əlbəttə, əldə olunmuş bu misilsiz, əvəzolunmaz tərəqqinin adamda yaratdığı ilk təəssürat odur ki, həqiqətən Azərbaycan inkişaf etmiş dövlətlərin sırasındadır.

Prezident İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm, xahiş edirəm mənim də səmimi salamlarımı Kral həzrətlərinə çatdırasınız.

Ölkəmiz haqqında dediyiniz xoş sözlərə görə sizə minnətdaram. Əminəm ki, fəaliyyətiniz dövründə siz Azərbaycanın müxtəlif regionlarına səfər edəcəksiniz, ölkəmizlə, xalqımızla yaxından tanış olacaqsınız. Eyni zamanda, onu görəcəksiniz ki, İordaniyaya, onun xalqına Azərbaycan cəmiyyətində çox böyük rəğbət var.

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbovun qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif Talıbovu qəbul edib.

Naxçıvan Muxtar Respublikasının inkişafının daim diqqət mərkəzində olduğunu bildirən Prezident İlham Əliyev dedi:

-Naxçıvan Muxtar Respublikasının inkişafı daim diqqət mərkəzindədir. Respublikada gedən abadlıq-quruculuq işləri məni çox sevindirir. Naxçıvan son illər ərzində böyük dərəcədə inkişaf etmişdir, həm sosial sahədə, iqtisadi sahədə, sənaye potensialının möhkəmləndirilməsi istiqamətində böyük addımlar atılmışdır. Bu, çox sevindiricidir. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, Naxçıvan uzun illər ərzində mühasirə şəraitində yaşayır, üç tərəfdən düşmənlə əhatə olunub. Buna baxmayaraq, respublika yaşayır, güclənir və böyük inkişaf yolunu davam etdirir.

Çətin coğrafi vəziyyəti nəzərə alaraq, ilk növbədə, Naxçıvanda təhlükəsizlik tədbirləri diqqət mərkəzindədir. Son illər ərzində bu istiqamətdə böyük işlər görülüb, ordu quruculuğu sahəsində böyük inkişaf var. Bu gün Naxçıvan ordusu ən müasir silahlarla təchiz edilib, texnikanın alınması təşkil olunub və bu proses davam etdirilir. Hazırda düşmənlə sərhəddə vəziyyət necədir və hərbi potensialın möhkəmləndirilməsi üçün əlavə hansı işlər görülməlidir?

Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri Vasif TALIBOV dedi:

-Çox sağ olun cənab Prezident. Bütün bunlar hamısı Sizin ölkəmizə uğurlu rəhbərliyinizin, Ümummilli Liderimizin yolunu uğurla davam etdirməyinizin nəticəsidir. Bütün bunlara görə muxtar respublika sakinləri adından Sizə minnətdarlığımızı bildiririk. Bu günlər sərhədlərdə məhəlli münaqişələr baş verir, ancaq buna baxmayaraq, Sizin rəhbərliyinizlə, qayğınızla muxtar respublikada yerləşən Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrinin birləşmə və hissələri uğurlu yol keçib, Əlahiddə Ümumqoşun Ordusu korpusdan Əlahiddə Ümumqoşun Ordusuna qədər yol keçibdir. Bu da Sizin qayğınızla yaradılıb. Alınmış silah-sursatla bu gün muxtar respublikanın ordusu da lazımınca təmin olunur. Hazırda muxtar respublikada yerləşən birləşmə və hissələrdə qəbul edilmiş planlara uyğun olaraq təlimlər və nəzəri işlər həyata keçirilir. Eyni zamanda, hazırda muxtar respublikanın əsgəri məişət komplekslərinin yaxşılaşdırılması sahəsində işlər gedir, hava hücumundan müdafiə sahəsində işlər həyata keçirilir. Bir sözlə, Sizin qayğınızla muxtar respublikanın müdafiəsi üçün orada yerləşən hərbi hissələr hər bir tapşırığı yerinə yetirməyə tam hazırdır.

Prezident İlham Əliyev: O dağ postlarına təchizatın təşkili ilə bağlı işlər görülüb?

Vasif Talıbov: Demək olar ki, hamısına yollar çəkilibdir. Bəzi postlarımız var ki, onların təminatı avqust-sentyabr aylarında həyata keçirilir. Bütün hamısı ilə əlaqəmiz var, gələn ilin iyun ayına qədər təminat artıqlaması ilə həyata keçirilibdir və xidmətin aparılmasında heç bir problem yoxdur.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı. Digər vacib sahə energetikadır. Bu istiqamətdə də böyük işlər görülüb. Hazırda Naxçıvanda generasiya gücü 220 meqavata yaxındır və sevindirici hal ondan ibarətdir ki, bunun əksəriyyəti bərpaolunan enerji növləridir. Su və Günəş elektrik stansiyalarının tikintisi geniş vüsət almışdır. Hazırda uzun illər üzərində işlədiyimiz və İran İslam Respublikası ilə imzalanmış anlaşma nəticəsində reallaşan önəmli layihə icra edilir – 36 meqavat gücündə Ordubad Su Elektrik Stansiyası tikilir. Soruşmaq istəyirəm, bu istiqamətdə hansı işlər görülüb və stansiyanın tikintisi ilə bağlı əlavə hansı addımlar atılmalıdır?

Vasif Talıbov: Sizin qayğınız və iştirakınızla 2005-ci il dekabrın 20-də muxtar respublikada İran İslam Respublikasından alınmış qazın açılışı həyata keçirildi, bu gün 90 minə yaxın abonent qazla təmin olunubdur. Elektrik enerjisi sahəsində də böyük işlər görülüb. Əgər 2003-cü ildə muxtar respublikada bir elektrik stansiyası var idisə, hazırda 9 elektrik stansiyası mövcuddur. Siz qeyd etdiyiniz kimi, bunun da 6-sı bərpaolunan enerji sistemləridir. Əgər 2003-cü ildə muxtar respublika 1 milyard kilovatsaata yaxın enerji idxal etmişdisə, 2018-ci ildə 35 milyon kilovatsaata yaxın ixrac edibdir. Buna görə bu sahədə də Sizin qayğınızla işlər davam etdirilir, problem yoxdur. Ordubad Su Elektrik Stansiyası ilə bağlı Araz çayının bizim əraziyə tərəf hissəsində bənd tikilibdir, qapılar qoyulubdur, kanalda işlər davam etdirilir. İran İslam Respublikası ilə danışıqlar aparılır ki, o tərəfdən də bəndin tikintisi ilə bağlı işlərə başlanılsın. Vəsait ayırıbsınız, heç bir problem yoxdur, işlər davam etdirilir.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı. Bu, doğrudan da tarixi nailiyyətdir. Çünki Naxçıvan Muxtar Respublikası Azərbaycanın əsas hissəsindən coğrafi baxımdan ayrılıb və belə olan halda enerji təminatı xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu, əslində, təhlükəsizlik məsələsidir və heç bir daxili enerji resursu olmayan Naxçıvan hazırda elektrik enerjisini ixrac edir. Bir neçə il bundan əvvəl bunu təsəvvür etmək belə mümkün deyildi, bu gün reallıqdır. Şadam ki, bərpaolunan enerjinin ümumi enerji balansındakı payı getdikcə artır və Ordubad Su Elektrik Stansiyasının istifadəyə verilməsi nəticəsində prinsip etibarilə Naxçıvan Muxtar Respublikası öz enerji təminatını 100 faiz bərpaolunan enerji hesabına qarşılayacaqdır.

Bir də ki, yolların tikintisinə də böyük vəsait ayrılmışdır və yollar keyfiyyətli tikilir. Mən özüm şəxsən bunun şahidi olmuşam. Naxçıvan-Şərur-Sədərək avtomobil yolu bir neçə ildir ki, istifadəyə verilib. Naxçıvan-Şahbuz yolu layihəsi tam icra edilib. Naxçıvan-Culfa yolu da icra edilib, hazırda Culfa-Ordubad yolunun tikintisi davam etdirilir. Bu istiqamətdə hansı işlər görülüb və bu yolun nə vaxt istifadəyə verilməsi nəzərdə tutulur?

Vasif Talıbov: Çox sağ olun. Ayırdığınız vəsaitlə orada işlər başlanıbdır, yolun uzunluğu 50 kilometrdir. O vaxt layihəni təsdiq edən zaman verdiyiniz tapşırığa əsasən onun 11 kilometri 2 gedişli-2 gəlişli, qalan 40 kilometrə yaxını isə 1 gedişli-1 gəlişlidir. Artıq orada torpaq və bir qat asfaltın qoyulması işləri başa çatıbdır. Bu ilin sonuna kimi orada ikinci asfalt qatının qoyulması başa çatacaq. İcazənizlə, biz üçüncü qatı qışda deyil, may-iyun aylarında qoyaq.

Prezident İlham Əliyev: Gələn ilə?

Vasif Talıbov: Bəli, yol böyüsün, otursun, may-iyun aylarında tamamilə tamamlanacaqdır.

Prezident İlham Əliyev: Beləliklə, şəhərlərarası bütün yollar artıq ən yüksək standartlara cavab verəcək.

Vasif Talıbov: Bəli, birinci dərəcəli yollar demək olar ki, tam standartlara cavab verən səviyyədə qurulur.

Prezident İlham Əliyev: Kənd yolları da tikilir, bu istiqamətə də vəsait ayrılmışdır və gələn ilin investisiya proqramında bu, nəzərə alınmalıdır.

Vasif Talıbov: Sağ olun. Ümumiyyətlə, 2003-2019-cu illər ərzində kənd yolları da daxil olmaqla, 2 min kilometrə yaxın ümumi yollar investisiya və büdcə vəsaiti hesabına qurulmuşdur.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı. Şərur Sənaye Məhəlləsinin yaradılması üçün bu il 5 milyon manat vəsait ayrılıb və bu sahədə hansı işlər görülür? Eyni zamanda, Naxçıvanda yeni xalça fabrikinin tikintisi də nəzərdə tutulur. Bu sahədə hansı işlər görülüb? Məruzə edin.

Vasif Talıbov: Çox sağ olun. Ayırdığınız vəsait hesabına Şərur Sənaye Məhəlləsində artıq layihə-planlama işlərinə başlanılıbdır, qısa müddət ərzində investorların cəlbi ilə bağlı təkliflər vermişik. Təklifləri gözləyirik ki, orada hansı sənaye müəssisələri qurulsun. Demək olar ki, bu ilin sonuna artıq orada ilk müəssisənin qurulması işlərinə başlanılacaqdır. İlk olaraq bitki yağları istehsalı müəssisəsinin qurulması nəzərdə tutulubdur. Ona görə ki, muxtar respublikamızda bu, yüz faiz idxal hesabına həyata keçirilir.

Xalça fabrikinin qurulması işləri başa çatdırılıbdır. İndi yun tədarükü sexinin qurulması işləri davam etdirilir. Artıq orada işçilər götürülübdür, yəni, sınaq işləri başlanılıbdır, xalçalar toxunur. Bir-iki ay müddətində orada işlər tamamilə başa çatdırılacaq.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı. Artıq bir neçə ildir ki, Naxçıvan özünü taxılla tam təmin edir və məhsuldarlıq da yaxşıdır. Kənd təsərrüfatının inkişafı üçün indi pivot suvarma qurğularının alınması məqsədilə vəsait ayrılmışdır. Eyni zamanda, bu ilin investisiya proqramında Süni Mayalanma Mərkəzinin tikintisi nəzərdə tutulur. Bunun ümumi dəyəri təqribən 7 milyon manatdır, onun böyük hissəsi bu il verilməli idi, vəsait verildi və bu sahədə hansı işlər görülüb?

Vasif Talıbov: Muxtar respublikada bu sahəyə də diqqətiniz sayəsində, cənab Prezident, deyə bilərəm ki, bu illər ərzində 4 min hektara yaxın ərazidə yeraltı suvarma şəbəkələri qurulmuş, 160-dan yuxarı artezian quyusu qazılmışdır və kəhrizlər bərpa olunmuşdur. Bunun hesabına 2003-cü ildə muxtar respublikanın əkinə yararlı torpaqları əgər 39 min hektarı əhatə edirdisə, Heydər Əliyev su anbarını istifadəyə verdiyinizdən, yeraltı suvarma şəbəkələri qurulandan sonra bu gün artıq 62 min hektar əkinəyararlı torpaqlardan istifadə olunur və muxtar respublika özünü ərzaqla tam təmin edə bilir. Deyə bilərik ki, Sizin rəhbərliyinizlə muxtar respublikada ərzaq, enerji və müdafiə təhlükəsizliyi məsələləri tam təmin olunubdur.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı. Eyni zamanda, əminəm ki, artıq ixrac potensialı da formalaşa bilər. Bildiyiniz kimi, Türkiyə tərəfi böyük addım ataraq Naxçıvanın istehsalı olan malların idxalı ilə bağlı da göstəriş vermişdir. Hesab edirəm ki, Naxçıvanın istehsal potensialı artdıqca ixrac imkanları da genişlənəcək.

Bir məsələyə də toxunmaq istəyirəm. Keçən il Naxçıvan büdcəsinin gəlirləri təqribən 400 milyon manata yaxın idi. İndi növbəti il üçün büdcə məsələləri müzakirə olunur. Əlbəttə ki, Naxçıvanın uğurlu və təhlükəsiz inkişafı üçün nə lazımdırsa, biz onu da edəcəyik. Ancaq bir məsələyə diqqətinizi cəlb etmək istəyirəm. Naxçıvan büdcəsinin cəmi 22 faizi yerli gəlirlər hesabına formalaşır, yəni, 383 milyon manatdan cəmi 83 milyon manatı yerli gəlirlər hesabına formalaşır, qalan 300 milyon manat Bakıdan dotasiya verilir. Hesab edirəm ki, növbəti illərdə yerli gəlirlərin artırılması istiqamətində işlər aparılmalıdır ki, onların faiz nisbəti artsın. Əminəm, belə olan halda daha da böyük imkanlar olacaq ki, sosial və sənaye layihələri icra edilsin.

Bütün ölkədə olduğu kimi, bu gün Naxçıvanda da maliyyə və iqtisadi sahələrdə şəffaflıq tam təmin edilməlidir. Bildirməliyəm ki, aparılan islahatlar nəticəsində təkcə bu ilin 10 ayı ərzində büdcə gəlirləri plandan əlavə 850 milyon manat artmışdır. Bunun yarısı gömrük, yarısı vergi orqanları hesabına formalaşıb. Bu əlavə 800 milyon manat sırf idarəetmədə aparılan islahatlarla, şəffaflıqla bağlıdır və bizə imkan verir ki, maaşları da, pensiyaları da artıraq, investisiya layihələrinə də vəsaiti artıraq. Ona görə gələn ilin büdcəsinə baxdıqda yerli gəlirlərin həm mütləq rəqəmlərinin artırılması, eyni zamanda, ümumi büdcədə yerli gəlirlərin faizinin artırılması üçün əlavə addımlar atılmalıdır.

Vasif Talıbov: Gələn ilin büdcəsi ilə əlaqədar deyə bilərik ki, maaş artımı ilə əlaqədar büdcənin həcmi də artmışdır. Gəlirlər hissəsi isə 12 milyon manata yaxın artırılmışdır, yəni, 2020-ci ilin büdcəsində yerli gəlirlər 100 milyon manata yaxındır. Pensiya və təqaüdlərin ödənilməsi üçün yerli büdcədə təqribən 100 milyon manata yaxın yığım nəzərdə tutulub.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı. Şadam ki, Naxçıvanda bütün istiqamətlər üzrə işlər yaxşı gedir. Əminəm ki, bu dinamika gələn il də təmin ediləcək. Əminəm ki, muxtar respublika əhalisinin sosial rifahının yaxşılaşdırılması, respublika qarşısında duran bütün vəzifələrin icrası üçün bütün qüvvələr səfərbər ediləcək və 2020-ci il də Naxçıvan üçün uğurlu olacaqdır.

Bolqarıstanın Daxili İşlər nazirinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 21-də Bolqarıstan Respublikasının Daxili İşlər naziri Mladen Marinovun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətinin üzvlərini salamlayan Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Xoş gəlmisiniz. Düşünürəm ki, ölkələrimizi bir-birinə bağlayan məsələlər haqqında danışmaq üçün yaxşı imkandır. Mən şadam ki, münasibətlər çox uğurla inkişaf edir. Əlbəttə, yüksək səviyyədə qarşılıqlı səfərlər bizim əlaqələrimizi möhkəmləndirir. Mən bir neçə dəfə, o cümlədən rəsmi səfərlə sizin ölkənizdə olmuşam. Bolqarıstan prezidentləri dəfələrlə Azərbaycana səfər ediblər. Həmçinin Baş Nazir cənab Borisov da bizim qonağımız olub. Beləliklə, ölkələrimiz arasında çox fəal siyasi dialoq mövcuddur.

Əlbəttə ki, biz energetika sahəsində də əməkdaşlıq edirik. Bolqarıstan Cənub Qaz Dəhlizinin Məşvərət Şurasının işində həmişə yüksək səviyyədə, nazir səviyyəsində iştirak edir. Əminəm ki, ölkələrimizi birləşdirən bu layihə yaxın vaxtda uğurla başa çatdırılacaq. Beləliklə, uzun illər ərzində biz energetika gündəmi ilə bağlı olacağıq. Lakin, həmçinin əmtəə dövriyyəsinin də artırılmasını nəzərdə tuturuq. Düşünürəm ki, Cənub Qaz Dəhlizi layihəsinin reallaşdırılmasından sonra ölkələrimizin biznes qurumları bir-biri ilə daha çox əlaqə saxlayacaq və daha sıx əməkdaşlıq edəcəklər.

Gələcək əməkdaşlığın daha bir istiqaməti nəqliyyat sahəsidir. Azərbaycan artıq qonşu ölkələrə və digər dövlətlərə yüklərin Şərq-Qərb marşrutu ilə daşınması üçün tranzit xidmətləri göstərir. Beləliklə, əminəm ki, bu mühüm dəhlizin genişləndirilməsi ilə ölkələrimizdən yük göndərənlər əməkdaşlıq üçün əlavə imkanlar əldə edəcəklər.

Əlbəttə, siz səfər çərçivəsində həm Daxili İşlər nazirlikləri arasında əməkdaşlıq mövzusuna, həm də ictimai asayişin, təhlükəsizliyin təmin edilməsi ilə bağlı məsələlərə toxunacaqsınız. Təcrübə mübadiləsi də böyük əhəmiyyət kəsb edir. Daxili işlər orqanları ictimai asayişin qorunması, vətəndaşların dinc yaşayışının təmin edilməsi üzrə mühüm vəzifəni yerinə yetirirlər. Lakin qeyd etməliyəm ki, artıq uzun illər ərzində həm Bolqarıstanda, həm də Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitliyin olduğunu nəzərə alaraq, polis orqanlarının işi sizin bəzi həmkarlarınızın işindən daha azdır. Biz bir sıra inkişaf etmiş ölkələrin polis orqanlarının demək olar ki, hər gün nümayişçilərlə necə davrandığını, onları döydüklərini, öldürdüklərini, xəsarət yetirdiklərini, qaz, su, dəyənəklə, itlərlə qovduqlarını və çox böyük qəddarlıq nümayiş etdirdiklərini televiziyada görürük. Həm də biz bu cür halları dünyanın müxtəlif ölkələrində, müxtəlif regionlarında, o cümlədən ən inkişaf etmiş ölkələrdə görürük. Lakin Azərbaycanda bizi bir məsələ həmişə maraqlandırır, nə üçün insanların hüquqlarının təmininə cavabdeh olan beynəlxalq təşkilatlar bəzən dinc nümayişçilərin qəddarcasına, qeyri-insani dağıdılmasını görərkən susurlar? Azərbaycanda hansısa kiçik epizod baş verdikdə isə, məsələn, təxminən bir ay əvvəl qanunsuz aksiyanın qarşısının heç bir güc tətbiq etmədən alınmasından sonra beynəlxalq təşkilatlar, bəzi ölkələrin Azərbaycandakı səfirləri bəyanatlar verməyə başlayıblar və az qala hökumətimizi ittiham etməyə cəhd ediblər. Bu hal Avropada həm də qurbanlarla, qətllərlə, xəsarətlərlə, nümayişlərin dağıdılması ilə baş verdikdə isə hüquq müdafiə təşkilatları və beynəlxalq strukturlar susurlar. Bu, ikili standartların təzahürüdür və bu ikili standartlar onları nümayiş etdirən həmin təşkilatları nüfuzdan salır. Kimisə hər hansı məsələdə ittiham etmək üçün, ilk növbədə, buna mənəvi haqqın olmalıdır. Bizi isə bəzən insan hüquqlarını kobud şəkildə pozanlar və dinc nümayişçiləri qəddarcasına dağıdanlar ittiham etməyə cəhd göstərirlər.

Lakin bir daha demək istəyirəm ki, istər Bolqarıstanda, istərsə də Azərbaycanda ictimai-siyasi sabitlik və asayiş xalqın iradəsi ilə təmin olunur. Sizin ölkəniz mənim dostum cənab Borisovun rəhbərliyi ilə inkişaf və sabitlik yolu ilə irəliləyir. Biz bunu yüksək qiymətləndirir və sizi bütün bu uğurlar münasibətilə təbrik edirik. Beləliklə, mən bizim daxili işlər orqanlarının işinin o qədər də çox olmadığını dedikdə məhz bunu nəzərdə tuturam. Arzu edirəm ki, həmişə sizin işiniz az olsun.

Bir daha xoş gəlmisiniz.

Daxili İşlər naziri Mladen MARİNOV dedi:

- Hörmətli cənab Prezident, çox sağ olun. Sizin məni qəbul etməyiniz mənim üçün böyük şərəfdir. İcazə verin, Sizi cənab Baş Nazir Boyko Borisovun adından salamlayım.

Azərbaycan bizim həm energetika sahəsində, həm də gələcək nəqliyyat dəhlizlərinin inkişafında, iqtisadi əlaqələr üzrə və təhlükəsizlik sahəsində strateji tərəfdaşımızdır. Cənub Qaz Dəhlizinin tikintisinin vaxtında başa çatdırılmasına nail olmaq və beləliklə, bir milyard kubmetr qaz tədarükünü təmin etmək bizim üçün çox vacibdir.

Prezident İlham Əliyev Bolqarıstanın Baş Naziri Boyko Borisovun salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun salamlarını Bolqarıstanın Baş Nazirinə çatdırmağı xahiş etdi.

NATO-nun Hərbi Komitəsi sədrinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 26-da NATO-nun Hərbi Komitəsinin sədri Ser Stüart Piiçin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətinin üzvlərini salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Çox şadam ki, artıq neçə il ərzində Azərbaycan belə mühüm görüşlər üçün öz logistika dəstəyini və məkanını təqdim edir. Biz bunu yüksək qiymətləndiririk. Biz bunu aramızda olan dostluq və tərəfdaşlıq əlaməti hesab edirik. Həmçinin etimad əlaməti kimi də qəbul edirik. Çünki dünyada çoxlu ölkə var. Birləşmiş Millətlər Təşkilatında demək olar iki yüz ölkə var. Lakin müəyyənliyə, əməkdaşlığa, risklərin azalmasına və planetimizin daha təhlükəsiz olmasına gətirib çıxaran bu görüşlərin keçirilməsi yeri kimi Azərbaycan seçilmişdir. Biz çox şadıq və qürur hissi keçiririk ki, Azərbaycan həm NATO, həm də Rusiya tərəfindən bu görüşün keçirilmə yeri kimi seçilmişdir. Ümidvarıq ki, əvvəlki, bugünkü və növbəti görüşlər sülh və sabitliyə töhfə verəcəkdir. Bir daha xoş gəlmisiniz.

NATO-nun Hərbi Komitəsinin sədri Ser Stüart PİİÇ dedi:

-Cənab Prezident, təşəkkür edirəm. Əvvəlcə icazə verin Baş katib cənab Stoltenberqin salamlarını Sizə çatdırım. O, Sizə ən səmimi salamlarını çatdırır.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ olun, mənim də salamlarımı cənab Baş katibə çatdırın. Mən onunla NATO mənzil-qərargahında görüşümü xatırlayıram. Həmçinin Şimali Atlantika Şurasında səfirlərlə ünsiyyətimi xatırlayıram. Mən orada dəfələrlə olmuşam.

Ser Stüart Piiç: Bugünkü görüşə əlavə olaraq icazə verin Silahlı Qüvvələrinizin NATO-ya dəstəyinə görə Sizə təşəkkürümü bildirim. Tərəfdaş və dost olaraq bu, bizim üçün çox önəmlidir. Sizin Silahlı Qüvvələrinizə bizim böyük hörmətimiz var, onlar çox peşəkar və effektivdirlər.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ olun. Biz NATO-nun etibarlı tərəfdaşıyıq və bizim hərbçilərimiz Əfqanıstanda NATO hərbçiləri ilə çiyin-çiyinə xidmət edirlər. Bildiyiniz kimi, bu yaxınlarda biz hərbçilərimizin sayını 30 faiz artırdıq, indi onların sayı 120 nəfərdir. Həmçinin biz Sülh Naminə Tərəfdaşlıq Proqramı çərçivəsində də işləyirik. Eyni zamanda, Əfqanıstana gedən yüklərə mühüm logistik və nəqliyyat dəstəyini təmin edirik. Həmçinin iki il bundan əvvəl biz Azərbaycan və Türkiyə arasında dəmir yolunun açılışını etdik və hazırda bu yoldan daşımalar üçün istifadə edilir. Digər vacib məsələ ondan ibarətdir ki, biz Lapis Lazulinin öz sistemimizlə bağlanmasına nail olduq. Biz artıq Əfqanıstandan onların ixrac etdiyi yükləri qəbul etməyə başlamışıq. Beləliklə, biz Əfqanıstana iqtisadi və sosial inkişaf üçün daha çox pul qazanmağa kömək edirik. Eyni zamanda, biz bir neçə dəfə Əfqan Milli Ordusunun Etimad Fonduna ianələr vermişik. Həmçinin biz Əfqanıstan hökuməti ilə islahatlar üzərində yaxından işləyirik. Çox qürurvericidir ki, dövlət xidmətlərinin göstərilməsi üzrə ilk mərkəz olan ASAN, - bu nou-xaunun sahibi bizik, - Əfqanıstanda açılmışdır. Beləliklə, bu, vahid pəncərə sistemi çərçivəsində çox nadir dövlət xidmətləri mərkəzidir. İki yüzdən çox xidmət var, bunlar onlayn və çox səmərəli şəkildə göstərilir. Burada bu mərkəzin bəyənilmə səviyyəsi 100 faizə yaxındır. Bəlkə nümayəndə heyətinizin bəzi üzvləri onların birinə baş çəkə bilər, Bakıda beş mərkəz mövcuddur. Bunu biz əfqan tərəfdaşlarımıza nəyi təklif etdiyimizi görsünlər deyə deyirəm. Əlbəttə, təhlükəsizlik və terrorla mübarizə əməliyyatları çox vacibdir, lakin ölkəyə iş yerləri, məşğulluq, sosial müdafiə, iqtisadi islahatlar lazımdır və biz bu məsələlərlə bağlı Əfqanıstan hökuməti ilə çox geniş iş aparırıq.

Rusiya Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 26-da Rusiya Federasiyası Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi Valeri Gerasimovun rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətinin üzvlərini salamlayan Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Hörmətli Valeri Vasilyeviç.

Hörmətli qonaqlar.

Sizi yenidən görməyimə çox şadam. Xoş gəlmisiniz. Rusiyanın və NATO-nun ali hərbi komandanlığının Bakıda görüşlər keçirməsi yaxşı bir ənənəyə çevrilib. Biz bunu yüksək qiymətləndiririk. Keçən il üç dəfə belə görüş olub. Bu il artıq ikinci görüşdür. Yəni, bu ənənə artıq yaşayır və düşünürəm ki, davam edəcək. Biz bunu bizə böyük etimad əlaməti kimi qiymətləndiririk. Ona görə ki, belə görüşlərin keçirildiyi yer çox ölkələr ola bilərdi, lakin seçim Bakının üzərinə düşüb və artıq üçüncü ildir ki, bu ənənə davam edir, - görüşlərin təməli 2017-ci ildə qoyulub, - bu, o deməkdir ki, bu məkan nəticə verir. Biz belə düşünürük.

Əlbəttə, hər bir görüş, zənnimcə, bütün dünyada ümid doğurur. Ona görə ki, təkcə bizim regionda deyil, həm də dünyada təhlükəsizlik və sülh sizin əldə etdiyiniz razılaşmalardan asılıdır. Buna görə biz, əlbəttə

ki, bundan qürur duyuruq. Bunu həm də bizim aramızda böyük etimada əsaslanan münasibətlərin əlaməti kimi qəbul edirik. Bu gün ən yüksək səviyyəyə çatmış münasibətlərimizin qədim tarixi də bunu təsdiq edir.

Mehriban Əliyevanın Moskvaya dünən başa çatmış rəsmi səfəri də bizim münasibətlərin yüksək səviyyədə olmasını bir daha təsdiq etdi. Biz bu səfəri çox yüksək qiymətləndiririk. Başa düşürük ki, bu, beynəlxalq siyasətdə görünməmiş hadisədir, dövlətdə birinci şəxs olmayan adam Prezident tərəfindən, özü də dünyanın aparıcı ölkəsinin Prezidenti və dünya siyasətçiləri arasında bir nömrəli Prezident tərəfindən ən yüksək səviyyədə qəbul edilir. Zənnimcə, bu, təkcə mənim fikrim deyil, rəhbərlərin böyük əksəriyyətinin fikridir. Biz dəvət faktının özünü, münasibətlərin səviyyəsini, Mehriban Əliyevanın şəxsən Prezident tərəfindən ali “Dostluq” ordeni ilə təltif edilməsini və bu təltifdən sonra deyilən sözləri çox yüksək qiymətləndiririk. Biz bütün bunları çox yüksək qiymətləndiririk və əlbəttə, şadıq ki, ölkələrimiz arasında münasibətlər bu cür yüksək səviyyəyə çatıb. Əlbəttə, Hökumətin sədri ilə, Federasiya Şurasının sədri ilə görüşlər də çox konstruktiv, zəngin olub və həmçinin regionlararası yubiley forumunun keçirilməsi və Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisində “Azərbaycan” pavilyonunun açılması – bütün bunlar bizim əlaqələrin möhkəmlənməsi işində çox mühüm addımlardır. Əminəm ki, növbəti il də səmərəli olacaq. Gələn ay Vladimir Vladimiroviçlə görüşümüz olacaq.

Əlbəttə, sizin məşğul olduğunuz sahədə də müsbət dinamikanı görürük. Sizin Bakıya hər gəlişiniz, o cümlədən hərbi əməkdaşlığı, çox uğurla inkişaf edən hərbi-texniki əməkdaşlığı bir daha müzakirə etmək və gələn il qarşılıqlı fəaliyyətin yollarını müəyyənləşdirmək üçün bir fürsətdir. Hesab edirik ki, Rusiya ilə Azərbaycan arasında həm ənənəvi istiqamətlərdə, həm də yeni istiqamətlərdə əməkdaşlıq potensialını artırmağa imkan var. Ona görə də bir daha xoş gəlmisiniz. Qarşıdakı görüşdən yaxşı nəticələr arzu edirəm.

Görüşdə tərəflər beynəlxalq və regional təhlükəsizlik problemlərini, həmçinin hərbi və hərbi-texniki əməkdaşlığın aktual məsələlərini, o cümlədən müdafiə idarələrinin Xəzərdə qarşılıqlı fəaliyyətini müzakirə ediblər.

Slovakiyanın Xarici və Avropa İşləri nazirinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 28-də Slovakiya Respublikasının Xarici İşlər və Avropa naziri Miroslav Layçakın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətinin üzvlərini salamlayan Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Azərbaycana xoş gəlmisiniz. Sizi görməyə çox şadıq. Əminəm ki, səfəriniz çox səmərəli və uğurlu olacaq. Əlbəttə ki, biz ikitərəfli əməkdaşlığımızla bağlı məsələləri əhatə edəcəyik və həmçinin ATƏT-in sədri kimi bizim ənənəvi gündəliyimiz var. Əminəm ki, səfər əlaqələrimizin inkişafına öz töhfəsini verəcək. Düşünürəm ki, hazırda əlaqələrimiz yeni, çox fəal mərhələyə qədəm qoyur. Nisbətən bu yaxınlarda biz burada Baş Nazirlə görüşdük və tərəfdaşlığımızı inkişaf etdirməklə bağlı çox yaxşı söhbətimiz oldu, fikir mübadiləsi apardıq.

Bizim uğurla əməkdaşlıq edə biləcəyimiz çoxsaylı məsələlər var. Sözsüz ki, biz yaxşı siyasi əlaqələrə malikik. Lakin biz hələ də çox aşağı olan ticarət dövriyyəmizin artması üzərində diqqəti cəmləşdirməli və bunu etmək üçün yollar axtarmalıyıq. Zənnimcə, yollardan biri biznes dairələrimiz arasında daha fəal qarşılıqlı əlaqə ola bilər. Bəlkə də müəyyən mərhələdə biz potensialımızı təqdim etmək üçün birgə biznes forum, bəzi başqa tədbirlər təşkil edə bilərik. Çünki ticarət dövriyyəmizin aşağı olmasının səbəblərindən biri məlumat çatışmazlığıdır. Bizim daha çox ünsiyyətimiz, potensialla bağlı daha çox məlumatımız olsa, əminəm ki, bunun müsbət təsiri olacaq. Əlbəttə, düşünürəm ki, ölkələri birləşdirən layihələrlə bağlı məsələlər maraq kəsb edə bilər. Bildiyiniz kimi, hazırda Azərbaycan nəqliyyat sahəsində körpülərin yaradılması ilə fəal məşğul olur. Biz artıq öz dəmir yolu sistemimizin Gürcüstan və Türkiyə vasitəsilə Avropa və Xəzər hövzəsi ətrafında olan tərəfdaşlarımızla birləşdirilməsi sahəsində çox yaxşı uğur qazanmışıq. Biz artıq Çindən və Mərkəzi Asiya ölkələrindən yükləri qəbul etməyə, tranzit daşımalara başlamışıq və onun həcmi artır. Ona görə də düşünürəm ki, biz yük daşımalarının artmasına birgə necə töhfə verəcəyimizlə bağlı nəqliyyat rəsmiləri arasında məsləhətləşmələrə başlaya bilərik.

Sözsüz ki, enerji təhlükəsizliyi avropalı tərəfdaşlarla əməkdaşlığın ənənəvi mövzusudur. Biz bütün əsas transmilli enerji layihələrimizi uğurla həyata keçirmişik və çox tezliklə - bir neçə günə bizim təbii qaz fiziki olaraq artıq Avropa İttifaqının sərhədində olacaq. Bu, bir sıra ölkələr və həmçinin Avropa İttifaqı arasında hərtərəfli əməkdaşlıq sayəsində əldə olunmuş çox nəzərəçarpan nailiyyətdir. Bildiyiniz kimi, Azərbaycan və Avropa İttifaqı ənənəvi olaraq Cənub Qaz Dəhlizi Məşvərət Şurasını keçirir. Biz artıq 5 iclas keçirmişik.

Növbəti iclas gələn ilin fevralında keçiriləcək. Əməkdaşlığın bu formatı çox səmərəlidir.

Əlbəttə ki, tərəfdaşlığımızla əlaqədar bir çox başqa məsələlər də var. Viza rejiminin liberallaşdırılması sayəsində indi Slovakiyadan gələnlər Azərbaycana asan giriş əldə edirlər. Eşidəndə ki, siz ölkəmizdə səfirlik açırsınız, çox şad oldum. Bu, çox müsbət göstəricidir. Mən, həmçinin öz komandamıza eyni istiqamətdə hərəkətə başlamaq tapşırığını vermişəm. Beləliklə, bizim də təqdimatımız olacaq və bu, əlbəttə ki, əməkdaşlıq üçün daha çox imkanların tapılmasına kömək edəcək.

ATƏT məsələlərinə gəldikdə, sözsüz ki, münaqişə regionun böyük problemidir, region üçün böyük təhlükədir. Əfsuslar ki, hesab edirəm, bu il əldən verilmiş fürsətlər ili olmuşdur. Bunun başvermə səbəbi isə Ermənistanın beynəlxalq hüququn normalarına əməl etmək, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Təhlükəsizlik Şurası və ATƏT tərəfindən qəbul olunmuş qətnamələri icra etmək istəməməsi ilə bağlıdır. Bu il ölkə başçıları səviyyəsində, həmçinin Xarici İşlər nazirləri səviyyəsində danışıqların bir neçə mərhələsi olmuşdur. Növbəti görüş tezliklə sizin ölkənizdə olacaqdır. Ümid edirik ki, növbəti il daha məhsuldar olacaq. Çünki münaqişənin ən tez müddətdə həll olunması Azərbaycanın və əminəm ki, Ermənistanın maraqlarına xidmət edir. Lakin bu məsələdə hər hansı bir irəliləyişə nail olmaq üçün yerlərdə praktiki addımlar atılmalıdır. Birinci addım Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınan sərhədlərinin, ərazilərinin deokkupasiyasının başlanılmasıdır. Əlbəttə, biz bir çox başqa məsələləri də müzakirə edəcəyik, lakin düşünürəm ki, başlanğıc üçün bu qədər yetər.

Slovakiyanın Xarici İşlər və Avropa naziri Miroslav LAYÇAK dedi:

-Çox sağ olun, cənab Prezident. Bakıya yenidən gəlmək məndə böyük məmnunluq hissi oyadır. Məni və nümayəndə heyətimizi qəbul etmək üçün vaxt ayırdığınıza görə Sizə təşəkkür edirəm.

Böyük sevinc hissi ilə demək istəyirəm ki, mənim Bakıda keçirəcəyim vaxtın ən önəmli hissəsi burada Slovakiya səfirliyinin açılışı olacaqdır. Bununla biz vədimizi yerinə yetiririk və ikitərəfli münasibətlərimizdə yeni mərhələnin açılışını edirik. Fakt ondan ibarətdir ki, biz ölkənizin böyük potensialına bələdik. Artıq neçə ildir heç bir şübhəmiz yox idi ki, burada təmsilçiliyimiz olmalıdır. Nəhayət, zəruri resursları tapa bildik və bu gündən etibarən biz rəsmi olaraq burada olacağıq. Mən bizim ən təcrübəli səfirlərimizdən biri olan və adı mənim adıma çox oxşayan Layçakı bura göndərmişəm.

Slovakiyanın Xarici İşlər və Avropa naziri Miroslav Layçak Azərbaycanın regiondakı strateji mövqeyini çox yüksək qiymətləndirdiklərini bildirdi.

Görüşdə Azərbaycan-Slovakiya hökumətlərarası birgə əməkdaşlıq komissiyasının yaradılması, kənd təsərrüfatı, əczaçılıq, enerji, informasiya-kommunikasiya texnologiyaları və digər sahələrdə əməkdaşlıq məsələlərinə dair fikir mübadiləsi aparıldı.

İsrafil Məmmədovun yeni vəzifəyə təyin olunması ilə əlaqədar qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 29-da İsrafil Məmmədovu yeni vəzifəyə - Dövlət Neft Fondunun icraçı direktoru təyin olunması ilə əlaqədar qəbul edib.

Görüşdə çıxış edən Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Azərbaycan Dövlət Neft Fondunun icraçı direktoru Şahmar Mövsümov Prezidentin köməkçisi vəzifəsinə təyin edilmişdir. Siz on ildən çoxdur ki, direktor müavini vəzifəsində işləyirsiniz, təcrübə toplamısınız. Mən qərara gəldim ki, sizi icraçı direktor vəzifəsinə təyin edim. Bu, böyük etimaddır. Əminəm ki, siz bu etimadı doğruldacaqsınız.

Dövlət Neft Fondu bizim strateji aktivimizdir. Bu il biz Fondun yaradılmasının 20-ci ildönümünü qeyd edəcəyik. Əlamətdar hadisə ondan ibarətdir ki, "Çıraq" platformasından ilk neft çıxarılandan iki il sonra - 1999-cu ildə Azərbaycanda Dövlət Neft Fondu yaradılmışdır. Fondun yaradılması ulu öndər Heydər Əliyevin tarixi qərarıdır. Bu gün bu qərar onu göstərir ki, nə qədər düzgün və vaxtında atılmış bir addım idi. Onu da bildirməliyəm ki, Neft Fondunun yaradılması ilə bağlı təklifi Ulu Öndərə mən vermişdim. O vaxt hökumətdə müxtəlif fikirlər var idi və hökumət üzvlərinin bəziləri bunun əleyhinə çıxmışdılar. Onların təklifi ondan ibarət idi ki, neftdən gələcək bütün gəlirlər büdcəyə daxil olsun və hər il xərclənsin. Əgər bu yanaşma seçilsəydi, bu gün Dövlət Neft Fondumuzda pul olmayacaqdı. Mən bu təklifin əleyhinə çıxdım. Sübut etməyə çalışırdım və buna nail oldum ki, məhz vəsaiti şəffaf şəkildə saxlamaq, ölkəmizin strateji istiqamətlərinə yönləndirmək və gələcək nəsillər üçün qoruyub saxlamaqdan ötrü mütləq Dövlət Neft Fondu yaradılmalıdır. Mənim təşəbbüsümlə Azərbaycan dövlət qurumlarının nümayəndələrindən ibarət heyət dünyanın müxtəlif ölkələrinə ezam edilmiş və orada oxşar fondların fəaliyyəti ilə tanış olmuşdur. Bundan sonra biz dünyada mövcud olan ən şəffaf və ən işlək model üzərində dayanıb onu qəbul etmişik və ötən 20 ilin təcrübəsi onu göstərir ki, bu, yeganə düzgün

qərar idi. Deyə bilərəm ki, bu, tarixi qərar idi. Çünki Dövlət Neft Fondunun vəsaiti - orada toplanan, neftdən əldə edilmiş və hazırda artıq qazdan əldə edilmiş gəlirlər ölkəmizin ümumi inkişafını böyük dərəcədə şərtləndirir.

Biz ölkə qarşısında duran önəmli sosial layihələri icra edə bilmişik. Məcburi köçkünlərin yaşayış şəraitinin yaxşılaşdırılması məhz Dövlət Neft Fondunun vasitəsilə icra edilir. Bu məqsədlər üçün milyardlarla dollar vəsait xərclənibdir. Hər il Dövlət Neft Fondundan büdcəyə edilmiş transfertlər hesabına biz sosial layihələri icra edə bilirik, bu, maaşların, pensiyaların, müavinətlərin artırılmasına imkan yaradır. Eyni zamanda, ölkəmiz üçün strateji sayılan sahələri də Neft Fondu maliyyələşdirir. Onların arasında təhsillə bağlı olan layihələr var. Azərbaycan gənclərinin dünyanın aparıcı ali məktəblərində təhsil alması ilə bağlı təşəbbüs də Fond tərəfindən təmin edilib. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, Cənub Qaz Dəhlizi, digər önəmli strateji layihələr, qazma qurğularının tikintisi - bütün bunlar Dövlət Neft Fondunun vəsaiti hesabına icra edilib.

Bir sözlə, deyə bilərəm ki, bu gün Azərbaycan Dövlət Neft Fondu ölkəmizin inkişafı üçün müstəsna əhəmiyyətə malik olan bir qurumdur. Eyni zamanda, Fondumuzun beynəlxalq imici də çox müsbətdir. Təsadüfi deyil ki, bir neçə il bundan əvvəl Fond BMT-nin mükafatı ilə təltif edilmişdir. Onu da bildirməliyəm ki, mənim təşəbbüsümlə Azərbaycan o vaxt Böyük Britaniyanın Baş Naziri tərəfindən irəli sürülmüş təşəbbüsə qoşuldu. Təşəbbüsün adı Hasilat Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsü idi. Azərbaycan bu təşəbbüsə qoşulan və onun bütün meyarlarını təmin edən ilk ölkələrdən idi. Uzun illər biz bu təşkilat çərçivəsində fəaliyyət göstərmişdik. Ancaq görəndə ki, artıq bu təşkilat öz mahiyyətini itirir, burada siyasiləşmə prosesi gedir və Azərbaycana qarşı qeyri-obyektiv, qərəzli yanaşma tətbiq olunur, biz məsələ qaldırdıq ki, əgər buna son qoyulmasa, Azərbaycan bu təşkilatdan çıxacaqdır. O vaxt mən bunu bildirəndə, sözün düzü, təşkilatın rəhbərliyi buna o qədər də inanmadı. Yadımdadır, o vaxt mənim təşkilatın rəhbər işçiləri ilə görüşüm keçirilmişdir və mən açıq dedim ki, mənim sözümlə əməlim arasında fərq yoxdur. Əgər deyirəmsə, biz buradan çıxacağıq və belə də oldu. O qərarı biz qəbul etdik, o, asan qərar deyildi. Çünki biz bu təşəbbüsə qoşulan ilk ölkələrdən biri kimi, bu təşkilatın formalaşmasında da önəmli rol oynamışdıq. Ancaq həyat göstərdi ki, nə qədər düzgün addım atıldı. Bizdən bir qədər sonra Amerika Birləşmiş Ştatları da bu təşəbbüsdən çıxdı və beləliklə, Hasilat Sənayesində Şəffaflıq Təşəbbüsü adlandırılan qurum tamamilə nüfuzdan düşdü və bu gün onun adı heç yerdə çəkilmir. Bu təşkilatda üzvlüyümüz, əslində, bizim niyyətimizə o qədər də böyük təsir etmədi. Çünki şəffaflıq bizim şüurlu seçimimizdir və bu gün Dövlət Neft Fondu dünyadakı suveren fondlar arasında ən şəffaf, ən səmərəli işləyən fondlardan biridir. Mən yaxşı bilirəm ki, buna oxşar bəzi fondlar son vaxtlar böyük itkilərə məruz qalmışdır, çünki onlar çox riskli siyasət aparırdılar, daha çox pul qazanmaq əzmində idilər. Bizim isə yanaşmamız, - mən bunu həmişə demişdim, - konservativ olmalıdır, mühafizəkar olmalıdır. Bizim əsas vəzifəmiz vəsaiti qorumaqdır və vəsaiti riskli olmayan alətlərə yatırmaqdır. Biz indi artıq çoxşaxəli valyuta səbətini əldə etmişik və burada da valyuta məzənnəsinin dəyişkənliyi bizim vəsaitimizə təsir etmir. Biz qızıla böyük yatırım etmişik, daşınmaz əmlaka böyük yatırım etmişik, Fondun vəsaiti coğrafi baxımdan da çoxşaxəlidir. Yəni, biz özümüzü mümkün olan bütün risklərdən qoruduq. Ən önəmlisi ondan ibarətdir ki, 20 il ərzində biz vəsait itirmədik və Fondun vəsaitini ildən-ilə artırırıq. Hətta böhranlı, devalvasiyaya uğradığımız illərdə də Fondun vəsaiti azalmadı. Mən imkan vermədim. Biz xərcləri azaltdıq, böyük qənaət tədbirlərinə yol açdıq, strateji valyuta ehtiyatlarımızı qoruduq və onları artırdıq. Deyə bilərəm ki, bu, çox nadir hallarda baş verən hadisədir. Çünki o dövrdə, neftin qiymətinin kəskin - 4 dəfə düşməsi dövründə bütün suveren fondlar böyük pullar itirdi. Milyardlarla, on milyardlarla dollar itirildi. Biz isə itirmədik, ona görə ki, çox düşünülmüş siyasət aparırıq.

Mən çox şadam ki, Fondun idarəetmədən əldə edilən gəlirləri artır. Bu, çox yaxşı göstəricidir. Bu il, - hələ il başa çatmayıb, - Dövlət Neft Fondunun gəlirləri 4 milyard dollardan çox artıbdır. Bunun 1,8 milyard dolları məhz idarəetmədən əldə edilmiş gəlirlərdir. Yəni, bu, böyük vəsaitdir. Fondun düzgün siyasəti və vəsaitin düzgün yerləşdirilməsi, bax, belə imkanlar yaradır. Əminəm ki, bizim valyuta ehtiyatlarımız ildən-ilə artacaq. Hazırda bizim strateji valyuta ehtiyatlarımız 50 milyard dollardan çoxdur. Bu, rekorddur, tarixi göstəricidir. Bu, göstərici məhz ona görə önəmlidir ki, o, bizim ümumi daxili məhsulumuzdan da çoxdur. Belə hallar indi çox nadir ölkələrdə müşahidə olunur. Eyni zamanda, bizim xarici borcumuz ümumi daxili məhsulun cəmi 17 faizini təşkil edir və biz bu göstəriciyə görə dünyada doqquzuncu yerdəyik. Biz gələn ilin büdcəsində neftin qiymətini 55 dollar səviyyəsində nəzərdə tuturuq. Bu da çox mühafizəkar yanaşmadır. Hazırda "Azeri Light" neftinin qiyməti 70 dollara yaxınlaşır, biz 55 götürürük. Çünki daha çox pul yığılsın. Məsələn, biz 65 götürsək, onda bu pul transfer şəklində büdcəyə gələcək və xərclənəcək. Ehtiyac yoxdur. İndi biz şəffaflıq, dürüstlük, islahatlar nəticəsində büdcəmizi digər sahələr vasitəsilə təmin edirik. Vergi və

gömrük orqanları on ay ərzində 850 milyon manat əlavə vəsait toplayıblar. İlin sonuna qədər vaxt var, bu, artacaq. Ona görə biz Neft Fondunun gəlirlərinə qənaət etməliyik. Yəni, bir sözlə, Azərbaycanda bir çox sahələrdə olduğu kimi, bu sahədə də çox düzgün yanaşma, düşünülmüş siyasət və xalqın maraqlarına uyğun atılan addımlar, bax, bu gözəl nəticəni əldə etməyə imkan verdi.

Mən Fondun fəaliyyətini yüksək qiymətləndirirəm. Məhz buna görə Fondun icraçı direktoru Şahmar Mövsümov mənim tərəfimdən Prezidentin köməkçisi vəzifəsinə təyin edilib. Əminəm ki, o, köməkçi kimi islahatların dərinləşdirilməsi istiqamətində önəmli rol oynayacaqdır.

Sizə isə tövsiyəm ondan ibarətdir ki, əldə olunmuş uğurları davam etdirəsiniz. Biz əldə edilmiş nailiyyətlərlə kifayətlənməməliyik. Dövlət Neft Fondu həm öz aktivlərini artırmalı, onları əmniyyətli şəkildə yerləşdirməlidir. Strateji resursumuz olan Neft Fondumuz daim ölkəmizin, xalqımızın mənafeyi üçün çalışmalıdır.

Artıq il başa çatır. Bu il əldə edilmiş nailiyyətlər və gələn il planlaşdırılan addımlar haqqında məlumat verin.

İsrafil MƏMMƏDOV: Möhtərəm cənab Prezident. İlk növbədə, göstərdiyiniz bu böyük etimada görə Sizə dərin təşəkkürümü bildirirəm. Siz dediyiniz kimi, bu il Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Fondu Ulu Öndər tərəfindən yaradılmasının 20 illiyini qeyd edir. Qeyd etdiyiniz kimi, bu 20 il ərzində Dövlət Neft Fondu aktivlərin ildən-ilə artan, beynəlxalq səviyyədə nüfuzlu və şəffaflığın təmin edilməsi baxımından digər dövlətlərlə öz təcrübəsini bölüşməyə qadir olan maliyyə qurumuna çevrilibdir.

Möhtərəm cənab Prezident, Sizin hər zaman verdiyiniz yüksək qiymət bizim üçün böyük şərəfdir. Biz - Dövlət Neft Fondunun kollektivi də həmişə Fondun Sizin qarşınızda götürdüyü öhdəliklərin yerinə yetirilməsi istiqamətində əlindən gələni əsirgəməyib. Təbiidir ki, bu nailiyyətlərin heç biri Sizin dəstəyiniz olmadan mümkün olmazdı. Fondumuzun bütün kollektivi də daim Sizin diqqətinizi hiss edib. Siz bütün işlərimizdə bizə dəstək olmusunuz.

Möhtərəm cənab Prezident, Sizi əmin edirəm ki, göstərdiyiniz bu böyük etimadı doğrultmaq üçün əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm. Çox minnətdaram, cənab Prezident.

Siz qeyd etdiyiniz kimi, bu il Fondun vəsaiti 10 faiz artıb və ilin axırına 42,5 milyard dollar həcmində gözlənilir. Qeyd etdiyiniz kimi, Fondun tarixində investisiya gəlirləri ilk dəfə olaraq 1,8 milyard dolları keçib. Bir daha Sizi əmin etmək istərdim ki, Fondun investisiya portfelinin daha da şaxələndirilməsi və risklərin azaldılması istiqamətində əlimdən gələni əsirgəməyəcəyəm.

Prezident İlham ƏLİYEV: Çox yaxşı. Mən əldə edilmiş nailiyyətləri yüksək qiymətləndirirəm. O cümlədən bildirmək istəyirəm ki, mən Davos Ümumdünya İqtisadi Forumu çərçivəsində dünyanın aparıcı fondlarının rəhbərləri ilə görüşlər keçirmişəm və çox böyük məmnunluq hissi ilə deyə bilərəm ki, onların da Fondumuz haqqında fikirləri çox müsbətdir. Azərbaycan Dövlət Neft Fondu nəinki ölkə ərazisində önəmli layihələr icra edir, eyni zamanda, dünyanın aparıcı fondları ilə də, - o fondların vəsaiti yüz milyardlarla ölçülür, - əməkdaşlıq edir və onlarla birlikdə müxtəlif sərmayə layihələrində iştirak edir. Bu, Fondun, ilk növbədə, nə qədər səmərəli təşkilat olduğunu göstərir. Digər tərəfdən, dünyanın vəsaiti yüz milyardlarla ölçülən aparıcı fondları öz reputasiyalarına çox böyük həssaslıqla yanaşırlar və onlar üçün pul əsas deyil. Onlar üçün əsas reputasiya və şəffaflıqdır.

Bizim üstünlüyümüz ondadır ki, Fondumuz təkcə bir xəzinə kimi yox, doğrudan da önəmli beynəlxalq təşkilat kimi ölkəmizin imicinə çox müsbət təsir göstərir. Hesab edirəm ki, gələcəkdə dünyanın aparıcı maliyyə qurumları ilə bizim əməkdaşlığımız dərinləşməlidir. Fondun investisiya portfelinin şaxələndirilməsi istiqamətində indi aparılan işlər qənaətbəxşdir. Ancaq həyat yerində durmur, yeni alətlər meydana çıxır, yeni sərmayə yerləri maraq doğurur. Ona görə siz bu sahədə də çox çevik siyasət aparmalısınız. İndi dünyada iqtisadi inkişaf qeyri-bərabər şəkildə gedir. Bəzi ölkələrin iqtisadiyyatı daha böyük inkişafla artır. Ona görə biz çox çevik siyasət aparmaqla daha çox gəlir əldə etmək üçün ancaq azriskli aktivlərə fikir verməliyik.

İndi Fondun komandası da çox təcrübəlidir, uzun illərdir ki, işləyir. Siz də on ildən çoxdur ki, müavin vəzifəsində işləyirsiniz. Əminəm ki, müsbət dinamika davam etdiriləcəkdir. Sizi təbrik edirəm və uğurlar arzulayıram.

İsrafil MƏMMƏDOV: Çox sağ olun, çox minnətdaram.

CISCO şirkətinin qlobal innovasiyalar üzrə vitse-prezidentinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 2-də CISCO şirkətinin qlobal innovasiyalar üzrə vitse-prezidenti Qay Didrixin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətinin üzvlərini salamlayan Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Sizi yenidən görmək çox xoşdur. Xoş gəlmisiniz.

CISCO şirkətinin vitse-prezidenti Qay DİDRİX dedi:

-Təşəkkür edirəm. Sizi görmək və bu gözəl şəhərə yenidən qayıtmaq hər zaman çox xoşdur.

Prezident İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm. Biz dəfələrlə görüşmüşük. Bu görüşlərin hamısı sizin şirkət və Azərbaycan arasında uğurla inkişaf edən tərəfdaşlığın irəliyə doğru aparılması baxımından faydalı olub. Bilirəm ki, burada həyata keçirmək üçün çoxlu planlarınız olub və bütün planlarınızı reallaşdırmısınız. Sizin şirkətlə hakimiyyət orqanları arasında əməkdaşlıq çox yaxşı səviyyədədir. Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi sizin üçün yaxşı tərəfdaşdır. Bildiyiniz kimi, biz gələcəklə bağlı planlarımızı, Azərbaycanın müasirləşdirilməsi, informasiya texnologiyaları sektorunun inkişafı ilə bağlı planlarımızı dəfələrlə müzakirə etmişik. Xüsusən də indi, yəqin ki, siz eşitmisiniz, biz hazırda çox aktiv transformasiya mərhələsindəyik. Struktur islahatları, siyasi, iqtisadi islahatlar, məsuliyyətin gücləndirilməsi ilə bağlı tədbirlər, şəffaflıq - bütün bunlar hamısı ölkəyə böyük faydalar gətirir, həm siyasi, həm də iqtisadi.

Əlbəttə ki, iqtisadiyyatımızın rəqəmsallaşdırılması hazırda bizim gündəliyimizdədir. Bu yaxınlarda Prezident Administrasiyasında aparılan struktur islahatlarından sonra bizim müxtəlif hökumət strukturlarının bu sahədəki fəaliyyətlərini koordinasiya edəcək və özəl sektorun inkişafını asanlaşdıracaq innovasiya departamentimiz var. Biz hazırda həqiqətən çox vacib beynəlxalq platformaya çevrilən "Bakutel" sərgisinin açılışı ərəfəsindəyik. Bu, təkcə sərgi və bu sahədəki əsas şirkətlərin nailiyyətlərinin təqdimatı deyil, həm də işgüzar əlaqələrin gücləndirilməsi baxımından imkandır. Mən ənənəvi olaraq, "Bakutel" sərgisində iştirak edirəm, ilk növbədə, bu məsələnin inkişafı ilə bağlı hökumətin mövqeyini göstərmək baxımından. İkincisi də, bir il ərzində hansı yeniliklərin olduğunu görmək baxımından da mənim üçün maraqlıdır. Çünki zaman çox sürətlə keçir. Bu sektorda dəyişikliklər zamandan da sürətlə baş verir.

Qay Didrix: Elədir.

Prezident İlham Əliyev: Siz də builki sərgidə iştirak edəcəksiniz. Sizə uğurlar arzu edirəm və əminəm ki, bizim əməkdaşlığımız uğurla davam edəcək.

Qay Didrix: Təşəkkür edirəm. Siz möhtəşəm tərəfdaş olmusunuz. Bizimlə əməkdaşlıq edən elə bir ölkə yoxdur ki, onun Prezidenti detallarla bu qədər diqqətlə və müdrikcəsinə məşğul olsun. Biz bunu bəyənirik. Biz birlikdə işlə bağlı danışa bilirik. Bu, əladır. Bir sıra şərh verməzdən öncə Formula 1 yarışlarına şəxsi dəvətə görə Sizə təşəkkür etmək istərdim. Mən çox əyləndim. İlk növbədə, fantastik yarış idi. Biz "Maklaren"lə əlaqəli olduğumuzdan hər il UF1 yarışlarını təşkil etmək imtiyazına sahibəm. Sözsüz ki, Bakı yarışı mənim sevimli yarışımdır.

Prezident İlham Əliyev: Təşəkkür edirəm.

Qay Didrix: Bakı çox qədim şəhərdir və insanlar çox mehribandırlar. Çox yaxşı təşkil olunub və trek möhtəşəmdir. Təbrik edirik. Sizin orada mükafatları təqdim etdiyinizi görmək gözəl idi.

Prezident İlham Əliyev: Bəli, bu, artıq ənənədir, ənənəvi mərasimdir. Ən fəal tamaşaçıların rəyinə görə, Bakıdakı yarış lap əvvəldən həqiqətən də cəlbedici olub. Birincisi, bu yarış Azərbaycanda çox populyar deyildi. Çox insanlar hətta qaydaları, bunun necə baş verdiyini başa düşmürdülər, lakin indi artıq Bakıda çox sayda yarış keçiriləndən sonra o, daha da məşhurlaşır. Ən mühümü isə odur ki, o, Bakıya çox sayda turist cəlb edir. Biz faktiki olaraq müşahidələr aparmışıq. Azərbaycana gələn turistlərin sayının artması məhz birinci yarışdan sonra başlayıb. Birinci yarışdan sonra bizdə 24 faiz artım oldu. İkinci yarışdan sonra əlavə olaraq 26 faiz artım oldu. Maraqlısı ondadır ki, bu ilin oktyabrında, - çünki oktyabr turistlər üçün, belə demək mümkündürsə, əlverişli ay deyil, adətən onlar yayda gəlirlər, - ötən ilin oktyabrı ilə müqayisədə bizdə 25 faiz artım qeydə alındı. Ona görə də Formula 1 Azərbaycana həqiqətən də çoxlu dividend gətirdi. Ölkə daha çox tanındı və yüz milyonlarla dollar qazanc əldə etdi. Mən biznes dairələrini, xidmət sektorunda və digər sektorlarda olanları nəzərdə tuturam. Beləliklə, bu, çoxlu gəlir gətirir və həmçinin ölkənin yaxşı təqdimatıdır.

Rusiya Federasiyasının Xarici İşlər nazirinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 2-də Rusiya Federasiyasının Xarici İşlər naziri Sergey Lavrovu qəbul edib.

Xarici İşlər naziri Sergey Lavrov Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev Prezident Vladimir Putinin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Rusiya dövlətinin başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Hörmətli Sergey Viktoroviç.

Sizi Azərbaycanda yenidən salamlamağa şadam. Xarici İşlər nazirlərinin qarşılıqlı səfərləri, müntəzəm səfərləri yaxşı ənənəyə çevrilib. Əlbəttə ki, ton verən prezidentlərdir. Bu il biz Vladimir Vladimiroviç ilə beynəlxalq tədbirlərdə ünsiyyətimizi saymasaq, iki dəfə görüşmüşük – Pekində və Soçidə. Prezidentlər bizim münasibətlərin inkişafına ton verirlər və ilə yekun vurarkən, - zənnimcə, artıq yekun vurmaq olar, - qeyd

edirik ki, bu il bizim münasibətlərimiz üçün çox uğurlu olub. Biz bir sıra istiqamətlər üzrə əhəmiyyətli dərəcədə irəliləmişik, beynəlxalq təşkilatlarda bir-birimizi fəal dəstəkləməklə qarşılıqlı siyasi əlaqələri möhkəmlətmişik. Deməliyəm ki, Azərbaycan nümayəndə heyəti tam heyətdə Rusiyanın AŞPA-ya qayıtmasının lehinə səs verib və beləliklə, həmrəyliyini bildirib. Biz də həmişə beynəlxalq strukturlarda bizi narahat edən məsələlərlə bağlı Rusiya Federasiyasının dəstəyini hiss edirik.

Mehriban Əliyevanın Rusiyaya rəsmi səfəri çox uğurlu olub. Sizdən xahiş etmək istərdim ki, Mehriban Əliyevanın dəvət edilməsinə, ona göstərilən diqqətə, onun "Dostluq" ordeni ilə təltif olunmasına, onun ünvanına deyilən xoş sözlərə, çox konstruktiv söhbətə və praktiki olaraq bizim qarşılıqlı fəaliyyətimizin bütün sahələrinə toxunulan danışıqlara görə Prezident Vladimir Vladimiroviç Putinə təşəkkürümü çatdırasınız. Rusiya Hökumətinin sədri, Federasiya Şurasının sədri ilə də görüşlər olub. Regionlararası yubiley forumu çox uğurla keçib və əlbəttə, səfərin sonunda Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisində "Azərbaycan" pavilyonunun açılması bizim dərin tarixə malik olan sıx dostluq əlaqələrimizin rəmzi oldu.

Bu il iqtisadi baxımdan da uğurlu olub. Əmtəə dövriyyəsi ildən-ilə artır. Hələ ilə yekun vurulmayıb, lakin zənnimcə, artım təxminən 25 faiz civarında olacaq. Bundan aşağı olmayacaq. Nəqliyyat sahəsində də yaxşı nəticələrə nail olmuşuq və Samur çayı üzərindən salınan körpünün yaxın vaxtlarda açılmasını gözləyirik. Bu, əmtəə dövriyyəsini və qarşılıqlı səfərləri xeyli artırmağa imkan verəcək. Yəni, çox sahələri sadalamaq olar, lakin əsas budur ki, bizim münasibətlərimizdə dinamizm qorunub saxlanıb. Zənnimcə, dinamizm artırılıb. Bu, böyük nikbinlik doğurur.

Əlbəttə ki, səfər çərçivəsində biz Ermənistan ilə Azərbaycan arasında münaqişənin nizamlanması problemləri barədə danışacağıq. Təəssüf ki, bu istiqamətdə nəzərəçarpan nəticələr olmayıb. Hesab edirəm ki, bunun əsas səbəbi Ermənistan rəhbərliyinin səmərəsiz siyasəti, xüsusən, "Qarabağın Ermənistan olması" barədə bəyanatıdır. Şadam ki, həm sizin tərəfinizdən, həm də digər ölkələrdən olan həmsədrlər tərəfindən, yumşaq desək, bu qəribə bəyanata düzgün qiymət verilib. Biz Minsk qrupunun həmsədrləri ilə əməkdaşlığı davam etdirəcəyik. Yaxın vaxtlarda Azərbaycanın və Ermənistanın Xarici İşlər nazirlərinin görüşü olacaq. Biz ümidvarıq ki, siz danışıqlar prosesində fəal iştirakınızı davam etdirəcəksiniz. Bir daha xoş gəlmisiniz. Bakıda vaxtınızın xoş keçməsini arzu edirəm.

* * *

Rusiyanın Xarici İşlər naziri Sergey LAVROV dedi:

-Çox sağ olun, hörmətli İlham Heydər oğlu. Mənim dost Azərbaycana növbəti səfərim çərçivəsində Sizinlə görüşmək imkanına görə çox sağ olun. Biz həqiqətən münasibətlərimizi analoji şəkildə qiymətləndiririk, onlar yüksəlişdədir, bütün sahələrdə durmadan inkişaf edir. Siz xatırlatdığınız kimi, Prezident Putin ilə Sizin müntəzəm əlaqələriniz bunu təsdiq edir. Həm Çində, həm də Soçidə "Valday" Forumunda Sizin iştirakınız çərçivəsində geniş söhbət oldu. Soçidə çox faydalı ikitərəfli görüş, dünya siyasətinin və regional siyasətin mühüm problemlərinə dair Sizin iştirakınızla çox maraqlı çoxtərəfli diskussiya oldu.

Biz Mehriban Arif qızı Əliyevanın Rusiya Federasiyasına səfərini, onun Prezident Putinlə, Baş Nazir Medvedevlə, Federasiya Şurasının sədri Matviyenko ilə görüşlərini, Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisində "Azərbaycan" pavilyonunun çox mühüm açılış mərasimində, Regionlararası Forumda iştirakını yüksək qiymətləndirmişik və bu səfərin gedişində müzakirə edilən təşəbbüsləri biz hökmən həyata keçirəcəyik. Bu təşəbbüslər, o cümlədən bizim hökumətlərarası iqtisadi əməkdaşlığımıza yeni bir mövzu – innovasiyalar və yüksək texnologiyalar mövzusu əlavə edilməsinə aiddir, xüsusi yol xəritəsi yaradılacaq. Artıq bir neçə gündən sonra Hökumətlərarası Komissiya bu sahədə işlərin vəziyyətini nəzərdən keçirəcək.

Siz də xatırlatdığınız kimi, əmtəə dövriyyəsi sürətlə artır. Əmtəə dövriyyəsinin həcmi yəqin ki, 3 milyard dollara yaxın olacaq. Rusiya Federasiyasının Azərbaycan iqtisadiyyatına birbaşa investisiyalarının həcmi 1,5 milyard dollar olub. Rusiya Federasiyasının 70-dən çox subyekti Azərbaycanla əməkdaşlıq edir. Azərbaycanda Rusiya kapitalının iştirakı ilə 300-dən çox müəssisə fəaliyyət göstərir. Rusiyada da Azərbaycan kapitalı öz mövqelərini getdikcə möhkəmlədir.

Mehriban Arif qızı Əliyevanın Rusiya Federasiyasına səfərinin daha bir maraqlı və hesab edirəm ki, çox vacib nəticəsi Rusiya-Azərbaycan Gənclər Forumunun daha müntəzəm keçirilməsi barədə razılaşma oldu. Bu, varislik baxımından, tarixi yaddaşın qorunub saxlanması və həm Rusiyada, həm də Azərbaycanda bizim gənc nəslin münasibətlərimizə həmişə xas olmuş dostluq, mehriban qonşuluq ruhunda tərbiyəsi baxımından prinsipial əhəmiyyət kəsb edir. Həm regional, həm qlobal, həm də universal beynəlxalq təşkilatlarda əməkdaşlığımıza gəldikdə, biz sıx qarşılıqlı fəaliyyəti, həmişə bir-birinin mövqelərini nəzərə almaq istəyini çox yüksək qiymətləndiririk. Biz bundan sonra da ortaq mövqelərimizin dəstəklənməsinə, Azərbaycan və Rusiya üçün xüsusi maraq doğuran mühüm məsələlərin həllinə kömək edəcəyik. Bu, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanmasına aiddir. Biz həm Vyana sammitində, həm sonradan nazirlərin Moskva görüşündə etimad tədbirləri, humanitar əlaqələrin, kütləvi informasiya vasitələri xətti ilə əlaqələrin nizamlanması

barədə əldə edilmiş razılaşmaların bu il təsdiqlənməsində və həyata keçirilməsində maraqlıyıq. Onlar tədricən reallaşır və ümidvaram ki, Azərbaycan və Ermənistan xarici işlər nazirlərinin bu həftə keçiriləcək görüşü bu prosesləri əlaqələndirməyə imkan verəcək. Eyni zamanda, Sizinlə razıyam ki, siyasi nizamlama, uzunmüddətli nizamlama baxımından hələ çox iş görülməlidir. Burada Sizin bu tezisinizi tam dəstəkləyirəm ki, hər iki tərəfin bəyəndiyi əsas prinsiplərə, BMT Nizamnaməsində və Helsinki Yekun Aktında təsbit olunmuş prinsiplərə zidd olan ritorikadan çəkinmək lazımdır.

Buna görə də, hörmətli İlham Heydər oğlu, Sizinlə söhbət etmək imkanına görə bir daha səmimi qəlbdən minnətdarlığımı bildirirəm. Ümidvaram ki, sabah da davam edəcək bu səfər bizim münasibətlərimizi daha yüksək etimada əsaslanan, daha məhsuldar səviyyəyə çatdırmağa kömək edəcək. Çox sağ olun.

Prezident İlham ƏLİYEV: Sağ olun.

Türkiyə Respublikasının Nəqliyyat və İnfrastruktur nazirinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 3-də Türkiyə Respublikasının Nəqliyyat və İnfrastruktur naziri Mehmet Cahit Turhanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətinin üzvlərini salamlayan Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Xoş gəlmisiniz.

Çox şadam ki, "Bakutel" sərgisində iştirak edirsiniz. Biz çox məmnunuq ki, Türkiyə bu sərgidə yüksək səviyyədə, nazir səviyyəsində iştirak edir. Bu, çox önəmli bir tədbirdir, uzun illər ərzində ənənəvi olaraq keçirilir. Əlbəttə ki, həm Azərbaycanın bu sahədəki nailiyyətlərini nümayiş etdirir və dost ölkələrin də texnoloji inkişafını əks etdirir.

Bildiyiniz kimi, hörmətli Prezident, əziz qardaşım Rəcəb Tayyib Ərdoğanla biz bu günlərdə TANAP-ın açılışını qeyd etdik. Bu, bir daha Türkiyə-Azərbaycan dostluğunu ifadə edir. Bu, dostluq layihəsidir. Çünki Türkiyə və Azərbaycan birgə iradə göstərmişdir. Bildiyiniz kimi, Azərbaycan qazını Avropaya çıxarmaq üçün uzun illər müzakirələr gedirdi, Nabukko layihəsi üzərində dayanmışdılar. Ancaq onun texniki və maliyyə tərəfi həll edilməmişdi. Əslində, biz bir neçə il itirdik. Nəhayət, 2012-ci ildə birgə qərarla tarixi İstanbul anlaşması imzalandı və TANAP-a yol açdı. Onu da bildirməliyəm ki, TANAP-ın inşasında iştirak edən şirkətlərin böyük əksəriyyəti Türkiyə şirkətləridir. İşlərin təqribən 80 faizini Türkiyə şirkətləri görüb. Biz artıq bu nəhəng, böyük layihəni istismara verdik. Bu, doğrudan tarixi nailiyyətdir.

Sizin rəhbərlik etdiyiniz sahədə də çox uğurlu əməkdaşlıq aparılır. Əlbəttə, ilk növbədə, biz Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun inşasını qeyd etməliyik. Bu da tarixi layihədir. Azərbaycan Türkiyə üzərindən Asiya ilə Avropanı dəmir yolu ilə birləşdirdi. Bunu da tarixdə ilk dəfə olaraq biz icra etmişik. İndi yüklərin daşınması da artır. Hazırda Orta Asiya ölkələrindən, Çindən, hətta Əfqanıstandan yüklər bu yolla dünya bazarlarına çıxarılır. Əlbəttə ki, bu, Türkiyə-Azərbaycan birliyi, dostluğu sayəsində mümkün olmuşdur. Bu, bizim mövqelərimizi möhkəmləndirir, gücümüzü artırır. Əminəm ki, bu yol əbədi çalışacaq və daşınan yüklərin həcmi artacaqdır.

Bir də ki, Türkiyədə texnoloji inkişaf çox sürətlə gedir. Biz bunu izləyirik, buna sevinirik. Sənaye sahəsində, informasiya texnologiyaları sahəsində çox böyük uğurlar əldə edilib. Türkiyədə elmi potensial da çox güclüdür. Əlbəttə ki, biz bu sahədə də daha sıx əməkdaşlıq etmək istəyirik. Çünki dünyanın gələcək inkişafı böyük dərəcədə bu innovasiyalardan, texnoloji inkişafdan asılıdır. Burada birgə elmi araşdırmalar, tətbiqi tədbirlər əlbəttə ki, bizim əməkdaşlığımızı daha da gücləndirəcək. Bir sözlə, qarşıda işlər çoxdur. Əminəm ki, biz bütün işləri TANAP, Bakı-Tbilisi-Qars kimi vaxtında icra edəcəyik.

Türkiyənin Nəqliyyat və İnfrastruktur naziri Mehmet Cahit TURHAN dedi:

- Hörmətli cənab Prezidentim.

Azərbaycanın qlobal səviyyədə təşkil etdiyi "Bakutel" sərgisi ilə əlaqədar bir daha qardaş ölkədə olmaqdan məmnunluq duyduğumu ifadə etmək istəyirəm.

İşlərinizin çoxluğuna baxmayaraq, bizi qəbul etdiyiniz üçün də təşəkkürlərimi bildirmək istəyirəm.

Sizə hörmətli Prezidentimizin salamlarını gətirmişəm.

Fürsətdən istifadə edərək, indiyədək çox uğurlu şəkildə həyata keçirilən və beynəlxalq səviyyədə etibarı yüksək olan Azərbaycan Beynəlxalq Telekommunikasiya, İnnovasiya və Yüksək Texnologiyalar Sərgisi – "Bakutel"in 25-ci ildönümünü hökumətimiz və türk milləti adından ən səmimi hisslərimlə təbrik edir və bundan sonrakı fəaliyyətinizdə də uğurlar diləyirəm.

Azərbaycan Sizin rəhbərliyinizlə bütün sahələrdə mühüm islahatlar həyata keçirir, ciddi irəliləyişlər əldə edir. Əldə olunan hər irəliləyişdən, hər uğurdan məmnunluq duyuruq. Azərbaycanın bu uğurları artırmaqda və bölgəmizin parlayan ulduzu olmaqda davam edəcəyinə ürəkdən inanırıq.

Bu gün kənardan baxdıqda görürük ki, Azərbaycan siyasi və ictimai sabitliyi iqtisadi və bəşəri zənginliyə çevirmişdir. Qardaş xalqlarımız ümummilli lider mərhum Heydər Əliyevin "Bir millət, iki dövlət" kəlamı

ilə güclərini ölkələrimizin və bölgəmizin faydasına uyğun olaraq birləşdirmişlər.

Sarsılmaz təməl üzərində qurulmuş əlaqələrimiz böyük bir mərhələ keçərək strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə çatdırılmışdır. Həqiqətən də bir çox sahədə birlikdə mühüm layihələr gerçəkləşdiririk. Bakı-Tbilisi-Ceyhan xam neft boru kəməri və Bakı-Tbilisi-Ərzurum təbii qaz boru kəməri kimi iki böyük, mühüm layihəni həyata keçirərək qlobal və regional baxımdan enerji strategiyamızı da inkişaf etdirdik. Bundan başqa, XXI əsrin layihəsi olan 45 milyard dollarlıq Cənub Qaz Dəhlizi layihəsi xüsusilə Azərbaycanın və Türkiyənin səyləri və maliyyə mənbələri hesabına gerçəkləşdirilməyə başlanmışdır.

Möhtərəm cənab Prezident, hörmətli Prezidentimiz ilə Sizin əhəmiyyətli töhfəniz və güclü iradənizlə başladılan bu layihələr Türkiyə və Azərbaycan üçün yeni imkanlar olaraq ortaq gücə çevrilmək hədəfinə mühüm dəstək təmin etməkdədir.

Böyük öndər Mustafa Kamal Atatürkün "Azərbaycanın acısı acımız, sevinci sevincimizdir" və ümummilli lider Heydər Əliyevin "Bir millət, iki dövlət" kəlamlarından hərəkət edərək Türkiyə və Azərbaycan bu günə qədər olduğu kimi, bundan sonra da hər sahədə bir-birinin yanında yer almaqda davam edəcəklər. Bundan sonra bizim öhdəmizə düşən vəzifə kədəri də, sevinci də ortaq olan qardaş ölkələrimiz arasındakı strateji tərəfdaşlığı cənab Prezidentimiz və Zati-alinizin liderliyi ilə yeni layihələrlə daha da irəlilətməkdir.

Prezident İlham Əliyev Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Türkiyə dövlətinin başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

İran İslam Respublikasının Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları nazirinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 3-də İran İslam Respublikasının Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları naziri Məhəmməd Cavad Azəri Cəhrominin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətinin üzvlərini salamlayan Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

- Xoş gəlmisiniz. Sizi yenidən görməyə şadam. Şadam ki, İran sərgidə yüksək səviyyədə - nazir səviyyəsində iştirak edir. Keçən dəfə də sərgi günlərində sizinlə görüşmüşəm. Əminəm ki, bütün sahələrdə olduğu kimi, rəhbərlik etdiyiniz sahədə də əməkdaşlığımızın gələcəyi çox yaxşı olacaq.

Bildiyiniz kimi, oktyabrın sonunda Prezident Ruhani ilə mənim görüşüm olub. Bizim görüşlərimiz müntəzəm olaraq keçirilir. Son bir neçə il ərzində 10-dan çox görüş oldu. Onların hamısı da çox məhsuldar idi. Bir çox məsələlər öz həllini tapdı. Şadam ki, əldə edilmiş razılaşmalar həyatda öz əksini tapır.

Bu gün bizim Baş Nazirin müavini Şahin Mustafayev İranda səfərdədir və gələcək əməkdaşlıq haqqında danışıqlar aparacaq. Əlbəttə, baxmayaraq ki, bir çox məsələlər artıq reallaşıb, yenə də həllini gözləyən məsələlər var. Əminəm ki, onlar da öz həllini tapacaq. Son illərdə, xüsusilə nəqliyyat, energetika, ticarət sahələrində çox yaxşı nəticələr əldə etdik. Eyni zamanda, Xəzər dənizinin hüquqi statusu haqqında Konvensiya imzalandı. Bu da tarixi nailiyyətdir. Bir sözlə, ikitərəfli gündəlik kifayət qədər genişdir. Bu il ikitərəfli əlaqələr üçün çox məhsuldar il olmuşdur. Əminəm ki, 2020-ci il də əməkdaşlıq üçün uğurlu olacaq. Bir daha xoş gəlmisiniz.

İranın Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları naziri Nazir Məhəmməd Cavad Azəri CƏHROMİ dedi:

- Allahın adı ilə. Mən çox şadam ki, bu il yenidən bu sərgi çərçivəsində, Azərbaycana səfərim çərçivəsində Sizinlə görüşürəm. Bizə vaxt ayırdığınıza görə Sizə təşəkkür edirəm. Bu günlərdə bizim ölkədə büdcə müzakirələri gedir. Mən səhər-axşam büdcə müzakirələrində, iclaslarda iştirak edirəm. Dünən axşam cənab Prezident doktor Ruhani ilə danışırdım. Ona dedim ki, mən Azərbaycana səfər edirəm və Sizə xüsusi salamlarını çatdırdı. Cənab Şahin Mustafayev ilə də biz dünən axşam aeroportda görüşdük və on dəqiqəlik söhbətləşdik, müzakirələr apardıq.

Prezident İlham Əliyev İran İslam Respublikasının Prezidenti Həsən Ruhaninin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını İran Prezidentinə çatdırmağı xahiş etdi.

Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqının Baş katibinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 3-də Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqının Baş katibi Haulin Jaonu qəbul edib.

Görüşdən məmnunluğunu ifadə edən Baş katib Haulin JAO dedi:

-Siz mənim indiyədək dünyada ən çox görüşdüyüm Prezidentsiniz. "Bakutel" sərgisi hər il keçirilən tədbirdir. Bu il 25-ci ildönümünü qeyd edir.

Prezident İlham Əliyev: Bəli, doğrudur.

Haulin Jao: Həmçinin bu, indiyədək ən çox ziyarət etdiyim tədbirdir.

Prezident İlham Əliyev: Bu, bizim əməkdaşlığımızın yaxşı göstəricisidir və Azərbaycanın İKT sektorunun inkişafına verdiyi önəmi əks etdirir. Əlbəttə, sizin şəxsən sərgidə iştirakınız çox vacibdir. Çünki bu, Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqı üçün tədbirin

əhəmiyyətli olduğunu göstərir. Biz, həmçinin bunu sözügedən sektorda gördüyümüz işlərə verilən qiymətin göstəricisi hesab edirik. Qeyd etdiyiniz kimi, bu, 25-ci sərgidir. İldən-ilə marağın artdığını görürük. Əslində, bu sərgi zamanı cari ildə əldə etdiyimiz nailiyyətlər barədə də danışa bilərik. Düşünürəm ki, biz İKT sektorunda çox yaxşı inkişafa nail olmuşuq və bu sektor bizim ölkənin əsas prioritetlərindən biri olaraq qalır. Çünki o, çoxlu yeni ideyalar yaradır, yeni texnologiyalar gətirir, ölkəmizi müasirləşdirməyə yardım edir.

Azərbaycan hazırda çox aktiv islahatlar mərhələsindədir. Struktur islahatları, siyasi inkişafla, şəffaflıqla bağlı islahatlar. Biz çox yaxşı nəticələr görürük. Azərbaycan çox sabit ölkədir və əhalinin böyük əksəriyyəti siyasətimizi dəstəkləyir. Bu, güclü siyasi iradənin nümayişinə, həmçinin iqtisadi və sosial həyatdakı böyük nailiyyətlərə əsaslanır. Cari il də bu baxımdan çox nəzərəçarpan olub. İnsanların gündəlik həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması, sosial proqramların həyata keçirilməsi, maaş və təqaüdlərin artırılması - bütün bunların hamısı, təbii ki, bizim inkişafımızın göstəricisidir. Əlbəttə, iqtisadiyyatın əsas aparıcı qüvvəsi kimi İKT sektoru da qarşıdan gələn illərdə çox vacib rol oynayacaq. Bu sektorun inkişafı bizə islahatlarda daha çox səmərə əldə etməyə kömək edəcək. Təbii ki, bizim ölkəmizə göstərdiyiniz diqqətə görə sizə şəxsən təşəkkür etmək istəyirəm. Şadam ki, hər il bu sərgidə bizi ziyarət edirsiniz. Bunun sayəsində biz çox səmərəli əməkdaşlıq qura bilmişik. Beləliklə, mən sizə minnətdaram və Bakıda xoş vaxt keçirməyinizi arzu edirəm.

Haulin Jao: Çox sağ olun, cənab Prezident. Bəli, doğrudan da mən Azərbaycanda İKT-nin sürətlə inkişaf etdiyini görürəm. Bütün digər ekosistemləri əhatə etmək üçün çoxlu yeni İKT tətbiqləri artıq var və onlar bütün ekosistemlər üzrə geniş yayılıb. Təkcə bu il “Bakutel”də nəinki daha çoxsaylı ölkələrin iştirak etdiyini, həmçinin çoxlu yeni məhsulları və yeni tətbiqləri görürəm. Məsələn, mən sərgidə gördüm ki, “məlumatların böyük həcmi” haqqında geniş söhbət gedirdi, süni intellekt məhsulları haqqında çoxlu danışdılar. Bunlar bir-birindən fərqlənir. Həmçinin bu gün buraya gəlməzdən əvvəl mən gənclərin hazırladıqları stendlərlə tanış oldum. Onlarla müəyyən ünsiyyətim oldu və bu uşaqların çox istedadlı olduqlarını aşkar etdim.

Sonda xatirə şəkli çəkdirildi.

Rüstəm Xəlilovun Hacıqabul Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı, Vüqar Novruzovun Naftalan Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifələrinə təyin olunması ilə əlaqədar qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 4-də Rüstəm Xəlilovu Hacıqabul Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı, Vüqar Novruzovu Naftalan Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifələrinə təyin olunması ilə əlaqədar qəbul edib.

Görüşdə çıxış edən Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Bu gün mən sizi icra başçısı vəzifəsinə təyin edirəm. Rüstəm Xəlilovu Hacıqabul Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı vəzifəsinə, Vüqar Novruzovu Naftalan Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısı vəzifəsinə təyin edirəm. Bu, böyük etimaddır. Siz bu etimadı öz işinizlə doğrultmalısınız.

Ölkəmizdə köklü islahatlar aparılır. Bu islahatlar demək olar ki, bütün sahələri əhatə edir. İqtisadi sahədə, maliyyə sektorundakı islahatlar, şəffaflıqla bağlı olan tədbirlər artıq öz gözəl nəticələrini verməkdədir. Mənə verilən məlumata görə, bu ilin 11 ayında təkcə vergi və gömrük orqanları büdcəyə plandan əlavə 934 milyon manat vəsait daxil etmişlər. Bunun da başlıca səbəbi kadr islahatıdır. Çünki həm vergi, həm gömrük orqanlarında köklü kadr dəyişiklikləri həyata keçirildi, yeni rəhbərlər təyin edildi. Beləliklə, nəticə də göz qabağındadır.

Ona görə struktur islahatları ilə bərabər, kadr islahatları da aparılır. Struktur islahatlarına gəldikdə, cəmiyyət bu islahatları yüksək qiymətləndirir. Prezident Administrasiyasının, Nazirlər Kabinetinin yeni strukturları təsdiq edildi, Milli Məclis yenidən formalaşacaq. Bütün bunların bir məqsədi var: ölkəmizin uğurlu inkişafını təmin etmək, ölkədə mövcud olan gözəl ab-havanı qoruyub saxlamaq, gənc peşəkar kadrlara imkan vermək ki, onlar özlərini göstərsinlər. Ümumi idarəetmə işlərində vəziyyət müasir standartlara cavab verməlidir.

Ölkəmizin uğurlu inkişafı danılmaz həqiqətdir. Bütün mötəbər beynəlxalq qurumlar bunu qeyd edir. Ölkəmizin çox gözəl beynəlxalq imici vardır. Təkcə oktyabr-noyabr aylarında ölkəmizdə baş vermiş hadisələr, keçirilmiş mötəbər tədbirlər onu göstərir ki, Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzu nə qədər yüksəkdir və nə qədər beynəlxalq dəstək göstərilir. Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Zirvə Görüşü yüksək səviyyədə keçirildi və Azərbaycan Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına sədrliyi öz üzərinə götürmüşdür. Qoşulmama Hərəkatının Zirvə Görüşü yüksək səviyyədə keçirildi və 120 ölkənin dəstəyi ilə biz bu təşkilata sədr seçilmişik və üç il ərzində sədrlik edəcəyik. Dünya dini liderlərinin Zirvə Görüşü Azərbaycanda keçirilib və 70 ölkədən gəlmiş nümayəndələrin hər biri qeyd edirdi ki, Azərbaycan bu sahədə dünyada aparıcı rol oynayır.

Bizim apardığımız kadr və struktur islahatları, eyni zamanda, ölkəmizin beynəlxalq imicini daha da yüksəklərə qaldırır və vətəndaşlar tərəfindən yüksək

qiymətləndirilir. Keçirilmiş son rəy sorğusunun nəticələrinə görə, xalqımızın mütləq əksəriyyəti bizim siyasətimizi dəstəkləyir və bəyənir.

Kadr islahatları davam etdiriləcək. Son vaxtlar aparılan islahatlar artıq öz nəticəsini verməkdədir. Cəmiyyətdə bu islahatlarla bağlı çox müsbət rəy formalaşıb və gözləntilər də vardır. Ona görə təyin edilmiş bütün yeni kadrlar qarşısında konkret vəzifələr qoyulur və bu kadrlar o vəzifələri icra etməlidirlər. Dövlət məmurları vəzifəyə gəlir mənbəyi kimi baxmamalıdırlar. Dövlət məmurları xalqa xidmət etməlidirlər. Onların başlıca missiyası bundan ibarətdir və siz də belə işləməlisiniz.

Rüstəm Xəlilov uzun illər Milli Məclisin deputatı kimi fəaliyyət göstərir. Əvvəlki dövrlərdə də böyük təcrübə toplamışdır. Əminəm ki, Hacıqabul rayonunda bu təcrübəni tətbiq edəcək və rayonun inkişafına töhfə verəcəkdir. Vüqar Novruzov gənc kadrdır və bir müddət Prezident Administrasiyasında işləyib, indi isə Xəzər rayonunda icra hakimiyyəti başçısının müavini işləyir. Yəni, bugünkü təyinat da mənim dediyim sözlərin təsdiqidir: təcrübə və gənclərin novatorluğu. Bax, bu sintez həm cəmiyyətdə mövcud olmalıdır, möhkəmlənməlidir, həm də iqtidar komandasında və bütün idarəetmə strukturlarında. Təcrübəli kadrların bilikləri, hazırlığı, eyni zamanda, gənclərin novatorluğu, dinamizmi, yeniliklərə meyilliliyi - bu prinsiplərin vəhdəti uğurlu inkişafımızı bundan sonra da şərtləndirəcəkdir.

Sizin əsas vəzifəniz ondan ibarət olmalıdır ki, rəhbərlik edəcəyiniz şəhər və rayonda iqtisadi inkişaf təmin edilsin, işsizliklə bağlı problemlər öz həllini tapsın. Siz vətəndaşlarla daim təmasda olmalısınız. Mövcud bütün olan problemləri, ilk növbədə, çox dərindən təhlil etməlisiniz və problemlərin həlli üçün iş planı tutulmalıdır. Təbii ki, problemlərin bir hissəsinin həlli mərkəzi icra orqanlarının səlahiyyətindədir. Belə olan halda, mərkəzi icra orqanları qarşısında məsələ qaldırmalısınız, eyni zamanda, Prezident Administrasiyasına məlumat verməlisiniz. O məsələlər ki, sizin fəaliyyətinizdən asılıdır, onları özünüz həll etməlisiniz və daim vətəndaşlardan onları narahat edən məsələləri eşitməlisiniz. Ona görə vətəndaşlarla sizin ünsiyyətiniz formal xarakter yox, işgüzar xarakter daşımalıdır və bu, sizin iş qrafikinizdə prioritet məsələ olmalıdır.

İşsizliklə bağlı problemlər bütövlükdə Azərbaycanda öz həllini tapır və beynəlxalq qurumlar da bu sahədəki uğurlarımızı qeyd edir. Ancaq mən bunu dəfələrlə demişəm, bəzi qonşu ölkələrdən fərqli olaraq bizim əhalimiz artır. Azərbaycan Cənubi Qafqazda yeganə ölkədir ki, əhali artır və sovet dövründən sonra - müstəqillik illərində təqribən 30 faizə yaxın artıbdır, 7 milyondan 10 milyona çatıbdır. Bütün bunlar, əlbəttə, tələb edir ki, yeni iş yerləri yaradılsın. İş yerlərinin yaradılması üçün investisiya layihələri icra edilməlidir. Ona görə icra başçıları da həm yerli, həm də xarici biznes dairələri ilə sıx təmaslar qurmalıdırlar, şəhər və rayonlara investisiyaları cəlb etməlidirlər ki, yerli istehsal artsın və işsizlik daim aşağı səviyyədə olsun.

Hacıqabul rayonunun potensialının inkişafı üçün mənim göstərişimlə Hacıqabul sənaye zonası yaradılır. Bu zonanın böyük potensialı olacaqdır və orada xüsusi güzəştlər rejimi tətbiq ediləcəkdir. Bilirəm ki, bu, sahibkarlar tərəfindən də yüksək qiymətləndirilir. Belə təcrübə artıq var, həm Sumqayıtda, həm Neftçalada, Masallıda, digər şəhər və rayonlarımızda. Mingəçevirdə sənaye zonaları yaradılıbdır və yaradılır. Ona görə sənaye zonasının fəaliyyətinə böyük diqqət verilməlidir. Digər layihələr, o cümlədən kənd təsərrüfatının inkişafı ilə bağlı olan layihələr icra edilməlidir. Kənd təsərrüfatında məhsuldarlığın artımı gündəlikdə duran əsas məsələlərdən biridir. Hesab edirəm ki, bu il biz rekord göstəriciyə nail olmuşuq. Taxılçılıqda orta məhsuldarlıq hər hektardan 32 sentner olubdur. Bu, son illər ərzində ən yüksək nəticədir və daha da artacaq. Pambıqçılıqda hələ ki, yığım başa çatmayıb, az qalıb, amma artıq hektardan 29 sentner pambıq götürmüşük. Pambıqçılar yaxşı bilirlər ki, Azərbaycan tarixində cəmi üç, ya dörd il məhsuldarlıq 30 sentnerə yaxın, yaxud da ondan çox olmuşdur. Onlardan biri də 2019-cu ildir. Ona görə kənd təsərrüfatı, xüsusilə indi, - əlbəttə, bu, Hacıqabul rayonuna aiddir, - inkişaf etməlidir.

Naftalan şəhərini müasir kurort mərkəzinə çevirmək cəhdlərimiz, hesab edirəm ki, çox uğurludur. Mən Prezident kimi ilk dəfə Naftalana gələndə ürəyim ağrıdı, çünki gördüm, demək olar ki, şəhər dağılmış vəziyyətdədir. İnfrastruktur yox, işıq yox, qaz yox, su yox, yollar bərbad. Sovet vaxtında tikilmiş sanatoriyalar dağılmış və şəhərdə minlərlə köçkün məskunlaşmışdı, onların da vəziyyəti çox ağır idi. Ona görə göstəriş verdim və tapşırdım ki, vəsait ayrılsın. İlk növbədə, biz köçkünləri köçürdük və onlar üçün gözəl evlər tikdirdik. Ondan sonra investorları cəlb etdik və onlar investisiya qoymağa başladılar. Bununla paralel olaraq, Naftalan şəhərindəki bütün hündürmərtəbəli binalar əsaslı şəkildə təmir olundu, yeni parklar salındı, mərkəzi şəhər xəstəxanası, beşulduzlu üç otel – “Çinar”, “Qarabağ” və “Qaşaltı” açıldı. Bütün açılışlarda mən şəxsən iştirak etmişəm. Hazırda dördulduzlu və üçulduzlu otellərin tikintisi davam etdirilir. Sovet vaxtında Naftalana hər il müalicə üçün 70 min adam gəlmişdi. Biz indi bu hədəfə doğru gedirik. Artıq təqribən 30-40 min insan gəlir dincəlməyə və müalicə almağa. Naftalanı beynəlxalq turizm mərkəzi kimi inkişaf etdirmək bizim başlıca vəzifəmizdir. Şəhər icra hakimiyyəti bu işlərə böyük diqqət verməlidir. Naftalanda yaşayan vətəndaşların mütləq əksəriyyəti xidmət sektorunda fəaliyyət göstərir.

Bir sözlə, sizə göstərilən bu etimad doğrudan da sizin üçün böyük avansdır. Çünki indiki şəraitdə kadr-

lara qarşı tələbkarlıq artır. Kadrlar qarşısında çox ciddi vəzifələr qoyulur, xüsusilə pozuntularla bağlı, rüşvətxorluq, korrupsiya sıfır dərəcəsində olmalıdır. İnvestorları incitməməlisiniz, əksinə, onlara kömək göstərməlisiniz, onları cəlb etməlisiniz ki, vətəndaşlar sizin işinizdən razı qalsınlar. Əgər vətəndaşlar razı olsalar, - atalar sözü var, "Xalqın gözü tərəzidir", - mən də razı olacağam və sizin fəaliyyətinizə yüksək qiymət verəcəyəm. Yox əgər mənim etimadımı doğrultmasanız, onda sizi çox ciddi cəza gözləyir. Əminəm ki, siz bu məsuliyyəti dərk edirsiniz və müasir dövrün tələblərinə cavab verərək rəhbərlik edəcəyiniz Naftalan şəhərinin, Hacıqabul rayonunun inkişafına öz töhfənizi verəcəksiniz.

Türkiyə Respublikasının Kənd Təsərrüfatı və Meşəçilik nazirinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 4-də Türkiyə Respublikasının Kənd Təsərrüfatı və Meşəçilik naziri Bekir Pakdemirlinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Görüşdə Azərbaycan ilə Türkiyə arasında dostluq və qardaşlıq münasibətlərinin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi bildirildi, Türkiyənin Kənd Təsərrüfatı və Meşəçilik naziri Bekir Pakdemirlinin ölkəmizə səfərinin kənd təsərrüfatı sahəsində əməkdaşlığın daha da inkişaf etdirilməsi işinə töhfə verdiyi və bu sahədə əlaqələrin genişləndirilməsi ilə bağlı məsələlərin müzakirəsi üçün yaxşı imkan yaratdığı qeyd olundu.

Söhbət zamanı İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv olan ölkələrin Kənd Təsərrüfatı nazirlərinin Bakıda keçirilən iclasının əhəmiyyətinə toxunuldu, mötəbər beynəlxalq tədbirlərin Azərbaycanda yüksək səviyyədə təşkil olunması məmnunluqla qeyd edildi.

Rusiya Federasiyasının İqtisadi İnkişaf naziri, Rusiya-Azərbaycan Hökumətlərarası İqtisadi Komissiyasının həmsədrinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 9-da Rusiya Federasiyasının İqtisadi İnkişaf naziri, Rusiya-Azərbaycan Hökumətlərarası İqtisadi Komissiyasının həmsədri Maksim Oreşkinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nümayəndə heyətinin üzvlərini salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi:

-Hörmətli Maksim Stanislavoviç, hörmətli qonaqlar.

Azərbaycana xoş gəlmisiniz. Sizi yenidən görməyimə şadam. İl başa çatır. Artıq indidən demək olar ki, bu il bütün istiqamətlər üzrə ikitərəfli münasibətlərimizin inkişafı üçün çox uğurlu olub. Yüksək səviyyədə, prezidentlər arasında çox mühüm görüşlər olub. Beynəlxalq tədbirlər çərçivəsində keçirilən görüşlərdən əlavə, prezidentlər arasında iki görüş olub. Sizin də iştirak etdiyiniz həmin görüşlərdə bütün istiqamətlər üzrə qarşılıqlı fəaliyyətimizin əsas, o cümlədən iqtisadi-ticari əlaqələrin inkişafı prinsipləri təsdiq edilib. Prezidentlər "yol xəritələri"nin implementasiyası üzrə işi fəallaşdırmaq barədə tapşırıq veriblər. Şadam ki, bu proses çox uğurla gedir.

Mehriban Əliyevanın Moskvaya səfəri çərçivəsində də "yol xəritələri" siyahısının genişləndirilməsi razılaşdırılıb ki, onlar yeni sahələri əhatə etsin. "Yol xəritələri"nin reallaşmasının yaxşı nəticələr verdiyini nəzərə alsaq, bu, çox vacibdir. Ona görə də bu siyahıya yeni istiqamətlərin əlavə edilməsi, əlbəttə ki, bizim əməkdaşlığımızın məntiqi davamıdır.

Biz ili yaxşı nəticələrlə başa vururuq, əmtəə dövriyyəsi artır. Bu, sevindirici haldır, çünki əmtəə dövriyyəsi ilbəil artır. Mövcud potensialın artırılması ilk baxışda çətindir, çünki baza artır. Bununla bərabər, biz fəal qarşılıqlı əlaqələrin nəticələrini görürük. Bu nəticələr həm əmtəə dövriyyəsinin, həm də investisiyaların artmasında əksini tapır. Bu məsələ yaxın vaxtlarda Mehriban Əliyevanın səfəri çərçivəsində də müzakirə edilib və vurğulanıb ki, həm Rusiyadan Azərbaycana, həm də Azərbaycandan Rusiyaya çoxmilyardlıq investisiyalar, ilk növbədə, bizim bir-birimizə etimadımızın, həmçinin Rusiyada da, Azərbaycanda da yaxşılaşmaqda olan əlverişli investisiya mühitinin göstəricisidir. Biz bunu Dünya Bankının "Doing Business" reytinqində də, Davos Forumunun rəqabətqabiliyyətlilik reytinqində də görürük. Bu reytinqlərdə həm Azərbaycan, həm də Rusiya öz mövqelərini yaxşılaşdırır. Bu, obyektiv reallıqdır. Bu fakt onu göstərir ki, ölkəmizdə həyata keçirilən islahatlar konkret nəticələr verir.

Mən onu da bilirəm ki, bu gün Azərbaycanda çox mühüm investisiya layihəsinin - əczaçılıq müəssisəsinin açılışı olacaq. Bu istiqamətdə Azərbaycan bazarının genişlənməsini, əhalinin və istehlakın da artmasını nəzərə alsaq, bu, çox sevindirici haldır. Əlbəttə ki, biz bazarı özümüzün istehsal etdiyimiz məhsullarla zənginləşdirməkdə maraqlıyıq. İndiki halda Rusiya şirkətinin Azərbaycanda istehsalı başqa istiqamətlərdə, maşınqayırma, energetika və nəqliyyatda olduğu kimi, bizim münasibətlərimizin yaxşı göstəricisidir. Samur çayı üzərindən körpünün tikintisi praktiki olaraq başa çatdırılıb. Bu da onun nəticəsidir ki, yüksək səviyyədə qəbul edilən bütün qərarlar yerinə yetirilir. Zənnimcə, bu, bizim münasibətlərimizin əsas nailiyyətlərindən biridir. Biz qarşıya konkret məsələlər qoyur, onları konkret həll edir və yaxşı nəticələr görürük.

Əlbəttə, Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisində "Azərbaycan" pavilyonunun ilkin görkəmdə bərpa

olunmasını məmnuniyyətlə qeyd etməliyəm. Mən bu pavilyonun açılışına televizorla baxmışam, sonra isə bizim telekanallarda çoxlu reportajlar göstərilib. Bu, əlbəttə, bizim münasibətlərimiz üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edən olduqca əlamətdar hadisə və bizim ortaq tariximizə hörmət əlamətidir. Düşünürəm ki, bu pavilyon Azərbaycan mallarını Rusiya bazarlarında çox fəal təbliğ edəcək.

Başqa sözlə desək, bizim əməkdaşlığımızın bütün istiqamətləri üzrə müsbət nəticələr göz qabağındadır. Artıq yekun vurmaq olar. Əminəm ki, növbəti il də çox uğurlu olacaq, ona görə ki, münasibətlərimizi möhkəmlətmək üçün çox ciddi niyyətlərimiz var. Bu gün Hökumətlərarası Komissiyanın iclası da keçiriləcək. Əminəm ki, geniş spektrli məsələlər müzakirə olunacaq, reallaşdırılmaq üçün konkret tapşırıqlar veriləcək. Buna görə inanıram ki, səfəriniz çox səmərəli olacaq və Bakıda vaxtınızın xoş keçməsini arzu edirəm.

Rusiya Federasiyasının İqtisadi İnkişaf naziri, Rusiya-Azərbaycan Hökumətlərarası İqtisadi Komissiyasının həmsədri Maksim Oreşkin Rusiya Prezidenti Vladimir Putinin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Rusiya dövlətinin başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

Rusiyanın İqtisadi İnkişaf naziri Maksim OREŞKİN dedi:

-Çox sağ olun, hörmətli İlham Heydər oğlu. Görülən işə bu cür müsbət qiymət verdiyinizə görə sağ olun. Həqiqətən, cari rəqəmlərə nəzər salsaq, əmtəə dövriyyəsini və dinamikanı əks istiqamətdə müqayisə etsək, məsələn, bu il Avrasiya İqtisadi İttifaqı ilə bizim münasibətlərimizdə dinamika mənfidir, əmtəə dövriyyəsi bir qədər azalır. Buna görə, həqiqətən, Azərbaycanla təqribən 30 faiz artım var. Bu, ümumiyyətlə, hər hansı ölkə ilə müqayisədə həqiqətən ən yüksək göstəricilərdən biridir. Doğrudan da baza bəlkə də bu qədər yüksək olmayıb və Hökumətlərarası Komissiya çərçivəsində mənim həmkarlarımla birlikdə həyata keçirdiyimiz ilk tədbirlər, sədlərin aradan qaldırılması, bazarlar açılması – bütün bunlar ciddi irəliləyişə nail olmağa və bu cür yaxşı nəticələr göstərməyə imkan verib.

Lakin daha irəli getmək və elə etmək lazımdır ki, bunlar birdəfəlik nəticə deyil, daimi hadisə olsun. Buna görə biz burada, əlbəttə, əməkdaşlığın dərinləşdirilməsi üzərində işləyəcəyik. Çünki bunlar, sadəcə, sədlər deyil, bunlar müştərək layihələr məsələləri və əlavə dəyər zənciridir. Bu gün biz kənd təsərrüfatına dair proqram imzalayacağıq. Həmin proqram təkcə kənd təsərrüfatına deyil, onunla bağlı bütün məsələlərə aiddir. Ona görə də bu cür kompleks məsələlər və ya, deyək ki, tranzit məsələsi, Rusiya ilə Azərbaycanın birlikdə inkişaf etdirdiyi bir neçə tranzit yol buraya aiddir. Tranzit axınının artması üçün hər yerdə növbəti addımlar atılmalıdır. Biz burada daha çox, daha ciddi artım görürük. Burada müsbət rəqəmlər var. Buna görə biz bütün bunların üzərində işləyəcəyik.

Siz müştərək istehsal məsələsini xatırlatdınız. Siz düz dediniz ki, bu gün biz əczaçılıq zavodunu açacağıq. Keçən dəfə biz avtomobil zavodunun təməlini qoyduq. Bu gün helikopterlər üçün xidmət mərkəzinin təməlinin qoyulmasını planlaşdırırıq. Hər dəfə nə isə bir layihə, irəliyə doğru nə isə yeni bir hərəkət olur. Əlbəttə, biz burada Rusiya-Azərbaycan və Azərbaycan-Rusiya işgüzar şuralarının fəal işini görürük. Çünki layihələrin sayı artır və biz öz tərəfimizdən həmin layihələri dəstəkləmək üçün nə lazımdırsa edirik. İnnovasiya istiqaməti, Sizin xatırlatdığınız altıncı "yol xəritəsi" çox mühüm istiqamətdir. Siz bizim nümayəndə heyətinin tərkibinə nəzər salsanız, bu gün mənimlə üç nazir müavini gəlib. Çünki bu, reallaşan layihələrin sayını və hansı miqyasda layihələri həyata keçirməli olduğumuzu göstərir.

BP qrupunun baş icraçı direktorunun qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 11-də BP qrupunun baş icraçı direktoru Robert Dadlini qəbul edib.

Qəbula görə dövlətimizin başçısına minnətdarlığını bildirən Robert DADLİ dedi:

-Cənab Prezident, bizə vaxt ayırdığınız üçün Sizə təşəkkür edirəm.

Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Sizi yenidən görməyə şadam. Azərbaycana yenidən xoş gəlmisiniz. Mənə məlumat verilib ki, siz gələn il vəzifənizi tərk edəcəyinizlə bağlı açıqlama vermisiniz. Bu imkandan istifadə edərək Azərbaycanda biznesin inkişafına verdiyiniz töhfəyə görə sizə minnətdarlığımı bildirmək istərdim. Biz sizinlə bir neçə dəfə birgə layihələrimiz barədə müzakirələr aparmışıq və bildiyimə görə, BP-nin prioritetləri siyahısında bu layihələr ən yüksək mövqedədir. Bilirsiniz ki, BP ilə əməkdaşlığımız strateji əhəmiyyətə malikdir. Mən dəfələrlə ictimai qaydada bu barədə açıqlamalar vermişəm. Çox şadam və fəxr edirəm ki, bu 25 illik tərəfdaşlıq eyni məqsədi olan və bu məqsədlərə çatmaq üçün səmərəli addımlar atmış dostların tərəfdaşlığı olub. Bu, çox vacibdir. Bəzən məqsədlər müəyyənləşdirilir, lakin onlara necə çatmaq aydın olmur. Bizim nümunəmizdə 1990-cı illərin əvvəllərinin çox çətin geosiyasi vəziyyətində birlikdə tarixi layihələri həyata

keçirə bildik. Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri, "Azəri-Çıraq-Günəşli" yataqlar blokunun inkişafı, Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz kəməri və bu yaxınlarda tamamlanan TANAP. Bu layihələrin hər birinin Azərbaycan üçün tarixi əhəmiyyəti var. Azərbaycanın bugünkü sürətli inkişafı bizim enerji sektorundan əldə etdiyimiz gəlirlər olmadan mümkün olmazdı. Bütün bu illər ərzində biz həqiqətən də tərəfdaşlar kimi çalışdıq, bir-birimizi dəstəklədik, bir-birimizin problemlərinə anlayış göstərdik. Düşünürəm ki, bu, dünyada nadir bir təcrübədir. Hazırda biz bütün vacib layihələrin tamamlanmasına yaxınıq. Mən TANAP-ın Avropa ilə birləşən hissəsinin açılış mərasimində iştirakımdan şadam. İndi tamamlanmasına yaxın olduğumuz TAP-ın üzərində işləməyimiz lazımdır, - 90 faizi artıq tamamlanıb, - həmçinin BP-nin digər layihələri. Çünki bizim əməkdaşlığımız davam edəcək. "Azəri-Çıraq-Günəşli"nin işlənilməsinin 2050-ci ilə qədər uzadılmasından sonra biz əlavə olaraq aktiv 30 il və daha çox əməkdaşlıq edəcəyik. Beləliklə, bu, indikindən daha da strateji olacaq.

Cənab prezident, bir daha sizə şəxsən verdiyiniz töhfələrə, tərəfdaşlığınıza görə minnətdarlığımı bildirmək istərdim. Sizə uğurlar arzulayıram və əziz qonağımız kimi gələcəkdə sizi daha çox görməyə ümid edirəm.

Robert DADLİ dedi:

-Təşəkkür edirəm, cənab Prezident. Bu, Azərbaycanın enerji tarixində çox mühüm hadisədir. Demək istəyirəm ki, onlardan biridir. Sizin uzaqgörən atanız və Siz bunun əsasını qoyarkən bir neçə ölkəni mürəkkəb regionda bir araya gətirdiniz. Yüksək texnologiyalar neft sektoru ilə yanaşı, təbii qaz sektoruna da cəlb edildi və irəlidə hələ də daha çox kəşfiyyat işləri və layihələr var. Fikrimcə, bunlar bir neçə ölkənin sərhədlərini aşmaqla dünyanın ən mürəkkəb layihələridir. Təsəvvür etsək ki, Yer kürəsinin elə bir yeri yoxdur ki, misal üçün, Azərbaycandan Gürcüstan, Türkiyə, Yunanıstan, Albaniya və İtaliyaya gedən boru kəmərinin ekvivalentini orada tapmaq olsun. Məncə, Azərbaycandan başqa heç bir ölkə bunu edə bilməzdi. Bu illər ərzində bütün bu ən mürəkkəb ideyaların reallığa çevrilməyini görmək baxımından Sizinlə və Sizin komanda ilə - Rövnəq və Elşadla birgə işləmək şəxsən mənim üçün çox xoş oldu. Bu, möhtəşəmdir. BP-dəki insanların uzun illər boyunca əzmkarlığı çox diqqətəlayiqdir. Cənab Prezident, mən çox məmnunam – BP-də 40 illik fəaliyyətimdən, 10 ilə yaxın baş icraçı direktor olmağımdan və indi də estafeti rahat şəkildə Bernard Luniyə təhvil verməyimdən məmnunam. Bernard çox yaxşı işləyəcək və Azərbaycandakı işlərimizə eyni dərəcədə bağlıdır.

Koreya Respublikasının Statistika Komitəsinin sədrinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 11-də Koreya Respublikasının Statistika Komitəsinin sədri Kanq Şin-Uokun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Koreya Respublikasının Statistika Komitəsinin sədri Kanq Şin-Uok Koreya Prezidenti Mun Ce-inin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Görüşdə Azərbaycan Respublikası ilə Koreya Respublikası arasında əlaqələrin uğurla inkişaf etdiyi bildirildi, müxtəlif səviyyəli səfərlərin ikitərəfli münasibətlərin inkişafına töhfə verdiyi qeyd olundu. Azərbaycanda müxtəlif layihələrin həyata keçirilməsində Koreya şirkətlərinin iştirakının iqtisadi əməkdaşlığın genişlənməsi baxımından önəmi vurğulandı.

Söhbət zamanı Azərbaycanda digər sahələrdə olduğu kimi, statistika sahəsində də islahatların aparıldığı qeyd edildi, Koreya Respublikasının bu sahədə qazandığı təcrübənin Azərbaycanda maraq doğurduğu bildirildi.

Prezident İlham Əliyev Koreya Prezidenti Mun Ce-inin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Koreya Prezidentinə çatdırmağı xahiş etdi.

Rusiya Federasiyası Həştərxan vilayətinin qubernatorunun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 13-də Rusiya Federasiyası Həştərxan vilayətinin qubernatoru İqor Babuşkinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Qonaqları salamlayan Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Xoş gəlmisiniz, sizi görməyimə şadam.

Çox şadam ki, siz Həştərxan vilayətinin rəhbəri təyin ediləndən az sonra Azərbaycana gəlmisiniz. Bu, çox yaxşı əlamətdir, bizim tərəfdaşlığımızın, dostluğumuzun əlamətidir. Həştərxan ilə Bakını uzun qarşılıqlı fəaliyyət, tərəfdaşlıq və əməkdaşlıq tarixi bağlayır. Biz Xəzərin sahilində yerləşirik, ona görə də münasibətlərimizin tarixi keçmiş əsrlərin dərinliklərinə gedir. Mən də Həştərxana səfərim zamanı bu şəhərlə tanış olmaq imkanı əldə etdim. O cümlədən mənə əməkdaşlığımızın tarixi barədə məlumat verildi. Bu əməkdaşlıq həqiqətən həmişə çox müsbət olub. Bu gün də biz çox fəal qarşılıqlı fəaliyyət göstəririk. Rusiya regionları arasında Həştərxan vilayəti ilə Azərbaycanın xüsusi münasibətləri var. Bu, bir daha bizim tariximizə və son vaxtlar çoxlu müştərək layihələrimizə əsaslanır.

Bildiyiniz kimi, Həştərxanda Azərbaycan İşgüzar Mərkəzi yaradılıb, keçən il həmin mərkəzin açılışı olub. Mənə verilən məlumata görə, Bakıda Həştərxan İşgüzar Mərkəzi də açılış üçün hazırdır və onun tikintisi demək

olar ki, başa çatdırılıb. Bu, çox mühüm hadisədir, çünki biz bu işgüzar mərkəzlər vasitəsilə qarşılıqlı ticarəti inkişaf etdirəcəyik. Bu gün mən cari ilin 9 ayının məlumatlarına baxmışam. Bizdə əmtəə dövriyyəsi artımının o qədər də çox olmaması müşahidə edilir, amma hər halda burada da müsbət dinamika var.

Həştərxan ilə Bakını bağlayan amillər çoxdur. Əlbəttə, gələcəkdə birgə fəaliyyətimizi elə planlaşdırmalıyıq ki, qarşılıqlı əlaqələrimiz daha sıx olsun. Biz artıq birbaşa aviasiya əlaqəsinə malikik. Bu da çox müsbət məqamdır. Hesab edirik ki, həm bizim turistlər, həm də Həştərxandan olan turistlər daha çox qarşılıqlı səfərlər edəcəklər. Ümumiyyətlə, Azərbaycana gələn rusiyalı turistlərin sayı artır. Fikrimcə, bu il həmin rəqəm bir milyon nəfərə yaxın olacaq. Beləliklə, bu da əməkdaşlığın, dostluğun yaxşı göstəricisidir və bizim vətəndaşlarımız bir-birinə baş çəkəndə özlərini rahat hiss edirlər.

Bütövlükdə bu il Rusiya-Azərbaycan münasibətləri üçün çox uğurlu olub. Yüksək səviyyədə, nazirlər, qanunverici hakimiyyətin rəhbərləri səviyyəsində əlaqələr, biznes forumlar xeyli çox olub. Bu yaxınlarda Moskvada regional forum keçirilib. Buna görə biz ili siyasi sahədə yaxşı nəticələrlə, əmtəə dövriyyəsinin xeyli artması ilə başa vururuq və gələn ilə böyük nikbinliklə baxırıq. Çünki əminəm ki, Rusiya-Azərbaycan münasibətləri ölkələrimizin, xalqlarımızın rifahı naminə durmadan inkişaf edəcək və biz, əlbəttə, öz tərəfdaşlarımızla ənənəvi əlaqələri möhkəmlədəcəyik. Bir daha xoş gəlmisiniz. Bakıda vaxtınızın xoş keçməsini arzu edirəm.

Rusiyanın Həştərxan vilayətinin qubernatoru İqor BABUŞKİN dedi:

-Çox sağ olun, hörmətli İlham Heydər oğlu. İcazə verin, ilk növbədə, Sizə dərin ehtiramımı və şəxsən görüşmək imkanına görə təşəkkürümü bildirim. Həqiqətən Azərbaycan Respublikası Həştərxan vilayəti üçün Xəzəryanı regionda əsas tərəfdaşlardan biridir. Uzun müddət ərzində əmtəə dövriyyəsi, turizm sahəsində bu cür sıx münasibətlər, işgüzar əlaqələr yaranıb. Müasir mərhələdə bizim iqtisadi əlaqələrimizin flaqmanı, heç şübhəsiz, xarici ticarət dövriyyəsidir. Siz dediyiniz kimi, 10 ay ərzində xarici ticarətin həcmi kifayət qədər böyükdür və faiz nisbətində artım müşahidə edirik.

Biz ticari əlaqələrimizin genişlənməsi perspektivini keçən il Həştərxanda açılmış Azərbaycan İşgüzar Mərkəzinin işi ilə bağlayırıq. Dünən biz Həştərxan İşgüzar Mərkəzinin tikintisinin gedişi ilə tanış olmaq imkanı əldə etdik. Demək istəyirəm ki, işin gedişindən çox razıyıq və hesab edirik ki, iyunun əvvəlində biz bu mərkəzi təntənəli şəkildə aça biləcəyik. Siz dediyiniz kimi, Həştərxanda və Bakıda bu cür mərkəzlər həqiqətən bizim ticari və mədəni əlaqələrimizin inkişafı üçün yaxşı vasitə olacaq.

Fikrimizcə, nəqliyyat sahəsində uğurlu əməkdaşlığı nümunə göstərmək olar.

“Azərenerji” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin (ASC) prezidentinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 16-da “Azərenerji” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin (ASC) prezidenti Baba Rzayevi qəbul edib.

Ölkəmizdə elektrik enerjisinin istehsalının, istehsal güclərinin artdığını bildirən Prezident İlham Əliyev dedi:

-Son illərdə bir çox yeni elektrik stansiyaları tikilmişdir. Hazırda Azərbaycan özünü elektrik enerjisi ilə tam təmin edir və eyni zamanda, bizdə ixrac imkanları yaradılmışdır. Bu il biz önəmli addımların atılması nəticəsində yeni istehsal güclərini işə saldıq. İlk növbədə, “Şimal-2” Elektrik Stansiyasının fəaliyyətə başlaması önəmli hadisədir. Sentyabr ayında mənim iştirakımla stansiyanın açılışı olmuşdur. Gücü 400 meqavat olan stansiya bizim enerji potensialımızı böyük dərəcədə artırır. Şərti yanacağın sərfiyatı da çox aşağı səviyyədədir. Ona görə bu stansiya bütün standartlara cavab verir. Artıq bir neçə ay keçibdir, stansiyanın fəaliyyəti ilə bağlı nə deyə bilərsiniz?

Baba Rzayev: Cənab Prezident, qeyd etdiyiniz kimi, Sizin birbaşa tapşırığınız əsasında biz bu stansiyanı işə salmaq üçün böyük bir qrup yaratdıq. Biz analizlər apardıq və bu il sentyabrın 5-də Sizin iştirakınızla 400 meqavatlıq bu istilik elektrik stansiyasını işə saldıq. Qeyd etdiyiniz kimi, bu, Cənubi Qafqazda yük rejimindən asılı olaraq 214-216 qram xüsusi şərti yanacaq işlədən yeganə yarımstansiyadır. Yəni, çox qənaətcildir və onun faydalı iş əmsalı 57,4 faizdir. İl ərzində 3,2 milyard kilovat-saat enerji istehsal edir.

Prezident İlham Əliyev: Hazırda stansiya hansı səviyyədə işləyir, tam gücü nə qədərdir?

Baba Rzayev: Tam gücü ilə işləyir. Biz rejimdən asılı olaraq 380 meqavat yükləyirik, hazırda 380 meqavatla işləyir.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı. Bu, bizim enerji potensialımızı böyük dərəcədə gücləndirir və artan tələbatı da təmin edəcəkdir. Eyni zamanda, ilin əvvəlində sizə göstəriş vermişdim ki, “Azərbaycan” İstilik Elektrik Stansiyasının təmir-bərpa işləri təmin edilsin, 8 blokdan 5-də yenidənqurma işləri aparılmalı və tamamlanmalı idi. Bu sahədə vəziyyət necədir?

Baba Rzayev: Cənab Prezident, beş blokda yenidənqurma işləri artıq başa çatıb. Bundan başqa, məruzə etdiyim kimi, 500 kilovoltluq açıq paylayıcı qurğu tamamilə yenidən qurulub, 330 kilovoltluq

paylayıcı qurğuda isə işlərin 80 faizdən çoxu icra olunub. Bu, qəzaların qarşısını tamamilə almağa kömək edəcək.

Cənab Prezident, mən Sizə məruzə etmək istəyirəm ki, Ulu Öndər bu stansiyanın təməlini qoydu. Çox çətinliklə də olsa, sovetlər birliyindən bu layihəni alıb Azərbaycanda yerləşdirməyə nail oldu. Siz də bu stansiyaya ikinci həyat verdiniz. Bu, Mingəçevir camaatında həqiqətən çox böyük ruh yüksəkliyi yaradıb. "Azərbaycan" İstilik Elektrik Stansiyasında və Mingəçevir Su Elektrik Stansiyasında 1600 nəfərdən çox adam işləyir. Onlar ümidlərini itirmişdilər ki, yəqin, bunun dövrü artıq bitib, bundan sonra 3 il, 5 il iş yeri olmayacaq. Bugünkü vəziyyəti görürlər və bilirlər ki, həqiqətən orada hələ 20-30 il də işləmək mümkün olacaq.

Prezident İlham Əliyev: Elədir. Amma əfsuslar olsun ki, əvvəlki dövrlərdə stansiya öz potensialını böyük dərəcədə itirmişdi. Ona görə mən "Azərenerji"nin yeni rəhbərliyi qarşısında vəzifə qoymuşdum ki, itirilmiş güclər bərpa edilsin. O vaxt belə hesablanmışdı ki, ən azı 300 meqavat elektrik enerjisi potensialı bərpa edilməlidir. Bu istiqamətdə hansı addımlar atılıb və gələn il hansı işlər gözlənilir?

Baba Rzayev: Cənab Prezident, artıq 200 meqavatı bərpa olunub və biz 300 meqavat yox, 400 meqavat gözləyirik, bir az da ondan çox. Biz 400 meqavatı yay rejimində gözləyirik. Qış rejimində isə təqribən 500-550 meqavat artırılmasını gözləyirik.

Prezident İlham Əliyev: Yəni, qalan 3 blok da təmir olunacaq?

Baba Rzayev: Bəli, tamamilə. Əsas məsələ odur ki, biz onun həm soyutma sistemini, həm də bütün kimyəvi reagentlər olan sahəsini tamamilə yenidən qurmuşuq. Orada blokların özünü, generator, turbin və qazanları tamamilə yenidən qururuq. Amma köməkçi qurğu və binaların hamısını demək olar ki, sıfırdan tikməyə başlamışıq.

Prezident İlham Əliyev: Çox vacibdir, bu, bizim strateji obyektimizdir. Keçən ilin yayında baş vermiş qəza əlbəttə ki, bizə çox baha başa gəldi. Bundan həm bizim vətəndaşlar əziyyət çəkdilər, metroda qalanlar oldu, həm də sənaye müəssisələri ziyan çəkdi. Ona görə qəzanın səbəblərinin araşdırılması üçün komissiya yaradıldı və səhlənkarlığa, pozuntulara yol verən bütün vəzifəli şəxslər işdən kənarlaşdırıldı. Ona görə məhz bizim strateji obyektimiz olan Mingəçevir Elektrik Stansiyasının bərpası və qəzadan özümüzü sığortalamaq məsələləri "Azərenerji"nin yeni rəhbərliyi qarşısında əsas vəzifə kimi dayanmışdır. Eyni zamanda, 400 meqavat gücündə olan "Şimal-2" stansiyasının məhz Bakıda inşa edilməsi bizim enerji generasiya güclərimizin ölkə ərazisində daha bərabər şəkildə paylanmasına xidmət göstərir.

Qəzadan sonra mən göstəriş vermişdim ki, bununla paralel olaraq, bizim bütün metro stansiyalarında generatorlar quraşdırılsın. Generatorların əsas işi ondan ibarətdir ki, əgər qəza baş verərsə, qatarlar perrona qədər hərəkət edə bilsinlər və eskalatorlar da işləsinlər. Generatorların quraşdırılması nə yerdədir? Bu iş başa çatıb, yoxsa yox?

Baba Rzayev: Cənab Prezident, məruzə edim ki, bu iş artıq 100 faiz başa çatıb. Artıq mərkəzi idarəetmə pultu Bakı Metropoliteninin baş ofisindədir və orada təhvil-təslim işləri başa çatıb. Bizim 10 yarımstansiyada gücü 2500, 2000 və 1000 kilovolt olan 17 generator quraşdırılıb və 39 meqavat yeni güc mənbəyi yaradılıb və ehtiyata verilib. İşlər çox yüksək səviyyədə tam başa çatıb.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı. Bir məsələ də daim diqqət mərkəzində olmalıdır. Bu da bərpaolunan enerji növlərinin yaradılmasıdır. Şadam ki, bu sahəyə xarici investorlar da böyük maraq göstərirlər. Hazırda Azərbaycan Energetika Nazirliyi bu işlərlə məşğul olur, tender elan olunubdur və bu sahədə böyük təcrübəsi olan şirkətlər tenderdə iştirak edirlər. Yəni, sevindirici hal ondan ibarətdir ki, Azərbaycana investisiya qoymaq istəyən şirkətlər öz aralarında rəqabət aparırlar. Vaxtilə biz investorları inandırmağa çalışırdıq ki, gəlib vəsait qoysunlar. Ancaq indi investorlar özləri maraq göstərirlər. Biz tenderin qalibini açıq və şəffaf tender şərtlərinə uyğun müəyyən etməliyik. Bu, çox sevindirici haldır. Çünki söhbət təqribən 400-500 meqavat gücündə bərpaolunan elektrik stansiyalarının inşasından gedir. Eyni zamanda, keçən il biz Azərbaycanda dövlət xətti ilə yaradılmış külək elektrik stansiyasının açılışını mənim iştirakımla qeyd etdik. Stansiyanın gücü 50 meqavatdır və bu stansiya indi necə işləyir? Əlavə stansiyanın tikintisi nəzərdə tutulur, yoxsa yox?

Baba Rzayev: Cənab Prezident, qeyd etdiyiniz kimi, 50 meqavat gücündə Yaşma Külək Elektrik Stansiyası tam gücü ilə işləyir. Biz 2018-ci ildə 60 milyon kilovat-saat, 2019-cu ildə isə 80 milyon kilovat-saat enerji istehsalına nail olmuşuq. Artıq bu günə olan məlumatlar bizdə var. Bu da təxminən 13-14 milyon kubmetr qazın qənaəti deməkdir, buna böyük ehtiyac var. Sizin tapşırığınızla Bakı-Quba magistralının sağ tərəfində - təzə yolla köhnə yolun arasında 84 meqavat gücündə Şurabad Külək Elektrik Stansiyasının artıq bütün layihə-smeta sənədləri hazırlanmış, torpaqların alınması, ötürmə xətləri məsələləri həll edilib və "Vestas" şirkəti bu işə cəlb olunub.

Prezident İlham Əliyev: Yəni, gələn il işlərə başlaya bilərik?

Baba Rzayev: Bəli, gələn il işlərə başlaya biləcəyik.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı, buna ehtiyac var. Çünki bizim indi generasiya gücümüz daxili tələbatdan daha böyük həcmdə istehsal olunur. Bu da

təbiidir. Çünki həmişə bizdə ehtiyat olmalıdır və eyni zamanda, yaradılmış şərait imkan verir ki, biz elektrik enerjisini ixrac edək və bu gün bu sahə ölkəmizə valyuta gətirir. İxrac da olmalıdır, daxili tələbat da təmin edilməlidir. Ancaq biz hamımız onu da bilməliyik ki, daxili tələbat artır və artacaq. İlk növbədə, artan əhali təbii ki, yeni güclərin işə salınmasını diktə edir, digər tərəfdən, ölkəmizə gələn xarici qonaqlar, onların sayı artıq bu il 3 milyonu keçibdir və təbii ki, bu xidmət sektorunda mövcud olan enerji potensialı daha da artmalıdır və əlbəttə ki, əsas məsələ artan sənayedir. Bu il qeyri-neft sektorumuzda sənaye istehsalı 14 faiz artıbdır və bizim sənayeləşmə ilə bağlı olan digər layihələr bu gün reallaşır. Sənaye parkları, sənaye zonaları, yeni sənaye müəssisələri yaradılır ki, bütün bunlar enerji tələb edir. Ona görə biz öz strateji addımlarımızı elə atmalıyıq ki, daim Azərbaycanın tələbatı, o cümlədən sənaye istehsalı ilə bağlı olan tələbat enerji generasiya gücləri ilə, yarımstansiyalarla, ötürücü xətlərlə təmin edilsin ki, heç bir problem olmasın. Necə ki, bu gün heç bir problem yoxdur. Ona görə əminəm ki, gələn il də "Azərenerji" və onun bütün kollektivi öz vəzifə borcunu ləyaqətlə yerinə yetirəcək və Azərbaycanda enerji dayanıqlılığı daim təmin ediləcəkdir.

Qırğız Respublikası parlamenti sədrinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 17-də Qırğız Respublikası parlamentinin - Joqorku Keneşin sədri Dastanbek Cumabekovu qəbul edib.

Joqorku Keneşin sədri Dastanbek Cumabekov Qırğız Respublikasının Prezidenti Sooronbay Jeenbekovun salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev Qırğız Respublikasının Prezidenti Sooronbay Jeenbekovun salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Qırğızıstan Prezidentinə çatdırmağı xahiş etdi.

Görüşdə bu ilin oktyabrında Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının VII Zirvə Görüşünün uğurla keçirildiyi, Qırğız Respublikasının Prezidenti Sooronbay Jeenbekovun da bu toplantıda iştirak etdiyi və dövlətimizin başçısı ilə görüşü məmnunluqla xatırlandı. Bu görüş zamanı ölkələrimiz arasında siyasi, iqtisadi, humanitar və digər sahələrdə əməkdaşlıq məsələlərinin müzakirə olunduğu bildirildi. Azərbaycanın TÜRKPA-nın IX plenar iclasına uğurla ev sahibliyi edəcəyinə əminlik ifadə olundu.

Söhbət zamanı xalqlarımızın ortaq köklərə və mədəniyyətə malik olduğu qeyd edildi, Türk Şurası, Türkdilli Ölkələrin Parlament Assambleyası çərçivəsində də əməkdaşlığın önəmi bildirildi.

Görüşdə ölkələrimizin beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində əməkdaşlığı, Bakı və Bişkek şəhərləri arasında birbaşa hava əlaqəsinin yaradılması, turizm, mədəniyyət və digər sahələrdə əməkdaşlığa dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Özbəkistan Ali Məclisi Senatının sədrinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 17-də Özbəkistan Ali Məclisi Senatının sədri xanım Tanzila Narbayevanı qəbul edib.

Ali Məclis Senatının sədri Tanzila Narbayeva Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı. Qeyd etdi ki, Şavkat Mirziyoyev Azərbaycana səfəri zamanı burada gördüyü inkişaf proseslərindən Özbəkistana dərin təəssüratlarla qayıdıb.

Özbəkistan Ali Məclisi Senatının sədri Prezident İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın Özbəkistana səfərini səbirsizliklə gözlədiklərini qeyd etdi. Tanzila Narbayeva Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın fəaliyyəti ilə yaxından tanış olduqlarını deyərək onun Azərbaycanda gedən inkişaf proseslərinə böyük töhfə verdiyini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Özbəkistan Prezidentinə çatdırmağı xahiş etdi.

Görüşdə bu il Azərbaycanda keçirilən Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının VII Zirvə Görüşünün əhəmiyyəti vurğulandı, bu tədbirdə Özbəkistan Prezidenti Şavkat Mirziyoyevin də iştirak etdiyi və Özbəkistanın Türk Şurasına tamhüquqlu üzv olması məmnunluqla qeyd edildi. Söhbət zamanı TÜRKPA-nın Bakıda IX plenar iclasının uğurla keçəcəyinə, burada mühüm məsələlərin müzakirə ediləcəyinə və yaxşı nəticələrin əldə olunacağına əminlik bildirildi. Vurğulandı ki, bu tədbir ölkələrimiz arasında mövcud olan dostluq və qardaşlıq əlaqələrini bir daha təsdiq edəcək.

Türkiyə Böyük Millət Məclisinin Sədrinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 18-də Türkiyə Böyük Millət Məclisinin Sədri Mustafa Şentopun başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Mustafa Şentop Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Türkiyə dövlətinin başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

Görüşdə bu yaxınlarda TANAP qaz kəmərinin Avropa ilə birləşən hissəsinin açılış mərasiminin tarixi hadisə olduğu vurğulandı və bu, Türkiyə-Azərbaycan birliyinin növbəti nümayişi kimi dəyərləndirildi. Ölkələrimiz arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin bütün istiqamətlərdə, o cümlədən siyasi, iqtisadi, ticarət, enerji sahələrində uğurlu nəticələr verdiyi bildirildi, dövlət başçıları arasında mütəmadi görüşlərin bu əlaqələrin genişləndirilməsi işinə xüsusi töhfə verdiyi qeyd olundu.

Söhbət zamanı ikitərəfli münasibətlərimizin möhkəmlənməsində parlamentlərarası əməkdaşlığın rolu vurğulandı.

Görüşdə, həmçinin TÜRKPA-nın IX plenar iclasının əhəmiyyətinə toxunuldu, Azərbaycanın Türk Şurasına uğurla rəhbərlik etməsinin və təşkilata dünyada marağın getdikcə artmasının önəmi qeyd olundu, bu qurum çərçivəsində əməkdaşlığın daha da genişləndirilməsi üçün böyük imkanların olduğu bildirildi.

Qazaxıstan Parlament Məclisinin Sədrinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 24-də Qazaxıstan Parlament Məclisinin Sədri Nurlan Niqmatulinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Nurlan Niqmatulin Qazaxıstanın birinci Prezidenti-Elbası Nursultan Nazarbayevin və Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin salamlarını Prezident İlham Əliyevə çatdırdı. O, Qazaxıstanın birinci Prezidenti Nursultan Nazarbayevə Türk Şurasının üzv ölkələrinin prezidentlərinin birgə qərarı ilə Türk Şurasının fəxri sədri adının verilməsinə görə qazax xalqı adından səmimi minnətdarlığını bildirdi. Qonaq Bakıda gedən böyük inkişaf proseslərinin onlarda dərin təəssürat yaratdığını dedi.

Prezident İlham Əliyev Qazaxıstanın birinci Prezidenti-Elbası Nursultan Nazarbayevin və Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevin salamlarına görə minnətdarlığını bildirdi, onun da salamlarını Qazaxıstanın birinci Prezidenti-Elbası Nursultan Nazarbayevə və Qazaxıstan dövlətinin başçısına çatdırmağı xahiş etdi.

Görüşdə Qazaxıstanın birinci Prezidenti-Elbası Nursultan Nazarbayevlə Azərbaycanın ümummilli lideri Heydər Əliyev arasında şəxsi dostluğun xalqlarımız arasında münasibətlərin inkişafında böyük rol oynadığı vurğulandı, Prezident İlham Əliyevin ikitərəfli əlaqələrimizin möhkəmləndirilməsi işinə verdiyi töhfələr xüsusi qeyd olundu.

Söhbət zamanı Azərbaycanla Qazaxıstan arasında əlaqələrin müxtəlif istiqamətlərdə, o cümlədən nəqliyyat, energetika və iqtisadi sahələrdə uğurla inkişaf etdiyi bildirildi, dövlət başçıları arasında görüşlərin bu münasibətlərin möhkəmləndirilməsi baxımından önəmi vurğulandı.

Görüşdə, həmçinin Azərbaycanda yaxşı investisiya mühitinin olduğu, ölkəmizin investisiyalar üçün cəlbediciliyinin beynəlxalq qurumlar tərəfindən də təsdiq edildiyi bildirildi.

Söhbət zamanı parlamentlərarası əlaqələrin əhəmiyyətinə toxunuldu, TÜRKPA-nın Azərbaycanda keçirilən IX plenar iclasında Qazaxıstanın da yüksək səviyyədə təmsil olunduğu və bu tədbirin münasibətlərimizin inkişafına töhfə verdiyi qeyd edildi.

Rusiya Federasiyasının İqtisadi İnkişaf naziri, Rusiya-Azərbaycan Hökumətlərarası İqtisadi Komissiyasının həmsədrinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 24-də Rusiya Federasiyasının İqtisadi İnkişaf naziri, Rusiya-Azərbaycan Hökumətlərarası İqtisadi Komissiyasının həmsədri Maksim Oreşkinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Maksim Oreşkin Prezident İlham Əliyevə xatirə hədiyyəsi təqdim etdi.

Azərbaycan Prezidenti İlham ƏLİYEV dedi:

-Diqqətinizə görə çox sağ olun. Sizi yenidən görməyimə şadam. Xoş gəlmisiniz.

Bu gün biz əməkdaşlığımızın bir ilini bir növ rəsmən başa vururuq. Bu il çox səmərəli və məhsuldar olub. Mənim fikrimcə, bu il biz həm əvvəlki illərdə, həm də bu il nəzərdə tutduqlarımızın hamısına nail olmuşuq. Əlbəttə, bu il münasibətlərimizin davamlı inkişafı həm regional siyasətdə, həm də bütövlükdə çox mühüm amildir. Buna görə əminik ki, gələn il də uğurlu əməkdaşlıq edəcəyik, nəzərdə tutduğumuz planlar, başladığımız layihələr həyata keçiriləcək. Eyni qayda ilə sizin əvvəlki səfəriniz çərçivəsində iri əczaçılıq za-

vodu açıldı, yeni maşınqayırma zavodunun təməli qoyuldu. Əlbəttə, rəmzi haldır ki, əməkdaşlığımızın bu ilini ölkələrimizi əlaqələndirən körpünün açılışı ilə başa vururuq. Mən bunu çox əlamətdar hadisə hesab edirəm. Ona görə ki, həm sovet dövründə, həm də postsovet illərində Rusiya ilə Azərbaycanı yalnız bir körpü bağlayırdı, hərçənd onu əsl körpü adlandırmaq da olmaz, o körpü çoxdan köhnəlmişdi. Buna görə yeni körpü biznes, qarşılıqlı faydalı beynəlxalq əməkdaşlıq, nəqliyyat dəhlizi üçün yeni qapılar deməkdir. Beləliklə, ilin məhz bu cür əlamətdar hadisə ilə başa çatması çox rəmzi məna daşıyır.

Bu il ərzində əlamətdar hadisələr çox olub - Prezident Vladimir Vladimiroviç Putin və Rusiyanın digər rəhbərləri ilə mənim görüşlərim, rəsmi nümayəndə heyətlərinin səfərləri, iqtisadi, humanitar sahədə əməkdaşlıq. Gələn il də çox mühüm tədbirlər nəzərdə tutulur, o cümlədən Sankt-Peterburqda keçiriləcək mədəniyyət forumunda Azərbaycan əsas qonaq kimi təmsil olunacaq. Bu, çox şərəfli missiyadır. Biz Rusiya tərəfinə minnətdarıq ki, belə bir fəxri qonaq qismində məhz bizim ölkəmiz seçilib. Bu tədbirə hazırlıq ən yaxın vaxtlarda başlanacaq.

Sizi bir daha salamlamaq istərdim. Şadam ki, tez-tez görüşürük. Buna səbəb həm praktiki, həm də mərasim xarakterli tədbirlərin çox olmasıdır. Sizi görməyə bir daha şadam və yeni ildə sizə uğurlar, dost Rusiyaya yeni qələbələr arzu edirəm.

Rusiyanın İqtisadi İnkişaf naziri Maksim OREŞKİN dedi:

-Çox sağ olun, hörmətli İlham Heydər oğlu. Mən və həmkarlarım doğum gününüz münasibətilə Sizi bir daha təbrik edirik. Bu gün çox gözəl gündür. Biz gələndə hava dumanlı idi. İndi isə göy qübbəsi altında mavi səma görünür. Bu, çox yaxşı əlamətdir.

Biz hər dəfə Azərbaycana gəlməyə sevinirik. Həqiqətən indi bizim həyata keçirdiyimiz, məntiqi sonluğa çatdırdığımız layihələrin sayı get-gedə artır. Bu, çox yaxşı haldır. Ona görə ki, hər bir belə layihə ölkələrimizi daha da yaxınlaşdırır, iqtisadiyyatımız daha fəal artır, insanların rifahı yaxşılaşır. Buna görə biz bu məqsədlərə istiqamətlənmişik və bu yöndə işləyirik. Biz hər addımda yeni layihələr düşünüb tapmağa çalışırıq, onlar həqiqətən bizim irəliləməyimizə kömək edir. Məsələn, indicə həmkarlarımızla maliyyə məsələsi ilə bağlı bir məqamı müzakirə edirdik. Baxarıq, ola bilsin bu istiqamətdə işləyəcəyik. Rusiyada "Mir" adlanan bir ödəmə sistemi var. Bizim türkiyəli həmkarlarımız bu sistemi öz bazarlarında tətbiq edirlər. Bu, Türkiyəyə gedən rusiyalı turistlər üçün çox münasibdir. Siz bizim qarşımızda turist mübadiləsini inkişaf etdirmək vəzifəsini qoymusunuz. Biz bu göstəricini milyona çatdırmağa çalışırıq. Həqiqətən, turistlərin ölkələrimiz arasında gediş-gəlişi nə qədər sadə, rahat olsa, turist axını bir o qədər çox olacaq. Biz həmkarlarımızla razılığa gəlmişik ki, bu məsələni araşdıraq, həmin sistemin Azərbaycanda tətbiq edilməsinin nə dərəcədə mümkün olmasını aydınlaşdıraq. Buna görə daha fəal işləməyə hazırıq.

Dünya Etnoidman Konfederasiyasının sədrinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 24-də Dünya Etnoidman Konfederasiyasının sədri Bilal Ərdoğanı qəbul edib.

Bilal Ərdoğan Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın adından və öz adından dövlətimizin başçısını ad günü münasibətilə təbrik etdi, ona Azərbaycan xalqının rifahı naminə fəaliyyətində uğurlar və möhkəm cansağlığı arzuladı.

Təbrikə və göstərilən diqqətə görə təşəkkürünü bildirən Prezident İlham Əliyev bu gün Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan ilə telefonla danışdığını məmnunluqla qeyd etdi.

Söhbət zamanı Çövkən Milli Atüstü Oyunu üzrə Prezident Kubokunun final mərhələsinin Azərbaycanda yüksək səviyyədə təşkil olunduğu bildirildi, milli idman oyunlarının inkişaf etdirilməsi istiqamətində ölkələrimizin əməkdaşlığının önəmi vurğulandı.

İsrailin ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfirinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 25-də İsrailin ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Corc Dikin etimadnaməsini qəbul edib

Səfir Corc Dik fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdi.

Corc Dik etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdi.

Sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev səfirlə söhbət etdi.

Corc Dik ölkəmizdə səfir təyin olunmasından məmnunluğunu ifadə edərək Azərbaycanda mövcud olan multikultural və tolerant mühitin onda dərin təəssürat yaratdığını diqqətə çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev dinlərarası dialoqun inkişafı yolunda Azərbaycanın beynəlxalq müstəvidə böyük səylər göstərdiyini və uğurlu addımlar atdığını bildirərək, bunun dünya birliyi tərəfindən yüksək qiymətləndirildiyini vurğuladı. Dövlətimizin başçısı Azərbaycanda bütün dinlərin və millətlərin nümayəndələrinin dinc və mehriban şəraitdə yaşadığını məmnunluqla qeyd etdi.

Görüşdə iqtisadi, ticarət, turizm, humanitar, kənd təsərrüfatı sahələrində əməkdaşlığa dair fikir mübadiləsi aparıldı.

Əlcəzairin ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfirinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 25-də Əlcəzairin ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fövqəladə və səlahiyyətli səfiri xanım Salima Abdelhakın etimadnaməsini qəbul edib.

Səfir Salima Abdelhak fəxri qarovul dəstəsinin qarşısından keçdi.

Səfir etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdi.

Sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev səfirlə söhbət etdi.

Əlcəzairin Azərbaycanda ilk qadın səfiri olduğunu deyən Salima Abdelhak Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın xarici siyasət sahəsində uğurlar əldə etdiyini bildirərək bu münasibətlə təbriklərini çatdırdı. O bildirdi ki, Bakının əsrarəngiz gözəlliyi buraya gələn turistləri valeh edir və buradakı çox böyük inkişaf prosesləri dərin təəssürat doğurur.

Səfir, eyni zamanda, Azərbaycanda mühüm beynəlxalq tədbirlərin də yüksək səviyyədə təşkil olunduğunu məmnunluqla qeyd etdi.

Salima Abdelhak qadın səfir olaraq Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyevanın Azərbaycanın inkişafı naminə fəaliyyətindən fəxr hissi keçirdiyini vurğuladı.

Görüşdə ölkələrimiz arasında iqtisadi, ticarət, turizm, elm-təhsil, tələbə mübadiləsi və digər sahələrdə əməkdaşlıq məsələləri ətrafında müzakirələr aparıldı.

Türkiyə Respublikasının Ticarət naziri xanım Ruhsar Pekcanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin qəbulu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 26-da Türkiyə Respublikasının Ticarət naziri xanım Ruhsar Pekcanın başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini qəbul edib.

Qonaqları salamlayan Prezident İlham Əliyev dedi: Xoş gəlmisiniz.

Ruhsar Pekcan: Çox təşəkkür edirik. Çox məmnun olduq. Cənab Prezidentimizin Sizə sevgilərini, salamlarını gətirdik.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun, təşəkkür edirəm.

Ruhsar Pekcan: Cənab Prezidentimizin və Sizin uzaqgörənliklə ölkələrimiz arasındakı əməkdaşlığa verdiyiniz önəmə əsaslanaraq biz cənab nazir Cabbarovla birlikdə iqtisadi-ticari əlaqələrin inkişaf etdirilməsi istiqamətində, inşallah, gözəl işlər görəcəyik. Bu gün onunla da görüşümüz olacaq. Xatırladım ki, Birgə İqtisadi Komissiyanın toplantısında 147 maddədən ibarət ortaq fəaliyyət planı hazırladıq. Mən cənab Cabbarov ilə birlikdə bu 147 maddədə qarşıya qoyulan vəzifələrin həyata keçirilməsini daim nəzarətdə saxlayacağıq. Azərbaycanın Gömrük Komitəsinin sədri ilə Ankara görüşümüzdə Sadələşdirilmiş Gömrük Dəhlizi ilə bağlı anlaşma memorandumu imzalamışıq. Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə olaraq Sizlərin də dəstəyi ilə, inşallah, həm ortaq biznes forum keçirəcək, həm də ortaq Sadələşdirilmiş Gömrük Dəhlizi haqqında anlaşma memorandumu imzalayaraq ölkələrimiz arasında ticarətin, gömrük-keçid prosedurlarının asanlaşdırılması ilə bağlı birgə addımlar atacağıq. Həmçinin cənab prezidentlərimizin dəstəyi ilə yaxın zamanlarda bizə güzəştli ticarət müqaviləsi imzalamaq qismət olacaq. Zati-alinizin və cənab Prezidentimizin razılığı ilə bu müqaviləni, - 15 maddəlik məhdud bir müqavilədir, - genişləndirib sənədə yeni nəsil azad ticarət razılaşmalarını, xidmətləri, sərmayələri də daxil etmək istəyirik. Azərbaycanın, SOCAR-ın Türkiyədəki sərmayələri bizim üçün son dərəcədə önəmlidir. Biz də bütün dəstəyimiz, təşviqimizlə SOCAR-ın yanındayıq. İnşallah, yeni sərmayələr də gözləyirik. Azərbaycanın investisiya imkanlarının tanıdılması ilə bağlı sentyabrda təqdimat təşkil etməyi nəzərdə tuturduq. Amma, cənab Prezident, indi həmkarlarımızla müzakirələr aparıb fevral ayında Türkiyədə Azərbaycanın investisiya iqlimi ilə bağlı təqdimat təşkil etməyi planlaşdırırıq.

Prezident İlham Əliyev: Çox gözəl, çox təşəkkür edirəm. Xahiş edirəm mənim də səmimi salamlarımı əziz qardaşım Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğana çatdırasınız. İki gün bundan öncə biz telefonla danışdıq, bu il ərzində görülmüş işlərə bir daha nəzər saldıq. Doğrudan da 2019-cu il bizim əlaqələrimiz üçün çox uğurlu il olmuşdur. Bizim çoxsaylı görüşlərimiz, eyni zamanda, nazirlər səviyyəsində keçirilmiş görüşlər, beynəlxalq tədbirlərdə görüşlərimiz birliyimizi daha da gücləndirdi. Bildiyiniz kimi, bu il Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Zirvə Görüşü keçirilmişdir. Bu Zirvə Görüşü bir daha türkdilli dövlətlər arasındakı birliyi, həmrəyliyi təsdiq etdi. Əlbəttə, Türkiyə-Azərbaycan əlaqələri xüsusi önəm daşıyır və bu əlaqələr bu gün ən yüksək zirvədədir. Biz siyasi, iqtisadi, sərmayə qoyuluşu, enerji, nəqliyyat, mədəniyyət sahələrində sıx əməkdaşlıq edirik. Elə bir sahə yoxdur ki, biz uğurla əməkdaşlıq etməyək.

Əlbəttə, bu il də çox önəmli hadisələr birgə qeyd olundu. Onlardan biri də TANAP-ın Avropa sərhədinə çatdırılması layihəsidir. Biz TANAP-ın Türkiyə bazarına çatdırılmasını keçən il qeyd etmişdik. Bu il

noyabrın sonunda isə TANAP artıq Avropa sərhədinə çatdırıldı və bu tarixi hadisəni birlikdə qeyd etdik. Əminəm ki, gələn il Cənub Qaz Dəhlizi tam istismara veriləcək və beləliklə, bizim birgə həyata keçirdiyimiz bu nəhəng layihə artıq başa çatacaq.

Qarşılıqlı sərmayə qoyuluşu məsələlərində də çox gözəl nəticələr var. Azərbaycan bu günə qədər Türkiyəyə 17 milyard dollardan çox, Türkiyə isə Azərbaycana 12 milyard dollardan artıq sərmayə qoyub. Qeyd etdiyiniz kimi, SOCAR-ın yeni planları, yeni sərmayə qoyuluşu layihələri var. Onlar da həyata keçdikcə bizim Türkiyəyə yatırdığımız sərmayənin həcmi 20 milyard dollara çatacaq. Bu, bir daha bizim qardaşlığımızı göstərir. Çünki ancaq bir-birinə sıx bağlı olan ölkələr bir-birinin iqtisadiyyatına bu qədər yatırım qoya bilərlər.

Biz çox şadıq ki, Azərbaycanda yüzlərlə Türkiyə şirkəti fəaliyyət göstərir. Onlar bizim üçün çox önəmli layihələrdə - xüsusilə texnoloji baxımdan tutumlu, inşaat və sənaye layihələrində iştirak edirlər. Bakıda bir çox müasir binanın inşaatında, dizaynında və memarlığında Türkiyə şirkətlərinin izi vardır. Burada xarici şirkətlər arasında dövlət xətti ilə gerçəkləşən layihələrdə Türkiyə şirkətləri böyük üstünlük təşkil edir. Bu da təbiidir. Çünki biz hər bir sahədə bir-birimizi dəstəkləyirik, həm siyasi sahədə, həm də iqtisadi və ticarət sahələrində. Qarşılıqlı ticarət dövriyyəsi də artır. Artıq hazır olan preferensianal ticarət anlaşması da imzalanandan sonra ticarət dövriyyəsi daha da artacaq.

Əminəm ki, sizin Azərbaycana bugünkü səfəriniz çox uğurlu olacaq. Bu, bizim ilin sonunda iki ölkə arasındakı əlaqələrə verdiyimiz önəmin gözəl nəticəsi, bir yekunudur. Yekun da çox müsbətdir.

Ruhsar Pekcan: İnşallah, cənab Prezidentim. Azərbaycanın və Türkiyənin beynəlxalq platformalarda hər zaman bir-birinin yanında olması da cənab Prezidentimizin və Zati-alinizin sayəsində bizim ayrı bir xüsusiyyətimizdir. Biz sizlərə təşəkkür edirik. Sizin TANAP-la bağlı mərasimdəki çıxışınızı daim xatırlayıram. Bu, möhtəşəm, ölkələrimizin əlaqələrini çox yaxşı izah edən bir çıxış idi.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN SƏFƏRLƏRİ

Rusiya Federasiyasına işgüzar səfər

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 2-də Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin dəvəti ilə Rusiya Federasiyasına işgüzar səfərə gəlib.

Hər iki ölkənin dövlət bayraqlarının dalğalandığı Soçi Beynəlxalq Aeroportunda dövlətimizin başçısını Krasnodar vilayətinin qubernator müavini Anatoli Voronovski, Şoçi şəhərinin meri Aleksey Kopayqorodski və digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

Oktyabrın 3-də Rusiya Federasiyasının Soçi şəhərində "Valday" Beynəlxalq Diskussiya Klubunun XVI illik iclasının plenar sessiyası keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev sessiyada iştirak edib.

"Valday" Beynəlxalq Diskussiya Klubu 2004-cü ildə yaradılıb. Klubun ilk konfransı Rusiyanın Veliki Novqorod şəhərində, Valday gölünün sahilində keçirilib. Elə klub adını da buradan götürüb. Ötən illər ərzində dünyanın aparıcı ekspertlərinin görüş yerinə çevrilən klub tədqiqatlarında qlobal siyasət və iqtisadi proseslərin araşdırılmasına xüsusi yer verir. İndiyədək klubun işində 74 ölkədən dünya elmi birliyini təmsil edən 1000-dən çox nümayəndə, həmçinin dövlət və hökumət başçıları iştirak edib. Onu da bildirək ki, digər ölkələrin rəhbərləri bu tədbirlərə məhdud sayda dəvət olunurlar.

Sessiyada əvvəlcə Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putin çıxış etdi.

Prezident Vladimir Putinin çıxışı

-Zati-aliləri Kral Abdulla. Hörmətli İlham Heydər oğlu. Hörmətli Kasım-Jomart Kamaloviç. Hörmətli cənab Rodriqo Duterte. Dostlar. Xanımlar və cənablar.

Sizin hamınızı "Valday" klubunun Soçidə keçirilən illik iclasında salamlamağa çox şadam. Yaranmış ənənəyə görə biz bu məkanda cari siyasi problemləri, hətta diplomatik diskussiyaları da bir kənara qoymağa və tarixi, mədəni və fəlsəfi kontekstdə, necə deyərlər, "uzaq gələcəyə" baxmağa, onun konturlarını cızmağa çalışırıq.

Bu dəfə təşkilatçılar bizə həqiqətən tükənməz və mən deyərdim, çox maraqlı bir mövzu – Şərq mövzusu təklif ediblər. Dünyanın ən iri və əhalisi sıx olan qitəsi kimi Asiyanın dünya məsələlərində rolu. Rusiya ilə Asiya dövlətlərinin münasibətləri bizim üçün həmişə vacib olub və xüsusi əhəmiyyət kəsb edib, zənnimcə bu münasibətlər hamı üçün maraqlıdır. Asiya ilə bizim-Rusiyanın münasibətlərinin belə xarakteri təkcə bugünkü reallıqların tələbi deyil, tarixin tələbidir.

Hindistan və Çin, Misir və İran, Türkiyə və Yaponiya, Mərkəzi və Cənub-Şərqi Asiya ölkələri böyük və qədim sivilizasiyaların varisləridir, onlar bəşəriyyətə nadir biliklər və texnologiyalar, təbabət, riyaziyyat, mədəniyyət və incəsənət sahəsində nailiyyətlər bəxş ediblər.

Ziyalı, yaradıcı insanlar mühitində Asiya həmişə xüsusi duyğular oyadıb, bir qədər müəmmalı və mistik görünüb, bəlkə heç də həmişə sona qədər aydın olmayan, lakin hökmən maraq doğuran mənəvi qüvvə və müdriklik mənbəyi kimi məşhurlaşıb.

Rusiyada Şərqin əlvan rəngləri bizim neçə-neçə yazıçı, şair, rəssam, musiqiçi üçün ilham mənbəyi olub. Mən Puşkini, Rimski-Korsakovu, Arsenyevi, Vereşşagini, Kandinski və Rerixi nəzərdə tuturam. Bu adlar Rusiya auditoriyasına yaxşı məlumdur, özü də təkcə Rusiya auditoriyasına yox. Bu gün Asiya Məğribdən və Yaxın Şərqdən Şərqi və Cənub-Şərqi Asiyaya qədər bütün ucsuz-bucaqsız məkanda dünya məsələlərində onun böyük irsinə bugünkü, şübhəsiz böyük və artan potensialına uyğun təbii yerini özünə qaytarır.

Asiya dövlətlərinin mövqelərinin möhkəmlənməsi bütün sahələrdə nəzərə çarpır. Əlbəttə, xüsusən iqtisadiyyatda. Dünya üzrə məcmu məhsulun üçdəbir hissəsindən çoxu artıq bu regionda formalaşır. Həyat səviyyəsi də yüksəlir, dünya üzrə orta göstəricini aşır. Ən qabaqcıl texnologiyalar fəal tətbiq edilir. Əhatə dairəsinə görə misilsiz inteqrasiya prosesləri, qloballaşma həm ayrı-ayrı xarici oyunçuları, həm də onunla həmhüdud olan bütöv subregionları Asiyaya cəlb edir.

Asiya ölkələri sanballı tərəqqi nümunələri nümayiş etdirməklə bərabər, öz bənzərsizliyini saxlayır, ənənələrini qoruyur, öz köklərini xatırlayır və irəliyə doğru hərəkətində sübut edirlər ki, dövlət suverenliyi prinsipləri açıqlığa və qloballaşmaya zidd deyil, davamlı inkişaf müstəqillik və sərbəstlikdən imtina edilməsi əsasında deyil, onlara əsaslanaraq mümkündür, dövlətin artan iqtisadi və humanitar potensialı həm də siyasi subyektivlik tələb edir.

Qanunauyğun haldır ki, qloballaşmanın, texnoloji inqilabın bəhrələrindən, mənfəətlərindən müdrikliklə istifadə edən və iqtisadi liderlər sırasına daxil olan Asiya dövlətləri dünya siyasətində də daha mühüm rol oynamağa çalışırlar. Bu, tamamilə təbii prosesdir. Onlar beynəlxalq gündəliyin mühüm məsələləri barədə öz fikirlərini müdafiə edir, müstəqilliyin qədrini bilir və hesab edirlər ki, onların obyektiv artan təsiri tanınacaq. Bizim fikrimizcə bu, ədalətlidir və həm bugünkü, həm də gələcək reallıqlara tamamilə uyğundur.

Yeri gəlmişkən, vaxtilə Asiyanın belə adlandırılan oyanışı, region ölkələrinin milli və mədəni dirçəlişi beynəlxalq münasibətlərin demokratikləşməsində çox böyük rol oynayıb. Bu gün isə aşkar görünür ki,

Asiyanın iştirakı olmadan qlobal problemləri həll etmək, sadəcə, qeyri-mümkündür. Əlbəttə, ətalət üzrə və köhnə yaddaş əsasında bunu etməyə cəhd göstərmək olar. Lakin qloballıq və universallıq iddiasında olan belə qərarların legitimliyi və ən başlıcası, onların praktiki mənası çox şübhəlidir.

Çox cəhətdən Asiya dövlətlərinin sayəsində dünya obyektiv olaraq çoxqütblü və nəticə etibarilə, şübhəsiz ki, daha mürəkkəb olub. Lakin çoxqütblülük,- mən bu barədə danışmışam,- hər dərdin çarəsi deyil və o, heç də o demək deyil ki, beynəlxalq münasibətlərdə kəskin məsələlər və ziddiyyətlər bir anda öz-özünə aradan qalxacaq.

"Valday" klubunun illik məruzəsinin müəllifləri iddia edirlər və biz indicə eşitdik ki, dünya nizamının ümumiyyətlə olmayacağı dövrə qədəm qoymuşuq. Bu, praktiki olaraq indicə deyilib. Bəli, belə ssenari həqiqətən mümkündür. Lakin onun təhlükəli cəhətləri çoxdur və biz hamımız bunu başa düşürük. Ümid etmək istərdim ki, dövlətlər arasında münasibətlər nə qədər mürəkkəb olsa da, məsələn, nüvə və raket sınaqları sahəsində hüquqi məqamlar nə qədər təhlükəli olsa da, beynəlxalq hüququn mühüm roluna əsaslanan dünya nizamı transformasiyaya məruz qalacaq, lakin saxlanacaq. Biz hamımız onu qorumaq üzərində işləyəcəyik. Şübhə yoxdur ki, başqa yol demək olar bütün bəşəriyyəti qlobal təhlükələrə aparır.

Əlbəttə, dünya sistemi rəngarəng və mürəkkəb, eyni zamanda, misilsiz dərəcədə qarşılıqlı əlaqəli sistemdir. Hər kəsin öz obyektiv, heç də həmişə başqalarının maraqları ilə üst-üstə düşməyən maraqları var. Bu da aydındır. Lakin ümumi məsuliyyət hissi də var. Nəhayət, ümidvaram və əslində şübhə etmirəm ki, sağlam düşüncə, təhlükəsizliyə meyil də var.

Buna görə də dünya nizamı sistemli olmalıdır. Lakin şübhəsiz, çeviklik və qeyri-xəttilik də lazımdır. Bu, sistemdən imtina etmək deyil, reallıqları nəzərə almaqla mürəkkəb prosesi təşkil etmək bacarığı deməkdir. Bu, müxtəlif mədəni dəyərlər sistemlərini nəzərə almağı, əlbir hərəkət etməyi, stereotipləri və geosiyasi şablonları dəf etmək bacarığını nəzərdə tutur. Qlobal, regional və milli səviyyəli məsələləri yalnız bu yolla səmərəli şəkildə həll etmək olar.

Belə nümunələr göz qabağındadır. 2015-ci ildə "Valday" klubunun iclasında iştirak edənlər yəqin ki, xatırlayırlar: praktiki olaraq, həmin günlərdə Suriyada Rusiya əməliyyatlarının başlanması haqqında qərar qəbul edildi. Açıq deyirəm, o vaxt zalda olanların heç də hamısı, o cümlədən ekspertlər də inanmırdılar ki, bu əməliyyat bu cür müsbət şəkildə başa çata bilər. Əksinə, buna çox şübhə ilə yanaşırdılar, çoxları bunun nəyə lazım olması barədə suallar verir, soruşurdular ki, biz hansı bir arı yuvasına girdiyimizi başa düşürükmü? Bəzi əcnəbi tərəfdaşlar isə, - əlbəttə, burada iştirak edən ekspertləri deyil, sadəcə, beynəlxalq arenada işlədiyimiz əcnəbi tərəfdaşları nəzərdə tuturam, - açıq desək bizə mane olmağa, müqavimət göstərməyə çalışırdılar. Lakin sizin diqqətinizi görülmüş işlərin ən başlıcasına cəlb etmək istəyirəm. Əlbəttə, ilk növbədə, bizim ölkəmiz üçün edilənləri nəzərdə tuturam, çünki mən onun mənafelərini təmsil edirəm. Biz Suriya ərazisində artıq praktiki olaraq qalib gəlmiş beynəlmiləl terrorizmi məğlub etdik və onun qayıtmasının, bizim ölkəmizə və qonşu dövlətlərə sızmasının qarşısını aldıq. Yeri gəlmişkən, həmin dövlətlərlə bizim viza rejimimiz yoxdur, onlarla sərhədlərimiz şəffafdır. Biz yüzlərlə, gələcəkdə isə bəlkə də minlərlə silahlı başkəsənin ölkəmizə sızmasının qarşısını aldıq.

Bir neçə il ərzində Suriya ərazisinin çox hissəsi terrorçulardan azad edildi, zorakılıq səviyyəsi əsaslı şəkildə azaldı. Biz Astana formatı üzrə tərəfdaşlarımızla birlikdə BMT-nin dəstəyi ilə Suriyadaxili siyasi prosesi işə salmağa, bu məqsədlə İran, Türkiyə, İsrail, Səudiyyə Ərəbistanı, İordaniya, Yaxın Şərqin digər ölkələri və Birləşmiş Ştatlarla sıx işgüzar əlaqələr yaratmağa nail olduq. Hörmətli həmkarlar, razılaşın ki, çox fərqli dövlətlərin, bir-birinə münasibətdə çox fərqli emosiyaların bu cür mürəkkəb diplomatik toplusunu bir neçə il bundan əvvəl hətta təsəvvür etmək belə çətin idi. İndi isə bu, gerçəkləşmiş faktdır, biz buna nail olmuşuq.

Bizim fikrimizcə, Suriya nizamlanması regional böhranların həlli üçün bir növ model ola bilər. Həm də əksər hallarda məhz diplomatik mexanizmlər işləyəcək. Burada güc tətbiq edilməsi ifrat, məcburi istisnadır. Axı, biz Suriyada bütöv bir terrorçu kvazidövlət yaratmaq cəhdi ilə, tamamilə mübaliğəsiz deyirəm, əsl terrorçu ordu ilə üzləşdik.

Bəzən adama elə gəlir ki, həm yeni, həm də xroniki köhnə problemlərin, böhranların çoxu həddən artıq dolaşıb, onlara yanaşma da məlum deyil. Lakin təkrar edirəm, indi qeyri-ordinar, qeyri-standart addımlar və hərəkətlər dövrüdür. Suriya istiqamətində Rusiya tərəfdaşları ilə birlikdə - əlbəttə, bunu təkbaşına heç vaxt edə bilməzdik, - məhz tərəfdaşları ilə birlikdə, beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanmaqla və onlara riayət etməklə, suverenliyə hörmət etməklə, ilk növbədə, insanların həyatı, təhlükəsizliyi və maraqları barədə düşünərək hər halda çox iş görüb.

Əminəm ki, dünyada, o cümlədən Asiyada mövcud olan başqa problemləri də məhz bu cür yanaşmalar əsasında həll etmək olar. Məsələn, çoxdan bəri "məngənədə" olan Koreya yarımadasındakı vəziyyət bu qəbildəndir.

Bununla əlaqədar qeyd etməliyəm ki, Birləşmiş Ştatlar Koreya Xalq Demokratik Respublikası ilə, özü də ilkin rəsmiyyət və şərtiliklər olmadan, adi, bəzən çox kobud, təhqirlər dərəcəsinə çatan ritorika olmadan birbaşa danışıqlar aparmağı qərara alan kimi dərhal məsələnin sülh yolu ilə nizamlanmasına ümid yarandı.

Əlbəttə, biz başa düşürük və görürük ki, həll edilməmiş problemlər hələ çoxdur, qarşıda çox böyük yol var. Lakin hər halda düzgün istiqamətdə hərəkət var.

Burada Prezident Trampın cəsarətinə, qeyri-ordinar addımlar atmaq bacarığına lazımınca qiymət verməliyik. Axı, onilliklər boyu Amerika prezidentləri Koreya Xalq Demokratik Respublikasına etinasızlıq göstərir, onu izqoy hesab edirdilər. Cənab Tramp tarixi addım atmağa, anlamamaq və rədd etmək kimi "demarkasiya xətti"ni aşmağa, Kim Çen In ilə görüşməyə və danışıqlar prosesini başlamağa müvəffəq oldu.

Bir daha təkrar edirəm, ən mürəkkəb münaqişə düyünlərini qarşılıqlı əməkdaşlıq, hörmət, tərəflərin maraqlarını tanımaq, müxtəlif qəbildən olan blok fəlsəfəsindən imtina etmək prinsipləri əsasında həll etmək lazımdır və mümkündür. Məsələn, Fələstin-İsrail, Əfqanıstan, İranın nüvə proqramı ətrafında vəziyyət kimi düyünləri.

Bununla əlaqədar xatırlatmaq istəyirəm ki, Rusiya məhz bu məntiqlə cari ilin iyulunda Körfəz zonasında kollektiv təhlükəsizliyin təmin edilməsi Konsepsiyasını təqdim edib. Zənnimcə, bu ideya regionda cari gərgin və gözlənilməz şəraiti nəzərə alaraq, hələ də çox aktualdır.

Biz yığılıb qalmış yanlış təsəvvürləri, qarşılıqlı iddiaları bir kənara qoyaraq, bu regionda təhlükəsizlik və əməkdaşlıq üzrə təşkilatın yaradılmasına yeni səhifədən başlamağı təklif edirik. Bu təşkilata Körfəz ölkələri ilə yanaşı, müşahidəçi statusu ilə Rusiya, Çin, ABŞ, Avropa İttifaqı ölkələri, Hindistan və digər maraqlı dövlətlər daxil ola bilərdi.

Hörmətli görüş iştirakçıları. Gələcəyə istiqamətlənmiş bərabərhüquqlu siyasi münasibətlərin, o cümlədən Asiya ölkələri arasında münasibətlərin əsası, şübhəsiz ki, hamının davamlı və uzunmüddətli inkişafı üçün real perspektivlər açan iqtisadi tərəfdaşlıqdır.

Nümunə kimi nəqliyyat sahəsində qarşılıqlı əlaqələri göstərmək istəyirəm. Müasir avtomobil, dəniz, dəmir yolları infrastrukturu yaradılmadan ticarəti, sənaye kooperasiyasını inkişaf etdirmək, hər hansı digər sahələrdə qarşılıqlı mübadiləni təşkil etmək mümkün deyil. Bu cür Avrasiya nəqliyyat karkasının, geniş və meridian ticarət marşrutları şəbəkəsinin formalaşdırılmasını necə sürətləndirmək barədə birlikdə düşünməliyik.

Şübhəsiz ki, Rusiya bu cür birgə iş üçün açıqdır və artıq burada bir sıra birgə layihələr həyata keçirir. Onlardan biri - Şimal-Cənub ticarət marşrutu bizim ərazimizdən, Xəzər regionundan keçməklə, Avropa ölkələrindən Mərkəzi Asiya dövlətlərinə, İran və Hindistana uzanır. Digəri – Avropa-Qərbi Çin marşrutu Baltik dənizindəki Rusiya limanlarını Sarı dənizdəki limanlarla birləşdirəcək.

Daha bir perspektivli marşrut Arktika–Sibir-Asiyadır. Onun məğzi ondadır ki, Şərqi Sibirdən – Avrasiyanın mərkəzindən nəqliyyat magistralları ilə Şimal dənizinin limanlarını Sakit və Hind okeanlarının limanları ilə birləşdirmək mümkün olsun. Bu ideyanı reallaşdırmaq, çatışmayan elementləri formalaşdırmaq üçün biz Rusiyanın ən şimalında, Yamal yarımadasında yerləşən Sabetta limanına dəmir yolu xəttinin tikintisini, "Şimal en gedişi" layihələri kompleksinin reallaşdırılmasını, həmçinin Rusiya Federasiyasının şərqindəki Tuva Respublikasında Kuraqino-Kızıl dəmir yolu magistralının gələcəkdə Monqolustan, Çin və regionun digər ölkələrinə çıxışını təmin etməklə inşasını sürətləndirmək və başa çatdırmaq niyyətindəyik. Ümumavrasiya əhəmiyyətli bu təşəbbüs üzrə bütün maraqlı tərəfdaşlarla işləməyə hazırıq.

Fikrimizcə, transsərhəd, transmilli nəqliyyat arteriyaları təkcə təbii rəqabətə əsaslanan münasibətlərin qurulmasında açar, stimul deyil, həm də həmrəylik baxımından çox mühümdür. Çünki marşrutun keçdiyi ölkələrdən birində siyasi və iqtisadi sabitlik olmasa, onda bütün zəncir fəaliyyətini itirəcək. Buna görə də, qonşular təbii yolla bir-birinin tərəqqisinə can atmalıdırlar.

Məhz birgə ümumi tərəqqi prinsiplərini rəhbər tutaraq biz tərəfdaşlarımızla Avrasiya İqtisadi İttifaqını qururuq. Bu inteqrasiya birliyi hüquq bərabərliyinə, praqmatizmə, bir-birinin maraqlarının nəzərə alınmasına əsaslanır. Bu halda bizim ittifaqımız qapalı bazar deyil.

Avrasiya İqtisadi İttifaqı beynəlxalq əlaqələri fəal inkişaf etdirir. Vyetnamla azad ticarət zonası haqqında saziş imzalanıb, bu yaxınlarda, lap elə bu günlərdə Sinqapurla da bu cür müqavilə imzalamışıq. İranla azad ticarət zonası haqqında müvəqqəti saziş imzalanıb. İsrail və Misirlə danışıqlar aparılır, tezliklə Hindistanla danışıqların birinci raundu olacaq. Avrasiya İttifaqı Çinlə ticari-iqtisadi əməkdaşlıq haqqında saziş imzalayıb. Avrasiya Komissiyası ilə ASEAN arasında 2019-2020-ci illərdə əməkdaşlıq proqramının həyata keçirilməsinə başlanılmışdır.

Bütün bu razılaşmalar Avrasiya İqtisadi İttifaqı, MDB, ŞƏT, ASEAN ölkələrinin və bir sıra digər dövlətlərin potensial iştirakı ilə Böyük Avrasiya Tərəfdaşlığının formalaşdırılması baxımından vacibdir.

Avrasiya İqtisadi İttifaqı layihəsi ilə Çinin "Bir kəmər, bir yol" təşəbbüsünün əlaqələndirilməsi Böyük Avrasiyanın "daşıyıcı dirəklərindən" biri olmalıdır. Biz çinli dostlarımızla bu işin sürətləndirilməsi barədə razılıq əldə etmişik.

Bütün bu misalları gətirərək çox sadə və zənnimcə, aşkar fikri vurğulamaq istəyirəm-dövlətlər arasında praqmatizmə, bir-birinin maraqlarının nəzərə alınmasına əsaslanan bu cür münasibətlərin qurulması xoş arzular və xəyallar, çox da uzaq gələcəyin məsələsi deyil. Bu mümkündür və üstəlik, indi reallaşdırılır.

Hörmətli həmkarlar, Rusiya lap əvvəldən, təşəkkül tapdığı və formalaşdığı vaxtdan çoxmillətli, çoxkonfessiyalı ölkədir. Məlum mənada bu ölkə elə bir sivilizasiyadır ki, bir çox ənənələri və mədəniyyətləri üzvi şəkildə mənimsəyib, onların özünəməxsusluğunu, nadirliyini qoruyub, həm də orada yaşayan xalqların birliyini saxlayıb. Biz Rusiya Federasiyası xalqlarının

bənzərsizliyinin və ümumi taleyinin harmoniyası ilə çox qürur duyuruq və onu yüksək qiymətləndiririk. Biz aşkar görürük ki, dövlət daxilində müxtəliflik normal haldır. O, sözün əsl mənasında öz modelini aksiom kimi qəbul etdirməyi yox, səbirli, dözümlü olmağı, müxtəlif nöqteyi-nəzərləri anlamaq və qəbul etmək bacarığını, ənənələri və qaydaları öyrədir. Düşünürük ki, bizim bu təcrübəmiz bir çox digər tərəfdaşlarımız üçün də faydalı ola bilər. Ümumilikdə dünyadan danışdıqda bütün dövlətlərin şübhəsiz ki, müxtəlif olduğunu nəzərə alaraq, yeknəsəklik, universallaşdırma prinsipcə mümkün deyil. Müxtəlif dəyərlərin, ideyaların, ənənələrin birgə mövcud olduğu, qarşılıqlı fəaliyyət göstərdiyi və bir-birini zənginləşdirdiyi, eyni zamanda, öz xüsusiyyətlərini və fərqli cəhətlərini qoruduğu və üzə çıxardığı sistem lazımdır.

XIX əsrdə diplomatiyada belə bir obraz olub. Burada mənim həmkarlarım olan yaxşı diplomatlar var və bizim Xarici İşlər naziri mənə söylədi ki, belə demək mümkünsə Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutu günüdür. Çünki mənim həmkarlarım arasında Qazaxıstan Prezidenti və Azərbaycan Prezidenti MDBMİ-nin məzunları, digər iki həmkarım – Prezident Duterte və İordaniya Kralı isə bu universitetin fəxri professorlarıdır. Bu universitet ənənəvi olaraq, lap əvvəldən diplomatik xidmət üçün kadrların hazırlanması sahəsində aparıcı ali məktəbdir.

Vaxtilə, XIX əsrdə "böyük dövlətlərin konserti" haqqında danışırdılar. Bu gün inkişaf modellərinin, maraqların, mədəniyyət və ənənələrin qlobal "konserti" haqqında danışmaq vaxtıdır ki, burada hər alətin çıxardığı səs mühüm, əvəzolunmaz və qiymətlidir. "Musiqinin" xaric səslənməməsi, kakofoniyaya oxşamaması, əksinə harmonik səslənməsi üçün beynəlxalq həyatın bütün iştirakçılarının rəyinin və maraqlarının nəzərə alınması vacibdir. Təkrar edirəm, əsl qarşılıqlı hörmətə əsaslanan, praqmatik, deməli – gözlənilən və sıx münasibətlər məhz müstəqil, suveren dövlətlər arasında qurula bilər.

Rusiya bu cür yanaşmalara səmimi olaraq sadiqdir və müsbət gündəliyi reallaşdırır. Biz beynəlxalq hüquqa qeyd-şərtsiz əməl olunmasının, qarşılıqlı etimadın və ehtiramın möhkəmləndirilməsinin tərəfdarıyıq. Biz dövlətlərarası münasibətləri və ünsiyyəti BMT Nizamnaməsinin müddəalarına əsaslanaraq, ədalətli, demokratik prinsiplər üzrə qururuq.

Bizim ölkəmiz diqqətini təhlükəsizliyin və sabitliyin möhkəmlənməsi, beynəlxalq terrorizmə, digər çağırış və təhdidlərə qarşı mübarizə üzərində cəmləşdirib. Biz Asiya da daxil olmaqla bərabər və bölünməz təhlükəsizlik sisteminin geniş kollektiv iş əsasında yaradılması istiqamətində fəaliyyət göstəririk.

Yeri gəlmişkən, üç həftədən sonra elə burada, Soçidə Rusiya-Afrika sammiti keçiriləcək. Biz onun gedişində afrikalı həmkarlarımıza, dostlarımıza bərabərhüquqlu və ən müxtəlif sahələri – iqtisadiyyat, energetika, nəqliyyat, təhsil və ekologiyanı əhatə edən geniş gündəlik təqdim etməyə hazırıq.

Sonda mövzudan kənar da olsa, amma hər halda bizim əsas mövzumuzla bağlı olan hadisəni danışmaq istəyirəm. Təxminən iyirmi il əvvəl-2000-ci il ərəfəsində mənim "Rusiya minilliklərin qovuşuğunda" sərlövhəli məqaləm dərc olundu. Məqalədə o zaman dünyanın vəziyyəti, inkişaf perspektivləri ilə bağlı təhlil, mənə elə gəlir ki, ümumilikdə reallığa uyğun idi.

Rusiya həqiqətən də XX əsrin 90-cı illərini öz tarixinin ən çətin dövrlərindən biri kimi yaşayıb. Kəskin daxili siyasi, iqtisadi, sosial böhranlarla yanaşı, biz həm də beynəlxalq terrorizm tərəfindən təcavüzə məruz qaldıq. O zaman Rusiya çox təhlükəli, arxasınca hər bir xalq, hər bir millət və ölkə üçün ən pis hadisələrin – dağıntı və dövlətin süqutunun baş verəcəyi həddə yaxınlaşmışdı. Bu təhdid havadan asılmışdı və insanların bir çoxu onu hiss edirdi.

Biz o zaman, əlbəttə, tamamilə real olaraq irimiqyaslı vətəndaş müharibəsinə yuvarlana, dövlət bütövlüyümüzü, suverenliyimizi itirə və dünya siyasətinin periferiyasında qala bilərdik. Yalnız rus xalqının və Rusiyanın digər xalqlarının müstəsna vətənpərvərliyi, igidliyi, nadir səbri və əməksevərliyi nəticəsində ölkəmiz bu təhlükəli xətdən uzaqlaşdırıldı.

Bu iyirmi il ərzində yəqin ki, nələrisə başqa cür, daha yaxşı etmək olardı. Lakin biz nadir təcrübə qazandıq və düşünürəm ki, o, dünyada da istifadə oluna bilər. Biz həmkarlarımızla bu zala daxil olmazdan əvvəl ən mühüm problemlərdən biri – terrorizm haqqında danışırdıq və müzakirə aparırdıq.

Həqiqətən bizdə - Rusiyada həll edilməmiş problemlər hələ çoxdur. Bununla yanaşı, siyasi sabitlik, bütün xalqın öz gücünü səfərbər etməsi sayəsində Rusiya nəinki dirçəlib və iqtisadi, sosial sahələrdə möhkəmlənməkdə davam edir, həm də planetin aparıcı, nüfuzlu və məsuliyyətli dövlətləri arasında inamla öz yerini tutur. Bizim ölkəmiz mövcud dünya nizamının qarantlarından biri kimi öz öhdəliklərini tam şəkildə yerinə yetirir. Əminəm ki, bu, gələcəkdə də belə olacaq. Əgər biz birlikdə fəaliyyət göstərsək, bu, daha səmərəli olacaq.

Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Moderator: Hörmətli həmkarlar, sözü bizim qonaqlara verərkən, necə deyərlər, Qərbdən Şərqə gedirik ki, çıxış etmək üçün söz vermək prinsipimiz aydın olsun. İndi sözü növbəti çıxışçıya - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Heydər oğlu Əliyevə veririk.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin çıxışı

-Hörmətli Vladimir Vladimiroviç.

Hörmətli xanımlar və cənablar.

İlk növbədə, "Valday" Diskussiya Klubunun növbəti iclasında iştirak etməyə dəvət üçün Vladimir Vladimiroviç Putinə dərin təşəkkürümü bildirmək istərdim. Qeyd etmək istərdim ki, klubun fəaliyyətini

Azərbaycanda böyük maraqla izləyirlər. O, müasir dünyanın aktual məsələlərinin müzakirə edildiyi və əməkdaşlığın dərinləşməsi üçün tövsiyələr verilən ən mühüm beynəlxalq məkanlardan birinə çevrilib.

Mən Vladimir Vladimiroviçin çıxışını böyük maraqla dinlədim və hər məsələdə onunla razıyam. Minilliklərin sərhədində Rusiyada yaranmış vəziyyətdən bəhs edərkən onun demədiyi yeganə məsələ budur ki, Rusiyanın çox ağır sınaqlardan şərəflə çıxmasında əsas amil Vladimir Putin amilidir. Bu, həqiqətdir, bunu hamı bilməlidir. Məhz onun cəsarəti, qətiyyəti, müdrikliyi, vətənpərvərliyi sayəsində Rusiya ən çətin sınaqlardan çıxdı və bu gün dünyanın aparıcı böyük dövlətidir. Bu gün Vladimir Vladimiroviçlə bizim görüşümüz oldu. Bizim görüşlərimiz müntəzəm xarakter daşıyır və hətta bir neçə aylıq kiçik fasilə bizə pauza kimi təsir bağışlayır. Ölkələrimiz arasında münasibətlər strateji əhəmiyyət kəsb edir. Təsadüfi deyil ki, biz bir-birimizi strateji tərəfdaşlar adlandırırıq. Bu gün biz ikitərəfli münasibətlərin çox geniş gündəliyini nəzərdən keçirdik və gələcək qarşılıqlı fəaliyyətin yollarını müəyyənləşdirdik. Ölkələrimiz arasında çox fəal siyasi dialoq mövcuddur. Dövlət başçılarının və digər rəsmi şəxslərin müntəzəm görüşləri əməkdaşlığımızın dərinləşməsinə şərait yaradır. Biz beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində fəal qarşılıqlı əlaqə saxlayırıq, ən mühüm, ümdə məsələlərdə ənənəvi olaraq bir-birimizi dəstəkləyirik. Avropa Şurası Parlament Assambleyasının iyun sessiyasında Rusiyanın bu təşkilata qayıtması məsələsi müzakirə edilərkən Azərbaycan nümayəndə heyəti tam tərkibdə çıxış edərək Rusiyanın AŞPA-ya qayıtmasının lehinə səs verdi. Mən bu münasibətlə həmkarlarımızı təbrik etmək istərdim.

Ticari-iqtisadi münasibətlərimizin inkişafında müsbət dinamika müşahidə olunur. Biz əmtəə dövriyyəsini hər il artırırıq. Bu, get-gedə çətinləşir, çünki keçən il biz təqribən 20 faiz artım barədə danışırdıqsa, bu il artım daha çox olub. Beş “Yol xəritəsi” çərçivəsində əməkdaşlığın prioritet istiqamətlərinin müəyyən edilməsi, şübhəsiz ki, ticari əlaqələrin daha da genişlənməsinə səbəb olacaq. Azərbaycanda Rusiya kapitallı 700-ə yaxın şirkət fəaliyyət göstərir. Azərbaycan Rusiyada 1,2 milyard dollar, Rusiya Azərbaycanda 4,6 milyard dollar həcmində sərmayə qoyub. Burada biz geri qalırıq, lakin bunun obyektiv səbəbləri var. Onu da qeyd etmək istərdim ki, sənayeləşmə məsələsində Rusiya bankları bizə çox kömək edir. Onlar iqtisadiyyatın real sektorunda həyata keçirilən layihələr üçün təqribən 1 milyard dollar kredit ayırıblar.

Hərbi-texniki əməkdaşlıq fəal inkişaf edir. Bu gün biz bu istiqamətdə işi davam etdirmək barədə razılığa gəldik. Hərçənd, Rusiyadan texnika alınması çərçivəsində bizim aramızda artıq imzalanmış kontraktların məbləği 5 milyard dollar təşkil edir, bunun 3 milyard dolları artıq reallaşıb. Dediyim kimi, biz bu istiqamətdə işi davam etdirmək niyyətindəyik.

Bizim əməkdaşlığımızın mühüm istiqamətlərindən biri də nəqliyyat sahəsidir. 2018-ci ildə Şimal-Cənub dəhlizi vasitəsilə daşınmış yüklərin həcmi əvvəlki ildəkindən 8 dəfə çox olub. Həcmlər hələlik böyük deyil, lakin dinamika güclü təsir bağışlayır. Onu da qeyd etmək istərdim ki, Şimal-Qərb dəhlizi də işə düşüb. Rusiyadan yüklər Azərbaycan ərazisindən keçməklə, həm cənub, həm də qərb istiqamətində göndərilir. Bu, çox cəhətdən onun sayəsində mümkün olur ki, biz tarif siyasətimizi razılaşdırmışıq və son vaxtlar Azərbaycanda müasir nəqliyyat infrastrukturuna böyük sərmayə yatırılıb.

Bizim əlaqələrimizin bir göstəricisi həm ölkələrimiz, həm də xalqlarımız arasında münasibətlərin ruhu və xarakteri barədə parlaq təsəvvür yaradır. Keçən il 880 min rusiyalı Azərbaycana səfər edib. Bu il onların sayı daha çoxdur. Sirr deyil ki, turistlər təkcə görməli yerlərə baxmaq və milli mətbəx təamlarını dadmaq üçün getmirlər. Onlar o yerə gedirlər ki, orada özlərini təhlükəsiz, rahat, öz evlərində olduğu kimi hiss edirlər. Zənnimcə, bu fakt turizmin sürətlə artmasına dəlalət edir.

Təhsil sahəsində böyük uğurları qeyd etmək istərdim. Artıq neçə ildir ki, Azərbaycanda Moskva Dövlət Universitetinin filialı, habelə Birinci Moskva Dövlət Tibb Universitetinin filialı fəaliyyət göstərir. Azərbaycanın bütün dövlət ali məktəblərində rus dili bölmələri var. Ölkəmizdə 25 min tələbə rus dilində təhsil alır. Təhsilin rus dilində olduğu 338 məktəbdə 130 min şagird də rus dilində oxuyur.

Daimi diskussiyaların mövzularından biri Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanması məsələsidir. Rusiya ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədridir. Onun vasitəçilik üçün mandatı var. Qeyd etməliyəm ki, Dağlıq Qarabağ və Azərbaycanın digər 7 rayonu 25 ildən çoxdur erməni işğalı altındadır. Dağlıq Qarabağ əzəli Azərbaycan torpağıdır. Sovet dövründə Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayəti yaradılmışdı. Qeyd etməliyəm ki, bu münaqişə ilə əlaqədar çox vaxt reallığı əks etdirməyən geniş fikir müxtəlifliyi var. Bu məsələyə aydınlıq gətirmək üçün deməliyəm ki, 1921-ci ildə Qafqaz bürosunun qərarında Dağlıq Qarabağın çox vaxt erməni tərəfinin interpretasiya etdiyi kimi, Azərbaycana verilməsi deyil, onun Azərbaycanın tərkibində qalması göstərilmişdir. Münaqişə başlayana qədər Azərbaycan SSR-in Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətində yaşayan azərbaycanlı və erməni əhalinin say nisbəti 25:75 faiz kimi olub. Münaqişə nəticəsində Dağlıq Qarabağdan, həmçinin digər 7 rayondan bütün azərbaycanlı əhali qovulub, başqa sözlə desək, orada etnik təmizləmə aparılıb.

Bu gün də işğal olunmuş ərazilərdə azərbaycanlı əhali yoxdur və işğal olunmuş ərazilər, onların böyük bir hissəsi yandırılmış, dağıdılmış torpaqlar, viran

qoyulmuş evlər, məktəblər, ictimai binalardır. Münaqişə nəticəsində Azərbaycan humanitar fəlakətlə üzləşib. Dağlıq Qarabağdan və Azərbaycanın işğal olunmuş digər ərazilərindən olan 700 mindən çox məcburi köçkün, üstəgəl müasir Ermənistanın ərazisindəki öz tarixi torpaqlarından qovulmuş 250 min azərbaycanlı. BMT Təhlükəsizlik Şurası erməni silahlı qüvvələrinin işğal olunmuş ərazilərdən dərhal və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən dörd qətnamə qəbul edib. İyirmi beş ildən çoxdur ki, bu qətnamələr yerinə yetirilmir. Burada biz mühüm məsələyə - qəbul olunmuş qərarların yerinə yetirilməsinə gəlirik. BMT Təhlükəsizlik Şurası ali beynəlxalq orqandır. Əgər 25 ildən çox müddətdə Təhlükəsizlik Şurasının qəbul etdiyi qərarlar yerinə yetirilmirsə, onda bu, həmin təşkilatın səmərəliliyi ilə bağlı bir çox suallar doğurur. Azərbaycanda bizi qətnamələrin yerinə yetirilməsinin reallaşdırılmasının seçmə xarakteri narahat edir. Bəzən onlar bir neçə gün ərzində yerinə yetirilir, bəzən isə müəyyən hərbi əməliyyatların həyata keçirilməsində onlara, ümumiyyətlə, ehtiyac qalmır. Bizimlə bağlı məsələdə isə qətnamələr kağız üzərində qalır. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində, BMT-nin bütün dünya tərəfindən qəbul edilmiş Nizamnaməsi, BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri və Helsinki Yekun Aktı çərçivəsində həll olunmalıdır. Ermənistanın baş naziri son vaxtlar tez-tez təkrarlayır ki, münaqişənin həlli Azərbaycan xalqı, Ermənistan xalqı və Dağlıq Qarabağ xalqı üçün məqbul olmalıdır. İndi deməliyəm ki, "Dağlıq Qarabağ xalqı" məfhumu mövcud deyil. Dağlıq Qarabağın əhalisi var, münaqişə başlayana qədər bu, bərabər hüquqlara malik olan Azərbaycan və erməni əhalisindən ibarət idi. Azərbaycan üçün hansı həll variantının məqbul olmasına gəldikdə isə, o, Azərbaycanın bütün dünya tərəfindən tanınmış ərazi bütövlüyünün bərpa olunması, qaçqınların və məcburi köçkünlərin öz doğma torpaqlarına, o cümlədən Dağlıq Qarabağa qayıtmasından ibarətdir. Bu, Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə və Helsinki Yekun Aktına uyğundur.

Deməliyəm ki, Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təcavüzü bu gün də davam edir. Dünən erməni snayperi tərəfindən dinc sakin, münaqişə zonasından uzaqda, Ermənistanın Azərbaycanla sərhədində yerləşən Qazax rayonunun sakini qətlə yetirilib. Həmçinin deməliyəm ki, 2016-cı ilin aprelində hərbi təxribat zamanı altı dinc sakin, o cümlədən balaca qız qətlə yetirilib.

Həmçinin Ermənistan baş nazirinin təəccüb doğuran bəyanatına toxunmaq istərdim. Bu bəyanat təkcə Azərbaycanda təəccüblə qarşılanmayıb, ona Rusiya Federasiyası tərəfindən də "Valday" forumu çərçivəsində müvafiq cavab verilib. Beləliklə, bəyanat sözbəsöz belədir: "Qarabağ Ermənistanın bir hissəsidir və nöqtə". Birincisi, yumşaq desək, bu, yalandır. Dünya tərəfindən həm Aran, həm də Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi kimi tanınıb. Ermənistan özü də bu qanunsuz qurumu tanımır. Qarabağ tarixi, əzəli Azərbaycan torpağıdır. Beləliklə, Qarabağ Azərbaycandır və nida işarəsi.

İşğala, 1990-cı illərin əvvəlində ölkəmizdə hər səkkiz nəfərdən birinin qaçqın olduğu humanitar fəlakətə baxmayaraq, Azərbaycan böyük inkişaf və quruculuq yolu qət edib. Ölkədə oyuncaq, xalqazidd, satqın Xalq Cəbhəsi rejiminin hakimiyyətdə olduğu müstəqilliyin ilk illəri istisna olmaqla, 26 ildir Azərbaycan sabitlik şəraitində yaşayır və burada əsas xidmət vətəndaş müharibəsinin qarşısını almış, işğalı dayandırmış, xaosun, dağıntının öhdəsindən gəlmiş və Azərbaycanı quruculuq yoluna çıxarmış Prezident Heydər Əliyevə məxsusdur. Beləliklə, 26 ildir ki, Azərbaycan xalqı sabitlik və inkişaf şəraitində yaşayır. Ölkəmizin beynəlxalq mövqeləri möhkəmlənir. Bunun göstəricilərindən biri bir neçə il əvvəl ölkəmizin 155 dövlətin səsi ilə BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvü seçilməsidir. Bu, o qədər də asan deyildi, bizim üçün 3 gün və 16 tur tələb olundu, lakin ədalət zəfər çaldı. Həmçinin qeyd etmək istərdim ki, Rusiya Federasiyası və digər 154 ölkə bizə böyük dəstək verdi.

Bizi sevindirir ki, Bakı artıq bir neçə ildir Rusiya və NATO-nun ali hərbi komandanlıqlarının görüş yeri seçilir. Bunu bizə göstərilən etimadın ifadəsi kimi qiymətləndiririk. Bu ayın sonunda Bakıda Qoşulmama Hərəkatının sammiti keçiriləcək. Azərbaycan 3 il müddətinə bu təşkilatın sədri olacaq.

Qarşımızda duran beynəlxalq gündəliklə yanaşı, əlbəttə, biz diqqətimizi iqtisadi inkişafla bağlı daxili problemlərə yönəldirik. Bu istiqamətdə böyük nəticələr əldə olunub. Azərbaycan xarici borcu az olan dövlətdir. Bu göstəriciyə görə biz 9-cu yerdəyik, xarici borc Ümumi Daxili Məhsulun 17 faizini təşkil edir. Məlumat üçün deyim ki, Rusiya 6-cı yerdədir. Biz rəqib deyilik, lakin həmişə ən yaxşı nəticələrə istiqamətlənirik. Yoxsulluğun azaldılması üzrə böyük işlər görülür və bu göstərici 2003-cü ildəki 49 faizdən 5 faizə endirilib. İqtisadi artım sosial problemlərin həllinə də imkan verir. Bu il minimum əməkhaqqı təxminən 2 dəfə, minimum pensiya 70 faiz artıb. Biz müasir texnologiyalara sərmayə qoyuruq, əhalimizin 80 faizi internet istifadəçisidir. Azərbaycan 3 peyki olan ölkədir. Bunlardan ikisi telekommunikasiya, biri isə Yer səthini müşahidə edən peykdir.

Son olaraq Vladimir Vladimiroviçin nəqliyyat layihələrinin təkcə ticarətin inkişafına kömək etməməsi, həmçinin xalqlar arasında körpü olması barədə tezisinə dəstək olaraq demək istəyirəm ki, bu istiqamətdə bizim ölkəmizdən keçən Şimal-Cənub və Şərq-Qərb dəhlizləri məhz beynəlxalq əməkdaşlığın genişləndirilməsi və risklərin azaldılması istiqamətində addımlardır, layihələrdir.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sessiyada çıxış edən İordaniya Kralı II Abdulla, Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev və Filippin Prezidenti Rodriqo Roa Duterte "Valday" Beynəlxalq Klubunun əhəmiyyətinə toxundular, Asiya regionunun dünyada artan rolundan, terrorizmin doğurduğu təhdidlərdən, dünyada gedən qlobal siyasi və iqtisadi proseslərdən bəhs etdilər.

Sonra Prezident İlham Əliyev və tədbir iştirakçıları sualları cavablandırdılar.

- Sualım Prezident Əliyevədir. Bizim ölkələrimizin iştirakı ilə iqtisadiyyat sahəsində inteqrasiya layihələri, o cümlədən Şimal-Cənub ticarət marşrutu, Sizin xatırlatdığınız Şimal-Qərb nəqliyyat dəhlizi regional təhlükəsizlik üçün nadir əsaslar yaradır. Bu sistemin parametrləri Bakıdan necə görünür? Təhlükəsizlik sahəsində Rusiya-Azərbaycan əlaqələri onun qurulmasına necə kömək edir?

- Şübhəsiz ki, bu məsələlər qarşılıqlı əlaqəlidir. Mən öz şərhlərimdə demişəm ki, nəqliyyat layihələri yük göndərənlər, yaxud tranzit ölkələr üçün təkcə gəlir qazanmaq üçün əlavə imkanlar yaratmır, bunlar ölkələri qarşılıqlı asılı vəziyyətə salır. İstənilən tranzit ölkə öz qonşuları ilə yaxşı münasibətlərə malik olmalıdır, yoxsa bu tranzit sadəcə baş tutmayacaq. Azərbaycana gəlincə, biz artıq çoxdandır həm müasir nəqliyyat infrastrukturunun, həm də regionumuzda etimad mühitinin yaradılmasına investisiya qoyuruq. Düşünürəm ki, biz tərəfdaş ölkələrin birgə səyləri ilə nadir əməkdaşlıq formatı yaratmağa nail olmuşuq. Həmin format bu gün xalqlarımızın rifahına, eləcə də təhlükəsizliyin möhkəmlənməsinə xidmət edir. Hesab edirəm ki, beynəlxalq təcrübədə qarşılıqlı asılılıq və qarşılıqlı tamamlama bütövlükdə sabitlik və təhlükəsizlik amillərindən biridir.

Azərbaycan nəqliyyat infrastrukturuna xeyli vəsait qoyub. Biz Bakı yaxınlığında çox böyük ticarət limanını istifadəyə vermişik. Həmçinin dəmir yolları bizi üç qonşumuzla birləşdirir. Avtomobil yolları da yük axınının artmasına təkan verir. Coğrafi yerləşmə təbii ki, geosiyasi vəziyyətdən asılıdır. Onun həm müsbət, həm də mənfi cəhətləri ola bilər. Fikrimcə, hər bir hökumətin vəzifəsi ölkəsinin coğrafiyasını müsbətə yönəltməkdir. Zənnimcə, biz buna nail olmuşuq. Azərbaycan "Bir kəmər, bir yol" layihəsinin fəal iştirakçısıdır və bu ilin aprelində Pekin konfransında Cənubi Qafqazın yeganə ölkəsi kimi iştirak edib. Biz, həmçinin Şimal-Cənub layihəsinin mühüm tərəfdaşıyıq. Azərbaycan həm Şərq-Qərb, həm də Şimal-Cənub dəhlizlərində iştirak edən yeganə ölkədir. Mən bu gün dedim ki, biz artıq Şimal-Qərb dəhlizinin işə düşməsinə şadıq. Beləliklə həmin layihələr, təbii ki, regional təhlükəsizliyin möhkəmlənməsinə kömək edəcək.

Sizin sualınızın ikinci hissəsinə - Azərbaycanla Rusiya arasında münasibətlərin təhlükəsizliyə necə kömək etməsi məsələsinə gəlincə, düşünürəm ki, toqquşmaların, xaosun, vətəndaş müharibələrinin, münaqişələrin, dini ekstremizmin tüğyan etdiyi dənizdə Rusiya və Azərbaycanın sabit ictimai-siyasi vəziyyətdə olan və o cümlədən beynəlxalq terrorizmə, ekstremizmə qarşı mübarizədə qarşılıqlı fəaliyyət göstərən ölkələr olduğunu görmək üçün bizim regiona baxmaq kifayətdir. Həm Rusiya, həm də Azərbaycan Qafqaz ölkələridir. Təbii ki, bizi Qafqaz birləşdirir. Bizi Xəzər dənizi birləşdirir. Qeyd etməliyəm ki, təhlükəsizliyin və əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsi işində ötən ilin avqustunda Aktauda Xəzər dənizinin hüquqi statusunun tənzimlənməsi haqqında konvensiyanın imzalanması böyük rol oynadı. Beləliklə, Rusiya-Azərbaycan münasibətləri artıq çoxdan ikitərəfli çərçivədən çıxaraq regionumuzda sabitliyin mühüm amilinə çevrilib.

Fransa Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun eksperti Tatyana Kostuyeva Janın ekologiya ilə bağlı sualını cavablandıran Prezident Vladimir Putin bu barədə Prezident İlham Əliyevin də öz münasibətini bildirməsini xahiş edərək dedi:

-Ümumiyyətlə, ekologiya məsələləri yəqin ki, hamını narahat edir. İlham Heydər oğlu, bəlkə, həqiqətən, bu barədə fikrinizi bildirəsiniz?

-Mən Vladimir Vladimiroviçin tezislərini tam dəstəkləyirəm. Öz tərəfimdən demək istərdim ki, Azərbaycanda da elektrik enerjisinin istehsalında qaz və hidroresurslardan istifadə edirik. Bu planda biz, həmçinin tullantılar üzrə öhdəliklərimizi yerinə yetiririk. Mövzu qlobal xarakter daşıyır və əlbəttə, əsas, həlledici sözü iqlimin istiləşməsində başlıca töhfə verən ölkələr deməlidir. Bizim ölkəmiz ərazi baxımından kiçikdir və əhalisi də azdır, ona görə də biz qlobal proseslərə ciddi təsir etmirik. Lakin beynəlxalq ictimaiyyətin məsuliyyətli üzvü kimi öz tərəfimizdən həm ölkəmizdə, həm də Xəzər regionunda ekoloji şəraiti yaxşılaşdırmaq üçün zəruri tədbirlər görürük. Çünki bu, təkcə bizə yox, həm də digər sahilyanı ölkələrə və bütövlükdə regiona aiddir.

Sonra dövlət başçılarının "Valday" Beynəlxalq Diskussiya Klubunun XVI illik iclasının iştirakçıları ilə qeyri-formal görüşü oldu.

Oktyabrın 3-də Soçidə dövlət başçılarının "Valday" Beynəlxalq Diskussiya Klubunun XVI illik iclasının iştirakçıları ilə qeyri-formal görüşü olub.

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin, Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayev və Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev görüşdə çıxış etdilər.

Prezident Vladimir PUTİN dedi:

-Hörmətli dostlar, xanımlar və cənablar, həmkarlar.

İcazə verin, sizin hamınızı qeyri-rəsmi şəraitdə bir daha salamlayım. Bu məkanda işə uzun illər boyu maraq göstərdiyinizə görə sizə təşəkkür etmək istəyirəm. Mənim fikrimcə bu məkan yaxşı, davamlı format kəsb edib və mütəxəssislərin, özü də təkcə mütəxəssislərin yox, həm də demək olar ki, geniş ictimaiyyətin layiqli hörmətini qazanmışdır.

Mənə belə gəlir ki, bu illər ərzində hətta müəyyən komanda yaranıb. Bu komanda çoxmillətli və sözün yaxşı mənasında bizim xalqın dediyi kimi, müxtəliftərkibli, amma hər halda komandadır.

Mən həmkarlarıma - artıq burada olmayan, lakin o bilir, təşəkkür sözlərimi eşidib, İordaniya Kralına, Prezident Duterteyə, həmçinin burada iştirak edən Qazaxıstan və Azərbaycan prezidentlərinə ayrıca təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Sizin hamınızı salamlamaq üçün məmnuniyyətlə onlara söz verirəm.

Sonra Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart TOKAYEV çıxış etdi:

-Hörmətli xanımlar və cənablar.

Bu gün podiumda əyləşərkən mənə tanış olan çoxlu simaları gördüm və fürsətdən istifadə edib sizə möhkəm cansağlığı, uğurlar, firavanlıq arzu etmək istərdim. Valday forumuna dəvətə görə Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Vladimiroviç Putinə bir daha təşəkkür edirəm, ona böyük və səmimi hörmət bəslədiyimi bildirirəm.

Bu forum Rusiyanın hüdudlarından kənarda da məşhurdur. Bu, nüfuzlu diskussiya məkanıdır. Bugünkü iclas mənim fikrimcə uğurlu oldu və əlbəttə, diskussiyanın gedişini Vladimir Vladimiroviç idarə edirdi, sizin suallarınız əsasən ona ünvanlanmışdı. Lakin biz də imkan daxilində öz töhfəmizi verdik. Zənnimcə bu cür diskussiyalar davam etməlidir, çünki onlar müasir dünyada baş verənləri anlamaq üçün çox faydalıdır. Sağ olun!

Azərbaycan Prezidenti İlham ƏLİYEV dedi:

-Valday forumuna dəvətə görə mən də Vladimir Vladimiroviçə təşəkkür etmək istərdim. Bu forumun işində iştirak etmək böyük şərəfdir.

Mən artıq demişəm ki, forum aktual məsələlərin müzakirəsi üçün ən mühüm beynəlxalq məkanlardan biridir. Bugünkü mövzu Şərqə həsr edilmişdi. Lakin təbii ki, biz bu mövzunun çərçivəsindən kənara çıxdıq. Mənə belə gəlir ki, bu gün həqiqətən çox maraqlı, səmimi diskussiya keçdi, panelin hər bir iştirakçısı öz fikrini sərbəst ifadə edə bildi. Siz də qeyd etdiyiniz kimi, bizim fikrilərimiz çox cəhətdən üst-üstə düşürdü.

Zənnimcə bugünkü panel tərəfdaşların, dostların, həmfikirlərin paneli idi. Bugünkü panelə verdiyi töhfəyə görə Vladimir Vladimiroviçə xüsusi təşəkkür edirəm, işin əsas ağırlığı onun üzərinə düşürdü. Biz də bacardığımız qədər kömək edirdik. Bir daha sağ olun. Hamınıza firavanlıq diləyirəm.

Yeri gəlmişkən, demək istərdim ki, zalda da çoxlu köhnə dostlarımı, o cümlədən Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun məzunlarını gördüm. Vladimir Vladimiroviç, ürəyinizdə arzu tuta bilərsiniz - Siz Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun iki məzunu arasında əyləşmisiniz.

Prezident Vladimir PUTİN: Mənim arzum budur ki, bizim işimizin nəticələri real siyasətdə əməli fayda versin, bizim diskussiyalar dünyanın ən mühüm problemlərinin həllinə müxtəlif ölkələrin yanaşmalarında onların mövqelərini daha yaxşı anlamağa kömək etsin, bu problemlərin həllində isə biz hamımız maraqlıyıq.

İcazə verin bu yolda bizə uğurlar arzulayım. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Oktyabrın 4-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Rusiya Federasiyasına səfəri başa çatıb.

Türkmənistan Respublikasına işgüzar səfər

Oktyabrın 10-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev MDB Dövlət Başçıları Şurasının iclasında iştirak etmək üçün Türkmənistana işgüzar səfərə gəlib.

Aşqabad Beynəlxalq Hava Limanında Prezident İlham Əliyevi MDB İcraiyyə Komitəsinin sədri-icra katibi aparatının rəhbəri Sergey Burutin, Türkmənistan Nazirlər Kabineti sədrinin müavini Esenmurad Orazgeldiyev və digər yüksək vəzifəli şəxslər qarşıladılar.

Oktyabrın 11-də Türkmənistanın paytaxtı Aşqabad şəhərində MDB Dövlət Başçıları Şurasının məhdud tərkibdə iclası olub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iclasda iştirak edib.

Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədov Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi, digər dövlət başçılarını salamladı.

Sonra birgə foto çəkdirildi.

MDB Dövlət Başçıları Şurasının məhdud tərkibdə iclasını açan Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədov iclasın işinə uğurlar arzuladı.

Daha sonra MDB İcraiyyə Komitəsinin sədri-icraçı katib Sergey Lebedev Şuranın iclasının gündəliyi barədə məlumat verdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iclasda çıxış etdi.

Prezident İlham Əliyevin çıxışı

- Sağ olun, hörmətli cənab Prezident.

Hörmətli dövlət başçıları.

Səmimi qəbula və qonaqpərvərliyə görə Prezident Berdiməhəmmədova təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Bizim dünənki görüşümüz Türkmənistan ilə Azərbaycan arasında münasibətlərin qardaşlıq xarakteri daşıdığını bir daha təsdiq etdi. Mən Türkmənistana keçənilki rəsmi səfərimi də səmimiyyətlə xatırlayıram. Həmin səfər müddətində mühüm məsələlərə dair geniş fikir mübadiləsi aparıldı, bizim münasibətlərimizə yeni

məzmun gətirən rekord sayda, daha dəqiq desək, 21 sənəd imzalandı. Ölkənin inkişafı, Aşqabadın abadlaşdırılması işində Türkmənistan Prezidentinin şəxsi rolunu da qeyd etmək istərdim. Burada tez-tez oluram, aşkar dəyişiklikləri, sürətli inkişafı, müasir infrastrukturu görürəm. Keçən dəfə Olimpiya şəhərciyi ilə tanış oldum. Bütün bunlar göz oxşayır, vətəndaşların idmanla məşğul olmaları və ölkənin inkişafı işinə fəal töhfə vermələri üçün yaxşı imkan yaradır. Genişmiqyaslı tikinti işləri də heyranlıq doğurur. Mən bilirəm ki, Prezident hər bir layihəyə şəxsən nəzarət edir, buna görə də şəhər inkişaf edir, nadir vahid şəhərsalma ansamblı yaradılıb.

Bugünkü Zirvə Görüşünün gündəliyindəki məsələlərdən biri Böyük Vətən müharibəsində Qələbənin 75 illiyi ilə əlaqədar dövlət başçılarının Birlik ölkələrinin xalqlarına və dünya ictimaiyyətinə müraciətidir. Ən dağıdıcı, qanlı müharibənin ön və arxa cəbhələrində xalqlarımız gələcək nəsillər üçün nümunə olan qəhrəmanlıq və igidlik göstəriblər. Faşizm üzərində ümumi Qələbəmizə Azərbaycan layiqli töhfə verib. Azərbaycanın 600 mindən çox oğlu və qızı Böyük Vətən müharibəsi cəbhələrində döyüşüb, onların yarısı ümumi Qələbəmiz uğrunda canlarından keçib. Müharibə illərində göstərdikləri igidliyə görə Azərbaycanın 130-dan çox nümayəndəsi Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adına layiq görülüb, 170 mindən çox əsgər və zabitimiz müxtəlif orden və medallarla təltif edilib. Azərbaycan bütün ölkəni yanacaqla təmin edib. Cəbhə üçün çox zəruri olan neftin 70 faizdən çoxu, benzinin 80 faizi, motor yağlarının 90 faizi Azərbaycanın payına düşürdü. Bunlar olmasaydı, sovet ordusu düşmənə qalib gələ bilməzdi. Hərbi kinoxronikada məşhur kadrlar var: Hitlerə verilən tortun üzərində alman dilində “Xəzər dənizi” sözləri yazılmış bir oyuq, həmin oyuqda “Bakı” adlı qara rəngli maye şokolad var. Hitler şokoladı qaşıqla götürür və tortun üstünə süzür, sonra svastika şəklində şokoladı götürüb “Bakı” sözü yazılan yerə qoyur. Bu kadr faşistlərin Azərbaycanın neft yataqlarını, həmçinin hamımızın bildiyi kimi, Şimali Qafqazın neft yataqlarını tutmaq planlarını vurğulayır. Əgər faşistlər Bakını tutmağa müvəffəq olsaydılar, sovet ordusu Qələbə üçün çox zəruri olan yanacaqsız qalardı, Bakı şəhəri isə havaya sovrulardı. Çünki belə fövqəladə vəziyyətdə sovet hökuməti neft quyularının düşmən əlinə keçməməsi üçün onların hamısını minalamışdı. Yəni, bu halda qurbanların sayı bəlkə yüz minlərlə olardı.

Azərbaycan elminin nümayəndələri ümumi qələbəmizə sanballı töhfə veriblər. Məsələn, böyük Azərbaycan alimi Yusif Məmmədəliyev sonradan “Molotov kokteyli” kimi məşhurlaşmış yandırıcı maye ixtira etmişdi. Bu barədə çox adam bilmir, lakin bu, həqiqətdir. Bakının zavodlarında gecə-gündüz istehsal edilən məşhur “Katyuşa” raketləri və digər silahlar düşməni dəhşətə salmışdı. Müharibədə həlak olanların xatirəsini Azərbaycanda ehtiramla yad edir, müharibə veteranlarına böyük qayğı göstərirlər. Oyuncaq, satqın, xalqa zidd, biabırçı Xalq Cəbhəsi rejiminin hakimiyyətdə olduğu 1992-1993-cü illərdə 9 May bayramı ləğv edilmişdi, müharibə veteranları isə alçaldılmağa və təhqirlərə məruz qalırdılar. Heydər Əliyev Azərbaycanda hakimiyyətə qayıdandan sonra onun ilk qərarlarından biri 9 May - Qələbə Gününün bərpa edilməsi oldu. O vaxtdan təqvimdə qırmızı rənglə qeyd olunan bu gün qeyri-iş günüdür və milli bayram kimi qeyd edilir.

Biz dövlət başçıları faşistlərin qəhrəman kimi qələmə verilməsinin əleyhinə dəfələrlə çıxış etmişik. Təəssüf ki, MDB məkanında, xüsusən Ermənistanda belə hallar baş verir. Orada əvvəlki hakimiyyət Yerevanın mərkəzində faşist cəlladı və satqın, Qaregin Njde ləqəbi ilə alman faşistlərinə xidmət etmiş Qaregin Ter-Arutyunyana heykəl qoyub. MDB ölkələrindən olan müharibə veteranlarının böyük bir qrupu Ermənistanın əvvəlki rəhbərliyinin bu həyasız addımına qarşı dəfələrlə etirazını bildirib. 2019-cu ilin mayında Rusiya Xarici İşlər Nazirliyi “Nasizmin qəhrəmanlıq kimi qələmə verilməsi, neonasizmin yayılması və irqçiliyin, irqi ayrı-seçkiliyin, ksenofobiyanın və onlarla bağlı dözümsüzlüyün müasir formalarının yayılmasına şərait yaradan praktikanın digər növləri ilə bağlı vəziyyət haqqında” məruzə təqdim edib. Həmin məruzədə deyilir: “Ermənistanın keçmiş hakim respublikaçılar partiyası millətçi təmayüllü, Üçüncü Reyx ilə əməkdaşlıq etməsi haqqında məlumat olan, birmənalı siyasi mövqeyi olmayan Qaregin Njdenin xatirəsinin əbədiləşdirilməsi üçün addımlar atıb”. Bu, Rusiya Xarici İşlər Nazirliyinin mövqeyidir.

Rusiya Federasiyasının Müdafiə naziri Sergey Şoyqunun sədrliyi ilə Müdafiə Nazirliyinin baş redaksiya heyəti tərəfindən nəşr edilmiş 12 cildlik “1941-1945-ci illərin Böyük Vətən müharibəsi” ensiklopediyasının “Böyük Vətən müharibəsi illərində gizli müharibə, kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat” adlı VI cildində dərc edilmiş “Müharibənin son dövründə hərbi əks-kəşfiyyatın fəaliyyəti” adlı məqalədə deyilir: “Əks-kəşfiyyatçılar 114-cü Dromedar oberqrupu barəsində agentura işi çərçivəsində daşnak ordusunun keçmiş generalı, almanların yanında Njde ləqəbi ilə xidmət etmiş mühacir Ter-Arutyunyanı aşkar edib və həbsə alıblar. Böyük Vətən müharibəsi illərində o, Bolqarıstan ərazisində milliyyətcə erməni olan 30-dan çox agent cəlb edib, onların təxribat hazırlığında və pozucu fəaliyyət üçün Qızıl Ordunun arxa cəbhəsinə atılmasında iştirak edib. SMERŞ qrupunun əməkdaşları olan 17 təxribatçı saxlanılıb, qalanları barədə axtarış elan edilib. Njde həm də Avropanın yəhudi əhalisinə qarşı Holokostda iştirak edib. 1942-ci ildə o, Sovet İttifaqına qarşı döyüşən erməni legionu təşkil edib. Yeri gəlmişkən, Njdenin əsas şüarı belə idi: “Almaniya uğrunda həlak olan Ermənistan uğrunda həlak olur”.

Burada şərhə ehtiyac yoxdur. Njde həbs olundu və Vladimir həbsxanasında ömrünü başa vurdu. 2016-cı ildə Ermənistan paytaxtının mərkəzində bu satqın cəllada hündürlüyü 6 metrə yaxın olan heykəl qoyulub. Təəssüf ki, Ermənistanın yeni hakimiyyəti bu heykəli götürməyib. Hesab edirəm ki, MDB məkanında faşizmin qəhrəmanlıq kimi qələmə verilməsinə yer yoxdur.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan Azərbaycan Prezidentinin çıxışında səslənən əsaslı arqumentlərə cavab verməyə uğursuz cəhd etdi. O dedi:

-İlham Heydər oğlunun nitqindən belə təəssürat yaranır ki, ümumiyyətlə, bu müharibədə Hitler yalnız ikinci dərəcəli rol oynayıb və nasist hərəkatının lideri Qaregin Njde olub. Həqiqət isə budur ki, Qaregin Njde Ermənistanın türk işğalına və türklərin təşkil etdikləri ermənilərin soyqırımına qarşı mübarizə aparıb. Həqiqət ondan ibarətdir ki, Qaregin Njde, yeri gəlmişkən, 1918-ci ildə erməni-türk müharibəsi zamanı bir çox rusiyalı zabitlərlə birgə cəbhənin mühüm hissəsinə rəhbərlik edib. Mən bir daha qeyd etmək istəyirəm ki, bizim tarix barədə obyektiv qiyməti bilməyimiz çox vacibdir. Deyilir ki, Qaregin Njde Vladimir həbsxanasında ölüb. Bir çox sovet xadimləri Vladimir həbsxanasında ölüblər. Soljenitsin QULAQ-da olub. 1937-1950-ci illərə qədər məhkum edilənlərin hamısının xalq düşmənləri olduğunu hesab edirik? Əgər belədirsə, onda bir çox görkəmli xadimlər məhkum olub öz həyatlarını həbsxanalarda bitiriblər. Bu, o demək deyil ki, biz bütün bunları fakt kimi qəbul etməliyik. Mən bu formatdan tarixi təhrif etmək, bu kifayət qədər vacib iclasın ab-havasına hansısa gərginlik gətirilməsi üçün istifadə olunmasını yersiz hesab edirəm. Hesab edirəm ki, Azərbaycan Prezidentinin sözləri, ilk növbədə, erməni xalqına hörmətsizlikdir. Mən bunu dövlət başçılarına və onların təmsil etdiyi xalqlara qarşı hörmətsizlik hesab edirəm. Hörmətli həmkarlar, mən belə gərginliyə görə üzr istəyirəm. Amma siz gördünüz ki, onun müəllifi mən deyiləm.

Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyanın çıxışından sonra növbəti çıxış edən Belarus Prezidenti Aleksandr Lukaşenko olmalı idi. Dövlətimizin başçısı Belarus Prezidentindən icazə alaraq Nikol Paşinyanın çıxışında səslənən sözlərə tutarlı faktlarla cavab verdi. Prezident İlham Əliyev dedi:

-Mən, sadəcə, şərh verməyə məcburam. Belə ki, Ermənistanın baş nazirinin çıxışında söhbət məndən gedib. Halbuki mənim çıxışımda söhbət Ermənistanın baş nazirindən, xüsusən də erməni xalqından getməyib. Hesab edirəm ki, Sovet İttifaqının digər xalqları kimi, bizim ümumi qələbəmizə böyük töhfə verən erməni xalqı, ilk növbədə, özü əvvəlki rəhbərliyin ölkəyə vurduğu bu ləkədən təmizlənməlidir. Əgər baş nazir mənim çıxışıma diqqətlə qulaq asıbsa, onda yəqin ki, o da bunu tutub. Həmçinin hesab edirəm ki, nasist əlaltıları və cinayətkarları ilə QULAQ-ın və digər düşərgələrin repressiyaya məruz qalmış dustaqlarını müqayisə etmək qətiyyən yolverilməzdir. Mən öz çıxışımı təsadüfən sitatlarla möhkəmləndirmədim. Onları kitabxanada, internetdə tapmaq olar. Rusiya Federasiyası Xarici İşlər Nazirliyinin 2019-cu ilin may sitatında və Rusiyanın Müdafiə naziri Şoyqunun redaksiyası altında 12 cildlik nəşrin sitatında kifayət qədər aydın deyilir ki, o, necə bir "xadim" olub. Həmçinin nə qədər iyrənc olsa da, onun sitatını mən bir daha təkrar edəcəyəm: "Almaniya uğrunda həlak olan Ermənistan uğrunda həlak olur". Bu, Böyük Vətən müharibəsi illərində deyilib. Buna görə də hesab edirəm ki, özünü demokratik seçilmiş təqdim edən yeni hakimiyyət, ilk növbədə, bu ləkədən, bu rüsvayçılıqdan təmizlənməli və həmin heykəli sökməlidir. Mənim dövlət başçılarına hörmətsizlik göstərdiyimə gəlincə, düşünürəm ki, bizim iclasımız, yəqin ki, bundan daha absurd tezis eşitməyib. Sağ olun.

Sonra digər dövlət başçıları çıxış etdilər.

Oktyabrın 11-də Aşqabadda məhdud tərkibdə iclas başa çatandan sonra MDB Dövlət Başçıları Şurasının geniş tərkibdə iclası keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iclasda iştirak edib.

Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədov MDB İcraiyyə Komitəsinin sədri-icraçı katib Sergey Lebedevə Türkmənistanın "Bitərəflik" ordenini təqdim etdi.

Azərbaycanın Rusiyadakı səfiri, MDB-yə üzv ölkələrin Humanitar Əməkdaşlıq üzrə Dövlətlərarası Fondunun idarə heyətinin sədri Polad Bülbüloğlu Fondun "Humanitar əməkdaşlığın inkişafında xidmətlərinə görə" medalını Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədova təqdim etdi.

İclasda bir sıra sənədlər, o cümlədən "Strateji iqtisadi əməkdaşlıq haqqında" bəyannamə imzalandı.

Daha sonra Türkmənistan Prezidenti Qurbanqulu Berdiməhəmmədovun adından nümayəndə heyətləri başçılarının şərəfinə rəsmi qəbul təşkil olundu.

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev qəbulda iştirak etdi.

Bununla da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Türkmənistana işgüzar səfəri başa çatdı.

Qəbələ rayonuna səfər

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 28-də Qəbələ rayonuna səfərə gəlib.

Dövlətimizin başçısı ümummilli lider Heydər Əliyevin Qəbələ şəhərinin mərkəzində ucaldılmış abidəsini ziyarət edərək önünə gül dəstəsi qoydu.

Qəbələ Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Səbuhi Abdullayev Prezident İlham Əliyevə son illər rayonda görülən işlər, həyata keçirilən layihələr barədə məlumat verdi.

Bildirildi ki, rayonun sosial-iqtisadi göstəriciləri xeyli yaxşılaşıb, çoxlu sosial infrastruktur obyektləri tikilib, istehsal müəssisələri yaradılıb.

Prezident İlham Əliyev müvafiq tapşırıqlarını verdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 28-də Qəbələ rayonunun Vəndam qəsəbəsində dekorativ gülçülük istixanası ilə tanış olub.

Dövlətimizin başçısına istixanada görülən işlərlə bağlı məlumat verildi.

"AzRose" MMC-nin direktoru Nicat Mirzəyev bildirdi ki, ölkəmizdə ənənəvi və ixrac potensialı yüksək sahələrdən biri də gülçülükdür. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin regionların mövcud iqtisadi potensialından daha səmərəli istifadə olunması, ənənəvi sahələrin inkişafı ilə bağlı verdiyi tapşırıq və göstərişlərə uyğun olaraq, gülçülüyün inkişaf etdirilməsi istiqamətində də zəruri işlər görülür. Bu sahənin Azərbaycanda ənənəvi xarakter daşıdığını, hələ sovet dövründə bu sahədə ciddi işlərin həyata keçirildiyini nəzərə alsaq, gülçülüyün ölkəmizdə yenidən inkişaf etdirilməsi ilə bağlı görülən işlər təqdirəlayiqdir. Çünki bu sahədə əldə olunan məhsullara dünya bazarında böyük tələbat var. Statistik göstəricilərə görə, dünya üzrə ildə təxminən 3 ton qızılgül yağı istehsal olunur. Bu bazarda Azərbaycanın da təmsil olunması ölkəmizə yeni valyuta axınını təmin edəcək, digər tərəfdən də "Made in Azerbaijan" brendinin dünyada daha da məşhurlaşmasına səbəb olacaq.

Qeyd olundu ki, Qəbələ gülçülük istixanasının yaradılması ilə bağlı işlərə 2017-ci ilin noyabr ayında başlanılıb. İllik istehsal gücü 6 milyon ədəd gül olan müəssisədə suvarma, işıqlandırma, isitmə və havalandırma sistemləri tamamilə elektronlaşdırılıb. Məhsuldarlığın artırılması məqsədilə 2005 LED lampası quraşdırılıb.

Çeşidləmə və paketləmə prosesi ilə tanışlıq zamanı bildirildi ki, Qəbələ istixana kompleksinin yaradılmasında 90 illik holland təcrübəsinə malik "Bosman van Zaal" şirkətinin texnoloji yeniliklərindən istifadə olunub. Burada "Red Naomi", "Avalanj", "Talea", "Aqua", "Sweet Avalanj", "Jumilia", "Wow" və "London eye" kimi xüsusi qızılgül növləri yetişdirilir, yerli və xarici bazarlara satışa çıxarılması hədəflənir.

İnvestisiya dəyəri 19 milyon manat təşkil edən müəssisənin ümumi ərazisi 10 hektardır. İstixana ərazisi 3 hektardır və gələcəkdə genişləndirilməsi planlaşdırılır. "AzRose" hazırda daxili bazarın 60 faizini güllə təmin edir. Qiymət daha ucuz və münasibdir. Zirə və Şəmkirdə də istixanalar var. Vəndam qəsəbəsində dekorativ gülçülük istixanasında ümumilikdə 50 yerli işçi çalışır və onların orta aylıq əməkhaqqısı 550 manat təşkil edir. Gələcəkdə istehsalın 40 faizinin Rusiya, Qazaxıstan və digər ölkələrə ixracı planlaşdırılır.

Sonda istixananın kollektivi ilə xatirə şəkli çəkdirildi.

Oktyabrın 28-də Qəbələ rayonunda 110/35/10 kilovoltluq "Qəbələ" elektrik yarımstansiyası yenidənqurmadan sonra istismara verilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev yarımstansiyada yenidənqurmadan sonra yaradılan şəraitlə tanış olub.

"Azərişıq" ASC-nin sədri vəzifəsini icra edən Vüqar Əhmədov bildirdi ki, yarımstansiyada 110/35/10 kV-luq 40 MVA gücündə iki yeni transformator quraşdırılıb, bununla da yarımstansiyanın gücü artırılaraq 80 MVA-ya çatdırılıb. Yarımstansiyanın yenidən qurulması ilə 110 kV-luq qidalandırıcı elektrik verilişi xətlərinin əlaqələnmə sxemlərinin dəyişdirilməsi mümkün olub. Bununla da "Şəki" Elektrik Stansiyası, "Ağsu" və "Ağdaş" qovşaq yarımstansiyaları arasında 110 kV-luq dairəvi elektrik təchizatı sxeminin etibarlılığı artırılıb.

Qəbələ rayonunda 21375 abonent, o cümlədən 20112 əhali və 1263 qeyri-əhali abonenti və bir sıra istehsal və infrastruktur obyektlərinin elektrik enerjisi ilə təminatı yaxşılaşdırılıb. Yarımstansiya müasir standartlara cavab verən elektron tipli rele mühafizəsi və avtomatika sistemləri ilə təchiz edilib, 110, 35 və 10 kV-luq yeni paylayıcı qurğular inşa olunub və məsafədən idarə olunan SCADA dispetçer sisteminə qoşulub.

Qeyd edildi ki, indi istehlakçıların etibarlı və keyfiyyətli elektrik enerjisi ilə təchiz olunması qarşıda duran ən mühüm vəzifələrdən biridir. Bu məqsədlə əhalinin fasiləsiz və dayanıqlı elektrik enerjisi ilə təmin olunması, qəza açılmalarının minimuma endirilməsi, kənd təsərrüfatının inkişafı məqsədilə suvarma sistemlərinin elektrik enerjisi ilə təminatı üçün ilkin profilaktik tədbirlərin görülməsi, qeyri-neft sektorunun, sənaye sahələrinin və turizm obyektlərinin elektrik təchizatının etibarlılığının yüksəldilməsi diqqət mərkəzində saxlanılır. Bu baxımdan yeni texnologiyaların tətbiqi və maddi-texniki bazanın müasirləşdirilməsi başlıca prioritetlərdəndir.

Vurğulandı ki, dövlətimizin başçısının göstərişlərinə uyğun olaraq, regionlardakı istehlakçıların elektrik enerjisi təchizatı Bakı şəhərindəki səviyyəyə çatdırılmalıdır və bu istiqamətdə silsilə tədbirlər davam

etdirilir. Hazırda ölkəmizin bütün ərazilərində perspektiv inkişaf nəzərə alınmaqla istehlakçıların etibarlı, təhlükəsiz və səmərəli elektrik enerjisi ilə təchiz edilməsinə yönələn tədbirlər geniş vüsət alıb. Paylayıcı elektrik şəbəkələrində informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının və ən müasir standartlara cavab verən idarəetmənin geniş tətbiqi də maksimum diqqətdə saxlanılır.

Prezident İlham Əliyev "Qəbələ" elektrik yarımstansiyasını, eyni zamanda, 110/35/10 kilovoltluq "Ağdaş" elektrik yarımstansiyasını işə saldı.

Qeyd edək ki, 2005-ci ildə istifadəyə verilən "Ağdaş" yarımstansiyasının istismar müddəti bitdiyindən artan tələbatı qarşılaya bilmirdi və onun yenidən qurulması zərurətə çevrilmişdi. Yarımstansiya tam yenidən qurularaq gücü 41 MVA-dan 50 MVA-ya çatdırılıb, 110 kV-luq açıq paylayıcı qurğu inşa edilib, avtomatlaşdırılmış SCADA dispetçer sisteminə qoşulub. Yarımstansiyada 35 kV-luq hava xəttinin tikintisi və şəbəkə ilə əlaqələndirilməsi, Ağdaş və Ucar rayonlarının 35 kV-luq dairəvi elektrik təchizat sxemlərinin yaradılması bu rayonlarda elektrik enerjisinin dayanıqlılığına və etibarlılığına xidmət edəcək. Ümumilikdə, son vaxtlarda Ağdaşda 195 kilometr müxtəlif gərginlikli elektrik veriliş xətti çəkilib, 3600 ədəd dayaq quraşdırılıb.

Oktyabrın 28-də Qəbələ şəhərinin içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemləri istifadəyə verilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tədbirdə iştirak edib.

"Azərsu" ASC-nin sədri Qorxmaz Hüseynov dövlətimizin başçısına məlumat verdi ki, qədim tarixə və zəngin turizm imkanlarına malik Qəbələ şəhərində əhalinin içməli su təchizatı və kanalizasiya xidmətlərindən istifadəsinin yaxşılaşdırılması məqsədilə icra olunan layihə artıq yekunlaşıb. Bu layihənin icrası Azərbaycan hökuməti və Dünya Bankının birgə maliyyələşdirdiyi "Milli Su Təchizatı və Kanalizasiya Xidmətləri Layihəsi", həmçinin dövlət investisiya proqramı çərçivəsində həyata keçirilib. Layihə 2035-ci ilə perspektiv inkişaf nəzərə alınmaqla Qəbələ şəhərində 30 min nəfərin içməli su təchizatı və kanalizasiya xidmətlərindən istifadəsinin yaxşılaşdırılmasına hesablanıb.

Qəbələ şəhərində əhalini dayanıqlı və keyfiyyətli içməli su ilə təmin etmək məqsədilə Dəmiraparançayın yatağında 8 subartezian quyusu qazılıb. Su mənbəyindən Qəbələ şəhərinə 10,5 kilometr magistral su xətti çəkilərək yeni şəbəkəyə birləşdirilib. Layihə çərçivəsində şəhərdə ümumi tutumu 10400 kubmetr olan 6 su anbarı, xlorator qurğusu və laboratoriya binası inşa edilib.

Diqqətə çatdırıldı ki, görülən işlər nəticəsində şəhərdə 132 kilometr içməli su şəbəkəsi yaradılıb, 7 mindən çox abonent yeni şəbəkəyə qoşulub və sayğaclaşma işləri aparılıb. Hazırda şəhər əhalisi yeni yaradılmış infrastruktur hesabına fasiləsiz rejimdə içməli su ilə təmin olunur. Şəhərdə 123 kilometrlik kanalizasiya şəbəkəsi və 8,2 kilometr uzunluğunda kanalizasiya kollektoru inşa edilib. Tullantı sularının təmizlənib zərərsizləşdirilməsi məqsədilə məhsuldarlığı sutkada 4400 kubmetr olan tullantı sutəmizləyici qurğunun tikintisi yekunlaşıb.

Dövlətimizin başçısı Qəbələ şəhərinə içməli suyun verilməsini bildirən düyməni basdı.

Oktyabrın 28-də "Azərxalça" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin Qəbələ filialının açılış mərasimi olub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev açılış mərasimində iştirak edib.

Dövlətimizin başçısı Qəbələ filialının açılışını bildirən lenti kəsdi.

"Azərxalça" Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin İdarə Heyətinin sədri Vidadi Muradov bildirdi ki, qədim el sənətlərindən olan xalçaçılığın inkişafı ilə bağlı son illərdə görülən işlər öz bəhrəsini verir.

Qeyd olundu ki, bu sahənin inkişafına xüsusi diqqət və qayğı sayəsində artıq bir çox bölgələrdə xalça fabrikləri istifadəyə verilib və bəzi regionlarda yeni fabriklərin açılması istiqamətində işlər gedir. Hazırda dövlət səviyyəsində bu fabriklərin yerli istehsal hesabına xammalla təmin olunması diqqət mərkəzindədir. Bu fabriklərin açılması xüsusilə qadınların işlə təmin olunmasında müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Bu sırada təbii ki, Qəbələdəki xalça fabriki də fərqlənir. Müəssisədə əsasən Şamaxı, Ağdaş, Ağsu, Kürdəmir, Hacıqabul, Göyçay, Zərdab, İsmayıllı, Qobustan, Ucar, Qəbələ, Qax, Zaqatala və Oğuz rayonlarının kəndlərində toxunan tarixi və orijinal Şirvan xalça çeşnilərinə üstünlük veriləcək. Bu çeşnilər dünya muzeylərində, şəxsi kolleksiyalarda mühafizə olunan, həmçinin respublikamızın ayrı-ayrı bölgələrindən toplanılan qədim xalçalar əsasında "Azərxalça"nın rəssamları tərəfindən hazırlanıb.

Qəbələ filialı toxuculuq emalatxanası, rəssam otağı, anbar, yeməkxana, tibb otağı, xalça-satış salonu və digər bölmələrdən ibarətdir. Emalatxanada müxtəlif ölçülü 43 dəzgahda Azərbaycan xalçaları toxunacaq və zəruri xammal və ləvazimatlarla - müxtəlif rəngli yun iplərlə, həvə, qayçı, bıçaq kimi alətlərlə təmin edilib. Toxucular Qəbələ şəhərinin və rayonun ayrı-ayrı kəndlərinin sakinləridir. Onlar bir neçə ay ərzində "Azərxalça"nın burada təşkil olunmuş hazırlıq-tədris kurslarında mütəmadi iştirak edib, xalçaçılıq üzrə bacarıq və vərdişlərini təkmilləşdiriblər. Tədris-hazırlıq kursu filial fəaliyyətə başladıqdan sonra da öz işini davam etdirəcək və bu kursun məzunları "Azərxalça" ASC-nin tədris sertifikatını alacaqlar. Xalça-satış salonunda "Azərxalça" ASC-də toxunmuş xalça və xalça məmulatlarının sərgilənməsi və satışı həyata keçiriləcək.

Dövlətimizin başçısı toxunuşu başa çatan xalçanı kəsdi.

Sonra filialın kollektivi ilə görüşən Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

- Mən sizi ürəkdən salamlayıram. Sizi yeni xalça fabrikinin açılışı münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Bu gözəl müəssisədə indi 50-dən çox iş yeri yaradılıb. Gələcəkdə iş yerlərinin sayı daha da çox olacaq. Əsas məsələ ondadır ki, burada qadınlar üçün iş yerləri yaradılır. Yəni, qadınları işlə təmin etmək üçün xüsusi tədbirlər görülür ki, Azərbaycanda iş yerləri daha da sürətlə açılsın, daha geniş əhalini əhatə etsin.

Burada iş şəraiti də, əməkhaqqı da yaxşıdır. Azərbaycanda xalçaçılıq sənətinin bundan sonra da yaşadılması üçün biz çox böyük işlər görürük. Bu məqsədlə "Azərxalça" müəssisəsi yaradılıbdır və mənim göstərişimlə ölkəmizdə 30-dan çox xalça fabriki tikilməlidir. Onlardan 10-u istifadəyə verilib, o cümlədən biri Qəbələ şəhərində. Növbəti illərdə isə 20-dən çox fabrik fəaliyyətə başlayacaq. Bu fabriklərdə minlərlə yeni iş yeri yaradılacaq.

Xalçaçılıq sənəti bizim milli sənətimizdir, bizim qədim sənətimizdir. Azərbaycan xalçaları dünyanın ən aparıcı muzeylərində nümayiş etdirilir. Xalça bizim məişətimizin ayrılmaz hissəsidir və Azərbaycan xalçaları öz keyfiyyəti ilə seçilir. Biz elə etməliyik ki, bu sənət daim yaşasın. Buna nail olmaq üçün, əlbəttə ki, belə fabriklərin yaradılması çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Əminəm ki, gənc nəsil bu gözəl sənətə gələcək və bizim peşəkar mütəxəssislərimiz öz təcrübələrini bölüşərək bunu gənc nəslə də ötürəcəklər. Beləliklə, xalça sənəti yaşayacaq, necə ki, əsrlərboyu yaşayıb.

Eyni zamanda, xalça ixracyönümlü məhsuldur. Bu xalçalar xaricə satılmaqla ölkəmizə valyuta gələcək. Biz indi Sumqayıt şəhərində böyük əyirici-boyaq müəssisəsini yaradırıq. Ölkə üzrə yun tədarük mərkəzləri yaradılır. Bizim öz boyalarımız, öz iplərimiz olacaq və idxaldan asılılıq aradan qaldırılacaq.

Ona görə "Azərxalça"nın yaradılması, görün, nə qədər böyük, gözəl hadisələrə təkan verdi. Həm iş yerləri yaradılır, biz sənətimizi yaşadırıq, gənc nəsli yetişdiririk, həm də bölgələrdə yunçuluqla bağlı aparılan tədbirlər öz səmərəsini verir və nəticədə Azərbaycan daha da güclənir, ölkəmizin uğurlu inkişafı təmin edilir.

Qəbələ rayonuna çox böyük diqqət göstərilir. Son illər ərzində burada bir çox önəmli müəssisələrin, obyektlərin açılışı olub. Təsadüfi deyil ki, mən son 16 il ərzində Qəbələyə 13 dəfə səfər etmişəm, şəhərin, rayonun inkişafı ilə bağlı göstərişlər verilib və gözəl açılışlarda iştirak etmişəm.

Qəbələ Azərbaycanın Bakıdan sonra ikinci turizm məskənidir. Turizmin inkişafı sürətlə davam edir, 9 otel, 9 istirahət mərkəzi yaradılıb. Bir neçə il bundan əvvəl mənim təşəbbüsümlə Qəbələdə beynəlxalq aeroport tikilib. Baxmayaraq ki, sovet vaxtında Qəbələdə aeroport yox idi, indi beynəlxalq uçuşlar təşkil edilir. İcra başçısı mənə məlumat verdi ki, bu il təkcə otellərdə 150 min qonaq istirahət edib. Fərdi evlərdə də bəlkə o qədər qonaq istirahət edib. Bu, vətəndaşlara da böyük maddi dəstəkdir. İmkanı olan vətəndaşlar öz evlərinin bir hissəsini kirayəyə verirlər, pul qazanırlar. Kəndlilər də öz məhsullarını satırlar. Ona görə turizmin inkişafı əhalinin çox böyük bir hissəsini əhatə edir.

Əlbəttə, Qəbələdə sosial infrastruktur da icra edilir. O cümlədən biz bu gün içməli su-kanalizasiya layihəsini icra etdik. Bundan sonra Qəbələ ən yüksək standartlara cavab verən içməli su ilə təmin ediləcəkdir. Şəhər sakinləri bundan faydalanır. "ASAN xidmət" mərkəzi yaradılmışdır ki, bu da vətəndaşlara çox böyük rahatlıq verir. Heydər Əliyev adına böyük Konqres Mərkəzi yaradılıb və orada beynəlxalq tədbirlər, musiqi festivalları keçirilir. Yəni, Qəbələdə hərtərəfli inkişaf təmin edilir, iş yerləri, yeni müəssisələr, konserv zavodu, iki böyük heyvandarlıq müəssisəsi, bu gün tanış olduğum, Azərbaycanın tələbatının böyük hissəsini öz üzərinə götürən gülyetişdirmə mərkəzi və bu xalça müəssisəsi. Ona görə Qəbələnin timsalında biz ölkəmizin uğurlu inkişafını görürük.

Şəhər də gündən-günə gözəlləşir, abadlaşır. Həm tarixi abidələr qorunur, həm yeni obyektlər göz oxşayır. Belə də olmalıdır. Çünki Qəbələ dünyanın ən qədim yaşayış yerlərindən biridir. Qəbələ qədim Qafqaz Albaniyası dövlətinin paytaxtı olmuşdur. Bu şəhərin çox böyük tarixi var. Biz indi Qəbələnin tarixi simasını saxlamaqla şəhərə, rayona yeni nəfəs veririk. Yeni inkişaf konsepsiyası icra edilir. Hər dəfə Qəbələdə olanda mən gördüyüm bu inkişafı qiymətləndirirəm və buna sevinirəm.

Sizə gələcəkdə yeni uğurlar arzulayıram. Arzu edirəm ki, bu müəssisədə yaxşı işləyəsiniz, həm ailə büdcənizə töhfə verəsiniz və həm də burada gözəl sənətimizi yaşadasınız.

Xalçaçılar: Çox sağ olun, cənab Prezident.

Sonda xatirə şəkli çəkdirildi.

İlham Əliyev Qəbələ rayonunun Böyük Əmili-Bılıx-Əmirvan avtomobil yolunun açılışında iştirak edib

Oktyabrın 28-də Qəbələ rayonunun Böyük Əmili-Bılıx-Əmirvan avtomobil yolunun yenidənqurmadan sonra açılışı olub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev avtomobil yolunun açılışında iştirak edib.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov bildirdi ki, regionların inkişafı Dövlət proqramlarına uyğun olaraq son illərdə yol infrastrukturunun müasirləşdirilməsi istiqamətində məqsədyönlü tədbirlər həyata keçirilir. Avtomobil yollarının tikintisi və yenidən qurulması işlərinin həcmi ildən-ilə artır. Hazırda respublikanın nəqliyyat-yol infrastrukturunun yenidən qurulması və təkmilləşdirilməsi ilə bağlı dövlət büdcəsi vəsaiti hesabına irimiqyaslı layihələr uğurla icra olunur. İndi əsas diqqət regionlarda kənd və qəsəbələri birləşdirən yolların, həmçinin yaşayış məntəqələrinin daxili yollarının təmirinə və yenidən qurulmasına yönəldilib.

Diqqətə çatdırıldı ki, Böyük Əmili-Bılıx-Əmirvan avtomobil yolu 10 min nəfər əhalinin yaşadığı 11

yaşayış məntəqəsini birləşdirir. Uzunluğu 19 kilometr olan yol dördüncü texniki dərəcəlidir. İki hərəkət zolaqlı yol üzərində xeyli yol nişanı və göstərici lövhələr, siqnal dirəkləri və 8 avtodayanacaq quraşdırılıb. Avtomobil yolunun 10-cu kilometrliyində Qaraçay çayı üzərində dördaşırımlı yeni körpü tikilib, Zalamçay çayı üzərində isə ikiaşırımlı körpü təmir edilib. Bu yolun inşası əhalinin mənzil başına tez və rahat çatmasına, həmçinin kənd təsərrüfatı məhsullarının vaxtında bazarlara və digər satış məntəqələrinə çatdırılmasına şərait yaradacaq.

Prezident İlham Əliyevə rayonun Nic-Mıxlıqovaq-Yemişanlı-Uludaş-Tikanlı-Abrıx avtomobil yolunun tikintisi barədə də məlumat verildi. Qeyd olundu ki, 11 min əhalinin yaşadığı və 8 yaşayış məntəqəsini birləşdirən yolun uzunluğu 18 kilometrdir.

Prezident İlham Əliyev Şamaxı-İsmayıllı yolunun yenidən qurulması barədə göstəriş verərək dedi:

- Mən indi Bakı-Şamaxı yolu ilə gəlmişəm. Bu yol yaxşıdır. Vaxtilə göstəriş vermişdim ki, yol dörd zolağa genişləndirilsin, demək olar başa çatıb. Amma Şamaxı-İsmayıllı yolu bərbad vəziyyətdədir. Belə bir yolla biz barışa bilmərik. Niyə məlumat vermirsiniz bu haqda? Biz indi kənd yollarını magistral yollar səviyyəsində inşa edirik. Amma şəhərlərarası, xüsusilə turizm zonasına gedən yol belə bərbad vəziyyətdə qala bilməz. Təkliflər verin ki, biz Şamaxı-İsmayıllı yolunu investisiya proqramına salaq. Gələn il gərək Şamaxı-İsmayıllı yolu istifadəyə verilsin, özü də yüksək səviyyədə.

Sonra dövlətimizin başçısı Böyük Əmili-Bılıx-Əmirvan avtomobil yolunun yenidənqurmadan sonra açılışını bildirən lenti kəsdi.

Sonda xatirə şəkli çəkdirildi.

Ağdaş rayonuna səfər

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev oktyabrın 28-də Ağdaş rayonuna səfərə gəlib.

Dövlətimizin başçısı xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin Ağdaş şəhərində ucaldılmış abidəsini ziyarət edərək önünə gül dəstəsi qoydu.

Rayon icra hakimiyyətinin başçısı Tofiq İbrahimov Prezident İlham Əliyevə son illər Ağdaşda görülən işlər, həyata keçirilən layihələr, eləcə də Ulu Öndərin abidəsi ətrafında aparılan abadlıq-quruculuq işləri barədə məlumat verdi.

Prezident İlham Əliyev müvafiq tapşırıqlarını verdi

Ağdaş rayonunda yenidən qurulan Qolqəti-Dəhnəxəlil-Qoşaqovaq-Ərəbocağı avtomobil yolu istifadəyə verilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev avtomobil yolunun açılış mərasimində iştirak edib.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin siyasətinə uyğun olaraq hazırda ölkəmizin regionlarında infrastrukturun təkmilləşdirilməsi və inkişaf etmiş ölkələrdəki səviyyəyə çatdırılması diqqət mərkəzindədir. Bu baxımdan dövlətimizin başçısının müvafiq tapşırıqları əsasında respublikamızda kənd yollarının inşası və yenidən qurulması da geniş vüsət alıb. Bütün bölgələrdə kənd yollarının tikintisi ilbəil daha da genişlənir. Bu, həm sosial, həm də iqtisadi layihələrdir. Həmin layihələrin icrası nəticəsində on minlərlə yeni iş yeri açılır. Təzə kənd yolları yerlərdə aqrar bölmənin əsaslı şəkildə inkişafına da təkan verir, kənd təsərrüfatı məhsullarının bazarlara rahat və operativ şəkildə çatdırılmasına əlverişli şərait yaradır. Kənd yollarının inşasının genişləndirilməsi məqsədilə büdcə vəsaiti ilə yanaşı, Prezidentin ehtiyat fondundan da əlavə vəsait ayrılır.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov dövlətimizin başçısına məlumat verdi ki, Qolqəti-Dəhnəxəlil-Qoşaqovaq-Ərəbocağı yolunun uzunluğu 33 kilometr, hərəkət hissəsinin eni 6 metrdir. Dövlət büdcəsinin investisiya xərclərindən Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinə ayrılmış 12,7 milyon manat vəsait hesabına salınmış yol əhatə etdiyi 10 yaşayış məntəqəsinin rayon mərkəzi ilə nəqliyyat əlaqəsinin yaxşılaşdırılmasında, həmçinin bu bölgədə iqtisadiyyatın və kənd təsərrüfatının inkişafında, eləcə də insanların həyat tərzinin və rifah halının yüksəlməsində mühüm əhəmiyyət kəsb edəcək.

Sonra dövlətimizin başçısına rayonun Orta Qəsil-Şordəhnə-Qarağan Şıxlar-Kükəl-Ərəb-İkinci Aral avtomobil yolunun tikintisi layihəsi barədə məlumat verildi. Bildirildi ki, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2019-cu il 15 yanvar tarixli Sərəncamı ilə kəndlərarası avtomobil yollarının tikintisi üçün ayrılmış vəsait hesabına 17 min nəfər əhalinin yaşadığı 16 yaşayış məntəqəsini əhatə edən bu yolun tikintisi məqsədilə 18,7 milyon manat vəsait ayrılmışdır. Dördüncü texniki dərəcəli yolun ümumi uzunluğu 40,5 kilometrdir.

Prezident İlham Əliyevə Nehrəxəlil-Kotanarx-Cardam-Tofiqi-Şəmsabad avtomobil yolunun tikintisi barədə də məlumat verildi. Qeyd olundu ki, tamamilə yenidən qurulmuş bu yol 12,8 min nəfər əhalinin yaşadığı 7 yaşayış məntəqəsini birləşdirir. Yolun ümumi uzunluğu 27 kilometrdir.

Dövlətimizin başçısı Qolqəti-Dəhnəxəlil-Qoşaqovaq-Ərəbocağı avtomobil yolunun rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Sonda xatirə şəkli çəkdirildi.

Oktyabrın 28-də Ağdaş şəhərinin içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemləri istismara verilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev tədbirdə iştirak edib.

Dövlətimizin başçısı rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə görüşdü və çıxış etdi.

Prezident İlham Əliyevin çıxışı

-Mən Sizi ürəkdən salamlayıram. Yenidən Ağdaş rayonunda olmağımdan çox məmnunam. Bu, Prezident kimi mənim Ağdaş rayonuna beşinci səfərimdir. Hər səfərdə biz hansısa önəmli layihənin ya təməl daşını qoyuruq, ya da ki, açılışını qeyd edirik, o cümlədən bu gün. Artıq neçə vaxtdır ki, Ağdaş şəhərinə içməli suyun verilməsi təmin edilibdir. Bu gün isə bu gözəl layihənin rəsmi açılışını qeyd edirik. Bu, doğrudan da çox böyük hadisədir. Həm içməli su, həm kanalizasiya layihəsi tam başa çatıb və şəhər əhalisi 24 saat ərzində təmiz içməli su ilə təmin olunur. Bu suyun keyfiyyəti də Dünya Səhiyyə Təşkilatının bütün standartlarına cavab verir. Ona görə bu gözəl hadisəni biz birlikdə qeyd edirik.

Onu da bildirməliyəm ki, bu gün Qəbələ şəhərinin də içməli su layihəsi artıq icra edildi, açılışı oldu. Ancaq Qəbələ şəhərində 15 min əhali varsa, Ağdaş şəhərində bu, 35 mindir. Ona görə də burada gələcəkdə görüləcək işlər elə hesablanmalıdır ki, artan əhali də nəzərə alınsın. Buna görə "Azərsu"ya da göstəriş verildi ki, bu layihə təqribən gələcək 20-30 ili də ehtiva etsin ki, artan əhali bu imkandan istifadə edə bilsin.

Bildiyiniz kimi, içməli su insan orqanizmi üçün ən vacib amildir. İçməli su problemi bir sıra ölkələrdə çox ciddi problem kimi qalır. Bəzi ölkələrdə insanların ömrünün uzunluğunun o qədər də böyük olmamasının səbəbi də içməli suya olan tələbatdır. Biz isə bütün şəhərlərdə bu layihələri icra edirik. İlk növbədə, Bakı şəhərində bunu icra etdik və çox müasir, dünya miqyasında ən böyük sutəmizləyici stansiya tikildi. İndi bütün şəhərlərdə bu layihələr ya icra edilib, ya da ki, icradadır. Cəmi beş şəhər qalıb ki, hələ orada işlər başlamayıb. Ancaq "Azərsu"ya göstəriş verildi ki, gələn ildən başlayaraq qalan bu beş şəhərin də içməli su problemi öz həlini tapsın.

Eyni zamanda, insan sağlamlığı üçün digər vacib amil keyfiyyətli qidadır. Bu məsələyə də diqqət yetirilir, Qida Təhlükəsizliyi Agentliyi yaradılıbdır. Agentlik həm idxala, həm də yerli istehsala nəzarət edir. Ekoloji vəziyyət çox böyük əhəmiyyət daşıyır, bu sahədə də yaxşı nəticələr var.

İdman əlbəttə ki, hər bir insanın fiziki sağlamlığını möhkəmləndirir. Ağdaşda Olimpiya Kompleksi, Mərkəzi Rayon Xəstəxanası fəaliyyət göstərir. Xəstəxana tam şəkildə əsaslı təmir olunub və bütün avadanlıqla təchiz edilib. Bildiyiniz kimi, hər il Azərbaycanda beş milyondan çox insan dövlət xətti ilə tibbi müayinədən keçir. Hesab edirəm ki, bu təşəbbüsə görə Azərbaycan dünyada liderdir. Çünki əksər ölkələrdə bu xidmət pulludur, ancaq Azərbaycanda pulsuzdur. İndi bütün bölgələrdə müasir tibb ocaqları var. Ona görə hər bir vətəndaşa qan analizləri verməsi, ultrasəs müayinəsindən, digər müayinələrdən keçməsi tövsiyə olunur. İndi imkanlar da var, şərait də yaradılır.

Həmçinin Ağdaş rayonunda icra edilən layihələr rayonun potensialının inkişafına, ümumi inkişafımıza xidmət göstərir. Bu gün "Ağdaş" elektrik yarımstansiyası da fəaliyyətə başlayıb. Mən onu Qəbələdəki yarımstansiyadan düyməni basmaqla işə saldım. Elektrik enerjisi ilə bağlı heç bir problem olmamalıdır, yoxdur və olmayacaq. İçməli su layihəsi icra edilib, qazlaşdırma 80 faiz səviyyəsindədir. Mənə dedilər ki, cəmi 19 kənddə hələ qaz yoxdur. İndi Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinə tapşırıq verirəm ki, o 19 kəndə də qısa müddət ərzində qaz xətləri çəkilsin.

Avtomobil yollarının tikintisi. Son 2 il ərzində Ağdaşda yüz kilometrdən çox kənd yolları salınıb, birinin açılışını bu gün etdik. Yəni, bu sosial infrastruktur layihələri öz həllini tapır. Modul tipli 28 sutəmizləyici qurğu fəaliyyət göstərir. İndi içməli su sistemini işə salacağıq. Beləliklə, rayonun hərtərəfli inkişafı üçün şərait yaradılır. Yeni müəssisələr yaradılır, o cümlədən biyan kökü istehsalı və emalı zavodu. O da çox böyük sənaye müəssisəsidir ki, burada işsizlik olmasın, vətəndaşlar işlə təmin edilsinlər. Həmçinin onlar yaxşı tibbi xidmət alsınlar, təmiz sudan içsinlər və sağlam olsunlar. Məqsədimiz budur. Sizi bir daha təbrik edirəm.

Ağdaşlıların minnətdarlığını Prezident İlham Əliyevə çatdıran rayon sakini Gülcənnət İsmayılova dedi:

-Əziz Prezidentimiz İlham Əliyev, Ağdaşa xoş gəlmisiniz. Bizim ürəyimizdən gələnlərin hamısını Siz dediniz, artıq nəsə deməyə ehtiyac yoxdur. Allah Sizi qorusun, yardımçınız olsun. Biz Sizi çox sevirik. Niyə sevirik. Ona görə ki, biz işləyənə səs veririk, biz işləyənin arxasında dayanırıq. Bu boyda işləri görmək hər bir ölkəyə nəsib deyil. Bir xahişimiz də var, Ağdaş camaatının, xüsusən də ağdaşlı anaların salamlarını bizim birinci xanımımıza, Birinci vitse-prezidentimizə çatdırın. Bizdən ötrü, gələcəyimiz olan uşaqlarımızdan ötrü gördüyünüz bu işlərə görə Sizə ürəkdən "sağ olun" deyirik. Çox sağ olun, Sizə təşəkkür edirik, Allah Sizi qorusun.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ olun. Vətəndaşlara xidmət etmək bizim borcumuzdur. Prezident kimi mənim əsas vəzifəm ölkə daxilində olan problemləri həll etməkdir. Ona görə də mən bölgələri gəzirəm, hər il bəlkə də 30-35 rayonda oluram. Elə rayonlar var ki, 10 dəfədən çox olmuşam. Amma 4-5 dəfədən az olduğum rayon yoxdur. Ona görə gəlirəm, vəziyyətlə tanış oluram, mövcud olan problemləri vətəndaşların dilindən eşitmək istəyirəm ki, o problemlər həll olunsun. Ona görə mənim işimin əsas hissəsini daxili məsələlər tutur və məhz buna görə Azərbaycan çox uğurla inkişaf edir. Bu yaxınlarda yeni hesabatlarda yenə də

Azərbaycanın uğurlu inkişafı öz əksini tapır. Misal üçün, Dünya Bankının, Davos Ümumdünya Forumunun hesabatlarında göstərilir ki, elektrik enerjisinə əlçatanlıq əmsalına görə Azərbaycan dünyada ikinci yerdədir. Baxın görün dünyada nə qədər inkişaf etmiş ölkələr var. Onların arasında, bütün dünya ölkələri arasında biz ikinci yerdəyik. Xalqın hökumətə inamına görə indi biz birinci onluqdayıq. Bu, nəyi göstərir? Bunu biz demirik, bunu geniş təhlil aparan dünyanın ən mötəbər qurumları deyir və bu da həqiqətdir. Bizim gücümüzün də mənbəyi budur. Çünki xalq-iqtidar birliyi bizim inkişafımızı şərtləndirir və bu dəstək bizə güc verir ki, biz öz sözümüzü deyək, öz mövqeyimizi müdafiə edək.

Eyni zamanda, beynəlxalq gündəliyimiz də çox zəngindir. Təkcə bu ay ərzində Azərbaycan iki önəmli təşkilata sədrliyi öz üzərinə götürüb. Oktyabrın ortasında Azərbaycan Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına sədrliyi öz üzərinə götürüb və biz bir il bu təşkilata rəhbərlik edəcəyik. Oktyabrın 25-də isə dünyanın ikinci böyük təşkilatı olan Qoşulmama Hərəkatına sədrlik etməyə başlamışıq. Qoşulmama Hərəkatından daha böyük təşkilat Birləşmiş Millətlər Təşkilatıdır ki, onun da sədri olmur. Orada Təhlükəsizlik Şurasının sədri olur və özü də rotasiya qaydasında. Ona görə biz bu gün işlək vəziyyətdə sədrliyi olan ən böyük beynəlxalq təşkilata sədrlik edirik və bu sədrliyi 119 ölkənin dəstəyi ilə əldə etmişik. Bu, nəyi göstərir? Onu göstərir ki, dünya ictimaiyyəti bizi dəstəkləyir, bizə inanır, bizə rəğbətlə yanaşır və bizim mövqeyimizi müdafiə edir. İki gün əvvəl Yekun Bəyannamədə bizim istədiyimiz bütün məsələlər öz əksini tapıb, o cümlədən ərazi bütövlüyü ilə, erməni işğalı ilə bağlı. Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə əlaqədar bizim mövqeyimizlə bağlı istədiyimiz bütün müddəalar orada öz əksini tapıb. Yəni, bu, böyük nailiyyətdir. Mən tam səmimi deyirəm, bu təşkilatda yekdil dəstək almaq çox böyük qəhrəmanlıqdır. Çünki təşkilatın 120 üzv ölkəsi var. Bəzi ölkələr bir-biri ilə yola getmir, bəzi ölkələr arasında çox böyük ixtilaflar, hətta münaqişələr var. Buna baxmayaraq, onların hamısı bizi dəstəklədilər.

Bizim daxili siyasətimiz, bax, bu reallığı yaradır, xarici siyasətimiz də mövqeyimizi gücləndirir. Ona görə bizim gələcəkdə ancaq inkişaf yolu ilə getməyimiz üçün bütün şərtlər var. Mən tam əminəm ki, Azərbaycan bundan sonra da sabitlik, inkişaf və tərəqqi yolu ilə gedəcək, bu gün xalqı narahat edən bütün problemlər – sosial infrastruktur, sosial ədalətlə bağlı olan problemlər öz həllini tapacaq. Bir daha sizi təbrik edirəm.

Sakinlər: Çox sağ olun. Hər şey Sizin sayənizdədir.

Sonra "Azərsu" ASC-nin sədri Qorxmaz Hüseynov dövlətimizin başçısına layihə çərçivəsində görülən işlərlə bağlı məlumat verdi. Bildirildi ki, 2008-ci ildə "Ağdaş şəhərinin içməli su təchizatı və kanalizasiya sistemlərinin yenidən qurulması layihəsi"nin həyata keçirilməsinə başlanılıb və layihə mərhələlərlə icra olunub. Layihə 2035-ci ilə qədər perspektiv inkişaf nəzərə alınmaqla Ağdaş şəhərində 47 min nəfərin içməli su təchizatının və kanalizasiya xidmətlərindən istifadəsinin yaxşılaşdırılmasına hesablanıb. Eyni zamanda, 20 min sakinin yaşadığı 13 kəndə də içməli suyun verilməsi nəzərdə tutulub. Ümumilikdə bu layihədən 67 min nəfər sakin faydalanacaq. Rayon mərkəzini və ətraf kəndləri içməli su ilə təmin etmək üçün mənbə olaraq yeraltı sular seçilib. İlkin mərhələdə Türyançayın məcrasında 2 kəşfiyyat quyusu qazılıb. Mənbədə aparılan tədqiqatlar suyun keyfiyyətinin mövcud standartlara uyğunluğunu təsdiqləyib. Araşdırma zamanı məlum olub ki, mənbənin məhsuldarlığı da optimal səviyyədədir, şəhər mərkəzi və ətraf kəndləri davamlı olaraq su ilə təmin etməyə imkan verir. Bütün bunlar nəzərə alınaraq ümumi məhsuldarlığı saniyədə 240 litr olan 8 subartezian quyusu qazılıb. Su mənbəyində yerləşən qurğuların Türyançayda baş verə biləcək sel və daşqınlardan mühafizəsi məqsədilə müvafiq tədbirlər görülüb. Subartezian quyularından qəbul olunan suyun toplanması və optimal paylanması üçün tutumu 10 min kubmetr olan 2 su anbarı inşa edilib. Əhaliyə verilən içməli suyun keyfiyyətinin standartlar səviyyəsində saxlanılması məqsədilə zərərsizləşdirici qurğu inşa edilib. Anbarlardan şəhər şəbəkəsinə və ətraf kəndlərə suyun nəqli məqsədilə ümumi uzunluğu 13 kilometr olan, 560 millimetr diametrli polad borulardan ibarət 2 magistral su xətti çəkilib. Layihə çərçivəsində Ağdaş şəhərində 183 kilometr içməli su şəbəkəsinin inşası tam başa çatıb və 7500 ev birləşməsi və su sayğacı quraşdırılıb. Şəhər əhalisi yeni tikilmiş şəbəkə vasitəsilə 24 saat keyfiyyətli içməli su ilə təmin olunacaq. Layihə çərçivəsində yeni yaradılmış infrastruktur hesabına şəhər mərkəzinə yaxın və magistral su xəttinin marşrutu boyu yerləşən 5 kəndə içməli su verilib. Hazırda Qaradağlı, Zeynəddin, Gürcüva, Nehrəxəlil kəndlərinin və Ləki qəsəbəsinin bir hissəsində 10 mindən çox sakinin içməli su təchizatı yaxşılaşdırılıb. Gələcəkdə daha 8 kəndə içməli suyun verilməsi nəzərdə tutulur. Bununla da həmin kəndlərdə 11 minədək sakinin keyfiyyətli içməli suya çıxışı təmin ediləcək.

Bildirildi ki, layihə çərçivəsində Ağdaş şəhərində kanalizasiya infrastrukturu da tamamilə yenidən qurulub. Şəhər ərazisində 166 kilometr kanalizasiya şəbəkəsi tikilib. Hər bir evin və obyektin kanalizasiya şəbəkəsinə qoşulması təmin edilib. Şəhərdə yaranan tullantı sularının təmizləyici qurğuya ötürülməsi məqsədilə kanalizasiya nasos stansiyası və 9,6 kilometr uzunluğunda əsas daşıyıcı kollektor inşa edilib. Yaranan tullantı suların təmizlənib zərərsizləşdirilməsi məqsədilə şəhərin cənub hissəsində məhsuldarlığı sutkada 10 min kubmetr olan təmizləyici qurğunun tikintisi yekunlaşmaq üzrədir.

Qeyd edildi ki, yeni layihənin icrasına qədər şəhərə içməli su Türyançay çayının yatağında quraşdırılmış

drenaj sistemi vasitəsilə verilirdi. Şəhərdə 32 kilometr paylayıcı şəbəkə mövcud olmuşdur və içməli su fasiləli rejimdə verilirdi. 24 min sakinin təxminən 50 faizinə xidmət göstərilirdi. Əhalinin qalan hissəsi isə tələbatını fərdi qaydada ödəyirdi. Şəhərdə mövcud olmuş 18 kilometr kanalizasiya şəbəkəsi kiçik bir hissəni əhatə edirdi və istismara yararsız vəziyyətə düşmüşdür.

Prezident İlham Əliyevə məlumat verildi ki, ümumilikdə, Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafı dövlət proqramlarına uyğun olaraq 50 şəhər və rayon mərkəzində içməli su təchizatı və kanalizasiya layihələri icra olunur. İndiyədək bu şəhərlərin 30-da su və kanalizasiya, 11-də isə su layihələrinin icrası yekunlaşıb.

Dövlətimizin başçısı Ağdaş şəhərinə içməli suyun verilməsini bildirən düyməni basdı.

Sonda rayon ictimaiyyətinin nümayəndələri ilə xatirə şəkli çəkdirildi.

Oktyabrın 28-də Ağdaş Rayon Telekommunikasiya Qovşağında "Şəbəkə" Xidmət Mərkəzi istifadəyə verilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev "Şəbəkə" Xidmət Mərkəzi ilə tanış olub.

Qeyd edək ki, ölkəmizdə digər sahələrdə olduğu kimi, rabitə və informasiya texnologiyaları sahəsində də kompleks yenidənqurma tədbirləri reallaşdırılır. Yüksək texnoloji tutumlu və rəqabətli iqtisadiyyatın qurulmasında İKT-nin rolunun genişləndirilməsi, infrastrukturun modernləşdirilməsi, sahə üzrə iqtisadi-təşkilati islahatların aparılması Azərbaycanın informasiya tranziti ölkəsinə çevrilməsinə xidmət edir. Bunun üçün bir neçə perspektiv layihələr üzrə əməli işlər görülür. Bunlardan biri də Prezident İlham Əliyevin tapşırıqlarına əsasən 2017-ci il fevralın 10-da "Şəbəkə" xidmət mərkəzlərinin yaradılmasıdır. Yaradılan müasir xidmət mərkəzlərində Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyinin qurumları tərəfindən vətəndaşlara göstərilən xidmətlər vahid məkandan təqdim olunur. "Şəbəkə" mərkəzlərində əhaliyə ənənəvi telekommunikasiya və poçt xidmətlərindən əlavə bank-maliyyə, eləcə də aviabilet satışı və turizm xidmətləri də göstərilir. Eyni zamanda, "Şəbəkə" mərkəzlərində lokal və beynəlxalq ödəniş kartlarının, icbari sığorta, elektron imza, zərf, marka, açıqca və pul köçürmələri, büdcə, kommunal, Dövlət İpoteka Fondu üzrə ödənişlər, mobil cihazların qeydiyyatı həyata keçirilir. Mərkəzlərdə müştərilər həm də xüsusi özünəxidmət terminallarından istifadə edə bilirlər.

Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar naziri Ramin Quluzadə və "Aztelekom" MMC-nin baş direktoru Suat Paşayev xidmətin fəaliyyət istiqamətləri barədə dövlətimizin başçısına məlumat verdilər. Bildirildi ki, "Şəbəkə" Xidmət Mərkəzinin yaradılmasında məqsəd nazirliyin bütün xidmətlərini əhaliyə vahid məkanda təqdim etməkdir. Xidmətləri vahid məkanda cəmləməklə vətəndaşların vaxt itkisini aradan qaldırmaq, həmçinin xidmətlərə görə dövlət xərclərinə qənaət etmək mümkün olacaq.

Diqqətə çatdırıldı ki, "Şəbəkə" Xidmət Mərkəzində poçt xidmətləri, bütün növ ödənişlər, telefon çəkilişləri, internetə qoşulma, IMEI qeydiyyat, elektron hökumət, elektron imza, valyuta mübadiləsi, aviabiletlərin və turpaketlərin satışı və digər bir çox xidmət növləri təqdim olunacaq.

Sonda xatirə şəkli çəkdirildi.

Oktyabrın 28-də Ağdaşda "Biyan Products" MMC-yə məxsus Biyan Sənaye Parkının açılışı olub.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev açılışda iştirak edib.

Dövlətimizin başçısı əvvəlcə biyan tədarükü və emal zavodunu işə saldı.

Biyan Sənaye Parkının direktoru Ramin Məmmədov dövlətimizin başçısına məlumat verdi ki, bu park Azərbaycan brendi ilə istehsal olunan məhsullara yeni nümunələr əlavə edəcək. Müəssisənin yaradılmasında məqsəd müasir texnologiyalardan istifadə edərək, emal olunmuş biyan kökü və biyandan hazırlanan 100 faiz bitki mənşəli, bioloji fəallığa malik qida əlavələrini dünya bazarına çıxarmaqdır. Ümumi sahəsi 11 hektar olan Biyan Sənaye Parkının ərazisinə biyan tədarükü və emalı zavodu, bitki ekstraktı və sirop zavodu və digər yardımçı binalar daxildir.

Məlumat verildi ki, müəssisə saatda 2300 kiloqram biyan kökü emal etmək gücündədir. Zavodda Türkiyənin "Bigtem" şirkətinin istehsalı olan müasir avadanlıq quraşdırılıb. Biyan kökü həm mexaniki üsulla, həm də əllə seçilir, təmizlənir, yuyulur, müxtəlif formada və ölçüdə doğranır, qurudulur və qablaşdırılır.

Biyan Sənaye Parkının nəzdində fəaliyyət göstərən bitki ekstraktı və sirop zavodunda bioloji fəallığa malik qida əlavələri istehsal olunur. İstehsal edilən məhsullar elmi patentlər əsasında hazırlanır. Bu patentlərdən biri 2019-cu ildə Koreya Respublikasında keçirilən Beynəlxalq İxtiraçı Qadınlar Forumunda xüsusi mükafat və qızıl medal qazanıb. İstehsal olunan müalicəvi şərbətlər öskürək, iltihab, qrip və zökəm əleyhinə, bəlğəmgətirici, immuniteti, hemoqlabini artıran, sinir sistemini sakitləşdirən təsirlərə malikdir. Məhsulların başlıca üstünlükləri 100 faiz bitki mənşəli olması, xammalın ekoloji təmizliyi, tərkibində kimyəvi maddənin - konservant, dadverici və rəngvericilərin olmamasıdır. Xəttin illik istehsal gücü 350 min ədəddir. Bütün istehsal prosesi boyu məhsul nümunələri müasir avadanlıqlarla təchiz olunmuş laboratoriyada yoxlanılır. İstər doğranmış biyan kökünə, istərsə də biyan tərkibli bitki mənşəli şərbətlərə həm daxili, həm də xarici bazarda böyük tələbat var. Məhsulun ilk nümunələri İrana göndərilib. Gələcəkdə məhsulların ABŞ, Koreya, Hindistan, Misir və Avropa ölkələrinə ixracı da nəzərdə tutulur. Biyan Sənaye Parkında ildə 7500 ton biyan kökünün və 100 min ədəd biyan şərbətinin "Made in Azerbaijan" brendi ilə ixracı planlaşdırılır.

"Biyan Products" MMC-nin elmi məsləhətçisi, Azərbaycan Tibb Universitetinin professoru Məhbubə Vəliyeva dedi:

-Möhtərəm Prezidentimiz, biz fəxr edirik ki, bu ideyanı siz verdiniz. Buna görə zavodun kollektivi adından Sizə təşəkkür edirik. "Çox sağ olun" deyir, Sizi və xalqımızı təbrik edirik. Burada sözümü deməliyəm. Çünki Prezident Heydər Əliyevin qarşısında da çıxış etmişəm. Mən ulu öndərimiz, təkrarsız və bənzərsiz şəxsiyyət və çox sevdiyim Heydər Əliyevin bu sözlərini xatırlatmaq istəyirəm: "Mən İlham Əliyevə özüm qədər inanıram". Möhtərəm Prezidentimiz, xalqımız Sizə çox inanır, Sizi çox sevir. Biz bilirik ki, görülən bütün işlər, qazanılan nailiyyətlər Sizin adınızla bağlıdır. Mən Sizə cansağlığı, uzun ömür arzulayıram. Siz Azərbaycanda o qədər qlobal işlər görmüsünüz ki, bunu görməmək üçün gərək kor olasan. Biz Sizinlə fəxr edirik və sevinirik ki, Siz qiymətli vaxtınızı ayırıb bizimlə görüşə gəlmisiniz. Bütün kollektiv adından Sizə təşəkkürümüzü bildiririk. Yenə də Sizə deyirik ki, canınız sağ, ömrünüz uzun olsun.

Prezident İlham Əliyev dedi:

-Çox sağ olun, xoş sözlərə görə sizə təşəkkür edirəm, kollektivə də uğurlar arzulayıram. Şadam ki, mənim vaxtilə irəli sürdüyüm təşəbbüs belə gözəl nəticələrə gətirib çıxardı və doğrudan da dünya səviyyəli sənaye müəssisəsi yaradıldı. Burada bütün proses bir-birini tamamlayır - əkin sahələri, ondan sonra biyan kökünün yığılması, çeşidlənməsi, qurudulması, siropa, ekstrakta çevrilməsi və satışı. Yəni, bütün zəncir burada təmin olunur, ixracyönümlü məhsuldur. Mən baxdım ki, bir neçə mötəbər mükafata da layiq görülüb və bu, onu göstərir ki, keyfiyyəti də yüksəkdir. Əgər yüksək olmasaydı, əlbəttə ki, bunu ixrac etmək də mümkün olmazdı. Demək olar ki, ölkəmizdə yeni bir sənaye sahəsi yaradılmışdır. Bizim ümumi inkişafımızı təmin edəcək, iş yerlərinin yaradılmasına xidmət göstərəcək. Təsadüfi deyil ki, bu ilin 9 ayının yekunlarına görə bizim qeyri-neft sənayemiz 15 faiz artıb, məhz belə müəssisələrin hesabına. Belə müəssisələrin yaradılması neft-qazdan asılılığı azaldır, iş yerləri, ixracyönümlü məhsul yaradır, ölkəmizə valyuta daxil olur. Yəni, görün, bunun nə qədər böyük əhəmiyyəti və faydası var.

Əlbəttə, görürəm ki, siz bu işin çox böyük mütəxəssisisiniz, bu işlə çox böyük həvəslə, inamla məşğul olursunuz. Sizə bir daha uğurlar arzulayıram. Arzu edirəm ki, fəaliyyət sahəsini genişləndirəsiniz. Yeni yaradılan və gözəl nəticə verən müəssisələrə mənim yeganə tövsiyəm odur ki, maksimum genişləndirin, çünki bazar da var, tələbat da var. Bir daha təbrik edirəm, sizə yeni uğurlar arzulayıram.

Sonda xatirə şəkli çəkdirildi.

Sumqayıt şəhərinə səfər

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 21-də Sumqayıt şəhərində səfərdə olub.

Dövlətimizin başçısı ümummilli lider Heydər Əliyevin şəhərin mərkəzində ucaldılmış abidəsini ziyarət etdi, önünə gül dəstəsi qoydu.

Şəhər icra hakimiyyətinin başçısı Zakir Fərəcov Sumqayıtda görülən işlər haqqında məlumat verdi.

Prezident İlham Əliyev müvafiq tapşırıqlarını verdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 21-də Sumqayıt Dövlət Dram Teatrında şəhərin 70 illiyinə həsr olunmuş tədbirdə iştirak edib.

Dövlətimizin başçısı tədbirdə geniş nitq söylədi.

Prezident İlham Əliyevin nitqi

-Əziz sumqayıtlılar, əziz dostlar.

Mən sizi və bütün sumqayıtlıları, eyni zamanda, bütün Azərbaycan xalqını Sumqayıtın 70 illiyi münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm, sizə yeni uğurlar, yeni qələbələr arzulayıram.

Bu gün Sumqayıt müasir, böyük sənaye potensialına malik olan, sürətlə inkişaf edən, gündən-günə abadlaşan gözəl şəhərdir. Əldə edilmiş bütün nailiyyətlər münasibətilə sumqayıtlıları təbrik edirəm.

Sumqayıtın qədim tarixi var. Ancaq şəhər kimi Sumqayıt 70 il bundan əvvəl formalaşdı. 1949-cu il noyabrın 22-də Nazirlər Sovetinin qərarı ilə Sumqayıt şəhəri yaradılmış və Sumqayıtın sürətli inkişafı başlamışdır. Sumqayıt sənaye şəhəri kimi formalaşdı, kimyaçılar şəhəri kimi inkişaf etdi. Sumqayıtda bir çox sənaye müəssisələri, yeni iş yerləri yaradılmışdır. Azərbaycanın müxtəlif bölgələrindən Sumqayıta kadrlar gəlməyə başlamışdır. Eyni zamanda, Sovet İttifaqının digər respublikalarından gələnlər Sumqayıtda işlə təmin olunmuşdular.

Ancaq əfsuslar olsun ki, şəhərin yaranmasının birinci mərhələsini əhatə edən dövr ərzində Sumqayıtda ekoloji tarazlığa fikir verilməmişdir, ekoloji tarazlıq pozulmuşdur. Sumqayıt o illərdə Sovet İttifaqında ekoloji cəhətdən ən qeyri-təmiz şəhər kimi fəaliyyət göstərirdi. Əlbəttə ki, bu, insanların sağlamlığına zərər vururdu, ekoloji tarazlıq pozulmuşdur. Ancaq 1969-cu ildə ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbər seçiləndən sonra ekoloji vəziyyətə diqqət yetirməyə başlamışdır. Mən bilirəm ki, Heydər Əliyev Sumqayıtın ekoloji vəziyyətinin yaxşılaşdırılması üçün mərkəzi orqanlara dəfələrlə müraciət etmişdir, müvafiq tədbirlər görülmüşdür, təmizləyici qurğular quraşdırılmışdır və 1970-ci illərdə şəhərin ekoloji vəziyyəti yaxşılaşdırılmışdır, ancaq standartlara hələ də tam cavab vermirdi. Ancaq bu gün biz görürük ki, Sumqayıt ekoloji cəhətdən təmiz bir şəhərdir, havası təmizdir,

təbiəti çox gözəldir. Əminəm ki, bu istiqamətdə bundan sonra da atılacaq addımlar Sumqayıtı daha da gözəlləşdirəcək.

Heydər Əliyevin fəaliyyəti dövründə Sumqayıt müasir sənaye şəhəri kimi inkişaf etdi, burada yeni yaşayış binaları tikildi, sosial obyektlər yaradıldı, parklar, xiyabanlar salındı, ağaclar əkildi və Sumqayıt Sovet İttifaqı müstəvisində mühüm ümumittifaq əhəmiyyətli sənaye şəhəri kimi inkişaf etmişdir. 1982-ci ildə ulu öndər Heydər Əliyev Moskvaya gedəndən sonra Azərbaycanın hər bir yerində olduğu kimi, Sumqayıtda da tənəzzül dövrü başlamışdır. O vaxtkı respublika rəhbərliyi öz məsuliyyətini tam dərk etmirdi, proseslərə nəzarət etmirdi və bunun nəticəsində Azərbaycanda inkişaf demək olar ki, getmirdi, durğunluq dövrü başlamışdı. Heydər Əliyev Siyasi Büronun üzvü və Sovet İttifaqının Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini kimi Azərbaycana daim kömək və diqqət göstərirdi, buna baxmayaraq, respublikada işlər tənəzzülə uğrayırdı. Xüsusilə 1985-ci ildən sonra Sovet İttifaqında dırnaqarası yenidənqurma dövrü başlamışdı. Həm Sovet İttifaqında çox mənfi proseslər getməyə başlamışdı, o cümlədən Azərbaycanda. Təsadüfi deyil ki, dırnaqarası yenidənqurma siyasəti başlanandan 6 il sonra Sovet İttifaqı kimi nəhəng dövlət çökdü.

1985-ci ildə Azərbaycan böyük çətinliklərlə üzləşmişdi. Çünki həm iqtisadi sahədə durğunluq hökm sürürdü, eyni zamanda, erməni millətçiləri baş qaldırmışdı, həm Dağlıq Qarabağda, həm də respublikamızın digər yerlərində, o cümlədən Sumqayıtda. Ulu öndər Heydər Əliyevin dövründə Dağlıq Qarabağda azərbaycanlı əhalinin faiz nisbəti kəskin artmışdır, 2 dəfə artmışdır və azərbaycanlı əhali 30 faizə çatmışdır. Əgər Heydər Əliyev 1982-ci ildən sonra Moskvaya getməsəydi və Azərbaycanda qalsaydı, bəlkə də 10 il ərzində artıq orada azərbaycanlı əhali 50 faizə çatacaqdı. Dağlıq Qarabağda erməni millətçiləri Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan ayırıb Ermənistana vermək haqqında məsələ qaldırırdılar. Əfsuslar olsun ki, Azərbaycan Respublikasının rəhbərliyi bu məsələyə çox biganə yanaşırdı, öz məsuliyyətini dərk etmirdi və beləliklə, vəziyyəti nəzarətdən buraxmışdı. Eyni zamanda, erməni millətçiləri Sumqayıtda da yuva qura bilmişdilər və burada da xoşagəlməz proseslərə artıq təkan verilmişdi. Bildirməliyəm ki, Sovet İttifaqının süquta uğramasının bir neçə səbəbi var. Onların ən başlıcası odur ki, iqtisadi münasibətlər düzgün qurulmamışdı, planlı iqtisadiyyat özünü doğrultmamışdı. Sovet İttifaqının inkişafı 1980-ci illərdə daha çox neft amilinə söykənirdi və neftin qiyməti dünya bazarlarında kəskin düşəndən sonra gəlirlər də azaldı və bu gəlirləri başqa sahələrdən əldə edilən mənfəət hesabına formalaşdırmaq mümkün olmadı. Ona görə əlbəttə ki, iqtisadi amil birinci rol oynayırdı, eyni zamanda, 1985-ci ildən sonra Sovet İttifaqında milli siyasət sahəsində çox kobud səhvlər buraxılmışdır. Sovet İttifaqını böyük, çoxmillətli ölkə kimi ayaqda saxlayan, o cümlədən milli siyasət idi. Müttəfiq respublikalarda yerli milli kadrların qabağa çəkilməsi adi təcrübə idi. 1985-ci ildən sonra bu sahəyə böyük zərbə vuruldu. Biz yaxşı xatırlayırıq ki, o vaxt xüsusilə müsəlman respublikalarına münasibət çox mənfi idi. Müsəlman respublikalarının rəhbərlərinə qarşı qarayaxma kampaniyaları aparılırdı. Ümumittifaq mətbuatında bu respublikalar haqqında ancaq mənfi materiallar dərc edilirdi. Bu respublikalara mərkəzdən istintaq qrupları göndərilmişdi və elə bir rəy yaradılmışdı ki, Orta Asiya respublikalarında və Azərbaycanda vəziyyət bərbaddır, vəziyyət kritik həddə çatıb və o respublikaları idarə edənlər vəzifə borcunu yerinə yetirə bilmirlər. Əlbəttə ki, hər bir respublikada pozuntular da, nöqsanlar da olmuşdur, ancaq digər respublikalarda da bunlar var idi. Nə üçün bu istintaq qrupları Ermənistana, Gürcüstana, Ukraynaya, Moldovaya və digər respublikalara göndərilmirdi? Ancaq Orta Asiya respublikalarına və Azərbaycana göndərilirdi. Beləliklə, Sovet İttifaqının təməl sütunu olan milli siyasət artıq deformasiyaya uğramışdır.

Eyni zamanda, separatçılara imkan yaradıldı ki, onlar nəinki öz cəfəng fikirlərini səsləndirsinlər, həm də ictimai rəyə təsir etsinlər. O vaxt biz yaxşı xatırlayırıq ki, erməni millətçiləri, o cümlədən cəllad Balayan, Kaputikyan və digərləri azərbaycanlılara qarşı açıq-aydın etnik ayrı-seçkilik toxumları səpirdilər. Ümumittifaq mətbuatında bu barədə açıq söhbət gedirdi və ümumiyyətlə, Azərbaycana qarşı ədalətsiz münasibət göstərilirdi. Bütün bunlar 1987-ci ildən sonra baş vermişdir. Çünki 1987-ci ildə Heydər Əliyev bütün vəzifələrdən gedəndən sonra Azərbaycan hədəf seçildi. O dövrü təhlil edərkən bir daha görürük ki, bütün bu hadisələr erməni millətçilərinin və onların havadarlarının məkrli planının bir hissəsi idi. Baxın, 1985-ci ildən sonra Heydər Əliyev Qorbaçovun yarıtmaz siyasətinə qarşı açıq şəkildə çıxış etmişdi, buna görə ona qarşı kampaniya başlamışdı, həm mərkəzi mətbuat orqanlarında, həm də ki, Azərbaycanda. Burada da milli satqınlar mərkəzə donoslar yazmağa başlamışdılar. 1987-ci ildə Heydər Əliyev vəzifədən gedəndən sonra iki həftə keçməmiş erməni millətçiləri Dağlıq Qarabağı Azərbaycandan ayırıb Ermənistana vermək haqqında beynəlxalq mətbuatda və sovet mətbuatında məsələ qaldırmışlar. Artıq Dağlıq Qarabağda separatçı meyillərə elə bil ki, yaşıl işıq yandırıldı. Heydər Əliyev vəzifədən gedəndən 3 ay sonra Sumqayıt hadisələri baş vermişdir. Sumqayıt hadisələri də məkrli planın tərkib hissəsi idi. Plan ondan ibarət idi ki, Heydər Əliyev hakimiyyətdən getsin. Çünki onun Siyasi Büronun üzvü kimi fəaliyyəti erməni millətçilərə imkan vermirdi ki, məsələ qaldırsınlar. Onlar belə cəhdlər edirdilər, amma Heydər Əliyev bunun qarşısını layiqincə alırdı. Yəni, plan onu vəzifədən uzaqlaşdırmaq və bu məqsədlə buradakı yerli satqınlar, xainlər vasitəsilə donos

göndərmək, erməni millətçiləri tərəfindən məsələ qaldırmaq idi ki, Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tərkibində qala bilməz. Beləliklə, iğtişaş törətmək, hansı ki Sumqayıtda baş verdi və ondan sonra məsələ qaldırmaq ki, ermənilər Azərbaycanın tərkibində təhlükəsiz şəkildə yaşaya bilmirlər. Buna görə də Dağlıq Qarabağ Azərbaycandan ayrılıb Ermənistana birləşdirilməlidir. Bax, plan bundan ibarət idi və əfsuslar olsun ki, bu plan həyata keçdi.

Sumqayıt hadisələri erməni millətçilərinin təxribatı idi. Biz bunu açıq deməliyik. Çünki artıq neçə ildir ki, erməni millətçiləri Sumqayıt şəhərinə qara yaxmaq, ləkə vurmaq istəyirlər. Tamamilə əsassızdır və cəfəngdir. Tam məsuliyyətlə deyirəm ki, Sumqayıt hadisələrini törədən erməni millətçiləridir və erməni dəstələridir. Biz hamımız yaxşı bilirik ki, on nəfərə yaxın ermənini öldürən milliyyətcə erməni Qriqoryan və onun quldur dəstəsi idi. Sonra nə baş verdi? İstintaqı Moskvadan gəlmiş qrup aparırdı, yəni, tam ədalətli aparırdı. Verilmiş bütün ifadələr, şahidlərin ifadələri, üzləşmələr sübut etmişdi ki, həmin o, Qriqoryan erməni xalqının nümayəndələrini qətlə yetirmişdir. O, həbs edilir, bütün sübutlar təsdiq olunur. Ondan sonra o, cəza çəkmək üçün Ermənistana göndərilir və ancaq orada sərbəst buraxılır. Bax, sual yaranır. On nəfərə yaxın ermənini öldürən bir qatili Ermənistan niyə sərbəst buraxır? Ona görə buraxır ki, o, onların tapşırıqlarını icra edirdi. Sumqayıt hadisələrindən istifadə edib Azərbaycana qarşı qarayaxma kampaniyası daha geniş vüsət almışdır və nəticə etibarilə Dağlıq Qarabağda münaqişə baş vermişdir. Mən dəfələrlə bunu demişəm, əgər, Heydər Əliyev o vaxt Azərbaycanda olsaydı, heç vaxt Dağlıq Qarabağ münaqişəsi baş verməzdi, heç vaxt torpaqlarımız işğal altına düşməzdi.

Ondan sonra bizi yeni, çox ağır sınaq və faciə gözləyirdi – Yanvar faciəsi. Hansı ki, yenə də Qorbaçov öz xalqına qarşı böyük cinayət törədərək dinc əhalini qırdırdı. Yüzdən çox günahsız insan həlak oldu. Azərbaycan xalqının qanı axıdıldı. Əfsuslar olsun ki, o vaxtkı Azərbaycan rəhbərliyi tamamilə iflic vəziyyətdə idi. O vaxt respublikaya rəhbərlik edən, antimilli siyasətlə fərqlənən Vəzirov respublikanı tərk edib hərbi təyyarə ilə Moskvaya qaçdı. Heç bir rəhbər işçi bu qanlı cinayəti qınamadı. Ancaq o vaxt pensiyada olan Heydər Əliyev ona qarşı çox çirkin kampaniya gedə-gedə Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndəliyinə gələrək, - mən də onun yanında idim, - öz səsini ucaltdı, bütün dünyaya Yanvar faciəsi haqqında məlumat verdi. Sovet İttifaqının rəhbərliyini qınadı, onların siyasətini pislədi və uzun illər xidmət etdiyi Kommunist Partiyasının sıralarını tərk etdi.

O vaxt Sovet İttifaqının dağılmasına hələ iki il vaxt var idi. Heç kimin ağlına gələ bilməzdi ki, bir gün Sovet İttifaqı dağılacaq. Yəni, bu addımı atarkən Heydər Əliyev təcrübəli rəhbər kimi bilirdi ki, ona qarşı çox böyük təzyiqlər olacaq və nəinki təzyiqlər, onun hətta həyatı təhlükə altına düşə bilər. Belə də oldu. Sonrakı tarix bunu bir daha göstərdi, onun həbs edilməsi haqqında qərar verildi. Bakıya gəlməli idi, həmin gün onun yaxın tərəfdarı qətlə yetirildi. Ondan sonra onun səfəri təxirə salındı. Sonra Bakıya gəldi. O vaxtkı rəhbərlik ona burada da yaşamağa imkan vermədi, Naxçıvana üz tutdu. Beləliklə, Azərbaycanın yeni dövrü başladı.

Bu gün, noyabrın 21-i Naxçıvanda Yeni Azərbaycan Partiyasının yaranması günüdür. Çünki o vaxt özünü demokrat adlandıran, hakimiyyəti qanunsuz yollarla zəbt etmiş satqın AXC-Müsavat hakimiyyəti imkan vermədi ki, Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis qurultayı Bakıda keçirilsin. Vətənpərvər insanlar, Heydər Əliyevi dəstəkləyən insanlar, ziyalılar Naxçıvana gedib soyuq, işıqsız şəraitdə, - hər on dəqiqədən bir işıqlar kəsilirdi, - Yeni Azərbaycan Partiyasını təsis etdilər. Artıq Azərbaycanın yeni dövrü başlamışdır. Məhz Heydər Əliyev Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağını dövlət bayrağı kimi ucaltdı və Azərbaycan Ali Soveti qarşısında vəsatət qaldırdı ki, onlar da eyni addımı atsınlar. Onlara hələ bir neçə ay lazım oldu və artıq görəndə ki, Sovet İttifaqı çökür, ondan sonra bunu etdilər.

Biz bu tarixi yaddan çıxarmamalıyıq və gənclər bu tarixi bilməlidirlər. Bugünkü reallıqları düzgün təhlil etmək, bu reallıqlara düzgün qiymət vermək üçün biz bu acı dövrü yaddan çıxarmamalıyıq. Elə etməliyik ki, gənclər də bunu bilsinlər, hesab etməsinlər ki, bugünkü inkişaf, bugünkü tərəqqi göydən düşüb. Bilsinlər ki, biz buna qanımız, canımız bahasına nail olmuşuq. Biz tariximizin ən rüsvayçı səhifələrini də vərəqləməliyik. Ona görə ki, o rüsvayçı dövr təkrarlanmasın.

Bunu deyəndə, əlbəttə ki, mən, ilk növbədə, AXC-Müsavat dövrünü qeyd edirəm. 1992-ci ildə hakimiyyəti qanunsuz yollarla zəbt etmiş o antimilli dəstə Azərbaycanı uçuruma aparırdı. Azərbaycan əldən gedirdi. Yenicə bərpa edilmiş müstəqillik əldən gedirdi, ölkədə xaos, anarxiya, talançılıq, oğurluq, özbaşınalıq, böhran hökm sürürdü. Ermənilər orada torpaqlarımızı işğal edirdi, Xalq Cəbhəsi isə vətəndaş müharibəsinə start vermiş və Gəncə şəhərini bombalamağa başlamışdı. Vətəndaş müharibəsi ən ağır müharibədir. Çünki qardaş qanı axıdılır. Ona da getdilər ki, öz laxlamış hakimiyyətlərini qoruya bilsinlər. Görəndə ki, qoruya bilmirlər, Heydər Əliyevə müraciət etdilər ki, gəl, bizi xilas elə. Yalvarırdılar, mən bunun şahidiyəm. Üç dəfə təyyarə göndərmişdilər ki, bizi xilas elə, çünki artıq gəlirdilər bunları öldürməyə, yaxud da ki, yıxmağa. Qaçıb gizləndilər, bəziləri guya vəzifələrini dondurdular. O vaxt belə cəfəng ifadələr işlədilirdi. Əgər Heydər Əliyev gəlməsəydi, həm Azərbaycan dağılacaqdı, həm də, o antimilli AXC-Müsavat dəstəsi öz cəzasını alacaqdı. Yəni, Heydər Əliyevin humanistliyi onları layiq olduqları bu cəzadan xilas etdi.

Başqa cür ola da bilməzdi. Çünki baxın, bizi kimlər idarə edirdi. İndi bu tarix yaddan çıxır, amma çıx-

mamalıdır. Baxın, Azərbaycan xalqı hansı rəzil dövrdə yaşayırdı. Baxın, kimlər idi. Mən bir daha deməliyəm ki, yaddan çıxmasın, gənclər də bilsin. Prezident elmi işçi, zəif, iradəsiz bir adam idi. Heç vaxt heç bir idarəyə rəhbərlik etməmişdi. Hətta kiçik bir idarənin rəhbəri olmamışdı. Sadəcə, küçələrdə, orada-burada çığırıb bağırmaqla gəldi prezident oldu və ölkəni rüsvay elədi. Görün, hansı kadrlar seçildi. İndi bunu təsəvvür etmək çətindir ki, - bağışlayın sözümə görə, - belə yaramaz adamlar Azərbaycana rəhbərlik edirdi. Baş nazir, - o da elmi işçi idi. O da heç bir dissertasiya müdafiə edə bilməmişdi. Hamı yaxşı bilir, indi bu, sirr deyil, mövsümi ticarətlə məşğul olan adam Baş nazir təyin edildi. Məhz onun dövründə “otkat” sözü bizim lüğətimizə daxil edildi. Gəldi ki, ölkəni talan eləsin, onun sərvətini oğurlasın, tramvay xətlərini kəsdirsin, göndərsin İrana və pul əldə etsin. Bax, bu Baş nazir idi. Parlamentin sədri, - o da elmi işçi idi. On bir il aspiranturada oxumuşdu. Təsəvvür edin, on bir il. Dissertasiyanı müdafiə edə bilməmişdi. Rəhmətlik akademik Ziya Bünyadovun onun haqqında dediklərini mən təkrarlamaq istəmirəm. Sadəcə olaraq, bunu özümə rəva bilmirəm. Uğursuz aspirant, biliksiz, savadsız adam parlamentin sədri oldu. Ondan nə gözləmək olardı? Yaxud da ki, dövlət katibi. İstəyirdi komsomolda öz karyerasını artırsın, sonra partiya işinə keçsin və karyerist kimi hansısa bir vəzifəyə sahib olsun. Belələrinə siyasi dönük, flüger deyirlər. Onun bütün tarixi satqınlıq tarixidir. Komsomolçuları satıb, öz partiya himayədarlarını satıb, ondan sonra qoşulub Xalq Cəbhəsinə, orada da Əbülfəz Elçibəyi satıb. Bunu cəbhəçilər yaxşı bilirlər. Əbülfəz Elçibəy xəstələnəndə ən çox sevinən elə o idi. Mən bunu dəqiq bilirəm, bu məlumat var. Sevinirdi ki, xəstələnib öləcəkdir, bu da keçəcəkdir onun yerinə.

İndi son hadisələr də göstərdi ki, o, hansı hünərə sahibdir. Yəni, bu isterika, bu paranoya, bu qorxaqlıq, - özünü lider sayan hansı adam özünə rəva bilər ki, bunu nümayiş etdirsin və ondan sonra bütün millətə bəyan etsin ki, mənə qarşı zor tətbiq ediblər. Bu, yalandır. Özünə hörmət edən, ləyaqəti üstün tutan hansı adam belə söz deyər. Bax, bu adam prezidentlik iddiasında olub və bu gün vaxtilə xalq hərəkatı tərəfindən yaradılmış Xalq Cəbhəsinə rəhbərlik etməyə çalışır.

Nazirlərə fikir verin, kimlər idi? Müdafiə naziri riyaziyyat müəllimi, savadsızın biri, demaqoq, küçə adamı. Nə ilə yadda qaldı? Şuşanı ermənilərə satdı. O, Şuşanı birinci tərk etdi. Özü demişdi ki, - o kadrlar var, tarix hər şeyi saxlayır, arxivlər var, - Şuşa əldən getsə, başıma güllə vuracağam. Yenə də meydanlarda sülənir, özünü elə aparır ki, guya heç kim bilmir, bunun keçmişi nədir. Bax, belə bir adam Müdafiə naziri ola bilərdimi? Belə bir adam bizim ərazi bütövlüyümüzü qoruya bilərdimi? Mən hələ onun biznes tərəfini demirəm. Burada yığdıqları pulları Moskvaya daşıyırdı. Orada özü üçün böyük biznes qurmuşdu. Lazım olarsa, bu barədə də məlumat veriləcək. Mən 2004-cü ildə onu əfv etdim. Çünki əsaslı olaraq ömürlük cəzaya məhkum edilmişdi. Şuşanı satana qarşı gərək o cəza veriləydi. Bax, ona görə bizim torpaqlarımız işğal altına düşmüşdür. Mən humanistlik göstərdim, onu əfv etdim.

Ondan sonra Daxili işlər naziri, nə ilə seçilirdi? Vəzifə sahibi kimi gedib canlı efirdə jurnalisti döymüşdü. Sən bir adi adam kimi əgər kiməsə qarşı nəsə eləsəydin, tutaq ki, sənə toxunublar, mən deyərdim ki, ola bilər, ləyaqətinə toxunub, emosiyalarını cilovlaya bilmir. Vəzifə sahibi ola-ola mühafizəçilərlə gəlib, jurnalisti döyüb və bununla da fərəhlənirdi. Sən gedib doğma rayonunu müdafiə edərdin. Doğulduğun Kəlbəcər əldən gedəndə, işğal altına düşəndə sən nazir idin. Qaçmısan, siçan kimi gizlənməyə deşik axtarmısan. O vaxt Naxçıvana desant göndərirdi və demişdi ki, Heydər Əliyevin başına güllə vuracağam. Naxçıvanlılar ona elə cavab verdilər ki, qorxusundan bilmirdi hara getsin. Oraya desant da getmədi. Ümumiyyətlə, o vaxt orada çevriliş cəhdi olmuşdu. İndi yenə meydanda sülənir, elə bilir ki, hamının yadından çıxıb.

Baş prokuror Gəncədə girov götürülmüşdü, Prezidentə həbs əmri vermişdi. Bu da Baş prokuror. Xarici İşlər naziri. Heç bir xarici dildə danışa bilməyən, hətta Azərbaycan dilində nə dediyini heç kim başa düşmürdü. Bax, budur xalq cəbhəsi, müsavat hakimiyyəti. Ona görə biz bu faciəvi vəziyyətlə üzləşmişdik. Əgər Heydər Əliyev xalqın tələbi ilə 1993-cü ildə Azərbaycana gəlməsəydi, Azərbaycan dağılacaqdı. Bunların da hərəsi qaçıb bir yerdə gizlənəcəkdilər, necə ki qaçıb gizlənmişdilər. Beləliklə, bizim müstəqilliyimiz XX əsrin əvvəllərində olduğu kimi yenə də yarımçıq qalacaqdı.

Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi, əlbəttə ki, tarixi hadisədir. Bu gün biz onun yolu ilə gedirik. Onun yürütdüyü siyasət bu gün yaşayır, zənginləşir. Əlbəttə, həyat yerində durmur. Qarşımızda yeni çağırışlar, yeni vəzifələr durur və biz bu vəzifələri icra edirik. Çünki bu gün Azərbaycanın uğurlu inkişafı aparılan islahatlarla sıx bağlıdır. Ulu Öndərin Sumqayıt şəhərinə də həmişə çox isti münasibəti olmuşdur. Həm sovet vaxtında, həm də müstəqillik dövründə dəfələrlə Sumqayıtda olmuşdur. Mən də bu siyasəti davam etdirirəm. Mənim Sumqayıta bugünkü səfərim 15 il ərzində sayca 24-cü səfərdir. Yəni, bu, özlüyündə göstərir ki, Sumqayıta daim diqqət, qayğı göstərilir.

Əlbəttə ki, Sumqayıtın problemlərinin həlli istiqamətində böyük işlər görülüb. İlk növbədə, infrastruktur müasirləşdirilməli idi. Bu məqsədlə hələ 2005-ci ildə 525 meqavat gücündə elektrik stansiyası istifadəyə verildi, böyük vəsait xərcləndi. Qazlaşdırmanın səviyyəsi 100 faizə çatıbdır. İçməli su problemi həllini tapıbdır. Şəhərdaxili yollar yenidən tikilir, abadlaşdırılır, təmir olunur. Bakı-Sumqayıt yolu tikildi. İndi göstəriş vermişəm ki, yol genişləndirilsin. Çünki artan nəqliyyat sıxlıq, tıxac yaradır. Biz bunu da həll edəcəyik. Bakı-

Sumqayıt qatarı artıq fəaliyyət göstərir. Özü də dünyanın ən qabaqcıl şirkətinin istehsalı olan ikimərtəbəli, çox rahat "Stadler" vaqonlarıdır. Verilmiş kredit hesabına şəhər nəqliyyatı üçün müasir avtobuslar gətirildi. Yəni, bütün bu işlər planlı şəkildə həyata keçirilir.

Şəhərin kommunal təsərrüfatı yenilənir. Lift təsərrüfatının təqribən 80 faizi yenilənib. Sumqayıtda 1300-dən çox hündürmərtəbəli binanın təxminən mininin artıq dam örtüyü vurulubdur və qalan binaların da dam örtükləri vurulacaq.

"ASAN xidmət" mərkəzi yaradılmışdır. İndi göstəriş vermişəm ki, ikinci "ASAN xidmət" yaradılsın. Çünki tələbat artır və bəzən növbələr yaranır. Biz buna imkan verə bilmərik.

Sosial infrastruktur yenilənir. Məcburi köçkünlər üçün yeni şəhərciklər, evlər tikilir. Bu il 1800 ailə artıq yerləşibdir. Gələn il minimum 3 min köçkün ailəsi yeni evlərə köçəcək. Köçkünlər üçün Sumqayıtda evlərin tikintisi bundan sonra da təmin ediləcək ki, yəni, evsiz-eşiksiz, pis vəziyyətdə yataqxanalarda, bağçalarda və s. yerlərdə yaşayan köçkünlər yaxşı evlərə köçürülsünlər. Biz bunu da edəcəyik.

Məktəb tikintisi gedir. 1 saylı xəstəxana mənim göstərişimlə artıq 5-6 ildir ki, təmirdən çıxıb. İndi 2 saylı xəstəxananın təmiri və əslində yenidən tikilməsi üçün vəsait ayrıldı. Biz bunu da edəcəyik.

Sumqayıt, əlbəttə, sənaye şəhəri kimi inkişaf edir. Ancaq bugünkü sənaye bugünkü çağırışlara cavab verir. Köhnədən qalan sənaye müəssisələrinin demək olar ki, hamısı artıq fəaliyyətini dayandırıb. O ərazidə - yüz hektarla ölçülən ərazilərdə sənaye parkları yaradılıb - Sumqayıt Texnologiyalar Parkı və Sumqayıt Kimya Sənaye Parkı. Sumqayıt Texnologiyalar Parkında 10, Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında isə 13 zavod fəaliyyət göstərir və əlavə 7 zavod yəqin ki, gələn il fəaliyyətə başlayacaq. Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında 20 rezident var. Qoyulmuş sərmayə milyardlarla dollar səviyyəsindədir. Onların arasında dövlət xətti ilə tikilmiş "SOCAR Polymer", karbamid və digər zavodlar var. Özəl sektor da çox böyük maraq göstərir. Ona görə Sumqayıt bu gün müasir sənaye şəhəridir, Cənubi Qafqazın ikinci sənaye şəhəridir. Sumqayıt müəssisələrində ildə təqribən 2 milyard manatlığa yaxın məhsul istehsal olunur. Ona görə Sumqayıt bundan sonra da müasir sənaye şəhəri kimi inkişaf edəcək.

Parklar abadlaşır, yeni parklar, bağlar salınır. Əlbəttə ki, onların arasında Sumqayıt bulvarını xüsusilə qeyd etmək istərdim. Mən bu bulvarın açılışı ilə əlaqədar keçirilmiş tədbirdə demişəm və bir daha demək istəyirəm ki, bu, möcüzədir, cəmi 11 ay ərzində 5,2 kilometr uzunluğunda və 150 hektarı əhatə edən gözəl bulvar salınmışdır. Sumqayıt bulvarının salınması mənim çoxdankı arzum idi. Mən əvvəlki dövrlərdə də dəfələrlə şəhər rəhbərliyinə belə göstəriş vermişdim. Ancaq Zakir Fərəcovu mən vəzifəyə təyin edəndən sonra bu məsələ də həll olundu. Çox şadam ki, bu gün Sumqayıt bulvarı vətəndaşlar üçün yeni, gözəl bir istirahət zonasıdır. Orada ictimai obyektlər var, indi orada Muğam Mərkəzi yaradılıb, digər ictimai obyektlər şəhərə yeni gözəllik verir. Onsuz da Sumqayıtın kifayət qədər istirahət zonaları vardır. Parkların hamısı abadlaşdırılıb. Amma bulvar, əlbəttə ki, ayrı bir məsələdir. Uzunluğu əvvəlki Bakı bulvarından təxminən 2 dəfə böyükdür. Çünki əvvəlki ənənəvi Bakı bulvarının uzunluğu 3 kilometr idi, indi 16 kilometrdir. Əlbəttə, mən demək istəmirəm ki, burada da 16 kilometr uzunluğunda bulvar tikilsin. Amma hər halda əgər imkan olacaqsa, biz gələcəkdə bulvarı genişləndirməliyik.

Yəni, bütün sahələr üzrə inkişaf var, inkişaf gedir. Bu Dram Teatrının, "Kimyaçı" sarayının binalarının əsaslı təmiri də bunun təzahürüdür. Bu Dram Teatrında Ulu Öndər Sumqayıtın yubileyini qeyd etmişdir. Yəni, bu teatrın böyük tarixi vardır. Bu gün burada bizim görüşməyimiz həm rəmzi xarakter daşıyır, həm də təbiidir. Bu, tarixi həqiqəti təsdiqləyir. Bu binada Ulu Öndərin ruhu var. O, Sumqayıtı gözəl, müasir, havası təmiz, insanlar üçün rahat şəhər kimi görmək istəyirdi. O siyasi vəsiyyətində demişdi, bir çox işlər görülüb, amma görə bilmədiyimiz işləri bizim davamçılarımız görəcəkdir. Şadam ki, belə də oldu.

Əziz dostlar, bu bayram münasibətilə sizi bir daha təbrik edirəm, yeni uğurlar, qələbələr arzulayıram. Sağ olun.

Sumqayıt Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Zakir FƏRƏCOV çıxış edərək dedi:

- Möhtərəm cənab Prezident.

Hörmətli qonaqlar.

İcazə verin, sumqayıtlılar adından Sizi ulu öndərimiz Heydər Əliyevin "kiçik bir Azərbaycan" adlandırdığı gözəl Sumqayıtda salamlayaq və şəhərimizə "Xoş gəlmisiniz" deyək.

Ulu Öndərimiz Sumqayıta, onun zəhmətkeş insanlarına xüsusi qayğı ilə yanaşırdı, şəhərimizin inkişafına çox böyük diqqət yetirirdi. Böyük tarixi şəxsiyyət Heydər Əliyev şəhərimizə 16 dəfə səfər etmişdi. Sumqayıtın müasir bir şəhər kimi formalaşması, inkişafı məhz Ulu Öndərin adı ilə bağlıdır. Biz sevinirik ki, Ulu Öndərimizin şəhərimizə olan bu münasibəti bu gün Sizin tərəfinizdən də uğurla davam etdirilir. Sizin hər gəlişiniz sumqayıtlılar üçün böyük bayrama çevrilir, şəhərimizin inkişafında yeni mərhələ açır.

Cənab Prezident, Azərbaycana rəhbərlik etdiyiniz illər ərzində ictimai-siyasi həyatın bütün sahələrində böyük uğurlar əldə olundu, xalq və dövlət üçün taleyüklü layihələr həyata keçirildi. Azərbaycanın iqtisadi potensialı gücləndi, əhalinin həyat səviyyəsi əhəmiyyətli dərəcədə yüksəldi. Odur ki, Azərbaycan iqtisadi inkişaf sürətinə görə son illərdə dünyanın qabaqcıl dövlətləri sırasında şərəflə addımlayır.

Sizin həyata keçirdiyiniz siyasət nəticəsində Azərbaycanın regionun lider dövlətinə, söz sahibinə çevrilməsi, beynəlxalq birlikdəki yerini daha da möhkəmləndirməsi dünya miqyasında qəbul edilən reallıqdır. Bu reallığı təsdiqləyən bir çox amilləri sadalamaq mümkündür. Bu sırada Sizin ideyanızla və iştirakınızla Bakıda keçirilən beynəlxalq əhəmiyyətli tədbirlər gənc Azərbaycan dövlətinin dünyada artan nüfuzunu təsdiq edən mühüm faktorlardır. Azərbaycan müxtəlif xarakterli - siyasi, iqtisadi, idman, səhiyyə və sair tədbirlərin keçirildiyi məkana çevrilib. Ölkəmizin mədəniyyətlərarası və sivilizasiyalararası dialoq mərkəzlərindən biri olmasını artıq bütün dünya qəbul edir və bunlar dövlətimizin artan nüfuzundan xəbər verir.

Cənab Prezident, bu gün müstəqil Azərbaycan dövlətinin öz dəstxəti, dövlətçilik siması, inkişaf yolu var. Bu, Sizin milli maraqlara əsaslanan siyasətiniz, iqtisadi inkişaf və demokratikləşdirmə, hüquqi dövlət quruculuğu, effektiv diplomatiya istiqamətində ardıcıl və məqsədyönlü fəaliyyətinizin nəticəsidir.

Azərbaycanın beynəlxalq imicinin yüksəlişinə təkan verən amillərdən biri ölkəmizin iqtisadi cəhətdən dinamik inkişafıdır. Həyata keçirilən dövlət proqramları bütün bölgələrin inkişafına nail olmaqla əhalinin məşğulluğunun təmin edilməsinə, abadlıq və quruculuq işlərinin aparılmasına, infrastrukturun yenidən qurulmasına yol açıb. Son illər ərzində ölkəmizdə baş vermiş inkişaf və tərəqqi, sözün həqiqi mənasında, qürur hissi doğurur.

Cənab Prezident, müstəqil Azərbaycanımızın bütün bölgələri kimi, Sumqayıt şəhəri də dinamik inkişaf dövrünü yaşayır. Sizin rəhbərliyiniz, yüksək diqqət və qayğınız nəticəsində həyata keçirilən bu abadlıq, quruculuq və tikinti işləri sumqayıtlılara xoş ovqat və sakit həyat tərzi bəxş edib. Birbaşa rəhbərliyiniz, yüksək diqqət və qayğınız nəticəsində həyata keçirilən genişmiqyaslı uğurlu layihələr şəhərimizin simasını tamamilə dəyişib.

Məlumdur ki, hər bir işin icrası zamanı, ilk növbədə, dəqiq hədəflərin, aydın tezislərin müəyyən edilməsi tələb olunur. Bu baxımdan, Sumqayıtda görülən işlər xaotik xarakter daşımır, Sizin tövsiyələrinizi əsas tutaraq, sistemli, planlı və müasir şəhərsalma prinsiplərinə uyğun olaraq, vahid yanaşmaya əsaslanan proqram çərçivəsində və konseptual şəkildə aparılır.

Möhtərəm cənab Prezident, Sizin qeyri-neft sektorunun inkişafı istiqamətində verdiyiniz tapşırıqlara uyğun olaraq görülən işlər ölkəmizin hər yerində olduğu kimi, Sumqayıt şəhərində də öz bəhrəsini verməkdədir. Şəhərin inkişafı ilə əlaqədar nəzərdə tutulmuş tədbirlər mərhələ-mərhələ uğurla icra edilir. Bu prosesin əsasını Sizin verdiyiniz dəyərli tövsiyə və tapşırıqlar təşkil edir. Siz Sumqayıtdakı vəziyyətlə yaxından tanışsınız, ətraflı məlumata maliksiniz. Fürsətdən istifadə edib diqqətinizə çatdırmaq istərdim ki, Sizin son illərdə şəhərimizə səfərləriniz zamanı açılışını etdiyiniz "SOCAR Polymer", polipropilen və yüksək sıxlıqlı polietilen, Karbamid zavodları və digər müəssisələr hesabına minlərlə yeni iş yerləri yaradılıb. Hazırda Kimya Sənaye Parkında şüşə, yunəyirici və boyaq fabrikinin tikintisi başa çatmaq üzrədir. Artıq əminliklə deyə bilərik ki, Sumqayıt Cənubi Qafqazın ikinci böyük sənaye mərkəzinə çevrilib. Son illərdə şəhərimizin iqtisadiyyatı sürətlə inkişaf etmiş, aparıcı sahələrdə müsbət irəliləyişlər təmin olunmuş, yeni istehsal sahəsinin yaradılması nəticəsində ümumi daxili məhsul istehsalının həcmi 2,5 dəfə, sənaye məhsulu istehsalı isə 3 dəfə artmışdır.

2011-ci il avqustun 7-də Siz Sumqayıt şəhərində səfərdə olarkən, burada müasir bulvar kompleksinin yaradılmalı olduğunu vurğulamışdınız. Qeyd etmək istərdim ki, hələ 45 il əvvəl 1974-cü ildə, Ulu Öndər şəhərin 25 illik yubiley tədbirində bu səhnədə çıxış edərkən Sumqayıtda dəniz kənarında böyük park və bulvarın yaradılması fikrini irəli sürmüşdü. Cənab Prezident, 45 ildən sonra bu park və bulvarın yaradılması Sizin tapşırığınızla reallaşdı. Qısa müddət ərzində ümumi sahəsi 106 hektar, uzunluğu 4,2 kilometr olan ərazidə möhtəşəm bulvar yaradıldı. Burada şəhər sakinlərinin piyada gəzintisi, avtomobil yolu, istirahət obyektləri, uşaqlar üçün əyləncə mərkəzi, idman infrastrukturu quruldu, fərqli ölçülərdə və bir-birini təkrarlamayan yaşıl parklar salındı. Son günlərdə isə Sizin xeyir-duanızla Sumqayıt bulvarı, əlavə olaraq, daha 40 hektar genişləndirildi və bir kilometr uzadıldı.

Şəhərimizdə 60-dan çox küçə əsaslı təmir olunmuş, 10 mikrorayon, 17 məhəllədaxili ərazilərə, Hacı Zeynalabdin, Corat qəsəbələrinə, Sumqayıt Stansiyası, Ceyranbatan, Novxanı və Corat bağları yaşayış massivlərinə yeni asfalt döşənmişdir.

Cənab Prezident, məlumat üçün bildirmək istəyirəm ki, şəhərin mərkəzi küçələrində asfalt salınmamış yerlər qalmamışdır. Ümumilikdə şəhər ərazisinə 3,5 milyon kvadratmetr yeni asfalt döşənmişdir.

Uzun illər şəhərdə həlli vacib olan məsələlərdən biri - dam örtüklərinin yenidən qurulması mərhələli şəkildə həll olunur. Sizin tapşırığınız əsasında şəhərimizdə 1361 yaşayış binasından 950-sinin dam örtüyü dəyişilmiş, 250 binanın fasadı isə yenidən qurularaq təmir olunmuşdur. Şəhərdə mövcud 594 liftdən istismar müddətini ötmüş 400-dən çox lift yenisi ilə əvəz edilmişdir.

Yaşayış fonduna daxil olan binaların 800-nün zirzəmisi çirkab sularından təmizlənmiş, kommunikasiya xətləri dəyişdirilmiş, dezinfeksiya edilmiş, yaşayış binalarında 3200 giriş və pilləkən qəfəsləri təmir olunmuşdur. 70 nümunəvi məhəllə yaradılmış, şəhər ərazisində 500 mindən çox ağac, milyondan artıq gül və kollar əkilmişdir. Küçə işıqlandırılması şəhərin 80 faizini əhatə edir. Bu sahədə görüləcək işlər hələ çoxdur.

Mövcud uşaq bağçalarından 48-də təmir işləri aparılmış, dam örtükləri yenilənmiş, istilik sistemi bərpa olunmuşdur. Məktəblərdə əsaslı və cari təmir işləri aparılmış, istilik sistemi bərpa edilmişdir. 9 nömrəli tam orta məktəb binasının tikintisi başa çatmaq üzrədir. Məktəblərdə şagird sıxlığı olduğundan yeni məktəbin və 8 məktəbdə əlavə tədris korpusunun tikintisinə ehtiyac var.

Səhiyyə ocaqlarının 11-i əsaslı və 3-ü cari təmir olunmuşdur. Sizin Sərəncamınızla ayrılmış vəsait hesabına 2 saylı Şəhər Xəstəxanası sökülərək yerində yeni müasir xəstəxananın tikintisi ilə əlaqədar müvafiq işlər aparılır. Şəhərin ən böyük ekoloji problemlərindən biri olan Acıdərə kanalının boruya alınması işləri davam etdirilir. Kanalın 1600 poqonmetr hissəsi artıq boruya alınmışdır.

Cənab Prezident, Sizin yaxından köməyiniz və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın aidiyyəti qurumların rəhbərlərinə qaçqın və məcburi köçkünlərin mənzil şəraitinin yaxşılaşdırılması məqsədilə verdiyi tapşırığa uyğun olaraq, 2005 məcburi köçkün ailəsi yeni tikilən evlərə köçürülmüşdür. Bu işlər davam etdirilir. Şəhər icra hakimiyyəti tərəfindən məcburi köçkünlərə mənzil tikintisi üçün Qaçqınların və Məcburi Köçkünlərin İşləri üzrə Dövlət Komitəsinə 30 hektar torpaq sahəsi ayrılmışdır.

Möhtərəm cənab Prezident, Sizin tapşırığınıza əsasən, şəhərdəki şəhid ailələri və Qarabağ müharibəsi əlillərinə bu il 125 mənzil verilmişdir. Əsası 1968-ci ildə qoyulan Sumqayıt Dövlət Dram Teatrı uzun illər idi təmir olunmurdu. Minnətdarlıq hissi ilə bildirirəm ki, Sizin tapşırığınızla teatrın binası yüksək zövqlə əsaslı təmir və rekonstruksiya olunaraq yenidən quruldu, binanın bütün xidməti, dekorasiya və qrim otaqları estetik üslubda yaradıldı, bədii və texniki cəhətdən yüksək səviyyədə tamaşalar təqdim etmək üçün müasir avadanlıqlarla və işıqlandırma sistemi ilə təchiz olundu.

Şəhərimizin mədəni həyatını canlandıracaq davamlı infrastruktur layihələri də həyata keçirilib. Ümummilli Liderimizin adını daşıyan parkda möhtəşəm Heydər Əliyev Mərkəzi tikilərək istifadəyə verilib. Bu mərkəzdə 420 nəfərlik akt zalı, gənclər üçün müzakirə və diskussiya otaqları, nikah mərasimi zalı, elektron kitabxana hər gün insanlarımızın üz tutduğu müqəddəs bir məkana çevrilib. Müasir tipli Uşaq İncəsənət və şahmat məktəbləri qısa müddətə tikilib istifadəyə verilmişdir. Son dövrlərdə Yeni Azərbaycan Partiyasının şəhər təşkilatı üçün yeni bina, Bayraq Muzeyi inşa olunmuşdur. Sizin tapşırığınızla əsaslı təmir olunan Kimyaçılar Mədəniyyət sarayı şəhərimizin ictimai-siyasi və mədəni həyatında mühüm rol oynayır. Bir qədər sonra Sizin xeyir-duanızla açılacaq Muğam mərkəzini, Nizami kinoteatrını da bu sıraya aid etmək olar.

Şəhər ərazisində sərnişinlərin rahatlığının təmin olunması məqsədilə Türkiyə istehsalı olan 206 avtobus kreditlə alınaraq xətlərə buraxılmışdır. Planlı şəkildə salınan yeni parklar, xiyabanlar, asfalt yollar, gözəlləşən prospektlər, bütövlükdə abadlaşan məhəllədaxili yollar, tikilən sosial obyektlər, əlbəttə, Sizin böyük iradənizin, dövlətçilik qətiyyətinizin sayəsində meydana gəlib. Bütün bunlar Sumqayıtda aparılan abadlıq və quruculuq salnaməsinin bir hissəsinə çevrilib.

Cənab Prezident, görülmüş işlər şəhər sakinlərində dövlətimizin iqtisadi qüdrətinə, siyasi gücünə, iradəsinə inamı daha da artırır. Ən əsası odur ki, şəhərimizin sakinləri arasında sağlam mənəvi-psixoloji iqlim yaranıb. Şəhər sakinləri Sizin daxili və xarici siyasətinizi bəyənir, ürəkdən dəstəkləyir və həmişə Sizin yanınızdadırlar.

Fəxrlə demək olar ki, bugünkü Azərbaycan Ümummilli Liderimizin arzu etdiyi Azərbaycandır və Sumqayıt şəhəri də bu gün Ulu Öndərin arzuladığı kimi, güllü – çiçəkli, işıqlı və abad bir şəhərə çevrilib.

Sumqayıt - müstəqilliyimizin canlı simasıdır. Ötən illər onun tarixinə neçə-neçə gözəl anlar yazıb. İnsan zəkasının, əməyinin və birliyinin vəhdəti olan Sumqayıt islahatların nümunə göstərildiyi məkandır. Doğma şəhərimizə, onun inkişafına hər birimiz öz töhfəmizi verməli, nümunə göstərməliyik. Əminliklə bildirmək istərdim ki, illər ötəcək, xariqələr şəhəri Sumqayıt həmişə dövlət başçısına verdiyi sözə sahib çıxacaq. Çünki sumqayıtlılar etimadı doğrultmağa çalışan zəhmətkeş insanlardır. Onların həyat amalı Heydər Əliyevin bizə miras qoyduğu ideyalara sədaqət, Sizin diqqət və qayğınıza məsuliyyətlə yanaşmağımız, uğurlu işimizlə cavab verməkdir.

Sevinirik ki, indi Sumqayıtın gündüzü də, gecəsi də birdir, al-əlvandır, könül oxşayır, insanlarımız sağlam ruhla, rahat şəkildə işləyir və istirahət edirlər. Artıq Sumqayıtda sağlam mühit, sağlam atmosfer formalaşmış və mehriban bir Sumqayıt ailəsi yaranmışdır.

Cənab Prezident, yeri gəlmişkən, icazə verin, Sumqayıtın şəhər statusu almasının 70 illiyi münasibətilə sumqayıtlıları səmimi qəlbdən təbrik edim.

Fərəh duyuruq ki, bu gün Sizin sayənizdə Azərbaycanın adı dünya kürsülərindən çox ucadan səslənir. Bu gün Azərbaycan dünyanın nadir ölkələrindəndir ki, özü öz gələcəyini müəyyən edir, müstəqil və sabit siyasət yeridir. Bu, tarixi bir həqiqətdir. Biz bununla qürur duyuruq. İnanırıq ki, gələcəkdə də Sizin rəhbərliyiniz altında ölkəmiz yeni-yeni zirvələr fəth edəcək.

Möhtərəm cənab Prezident, Sizin dünənki Sərəncamınızla 66 nəfər sumqayıtlı fəxri adlar və medallarla təltif olunub. Bu, Sizin Sumqayıta və sumqayıtlılara göstərdiyiniz böyük diqqət və qayğınızın daha bir bariz nümunəsidir. Təltif olunanlar adından bu diqqət və qayğıya görə bütün sumqayıtlıların Sizə dərin minnətdarlığını bildirirəm. Siz artıq Sumqayıta 24-cü dəfədir səfər edirsiniz. Sizin hər səfəriniz Sumqayıtın tarixinə yeni səhifələr açır.

Cənab Prezident, Sizi sumqayıtlılar adından əmin edirəm ki, bu gündən sonra da Sizin tapşırıq və tövsiyələrinizin layiqincə yerinə yetirilməsi üçün əzmlə çalışacağıq.

Sizi şəhərimizin 70 illik yubileyinə həsr olunmuş tədbirdə görməyə çox şadıq. Sizə Sumqayıtın çoxminli əhalisinin dərin hörmət və ehtiramını, şəhərimizin inkişafına, çiçəklənməsinə göstərdiyiniz diqqətə, qayğıya görə minnətdarlığını çatdırıram.

Tanrı Sizi qorusun.

"Şöhrət" ordenli Əməkdar müəllim Ofelya BABAYEVA dedi:

-Hörmətli cənab Prezident.

Sizi bu möhtəşəm salonda salamlamaqdan böyük qürur və fəxarət hissi keçirirəm. Mən bu salonda dəfələrlə çıxış etmişəm. Ancaq ilk çıxışımı hər dəfə həyəcanla xatırlayıram. 1974-cü il - Sumqayıtın şəhər statusu almasının 25 illiyi.

Rəyasət heyətində ulu öndərimiz, Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi, bütün ölkənin sevimlisi Heydər Əlirza oğlu Əliyev əyləşmişdi. Düz 45 il əvvəl mənə - 26 yaşlı gənc müəllimə və şairə Sumqayıt ziyalıları adından çıxış etmək səadəti nəsib olmuşdur. Çıxışım Ulu Öndərin, o böyük insanın xoşuna gəldi. "Afərin!" dedi. Mən isə çıxışımı o zaman yazdığım misralarla bitirdim.

-Mən qızınam Azərbaycan,
Arzularım çiçək, çiçək.
Bilirəm ki, qayğın ilə
Bu arzular göyərəcək.

Bəli, cənab Prezident, taleyimə çox-çox minnətdaram ki, düz 45 il sonra Ulu Öndərin layiqli davamçısının, bu gözəl ölkənin Prezidentinin qarşısında da çıxış edirəm. Xatirələr heç zaman unudulmur, yaddan çıxmır.

Ulu Öndərin xeyir-duasını aldığım o gündən bu ana kimi hər cür qayğı və diqqəti hiss etmişəm. Sonralar Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, uzun illər bu şəhərin məktəblərində direktor, Təhsil şöbəsinin müdiri, şəhər sovetinin deputatı, mədəniyyət komissiyasının sədri olduğum zamanlarda da o böyük İnsanın qayğısı və tövsiyələri mənim uğur yoluma işıq saçıb. Bu gün Azərbaycan bütün dünyada özünün uğurları ilə diqqəti cəlb edir. Bu günlərdə gözəl paytaxtımız Bakıda keçirilən Qoşulmama Hərəkatının Zirvə Görüşündə 160-a yaxın ölkənin və beynəlxalq təşkilatın nümayəndələrinin iştirak etməsi, Sizin rəhbərliyinizlə Azərbaycanımızın 3 il bu hərəkata sədrliyi, Dünya dini liderlərinin II Sammitində dərin məzmunlu nitqiniz, il ərzində ölkə əhalisinin rifahının yüksəlməsinə yönəldilmiş sərəncamlarınız hər kəsdə minnətdarlıq hissi doğurur.

Dahi Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin, görkəmli ədiblərimiz Cəfər Cabbarlının, Cəlil Məmmədquluzadənin, İsmayıl Şıxlının yubileyləri ilə bağlı sərəncamlarınız ədəbi irsə yüksək hörmətinizdən irəli gəlir. Bir neçə kəlmə ilə Sumqayıtın şəhər statusu almasının 70 illiyi günlərində təhsilimizin uğurları haqqında danışmaq istəyirəm.

Sizin göstərişinizlə şəhərimizdə 52 məktəb, 58 uşaq bağçası, idman məktəbləri təmir edilib və müasir tələblərə cavab verir. Qəzalı vəziyyətdə olan 9 saylı orta məktəb üçün yeni binanın tikilməsi, orada təhsil alan yüzlərlə şagirdin, onların valideynlərinin, pedaqoji kollektivin hədsiz sevincinə səbəb olub. Pedaqoji kollektivlər, şagirdlər, valideynlər də bu qayğınıza əməli işlə cavab verirlər. Neçə illərdir ki, Sumqayıt təhsili ali məktəblərə qəbula görə ilk üçlükdədir.

Yüksək balla ali məktəblərə daxil olan məzunlarımızın hər il ən azı 8-10 nəfəri Prezident təqaüdünə layiq görülür. Bütün bunlara görə mən Sizə sonsuz minnətdarlığımı bildirirəm, əziz Prezident! Son illər Sumqayıtın bu inkişafı Sizin şəhərimizə olan böyük diqqətinizin bəhrəsidir. Mənim sadə əməyimə yüksək qiymət verdiyinizə görə minnətdarlığımı bildirirəm. Müstəqil Azərbaycanın yüksək dövlət mükafatları olan "Tərəqqi" medalını, "Şöhrət" ordenini, "Əməkdar müəllim" fəxri adını Sizin sərəncamlarınızla almağım ömrümün ən xoş yaşantılarıdır.

Ölkəmizin Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın Azərbaycan təhsilinə, mədəniyyətinə, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunmasına və təbliğinə göstərdiyi qayğıya görə minnətdarlığımızı ona çatdırmağı xahiş edirəm.

Allah Azərbaycanımızı, Sizi, xeyirxah ailənizi qorusun!

"Sumqayıt Kimya Sənaye Parkı" MMC-nin direktoru Nazim TALIBOV dedi:

-Möhtərəm cənab Prezident.

Hörmətli tədbir iştirakçıları.

Ölkəmizin son illərdə iqtisadi inkişaf sahəsində qazandığı böyük nailiyyətlər heç şübhəsiz ki, ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən formalaşdırılmış möhkəm təmələ əsaslanır. Müasir Azərbaycan dövlətinin banisi ulu öndər Heydər Əliyevin misilsiz idarəçilik istedadı, gərgin əməyi nəticəsində əldə olunmuş nailiyyətlər sonrakı illərdə ölkə iqtisadiyyatının davamlı inkişafı üçün möhkəm zəmin yaratmışdır.

Hələ ötən əsrin 70-ci illərinin ortalarından başlayaraq Sumqayıtda kimya sənayesinin yenidən qurulması, yeni istehsal müəssisələrinin yaradılması sahəsində xeyli işlər görülmüşdür.

Həyata keçirilmiş genişmiqyaslı işlərin, qısa müddətdə reallığa çevrilmiş layihə və ideyaların nəticəsi idi ki, artıq ötən əsrin 70-80-ci illərində Sumqayıt öz iqtisadi potensialına görə keçmiş Sovet İttifaqında güclü sənaye şəhəri kimi daha geniş tanınmağa başlamışdır. Sumqayıtda istehsal olunan məhsullar SSRİ-nin və xarici ölkələrin 100-dən artıq şəhərinə ixrac olunurdu. Həmin dövrlərdə Sovetlər Birliyində istehsal olunan kimya məhsullarının təqribən 40 faizi Sumqayıt şəhərində fəaliyyət göstərən müəssisələrin payına düşürdü.

Təsadüfi deyil ki, Sumqayıtın sənaye sahəsində keçmiş şöhrətini qaytarmaq məqsədilə, möhtərəm cənab Prezident, Sizin tərəfinizdən 2011-ci ildə ölkəmizdə ilk sənaye parkı məhz şəhərimizdə yaradılmışdır.

Ötən müddət ərzində bu parkda fəaliyyət göstərən rezidentlərin biznes fəaliyyətinin dəstəklənməsi, o cümlədən investisiya xərclərinin azaldılması üçün dövlət tərəfindən sənaye parkının infrastrukturunun yaradılması ilə bağlı zəruri tədbirlər həyata keçirilmiş, sənaye parkının rezidentlərinə 7 il müddətinə vergi və gömrük güzəştləri müəyyən edilmişdir.

Cənab Prezident, Sizin Sumqayıt Kimya Sənaye Parkına göstərdiyiniz yüksək diqqət və dövlət tərəfindən görülən kompleks təşviqedici tədbirlər sənaye parkına yerli və xarici investorların marağını getdikcə artırır. Siz gərgin iş qrafikinizə baxmayaraq, vaxt tapıb ötən dövrdə Sumqayıt Kimya Sənaye Parkına 6 dəfə səfər etmiş, 5 sənaye müəssisəsinin təməlqoyma, 12 sənaye müəssisəsinin isə açılış mərasimlərində iştirak etmisiniz.

Hazırda Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında investisiyalarının həcmi 3 milyard dollar olan 20 rezident qeydiyyata alınıb. Sənaye Parkının təməlinin Sizin iştirakınızla 2013-cü ildə qoyulmasına baxmayaraq, artıq burada 13 müəssisə istehsal fəaliyyəti ilə məşğuldur və parkda 5 mindən artıq insan daimi işlə təmin edilib. Bunların əksəriyyəti Sumqayıt şəhərinin və ətraf ərazilərin sakinləridir.

Möhtərəm cənab Prezident, bu gün təkcə Sumqayıt Kimya Sənaye Parkının nümunəsində deyil, Sizin fərman və sərəncamlarınıza uyğun olaraq yaradılmış təkrar emal, gəmiqayırma, yüngül sənaye və əczaçılıq sahələrində ixtisaslaşmış digər sənaye parklarının da müsbət səmərəsini görə bilərik.

İlk növbədə, sənaye parklarının iqtisadi inkişafda və sənayedə əsas əhəmiyyətli rolu heç şübhəsiz ki, idxalın əvəz edilməsi və yeni ixrac imkanlarının yaradılmasıdır. Azot gübrəsi, polimerlər, şpris, ferroərintilər, tütün məmulatları, aqrokimyəvi məhsullar və ölkəmiz üçün ənənəvi olmayan bu kimi onlarla yeni məhsulun istehsalı sənaye parklarında həyata keçirilənədək, həmin məhsullar demək olar ki, 100 faiz həcmdə idxal olunurdu. Bu məhsullar üzrə idxalın əvəzlənməsi, eləcə də həmin məhsulların daha çox ixraca hesablanması və nəticədə ölkəmiz üçün yeni ixrac imkanlarının yaranması nəinki ölkədən valyuta çıxarılmasının qarşısını alır, əksinə, ölkəyə əlavə valyuta gəlməsinə zəmin yaradır ki, bu da nəticədə iqtisadiyyatın vacib amillərindən biri kimi milli valyutanın möhkəmlənməsinə öz töhfəsini verir.

Eyni zamanda, sənaye parklarının iqtisadiyyatda digər vacib rolu ölkəyə yeni texnologiyaların gətirilməsidir. Bu gün sənaye parklarında dəyəri 100 milyonlarla dollar olan zavodlarda dünyanın ən qabaqcıl texnologiyalarından istifadə edilir. Bu texnoloji yeniliklərin tətbiqi bizə rəqabətqabiliyyətli məhsul istehsal etməyə imkan verməklə yanaşı, həm də sosial səmərə yaratmaqla insan resurslarının inkişaf etdirilməsində, bilikli kadrların cəlb olunmasında, eləcə də mövcud kadr potensialının artırılmasında mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Digər əhəmiyyətli məsələ sənaye parklarının ölkənin xammal ixracatçısından hazır məhsul ixracatçısına çevrilməsindəki roludur. Ölkəmiz ənənəvi olaraq neft və qaz ixracatçısıdır, lakin bu göstərici qeyri-neft sektorunun xeyrinə dəyişməkdədir. Misal üçün, Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında reallaşan karbamid zavodu və “SOCAR Polymer” layihələrinin icrası nəticəsində karbohidrogen ehtiyatlarına söykənən yeni məhsullar istehsal olunur ki, nəticədə neft və qaz xammal şəklində deyil, daha dəyərli məhsula çevrilərək ixrac edilir. Bundan başqa, Mingəçevir Sənaye Parkındakı pambıq ipliyi istehsalı fabrikinin timsalında pambıqçılıq sahəsində də analoji prosesi müşahidə etmək olar.

Möhtərəm cənab Prezident, hörmətli tədbir iştirakçıları, bu günədək sənaye parklarında 2 milyard manata yaxın məhsul istehsal olunmuş, təqribən 400 milyon manatlıq məhsul ixrac edilmişdir. Əksəriyyəti ölkəmiz üçün yeni olan sənaye məhsullarının ixrac coğrafiyasında MDB ölkələrini, Türkiyə, Ukrayna, Gürcüstan, Amerika Birləşmiş Ştatları, Yaponiya, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri, Polşa, Danimarka və Hollandiyanı misal göstərmək olar.

Statistik göstəricilərə nəzər saldıqda, 2018-ci ilin 9 ayında Sumqayıt Kimya Sənaye Parkında 170 milyon manatlıq məhsul istehsal edilmişdisə, bu ilin 9 ayında 2,6 dəfə çox - yəni, 440 milyon manatlıq məhsul istehsal olunmuşdur. İxrac isə 2018-ci ilin analoji dövrü ilə müqayisədə 3,6 dəfə artaraq bu ilin 9 ayında 190 milyon manat təşkil etmişdir. Diqqətinizə çatdırıram ki, 2018-ci ildə bu göstərici 52 milyon manat olmuşdur.

Həmçinin bu ilin 9 ayında parka 600 milyon manat investisiya yatırılmışdır ki, bu da ölkə sənayesinin qeyri-neft sektoru üzrə investisiyalarının 50 faizini təşkil etmişdir.

Eyni zamanda, bu ilin 9 ayında 440 milyon manatlıq məhsul istehsalı ilə Sumqayıt Kimya Sənaye Parkının ölkə sənayesinin qeyri-neft sektorunda xüsusi çəkisi 5,3 faiz olmuşdur.

Bundan əlavə, bu il 190 milyon manatlıq ixracla Sumqayıt Kimya Sənaye Parkının ölkə üzrə qeyri-neft sənaye məhsullarının ixracında xüsusi çəkisi 11 faiz təşkil etmişdir.

Beləliklə, deyə bilərik ki, cənab Prezident, bilavasitə Sizin təşəbbüsünüzlə Sumqayıt şəhərində yaradılmış Kimya Sənaye Parkı müsbət nəticələrini verməkdədir və ölkənin qeyri-neft sektoru üzrə makroiqtisadi göstəricilərinə birbaşa müsbət təsirini göstərir.

Möhtərəm cənab Prezident, sonda fürsətdən istifadə edərək Kimya Sənaye Parkının kollektivi adından Sumqayıt əhalisini şəhərin 70 illik yubileyi münasibətilə

təbrik edirəm. Əminəm ki, möhtərəm cənab Prezident, Sizin rəhbərliyinizlə Sumqayıt bundan sonra daha da inkişaf edəcək, şəhərin sənaye potensialı, o cümlədən Kimya Sənaye Parkı ölkəmizin iqtisadiyyatına daha da böyük töhfələr verəcəkdir.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Sumqayıtdakı 1 nömrəli poliklinikanın baş həkimi Arzu BƏNDƏLİYEVA dedi:

- Möhtərəm cənab Prezident.

Hörmətli tədbir iştirakçıları.

Sizi bu gün 70 illiyini qeyd etdiyimiz, öz gözəlliyi, möhtəşəmliyi ilə hər kəsi heyran qoyan doğma şəhərimizdə çoxsaylı səhiyyə işçiləri adından salamlayıram.

Həyatını ölkəmizin yüksəlişinə və insanların xoşbəxtliyinə həsr edən Ulu Öndərimiz xalqın sağlamlıq məsələlərinə daim taleyüklü məsələ kimi yanaşıb, səhiyyəni cəmiyyət və dövlət həyatında ən mühüm sahə kimi qiymətləndirərək demişdir: "Səhiyyə bizim üçün, hər bir cəmiyyət və dövlət üçün çox lazımlı, həyatın bütün sahələrini əhatə edən sahədir. Onun üçün zəruri tədbirlər görülüb və gələcəkdə də görüləcəkdir".

Siz Ulu Öndərimizin uzaqgörən siyasətini bütün sahələrdə davam etdirdiyiniz kimi, sosial sahə olan səhiyyənin inkişafına da daim xüsusi diqqət və qayğı göstərirsiniz. Mən bir həkim kimi səhiyyəmizin inkişafını diqqətlə izləyirəm. Bu sahədə əldə olunan nailiyyətlərə, tərəqqiyə hədsiz sevinirəm. Bu uğurların təməlində Sizin sosial siyasətinizin əsasını təşkil edən insan amili, insan sağlamlığı dayanır. Eyni zamanda, mətbuatda gedən məlumatlarla da tanış oluram. Təkcə bir faktı demək kifayətdir ki, son illər Sizin və Birinci vitse-prezidentimiz, Heydər Əliyev Fondunun rəhbəri hörmətli Mehriban xanım Əliyevanın qayğısı sayəsində ölkəmizdə 600-dən çox tibb müəssisəsi yenidən tikilmiş və yaxud əsaslı təmir edilmiş, ən müasir tibbi avadanlıqlarla təchiz olunaraq əhalinin istifadəsinə verilmişdir.

Göstərdiyiniz yüksək diqqət və qayğı nəticəsində bütün sahələrdə aparılan genişmiqyaslı quruculuq, abadlıq işləri nəticəsində doğma Sumqayıtımız hazırda ekoloji cəhətdən təmiz, füsunkar bir şəhərə çevrilmişdir. Şəhərimizin səhiyyəsinə olan dövlət qayğısı nəticəsində son illər burada 10-dan çox tibb müəssisəsi əsaslı təmir olunaraq ən müasir avadanlıqlarla təchiz edilmiş və sakinlərin istifadəsinə verilmişdir. Hazırda Sumqayıtda 5 min səhiyyə işçisi yüksək zövqlə təmir olunmuş həmin sağlamlıq müəssisələrində şəhərimizin əhalisinə keyfiyyətli tibbi xidmət göstərir.

Son illər səhiyyənin prioritet sahələri üzrə qəbul edilən 11 Dövlət proqramı əsasında həyata keçirilən tədbirlər nəticəsində ana və uşaqlara, onkoloji, endokrinoloji, irsi qan xəstəlikləri, böyrək çatışmazlığı olan və s. xəstələrə göstərilən tibbi xidmətin səviyyəsi xeyli yaxşılaşdırılmışdır. Təbii ki, səhiyyəni prioritet sahə kimi müəyyənləşdirən Heydər Əliyev Fondunun bu sahədəki xidmətləri əvəzsizdir. Həyata keçirilən çoxlu sayda irimiqyaslı layihələrə dəstək olan çox hörmətli Mehriban xanım Əliyeva ana, uşaq və ailə sağlamlığının qorunmasına və möhkəmlənməsinə böyük önəm verir. "Ana və uşaqların sağlamlığının qorunması üzrə Dövlət Proqramı"nın icrası ilə bağlı diridoğulmanın yeni beynəlxalq meyarlarına əsasən, 2017-ci ilin dekabrından Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq əmrinə əsasən, Sumqayıt 1 nömrəli doğum evi Perinatal Mərkəz kimi fəaliyyət göstərərək, şəhərin perinatal patologiyalı yenidoğulmuşları ilə bərabər, ətraf rayonların da patologiyalı yenidoğulmuşlarına da beynəlxalq standartlara uyğun tibbi yardım göstərir. Bu da yüzlərlə yarımçıq doğulmuş, azçəkili uşaqların həyatda qalmasına və yaşamasına səbəb olur.

Cənab Prezident, Sizin ölkə əhalisinin sağlamlığının qorunmasına göstərdiyiniz diqqət və qayğının nəticəsidir ki, tapşırığınıza əsasən hər il respublikamızın bütün bölgələrində olduğu kimi, şəhərimizin də minlərlə sakini pulsuz tibbi profilaktik müayinədən keçirilir. Bu da onların xəstəliklərinin vaxtında aşkar olunaraq sağalmalarına imkan yaradır. Bu, bir daha göstərir ki, Siz bu siyasətinizlə bütün dəyərlər sırasında insan sağlamlığını hər şeydən üstün tutursunuz.

Möhtərəm Prezident, qeyd etmək istəyirəm ki, mənim də uzun müddət çalışdığım, şəhərin aparıcı müalicə ocaqlarından biri olan, əsaslı təmirinə ehtiyac duyulan, rentabelliyini çoxdan itirmiş çoxprofilli 2 nömrəli şəhər xəstəxanasının sökülərək yenidən tikilməsi barədə verdiyiniz Sərəncam Sumqayıtın 70 illik yubileyinə töhfə olmaqla bərabər, bütün şəhər sakinlərində və tibb işçilərində hədsiz sevinc hissi doğurmuşdur.

Əziz Prezidentimiz, bütün sosial sahələrə, o cümlədən səhiyyə sahəsinə göstərdiyiniz diqqət və qayğıya görə çoxsaylı tibb işçiləri adından Sizə minnətdarlığımızı və təşəkkürümüzü bildiririk. Sizi əmin edirik ki, tibb işçiləri həmişə olduğu kimi, bundan sonra da səhiyyə sahəsində fədakar xidmətləri ilə bərabər, Sizin ətrafınızda sıx birləşərək dövlətə və dövlətçiliyimizə töhfələrini layiqincə verəcəklər.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Əməkdar inşaatçı Maqsud MAQSUDOV dedi:

-Möhtərəm cənab Prezident.

Hörmətli tədbir iştirakçıları.

Bizə çox xoşdur ki, cənab Prezident, bu gün Sumqayıtın şəhər statusu almasının 70 illik yubileyini Sizinlə birlikdə qeyd edirik. Əlli dörd il bundan əvvəl - 1965-ci ildə Sumqayıt şəhərindəki Qırmızı Əmək Bayrağı Ordenli 1 nömrəli Tikinti Trestinə ali təhsilli inşaatçı-mühəndis kimi göndərişlə gəlmişəm. İşlədiyim kollektiv Sumqayıtın şəhər statusu almasından xeyli əvvəl burada fəaliyyət göstərib. Sonradan Azərbaycanın Sənaye Tikintisi Nazirliyinin tərkibində 1 nömrəli tikinti tresti yaradılmış və Sumqayıt şəhərində yerləş-

dirilmişdir. Bu kollektivdə çoxsaylı xalqların nümayəndələri çalışmışlar. Sumqayıtda istifadəyə verilən zavod və fabriklər, uşaq bağçaları, məktəblər, xəstəxanalar və mədəniyyət saraylarının əksəriyyəti bu kollektivin əməyinin məhsuludur. Sumqayıtda çox güclü inşaatçılar ordusu yaradılmışdır. Onların çoxu hazırda Sumqayıtda yaşayır.

Əsas diqqətçəkən məqam odur ki, Sumqayıt şəhərinin yaranmasında, inkişafında və ittifaq səviyyəsində tanınmasında əməyi olan insanlar Sizin diqqətinizdədir. Onlar orden və medallarla təltif olunur, şəhər tədbirlərinə dəvət edilir, onlara qayğı göstərilir. Necə deyərlər, bizim respublikamızda heç kəs unudulmur, heç kəs yaddan çıxmır.

Xüsusi olaraq qeyd etmək istəyirəm ki, Sumqayıtda tikinti-quraşdırma işləri 1969-cu ildən ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi vəzifəsinə seçildikdən sonra daha geniş vüsət almışdır. Qara və əlvan metallurgiya, kimya, neft-kimya, məişət kimyası, mineral gübrə zavodlarında yeni istehsal sahələri işə salınmışdır. Bu zavodlarda istehsal olunan məhsullar Sumqayıtı İttifaq səviyyəsində tanıtmış və respublikanın ikinci sənaye şəhəri səviyyəsinə yüksəltmişdir. 1978-ci ildə Sumqayıtda istehsal gücü 100 min ton olan yuyucu vasitələr zavodunun istismara verilməsində ulu öndər Heydər Əliyevin iştirakı biz inşaatçıların həyatına ömürlük həkk olunmuşdur. Ulu Öndər kollektivlə görüşdü, məsləhətlərini verdi və təbriklərini çatdırdı.

Ulu Öndər daha bir kompleksin - sintetik kauçuk zavodunun təməlini qoymuş və bu tikintini Mərkəzi Komitənin nəzarətində olan obyektlərin cədvəlinə daxil etdirmişdir. Mən çox fəxrlə qeyd etmək istəyirəm ki, bu kompleks vaxtında istismara verilmiş və bu gün də öz fəaliyyətini davam etdirir.

Şəhərimizdə ən böyük “Kimyaçı” Mədəniyyət Sarayının tikintisi məhz ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Bu sarayın tikintisinə Moskva vəsait ayırmırdı və tikinti uzadılırdı. Ulu Öndərin yaxından iştirakı və köməyi nəticəsində maliyyələşmə həll olundu və bu saray tikilib istifadəyə verildi. Hazırda burada ən vacib tədbirlər keçirilir.

Möhtərəm cənab Prezident, Sumqayıt son illərdə daha sürətlə inkişaf edir. Sumqayıtda nəhəng sənaye, yaşayış, sosial-mədəni və məişət obyektləri inşa olunur. Şəhər gündən-günə gözəlləşir, yeni ünvanlar yaranır.

Respublikada aparılan islahatlar, yeniliklər, Prezident sərəncamları Sumqayıt şəhərində öz uğurlu bəhrəsini verir. Bilirsiniz ki, Sumqayıt şəhərindəki qaçqın və məcburi köçkünlər uzun illərdir ayrı-ayrı insanlara məxsus mənzillərdə, bağçalarda, məktəblərdə, mədəniyyət evlərində yaşayırdılar. 12-ci mikrorayonda və Stansiya Sumqayıtda tikilən yaşayış binaları istismara verildikdən sonra ayrı-ayrı şəxslərin mənzillərində, bağçalarda, məktəblərdə, mədəniyyət evlərində məskunlaşan qaçqın və məcburi köçkün ailələrinin müəyyən hissəsi o evlərə köçürüldü. Bunun nəticəsində ayrı-ayrı insanların mənzilləri özlərinə qaytarılmış və onların həyat şəraiti yaxşılaşdırılmış, bağçaların, məktəblərin müəyyən hissəsi boşaldılmışdır. Sumqayıtda aparılan geniş tikinti-quraşdırma və abadlıq işləri insanların həyat şəraitinin yaxşılaşdırılmasına yönəlmişdir.

Cənab Prezident, görülən bütün bu işlər Sizin Sumqayıta və sumqayıtlılara diqqət və qayğınızın, şəhər rəhbərinə isə inamınızın nəticəsidir. Siz Sumqayıtın inkişafı üzrə bir neçə sərəncam imzalamış, maliyyə vəsaiti ayırmısınız. Sumqayıtın inkişafında əməyi olan insanları orden və medallarla təltif etmisiniz.

Bütün bu diqqət, qayğı və inama görə şəhərimizin inşaatçılar ordusu adından Sizə təşəkkürümüzü və minnətdarlığımızı bildiririk.

Sumqayıt Dövlət Dram Teatrının aktyoru, Əməkdar artist Cəlal MƏMMƏDOV dedi:

-Çox hörmətli cənab Prezident.

Hörmətli qonaqlar, əziz sumqayıtlılar.

Cənab Prezident, şəhərimizin 70 illik yubileyi münasibətilə bizimlə görüşə gəldiyinizə görə Sizə bütün Sumqayıt ictimaiyyəti adından, xüsusilə mədəniyyət və incəsənət xadimləri adından dərin təşəkkürümüzü bildiririk.

Son illər Sumqayıtın sürətli inkişafı şəhərimizin mədəni həyatında da yeni uğur və nailiyyətlərin qazanılmasına güclü təkan verib. Sizin Azərbaycan mədəniyyətinə verdiyiniz dəyər, onun inkişafına göstərdiyiniz diqqət və qayğı parlaq surətdə özünü göstərir. Məhz Sizin çox böyük sevgi ilə bu kövrək sahəyə, xüsusilə teatra və teatr xadimlərinə göstərdiyiniz diqqət və qayğı mədəniyyətimizin bütün sahələrində yeni uğurların əldə edilməsinə, onun daha da zənginləşməsinə münbit şərait yaradır. Həmçinin vurğulamalıyam ki, Birinci vitse-prezident, Heydər Əliyev Fondunun rəhbəri çox hörmətli Mehriban xanım Əliyeva Azərbaycan mədəniyyətinin dünya miqyasında təbliğ olunmasında, tanınmasında, dünya irs siyahısında yer almasında və mədəniyyətimizin bir bəşəri dəyər kimi qiymətləndirilməsi yolunda Sizinlə çiyin-çiyinə çalışır və böyük xidmətlər göstərir.

Cari ilin martında Sizin və Mehriban xanımın mədəniyyət və incəsənət xadimləri ilə görüşünüz, onların problemlərini dinləməyiniz, bir çox məsələlərin yerindəcə həllini tapması bizləri çox sevindirir, teatr xadimlərinə diqqət və qayğınız bizə gələcəkdə daha da həvəslə işləmək üçün böyük stimul verir.

Cənab Prezident, qısaca olaraq Sumqayıt Dövlət Dram Teatrı haqqında danışmaq istərdim. 1968-ci ildə Azərbaycan Nazirlər Sovetinin qərarı və Mədəniyyət Nazirliyinin sərəncamı ilə şəhərimizdə ilk professional kollektiv – H.Ərəblinski adına Sumqayıt Dövlət Gənclər Teatrı yaradıldı. Öz pərdəsini 1969-cu il mart ayının 14-də Azərbaycan dramaturgiyasının banisi M.F.Axundzadənin “Müsyo Jordan və Dərviş Məstəli Şah”

pyesinin tamaşası ilə açdı. 1974-cü ildə Mədəniyyət Nazirliyinin qərarı ilə teatr Sumqayıt Dövlət Dram Teatrı adlandırıldı. Müxtəlif dövrlərdə bu teatrda Xalq artistləri Barat Şəkinskaya, Rza Əfqanlı, Əliağa Ağayev, Məlik Dadaşov, Nəsir Sadıqzadə və bir çox başqa görkəmli sənətkarlar çalışıblar.

Bir faktı böyük qürur hissi ilə vurğulamaq istəyirəm ki, 1981-ci ildə Moskva şəhərində keçirilən "Ümumittifaq teatr festivalı"nda N.Həsənzadənin "Bütün Şərq bilsin" əsəri əsasında hazırlanmış tamaşa ilə çıxış edən Sumqayıt teatrı festivalın fəxri diplomuna, Nəriman Nərimanov obrazını yaradan Xalq artisti Məlik Dadaşov isə 1-ci dərəcəli diploma layiq görülmüşdür.

O vaxtlar Azərbaycan KP MK-nın birinci katibi işləyən ulu öndər Heydər Əliyev bu tamaşaya baxdıqdan sonra səhnəyə qalxaraq teatrın kollektivini təbrik etmiş və teatr sənətini mükəmməl bilən teatrşünas kimi tamaşa haqqında müsbət fikirlərini söyləmişdir.

2003-cü il aprelin 3-də ulu öndər Heydər Əliyev Sumqayıt şəhərinə tarixi səfəri zamanı teatrımızın işini yüksək qiymətləndirmiş, teatra xüsusi diqqət və qayğı göstərilməsini vacib hesab etmişdir.

Bir faktı xüsusi qeyd etmək istəyirəm ki, Aqşin Babayevin ulu öndər Heydər Əliyevin həyatı və siyasi fəaliyyətinə həsr olunmuş "Xilaskar" əsərinin tamaşası 2005-ci ildə məhz bizim Sumqayıt teatrında hazırlanıb. Azərbaycanda ulu öndər Heydər Əliyevin bədii obrazı ilk dəfə Sumqayıt Dövlət Dram Teatrının səhnəsində yaradılıb.

Hörmətli cənab Prezident, Sizin tapşırığınıza əsasən son dövrlərdə Sumqayıtda mədəniyyət və incəsənət sahəsinə, ədəbiyyata böyük diqqət və qayğı var. İnşa olunan yeni binalar, inzibati tikililər, böyük zövqlə yaradılan istirahət guşələri, yeni çəkilən yollar, salınan parklar şəhərin iqtisadi qüdrətinin göstəricisi olmaqla yanaşı, həm də mədəniyyət nümunələri kimi estetik bir mənzərə yaradır.

Mən xüsusilə bu gün işləyib çalışdığım, uzun illər təmirsiz qalan, məhz Sizin diqqət və qayğınız sayəsində yüksək maddi-texniki baza ilə təmin olunmuş bu möhtəşəm teatrımızın binasına görə kollektivimiz adından və şəhərimizin mədəniyyət işçiləri adından Sizə dərin təşəkkürümü bildirmək istəyirəm.

Son illər şəhərimizdə gedən sürətli abadlıq və quruculuq işləri biz sumqayıtlıları həqiqətən sevindirir. Ulu Öndərimizin adını daşıyan möhtəşəm Heydər Əliyev Mərkəzi, Uşaq İncəsənət Məktəbi, Sizin möcüzə adlandırdığınız, qısa müddət ərzində inşa olunan Sumqayıt Bulvarı, bulvarımıza xüsusi gözəllik verən Bayraq Muzeyi, 750 yerlik "Kimyaçı" Mədəniyyət Sarayı, bu gün açılışını etdiyiniz möhtəşəm Muğam Mərkəzi, həmçinin dahi Nizaminin adını daşıyan kinoteatrın şəhərimizin yubileyi ərəfəsində istifadəyə verilməsi biz Sumqayıt sakinlərini çox sevindirir. Bu mədəniyyət ocaqları şəhərimizin mədəni həyatına çox böyük töhfələr verir.

Cənab Prezident, çıxışımın sonunda bildirmək istəyirəm ki, Sumqayıt teatrı heç vaxt ölkədə digər teatrların qazandığı nailiyyətlərdən kənarda qalmayıb. Teatrımız dünyanın bir çox ölkələrində keçirilən beynəlxalq teatr festivallarında iştirak edib və böyük uğurlar qazanıb, Hindistan, Türkmənistan, Gürcüstan, Rusiya, Türkiyə və başqa ölkələrdə Azərbaycanı və şəhərimizi layiqincə təmsil edib.

Cənab Prezident, fürsətdən istifadə edib paytaxt Bakıda fəaliyyət göstərən bir neçə teatrın statusunun, həmçinin teatr xadimlərinin əməkhaqqının artırılmasına görə Sizə dərin təşəkkürümü bildirirəm. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Yaşasın Sumqayıt!

Yaşasın müstəqil Azərbaycan!

Yaşasın Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev!

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 21-də Sumqayıtda "Nizami" kinoteatrının yeni binasının açılışında iştirak edib.

Dövlətimizin başçısı kinoteatrın binasının rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

"Azərikimya" İstehsalat Birliyinin baş direktoru İmran Arzumanzadə məlumat verdi ki, "Nizami" kinoteatrı üçün yeni binanın inşasına bu ilin mayında başlanılıb. Nəriman Nərimanov küçəsində yerləşən binanın ərazisi abadlaşdırılıb, ətrafda istirahət parkı salınıb. İkimərtəbəli binada hər biri 80-100 yerlik olmaqla 3 kino zalı və digər inzibati otaqlar var.

Qeyd edək ki, müasir səviyyədə yaradılan, ən son texnoloji yeniliklərə əsaslanan video və audiosistemlə təchiz olunan "Nizami" kinoteatrının yeni binasının istifadəyə verilməsi Sumqayıtın mədəni həyatında mühüm hadisədir. Bu, şəhər həyatı ilə bağlı mədəni tədbirlərin keçirilməsini daha da stimullaşdıracaq, insanların istirahətinin təşkilində əhəmiyyətli rol oynayacaq, gənclərin bu tədbirlərdə daha fəal iştirakına təkan verəcək.

Kinoteatrın qarşısında Azərbaycan şairi və mütəfəkkiri Nizami Gəncəvinin heykəli qoyulub.

Son illərdə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanda aparılan uğurlu islahatlar digər sahələrlə yanaşı, mədəniyyət sferasını da əhatə edib. Bu islahatların səmərəli nəticələrini isə istər mədəniyyət sahəsində çalışanların sosial-rifah halının yaxşılaşdırılmasında, yeni mədəniyyət obyektlərinin inşasında və mövcud olanların müasir səviyyəyə çatdırılmasında, istərsə də, bu sferanın maddi-texniki bazasının möhkəmlənməsində aydın görmək olar. Ölkəmizdə bu istiqamətdə icra olunan layihələr isə davamlı xarakter alıb. Sumqayıtda "Nizami" kinoteatrı üçün yeni binanın inşası bunu bir daha göstərir. Bu cür layihələrin həyata keçirilməsi yeni mədəniyyət ocaqlarının yaradılması baxımından ölkəmizdə görülən işlərin ardıcıllığını nümayiş etdirir. Eyni zamanda, şəhər sakinlərinin və qonaqların asudə vaxtlarının səmərəli təşkilində, onların

müasir kino sənayesinin yeni məhsulları ilə tanış olmasında belə mədəniyyət ocaqları mühüm rol oynayır.

İlham Əliyev Sumqayıtda Muğam Mərkəzinin açılışında iştirak edib

Noyabrın 21-də Sumqayıtda Muğam Mərkəzi istifadəyə verilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Mərkəzin açılışında iştirak edib.

Dövlətimizin başçısı Muğam Mərkəzinin rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi, burada yaradılan şəraitlə tanış oldu.

Məlumat verildi ki, inşasına bu ilin mayında başlanılan Mərkəzin binası ikimərtəbəlidir. Burada konfrans zalı, qrim, məşq, rejissor otaqları yaradılıb. Sinif otaqlarının hamısı zəruri avadanlıqla təchiz edilib. Tamaşaçı tutumu 400 nəfər olan konsert zalında müxtəlif mədəni tədbirlərin, o cümlədən muğam gecələrinin keçirilməsi üçün hər cür şərait var. Sinif otaqlarında isə muğamın sirlərinə yiyələnmək üçün bütün imkanlar mövcuddur.

Sumqayıt Bulvarı ərazisində yerləşən Muğam Mərkəzinin ətrafı abadlaşdırılıb.

Burada yaradılan şərait bir daha təsdiqləyir ki, xalqımızın ən qədim musiqisi olan muğamın yaşadılması, onun gələcək nəsillərə çatdırılması daim diqqət mərkəzindədir. Xalqın ruhundan süzülən muğamın inkişafı ilə bağlı dövlətin nümayiş etdirdiyi konsepsiya onun təbliği və dünya xalqlarına çatdırılmasında da əhəmiyyətli rol oynayır.

Son illərdə istər ölkəmizdə, istərsə də onun hüdudlarından kənarda muğamın təbliğinə dövlət səviyyəsində yüksək diqqət göstərilir. Bu baxımdan son dövrlərdə yaradılan Muğam mərkəzlərinin müstəsna əhəmiyyəti var. 2008-ci ildə Bakıda və Ağcabədidə, 2010-cu ildə Füzulidə, 2018-ci ildə Ağdamda inşa olunan Muğam mərkəzləri ölkəmizdə muğamın inkişafına mühüm töhfələr verib. Bəşəriyyətin şifahi və mənəvi irsinin incilərindən olan muğamın təbliği və inkişafı istiqamətində dövlət tərəfindən son illərdə görülən sanballı işlərə Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevanın rəhbərlik etdiyi Heydər Əliyev Fondu da tarixi töhfələr verir. Fondun həyata keçirdiyi layihələrin nəticəsidir ki, 2003-cü ildə UNESKO həm milli, həm də bəşər mədəniyyəti üçün Azərbaycan muğamının bədii dəyərini etiraf edib. Muğam UNESKO-nun "Bəşəriyyətin şifahi və qeyri-maddi irsinin şah əsərləri" siyahısına salınıb. Ötən illərdə Heydər Əliyev Fondu ilə Azərbaycan Televiziyasının birgə layihəsi əsasında "Muğam televiziya müsabiqələri"nin keçirilməsi bu əvəzsiz sənət nümunəsinin yaşadılması, xalqımızın qədim yaddaşından gələn muğamlarımızın qorunması istiqamətində mühüm hadisələr kimi tarixə düşüb.

İlham Əliyev Sumqayıt Bulvar Kompleksinin yeni salınmış hissəsində yaradılan şəraitlə tanış olub

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev noyabrın 21-də Sumqayıt Dənizkənarı Bulvar Kompleksinin yeni salınmış hissəsində yaradılan şəraitlə tanış olub.

Dövlətimizin başçısı elektromobillə Sumqayıt Dənizkənarı Bulvar Kompleksinin yeni salınmış hissəsini gəzdi.

Məlumat verildi ki, Sumqayıt Bulvarı şəhərin şimal-qərb istiqamətində 1 kilometr uzunluğunda, 400 metr enində, ümumilikdə isə 40 hektar sahədə genişləndirilib. Beləliklə, bu istirahət məkanın sahəsi 106 hektara, uzunluğu isə 5,2 kilometrə çatdırılıb. Ərazidə geniş miqyasda yaşıllıq sahəsi salınıb, müasir işıqlandırma sistemi qurulub. Park boyu 1 kilometr uzunluğunda yeni yol inşa olunub. Kompleksin yeni salınan hissəsində bütün yaş qruplarının istirahəti üçün yüksək şərait yaradılıb.

Bu gün ölkəmizdə həyata keçirilən sosial-iqtisadi layihələrin tərkib hissələrindən biri də yeni istirahət guşələrinin, park və xiyabanların yaradılmasıdır. Son dövrlərdə Prezident İlham Əliyevin tapşırığına əsasən, bütün şəhər və rayonlarda yeni parkların, xiyabanların, istirahət guşələrinin yaradılması, mövcudlarının isə əsaslı şəkildə yenidən qurulması istiqamətində mühüm layihələr icra edilir. Bu istiqamətdə reallaşdırılan ən mühüm layihələrdən biri də Sumqayıtda Dənizkənarı bulvarın və şəhər çimərliyinin yaradılmasıdır. Bu kompleksdəki şərait sübut edir ki, Azərbaycan dövləti vətəndaşların istirahətlərini mənalı təşkil etmək, asudə vaxtlarını səmərəli keçirmək üçün bütün zəruri addımları atır. Xəzərin sahilindəki bu kompleks Sumqayıt şəhərinin simasının daha da gözəlləşdirilməsi baxımından da olduqca əhəmiyyətlidir.

Türkiyə Respublikasına işgüzar səfər

Noyabrın 30-da Türkiyənin Ədirnə vilayətinin İpsala qəsəbəsində TANAP qaz kəmərinin Avropa ilə birləşən hissəsinin açılış mərasimi keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mərasimdə iştirak edib.

Əvvəlcə Cənub Qaz Dəhlizinin ən mühüm seqmentlərindən biri və Avropanın enerji təhlükəsizliyində mühüm amil olan TANAP – Trans-Anadolu qaz boru kəməri layihəsinin icrasına həsr olunmuş videoçarx nümayiş etdirildi.

SOCAR-ın prezidenti Rövnəq Abdullayev və Türkiyənin Enerji və Təbii Sərvətlər naziri Fatih Dönməz TANAP layihəsinin əhəmiyyətindən danışdılar.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev mərasimdə çıxış etdi.

Prezident İlham Əliyevin çıxışı

-Hörmətli Türkiyə Respublikasının Prezidenti, əziz qardaşım Rəcəb Tayyib Ərdoğan.

Hörmətli dövlət və hökumət başçıları.

Əziz dostlar.

İlk növbədə, qardaşım Rəcəb Tayyib Ərdoğana məni bu tarixi mərasimə dəvət etdiyi və göstərdiyi qonaqpərvərlik üçün dərin təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Qardaş Türkiyə torpağında yenidən olmağımdan çox məmnunam.

Bu gün tarixi gündür. Bu gün dörd il bundan əvvəl birlikdə təməlini qoyduğumuz TANAP Avropa sərhədinə çatdı. Bu münasibətlə hamımızı ürəkdən təbrik edirəm. Əminəm ki, TANAP-ın ömrü uzun olacaq, TANAP Türkiyə və Azərbaycan xalqlarına, digər qonşu xalqlara fayda və tərəqqi verəcəkdir.

Dörd il əvvəl Qars şəhərində əziz qardaşım Prezident Ərdoğanla birlikdə TANAP-ın təməlini qoyduq. Ancaq TANAP-a aparan yol 2012-ci ildə başlamışdır. Tarixi İstanbul sazişi nəticəsində TANAP-ın yaşıl işığı yandırıldı. Tarixi İstanbul anlaşması Türkiyə və Azərbaycanın birgə siyasi iradəsi nəticəsində mümkün olmuşdur. Çünki TANAP haqqında bu qərarın qəbul edilməsinə qədər Azərbaycan qazının Türkiyə və ondan sonra Avropaya nəql edilməsi ətrafında bir neçə il çox böyük mübahisələr və müzakirələr aparılmışdır, ancaq heç bir nəticə verməmişdir. Belə olan halda əziz qardaşım Rəcəb Tayyib Ərdoğanla birlikdə qərara gəldik ki, bizə lazım olan bu nəhəng layihəni özümüz həyata keçirək və belə də oldu. Bu gün bu layihəyə qoşulan BP şirkəti bizim tərəfdaşımızdır. Ancaq əsas texniki və maliyyə yükünü Azərbaycan və Türkiyə öz üzərinə götürmüşdür.

TANAP-a qədər apardığımız birgə işlər TANAP-a yol açdı. Çünki əgər 2006-cı ildə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəməri istismara verilməsəydi, bu gün TANAP haqqında danışmaq mümkün olmazdı. Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft boru xəttinin təməlini çağdaş Azərbaycan dövlətinin lideri Heydər Əliyev öz əlləri ilə qoymuşdur və 2006-cı ildə əziz qardaşım, Prezident Ərdoğanla birlikdə Ceyhanda Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft boru xəttini istismara verdik. Bu günə qədər Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru xətti ilə Türkiyə və dünya bazarlarına Azərbaycanın və başqa dövlətlərin 450 milyon tondan çox nefti nəql edilmişdir. Bunun böyük hissəsini - 400 milyon tondan çoxunu Azərbaycan, 27 milyon tonunu Türkmənistanın, 12 milyon tonunu Qazaxıstanın, 7 milyon tonunu Rusiya nefti təşkil edir. Yəni, bir sözlə, Bakı-Tbilisi-Ceyhan nəinki Azərbaycanın, digər ölkələrin nefti üçün də gözəl bir infrastruktur layihəsi oldu və bu gün də uğurla fəaliyyət göstərir. 2007-ci ildə yenə də əziz qardaşımla Bakı-Tbilisi-Ərzurum qaz boru xəttinin açılışını etdik və bu da TANAP-a yol açan digər layihə idi. Qeyd etdiyim kimi, 2015-ci ildə Qarsda TANAP-ın inşası başlamışdır. Fürsətdən istifadə edərək, TANAP-ın inşasında iştirak etmiş bütün insanlara dərin təşəkkürümü bildirmək istəyirəm. Onların fədakarlığı və peşəkarlığı bu nəhəng layihənin vaxtında istismara verilməsində böyük rol oynamışdır.

TANAP Cənub Qaz Dəhlizinin bir hissəsidir. Cənub Qaz Dəhlizi nəhəng infrastruktur layihəsidir, maliyyə dəyəri 38 milyard dollardır və dörd layihədən ibarətdir. Onlardan üçü - “Şahdəniz” və Cənubi Qafqaz Boru Kəməri istifadəyə verilib, bu gün isə TANAP tam istifadəyə verilir. Dördüncü layihə olan TAP-ın icrası artıq 90 faizi keçib. Əminəm ki, TAP da vaxtında istismara veriləcək. Beləliklə, Avrasiyada ən böyük infrastruktur layihələrindən biri olan Cənub Qaz Dəhlizi vaxtında istismara veriləcəkdir.

Bildirməliyəm ki, bu layihələrin həyata keçirilməsi Türkiyə-Azərbaycan birgə siyasi iradəsinin məhsuludur, eyni zamanda, biz bunu digər ölkələrin iştirakı və özəl şirkətlərin maliyyə dəstəyi ilə reallaşdırdıq. Bu gün Cənub Qaz Dəhlizi özündə 7 ölkəni birləşdirir və bu, artıq beynəlxalq əməkdaşlıq layihəsidir. Bu layihə ölkələr arasında körpülər yaradacaq və daha böyük anlaşmaya yol açacaq. Bu layihədə iştirak edən 7 ölkə, - onlardan üçü Avropa İttifaqının üzvüdür,- bundan sonra uzun illər birlikdə çalışacaq və bunun faydasını bölüşəcəklər. Yəni, bu layihə əməkdaşlıq, sabitlik, uzunmüddətli anlaşma gətirir. Yəni, bu layihələrə, sadəcə olaraq, enerji layihələri kimi baxmaq düzgün olmaz. Onu da bildirməliyəm ki, bizim enerji layihələrimiz digər layihələrə də yol açdı. İki il bundan əvvəl əziz qardaşım, Prezident Ərdoğanla birlikdə Bakıda Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun açılışını qeyd etdik. Hazırda Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu vasitəsilə həm Azərbaycanın, həm Orta Asiya ölkələrinin, həm də Əfqanıstanın və Çinin yükləri daşınır. Bu dəmir yolu qitələri birləşdirir. Necə ki, bizim boru xətlərimiz. Digər layihə elektrik enerjisinin ötürülməsidir. Artıq Azərbaycan Gürcüstana və Türkiyəyə elektrik enerjisini ixrac edir. Əgər enerji layihələri, yaşadığımız bölgədə

sabitlik, qarşılıqlı dəstək, anlaşma olmasaydı bunların biri də həyata keçməzdi.

Türkiyə-Azərbaycan dostluğu, qardaşlığı gündən-günə möhkəmlənir. Mən bu gün dünya miqyasında ikinci belə ölkələr tanımıram ki, Türkiyə və Azərbaycan qədər bir-birinə yaxın olsun. Bizim aramızdakı ticarət dövriyyəsi artır. Bu ilin 9 ayında ticarət dövriyyəmiz 40 faizdən çox artıb və 3,4 milyard dollara çatıbdır. Qarşılıqlı yatırımlar bizim qardaşlığımızı göstərir və eyni zamanda, onu göstərir ki, biz bir-birimizə güvənirik. Bir-birimizin iqtisadiyyatına dəstək veririk. Türkiyə bu günə qədər Azərbaycan iqtisadiyyatına 12 milyard dollardan çox vəsait yatırıb. Azərbaycan isə Türkiyəyə 17,5 milyard dollar sərmayə qoyub və bu yatırımlar bizim xalqlarımızın rifah halını yaxşılaşdırır.

Eyni zamanda, Türkiyə bu gün xarici sərmayələr üçün açıq ölkədir və çox məqbul yerdir. Əziz qardaşım, Prezident Ərdoğanın liderliyi sayəsində Türkiyə həm iqtisadi, həm də siyasi sahədə böyük uğurlara imza atıb. Biz əvvəlki dövrü yaxşı xatırlayırıq. O vaxt Türkiyə Beynəlxalq Valyuta Fondunun və başqa maliyyə qurumlarının borcundan yaxa qurtara bilmirdi, asılı vəziyyətdə idi. İqtisadi asılılıq istər-istəməz siyasi asılılığa gətirib çıxara bilər. Məhz Prezident Ərdoğan tərəfindən aparılan düşünülmüş iqtisadi siyasət nəticəsində Türkiyə bu asılılıqdan yaxasını qurtara bildi və bu gün çox güclü iqtisadiyyat kimi dünya miqyasında öz sözünü deyir. Bu gün Türkiyə dünya miqyasında güc mərkəzidir. Nəinki yerləşdiyi bölgədə, dünyada Türkiyənin sözünün çəkisi artır, imkanı genişlənir və hər kəs bilməlidir, heç kim unutmamalıdır ki, bu qardaş ölkə buna görə kimə borcludur.

Tarixdə liderlərin rolu haqqında kifayət qədər kitablar yazılıb, elmi əsərlər yaradılıb və müxtəlif fərziyyələr, fikirlər var. Onların hər biri qəbuldur. Ancaq tarix göstərir ki, liderin rolu bir çox hallarda həlledici olur, bu, danılmazdır. Bu gün möhkəm Türkiyə və onun lideri inkişafı, sabitliyi təcəssüm etdirir və gələcəyə nikbinliklə baxmaq üçün imkan yaradır. Biz buna sevinirik. Çünki Türkiyənin gücü bizim gücümüzdür, Türkiyənin uğuru bizim uğurumuzdur və biz birlikdə bundan sonra da iki qardaş ölkə kimi çiyin-çiyinə irəliyə gedəcəyik. Bizim qarşımızda bütün üfüqlər açıqdır. Həyata keçirdiyimiz bu nəhəng layihələr bizim gücümüzü göstərir və bizim gücümüzü artırır. İqtisadi güc nəticədə siyasi gücə çevrilir.

TANAP və Cənub Qaz Dəhlizi, eyni zamanda, enerji təhlükəsizliyi layihəsidir. Bu gün dünya miqyasında enerji təhlükəsizliyi haqqında danışılır və bu məsələ dünyanın gündəliyini zəbt etmişdir. Hesab edirəm ki, burada çox gözəl əməkdaşlıq formatı yaradılıb. İstehsalçı ölkə Azərbaycan, tranzit ölkələri və istehlakçı ölkələr birlikdə çalışır. Bizim mənafeyimiz də birdir, gəlirimiz də ədalətli şəkildə bölünür. Bir daha demək istəyirəm ki, bütün bu layihələr bölgədəki sabitliyi möhkəmləndirir.

Mən əminəm ki, bundan sonra da birgə həyata keçirəcəyimiz bütün layihələr TANAP kimi, Bakı-Tbilisi-Ceyhan kimi, Bakı-Tbilisi-Ərzurum kimi, Bakı-Tbilisi-Qars kimi uğurlu olacaq, Türkiyə və Azərbaycan birlikdə gələcəyə inamla addımlayacaq.

Yaşasın Türkiyə-Azərbaycan dostluğu, qardaşlığı!

Sonra Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan çıxış etdi.

Prezident Rəcəb Tayyib Ərdoğanın çıxışı

- Azərbaycan Prezidenti, çox hörmətli qardaşım İlham Əliyev.

Gürcüstanın Baş Naziri hörmətli Giorgi Qaxariya.

Bosniya və Herseqovinanın Rəyasət Heyətinin üzvü cənab Şefik Caferoviç.

Serbiya Milli Məclisinin sədri xanım Maya Qoykoviç.

Hörmətli nazirlər, səfirlər, enerji ictimaiyyətinin təmsilçiləri.

Sizi ən səmimi hislərimlə, sevgi və ehtiramla salamlayıram.

Cənub Qaz Dəhlizi layihəsinin bel sütununu təşkil edən Trans-Anadolu təbii qaz boru kəməri - TANAP-ın Avropa ilə birləşən hissəsinin xeyirlərə səbəb olmasını diləyirəm. Sizi bu mühüm açılış mərasimi münasibətilə ölkəmizdə qəbul etməkdən böyük məmnunluq duyuram. Sevincimizi bölüşmək məqsədilə Ədirnəyə gəldiyiniz üçün hər birinizə təşəkkür edirəm.

Bu gün hamımız birlikdə ölkələrimiz və bölgəmiz üçün həqiqətən də tarixi bir ana şahidlik edirik. Hər mərhələsi səbirlə, diqqətlə, Türkiyə, Azərbaycan və Gürcüstanın ortaq səyləri ilə ərsəyə gələn yeddi il yarımlıq uzun və çətin bir prosesi uğurla başa çatdırmağın haqlı qürurunu yaşayırıq.

Birincisi, TANAP Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə marşrutundan Avropaya - TAP xəttinə birləşir və təbii ki, oradan davam edərək Bolqarıstan, Yunanıstan, Makedoniya, Albaniya, Serbiya, Bosniya və Herseqovina marşrutu üzərindəki ölkələr də ondan faydalanır. Təbii ki, bütün bu addımları atarkən bunun bir regional layihə, bir sülh layihəsi olduğunu da xüsusilə vurğulamaq lazımdır. Gürcüstan ərazisindən Anadoluya giriş reallaşarkən Gürcüstanın buradakı səylərini əsla inkar etmək olmaz. Bu, bir həmrəylikdir və bu həmrəyliyin adı da sülhdür.

Bu layihə hər şeydən əvvəl ölkələrimiz arasındakı köklü dostluğun rəmzidir. TANAP bu mərhələyə Türkiyə və Azərbaycanın qarşılıqlı inama söykənən əlaqələri sayəsində gələ bilmişdir. Layihənin uğur qazanmasında istehsalçı, tranzit və istehlakçı ölkələrlə bu layihədə pay sahibi olan şirkətlər arasındakı uzlaşma da həlledici rol oynayıb. Xatırlatmaq istərdim ki, TANAP-la bağlı ilk addımı 2012-ci ilin iyun ayında İstanbulda hökumətlərarası müqavilələrin imzalanması ilə atmışdıq.

"Şahdəniz 2" yekun investisiya Sazişini isə 2013-cü ilin dekabr ayında Bakıda təşkil edilən mərasimlə

başa çatdırdıq. Bundan sonra 2015-ci il martın 17-də Qarsda Türkiyə, Azərbaycan və Gürcüstan prezidentlərinin iştirakı ilə TANAP-ın təməlqoyma mərasimi keçirildi. Bu tarixdən üç il sonra - 2018-ci il iyunun 12-də isə dost və qardaş ölkələrin də iştirakı ilə Əskişəhərdə TANAP-ın açılış mərasimini keçirdik. 2012-ci ilin iyunundan ötən müddətdə TANAP layihəsinin reallaşdırılması üçün həqiqətən böyük əmək sərf etdik. Xüsusilə, daxildə və xaricdə dəf etdiyimiz bir neçə təhlükəli vəziyyətə, regional gərginliyə, hətta silahlı toqquşmalara qədər gedib çıxan qeyri-sabitliklərə baxmayaraq, TANAP-ı planlaşdırıldığı kimi həyata keçirdik.

Çox dəyərli qardaşım Əliyevin şəxsən diqqəti, istər Gürcüstanın aidiyyəti qurumları ilə əməkdaşlıq, istərsə də bu layihədə əməyi olan qardaşlarımızın səyləri ilə, şükür olsun, TANAP-ı bugünkü səviyyəyə gətirdik. Bu gün hamımız birlikdə sərf etdiyimiz əməyin hədər getmədiyini görürük. "Enerjinin İpək yolu" adlandırılan bu möhtəşəm layihənin nəzərdə tutulan təqvimə, hədəflərimizə və öhdəliklərimizə uyğun şəkildə ölkələrimizlə bağlı hissəsini bu gün tamamlayırıq.

Bu layihə ilə sahib olduğumuz zənginlikləri öz vətəndaşlarımızın, onlarla yanaşı, bütün bölgə xalqlarının, bütün insanlığın xidmətinə verməklə bağlı iradəmizi bir daha ortaya qoyduq. Biz TANAP ilə ölkəmizin enerji ehtiyacını təmin etməklə yanaşı, Avropanın enerji təhlükəsizliyinə də töhfə verməyi hədəflədik.

Siz də bildiyiniz kimi, TANAP Azərbaycandan Avropaya uzanan 3500 kilometrlik enerji dəhlizinin ən önəmli hissəsidir. Bu gündən etibarən Azərbaycanın təbii qazı ölkəmizin 20 vilayətindən, 67 rayonundan və 600 kəndindən keçərək artıq Avropanın qapısına, yəni, buraya çatmışdır. TANAP ilə 16 milyard kubmetr Azərbaycan təbii qazının Türkiyənin və Avropanın istifadəsinə verilməsi əfsanədən həqiqətə çevrilib. Bu 16 milyard kubmetr qazın 6 milyardını biz, 10 milyardını isə Avropa ölkələri istifadə edəcək.

Həqiqətən də 2019-cu il noyabrın 18-dək TANAP vasitəsilə Türkiyəyə daşınan qazın həcmi 3,23 milyard kubmetrə çatdı. Qarşıdakı illərdə TANAP-ın nəqletmə qabiliyyətini əvvəlcə 24 milyard kubmetrə, daha sonra 31 milyard kubmetrə çatdırmağı planlaşdırırıq. Bundan sonra əsl məsuliyyət sərhədin o biri tərəfindəki qonşularımızın üzərinə düşür. Avropaya qaz nəqlinin başlaması üçün Trans-Adriatik təbii qaz boru kəməri – TAP qısa müddətdə başa çatdırılmalıdır. İnşallah, TAP-ın 2020-ci ildə başa çatdırılmasını gözləyirik.

Əziz dostlar, bəşəriyyət son iki əsrdə enerji mənbələrinə nəzarət uğrunda müharibələr, mübarizələr aparmış, nəticədə milyonlarla insan həyatını itirmişdir. Xüsusilə, yerləşdiyimiz coğrafiya enerji mənbələri ilə bağlı yaşanan ağır rəqabətə bilavasitə səhnə olub. Yaxın Şərqin on illər boyunca qeyri-sabitliklə mübarizə aparması planının arxasında məhz bu məsələ vardır. Bir damcı nefti insan qanından, insan həyatından daha qiymətli hesab edən düşüncə dünyaya sülh və əmin-amanlıq gətirə bilməmişdir. Yaşanan bu qədər acıya, ölümə, fəlakətə baxmayaraq, təəssüf ki, bu düşüncənin müəyyən qüvvələr tərəfindən davam etdirildiyini görürük. Xüsusilə, Aralıq dənizinin şərqində mövcud karbohidrogen ehtiyatlarının bölüşülməsi məsələsində bəziləri ədalətli bölgü əvəzinə, gərginliyi körükləməyə çalışırlar. Ədalətli bölgü imkanı var ikən, təhdid dilinə və şantaj siyasətinə əl atırlar. Halbuki heç bir ölkə beynəlxalq hüquqdan üstün deyil. Zor gücü ilə bir nəticənin hasil ola bilməyəcəyi artıq dərk edilməlidir. "Mən etdim, oldu" məntiqi ilə heç kəs öz istəyinə çata bilməz. "Əba altından dəyənək" göstərərək heç bir ölkə başqasını öz haqlarından əl çəkməyə məcbur edə bilməz. Xüsusilə, Türkiyə belə bir düşüncəyə əsla boyun əyməz.

Ölkəmiz nə öz hüququnun, nə də Kipr türkünün maraqlarının tapdanmasına icazə verməz. Aralıq dənizinin şərqində uzun dəniz sahillərinə sahib olan bir ölkəni kənarlaşdıraraq layihələr həyata keçirməyə çalışmaq onsuz da mümkün deyil. Hazırda ən son texnologiyalara sahib iki qazma gəmimiz – "Fateh" və "Yavuz" ilə iki seysmik araşdırma gəmimiz bölgədə fəaliyyətlərini davam etdirir. Biz onların çığır-bağırı ilə bu gəmilərimizi oradan çəkməyəcəyik. Onlar hazırda orada öz vəzifələrini yerinə yetirirlər və yetirməkdə davam edəcəklər. Gəmilərimizin və heyətlərimizin təhlükəsizliyi isə Dəniz Qüvvələrimiz tərəfindən ən yüksək səviyyədə təmin edilir. Bu gəmilərin həyata keçirdiyi fəaliyyətlərin qısa müddətdə bəhrə verəcəyinə inanıram. Bilirsiniz, indi Liviya ilə də anlaşma əldə etdik. Liviya ilə əldə etdiyimiz bu anlaşma parlamentimizdə təsdiq olunduqdan sonra həmin işi xeyli fərqli səviyyəyə çatdıracağıq. İndi nə edirlər? Liviyanı təhdid etməyə başlayıblar. Bu anlaşma əldə edildi. İndi bu anlaşmanın digər hissələri də eyni qaydada tətbiq ediləcək. Bizim qazma işlərimizdən münaqişə və qan deyil, sülh və rifah püskürəcəkdir.

Mən bu inamla sizin vasitənizlə Aralıq dənizindəki bütün tərəflərə səmimi bir çağırış etmək istəyirəm: Gəlin, enerjini münaqişə vasitəsi əvəzinə, əməkdaşlıq zemininə çevirək. Diplomatiyanın imkanlarından istifadə etmək var ikən, bölgəyə yeni qurbanlar verdirəcək yollara əl atmayaq!

Əziz dostlar, artan əhali və böyüyən iqtisadiyyat nəticəsində enerjinin çox ciddi bir qlobal məsələ olaraq qarşımızda durduğunu bilirik. Eyni qaydada dünya enerji xəritəsinin dəyişdiyini, bu sahədə yeni aktorların, yeni layihələrin məhz bu gün burada olduğu kimi, yeni əməkdaşlıq modellərinin ortaya çıxdığını görürük. Enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində istehsalçı, tranzit və istehlakçı ölkələr arasındakı möhkəm əməkdaşlığın vacib olduğuna inanırıq.

Türkiyə strateji mövqeyi ilə enerjini hasil və istehlak edən ölkələrin tam qovuşuğunda yerləşir. Bu

gün Yer kürəsində mövcud təbii qaz ehtiyatlarının 70 faizi, neft ehtiyatlarının isə 60 faizi qonşularımızın torpaqlarındadır. Bundan başqa, ölkəmiz Avropanın dördüncü, dünyanın isə 18-ci ən böyük təbii qaz bazarıdır. 2002-ci ildə beş vilayətimizdə təbii qaz var idisə, artıq 81 vilayətimizin hamısına təbii qazın çatdırılmasını təmin etdik. 2019-cu il avqustun sonuna olan rəqəmlərə əsasən, 144 min kilometrdən çox təbii qazpaylama şəbəkəsinə nail olmuşuq. Ölkəmizin əhalisinin 81 faizinə, yəni, 66,5 milyon insanımıza təbii qazı çatdırdıq. 2018-ci ildə təbii qaz tələbatımız isə 49,3 milyard kubmetrə çatıb. Təbii qazsaxlama potensialımızı 4 milyard kubmetrdən 11 milyard kubmetrə çatdırmağı planlaşdırırıq. İki üzən qazsaxlama və qazlaşdırma gəmisini istifadəyə verdik. İnşallah, bunlara daha birini də əlavə edəcəyik. Ümumilikdə 5,4 milyard kubmetr tutumu olan Duz gölü yeraltı qaz anbarlarının sonuncusunun təməlini bu il qoyduq. Onun 2023-cü ildə istifadəyə verilməsi ilə dünyanın ən böyük yeraltı qaz anbarlarına sahib olacağıq.

Bütün bu statistik rəqəmlərin ölkəmizə təmin etdiyi imkanlarla yanaşı, çox ciddi bir məsuliyyət də tələb etdiyini bilirik. Həqiqətən də bu günə qədər bu məsuliyyətimizi dərk edərək hərəkət etdik. Qarşılaşdığımız bir çox ikili standartlara baxmayaraq, dialoqdan, diplomatiyadan, beynəlxalq hüquqdan əsla geri çəkilmədik. Rəqabət əvəzinə əməkdaşlığın, gərginlik əvəzinə müzakirənin, münaqişə əvəzinə məsələlərimizi danışaraq həll etmək yolunu seçdik. Bizə bir addım atana biz qaçaraq getdik. Bu gün də, sabah da eyni xoş niyyətlə hərəkət etməyə davam edəcəyik. Nə öz haqlarımızdan, nə Şimali Kiprin haqqından vaz keçəcəyik, nə də haqqımız olmayana əl uzadacağıq. Ədalət, sabitlik və regional əməkdaşlıq üçün səylərimizi davam etdirəcəyik.

Bu gün hamımız birlikdə Avropa ilə birləşməsinin açılış mərasimini qeyd etdiyimiz TANAP ölkəmizin sülhpərvər baxışının konkret nümunəsidir. Dünya gündəmini ticarət müharibələrinin, terrorun, etirazların, qeyri-sabitliyin zəbt etdiyi bir dövrdə biz bu gün Avropa ilə Asiyanı TANAP vasitəsilə birləşdiririk. Buradan bölgəmizlə yanaşı, bütün dünyaya əməkdaşlıq və tərəfdaşlıq mesajları veririk. Türkiyəni üç qitənin enerji və ticarət mərkəzinə çevirmək yolunda yeni bir addım atırıq.

Çıxışımı bu düşüncələrlə yekunlaşdırarkən, TANAP-ın Avropa ilə birləşən hissəsinin açılış mərasimində iştirak etdiklərinə, görülən işlərdə əməyi olan memarından mühəndisinə qədər bütün qardaşlarıma, bütün rəhbər şəxslərə, xüsusilə qardaşım İlham Əliyevə, Gürcüstandakı dostlarımıza səylərinə görə şəxsən öz adımdan, millətim adından bir daha təşəkkürlərimi bildirirəm.

Təbii ki, qardaşım İlham Əliyevin liderliyini unutmaq əsla mümkün deyil. Qonşumuz Gürcüstana əməkdaşlığı ilə bu layihəyə həyat verdikləri üçün minnətdarlığımızı xüsusilə ifadə edirəm. Qarşıdakı dövrdə "Hamımız qazanaq" prinsipi ilə yeni layihələrə imza atacağımıza inanır, hamınızı sevgi və ehtiramla salamlayır, "Yaşasın Azərbaycan-Türkiyə qardaşlığı!" deyirəm.

Daha sonra Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev, Türkiyə Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan, Gürcüstanın Baş Naziri Georgi Qaxariya və digər rəsmi şəxslərin iştirakı ilə TANAP kəmərini TAP kəməri ilə birləşdirilməsi mərasimi oldu.

Mərasim xatirə şəklinin çəkdirilməsi ilə başa çatdı.

Qeyd edək ki, Cənub Qaz Dəhlizinin əsas seqmenti olan TANAP Xəzərin Azərbaycan sektorundakı "Şahdəniz-2" qaz-kondensat yatağından çıxarılan qazı avropalı istehlakçılara çatdıracaq. TANAP Türkiyənin Ərdahan vilayətinin Posof qəsəbəsindən başlayaraq qardaş ölkənin ərazisi boyunca 20 şəhərdən, 67 qəsəbə və 600 kənddən keçən və Ədirnənin İpsala qəsəbəsində Avropaya çatan 1850 kilometrlik boru kəməridir. Azərbaycan qazını Türkiyəyə və Avropaya çatdıran TANAP Türkiyə-Gürcüstan sərhədində Cənubi Qafqaz Boru Kəmərinə, Türkiyə-Yunanıstan sərhədində isə TAP qaz boru kəmərinə birləşib. TANAP-ın Gürcüstan-Türkiyə sərhədi-Əskişəhər hissəsinin uzunluğu 1350 kilometr, Əskişəhər-Türkiyə-Yunanıstan sərhədi boyunca uzanan hissəsi isə 480 kilometrdir.

TANAP layihəsi ilə bağlı Azərbaycan ilə Türkiyə arasında anlaşma memorandumu 2011-ci il dekabrın 24-də, Trans-Anadolu təbii qaz boru kəməri sisteminə dair saziş 2012-ci il iyunun 26-da İstanbulda imzalanıb və hər iki ölkənin müvafiq qanunverici orqanları tərəfindən təsdiqlənib. Layihə üzrə yekun investisiya qərarı isə 2013-cü il dekabrın 17-də qəbul edilib. 2015-ci ildə Azərbaycan və Türkiyə Prezidentlərinin iştirakı ilə Qarsda keçirilən təməlqoyma mərasimindən sonra boru kəmərinin inşasına başlanılıb.

Boru kəmərinin quru hissəsinin diametri 56 və 48 düym, Mərmərə dənizi boyunca isə 36 düym təşkil edir. Kəmərin dəniz səviyyəsindən maksimal hündürlüyü 2700 metr yüksəklikdə yerləşir. TANAP-dan Türkiyə qazpaylama sisteminə iki qol ayrılıb və onun maksimum illik ötürücülük qabiliyyəti 31 milyard kubmetrdir.

"Enerjinin İpək yolu" adlandırılan TANAP-ın birinci fazası keçən il iyunun 12-də Türkiyənin Əskişəhər şəhərində istifadəyə verilib. Türkiyəyə ilk qaz həcmlərinin nəqli planlaşdırıldığı kimi, həmin il iyunun 30-da başlayıb.

Noyabrın 30-da Türkiyə Respublikasının Prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğanın adından TANAP qaz kəmərinin Avropa ilə birləşən hissəsinin açılış mərasiminin iştirakçılarının şərəfinə ziyafət verilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev ziyafətdə iştirak edib.

Bununla da Prezident İlham Əliyevin Türkiyəyə səfəri başa çatıb.

Şamaxı rayonuna səfər

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 5-də Şamaxı şəhərinin mərkəzindəki Heydər Əliyev mədəniyyət və istirahət parkında Ulu Öndərin abidəsini ziyarət edərək önünə gül dəstəsi qoyub.

Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Tahir Məmmədov rayonda görülmüş işlər barədə Prezident İlham Əliyevə məlumat verdi.

Dövlətimizin başçısı müvafiq tapşırıqlarını verdi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 5-də Şamaxı rayonuna səfərə gəlib.

Dövlətimizin başçısı əvvəlcə Bakı-Şamaxı-Yevlax magistral avtomobil yolunun Şamaxı rayonu ərazisindən keçən 101-117-ci kilometrlik hissəsinin yenidənqurmadan sonra açılışında iştirak edib.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin İdarə Heyətinin sədri Saleh Məmmədov Prezident İlham Əliyevə məlumat verdi ki, ümumi uzunluğu 16 kilometr olan yol yenidən qurularaq 4 zolağa genişləndirilib.

Dövlətimizin başçısına 4 min nəfər əhalinin yaşadığı, 5 məntəqəni birləşdirən Qonaqkənd–Həmyəli-İkinci Çaylı-İkinci Cabanı-Cabanı avtomobil yolunda görülmüş işlər barədə də məlumat verildi.

Sonra Prezident İlham Əliyev yolun rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Sonda xatirə şəkli çəkdirildi.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev dekabrın 5-də Şamaxıda "ASAN Həyat" kompleksinin açılışında iştirak edib.

Dövlətimizin başçısı kompleksin rəmzi açılışını bildirən lenti kəsdi.

Prezidentin köməkçisi - Prezident Administrasiyasının Hüquq mühafizə orqanları ilə iş şöbəsinin müdiri Fuad Ələsgərov və Prezident yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin sədri Ülvi Mehdiyev kompleks barədə dövlətimizin başçısına məlumat verdilər.

Sifarişçisi Dövlət Agentliyi, podratçısı isə "Kristal Abşeron" olan kompleksin tikintisinə 2018-ci ilin iyun ayında başlanılıb. Kompleks Şamaxı, Qobustan, İsmayıllı, Ağsu və Göyçay rayonlarında qeydiyyatda olan 450 minə yaxın vətəndaşa xidmət göstərəcək. "ASAN xidmət" mərkəzində müxtəlif dövlət orqanları, həmçinin özəl şirkət və müəssisələr tərəfindən ümumilikdə 320-dən çox xidmət həyata keçiriləcək.

Qeyd edək ki, bu günədək ölkə üzrə "ASAN xidmət" mərkəzlərinə daxil olan müraciətlərin sayı 35 milyona yaxındır. 2019-cu ilin 9 ayı ərzində keçirilən rəy sorğularına əsasən vətəndaşların xidmətlərdən məmnunluq əmsalı 99,4 faiz təşkil edib.

Sonra Prezident İlham Əliyev kompleksin əməkdaşları ilə görüşdü.

Dövlətimizin başçısı görüşdə çıxış etdi.

Prezident İlham Əliyevin çıxışı

-Bu gün Şamaxıda "ASAN Həyat" Mərkəzi açılır. Bu gözəl hadisə münasibətilə sizi təbrik edirəm. Əminəm ki, vətəndaşları razı salacaqsınız və "ASAN xidmət" öz yüksək keyfiyyətini saxlayacaq.

Şadam ki, mənim təşəbbüsümlə yaradılmış bu xidmət bu gün nəinki ölkəmizdə, hətta xarici ölkələrdə də böyük rəğbətlə qarşılanır. Şadam ki, "ASAN xidmət"in vətəndaşlar tərəfindən bəyənilmə əmsalı 99,4 faizdir. Yəni, bu, onu göstərir ki, xidmət doğrudan da böyük nailiyyətdir, ictimai xidmətlər sahəsində böyük dəyişikliklərə gətirib çıxarıb. Eyni zamanda, "ASAN xidmət" cəmiyyətimizin ictimai şüurunda da inqilabi dəyişikliklərə səbəb olubdur. Çünki ictimai xidmətlər sektoru həmişə çox problemli sektor idi və vətəndaşlar çox əziyyət çəkirdilər. Bürokratiya, süründürməçilik, korrupsiya, rüşvətxorluq xidmət sektorunun əsas problemləri idi. "ASAN xidmət"in fəaliyyətə başlamasından sonra artıq bu sahədə tam şəffaflıq təmin edilibdir.

Təsadüfi deyil ki, artıq 34 milyondan çox müraciət daxil olub və bu müraciətlər cavabsız qalmır. "ASAN xidmət" öz coğrafiyasını genişləndirir. Bu, sayca 16-cı mərkəzdir və artıq 4 mərkəzdə tamamlama işləri aparılır. Kürdəmir, Ağcabədi, Tovuz mərkəzləri artıq hazırdır, Balakən mərkəzi isə gələn il istifadəyə veriləcəkdir. Mənə verilən məlumata görə, Bakı mərkəzlərində, - baxmayaraq ki, Bakıda 5 mərkəz fəaliyyət göstərir, - artıq növbələr yaranır. Ona görə göstəriş vermişəm ki, Bakıda əlavə 2 mərkəz açılsın, eyni zamanda, Sumqayıt və Gəncə şəhərlərində ikinci mərkəzlər açılacaqdır. Artıq çoxdandır səyyar xidmət də göstərilir, 10-dan çox avtobus daim ölkəmizi dolaşır, "ASAN qatar" da fəaliyyət göstərir. Demək olar ki, ölkəmizin hər bir yeri belə gözəl xidmətlə əhatə olunub. Xidmətlərin sayı artır, artıq 320-dən çox xidmət göstərilir. ABAD Mərkəzlərinin fəaliyyətini nəzərə alsaq, artıq bu rəqəm 350-yə çatır. Bu da onu göstərir ki, biz son illərdə ASAN-ın funksiyalarını böyük dərəcədə genişləndirə bilmişik və buna ehtiyac var idi. Çünki "ASAN xidmət"də işlər yüksək dərəcədə düzgün qurulur. Problemli sahələrin bir çoxu da "ASAN xidmət"in əhatəsinə daxil edilib. Beləliklə, artan xidmətlər və xidmətlərin keyfiyyəti göstərir ki, biz düzgün yoldayıq. Çünki biz başlayanda xidmətlərin sayı təqribən 20-30 ətrafında idi.

ASAN bizim intellektual məhsulumuzdur. Mən çox şadam ki, Azərbaycan intellektual məhsul icad edir və bunu ixrac edir. İntellektual məhsulun, xidmətlərin ixracı hesab edirəm ki, bizim gələcək fəaliyyətimizdə çox böyük diqqətə layiq olmalıdır. "Bakutel" sərgisində də mənə edilən təqdimatlar göstərir ki, biz artıq xidmətləri, o cümlədən peyk xidmətlərini, inno-

vasiyalarla bağlı olan xidmətləri ixrac edirik. "ASAN xidmət" mərkəzi artıq Əfqanıstanda fəaliyyət göstərir və bir neçə ölkə ilə bizim artıq anlaşma memorandumlarımız və sazişlər imzalanıbdır. ASAN dünyada öz fəaliyyətini genişləndirir və bizim gələcəkdə də bir çox ölkələrlə əməkdaşlığımız mümkündür. Əsas şərtimiz ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda göstərilən xidmət orada da göstərilsin, çünki bu, bizim brendimizdir və mərkəzin adı da bütün ölkələrdə ASAN olmalıdır. Təsadüfi deyil ki, ASAN artıq beynəlxalq mükafatlara da layiq görülüb və Azərbaycanın həm intellektual brendidir, həm də bizim siyasətimizi, niyyətimizi əks etdirir. Çünki bizim siyasətimiz ondan ibarətdir ki, hər bir sahədə şəffaflıq, dürüstlük, mədəni xidmət olsun, pozuntulara yol verilməsin. Hesab edirəm ki, "ASAN xidmət" korrupsiyaya, rüşvətxorluğa qarşı ən səmərəli mexanizmlərdən biridir. Bu məsələlərlə bağlı köklü tədbirlər görülür. Azərbaycanda korrupsiyanı, rüşvətxorluğu aradan qaldırmaq, yaxud da ki, əhəmiyyətli dərəcədə azaltmaq üçün əməli tədbirlər görülür. Bu tədbirlər həm nəticə verir, həm də verəcək. Ona görə inzibati tədbirlərlə, cəza tədbirləri ilə yanaşı, institusional tədbirlər də görülməlidir ki, biz korrupsiyanın və rüşvətxorluğun əhatə dairəsini daraldaq və beləliklə, Azərbaycanı müasir, çox sürətli inkişaf yoluna gətirək. Biz buna nail oluruq.

"ASAN xidmət", eyni zamanda, bizim siyasətimizi göstərir ki, bu mərkəzlərdə işləyənlərin mütləq əksəriyyəti gənclərdir. Bu, həm gənclərimizin istedadını, biliklərini göstərir və həm də kadr hazırlığı üçün də çox önəmlidir. Çünki artıq minlərlə ASAN könüllü müxtəlif önəmli vəzifələrdə çalışır. "ASAN xidmət"lərdə təlim keçmiş, yaxud da ki, işləmiş gənclərimiz artıq həyata da vəsiqə alırlar, bilikli kadrlar kimi onlara inam artır və onları işə götürənlər əmin olurlar ki, dürüstlük, keyfiyyət, biliklər və mədəni xidmət olacaq. Onu da bildirməliyəm ki, könüllülər hərəkatı bizdə "ASAN xidmət"dən başlayıb. O vaxta qədər könüllülər hərəkatı yox idi. Bu gün minlərlə könüllü ölkəmizin müxtəlif sahələrində çalışır, işləyir, dövlətə xeyir gətirir. Bizim gənclərimiz məhz belə olmalıdır. Mən bu yaxınlarda Bakı Dövlət Universitetinin 100 illiyinə həsr edilmiş tədbirdə gənclərə öz sözlərimi dedim. Bilikli, savadlı, Vətənə bağlı müasir gənclik Azərbaycanın dayanıqlı uğurunun təminatçısıdır. Gənclər biliklərlə yanaşı, Vətənə bağlı olmalıdırlar, Vətəni və dövlət maraqlarını hər şeydən üstün tutmalıdırlar.

"ASAN xidmət", eyni zamanda, xidmət sektorunda yenilikdir. "ASAN xidmət" göstərdi ki, xidmət sektoru necə olmalıdır. Bax, bütün "ASAN xidmət" mərkəzlərinə gələn, müraciət edən vətəndaşlar sizi görürlər, gözəl gənclərimizi, gözəl mədəniyyəti, xoş münasibəti, gülər üzləri görürlər. Doğrudan da böyük sərvətdir və bunu biz özümüz yaratmışıq. Bir daha demək istəyirəm ki, bu, bizim milli brendimizdir və milli sərvətimizdir.

Ona görə ASAN mərkəzlərinin sayının artırılması ilə bağlı mənim tərəfimdən göstərişlər verilir. Eyni zamanda, ASAN mərkəzlərinin funksiyalarının genişləndirilməsi ilə əlaqədar "ASAN xidmət" və onun rəhbərliyi çox fəal işləyir. Hər bir mərkəzin açılışında mən hansısa bir yeniliklə rastlaşıram. Mənə edilən məruzələrdən görürəm ki, ildən-ilə yeni innovasiyaları hərəkətə gətirmək üçün imkan yaradılır və bu innovasiyalar da tətbiq ediləcəkdir. Bu gün mənə məruzə edilən məsələlərdən biri "smart city" layihəsidir. Biz mütləq buna keçməliyik. Artıq müvafiq göstərişlər verildi ki, Bakı şəhərində "smart city" sisteminin tətbiqi üçün əməli addımlar atılsın. O cümlədən, digər şəhər və rayonlarımızda da bu istiqamətdə işlər görüləcəkdir.

Şadam ki, bu mərkəz Şamaxı şəhərində açılır. Şamaxı bizim qədim diyarımızdır, tarixi yerimizdir. Şamaxının çox zəngin tarixi, mədəniyyəti var. Şamaxının tarixi abidələri hər birimiz üçün çox əzizdir. Şadam ki, mənim göstərişimlə qədim Şamaxı Cümə məscidi əsaslı təmir olundu. Bu, Azərbaycanın ən qədim məscididir, müsəlman aləminin ən qədim məscidlərindən biridir. 743-cü ildə inşa edilmişdir. Biz Şamaxının tarixi simasını qorumaqla onu müasirləşdiririk. Bu yaxınlarda rayon icra hakimiyyətinə kifayət qədər böyük vəsait ayrıldı ki, infrastrukturla bağlı layihələr icra edilsin. Müasir sərnişin avtobusları, müasir təcili tibb yardımı maşınları, kommunal texnika gətiriləcək. Tapşırıq verilmişdir ki, Şamaxı şəhərinin bütün daxili yolları, kənd yolları əsaslı şəkildə təmir edilsin. Şəhərin içməli su problemi təxminən gələn ilin aprel-may aylarında həllini tapacaq və şamaxılılar təmiz, Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının standartlarına uyğun içməli su ilə təmin ediləcəklər. Şamaxı rayonunda qazlaşdırma 95 faizdir. Baxmayaraq ki, bir çox kəndlər bir-birindən aralıdır və dağ kəndləridir, amma biz qazlaşdırmanı 95 faizə çatdırmışıq. Elektrik enerjisi ilə heç bir problem yoxdur. Bakı-Şamaxı avtomobil yolunu mənim göstərişimlə dörd zolağa genişləndirdik və çox rahat yoldur. O yolun axırıncı hissəsi bu gün rəsmən açıldı. Həmçinin kənd yollarının tikintisi aparılır. Vaxtilə burada Müalicə-Diaqnostika Mərkəzi, Olimpiya Kompleksi inşa olunmuşdur. Şamaxı Rəsədxanası əsaslı təmir edilmişdir. Əlbəttə ki, həm respublika sakinləri, həm də qonaqlar üçün Şamaxı-Lahıc yolu nəinki əsaslı şəkildə təmir olundu, Şamaxı-Dəmirçi, Dəmirçi-Lahıc yolu yenidən çəkildi. Yəni indi Lahıca ən təhlükəsiz yol Şamaxıdan keçir. Biz indi Şamaxını müasir turizm mərkəzi kimi inkişaf etdiririk. Böyük üzüm bağları salınır, üzüm festivalı keçirilir, Şamaxı və Hacıqabul rayonlarının ərazisində ölkəmizin ən böyük aqroparkı salınır. O aqroparkın sahəsi 42 min hektardır və kənd təsərrüfatının inkişafına böyük dərəcədə təkan verəcəkdir. Şamaxı ənənəvi üzümçülük rayonudur. Üzümçülüyün ənənələri bərpa edilir, iş yerləri açılır, o cümlədən ödənişli ictimai işlər yaradılır. Şamaxı Azərbaycan xalqının böyük oğlu İmadəddin

Nəsiminin vətənidir. Bilirsiniz ki, mənim Sərəncamımla bu il "Nəsimi ili" elan edilibdir. Böyük Nəsiminin xatirəsinə hörmət və ehtiram əlaməti olaraq sabah bütün ölkəmizdə kütləvi ağacəkmə aksiyası keçiriləcək və bütövlükdə 650 min ağac əkiləcəkdir. Nəsimi festivalı ənənəvi xarakter alıbdır. Şamaxının çox qədim tarixi var və çox görkəmli nümayəndələri Azərbaycan xalqının şöhrətini yüksəklərə qaldırırlar.

Siz isə gəncsiniz, müstəqil həyata yenicə qədəm qoyursunuz. Şadam ki, sizin fəaliyyətiniz "ASAN xidmət" mərkəzində başlayır və əminəm ki, burada qazanacağınız təcrübə gələcək həyatınızda sizə kömək edəcək. Siz öz biliklərinizi, bacarığınızı ölkəmizin ümumi işinə bir töhfə kimi qoyacaqsınız. Sizi təbrik edirəm və uğurlar arzulayıram.

Kompleksin əməkdaşı Jalə Hüseynova dedi:

-Salam möhtərəm cənab Prezident. Sizi Şamaxıda görməyə çox şadıq. Mən hələ tələbə olarkən Bakı şəhərində "ASAN xidmət" mərkəzində könüllü kimi fəaliyyət göstərirdim. Fevral ayında Siz Gənclər Günü münasibətilə respublika gəncləri ilə görüşmüşdünüz. Həmin görüşdə mən də ASAN könüllüsü kimi iştirak edirdim. Siz həmin görüşdə Azərbaycan gənclərinə öz həyat yolunuzdan da misallar çəkərək tövsiyə vermişdiniz. Orada qeyd etmişdiniz ki, Azərbaycan uzun müddət əsarət altında olmasına baxmayaraq, bu gün müstəqildirsə, öz müstəqilliyini qoruya, inkişaf etdirə bilirsə, öz milli dəyərlərini qorumağa, dilinə sahib çıxmağa borcludur. Gənclərə məsləhət gördünüz ki, hər zaman vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə alsınlar, öz dillərini, dəyərlərini qorusunlar və hansı sahədə olmaqlarından asılı olmayaraq, öz işlərinin peşəkarı olsunlar.

Həmin görüş mənim həyatımın dönüş nöqtələrindən biri oldu. Mən də qərar verdim ki, bu yolda addımlamalıyam və dövlət qulluğuna hazırlaşdım. Mən çox şadam ki, fevral ayında Sizin qarşınızda könüllü kimi dayanmışdım, bu gün isə dövlət qulluqçusu kimi dayanıram.

Siz hər zaman bildirirsiniz ki, Azərbaycanın dövlət siyasətinin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı dayanır. Dövlət qulluqçuları hər zaman vətəndaşların xidmətində olmalıdırlar. Siz əmin ola bilərsiniz ki, Şamaxı regional "ASAN xidmət" mərkəzində biz bu prinsipləri hər zaman öndə saxlayacağıq. Şamaxıdan, ətraf rayonlardan bizdən xidmət almaq üçün gələn vətəndaşlar bunu hər zaman görəcəklər, dövlətin dəstəyini hər zaman hiss edəcəklər. Bizim üçün yaratdığınız şəraitə görə bütün gənclər adından Sizə öz təşəkkürümü bildirirəm. Çox sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ ol, təşəkkür edirəm. Sən buraya Bakıdan gəlmisən, yoxsa buralısan?

Jalə Hüseynova: Xeyr, mən Bakıdan gəlmişəm.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı. Burada işləyənlərin əksəriyyəti yəqin ki, Şamaxı rayonunun sakinləridir. Qonşu rayonlardan gələnlər var?

Kompleksin əməkdaşı: Bəli, mən İsmayıllıdanam.

Prezident İlham Əliyev: Çox gözəl. Sizi təbrik edirəm.

Jalə Hüseynova: Çox sağ olun, təşəkkür edirəm.

Kompleksin əməkdaşı Toğrul Cəfərov:

-Möhtərəm cənab Prezident, Sizi Şamaxı regional "ASAN xidmət" mərkəzində görməkdən çox qürur duyduq. Mən bu günə kimi ölkəmizdə keçirilən bir çox könüllülük fəaliyyətlərinə qoşulmuşam. İlk könüllülük fəaliyyətim "Bakı-2015" Avropa Oyunlarında oldu. Sonra "Bakı-2017" İslam Həmrəyliyi Oyunları, daha sonra üç il ard-arda davam edən Formula 1 yarışları, 2016-cı ildə təşkil olunan Şahmat Olimpiadasında könüllü kimi çıxış etdim. Ən sonda isə "ASAN xidmət" ailəsinin bir fərdi olaraq "ASAN xidmət" könüllüsü oldum. Mən, sadəcə, Sizə bildirmək istəyirdim ki, bizlər könüllü olan zaman bizim şəxsi inkişafımız üçün bir sıra təlimlərin, seminarların keçirilməsi, ən kiçik ehtiyacımızdan tutmuş ən böyük ehtiyaclarımıza kimi qarşılanması məhz Sizin biz gənclərə, biz könüllülərə göstərdiyiniz qayğı və diqqət nəticəsində olub. Mən bir gənc kimi hər zaman Sizin qayğınızı, diqqətinizi öz üzərimdə hiss etmişəm. Buna görə Sizə öz təşəkkürümü bildirirəm. Bir məqamı qeyd etmək istəyirəm ki, mən bir könüllünün uğuru olaraq bu gün Şamaxı regional "ASAN xidmət" mərkəzinin əməkdaşı kimi Sizin qarşınızda çıxış edirəm. Sonda demək istəyirəm ki, Siz çıxışlarınızın birində qeyd etmişdiniz ki, ölkəmizdə könüllülük fəaliyyəti var və bu könüllülük fəaliyyəti daim yaşayır. Biz də öz növbəmizdə Sizə söz vermək istəyirik ki, bu illər ərzində keçdiyimiz bütün təcrübələri, Sizin bizə olan qayğınızı, diqqətinizi Şamaxı gəncləri ilə bölüşəcəyik. Bu könüllülük fəaliyyətini daim yaşadacağıq.

Onu da demək istəyirəm ki, bu gün 5 dekabr - Beynəlxalq Könüllülər Günüdür. Burada gördüyünüz əksər əməkdaşların müəyyən vaxtlar ərzində könüllülük fəaliyyəti olub. Bu gün də bizim yanımızda olduğunuz üçün Sizə öz minnətdarlığımızı bildiririk. Diqqətiniz üçün çox sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ olun. Mən çox şadam ki, Azərbaycanda könüllü hərəkatı geniş vüsət alır. Bu, doğrudan da onu göstərir ki, siyasətimiz həyatda öz əksini tapır. Bir daha təkrar etmək istəyirəm ki, könüllülər hərəkatı "ASAN xidmət"dən başlamışdır. Ondan sonra həmin "ASAN xidmət"də sənin kimi fəaliyyət göstərən gənclər mötəbər beynəlxalq idman yarışlarında da böyük işlər görmüşlər. Bilirsən ki, bütün oyunlarda iştirak etmiş könüllüləri mən şəxsi Fəxri diplomla təltif etmişəm. Çünki doğrudan da onların fəaliyyətini mən elə oyunlar gedən vaxt izləyirdim. Görürdüm ki, bizim gənclərimiz nə qədər böyük məhəbbətlə, peşəkarlıqla, nəzakətlə bütün qonaqlara xidmət göstərirlər, yol göstərirlər, kömək edirlər. Bilirsiniz, bu, artıq tərbiyədir. Bu proqramdan keçən gənclər artıq gələcək həyatda da belə olacaqlar.

Xalqımıza xas olan, əsrlərboyu yaşatdığımız milli-mənəvi dəyərlər də bu prinsiplər üzərində qurulubdur. Mən bu barədə dəfələrlə demişəm ki, bizim gənclərimiz xalqımızın əsrlərboyu yaratdığı dəyərləri gələcəkdə qorumalıdırlar, necə ki, biz qoruyuruq. Məhz o təqdirdə biz öz milli mənliyimizi, ləyaqətimizi saxlaya bilərik, qoruya bilərik. Ona görə xalqımıza xas olan xüsusiyyətlər könüllülər hərəkatı ilə üst-üstə düşür. Artıq minlərlə, bəlkə də on minlərlə könüllümüz var. Mən onu da bildirməliyəm, nisbətən bu yaxınlarda göstəriş vermişdim ki, dövlət orqanlarında da könüllülər fəaliyyətə başlasın, oraya cəlb olunsunlar. Artıq nazirliklərdə, dövlət şirkətlərində könüllülər qrupları vardır. Özəl şirkətlər könüllüləri işə cəlb etməlidirlər. Çünki bu, həm onlara xeyir gətirəcək, həm ümumi işimizə töhfə verəcəkdir. Ona görə könüllülər qarşısında hesab edirəm ki, bütün imkanlar açıqdır. Sən könüllüdən artıq dövlət qulluqçusu statusuna yüksəlmisən və sənə bundan da uğurlu gələcək arzulayıram.

Kompleksin əməkdaşı Ülkər Mahmudova: Möhtərəm cənab Prezident, Sizi Şamaxıda görməyimizə çox şadıq. Bu yaxınlarda 100 illiyini qeyd etdiyimiz Bakı Dövlət Universitetinin Şərqşünaslıq fakültəsinin məzunuyam. Öncə qeyd edim ki, biz şamaxılılar Sizin diqqət və qayğınızı həmişə hiss etmişik. Siz tez-tez bizim bölgəmizə səfər edirsiniz və daim bizim yanımızda olursunuz. Evlərimizin, məktəblərimizin vəziyyətini diqqətinizdə saxlayırsınız və onların yenilənməsinə bilavasitə özünüz nəzarət edirsiniz. Bildiyimiz kimi, bu ilin fevral ayında Şamaxıda zəlzələ baş vermişdir. Demək olar ki, elə həmin an Siz bizim yanımızda oldunuz. Bu, bir daha təsdiq etdi ki, Siz bizə - vətəndaşlarınıza nə qədər önəm verirsiniz. Sabah ağacəkmə aksiyası olacaq, Şamaxıda 45 minə yaxın ağac əkiləcək. Bu da o deməkdir ki, Şamaxının təbiəti daha da gözəlləşəcək. Bunlar hamısı Sizin sayənizdə baş verir. Ölkəmizin rəhbərliyinin yanımızda olduğunu hiss edirik. Buna görə Sizə dərin təşəkkürümüzü bildiririk və söz veririk ki, vətəndaşlarımızın xidmətində layiqincə dayanacağıq.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ ol. Mən doğrudan da Şamaxıda tez-tez oluram. Bir tərəfdən ona görə ki, Şamaxıya xüsusi diqqət göstərilir. Çünki bu, doğrudan da bizim tarixi şəhərimizdir. Ta qədim xəritələrdə Şamaxının adı vardır. Ona görə bunu hər bir Azərbaycan vətəndaşı bilməlidir. Biz Şamaxının tarixini, mədəni irsimizi qorumalıyıq. Digər tərəfdən, son illərdə Şamaxıda bir çox açılışlar olub, mən burada bir çox obyektlərin fəaliyyətə başlamasını qeyd edirdim. Ona görə mən Prezident kimi Şamaxıda 12 dəfə olmuşam. Bu səfər 13-cüdür. Bu il isə 3-cü səfərdir. Birinci səfərlər zəlzələ ilə bağlı idi. Fevral ayında və ondan sonra birinci evlərin, o cümlədən Saray nənənin evinin yenidən tikilməsini qeyd etmək üçün gəlmişdim. Onu da bildirməliyəm ki, zəlzələdən əziyyət çəkmiş vətəndaşların problemləri daim diqqət mərkəzindədir. Mən bu işlə demək olar ki, müntəzəm maraqlanıram. Bu gün yeni çoxmərtəbəli evin açılışını da qeyd edəcəyik. Əsas yükü təbii ki, dövlət öz üzərinə götürübdür. Amma mənim çağırışımdan sonra özəl sektor da bu işlərə qoşulub. Mən dedim ki, şamaxılıların, zəlzələdən əziyyət çəkmiş bütün vətəndaşların məişət problemləri həll olunmalıdır və həll olunur. Necə ki, İsmayıllı və Ağsu rayonlarında, orada da böyük tikinti işləri aparılır. Bu, bir daha bizim siyasətimizi göstərir. İndi təbii fəlakətlər hər bir ölkədə baş verir. Bu yaxınlarda biz televiziyadan gördük ki, Venesiya kimi tarixi şəhər su altında qalıb. Heç bir kanalizasiya sistemi o yağışların qabağında davam gətirə bilməyib. Bu yaxınlarda bəzi Avropa ölkələrində böyük daşqınlar baş verib. Düzdür, bizdə də olur. İndi yağış yağanda, özü də leysan yağanda heç bir şəhərin kanalizasiya sistemi onu tam götürə bilməz. Baxmayaraq ki, biz çox çalışırıq və göstəriş verilib ki, yağışların, daşqınların fəsadları aradan qaldırılsın və amma hətta ən inkişaf etmiş ölkələrdə daşqın böyük problemlərə gətirib çıxarır, o cümlədən zəlzələlər. Bir neçə il ərzində bizdə həm daşqın olub, həm də şimal-qərb bölgəsində zəlzələ olub. Hər iki halda dövlət bütün xərcləri öz üzərinə götürüb. Bu da deyə bilərəm ki, nadir bir təcrübədir. Çünki inkişaf etmiş ölkələrdə bu, belə deyil. Orada vətəndaşların evləri sığortalanır və əgər ev hansısa səbəbə görə ziyan çəkibsə, vətəndaş sığorta şirkətinə müraciət edir. Ondan sonra təqribən bir neçə ay ərzində ona vəsait ödəniləcək, ödənilməyəcək hələ bəlli deyil. Bizdə isə belə deyil. Biz başa düşürük ki, bizim vətəndaşlar buna hələ ki, öyrəşməyiblər. Evlərin bir çoxu sığortalanmayıb. Ona görə nə etməliyik? İmkan verə bilmərik ki, onlar küçədə qalsınlar. Ona görə dövlət bu işi öz üzərinə götürür. Əlbəttə, bu, böyük məsrəfdir, böyük xərclərdir. Amma biz xalq üçün yaşayırıq, dövlət xalqı qorumalıdır. Ən ağır vəziyyətdə olan vətəndaşları biz daim diqqət mərkəzində saxlamalıyıq. Şamaxı rayonunda baş vermiş zəlzələnin fəsadlarının bir hissəsi aradan qaldırılıb. Bu gün mənə növbəti addımlarla bağlı məruzə ediləcək. Zəlzələdən əziyyət çəkmiş yoldaşlar bilsinlər ki, biz onların yanındayıq. Necə ki, mən zəlzələdən dərhal sonra Şamaxıya gəldim. Bu gün də deməliyəm ki, bu məsələ daim diqqət mərkəzindədir. Təmirə, tikintiyə ehtiyacı olan axırıncı evə qədər bu, daim mənim diqqətimdə olacaqdır.

Kompleksin əməkdaşı Səbinə Kərimova: Möhtərəm cənab Prezident, Sizi salamlayırıq. Bizim üçün bu cür önəmli bir gündə yanımızda olduğunuz üçün Sizə təşəkkürümüzü bildiririk. Bakı Dövlət Universitetinin Hüquq fakültəsinin məzunuyam. İxtisasıma uyğun olaraq özəl sektorda işləmişəm. Bu gün dövlət qulluqçusu olmağımda ən əsas motivasiyanı Sizdən almışam. Qeyd edim ki, Sizin tərəfinizdən daim müxtəlif sahələrdə islahatlar həyata keçirilir ki, bu da hər zaman izlənilir və diqqət mərkəzindədir. Sosial sahədə həyata keçirilən islahatlardan biri "ASAN

xidmət" mərkəzinin yaradılması oldu. "ASAN xidmət" hazırda operativlik, şəffaflıq, nəzakətlilik, məsuliyyətlilik və rahatlıq prinsipləri əsasında fəaliyyət göstərir və bu prinsiplərə sadiqdir. Qeyd etmək istəyirəm ki, bu prinsiplər məhz Sizin tərəfinizdən irəli sürülmüşdür. Bu prinsiplərə əməl olunduğuna görə də "ASAN xidmət" vətəndaşlar tərəfindən sevildi.

Möhtərəm Prezident, əmin ola bilərsiniz ki, biz gənclər daim Sizin siyasətinizi və islahatlarınızı dəstəkləyirik və daim Sizin yanınızdayıq. Qeyd etmək istəyirəm ki, son dövrlərdə hakimiyyətin hər üç qolunda apardığınız islahatlar, yəni, qanunvericilik, icra, məhkəmə sahələrində həyata keçirdiyiniz islahatlar həm gənclər tərəfindən, həm də bütövlükdə xalq tərəfindən çox böyük rəğbətlə qarşılandı. Xüsusilə də qeyd etmək istəyirəm ki, son dövrlərdə əksər rəhbər vəzifələrə gəncləri təyin edirsiniz. Bu da təbii ki, gəncləri dövlət qulluğunda çalışmağa ruhlandırır.

Möhtərəm Prezident, həm gənclər olaraq, həm də dövlət qulluqçuları olaraq Sizi əmin edirik ki, regional səviyyədə Sizin dövlət müstəvisində korrupsiyanın qarşısının alınması və şəffaflığın artırılması sahəsində apardığınız islahatlar vətəndaşlara aşılanacaqdır və bunun nəticəsində vətəndaşlar hiss edəcəklər ki, dövlət onların yanındadır və dövlət qulluqçuları onların xidmətindədir. Diqqətiniz üçün təşəkkür edirəm.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ ol, sən çox önəmli məsələyə toxundun. Mən də bir-iki kəlmə demək istəyirəm. Bilirsiniz, korrupsiya və rüşvətxorluq bizə qalan mirasdır. Ona görə bundan canımızı qurtarmaq üçün əlbəttə ki, həm maarifləndirmə işləri aparılmalıdır, düzgün siyasət aparılmalıdır və nəsillər dəyişməlidir. Mənim ümidim gənclərədir. Çünki gənclər yeni mühitdə, müstəqillik dövründə formalaşır. Əlbəttə, indi bizim dövrümüzdə də pozuntular, çatışmamazlıqlar var. Amma məsələ ondadır ki, biz bunlarla necə mübarizə aparırıq. Mən bir daha demək istəyirəm ki, biz bu mübarizədə təkcə inzibati, yaxud da ki, cəza tədbirləri ilə məqsədə müvəffəq ola bilmərik. Bütün bu tədbirlərlə yanaşı, institusional, sistem xarakterli islahatlar aparılmalıdır. İslahatların yeni dövrü keçən il prezident seçkilərindən sonra başlamışdır. Mən andiçmə mərasimindəki çıxışımda bizim əsas strateji inkişaf parametrlərini xalqın diqqətinə çatdırdım və hazırda biz ardıcıllıqla bu yolla gedirik. Baxın, Prezident Administrasiyası tamamilə yenidən formalaşıb, gənclər cəlb olunubdur. Nazirlər Kabineti yenidən formalaşıb, gənc nəsil cəlb olunur. İndi artıq növbədənkənar parlament seçkiləri elan olunub. Ümid edirəm ki, gənclər də bu seçkilərə çox fəal qoşulacaqlar. Çünki yeni simalar, yeni ideyalar, yeni yanaşma lazımdır. Eyni zamanda, mən onu da bildirməliyəm ki, biz nəsillər arasında ziddiyyətlərə yol verə bilmərik. Çünki bu, hər bir cəmiyyətdə var. Yaşlı nəsildən olan bir çoxları həmişə gənc nəsildən narazıdır. Ona görə biz bunu başa düşməliyik. Nəsillər arasındakı anlaşılmazlıq hər bir cəmiyyətdə var. Amma bizim cəmiyyət mühafizəkar cəmiyyətdir, konservativ cəmiyyətdir və ənənəvi dəyərlər üzərində qurulmuş cəmiyyətdir. Biz, əlbəttə, imkan verə bilmərik ki, bu təbii ziddiyyətlər hansısa böyük bir problemə çevrilsin. Ona görə, mən demişəm və mən gəncləri işə fəal cəlb etməyə başlayanda, gördüm ki, yaşlı nəslə qarşı elə bil hansısa bir kampaniya aparılır. Onu da mən dayandırdım. Çünki yaşlıların təcrübəsi, gənclərin müasirliyi və bunun vəhdəti bizə xeyir gətirəcək. Siz və "ASAN xidmət"də çalışanların mütləq əksəriyyəti cavanlardır. Amma yaşlı nəslə xidmət edirsiniz. Çünki bu xidməti almaq üçün daha çox yaşlı nəslin nümayəndələri gəlirlər. Bax, bu nəzakətli davranış, bu mehribanlıq, xoş sözlər bizim cəmiyyətimizi də saflaşdırır və irəliyə aparır. Ona görə bir daha sizi təbrik edirəm və sizə uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

Görüşdən sonra xatirə şəkli çəkdirildi.

Daha sonra Prezident İlham Əliyev "ASAN Həyat" kompleksinin tərkibindəki "ABAD Food Hall"un fəaliyyəti ilə tanış oldu.

Dövlətimizin başçısı burada yaradılmış iaşə mərkəzi və istirahət-əyləncə guşəsinə də baxdı.

İlham Əliyev Şamaxıda zəlzələ nəticəsində ziyan çəkmiş ailələr üçün yeni inşa edilmiş binada yaradılmış şəraitlə tanış olub

Dekabrın 5-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Şamaxı rayonunda zəlzələ nəticəsində ziyan çəkmiş ailələr üçün yeni inşa edilmiş 44 mənzilli yaşayış binasında yaradılmış şəraitlə tanış olub.

Fövqəladə Hallar naziri Kəmaləddin Heydərov dövlətimizin başçısına aparılan tikinti və təmir işləri barədə məlumat verdi.

Prezident İlham Əliyev Fərdar Həsənovun mənzilində yaradılan şəraitlə maraqlandı.

Dövlətimizin başçısı çay süfrəsi arxasında Fərdar Həsənov və anası Xuraman Həsənova ilə söhbət etdi.

Xuraman Həsənova: Xoş gəlmisiniz. Allah ən arzuladığım günü mənə qismət edib.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ olun. Sizi təbrik edirəm. Yeni mənzilə köçmüsünüz.

Xuraman Həsənova: Sənə qurban olum, gözəl insan, gözəl ailə başçısı. Azərbaycanımızın fəxrisən. Bayrağımızı ucaldan, ölkəmizi hər cür təmin edən canına mən özüm qurban. Çox sağ olun. Allah Sizdən razı olsun. Mənim bir əhdim olub. Heç vaxt özümə heç nə arzu etməmişəm. Ancaq həyatda uşaqlar üçün arzulamışam. Bu evlər belə olanda ancaq bir arzum olub, demişəm ki, ya Rəbbim, əgər mənə belə bir şey qismət olsa Prezidentlə görüşüm olsun. Bugünkü gün Allah mənə onu qismət edib. Çox sağ olun. Allah Sizdən razı olsun. Sizə dəstək verənlərdən də Allah razı olsun, əziyyət çəkənlərdən də. Belə bir günü bizə qismət etmisiniz. Çox sağ olun.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ olun. Mən bu il üçüncü dəfədir ki, Şamaxıdayam. Birinci dəfə o bədbəxt hadisə ilə əlaqədar gəlmişdim, fevral ayında, zəlzələ baş verəndən sonra. Müvafiq təlimatlar verildi. Bütün qüvvələr səfərbər olundu. İkinci dəfə mart ayında gəlmişdim. Artıq birinci evlərin tikintisini də qeyd etdik. Göstəriş verdim ki, maksimum çalışmalıyıq ilin sonuna qədər bütün evlər tikilsin. Şadam ki, buna nail olmuşuq. Bu da əslində misli görünməmiş məsələdir. Çünki 10 ay ərzində bütün fərdi evlər tikildi, təmir olundu. İndi düzdür, bəzilərinin tikintisi davam edir. Hündürmərtəbəli, 174 mənzilli üç bina, o cümlədən bu bina. Təkcə Şamaxı rayonunda yox, Ağsuda, İsmayıllıda da böyük işlər görülübdür. Bütün bunları biz dövlətin vəsaiti hesabına etdik. Bir daha göstərdik ki, Azərbaycan dövləti hər zaman Azərbaycan vətəndaşının yanındadır.

Biz evsiz-eşiksiz qalmış insanların problemlərini həll etməli idik, bu, bizim borcumuzdur. Amma onu da bildirməliyəm ki, inkişaf etmiş ölkələrdə belə deyil. Orada əgər zəlzələ, daşqın baş verirsə, evlər uçursa vətəndaş getməlidir sığorta şirkətinə, əgər evi sığortalayıbsa. Onda sığorta şirkəti baxır, ölçüb-biçir, vaxt gedir, vətəndaş isə haradasa yaşamalıdır. Bəzilərinin məsələsi heç həll olunmur. Amma bizdə belə deyil. Əvvəlki dövrdə də zəlzələ baş verən zaman eyni yanaşma olub, bu gün də belədir. Bu, dövlətimizin niyyətini, gücünü göstərir. Bir də onu göstərir ki, vətəndaşların problemləri diqqət mərkəzindədir. Bu ev yəqin ki, əvvəlki evdən də fərqlənir.

Xuraman Həsənova: Bəli, əlbəttə, çox fərqlənir. Allah Sizdən razı olsun.

Prezident İlham Əliyev: Siz hansı şəraitdə yaşayırdınız.

Fərdar Həsənov: Acınacaqlı vəziyyətdə. Allah köməyiniz olsun.

Xuraman Həsənova: Allah Ulu Öndərimizə rəhmət eləsin, bizə Sizin kimi Prezident bəxş edib. Allah Zərifə xanıma da rəhmət eləsin. Mehriban xanımı təbrik edirəm, Rusiya Prezidenti Putinin ona verdiyi ordenə görə. O da gözəl insan, gözəl xanımdır, hamının qeydinə qalır. Bizim Prezidentimizdən heç bir yerdə yoxdur, bir dənədir, xanımı da, özü də. Allah övladlarının canını sağ eləsin, o bir oğlunu gözünə çıraq eləsin.

Mənim atam əsl şamaxılı olub, Rəcəb kişi. O, bizə zəlzələlərdən danışardı. O vaxt heç insanlar bir-birinə kömək də etmirdilər. Şamaxı dümdüz yer olub. Zəlzələlərdən sonra bu cür olub. Allaha şükür ki, Siz bu insanlara yardım edirsiniz, belə şərait yaradırsınız. Çox sağ olun, Allah Sizdən razı olsun. Ömrünüz uzun olsun, Sizə qurban olum. Mən bu sözləri bu evə görə demirəm. Siz gözəl insansınız. Belə Prezident heç bir yerdə yoxdur.

Prezident İlham Əliyev: Çox sağ olun. Şamaxı seysmik zonada yerləşir, ona görə burada zəlzələlər tez-tez baş verir, özü də dağıntılar törətmiş zəlzələlər. İnsanlar da həlak olmuşlar. Bu dəfə xoşbəxtlikdən heç bir bədbəxt hadisə baş verməmişdir, hər kəs sağ-salamatdır. Amma siz də qeyd etdiyiniz kimi, əvvəlki dövrlərdə bütün binalar uçub-dağılmışdı, təkcə məscid qalmışdı. Məscidi elə tikmişdilər ki, həm zəlzələ, həm erməni vandallığı heç bir təsir edə bilmədi. İndi mən dəfələrlə bütün mötəbər tədbirlərdə bu məscidin adını çəkirəm.

Xuraman Həsənova: Allah Ulu Öndərimizə qəni-qəni rəhmət eləsin, məscidləri insanlara qaytardı. Mənim rəhmətlik atam o məscidə görə Moskvaya kimi yazdı, şəkilləri çəkdi göndərdi ki, bu məscidi insanlara qaytarsınlar. Sonradan bu işlər görüldü, o görmədi, yaşlı adam idi, rəhmətə getdi. Allah ölənlərinizə rəhmət eləsin. Hər bir şey gözəldir.

Prezident İlham Əliyev: Biz onu yenidən qurduq. Bu gün bu, Azərbaycanın və müsəlman aləminin ən qədim məscidlərindən biridir. Mən şəxsən onun təmiri ilə məşğul oldum. Mehriban xanım da böyük əziyyət çəkmişdir. Xaricdən də qonaqlar dəvət olundu, onu böyük təntənə ilə açdıq. Şamaxıda zəlzələ tez-tez baş verir. Bu dəfə də bir çox, yəni, yüzlərlə, evə ziyan dəymişdir.

Fövqəladə Hallar naziri Kəmaləddin Heydərov: Möhtərəm cənab Prezident, Şamaxı rayonu üzrə 580 fərdi ev, 44, 20 və 110 mənzildən ibarət hündürmərtəbəli üç bina tikilmişdir. Bundan başqa, çoxlu bərpa işləri də görülmüşdür. Təkcə Şamaxı rayonu üzrə 1175 evdə bərpa işləri aparılmışdır. Demək olar ki, yenidən tikilmiş evlərə bərabərdir.

Prezident İlham Əliyev: Şamaxı rayonunun kompleks inkişaf planı artıq təsdiqlənib. Mənim bir neçə sərəncamım olmuşdur, həm yolların tikintisi, həm də kommunal texnikanın alınması ilə bağlı. Burada qar yağanda bəzi yollar keçilməz olur. Ona görə kommunal texnika, müasir sərnişin avtobusları, müasir təcili tibbi yardım maşınları alınacaq. Ondan sonra dayanacaqlar, şəhər təsərrüfatı tamamilə yenilənəcək. İstəyirəm biləsiniz ki, təxminən 4-5 aydan sonra şəhərin su problemi də tamamilə öz həllini tapacaq. Şamaxıda su problemi artıq həll olunur.

Xuraman Həsənova: Bizdə su ilə bağlı çox narahatlıq olub, indi Allaha şükür ki, hər evdə su axır.

Prezident İlham Əliyev: Amma daha yaxşı olacaq.

Xuraman Həsənova: Qazımız, işığımız, hər bir şeyimiz var. Allah Sizdən razı olsun.

Prezident İlham Əliyev: Şəhərdaxili yollara yenidən asfalt salınacaq. Şamaxı qədim tarixi yerdir. Qədim xəritələrdə Şamaxının adı var. Adı əsrlərboyu xəritələrdə öz əksini tapan şəhərlər o qədər də çox deyil. Şamaxı o şəhərlərdəndir, tarixi şəhərdir, Şirvanın mərkəzidir. Elə zəlzələdən sonra Şirvanşahlar buradan Bakıya köçüblər, Bakıda saray tikiblər. Amma onların yeri buradır. Nəsiminin vətəni buradır. Biz bunu, əlbəttə ki, qiymətləndirməliyik.

Xuraman Həsənova: Allah köməyiniz olsun. Deyir cənnət görmək istəyən Azərbaycana gəlsin. Yaxşı olacaq, inşallah. Turistlər gəlirlər, ölkəmizi bəyənirlər, hər şeydən razı gedirlər. Yeni məktəbləri, bağçaları, yolları görəndə adamın ürəyi açılır.

Prezident İlham Əliyev: Mən televizorda gördüm ki, uşaqlar narahatdırlar, deyirlər ki, bu məktəb başımıza uçur. Dərhal göstəriş verdim, komissiya göndərdim, Baş Naziri, sonra Prezident Administrasiyasının digər vəzifəli şəxslərini göndərdim, dedim gedin baxın nədir. Gəldilər, sonra qayıtdılar mənə dedilər ki, bərpa ediləsi deyil, sökək. Sökdük, indi yenidən tikilir.

Xuraman Həsənova: Allah razı olsun, Sizin sayənizdə.

Prezident İlham Əliyev: Şamaxıya yeni icra başçısı təyin etmişəm, eşitmişəm ki, vətəndaşlar onu yaxşı qəbul edir, çox fəal işləyir. Biz gərək gənc kadrlara üstünlük verək. Bu gün "ASAN xidmət"in açılışında idim. İndi gedib baxarsınız, elə bil saraydır. Orada bütün xidmətlər avtomatik olacaq, daha o arayış sənin, bu arayış mənim yox. Gəldin, nömrəni götürdün, səni heç kim incitməyəcək. Bütün uşaqlar da gülərüzdür.

Xuraman Həsənova: Allah köməyiniz olsun. Allah Mehriban xanımdan da razı olsun.

Prezident İlham Əliyev: Sağ olun. Sizi bir daha təbrik edirəm. Burada xoşbəxt yaşayın.

Xuraman Həsənova: Çox sağ olun.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva dekabrın 6-da Şamaxı rayonunda Şahxəndan türbəsinin ətrafında aparılan abadlıq işləri ilə tanış olublar.

Şamaxı Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Tahir Məmmədov görülən işlər barədə dövlətimizin başçısına və birinci xanıma məlumat verdi.

Son illər Azərbaycanda tarixi, mədəni, dini abidələrin bərpası istiqamətində əhəmiyyətli layihələr icra olunur. Bu layihələr davamlı xarakter almaqla ümumilikdə, tarixi-mədəni irsimizin qorunub-saxlanılmasında, gələcək nəsillərə ötürülməsində çox mühüm rol oynayır. Bu baxımdan Şamaxıda Şahxəndan türbəsinin ətrafında geniş abadlıq işlərinin aparılması da xüsusi əhəmiyyəti ilə seçilir. Yaxın vaxtlarda isə abidənin konservasiyasına başlanacaq.

Milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması və təbliğinə xüsusi önəm verən, ölkə və dünya əhəmiyyətli tarixi abidələrin bərpası, Azərbaycan mədəniyyətinin xaricdə tanıdılması sahəsində böyük addımlar atan Heydər Əliyev Fondu tərəfindən "Nəsimi ili" çərçivəsində dahi şairin qardaşı Şahi Xəndanın dəfn olunduğu Şamaxı rayonundakı Şahxəndan qəbiristanlığındakı türbənin ətrafında aparılan geniş abadlaşdırma işləri zamanı böyük hissəsi torpağın altında qalan türbənin ətrafı qazılaraq torpaq başqa əraziyə daşınıb, abidədə olduğu kimi səkkizguşəli döşəmə salınıb, türbəni ziyarət edənlərin rahatlığı üçün hərtərəfli şərait yaradılıb. Türbənin ətrafında təmizlik və abadlıq işləri avstriyalı bərpaçı-memar Erik Pumerin rəhbərliyi ilə aparılıb.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva dekabrın 6-da Azərbaycanın filosof şairi İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyi münasibətilə mütəfəkkirin anadan olduğu Şamaxı rayonunda keçirilən ağacəkmə aksiyasında iştirak ediblər.

Azərbaycanın birinci xanımı Mehriban Əliyevanın təşəbbüsü ilə keçirilən bu aksiya çərçivəsində bir gündə ölkəmizdə 650 min ağac əkilib.

Dövlətimizin başçısına və birinci xanıma aksiya barədə məlumat verən Ekologiya və Təbii Sərvətlər naziri Muxtar Babayev dedi: Mehriban xanımın təşəbbüsünə əsasən bütün respublika üzrə bir gündə 650 min ağacın əkilməsi ilə bağlı böyük bir aksiyaya başlamışıq. Ağacların hamısı yerli tingliklərdə yetişdirilib və respublikanın bütün rayonlarının sifarişləri üzrə paylanılıbdır.

Prezident İlham Əliyev: Şamaxıda neçə min ağac əkilir?

Muxtar Babayev: Şamaxıda 50 min. Bakıda, Naxçıvanda, Sabirabad və Saatlı rayonlarının hər birində də 50 min ağac əkiləcək.

Prezident İlham Əliyev: Şamaxıda neçə yerdə ağac əkilir, ancaq burada?

Muxtar Babayev: Şamaxıda 10-12 yerdə əkilir. Bizim aksiyamızın keçirildiyi ərazi 5 hektardır.

Prezident İlham Əliyev: Hansı ağaclar əkilir?

Muxtar Babayev: Burada əsasən tuya və Eldar şamı. Amma, bütövlükdə 38 növ ağac paylanılıbdır. Əsasən meyvə ağaclarıdır ki, insanlar həm də meyvə götürsünlər.

Prezident İlham Əliyev: Ağaclar bölgələrin iqliminə uyğun olmalıdır.

Muxtar Babayev: Əlbəttə, nəzərə almışıq.

Prezident İlham Əliyev: Abşeronda yəqin ki, zeytun əkilir?

Muxtar Babayev: Abşeronda əsasən zeytundur, badamdır. Burada isə əsasən Eldar şamıdır. Əkilən ağaclar əsasən damcı üsulu ilə suvarılacaq. Bu sistem artıq Sabirabadda, Şamaxıda qurulur. Digərlərində ağaclar hələ ki ənənəvi üsulla suvarılacaq.

Prezident İlham Əliyev: Ancaq qulluq etmək lazımdır. Mən gələndə gördüm ki, yolboyu əkilmiş bəzi ağaclar quruyub.

Muxtar Babayev: Quruyan ağacların hamısı mütləq dəyişdiriləcək, onlara qulluq olunacaq. Ümumiyyətlə, aksiya səhər tezdən başlayıb. Bir neçə gündür hazırlıq işləri görülübdür. Bütün rayonlarda bu işlər çox böyük əhval-ruhiyyə ilə görülür və günün sonuna bizim hesabatımız olacaq.

Prezident İlham Əliyev: Çox yaxşı.

Prezident İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva ağac əkdilər.

Mehriban Əliyeva: Bu ərazidə ümumilikdə nə qədər ağac əkilir?

Rayon icra hakimiyyətinin başçısı Tahir Məmmədov: Yalnız bu ərazidə 5 min.

Prezidentin köməkçisi Anar Ələkbərov: Mehriban xanım, bu hissədə əkilən ağaclar ilə "Nəsimi 650" yazısı formalaşdırılacaq.

Sonra dövlətimizin başçısı və birinci xanım aksiyada iştirak edən gənclərlə xatirə şəkilləri çəkdirdilər.

Qeyd edək ki, dahi Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyi münasibətilə respublikamızın bütün ərazisini əhatə edən ağacəkmə aksiyası çərçivəsində ümumilikdə 83 şəhər və rayonda 38 növdə 650 min ağac əkilib. Aksiya ilə əlaqədar Ekologiya və Təbii Sərvətlər Nazirliyi ağacların əkiləcəyi ərazilərin elektron xəritəsini hazırlayıb. Şəhər və rayon icra hakimiyyətləri tərəfindən ərazilərdə müvafiq hazırlıq işləri görülüb. Əkiləcək ağacların becərilməsində damcılı suvarma sistemindən və suvarma kanallarından istifadə olunacaq.

Şamaxı rayonundakı ağacəkmə aksiyasında 50 minədək ağac əkilib. Şamaxı şəhərinin girişindəki ərazidə keçirilən aksiyada isə 5 min ağac əkilib. Bu ərazinin relyefinə uyğun olaraq burada əsasən tuya və Eldar şamı əkilib. Aksiyada 300-dək şamaxılı gənc və könüllü ilə yanaşı, IDEA İctimai Birliyinin və Heydər Əliyev Fondunun Regional İnkişaf İctimai Birliyinin üzvləri və könüllüləri də fəal iştirak ediblər.

Rusiya Federasiyasına işgüzar səfər

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Rusiya Federasiyasının Prezidenti Vladimir Putinin dəvəti ilə MDB dövlət başçılarının qeyri-rəsmi görüşündə iştirak etmək üçün dekabrın 20-də Sankt-Peterburq şəhərinə səfərə gəlib.

Sankt-Peterburq şəhərinin Pulkovo-1 hava limanında dövlətimizin başçısı İlham Əliyevi Leninqrad vilayətinin qubernatoru Aleksandr Drozdenko, Sankt-Peterburq şəhəri hökumətinin üzvü, Xarici əlaqələr komitəsinin sədri Yevgeni Qriqoriyev, Leninqrad vilayətinin Xarici əlaqələr komitəsinin sədr müavini İnna Biqotskaya və digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

Dekabrın 20-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Rusiya Federasiyasının Sankt-Peterburq şəhərində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımızın rəhbərləri ilə görüşüb.

Görüşdə çıxış edən Prezident İlham ƏLİYEV dedi:

-Mən bu gün Sankt-Peterburqa cənab Prezident Vladimir Putinin dəvəti ilə gəlmişəm. Prezident Putinin dəvəti ilə MDB dövlət başçılarının ötən ilin sonunda da qeyri-rəsmi zirvə görüşü keçirilib, bu ilin sonunda da keçirilir. Bu, artıq ənənəyə çevrilibdir və çox gözəl ənənədir. Çünki yaxşı fürsətdir ki, bir daha dövlət başçıları görüşsünlər və gələn il görüləcək işlər haqqında fikir mübadiləsi aparsınlar.

Mən də bu dəfə Azərbaycan diasporunun rəhbərləri və nümayəndələri ilə görüşürəm. Əvvəllər də bizim görüşlərimiz olubdur, həm Bakıda, həm Sankt-Peterburqda. Amma bu gün bir daha görüşürük və bu, çox əlamətdar hadisədir. Mən bilirəm ki, Sankt-Peterburqda və Leninqrad vilayətində çox böyük Azərbaycan diasporu yaşayır və fəaliyyət göstərir. Uzun illərdir ki, bu təşkilata Vaqif Məmişov sədrlik edir. Bilirəm ki, burada yaşayan azərbaycanlılar Rusiyanın çox dəyərli vətəndaşları kimi həm Rusiyanın ümumi inkişafına töhfə verirlər, həm də ki, tarixi Vətənlə də əlaqələri saxlayırlar, gedib-gəlirlər. Mənim bundan xəbərim var, bu, çox müsbət haldır.

Deyə bilərəm ki, bütövlükdə 2019-cu il Rusiya-Azərbaycan əlaqələrinin tarixində xüsusi yer tutur. Prezident Vladimir Putinlə mənim çoxsaylı görüşlərim olub. Hər bir görüş çox məhsuldar olub. Bu görüşlərdə müzakirə olunmuş məsələlər və qəbul edilmiş qərarlar sonra həyatda öz əksini tapır. Nazirlər səviyyəsində bir çox qarşılıqlı səfərlər olubdur, Rusiyanın Federasiya Şurasının sədri xanım Valentina İvanovna Matviyenko aprel ayında Azərbaycana rəsmi səfərə gəlmişdi. Digər vəzifəli şəxslərin də səfərləri olub. İlin sonunda növbəti görüş gözlənilir. Rusiyanın İqtisadi İnkişaf naziri Bakıya gələcək və sonra öz həmkarları ilə sərhədə gedib Samur çayı üzərində tikilmiş yeni körpünün açılışını edəcəklər.

Bu il Mehriban xanımın Rusiyaya çox uğurlu rəsmi səfəri baş tutdu. Səfər çox yüksək səviyyədə təşkil edildi. Prezident Vladimir Vladimiroviç Putin ilə görüşü, Prezident tərəfindən Mehriban Əliyevaya "Dostluq" ordeninin təqdim edilməsi, əlbəttə ki, böyük hadisədir. Biz bilirik ki, Rusiyanın Prezidenti prezident olmayan şəxsləri çox nadir hallarda qəbul edir. Bu istisna hal Rusiya Prezidentinin Azərbaycana münasibətinin təzahürüdür. Azərbaycanda da Rusiya Prezidentinə böyük hörmət var. İkitərəfli əlaqələrin inkişafında prezidentlərin, əlbəttə ki, xüsusi rolu vardır. Mehriban xanımın səfər çərçivəsində həm Baş Nazirlə, həm də Federasiya Şurasının sədri ilə görüşləri olubdur. Əlbəttə ki, Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisində "Azərbaycan" pavilyonunun yenidən açılması tarixi hadisədir.

Yəni, bu və digər hadisələr 2019-cu ildə Rusiya-Azərbaycan əlaqələrinin inkişafını şərtləndirdi. Bu işlərin iştirakçısı və bir çox məsələlərin təşəbbüskarı kimi mən tam qətiyyətlə deyə bilərəm ki, bu gün Rusiya-Azərbaycan əlaqələri tarixdə ən yüksək səviyyədədir.

Rusiyada yaşayan azərbaycanlılar, əminəm ki, bunu gündəlik həyatda hiss edirlər. Çünki Rusiyada azərbaycanlılara münasibət çox müsbətdir, onlar rahat

yaşayırlar. Onların bir çoxu, demək olar ki, mütləq əksəriyyəti çox fəaldır, həm elmdə, təhsildə, biznesdə böyük imkanları var. Rusiyanın vilayətlərində və böyük şəhərlərində qanunvericilik orqanlarında artıq azərbaycanlılar təmsil olunurlar. Azərbaycan əsilli vətəndaşların Rusiyada sayı təqribən 700 minə yaxındır. Burada işləməyə, yaxud da ki, ezamiyyətə gələn Azərbaycan vətəndaşlarının sayı da çoxdur. Ona görə Rusiya-Azərbaycan əlaqələrinin bu səviyyədə olması Rusiyada yaşayan azərbaycanlılar üçün də, bizim üçün də çox böyük dəyərdir.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycanda da böyük rus icması yaşayır və fəaliyyət göstərir. Cənubi Qafqazda ən böyük rus icması Azərbaycandadır. Onlar bizim qardaşlarımız kimi Azərbaycanın ümumi inkişafına öz töhfələrini verirlər.

Ona görə hesab edirəm ki, ilin sonunda bizim görüşümüzün xüsusi mənası var. Fürsətdən istifadə edərək sizi qarşıdan gələn Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü və Yeni il münasibətilə təbrik edirəm. Xahiş edirəm, mənim salamlarımı Sankt-Peterburqda və Leninqrad vilayətində yaşayan bütün soydaşlarımıza çatdırasınız.

Azərbaycanlıların Sankt-Peterburqdakı diaspor təşkilatının rəhbəri Vaqif MƏMİŞOV diasporun nümayəndələri adından Prezident İlham Əliyevə onlara göstərilən dəstəyə görə minnətdarlığını bildirdi. Qeyd olundu ki, Azərbaycan diasporu Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə aparılan dərin islahatlar prosesini, əldə olunan inkişafı, qazanılan uğurları böyük maraqla izləyir və dəstəkləyir.

Bildirildi ki, diasporumuz dövlətimizin başçısının qayğısını daim öz üzərində hiss edir. Vurğulandı ki, Azərbaycan və Rusiya prezidentlərinin dostluq münasibətləri ölkələrimiz arasındakı əlaqələrin möhkəmlənməsində mühüm rol oynayır, diasporumuz da bu münasibətlərdən bəhrələnir, onun dərinləşməsinə töhfəsini verir və bundan sonra da verəcək.

Sonda xatirə şəkli çəkdirildi.

Dekabrın 20-də Rusiyanın Sankt-Peterburq şəhərində MDB dövlət başçılarının qeyri-rəsmi görüşü keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev görüşdə iştirak edib.

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevi qarşıladı.

Prezident Vladimir Putin görüşdə çıxış etdi.

Rusiya Prezidenti Vladimir Putin MDB dövlət başçılarını salamlayaraq, Böyük Vətən müharibəsində Qələbə münasibətilə tədbirlərin keçirilməsinin qərara alındığını xatırladıb.

Rusiya dövlətinin başçısı İkinci Dünya müharibəsi tarixinin saxtalaşdırılmasının yolverilməz olduğunu bildirib. Qeyd edib ki, bəzi dairələr tarixi saxtalaşdırmağa çalışsalar da, onların cəhdləri boşa çıxacaq. Çünki tarixi faktlar var və onu saxtalaşdırmaq mümkün deyil. Prezident Vladimir Putin ictimaiyyətin bu cür tarixi faktlarla daha yaxından tanış olmasının önəmini vurğulayıb. Tarixi həqiqətləri və ədaləti qorumaq, həmçinin həmin dövrün həqiqətlərinin saxtalaşdırılmasına qarşı çıxmaq üçün arxiv sənədlərinə nəzər salmağın vacibliyini qeyd edən Rusiya Prezidenti bu sənədlərdən faktlar və sitatlar gətirib.

Rusiya Prezidenti İkinci Dünya müharibəsində böyük Qələbənin əldə olunmasında sovet xalqının misilsiz şücaətindən danışaraq bildirib ki, ata-babalarımız bu qələbə uğrunda canlarından keçiblər. Həmin dövrdə Sovet İttifaqının hər bir ailəsi bu və ya digər dərəcədə bu müharibənin ağrılarını hiss edib. Vladimir Putin gələcəkdə İkinci Dünya müharibəsi ilə bağlı həqiqətlərin saxtalaşdırılmaması üçün özündə faktları əks etdirən arxiv materiallarının daha dərindən təhlil olunmasının vacibliyini qeyd edib. Rusiya Prezidenti İkinci Dünya müharibəsində baş verənlərin siyasi məqsədlərlə qeyri-obyektiv təqdim edilməsinin təhlükəli tendensiya olduğunu bildirib.

Sonra Prezident İlham Əliyev görüş iştirakçıları ilə birgə "1939-cu il II Dünya müharibəsinin başlanması" mövzusunda tarixi-sənədli sərgi ilə tanış oldu.

Sərgidə toplanan arxiv sənədlərinin əsilləri, kinoxronika, fotolar, muzey əşyaları və digər çoxsaylı eksponat irimiqyaslı dünya müharibəsinə gətirib çıxaran hadisələr haqqında məlumat verir. Həm tarixçilər, həm də ən geniş auditoriya üçün nəzərdə tutulan sərgi Rusiyanın Federal Arxiv Agentliyi, Dövlət Hərbi Tarix Arxivi, Xarici İşlər Nazirliyinin tarixi sənədlər departamenti və Prezident Qrantları Fondunun dəstəyi ilə təşkil edilib.

Dekabrın 20-də MDB dövlət başçılarının qeyri-rəsmi görüşünün iştirakçılarının şərəfinə ziyafət verilib.

Prezident İlham Əliyev ziyafətdə iştirak edib.

Dekabrın 20-də Prezident İlham Əliyevin Rusiya Federasiyasına səfəri başa çatıb.

Qusar rayonuna səfər

Dekabrın 27-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev, birinci xanım Mehriban Əliyeva və qızları Leyla Əliyeva "Şahdağ" Turizm Mərkəzində görülən işlərlə tanış olublar.

"Şahdağ" Turizm Mərkəzinə gələn dövlətimizin başçısı burada xizək sürdü.

Qusar rayonunun mərkəzindən 32 kilometr məsafədə yerləşən "Şahdağ" Turizm Mərkəzinin təməli 2009-cu ilin sentyabrında Prezident İlham Əliyevin iştirakı ilə qoyulub. Azərbaycanda və ümumiyyətlə, dünyada ən mükəmməl layihələrdən olan "Şahdağ" Turizm Mərkəzi oxşar istirahət məkanlarından bənzərsizliyi ilə fərqlənir və ilboyu fəaliyyət göstərmək iqtidarındadır. Bu layihənin reallaşdırılması Azərbaycanda dağ-xizək və digər qış idman növlərinin inkişafı üçün hərtərəfli imkanlar açır.

Son illərdə burada xeyli iş görülüb. Dövlətimizin başçısı ən hündür nöqtədə tikilən "Shahdag 2351" kafesinin qarşısında yaradılan şəraitlə tanış oldu. Məlumat verildi ki, burada baxış meydançası yaradılıb, ərazidə ehtiyat helikopter meydançası inşa edilib, hündürlüyü 30 metr olan bayraq dirəyi quraşdırılıb.

Prezident İlham Əliyev yerli və xarici turistlərlə söhbət etdi. Turistlər "Şahdağ" Turizm Mərkəzində yaradılan şəraitdən razılıqlarını bildirdilər.

Qeyd edək ki, "Welcome Shahdag" ərazisinin giriş hissəsi abadlaşdırılıb, burada yaşıllıq zolağı salınıb. "Welcome Shahdag" turistlərin mərkəzdə qarşılaşacaqları ilk nöqtədir. Bu ərazidə 363 yerlik yeni avtomobil dayanacağı inşa edilib. Qonaqların qarşılanması, məlumatlandırılması və istiqamətləndirilməsi üçün "Welcome Plaza" binası da tikilib. Turist avtomobillərinin rahatlığı üçün isə uzunluğu 1 kilometrə yaxın olan yeni alternativ Zirvə yolu inşa edilib.

Baş Nazirin birinci müavini Yaqub Eyyubov və "Şahdağ" Turizm Mərkəzi QSC-nin sədri Rodderix Leffler bildirdilər ki, 2018-ci ilin martından bu ilin dekabrına qədərki dövrü əhatə edən ikinci faza çərçivəsində "Şahdağ" Turizm Kompleksində ümumi uzunluğu 7,9 kilometr olan 7 eniş zolağı inşa edilib. Bu eniş zolaqlarında 81 yeni qaryaratma avadanlığı quraşdırılıb və qaryaratma üçün lazım olan kommunikasiya xətləri inşa edilib. Şahdağ ərazisində quraşdırılan müasir qaryaratma avadanlıqları ən çox qaryaratma gücünə malikdir. Hazırda kompleksdəki eniş zolaqlarının ümumi uzunluğu 22,8 kilometrə çatır və burada yeni quraşdırılan kanat yolları 1,4 kilometr uzunluğundadır. 5 saylı kanat yolunun yuxarı operator məntəqəsi dəniz səviyyəsindən 2351 metr hündürlükdə inşa edilib. Bu, 1 saylı kanat yolunun yuxarı stansiyasından 250 metr daha hündürdə yerləşir. 600 metrlik 20 saylı kanat yolu "Welcome Shahdag" ərazisi ilə Zirvə lift bazasını, 5 saylı kanat yolu isə 1 saylı kanat yolunun davamı olaraq MTG zonasını 5 saylı eniş zolağının başlanğıcı və ya "Shahdag 2351" kafesi ilə birləşdirir. O da qeyd olundu ki, təbii göl və onun ətrafında tikinti quraşdırma işləri də tamamlanıb. Ərazinin abadlaşdırılması işləri indi də davam edir və 2020-ci ilin yaz aylarında göl ətrafında yeni park zonası istifadəyə veriləcək.

Dövlətimizin başçısına və birinci xanıma məlumat verildi ki, "Şahdağ" Turizm Mərkəzinin "Main Plaza" adlanan ərazisində 2 zalı olan yeni kinoteatr inşa edilib. Zalların biri 36, digəri 72 yerlikdir. Buraya gələn yerli və xarici turistlərin xizək sürdükdən sonrakı asudə vaxtlarının səmərəli təşkilində, onların müasir kino sənayesinin yeni məhsulları ilə tanış olmasında kinoteatr mühüm rol oynayacaq. Kinoteatrın Yeni il bayramında turistlərin istifadəsinə verilməsi planlaşdırılır. Bundan əlavə, dördxətli boulinq, uşaq boulinqi, bilyard və avtomat oyunlardan ibarət oyun zalı yaradılıb, "Music Hall" inşa edilib.

"Şahdağ" Turizm Mərkəzində görülən işləri yüksək qiymətləndirən dövlətimizin başçısı dedi ki, bura indi dünya səviyyəli xizək kurortudur. Burada həm peşəkarlar, həm də yeni başlayanlar üçün çox rahat enişlər var. Gələcəkdə kompleksin genişləndirilməsi ilə bağlı əlavə planlar olacaq.

Prezident İlham Əliyev "Şahdağ" Turizm Mərkəzinin üçüncü mərhələsi üzrə layihə işləri ilə bağlı tapşırıqlarını verdi.

Dövlətimizin başçısı və xanımı turistlərlə, kompleksin işçiləri ilə xatirə şəkilləri çəkdirdilər.

Azərbaycanda sürətlə inkişaf edən turizm sektoruna böyük töhfə olan "Şahdağ" Turizm Mərkəzində inşa edilən otellər bu istirahət məkanına marağı daha da artırır. Qonaqların istirahətinin yüksək səviyyədə təmin olunduğu bu otellərdə yaradılan şərait bir daha təsdiqləyir ki, bu gün ölkəmizdə turizm sektorunun inkişafına xüsusi fikir verilir. Paytaxtla yanaşı, regionlarda da müasir turizm və istirahət obyektlərinin, mehmanxana komplekslərinin tikilib istifadəyə verilməsi Azərbaycanda bu sahənin inkişafına diqqətin göstəricisidir. Bu çərçivədə "Şahdağ" Turizm Mərkəzində inşa edilən otellərdə təqdim edilən yüksək şərait Azərbaycanda mehmanxana biznesinin inkişafını bir daha təsdiqləyir və qeyri-neft sektorunda bu sahənin xüsusi çəkisinin getdikcə artdığını göstərir. Ölkəmizdə qeyri-neft sektoruna mühüm töhfə olan "Şahdağ" Turizm Kompleksi Azərbaycan tarixində ilk dağ-xizək kurortudur. Bu möhtəşəm obyektin inşasını daim diqqət mərkəzində saxlayan dövlətimizin başçısı İlham Əliyev və birinci xanım Mehriban Əliyeva dəfələrlə əraziyə gələrək tikintinin gedişi ilə tanış olub, bir neçə obyektin və otelin açılışında iştirak ediblər.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ İLHAM ƏLİYEVİN NİTQLƏRİ, ÇIXIŞLARI VƏ MÜSAHİBƏLƏRİ

İlham Əliyevin Rusiyanın "Rossiya" və "Birinci" televiziya kanallarına müsahibəsi

Oktyabrın 3-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Soçi şəhərinə səfəri zamanı "Valday" Beynəlxalq Diskussiya Klubunun iclası ərəfəsində Rusiyanın "Rossiya" və "Birinci" televiziya kanallarına müsahibə verib. Müsahibəni təqdim edirik.

- Salam, cənab Prezident. Aleksey Qolovko, "Vesti" proqramı.

- Çox xoşdur.

- Bu il Valdayın mövzusu "Şərqin şəfəqi"dir, Asiya ölkələrinə xüsusi diqqət yetirilir. Rusiya kimi Azərbaycan da demək olar Avropa ilə Asiyanın qovuşuğunda yerləşir. Siz burada hansı əsas məsələləri qaldırmaq və hansı suallara cavab almaq istərdiniz?

- Əvvəla, "Valday" Diskussiya Klubunda iştirak etmək dəvətinə görə Rusiya Prezidenti Vladimir Vladimiroviç Putinə minnətdarlığımı bildirmək istərdim. Valday klubu özünü dünya gündəliyinin və çox vacib aktual məsələlərin müzakirəsi üçün diskussiya platformalarından biri kimi göstərib. Əlbəttə ki, mən bu gün Vladimir Vladimiroviçlə görüşmüşəm. Biz ikitərəfli münasibətlərimizin çox zəngin olan və xeyli sahələri əhatə edən gündəliyini müzakirə etmişik. Buna görə də mən, şübhəsiz ki, ikitərəfli gündəliyi, Azərbaycanın rastlaşdığı mühüm problemləri, yeni çağırışları işıqlandırmağı planlaşdırıram. Odur ki, mən bu gün çox maraqlı diskussiyaya ümid bəsləyirəm.

-Məlum olduğu kimi, Azərbaycanın Qərb ölkələri ilə yaxşı münasibətləri var. Rusiya artıq bir neçə ildir ki, sanksiyalar altındadır. Bu, Sizə Rusiya ilə əməkdaşlıq etməyə və bütün bu ikitərəfli layihələri inkişaf etdirməyə mane olmurmu?

- Xeyr, qətiyyən mane olmur. Bizim Rusiya ilə münasibətlərimiz hər hansı xarici siyasi gündəlikdən azaddır. Bu münasibətlər zamanın sınağından çıxıb. Hər iki tərəf bu münasibətləri strateji tərəfdaşlıq münasibətləri adlandırır. Bu, həqiqətən də belədir. Çünki biz həm qonşuyuq, həm də mehriban dostlarıq. Son vaxtlar bizim münasibətlərimiz xeyli səmərəli və keyfiyyətli olub. Biz həm beynəlxalq meydanlarda əməkdaşlıq edir, həm də bir-birimizi dəstəkləyirik. Deməliyəm ki, AŞPA-nın iyun sessiyasında Rusiya nümayəndə heyətinin qayıdışı məsələsi həll olunarkən, Azərbaycan nümayəndə heyəti tam tərkibdə Strasburqda Rusiyanın Avropa Şurası Parlament Assambleyasına qayıtmasına səs vermişdi. Biz, həmçinin BMT, ATƏT, təbii ki, MDB məkanında sıx qarşılıqlı fəaliyyət göstəririk, çox sıx ticari-iqtisadi münasibətlərimiz mövcuddur. Bu il əmtəə dövriyyəsi 20 faizdən çox artıb. Rusiyadan Azərbaycana, Azərbaycandan Rusiyaya çoxmilyardlı investisiyalar qoyulur. Energetika, nəqliyyat, humanitar, hərbi-texniki və turizm sahələrində əməkdaşlıq edirik. Yəni, əməkdaşlıq etmədiyimiz sahələrin adını çəkmək daha asandır. Buna görə, bir daha demək istəyirəm ki, müstəqil xarici siyasət kursu yeridən ölkə kimi Azərbaycan Rusiyanı mühüm tərəfdaşlardan biri, mehriban dost, qonşu hesab edir. Prezident Putinlə bugünkü görüş bunu bir daha təsdiq etdi.

-Daha bir sual siyasət barədə yox, Sizin alma-mater - Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutu ilə bağlıdır. Tezliklə yubileyi olacaq. Siz Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun məzunları arasında ilk Prezidentsiniz. Bu təhsil Sizə hansı əsas keyfiyyətləri verib və bu, Sizə indi siyasi fəaliyyətinizdə necə kömək edir?

-Bilirsiniz, tələbəlik illəri hər bir insan üçün xüsusi illərdir. Bu, yetkinləşmək, müstəqil həyata qədəm qoymaq illəridir. Məndə bu dövr yaşayış yerimi dəyişərək Bakıdan Moskvaya köçməklə müşayiət olunub. Deməliyəm ki, valideynlərim məni məktəbə tez, hələ 6 yaşım tamam olmamış göndəriblər. Buna görə də mən orta təhsilimi 16 yaşım tamam olmamış bitirmişəm. Açıq deyəcəyəm, mənim heç pasportum da yox idi. Buna görə də mən Moskvaya ali məktəbə qəbul olunmağa arayışla gəlmişdim. İlk qış sessiyası qabağı isə 16 yaşım tamam oldu və mən pasport aldım. Əlbəttə, bu yeniyetməlik çağıdır. Amma mən institutda özümü çox rahat hiss edirdim. Çünki şərait çox müsbət idi, həm qrupdakı uşaqlarla, həm də müəllimlərlə çox yaxşı münasibətlərim yaranmışdı. Həmin illər unudulmazdır. Onlar mənə bilik, ünsiyyət təcrübəsi verib. Bu, ilk müstəqil həyat təcrübəsi idi. Deməliyəm ki, institutu bitirdikdən sonra mən ölkələrdən birində SSRİ səfirliyində işə təyinat alsam da, Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunda qalmağa üstünlük verdim. Aspiranturaya daxil oldum, dissertasiya müdafiə etdim, bundan sonra xeyli illər orada işlədim. Yəni, mənim 15 ilim institutla əlaqədar olub. Əlbəttə ki, Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutu məzunlarının ilk forumunun mənim təşəbbüsümlə Bakıda keçirilməsini elə bütün bunlar müəyyənləşdirdi. Hətta yadımdadır, o vaxt zarafat etdim ki, başqa cür ola

da bilməz, təkcə ona görə yox ki, həmin vaxt mən yeganə Prezident idim, həm də əlifbaya uyğun olaraq istər ölkənin, istərsə də soyadımın ilk hərfinə görə belə olmalı idi. Forum Bakıda keçirilməli idi. Çox şadam ki, bu forum artıq ənənəyə çevrilib, məncə artıq 5-ci dəfə keçirilib. Əlbəttə ki, bu, hamımızı birləşdirir. İnstitut müəllimlərimi, dostlarımı fərəhlə xatırlayıram və bu yubileydə Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutuna yeni uğurlar arzulayıram. Şadam ki, bu ali məktəbə uzun illərdir mənim mehriban dostum Anatoli Vasilyeviç Torkunov başçılıq edir, institutun inkişafında, dünyanın ən aparıcı ali məktəblərindən biri kimi tanınmasında onun çox böyük xidmətləri var.

- Sonuncu qısa sual. Prezident Tokaev də Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun məzunudur. Bu, Azərbaycan-Qazaxıstan münasibətlərinin inkişafına kömək edir?

-Bilirsiniz, şadam ki, mən indi məzun kimi Prezident olaraq tək deyiləm. Əlbəttə, biz Kasım-Jomart Kemeleviçlə bir-birimizi lap çoxdan tanıyırıq. Biz həm Qazaxıstanda, həm Azərbaycanda, həm də beynəlxalq tədbirlər çərçivəsində görüşmüşük. Əlbəttə, o, Prezident seçiləndə mən ona zəng vurub təbrik etdim, hər ikimiz təməli Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev və Qazaxıstan Prezidenti Nursultan Nazarbayev tərəfindən qoyulan uzun illərin mehriban münasibətlərini daha da inkişaf etdirməyə davam edəcəyimiz barədə fikir mübadiləsi apardıq. Yəni, biz bu ənənələri davam etdiririk və əminəm ki, gələcəkdə Qazaxıstanla Azərbaycan elə bu cür qarşılıqlı aktiv fəaliyyət göstərəcək.

-Çox sağ olun.

-Sağ olun.

* * *

- Salam. Birinci kanal. Yeri gəlmişkən, mən Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunu bitirmişəm. Biz müəyyən mənada bu gün Sizinləyik.

- Neçənci ildə?

- 1998-ci ildə, beynəlxalq jurnalistika fakültəsini. Bizim ilk sualımız bu gün burada keçirilən tədbirlərlə, yəni, Valday ilə bağlıdır. Mövzu "Şərqin şəfəqi"dir. Yəni, Şərqin dirçəlişi, Şərq istiqamətinin möhkəmləndirilməsidir. Azərbaycan, Rusiya və Rusiya-Azərbaycan münasibətləri bu prosesdə hansı rol oynayır?

-Azərbaycan coğrafi cəhətdən Şərqlə Qərb arasında yerləşir. Buna görə də biz həm Şərq ölkələrini birləşdirən beynəlxalq təşkilatlarda, həm də məsələn, Avropa Şurası kimi təşkilatda iştirak edirik. Təbii ki, coğrafiya geosiyasətə təsir edib və edir. Bu gün Azərbaycan özünün coğrafi vəziyyətindən istifadə edir. Hesab edirəm ki, bu gün biz həm humanitar sahədə, həm nəqliyyat sahəsində, həm də bütün digər sahələrdə Şərq və Qərb ölkələri arasında dialoq qurulmasında müəyyən rol oynayırıq. Rusiya dünyanın ən iri ölkəsidir. Buna görə, əlbəttə ki, təkcə Asiya qitəsində deyil, həm də bütün qlobal dünyada Rusiyanın rolu çox böyükdür. Rusiyanın rolu böyüyür, həm potensialı, həm də gücü artır.

Bizim ikitərəfli münasibətlərimizə gəlincə, bunlar çox müsbətdir, çox yaxşı dinamikaya malikdir, həyatın bütün sahələrini əhatə edir və çox etibarlıdır. Mənim Prezident Vladimir Vladimiroviç Putinlə keçən il 4, bu il 2 şəxsi görüşüm olub. Bu görüşlər ikitərəfli qarşılıqlı fəaliyyətin inkişafına çox ciddi impuls verir və həmçinin bizim regiondakı vəziyyətə müsbət təsir göstərir.

-Dünyanın quruluşu, Şərqdən baxış. Şərqdən baxdıqda, dünya hansı prinsiplər əsasında qurulmalıdır?

-Fikrimcə, biz hansı tərəfdən baxsaq da, əsas prinsip beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə riayət olunmasıdır. Təəssüf ki, onlar kobud şəkildə pozulur və bu prinsiplərə hörmətin seçim yanaşması mövcuddur. Azərbaycan beynəlxalq hüququn prinsiplərinə riayət olunmamasından zərər çəkən ölkə kimi, o cümlədən ərazilərimizin Ermənistan tərəfindən işğalı ilə əlaqədar, əlbəttə ki, bütün beynəlxalq tədbirlərdə beynəlxalq hüququn zəruriliyinə təkid edir. BMT-nin Təhlükəsizlik Şurası bəzən qətnamələri bir neçə günə yerinə yetirir, bizə gəldikdə isə qətnamələr 25 ildən artıqdır ki, kağız üzərində qalır. Bununla da bu aparıcı dünyəvi təsisat müəyyən dərəcədə nüfuzdan salınır. Buna görə də düşünürəm ki, beynəlxalq hüquq dünyadakı vəziyyətin əsas amili olmalıdır. Amma gerçəklik belədir ki, bu, baş vermir. Dünyanın qlobal işlərində Azərbaycan kimi ölkədən çox az şey asılıdır. Buna görə də düşünürəm ki, əsas məsuliyyət dünyanın aparıcı ölkələrinin üzərinə düşür və onlar dünyada sülhün qorunması üçün həmin prinsiplərə riayət etməlidirlər.

-İndi Sizə Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutu barədə bir-iki sual vermək istərdim. İnstitutla bağlı hansı xatirələriniz qalıb?

-Çox xoş xatirələr qalıb. Həyatımın 15 ili institutla bağlıdır. Təhsil, aspirantura, iş, çoxlu dostlar, tanışlar və əlbəttə ki, mənim üçün həm yetkinləşmə, həm də biliklərə yiyələnmək cəhətdən çox vacib olub. Buna görə də mən rəhbərliklə daim əlaqə saxlayıram. Mən Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutu məzunlarının bir neçə il əvvəl Bakıda keçirilən ilk forumunun təşəbbüskarıyam. İndi bu forum artıq daimi fəaliyyət göstərən tədbirə çevrilib. Mən institutun 60 illiyinə həsr olunmuş təntənəli tədbirlərdə iştirak etmişəm, eləcə də 75 illiyi ərəfəsində bütün dostlarımı, kurs yoldaşlarımı, müəllimlərimi bu şanlı yubiley münasibətilə təbrik edirəm.

-Bəs necə hesab edirsiniz, Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutu həyatınızda hansı rolu oynayıb. Əgər başqa ali məktəb olsaydı, hər şey başqa cür olardımı?

-Bilmirəm, demək çətindir necə olardı. Amma əlbəttə, Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutu çox mühüm rol oynayıb. Çünki orada aldığım biliklər gələcək işimdə həqiqətən mənə çox kömək edib. Mən institutdan getdikdən sonra, müəyyən mənada, peşəmə uyğun olmayan işlə məşğul olurdum. Amma Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunda qazandığım biliklər, vərdişlər, o cümlədən xarici dilləri bilməyim artıq Prezident kimi mənə çox gərəkli oldu.

-Çox sağ olun.

Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının VII Zirvə Görüşündə İlham Əliyevin nitqi

Təşəkkür edirəm, hörmətli Sooronbay Şaripoviç.

Hörmətli həmkarlar.

Qırğızıstandan Türk Şurasına sədrliyi qəbul edən Azərbaycan bu müddət ərzində ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın və dostluğun möhkəmləndirilməsi istiqamətində öz səylərini göstərəcəkdir. Bizi birləşdirən ortaq soy-kök, tarix, mədəniyyət və milli dəyərlər qarşılıqlı səmərəli fəaliyyətimiz üçün mühüm əsasdır. Türkdilli dövlətlər arasında əməkdaşlığın inkişafı Azərbaycanın xarici siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biridir.

Türk Şurasının VII Zirvə Görüşü Naxçıvan Sazişinin imzalanmasının onuncu ildönümünə təsadüf edir. 2009-cu ilin oktyabrında dövlət başçılarının Azərbaycanın qədim şəhəri Naxçıvanda keçirilmiş Zirvə Görüşündə ölkələrimiz arasında əməkdaşlığın təsisatlanmış yeni formatı yaradıldı. Azərbaycanın əsas hissəsi ilə Naxçıvan bölgəsi arasında Zəngəzur yerləşir. Vaxtilə Zəngəzur bölgəsinin Azərbaycandan alınıb Ermənistana birləşdirilməsi böyük türk dünyasını coğrafi baxımdan parçaladı. Ancaq Naxçıvanda qəbul etdiyimiz qərarlarla və birgə işimizlə biz türk dünyasının birliyini daha da gücləndirdik və qardaşlığımızı davam etdiririk. Bu mənada Türk Şurasının yaradılmasına dair qərarın məhz Naxçıvanda keçirilmiş Zirvə Görüşündə qəbul edilməsi türk dünyası üçün böyük rəmzi əhəmiyyətə də malikdir.

Ötən on il ərzində Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası bir təşkilat kimi əhəmiyyətli inkişaf yolu keçib. Şura ölkələrimiz arasında siyasi, iqtisadi, nəqliyyat, humanitar, turizm, informasiya və kommunikasiya texnologiyaları və digər sahələrdə əməkdaşlığın inkişafında mühüm rol oynayır. Türk Şurasının mötəbər beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələri genişlənir. Hazırda BMT, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, ATƏT, İqtisadi Əməkdaşlıq Təşkilatı kimi qurumlarla səmərəli əməkdaşlıq mövcuddur. TÜRKSOY, Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu, Türk Akademiyası zəngin mədəni irsimizin tədqiqi, maddi və mənəvi dəyərlərimizin dünya səviyyəsində təbliğində əhəmiyyətli rol oynayır.

Mənim Sərəncamımla 2019-cu il Azərbaycanda "Nəsimi ili" elan olunub. Bu günlərdə növbəti Nəsimi festivalı təntənəli şəkildə keçirilib. Təqdirəlayiq haldır ki, TÜRKSOY dahi Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin anadan olmasının 650 illiyi münasibətilə 2019-cu ili "Nəsimi ili" elan edib.

Türkdilli Ölkələrin Parlament Assambleyası uğurla fəaliyyət göstərir və bir neçə parlamentlərarası təşkilatlarla sıx əməkdaşlıq edir. Mədəniyyət, elm, təhsil, turizm, gənclər və idman kimi sahələrdə birgə fəaliyyətimiz xalqlarımız arasında dostluq və qardaşlıq əlaqələrinin daha da dərinləşməsinə xidmət edir.

Zirvə görüşlərimiz ənənəvi olaraq əməkdaşlığımızın müxtəlif sahələrini əhatə edən mövzulara həsr olunur. Builki tədbirimizin "Kiçik və orta sahibkarlığın inkişafı" adlanan mövzusu mühüm aktuallıq kəsb edir. 2017-ci ildə Azərbaycanda Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyi yaradılıb. Agentliyin yaradılmasında məqsəd kiçik və orta sahibkarlığın inkişafının dəstəklənməsidir. Ölkə daxilində və xaricində geniş fəaliyyət imkanlarına malik güclü sahibkarlar sinfi formalaşıb. Sahibkarlığın İnkişafı Fondu tərəfindən indiyədək 36 min sahibkara 1,4 milyard ABŞ dolları həcmində güzəştli kredit ayrılıb. 2018-ci ildə özəl sektorun ölkəmizin ümumi daxili məhsulunda payı 85 faiz təşkil edir.

Son 16 ildə Azərbaycan iqtisadiyyatı üç dəfədən çox artıb. Ölkəyə 270 milyard dollardan çox sərmayə qoyulub ki, bunun yarısı xarici sərmayədir. Azərbaycan xarici borcu az olan dövlətdir. Azərbaycanın xarici borcu ümumi daxili məhsulun cəmi 17 faizini təşkil edir. Bu göstəriciyə görə biz dünyada doqquzuncu yerdəyik.

İqtisadi sahədə aparılmış islahatlar beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən də təqdir olunur. Dünya Bankının 2020-ci il üzrə "Doing Business" hesabatında Azərbaycan ən islahatçı 20 ölkə sırasında yer alıb. Hazırda Azərbaycan Türkiyə iqtisadiyyatına ən çox sərmayə qoyan ölkələrdən biridir. Belə ki, Azərbaycanın Türkiyə iqtisadiyyatına sərmayəsi 15 milyard ABŞ dolları, Türkiyənin Azərbaycan iqtisadiyyatına qoyulan sərmayəsi isə 12 milyard ABŞ dolları təşkil edir.

Tarixən qədim İpək Yolunun üzərində yerləşən ölkələrimiz arasında nəqliyyat sahəsində əməkdaşlıq təbii ki, əsas istiqamətlərdən biridir. Azərbaycan Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizinin fəal iştirakçısıdır. 2017-ci ilin oktyabr ayında istifadəyə verilmiş Bakı-Tbilisi–Qars dəmir yolu tarixi İpək Yolunun bərpasına bizim müştərək töhfəmizdir. Bakı Beynəlxalq Dəniz Limanı 15 milyon ton yük və 100 min konteyner yükaşırma qabiliyyətinə malikdir. Ehtiyac olduğu təqdirdə limanın

yükaşırma qabiliyyəti 25 milyon ton yük və 1 milyon konteynerə kimi artırıla bilər. Azərbaycan etibarlı tranzit ölkəsi olaraq türkdilli ölkələrin dünya bazarlarına çıxışı üçün səylərini davam etdirir. 2018-ci ildə türkdilli ölkələrdən 8 milyon ton yük Azərbaycan vasitəsilə daşınıb.

Biz enerji sahəsində əməkdaşlığa böyük əhəmiyyət veririk. Azərbaycan bu sahədə də öz imkanlarını təqdim edir. Mərkəzi Asiyadan olan tərəfdaşlarımızın enerji resurslarının bir hissəsi Azərbaycan vasitəsilə dünya bazarlarına nəql edilir.

Biz ölkələrimizə xaricdən turistlərin cəlb edilməsi və ölkələrimiz arasında turist axınını təşviq etmək üçün səylərimizi artırmalıyıq. 2019-cu ilin doqquz ayında Azərbaycana, ümumilikdə, 2 milyon 400 min turist səfər edib ki, onlardan 330 mini türkdilli ölkələrin payına düşür. 2018-ci ilin eyni dövründə isə bu rəqəm 285 min idi.

Ölkələrimiz arasında təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlıq genişlənir. Ötən ay Türkdilli Dövlətlərin Xüsusi Xidmət Orqanları Konfransının 22-ci iclası Bakıda keçirilib. Ölkələrimizin təhlükəsizliyinin möhkəmləndirilməsi və regional sabitliyin təmin olunması baxımından bu sahədə əməkdaşlıq mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Bildiyiniz kimi, Azərbaycanın ən ağrılı problemi olan Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həllində Ermənistanın destruktiv siyasətinə görə irəliləyiş yoxdur. Ermənistan 30 ilə yaxındır ki, beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərini kobud şəkildə pozaraq Azərbaycana qarşı işğalçılıq siyasətini davam etdirir. İşğal olunmuş ərazilərdə etnik təmizləmə siyasəti aparılıb, bir milyondan artıq soydaşımız qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşüb. Həmin ərazilərdə Azərbaycan xalqına məxsus tarixi-mədəni irs, İslam abidələri və məscidlərimiz dağıdılıb və məhv edilib.

Ermənistan çalışır ki, müsəlman ölkələri ilə sıx əməkdaşlıq qursun. Ancaq dünya müsəlmanları üçün müqəddəs olan məscidləri dağıdan Ermənistan müsəlman ölkələri ilə dost ola bilməz. Dinimizə qarşı edilən bu vandallıq Ermənistanın islamofob xislətini nümayiş etdirir.

Münaqişə ilə bağlı BMT Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnaməsi qəbul edilib. Bu qətnamələrdə işğalçı qüvvələrin Azərbaycan torpaqlarından qeyd-şərtsiz və tam çıxarılması birmənalı olaraq tələb edilir. Eyni zamanda, Qoşulmama Hərəkatı, ATƏT, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, NATO, Avropa Parlamenti, Avropa Şurası və digər təşkilatlar buna oxşar qərar və qətnamələr qəbul ediblər. Ermənistan bu qətnamə və qərarların tələblərinə məhəl qoymur, beynəlxalq hüquqi öhdəliklərinin icrasından boyun qaçırır.

Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tarixi və əzəli torpağıdır, Azərbaycanın ayrılmaz hissəsidir. Münaqişə beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə uyğun olaraq Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll olunmalıdır. Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının Zirvə görüşlərinin yekun bəyanatlarında da dövlətlərin ərazi bütövlüyü, suverenliyi və sərhədlərinin toxunulmazlığına dəstək davamlı olaraq təsbit edilir. Fürsətdən istifadə edərək, mən Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində ədalətli həllini dəstəkləyən tərəfdaşlarımıza təşəkkür edirəm.

Azərbaycan bu gündən Türk Şurasına sədrliyi öz üzərinə götürür. Sizi əmin edirəm ki, Azərbaycan təşkilata sədrliyi dövründə ölkələrimiz arasında həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli səviyyədə əməkdaşlığın daha da dərinləşməsi istiqamətində səylərini davam etdirəcək.

Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Qoşulmama Hərəkatına üzv ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının XVIII Zirvə Görüşündə İlham Əliyevin nitqi

Hörmətli dövlət və hökumət başçıları.

Hörmətli qonaqlar, xanımlar və cənablar.

Qoşulmama Hərəkatının XVIII Zirvə Görüşünün bütün iştirakçılarını səmimiyyətlə salamlayır və hər birinizə “Xoş gəlmisiniz!” deyirəm.

2016-2019-cu illərdə Qoşulmama Hərəkatına sədrlik etdiyinə görə Venesuela Bolivar Respublikasına təşəkkürümü bildirirəm.

Qoşulmama Hərəkatı bəşəri dəyərlərin təbliğinə xidmət edir və bütün ölkələrin suverenliyi, müstəqilliyi və ərazi bütövlüyünə sadiqliyini nümayiş etdirir. Qoşulmama Hərəkatı özündə 120 ölkəni birləşdirməklə BMT Baş Assambleyasından sonra dünya dövlətlərinin təmsil olunduğu ən böyük siyasi təsisatdır.

Azərbaycan 2011-ci ildə Qoşulmama Hərəkatına üzv qəbul olunmuşdur. Qoşulmama Hərəkatında olduğu qısa müddət ərzində ölkəmiz beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərini qətiyyətlə müdafiə etməkdə böyük nüfuz qazanmışdır.

Hərəkata üzv ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının 2016-cı ildə keçirilmiş XVII Zirvə Görüşündə növbəti sammitin Bakı şəhərində keçirilməsi və 2019-2022-ci illər üzrə sədrliyin Azərbaycana həvalə edilməsi barədə yekdil qərar qəbul olunmuşdur. Bu, ölkəmizə göstərilən hörmətin, inamın və etimadın təzahürüdür. Bunu dünya ölkələrinin əksəriyyətini öz sıralarında birləşdirən Qoşulmama Hərəkatının bizim siyasətimizə

verdiyi dəstək kimi qiymətləndirir və bu qərara görə bir daha sizlərə təşəkkürümü bildirirəm.

Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatında sədrliyi zamanı öz prioritetlərini və fəaliyyətini tarixi Bandunq prinsipləri üzərində quracaq. Bütün ölkələrin suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə hörmət, dövlətlərin daxili işlərinə qarışmamaq və qarşılıqlı maraqların qorunması və əməkdaşlığın təşviqi kimi prinsipləri ehtiva edən Bandunq prinsipləri Azərbaycanın xarici siyasətinin təməl prinsipləri ilə üst-üstə düşür.

Biz beynəlxalq hüququn norma və prinsiplərinə hamılıqla əməl olunması üçün səylərimizi artırmalıyıq. Bu baxımdan BMT-nin fəaliyyətində islahatlara böyük ehtiyac duyulur. Sərhədlərin güc yolu ilə dəyişdirilməsi, gücdən istifadə olunmaqla ölkələrin ərazi bütövlüyünün pozulması, daxili işlərə müdaxilə yolverilməzdir.

Azərbaycan Qoşulmama Hərəkatında sədrliyi zamanı digər təsisatlarla dialoqun qurulması və inkişaf etdirilməsi, əməkdaşlığın coğrafiyasının genişləndirilməsi üçün səylər göstərəcəkdir. Qoşulmama Hərəkatına üzv ölkələrin əksəriyyəti inkişaf etməkdə olan ölkələr olduğundan Hərəkat çərçivəsində iqtisadi sahədə əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi çox mühümdür. Bu mənada keçən ay Azərbaycanın “77-lər qrupu”na qoşulması sosial-iqtisadi sahədə beynəlxalq miqyasda səylərimizi daha da artırmağa imkan verir. Üzv dövlətlərin maraqlarının BMT çərçivəsində birgə səylərlə müdafiə olunması xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Ən az inkişaf etmiş, dənizə çıxışı olmayan kiçik ada ölkələrinin üzləşdiyi təhdidlərə xüsusən diqqət yetirilməlidir. 2005-ci ildən etibarən Azərbaycan 90-dan çox ölkəyə humanitar və texniki yardımlar göstərmişdir. Azərbaycan Respublikasının Beynəlxalq İnkişafa Yardım Agentliyi müxtəlif ölkələrdə yoxsulluğun azaldılması, elm, mədəniyyət, səhiyyə, informasiya texnologiyalarının inkişafı, su resurslarından səmərəli istifadə olunması, qrant proqramları və digər sahələrdə layihələr həyata keçirir.

Azərbaycan 2018-ci ildən etibarən Qoşulmama Hərəkatına üzv dövlətlərin vətəndaşlarına ölkəmizin ali məktəblərində təhsil almaq məqsədilə tam ödənişli təqaüdlər verir. Bu gün 31 üzv dövlətdən 37 gənc bu proqramdan faydalanır.

Azərbaycanda gənclər siyasəti prioritet sahə kimi müəyyən edilmişdir. Azərbaycan gəncləri milli ruhda, ənənəvi dəyərlərlə, Vətənə bağlı və vətənpərvər ruhda tərbiyə alırlar. Buna görədir ki, Qoşulmama Hərəkatı tarixində ilk dəfə olaraq Gənclər Sammitinin keçirilməsi təşəbbüsü ilə çıxış etmişik. Hazırkı Zirvə Görüşü ərəfəsində keçirilmiş Gənclər Sammitində 40 dövlətdən ölkəmizə gəlmiş gənclər iştirak etmişlər.

Xanımlar və cənablar, hörmətli qonaqlar.

Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin cəmi 28 yaşı var. Bir həftə öncə - oktyabrın 18-də müstəqilliyimizin bərpa olunması gününü qeyd etdik. Azərbaycanın tarixi torpağı olan Dağlıq Qarabağ və ətrafındakı yeddi rayon - ölkəmizin beynəlxalq səviyyədə tanınmış ərazilərinin təxminən 20 faizi iyirmi beş ildən artıqdır ki, Ermənistanın işğalı altındadır. Ermənistan azərbaycanlılara qarşı etnik təmizləmə siyasəti aparmış və nəticədə bir milyondan artıq azərbaycanlı qaçqın və məcburi köçkün vəziyyətinə düşmüşdür. O vaxt Azərbaycanın əhalisi 8 milyon idi və qaçqınların, məcburi köçkünlərin əhalinin adambaşına düşən sayına görə ölkəmiz dünyada ilk yerləri tuturdu. Ermənistan azərbaycanlılara qarşı Xocalı soyqırımını törətmişdir. Xocalı soyqırımı nəticəsində 613 günahsız insan, o cümlədən 106 qadın və 63 uşaq yalnız azərbaycanlı olduqlarına görə vəhşicəsinə qətlə yetirilmişdir. Mindən çox insan itkin düşmüşdür.

Xocalı soyqırımı dünyanın 10-dan çox ölkəsi tərəfindən tanınmışdır. 1993-cü ildə BMT Təhlükəsizlik Şurası tərəfindən qəbul edilmiş dörd qətnamədə Ermənistan qoşunlarının Azərbaycanın ərazisindən tam və qeyd-şərtsiz çıxarılması tələb olunmuşdur. Təəssüf ki, həmin qətnamələr həyata keçirilməmişdir. Bəzən Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələri bir neçə günün içində icra edilir. Bəzən isə Azərbaycanın üzləşdiyi münaqişəyə münasibətdə olduğu kimi, 26 ildir ki, kağız üzərində qalır.

Bu ikili standartlar siyasətinə son qoyulmalıdır. İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurası, Avropa Parlamenti, Avropa Şurasının Parlament Assambleyası, ATƏT və digər nüfuzlu təşkilatlar Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpa olunmasını tələb edən qətnamə və qərarlar qəbul etmişlər. Fürsətdən istifadə edərək Qoşulmama Hərəkatının indiyə qədər qəbul olunmuş sənədlərində münaqişənin BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə uyğun olaraq Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həllinə dəstək ifadə etdiklərinə görə üzv dövlətlərə təşəkkürümü bildirirəm.

Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərində bütün tarixi abidələr, məscidlər, məzarlıqlar Ermənistan tərəfindən dağıdılmış, muzeylər və maddi-mənəvi sərvətlərimiz talan edilmişdir. Ermənistan məqsədli surətdə işğal olunmuş ərazilərdə Azərbaycan izini itirməyə çalışaraq bütün toponimləri erməniləşdirir. Ermənistan, həmçinin işğal olunmuş ərazilərdə beynəlxalq humanitar hüquqa zidd olaraq qeyri-qanuni məskunlaşdırma siyasəti aparır və qanunsuz iqtisadi fəaliyyətlə məşğul olur.

2016-cı ilin aprel ayında Ermənistanın törətdiyi hərbi təxribat nəticəsində aralarında bir uşaq olmaqla altı azərbaycanlı mülki şəxs həlak olmuş, 26-sı yaralanmışdır, yüzlərlə ev dağıdılmışdır. Qarabağ əzəli

Azərbaycan torpağıdır və münaqişə yalnız Azərbaycanın suverenliyi və ərazi bütövlüyü çərçivəsində həll olunmalıdır.

Azərbaycan müstəqil xarici siyasət yeridir. Bu siyasət milli maraqlara, ədalətə əsaslanır və bizə çoxlu dostlar qazandırmışdır. 2011-ci ildə Azərbaycanın 155 dövlətin dəstəyi ilə BMT Təhlükəsizlik Şurasının qeyri-daimi üzvlüyünə seçilməsi buna bariz nümunədir. Təhlükəsizlik Şurasına üzvlük müddətində Azərbaycan beynəlxalq sülh və təhlükəsizliyin möhkəmləndirilməsinə, ədalətin təmin edilməsinə mühüm töhfələr vermiş və beynəlxalq siyasi proseslərin fəal iştirakçısına çevrilmişdir.

Azərbaycan BMT Təhlükəsizlik Şurasının mandatı əsasında təsis edilmiş beynəlxalq sülhməramlı əməliyyatlara da öz töhfəsini verir. Ölkəmiz Rusiya-NATO, Rusiya-ABŞ yüksək hərbi rəhbərliyinin mütəmadi olaraq keçirilən görüşlərinə ev sahibliyi edir. Dünyada 200-ə qədər ölkə vardır. Bu ölkələr arasında qeyd etdiyim görüşlər üçün Azərbaycanın seçilməsi bizim yürütdüyümüz müstəqil xarici siyasətə olan hörmətin göstəricisidir.

Hörmətli qonaqlar, müstəqilliyimizin ilk illəri Azərbaycan üçün çox keşməkeşli olmuşdur. Xəyanətkar, satqın, qorxaq, səriştəsiz Azərbaycan Xalq Cəbhəsi hakimiyyəti illərində ölkəmiz böyük bəlalara düçar olmuşdur. Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi başlamışdır. Yalnız 1993-cü ildə Azərbaycan xalqının tələbi ilə Prezident Heydər Əliyevin hakimiyyətə gəlməsi ölkəmizi daha böyük faciələrdən xilas etdi. Azərbaycan demokratik, dayanıqlı inkişaf yoluna qədəm qoydu, ölkədə sabitlik və əmin-amanlıq bərqərar oldu.

Azərbaycan demokratiya, insan hüquqları və azadlıqları kimi dəyərlərə sadiqdir. Bunun dərin tarixi kökləri vardır. Biz fəxr edirik ki, bir əsr bundan əvvəl Şərqdə müsəlman dünyasında ilk dəfə olaraq Azərbaycanda demokratik respublika qurulmuş, qadınlara səsvermə hüququ verilmişdir. Bu sahədə biz hətta əksər Qərb ölkələrini də qabaqlamışıq. Demokratik inkişaf Azərbaycanın şüurlu seçimidir. Azərbaycanda bütün fundamental insan hüquq və azadlıqları, qanunun aliliyi, mətbuat azadlığı təmin olunur.

Son 15 il ərzində Azərbaycan iqtisadiyyatı sürətlə inkişaf etmiş, ümumi daxili məhsul üç dəfədən çox artmışdır. Azərbaycana 270 milyard dollardan artıq sərmayə qoyulmuşdur ki, bunun da yarısı xarici sərmayədir. Azərbaycanın xarici borcu ümumi daxili məhsulun cəmi 17 faizini təşkil edir. Bu göstəriciyə görə biz dünyada 9-cu yerdəyik. Azərbaycanda yoxsulluq 5 faiz səviyyəsindədir. Təkcə bu il minimum əməkhaqqı və sosial müavinətlər iki dəfə, minimum pensiya 70 faiz artmışdır. 280 mindən çox insanı əhatə edən 68 min ailə ünvanlı sosial yardımdan faydalanır və hər bir ailə təxminən 140 ABŞ dolları ekvivalentində aylıq sosial yardım alır. Son 15 il ərzində Azərbaycanda 3200-dən çox məktəb və 640-dan çox xəstəxana və tibb müəssisəsi tikilmiş və ya təmir edilmişdir. Azərbaycanda savadlılıq səviyyəsi 100 faizə yaxındır. Üç yüz mindən çox məcburi köçkün pulsuz evlər və mənzillərlə təmin edilmişdir. Məcburi köçkün ailələrinə orta hesabla 180 ABŞ dolları ekvivalentində aylıq müavinət verilir.

Azərbaycanın əldə etdiyi nailiyyətlər beynəlxalq aləmdə təqdir olunur. Dünya Bankının 2020-ci il üzrə "Doing Business" hesabatında Azərbaycan ən islahatçı 20 ölkə sırasında yer alıb. Davos Ümumdünya İqtisadi Forumunun hesabatında hökumətin uzunmüddətli strategiyasına görə Azərbaycan dünya miqyasında 10-cu, rəhbərliyin islahatlara meyillilik səviyyəsində isə 5-ci yerdədir.

Azərbaycan kosmik ölkədir. Hazırda ikisi telekommunikasiya, biri isə Yer səthini müşahidə edən üç peykimiz var. Əhalimizin 80 faizi internet istifadəçisidir.

Azərbaycanda enerji təhlükəsizliyi təmin edilmişdir. Yenə də Davos Ümumdünya İqtisadi Forumunun hesabatına istinad edərək deməliyəm ki, elektrik enerjisinin əlçatanlıq əmsalına görə Azərbaycan dünyada ikinci yerdədir. Azərbaycan, eyni zamanda, bir sıra ölkələrin enerji təchizatçısıdır. Asiya və Avropa qitələri arasında körpü rolu oynayan Azərbaycan açıq dənizə çıxışı olmayan ölkə kimi bir sıra regional nəqliyyat layihələrinin təşəbbüskarı və icraçısıdır. Şərq-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizləri layihələrinin fəal iştirakçısı olaraq hazırda digər mühüm layihələr - Cənub-Qərb və Şimal-Qərb layihələri üzərində çalışırıq. Beləliklə, Azərbaycan etibarlı tranzit ölkəsi kimi çoxtərəfli beynəlxalq əməkdaşlığa öz dəyərli töhfəsini verir.

İqlim dəyişikliyi qlobal təhlükədir. Azərbaycan onun fəsadlarına qarşı mübarizə üzrə beynəlxalq səyləri dəstəkləyir. Azərbaycan Paris Sazişini ratifikasiya etmiş, baza ili – 1990-cı illə müqayisədə 2030-cu ilə istilik effekti yaradan qazların emissiyalarının səviyyəsində 35 faiz azalmanı hədəf kimi götürmüşdür. Elektrik enerjisinin istehsalı üçün Azərbaycanda ancaq ekoloji təmiz qaz və su elektrik stansiyalarından istifadə olunur.

Azərbaycan zəngin tolerantlıq, multikulturalizm ənənələrinə malikdir. Multikulturalizm Azərbaycan xalqının həyat tərzidir. On bir il əvvəl İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına və Avropa Şurasına üzv ölkələrin iştirakı ilə başladığımız "Bakı Prosesi" təşəbbüsü BMT tərəfindən də dəstəklənir. BMT-nin Baş katibi Antonio Quterreş "Bakı Prosesi"ni 2008-ci ildən bəri mədəniyyətlər arasında dialoqun təbliğinin ön cəbhəsi kimi dəyərləndirmişdir. "Bakı Prosesi"nin məntiqi davamı olaraq təsis edilmiş və iki ildən bir ölkəmizdə keçirilən mədəniyyətlərarası dialoq üzrə Ümumdünya Forumu artıq BMT Baş Assambleyasının qətnamələri ilə

mədəniyyətlərarası dialoqun təşviq olunması üçün əsas qlobal platforma kimi tanınmışdır.

Hörmətli qonaqlar, əminəm ki, Zirvə Görüşü çərçivəsində aparılacaq müzakirələr Qoşulmama Hərəkatının gündəliyində duran hədəflərin həyata keçirilməsinə xidmət göstərəcəkdir. Azərbaycan Hərəkata sədrlik edəcəyi müddətdə öz prioritetlərini üzv dövlətlərlə birgə həyata keçirmək üçün ardıcıl səylər göstərəcəkdir.

Mən Zirvə Görüşünün işinə uğurlar arzulayır və bir daha hamınıza “Xoş gəlmisiniz!” deyirəm. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Dünya dini liderlərinin II Sammitinin açılış mərasimində İlham Əliyevin nitqi

Hörmətli Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə həzrətləri.

Zati-müqəddəsləri Moskvanın və Bütün Rusiyanın Patriarxı Kirill.

Hörmətli din xadimləri, qonaqlar, xanımlar və cənablar.

Mən bütün qonaqları səmimiyyətlə salamlayıram. Dünya dini liderlərinin ikinci Zirvə görüşündə iştirak edən bütün qonaqlara “Xoş gəlmisiniz!” deyirəm.

Bu beynəlxalq tədbirin çox böyük əhəmiyyəti var. Biz fəxr edirik ki, Azərbaycan bu mötəbər tədbirə ikinci dəfə ev sahibliyi edir. Bu, bir daha onu göstərir ki, Azərbaycan dinlərarası dialoqun inkişafında öz önəmli rolunu oynayır və bundan sonra da oynayacaqdır.

Bakıda belə mötəbər tədbirin keçirilməsi, hesab edirəm ki, təbiidir. Çünki Azərbaycanın qədim dinlərarası ənənələri vardır. Azərbaycan ictimai-siyasi quruluşundan asılı olmayaraq, bütün dövrlərdə bu istiqamətdə nümunəvi ölkə kimi özünü göstərmişdir. Əsrlərboyu ölkəmizdə bütün dinlərin, bütün etnik qrupların nümayəndələri bir ailə kimi sülh, mehribanlıq, dostluq, qarşılıqlı anlaşma şəraitində yaşamışlar. Azərbaycan çoxkonfessiyalı, çoxmillətli bir ölkədir və bu, bizim böyük sərvətimizdir. Dini və etnik müxtəlifliyimiz bizim böyük sərvətimizdir. Azərbaycanda uğurlu inkişafın, sabitliyin bərqərar olması istiqamətində atılmış bütün addımların arxasında dini və milli dözümlülük, tolerantlıq və multikultural dəyərlər dayanır. Bizim qədim tariximizi əks etdirən o cümlədən bizim dini abidələrimizdir. Bizim dini abidələrimiz, ilk növbədə, onu göstərir ki, Azərbaycan qədim diyardır. Digər tərəfdən onu göstərir ki, müxtəlif dövrlərdə müxtəlif dinlərin nümayəndələri Azərbaycanda yaşamış, yaratmış və gözəl tarixi miras qoymuşlar. Qeyd etməliyəm və biz fəxr edirik ki, İslam aləminin ən qədim məscidlərindən biri Azərbaycanda yerləşir. Şamaxı Cümə məscidi 743-cü ildə inşa edilmişdir, bir neçə il bundan əvvəl əsaslı təmir olunmuşdur. Bu məscid Dərbənd məscidindən sonra Qafqazın ən qədim məscididir.

Eyni zamanda, qədim dövlət olan Qafqaz Albaniyasının kilsəsi Azərbaycanın digər tarixi şəhəri - Şəkinin yaxınlığında yerləşir və bu kilsənin qədim tarixi var. Bu, Qafqazın ən qədim kilsələrindən biridir. Bakıda atəşpərəstlik məbədi – Atəşgah yerləşir. Bu da onu göstərir ki, zərdüştlük dininin Azərbaycanda qədim kökləri vardır. Sonrakı dövrlərdə rus pravoslav kilsələri, sinaqoqlar, katolik kilsəsi inşa edilmişdir. Onu da bildirməliyəm ki, Azərbaycan dövləti tarixi-dini abidələrimizin qorunması və yeni dini məbədlərin inşası istiqamətində səylərini əsirgəmir. Azərbaycan dövlətinin maliyyə dəstəyi ilə bütün dinlərin məbədləri əsaslı şəkildə təmir edilmiş və ya yenidən tikilmişdir. Beləliklə, dinlərarası dialoqun Azərbaycanda qədim tarixi vardır və müasir Azərbaycan dövləti bu ənənələrə sadiqdir. Biz İslam dininə sadiqik. Öz dinimizi təbliğ edirik, eyni zamanda, Azərbaycanda bütün dinlərin nümayəndələri sərbəst yaşayır, fəaliyyət göstərir, öz dini ayinlərini icra edirlər. Beləliklə, ölkəmizdə çox gözəl ictimai ab-hava vardır.

Beynəlxalq təşkilatlar, eyni zamanda, dünya dini liderləri Azərbaycanın bu istiqamətdəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirirlər. Azərbaycana bir neçə dəfə səfər etmiş Zati-müqəddəsləri Moskva və Bütün Rusiyanın Patriarxı Kirill, Azərbaycana səfər etmiş Roma Papası Fransisk, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına rəhbərlik etmiş şəxslər Azərbaycanda dinlərarası dialoqun yüksək səviyyədə təşkil edilməsi haqqında dəfələrlə öz sözlərini demişlər. Bu sözlər, bu yüksək qiymət bizim üçün çox dəyərlidir və bu, reallığı əks etdirir.

Azərbaycan o ölkədir ki, öz inkişafını, öz gələcəyini milli köklər üzərində qurubdur. Ənənəvi dəyərlər bizim üçün ən böyük sərvətdir. Biz çox şadıq ki, Azərbaycanda yetişən gənc nəsil milli ruhda, vətənpərvərlik ruhunda və eyni zamanda, ənənəvi dəyərlər ruhunda tərbiyə alır. Hesab edirəm ki, Bakıda keçirilən Zirvə görüşünün mövzularından biri də məhz bu, olacaq. Çünki biz görürük ki, dünyada, dünyanın müxtəlif yerlərində ənənəvi dəyərlərə qarşı kampaniya aparılır, onlar gözdən salınır, bizim üçün yad olan, bizim milli təfəkkürümüzə uyğun olmayan yeni “dəyərlər” aşılanır. Biz özümüzü və xüsusilə gənc nəslimizi bu yad və bəd təsirdən qorumalıyıq. Ona görə hesab edirəm ki, ənənəvi dəyərlərin, ailə dəyərlərinin təbliğ edilməsi hamımızın işi olmalıdır. Yenə də deyirəm, Azərbaycanda bu istiqamətdə aparılan siyasət - həm dövlət, həm dini liderlər tərəfindən aparılan siyasət, hesab edirəm ki, çox böyük qiymətə layiqdir.

Azərbaycan multikulturalizm dəyərlərini təbliğ edən ölkələrdən biridir. Multikulturalizm Azərbaycanda

həm həyat tərzidir, həm də dövlət siyasətidir. Təsadüfi deyil ki, Azərbaycanda bu istiqamətdə bir çox önəmli addımlar atılmışdır və bir neçə mötəbər beynəlxalq tədbir keçirilmişdir. Tədbirlərin bəziləri ənənəvi xarakter daşıyır. Məsələn, Bakı Humanitar Forumu ənənəvi olaraq keçirilir. Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu BMT tərəfindən dəstəklənir. BMT Sivilizasiyalar Alyansının Qlobal Forumu, Dünya dini liderlərinin Zirvə görüşləri, yəni, bütün bu tədbirlərin bir məqsədi var - dinlərarası dialoqu möhkəmləndirmək, dini ayrı-seçkiliyə qarşı birgə mübarizə aparmaq, multikultural dəyərləri təbliğ etmək və beləliklə, dünyada gedən müsbət proseslərə öz töhfəmizi verməkdir. Çünki biz yaxşı görürük və mətbuatdan da izləyirik ki, dini zəmində, etnik zəmində, məzhəb zəminində bir çox xoşagəlməz hallar - münaqişələr, qarşıdurmalar, müharibələr, qardaş qanının axıdılması baş verir. Əfsuslar olsun ki, bəzi hallarda psevdodini şüarlar altında cinayətlər törədilir. Biz bu istiqamətdə öz səylərimizi birləşdirməliyik.

Azərbaycanda dövlət-din münasibətləri yüksək səviyyədə tənzimlənir. Dövlət-din münasibətlərinin əsasını ulu öndər Heydər Əliyev qoymuşdur. Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının böyük oğludur və bütün dövrlərdə - həm sovet dövründə, həm müstəqillik dövründə xalqa ləyaqətlə xidmət etmişdir. Dövlət-din münasibətlərinin təməlini məhz Heydər Əliyev qoymuşdur, necə ki, müasir Azərbaycanın bütün başqa istiqamətlər üzrə inkişaf konsepsiyası onun adı ilə bağlıdır. 1991-ci ildə Azərbaycan dövlət müstəqilliyinə nail olmuşdur. Ancaq ilk iki ildə müstəqillik formal xarakter daşıyırdı. Demək olar ki, ölkə idarəolunmaz vəziyyətdə idi. Xüsusilə 1992-ci ildə Azərbaycan Xalq Cəbhəsi tərəfindən həyata keçirilmiş hərbi çevriliş nəticəsində vəziyyət daha da ağırlaşdı, Azərbaycan dərin böhrana düçar oldu, ölkəni xaos, anarxiya, özbaşınalıq bürüdü. Eyni zamanda, dinlərarası, millətlərarası münasibətlərə böyük ziyan vuruldu. Azərbaycan Xalq Cəbhəsinin hakimiyyəti tariximizin qara ləkəsidir. Bu, rüsvayçılıq dövrüdür və təsadüfi deyil ki, Azərbaycan xalqı bu antimilli, satqın və qorxaq hakimiyyətə cəmi bir il dözə bildi, bir ildən sonra öz liderinə üz tutub Heydər Əliyevi hakimiyyətə dəvət etdi və ona ölkənin gələcəyini etibar etdi.

Heydər Əliyev hakimiyyətə gələndən sonra, ilk növbədə, qanunsuz silahlı birləşmələrin tərk-silah edilməsi istiqamətində önəmli addımlar atdı, erməni işğalının qarşısını aldı və Azərbaycan işğal altında olmuş bəzi torpaqları geri qaytara bildi. Ölkədə sabitlik bərqərar oldu, inkişaf yoluna qədəm qoyuldu. Biz beynəlxalq təcriddən çıxa bildik, iqtisadi və siyasi islahatlar aparılmağa başlandı. O cümlədən dövlət-din münasibətlərinin formalaşması Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Eyni zamanda, şeyx həzrətləri bu istiqamətdə çox böyük fədakarlıq və fəaliyyət göstərmişdir. Mən bu işlərin şahidi kimi deyə bilərəm ki, Heydər Əliyevin və şeyx həzrətlərinin dostluğu dövlət-din münasibətlərinin formalaşmasında həlledici rol oynamışdır. Şeyx həzrətləri bu gün də dövlət-din münasibətlərinin sağlam zəmində davam etdirilməsi istiqamətində böyük işlər görür, Azərbaycanı dünyada təbliğ edir. Onun rəhbərliyi ilə aparılan işlər həm Azərbaycan xalqı tərəfindən, həm də dünya ictimaiyyəti tərəfindən yüksək qiymətləndirilir. Hər il bir neçə ölkədə şeyx həzrətlərinin təşəbbüsü və rəhbərliyi ilə mötəbər beynəlxalq tədbirlər keçirilir. Həm Azərbaycanda, həm Qafqazda, həm də dünyada böyük nüfuz qazanmış şeyx həzrətləri din-dövlət münasibətlərinin necə tənzimlənməsi istiqamətində atılan addımları ölçüb-biçir və bu addımlar ölkəmizin ümumi inkişafını dəstəkləyir. Çünki hər bir ölkənin sabitliyi hər bir ölkənin gələcəyi deməkdir. Sabitlik pozulan yerlərdə inkişafa da yer qalmır. Əfsuslar olsun ki, son illər ərzində dini zəmində müxtəlif ölkələrdə iğtişaşlar, müharibələr, münaqişələr baş alıb gedir. Əfsuslar olsun ki, bir çox hallarda dini şüarlar altında böyük cinayətlər törədilir.

Şeyx həzrətləri Azərbaycanın ümumi inkişafına çox böyük töhfə vermiş böyük şəxslərdən biridir. Bu ilin avqust ayında mənim Sərəncamımla Azərbaycanın ən ali ordeni olan “Heydər Əliyev” ordeni şeyx həzrətlərinə verilmişdir və bu gün təntənəli şəkildə bu yüksək mükafat şeyx həzrətlərinə təqdim ediləcəkdir.

Dinlərarası münasibətlərə gəldikdə, hesab edirəm ki, bu münasibətlərin spektri kifayət qədər genişdir. Biz Azərbaycanda ümumi konsepsiyaya baxdıqda görürük ki, bir neçə istiqamət var, bu, sadəcə olaraq, dini liderlərin bir-biri ilə əlaqədə olması demək deyil. Bu, müxtəlif tədbirlərin keçirilməsidir və önəmli mesajların verilməsidir. Mən bu tədbirlərin arasında Azərbaycanda bir neçə il bundan əvvəl keçirilmiş I Avropa və IV İslam Həmrəyliyi oyunlarını da qeyd etmək istəyirəm. Baxmayaraq ki, bu, idman yarışlarıdır, ancaq bu yarışların çox böyük siyasi mənası vardır. Çünki təsəvvür edin, cəmi iki il ərzində bir ölkədə, bir şəhərdə İslam ölkələrinin və Avropa ölkələrinin idmançıları yarışır və eyni zamanda, dostluq əlaqələri yaradırlar. Çünki bu oyunlar, sadəcə olaraq, idman yarışı deyil. Bu oyunlar Azərbaycanda bir dostluq festivalına, dostluq bayramına çevrilmişdir. Hər iki idman yarışında 100-dən çox ölkə təmsil olunurdu, minlərlə idmançı, məşqçi, qonaq iştirak edirdi və əlbəttə ki, bu oyunların dinlərarası, mədəniyyətlərarası dialoqun təşviqində böyük rolu vardır.

Keçən il biz “Bakı Prosesi”nin 10 illiyini qeyd etmişik. “Bakı Prosesi” bizim təşəbbüsümüzlə başlanmış prosesdir və bu gün bu, geniş beynəlxalq dəstəyə

malikdir. O cümlədən BMT "Bakı Prosesi"ni dinlərarası, mədəniyyətlərarası dialoqun önəmli platforması kimi qəbul edir. 2008-ci ildə Bakıda Avropa Şurasının Mədəniyyət nazirlərinin toplantısı keçirilmişdir və biz qərara gəldik ki, bu toplantıya İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv olan ölkələrin Mədəniyyət nazirlərini dəvət edək və beləliklə, birinci təmas yarandı. Ondan sonra 2009-cu ildə Bakıda İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələrin Mədəniyyət nazirlərinin toplantısına biz Avropadan nazirləri dəvət etdik. Azərbaycan nadir ölkələrdəndir ki, həm İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına, həm də Avropa Şurasına üzvdür və biz bu imkandan istifadə edib "Bakı Prosesi"nə start verdik. Bayaq qeyd etdiyim kimi, bu gün beynəlxalq aləmdə "Bakı Prosesi" çox yüksək qiymətləndirilir və bu, doğrudan da nadir əməkdaşlıq formatıdır.

Dinlərarası dialoqdan danışarkən, əlbəttə ki, biz təkcə müsbət məqamların qeyd edilməsi ilə kifayətlənməməliyik. Eyni zamanda, münaqişələri din amilinə bağlamaq cəhdlərini də çox ciddi şəkildə pisləməliyik. Bu nümunələrdən biri uzun illər davam edən Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsidir. Bildirməliyəm ki, Dağlıq Qarabağ əzəli Azərbaycan torpağıdır, tarixi Azərbaycan torpağıdır. Azərbaycan xalqı əsrlərboyu bu torpaqda yaşayıb yaratmışdır və qədim xəritələrdə, eyni zamanda, Çar Rusiyasının XX əsrin əvvəllərində çap edilmiş xəritələrində Dağlıq Qarabağa aid olan ərazidə bütün toponimlər Azərbaycan mənşəlidir. Qarabağ xanlığı Azərbaycan xanlığı olmuşdur. Sadəcə olaraq, XIX əsrin əvvəllərində ermənilər Dağlıq Qarabağa köçürülmüşlər və XX əsrdə orada milli tərkib böyük dərəcədə deformasiyaya uğramışdır. Onu da bildirməliyəm ki, bolşevik inqilabından sonra respublikalar arasında cızılan xəritələrə gəldikdə, o vaxt bolşevik hökuməti tərəfindən qərar qəbul edilmişdir ki, Dağlıq Qarabağ Azərbaycanın tərkibində saxlanılsın. Bu, çox önəmli məqamdır, çünki tarixi təhrif etməkdə usta dərəcəsinə çatmış erməni tarixçiləri qeyd edirlər ki, Dağlıq Qarabağın Azərbaycana verilməsi haqqında qərar qəbul edilmişdir. Halbuki bu, belə deyil və tarixi sənədlər bunu göstərir, Dağlıq Qarabağı Azərbaycanın tərkibində saxlamaq haqqında qərar qəbul edilmişdir. Yəni, bu, eyni zamanda, tarixi və siyasi məqamları əks etdirir.

Ancaq Sovet İttifaqının dağılması ərəfəsində Dağlıq Qarabağda və Ermənistanda baş qaldırmış millətçi qüvvələr Azərbaycana qarşı təcavüzə başlamışdır və hərbi təcavüz nəticəsində torpaqlarımızın təxminən 20 faizi, o cümlədən Dağlıq Qarabağ və ətrafda olan 7 rayon işğal altına düşmüşdür. Bu ərazilərdə Azərbaycan xalqına qarşı soyqırımı törədilmişdir, bizim bütün tarixi abidələrimiz, qəbirlərimiz, o cümlədən məscidlərimiz ermənilər tərəfindən dağıdılmışdır. Münaqişə ilə bağlı BMT Təhlükəsizlik Şurası 4 qətnamə qəbul edib və bu qətnamələrdə erməni silahlı qüvvələrinin bizim torpaqlarımızdan çıxarılması haqqında açıq-aydın müddəalar var, Ermənistan bu qətnamələrə məhəl qoymur. Digər beynəlxalq təşkilatlar – Qoşulmama Hərəkatı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Avropa Parlamenti, Avropa Şurası və başqa təşkilatlar oxşar qərar və qətnamələr qəbul etmişlər. Münaqişənin həlli üçün yeganə yol Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün bərpasıdır.

Bu böyük humanitar fəlakət nəticəsində Dağlıq Qarabağdan, Ermənistandan və Qarabağı əhatə edən rayonlardan bir milyon azərbaycanlı qaçqın-köçkün vəziyyətinə düşmüşdür. O vaxt Azərbaycanın əhalisi 8 milyon idi. Yəni, təsəvvür edin nə qədər böyük humanitar fəlakət idi. Buna baxmayaraq, Azərbaycan uğurla inkişaf edir, ölkəmiz beynəlxalq aləmdə böyük nüfuz qazanmışdır. Keçən ay Bakıda Qoşulmama Hərəkatının Zirvə Görüşünün Yekun Bəyannaməsi də ədaləti əks etdirir və bildirməliyəm ki, Azərbaycan bu böyük təşkilata sədrliyi öz üzərinə götürmüşdür. Azərbaycan 120 ölkənin yekdil qərarı ilə bundan sonra üç il ərzində Qoşulmama Hərəkatına sədrlik edəcək.

Bizim iqtisadi göstəricilərimiz çox müsbətdir. 2003-cü ildən bu günə qədər ölkə iqtisadiyyatı 3,2 dəfə artmışdır, savadlılıq 100 faizə yaxındır, yoxsulluq son 16 il ərzində təxminən 50 faizdən 5 faizə düşmüşdür. Azərbaycan texnoloji inkişafa böyük önəm verir və bu gün dünyanın məhdud sayda olan kosmik klubunun üzvüdür, üç peykimiz var. Önəmli nəqliyyat layihələri icra edilir. Bu layihələr, sadəcə olaraq, nəqliyyat layihələri deyil, bu, əməkdaşlıq layihələridir. Çünki nəqliyyat elə bir sahədir ki, qonşu ölkələr və digər bölgə ölkələri bir-birindən asılı olurlar. Azərbaycan açıq dənizlərə çıxışı olmayan bir ölkə kimi artıq beynəlxalq nəqliyyat mərkəzlərindən birinə çevrilmişdir - Şərq-Qərb və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizləri Azərbaycanın ərazisindən keçir.

Bütün bu nailiyyətlər deməyə əsas verir ki, inkişafımız bundan sonra da uğurlu olacaq, gələcəyimiz parlaq olacaq və uğurlu gələcəyimizin əsas şərti daxili sabitlikdir. Sabitliyin də təminatçısı Azərbaycan xalqıdır, onun rəyidir, onun bizə verdiyi dəstəkdir. Xalq-iqtidar birliyi Azərbaycanın uğurlu inkişafının əsas amillərindən biridir və eyni zamanda, dinlərarası münasibətlər də bizim gücümüzü artırır.

Mən əminəm ki, bu Zirvə görüşünün çox böyük əhəmiyyəti olacaq və Bakıdan səslənən mesajlar lazımi ünvana çatacaq. Hesab edirəm ki, əsas istiqamətlərdən biri dini ayrı-seçkiliyə yol verməmək, ksenofobiya, islamofobiya, antisemitizmə qarşı birgə mübarizə aparmaq, dindən siyasi məqsədlər üçün istifadə etməmək, münaqişələrə dini don geyindirməmək, münaqişə zamanı tarixi-dini abidələri dağıtmamaq və ənənəvi

dəyərləri təbliğ etməkdir. Hesab edirəm ki, dediyim bu məsələlər Azərbaycanın bu istiqamətdəki siyasətini əks etdirir. Əminəm ki, Zirvə görüşünün nəticələri bu istiqamətdə atılmış növbəti addım olacaqdır.

Mən bir daha qonaqları səmimiyyətlə salamlayıram və Zirvə görüşünə uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyi münasibətilə keçirilən mərasimdə İlham Əliyevin nitqi

Hörmətli xanımlar və cənablar.

Hörmətli müəllimlər, tələbələr.

Mən sizi və bütün Azərbaycan xalqını Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyi münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Universitetin bütün kollektivinə yeni uğurlar arzulayıram.

Bakı Dövlət Universiteti Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin qərarı ilə təsis edilmişdir. Bu qərar bir daha onu göstərir ki, Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Azərbaycan xalqı qarşısında böyük xidmətlər göstərmişdir. Xalq Cümhuriyyətinin qurucuları yaxşı anlayırdılar ki, savadsız cəmiyyətdə güclü müstəqil dövlət qurmaq mümkün deyil. Baxmayaraq ki, gənc respublika böyük çətinliklərlə üzləşmişdi və ölkə ərazisinə tam nəzarət edə bilmirdi, bu qərar bir daha respublikanın niyyətini, qurucuların siyasətini əks etdirir. Bakı Dövlət Universiteti 100 il ərzində Azərbaycanın hərtərəfli inkişafına böyük töhfələr vermişdir.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ömrü uzun olmadı. Bu, bir daha onu göstərir ki, müstəqilliyi əldə etmək onu qoruyub saxlamaqdan daha asandır. Müstəqilliyi qorumaq, onu müdafiə etmək, onu gücləndirmək böyük siyasi biliklər, böyük cəsarət tələb edir.

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti süqut edəndən sonra Bakı Dövlət Universiteti yeni ictimai-siyasi dövrdə fəaliyyətini davam etdirirdi. Yüz il ərzində universitetin 200 minə yaxın məzunu Azərbaycanın müxtəlif sahələrində öz bilik və bacarıqlarını nümayiş etdirmişdir. Məzunlar arasından görkəmli şəxslər, alimlər, ictimai xadimlər, siyasətçilər, mütəxəssislər çıxmışdır. Onların bir çoxu Azərbaycanın hərtərəfli inkişafına öz dəyərli töhfəsini vermişdir.

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri, müasir Azərbaycanın qurucusu Heydər Əliyev də Bakı Dövlət Universitetinin məzunu idi. Heydər Əliyev həm sovet dövründə, həm müstəqilliyin ərəfəsində, həm də müstəqillik dövründə xalq qarşısında, dövlət qarşısında misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Məhz onun rəhbərliyi ilə sovet dövründə Azərbaycan müttəfiq respublikalar arasında ən geridə qalmış yerdən ən qabaqcıl yerlərə qədər yüksəldi. O vaxt, - gənclər təbii ki, bunu bilmirlər, - respublikaları fərqləndirən bir neçə əlamət var idi. Onların arasında keçici "Qırmızı bayraq" var idi. Yəni, "Qırmızı bayraq" ilə o respublikalar təltif olunurdu ki, orada həm sənayedə, həm kənd təsərrüfatında, həm də bütün digər sahələrdə böyük uğurlar var idi. Bax, Heydər Əliyevin dövründə 13 il ərzində Azərbaycan hər il bu "Qırmızı bayrağı" alırdı. Bu, bir daha onu təsdiq edirdi ki, onun rəhbərliyi ilə Azərbaycan böyük uğurlu yol keçmişdir. Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etməyə başlayanda biz ən sonuncu yerlərdə idik. O, Azərbaycanı böyük inkişafa doğru apararaq ən qabaqcıl yerlərə qədər ucaltdı. Əgər sovet dövründə cəmi iki respublika var idi ki, onlar donor kimi fəaliyyət göstərirdi, onlardan biri Azərbaycan idi.

Heydər Əliyev təhsil sahəsinə çox böyük diqqət göstərirdi, hər il böyük müşavirələr keçirirdi. Eyni zamanda, Azərbaycan gənclərinin Sovet İttifaqının aparıcı ali məktəblərində oxuması üçün böyük səylər göstərmişdi və bu, unikal xarakter daşıyırdı. Çünki sovet məkanında buna oxşar təcrübə yox idi. Hər il təqribən 800-ə yaxın Azərbaycan gənci Bakıda imtahanlar verməklə Sovet İttifaqının Moskva, Leninqrad və digər böyük şəhərlərindəki aparıcı ali məktəblərinə ezam edilmişdir. Beləliklə, Azərbaycanın gələcəyi üçün güclü kadr potensialı yaradılırdı. Məhz bu kadr potensialı, o cümlədən bu gün ölkəmizin, müstəqil dövlətin uğurlu inkişafını təmin edir. Həmçinin o illərdə yüksək təhsil almış kadrlar bu gün Azərbaycanı ləyaqətlə təmsil edirlər.

Heydər Əliyevin qərarı ilə 1970-ci illərin əvvəllərində Cəmşid Naxçıvanski adına Hərbi Məktəb yaradılmışdır. Bu da Ulu Öndərin uzaqgörənliyini göstərir. Çünki o vaxt azərbaycanlılar sovet ordusunda az təmsil olunurdu. Heydər Əliyev çox istəyirdi ki, Azərbaycan hərbçiləri yetişsin. Sanki bilirdi ki, nə vaxtsa Azərbaycan müstəqil dövlət olacaq və bu kadrlar bizə lazım olacaq.

Bir sözlə, təhsilə, bütün başqa sahələrə göstərilən diqqət, onun fədakar əməyi və Azərbaycan xalqının müdrikliyi imkan verdi ki, Heydər Əliyev Azərbaycanın ən ağır günlərində öz xilaskarlıq missiyasını icra etsin. Əgər 1970-ci illərdə onun gördüyü işlər xalq tərəfindən rəğbətlə və böyük məhəbbətlə qarşılanmasaydı, - 1990-cı illərin əvvəllərində Azərbaycan böyük fəlakətlə üz-üzə qalmışdı, - Azərbaycan xalqı ona müraciət etməzdi. Məhz o illər ərzində gördüyü işlər Azərbaycan xalqının qəlbində ona inam hissini saxlayırdı.

Ölkəmizin müstəqilliyə qədərki dövründə də, müstəqillik dövründə də Heydər Əliyev daim xalqın

yanında idi və xalqa xidmət etmək onun başlıca missiyası idi. 20 Yanvar faciəsindən sonra o, səsini ucaltdı, Moskvadakı daimi nümayəndəliyə gəlib, orada mətbuat konfransı keçirib, sovet rəhbərliyini, Kommunist Partiyasının rəhbərliyini ittiham etmişdir, bu qanlı faciəni pisləmişdir və bütün dünyaya bu həqiqəti çatdırmışdır. Çünki onun böyük nüfuzu var idi və onun dilindən səslənən sözlər, həqiqətlər dünyanın bütün yerlərində əks-səda vermişdi. Halbuki o vaxt Sovet İttifaqının dağılmasına hələ iki il vaxt var idi. Heç kimin ağlına gələ bilməzdi ki, Sovet İttifaqı dağılacaq. O cəsarətli addım Heydər Əliyevin xalqa nə qədər bağlı olduğunu göstərir.

Ondan sonra uzun illər xidmət etdiyi Kommunist Partiyasının sıralarını tərk etdi. O da böyük təhlükə idi. Onu da bildirməliyəm ki, 20 Yanvar faciəsindən sonra Azərbaycan rəhbərliyində təmsil olunanlar susmuşdular, ağızlarına su alıb susmuşdular, biri də bu qanlı faciəni qınamadı, biri də öz səsini ucaltmadı. Bu, bir daha göstərdi ki, ovaxtkı rəhbərlik antimilli rəhbərlik idi. O hakimiyyəti əvəzləyən, qanunsuz yollarla hakimiyyəti zəbt etmiş AXC-Müsavat cütlüyü bir ildən çox hakimiyyətdə idi. Bir il ərzində 20 Yanvar faciəsinə siyasi və hüquqi qiymət vermədi. Hakimiyyət onların əlində idi. Nə üçün bunu etmədilər? Nə üçün xalqımızın bu faciəsinə, bu yarasına biganə qalmışdılar? Bu, həqiqətdir. 20 Yanvar faciəsinə, Azərbaycan xalqına qarşı törədilmiş bu cinayətə məhz Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıdandan sonra siyasi-hüquqi qiymət vermişdir və bu, tarixdir. Bu, bir daha Ulu Öndərin xalqa nə qədər bağlı olduğunu göstərir.

Müstəqilliyə gedən yol da Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Məhz onun qərarı ilə Naxçıvan Ali Məclisinin sessiyasında Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı dövlət bayrağı kimi təsis olundu və buna oxşar digər qərarlar qəbul edildi. O vaxt Sovet İttifaqının saxlanmasına dair referendum keçirilmişdir və Azərbaycan üzrə referendum saxtalaşdırılmışdır. Guya ki, Azərbaycan əhalisi Sovet İttifaqının saxlanmasına səs vermişdir. Halbuki bu, belə deyildi. Naxçıvanda referendum keçirilmədi. Naxçıvan Muxtar Sovet Sosialist Respublikasının adından “Sovet Sosialist” sözləri çıxarıldı. Bu da müstəqilliyə aparan yol idi. Azərbaycanda siyasi sistemi formalaşdıran Yeni Azərbaycan Partiyası təsis edildi. Çünki partiya yaranana qədər Azərbaycanda siyasi sistem, partiyalar yox idi. Ayrı–ayrı silahlı dəstələr öz adlarını partiya qoymuşdular və bir-biri ilə mübarizə aparırdılar, torpaqlar isə işğal altına düşürdü. Əgər Heydər Əliyev müstəqilliyin ilk illərindən Azərbaycanda rəhbər olsaydı, heç vaxt torpağımız işğal altına düşməzdi. Azərbaycanın Heydər Əliyevə qədərki bütün rəhbərləri fərarilik etmiş, xalqı və ölkəni ağır vəziyyətdə tərk etmiş, qaçmışlar, ikisi Moskvaya, biri Kələkiyə. Bu, fərarilikdir, bu, satqınlıqdır, bu, xəyanətdir. Liderin vəzifəsidir dövləti qorumaq, liderin vəzifəsidir xalqla bir yerdə olmaq. Ən ağır, ən çətin anlarda lider qabaqda olmalıdır, Heydər Əliyev kimi. O, hər birimiz üçün nümunədir. Burada əyləşən gənclər də bu tarixi bilməlidirlər. Mən dəfələrlə bunu demişəm. Biz - bu tarixi yaşayan insanlar, əlbəttə ki, heç vaxt bunu unutmayacağıq. Bugünkü uğurlu inkişafımızı hər zaman qiymətləndirəcəyik. Gənclər bunu görməyiblər. Onlara elə gəlir ki, həmişə belə olub. Onlara elə gəlir ki, Azərbaycan həmişə belə çiçəklənən, firavan dövlət olub. Belə deyildi. Biz o günləri yaxşı xatırlayırıq. Xalq Cəbhəsi-Müsavat cütlüyünün xəyanətkar hakimiyyəti dövründə on minlərlə insan saatlarla çörək növbəsində dayanırdı. Əli silahlı quldurlar meydan oxuyurdular, şəhərlərimizdə insanları incidirdilər, oğurlayırdılar, işgəncələr verirdilər, jurnalistləri döyürdülər. Məhz Xalq Cəbhəsi-Müsavat hakimiyyəti - özünü demokrat adlandıran bu ünsürlər Azərbaycanda senzura tətbiq etmişdilər. Heydər Əliyev hakimiyyətə gələndən sonra senzuranı ləğv etdi. Gənclər bu tarixi bilməlidirlər. Müəllimlər bu tarixi onlara çatdırmalıdırlar ki, həm həqiqəti bilsinlər, həm də Azərbaycan gələcəkdə heç vaxt bu ağır vəziyyətə düşməsin. Azərbaycan heç vaxt gözü kölgəli olmasın, heç vaxt başqasının iradəsindən asılı olmasın, heç vaxt başqa dövlətlər qarşısında baş əyməsin. AXC-Müsavat cütlüyü dövründə prezidentin kabinetinin qapısını xarici səfirlər ayaqları ilə açırdılar, ona göstərişlər verirdilər. O da məzlum bir adam kimi o göstərişləri yerinə yetirirdi. Ona görə belə günə düşdü. Məgər bizi bizdən çox sevən, istəyən varmı? Bu gün bəzi hallarda bəzi xarici dairələrdən eşidirik ki, biz Azərbaycana kömək etmək istəyirik, biz Azərbaycanı belə inkişaf etmiş ölkə kimi görmək istəyirik. Hamısı yalandır. Mən tam səmimiyyətlə deyirəm. Bizim ən ağır günlərimizdə xəzinə boş idi, Xalq Cəbhəsi-Müsavat cütlüyü talamışdı, ləl-cavahirat fondunu talamışdı. İnsanlar öz axırıncı qızıl əşyalarını aparırdılar ki, ordumuza kömək etsinlər. O vaxt prezident, dövlət katibi, baş nazir o ləl-cavahirat fondunu talan etmişlər. İndi onun izi-tozu da qalmayıb. O vaxt xəzinə boş olanda, biz kreditlər üçün müraciət edəndə heç kim bizə kredit vermirdi. Yaxşı, əgər siz Azərbaycanı bu qədər sevirsinizsə, nə üçün o vaxt bizə kömək etməmisiniz?! Nə üçün ağır vəziyyətdə olan ölkəyə kömək etməmisiniz?! İndi sıra ilə düzülüblər bizə kredit vermək istəyənlər. Biz almırıq. Biz özümüz kredit veririk. Bizim xarici dövlət borcumuz ümumi daxili məhsulun 17 faizini təşkil edir. Bu göstəriciyə görə biz dünyada doqquzuncu yerdəyik. İndi istənilən məbləğdə - bax, sabah 10 milyard dollar lazım olsa, alarıq. Almırıq, qoymuram. Borcu yenə də endirirəm. Ona görə

kimsə deyəndə ki, biz Azərbaycanın yaxşılığını istəyirik, inanmayın, gənclər də inanmasınlar. Bizdən çox bizi istəyən heç vaxt olmayıb və olmayacaq.

Xalqımızın tarixi faciələrlə doludur. Biz nəyə görə uzun illər, əsrlərboyu müstəmləkə kimi yaşamışıq? Nəyə görə başqa dövlətlərin tərkibində yaşamışıq? Nəyə görə bizim dövlətçiliyimizin tarixi çox məhduddur? O vaxt hətta müstəqil dövlətlər olanda onların da imkanları məhdud idi. Elə götürək Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətini, ölkəni idarə edə bilmirdi. Xarici hərbi missiyaların rəhbərləri qərarlar qəbul edirdilər. Hətta bizim o vaxt qəbul edilmiş birinci dövlət bayrağımız xarici hərbi missioner tərəfindən dəyişdirildi. Ultimatum qoyuldu, tarixçilər bunu yaxşı bilirlər. Müstəqil dövlətin rəhbərliyinə ultimatum qoyuldu ki, siz bu bayrağı dəyişdirməlisiniz və dəyişdirdilər. Ondan sonra indiki üçrəngli bayraq təsis edildi. Ona görə hətta o dövrlərdə müstəqillik yarımçıq idi, natamam idi.

Bu gün əsl müstəqillik dövrüdür. Çünki bu gün biz özümüz öz gələcəyimizi müəyyən edirik. Bu gün biz özümüz qərarları qəbul edirik. Bu gün Azərbaycanda xalqın iradəsi hökm sürür. Bu gün Azərbaycan dünya miqyasında müasir, öz tarixinə, ənənələrinə sadiq, sürətlə inkişaf edən dinamik ölkədir. Heç kimdən asılı deyilik və elə etməliyik ki, heç vaxt heç kimdən asılı olmayaq. Buna görə güclü olmalıyıq, vətənpərvər olmalıyıq, iqtisadiyyatımız daha da güclü olmalıdır və siyasi iradəmiz yerində olmalıdır. Bugünkü hakimiyyətdə bütün bunlar var və hər kəs görür ki, heç kim bizim işimizə müdaxilə edə bilməz. Nə qədər çalışsalar, nə qədər əlləşsələr, nə qədər yalan-böhtan yaysalar yapışmır bizə. Çünki xalq bizi dəstəkləyir və sonuncu rəy sorğuları onu göstərir. Əhalinin mütləq əksəriyyəti bizim siyasətimizi dəstəkləyir. Əhalinin mütləq əksəriyyəti bizə alternativ görmür və kim ola bilər bu alternativ? Hətta havadarları artıq onlardan üz döndərmişlər. Biz bunu dəqiq bilirik. Mən indi bu auditoriyada bəzi operativ məlumatları da bölüşə bilərəm sizinlə, Azərbaycan xalqı ilə. İndi anti-Azərbaycan dairələr, xaricdəki dairələr artıq açıq deyirlər ki, bizdə ənənəvi müxalifət yoxdur, ayrı-ayrı satqın dəstələr var ki, onların da kitabı bağlanıb, onlara ümid bəsləmək olmaz. Ona görə onlara pul təminatı da azalıbdır, ona görə çabalayırlar. Əsas hədəf gənclər olmalıdır. Onlar gəncləri əsas hədəf seçiblər və gəncləri yoldan çıxarmaq istəyirlər, onların beyinlərini zəhərləmək istəyirlər, onları xalqa qarşı, Vətənə qarşı, ənənəvi dəyərlərə qarşı qaldırmaq istəyirlər. Alınmır və alınmayacaq. Çünki Azərbaycan gəncləri vətənpərvərdir, Vətəni sevəndirlər, Vətənə bağlıdırlar. Ancaq o niyyət var və biz bunu bilməliyik, müəllimlər də bilməlidirlər. Müəllimlər tələbələrə nəinki biliklər verməlidirlər, onları tərbiyə də etməlidirlər. Ümumiyyətlə Azərbaycanda tərbiyə işi yeni müstəviyə qalxmalıdır, biz ideoloji işə yenidən baxmalıyıq, burada zəifliklər, boşluqlar var. Bizi istəməyən qüvvələr, o cümlədən erməni lobbi qurumları tərəfindən maliyyələşən qurumlar bu boşluqlardan istifadə edirlər, xüsusilə bu gün ki, azad internet mövcuddur. Azərbaycanda internet istifadəçilərinin faiz nisbəti 80-ni keçib. Azərbaycanda azad, demokratik cəmiyyət formalaşıb, azad media var. Ona görə istənilən yalanı ortalığa atmaq olar. Ondan sonra bu yalan ətrafında müzakirələr təşkil olunur, bu yalan artıq bir real fakt kimi təqdim edilir və gənclərin beyinlərini zəhərləmək istəyirlər. Biz buna imkan verə bilmərik. Gənclər özləri də bilməlidirlər, tarixi yaxşı bilməlidirlər. Əgər tarixi yaxşı bilsələr, görərlər ki, tariximizdə heç vaxt heç bir kənar qüvvə, heç bir yad dairə bizim xoşbəxtliyimizi istəməyib, əksinə, bizi əzmək istəyib, özünə ram etmək istəyib, sərvətlərimizi talamaq istəyib, bizi alçaltmaq istəyib. Əgər belə olmasaydı, bizim çoxəsrlik tariximizin böyük hissəsi müstəmləkəçilik tarixi olmazdı. Bir daha demək istəyirəm ki, bizim müstəqillik dövrlərimiz Azərbaycan xalqının tarixində çox məhduddur. Məhz ona görə ki, aldanmışıq, əzilmişik. Buna imkan vermək olmaz və verməyəcəyik, biz möhkəm dayanmışıq. Heç kim bizim işimizə müdaxilə edə bilməz, heç bir kənar qüvvə bizim iradəmizə təsir edə bilməz. Qoy, ləkələsinlər, qoy, yalan-uydurma yaysınlar, bizə yapışmır. Əsas odur ki, biz öz həyatımızı ləyaqətlə yaşayaq. Ləyaqətli insanlar kimi, Vətənə bağlı olan insanlar kimi, mərd insanlar kimi yaşayaq, quraq, yaradaq, bütün yad qüvvələrə cavabımızı verək və öz inkişaf yolumuzu davam etdirək.

Bu gün Azərbaycan bax, belə inkişaf edir. Ona görə dünyada bizə rəğbət artır. Təsadüfi deyil ki, dünya birliyinin mütləq əksəriyyətini təşkil edən ölkələr bizə səs verirlər. Necə ki, 8 il bundan əvvəl səs veriblər, biz 155 ölkənin səsi ilə BMT Təhlükəsizlik Şurasına üzv seçilmişik. Özü də necə seçilmişik. İndi diplomatlar bunu yaxşı bilirlər ki, adətən səsvermə bir gün ərzində keçirilir və tez bir zamanda yeni üzvlər seçilir. Bizdə isə bu, üç gün çəkdi. Üç gün, 16 tur. Nəyə görə? Çünki bizə rəqib olan ölkə öz namizədliyini geri götürmürdü. Biz hər bir turda böyük səs fərqi ilə qalib idik, amma lazım olan səsləri yığa bilmirdik. Adətən belə olan halda, səslərdə fərq böyük olanda məğlub ölkə öz namizədliyini geri götürür. O isə götürmürdü. Özü də bizə dost ölkə idi. Təəccüb etdim, bu, nə məsələdir, sonra öyrəndik ki, imkan vermirlər. Bəzi böyük dövlətlər imkan vermir və istəyirdilər ki, bizim üzvlüyümüzün qarşısı alınsın. Bir daha qayıdıram bu məsələyə. Əgər həmin o ölkələrin nümayəndələri sizə desələr ki, "biz Azərbaycanı istəyirik, inkişafını istəyirik", inanmayın. İstəsəydilər, imkan verərdilər.

Mən indi onların adını çəkmək istəmirəm, maraqlananlar öyrənə bilərlər. On altı tur və üç gün bizim üzvlüyümüzü əngəlləmək istəyirdilər. Sonra nə oldu? Gəldilər bizim nümayəndələrə yaxınlaşıb dedilər ki, Azərbaycan, öz namizədliyinizi geri götürün. Gələn il biz sizə kömək edərik, amma indi geri götürün. Mən bu üç gün ərzində Nyu-Yorkla birbaşa əlaqədə idim. Dedim ki, qətiyyən, axıra qədər, lap bir il çəksə, biz orada bu səsvermədə iştirak edəcəyik. Bir il çəksə, biz Təhlükəsizlik Şurasının işini iflic vəziyyətə sala bilərik. Ancaq ondan sonra həmin o rəqib ölkəyə göstəriş verildi, o, namizədliyini geri götürdü. Bu, nəyin bahasına oldu? Çünki əksər ölkələr bu sistemdən beziblər, yorulublar. Bizə səs verənlər də vaxtilə bizim kimi müstəmləkə olublar, əziliblər, soyulublar, talan ediliblər. Daha artıq onların da səbri tükənib.

Bu yaxınlarda biz 120 ölkənin qərarı ilə Qoşulmama Hərəkatına sədrlik etməyə başladıq. Mən sizə deyim və Bakıda keçirilmiş Zirvə Görüşü onu bir daha göstərdi, bu ölkələr arasında ixtilaflar kifayət qədər çoxşaxəlidir. Elə ölkələr var ki, bir-biri ilə müharibə şəraitindədir. Elə ölkələr var ki, bir-biri ilə diplomatik əlaqələr saxlamırlar. Amma onların hər biri – 119-u bizə səs verdi. Nadir bir vəziyyətdir. Biri də bitərəf qalmadı, yaxud da əleyhinə səs vermədi. Nəyə görə? Bax, dediyim sözlərə görə. Bizə inanırlar, bizi tanıyırlar, bilirlər ki, sözümüzlə əməlimiz birdir. Bilirlər ki, heç kimin qarşısında baş əymirik, lap ən ağır sınaqlarla, ən ağır təxribatlarla üz-üz qalsaq belə. Bu müddət ərzində belə təxribatlar az olmayıb. 2003-cü ili xatırlayaq. Prezident seçkilərindən sonra Azərbaycanda çevriliş cəhdi. Heç kimə sirr deyil ki, mən prezident seçkilərində təmiz qələbə qazanmışdım. Çünki insanlar Heydər Əliyev siyasətinə səs vermişdilər. İğtişaş törədildi. 2005-ci il. Azərbaycan artıq o inqilabların sırasında növbəti yer kimi göstərilirdi. Belə maykalar buraxılmışdı, üzərində yazılmışdı: "Gürcüstan, Ukrayna, Qırğızıstan, Azərbaycan". Yəni, dördüncü biz olmalı idik və bizdən sonra da başqaları olmalı idi. Biz dayandırdıq bu vəbanı, bu xəstəliyi, bu azarı. İndi bütün dünya görür ki, bu inqilablar o ölkələrə ancaq bədbəxtlik gətirib və indi öz problemləri ilə üz-üzədirlər, orada iğtişaşlar səngimir. Çünki oralara bu zəhərli inqilab toxumu səpilmişdi. Necə ki, bu zəhərli alaq otu kimi Xalq Cəbhəsi-Müsavat cütlüyü hakimiyyətdə bir il qaldı. O qədər zəhərlədilər ki, bu günə qədər də o zəhərin təsiri bəzi yerlərdə qalır. Ona görə növbəti məntəqə biz olmalı idik və narıncı maykaları da gətizdirmişdilər, sadəcə olaraq, özünü müxalifət adlandıran ünsürlər bir daha öz kütlüyünü göstərmişlər. Fikirləşmədilər ki, noyabr ayında parlament seçkiləri keçirilməli idi, noyabr ayı soyuq keçir. Ona görə o maykaları bilmirlər necə geyinsinlər, bəziləri pencəyin üstündən maykalar geymişdilər. Yəni, çox gülməli bir mənzərə idi. O da alınmadı. Nəyə görə?! Xalq istəmədi! Xalq dedi ki, yox, bəsdir, görmüşük sizi, necə ki, hakimiyyət uğrunda mübarizə naminə talamısınız, döymüsünüz, söymüsünüz, öldürmüsünüz, Gəncəni bombalamısınız, vətəndaş müharibəsini başlamısınız, Qarabağı satmısınız, Şuşanı satmısınız, Laçını satmısınız. Sonra da fərari kimi qaçmısınız, prezident Kələkiyə, dövlət katibi Kələkiyə, o birilər isə vəzifələrini dondurdular. Belə də hakimiyyət olar? Belə də qorxaq adamlar olar? Heç adi adam hansı ki, özünü lider hesab etmir, özünə rəva bilməz ki, belə, bu cür biabır olsun. Amma bunların belə utanan üzü yoxdur. Bu yaxınlarda yenə də o mənzərəni hamımız görmüşük, biabırçılıqdır, xəstədilər, dəlidirlər, nədirlər, vallah deməyə söz tapmıram. Ona görə bu gün müxalifət düşərgəsində boşluq yaranıbdır və bizi istəməyənlər gənclərdən istifadə etmək istəyirlər ki, onları xalqın üstünə qaldırsınlar. Sağlam müxalifət yaradılmalıdır. Dövlətçiliyə sadiq olan, xalqa bağlı olan, doğrudan da təklif verən, hakimiyyəti tənqid edən, amma konstruktiv təklif verən, yol göstərən. Ancaq biz sevinərik əgər belə müxalifət yaranarsa. Doğrudan da bizim işimizə kömək olar. Biz hər şeyi indi öz üzərimizə götürmüşük, bəlkə də hansısa alternativ yanaşma, yaxud da ki, mövqe kömək edə bilər. Amma yoxdur və yaxın üfüqlərdə də görünmür.

Bizim xarici siyasətlə bağlı uğurlarımız təkcə bu sədrliklə məhdudlaşmır. Halbuki bu, çox önəmli məsələdir. Oktyabr-noyabr aylarında - cəmi iki ay ərzində görün nə qədər böyük hadisələr baş verdi. Prezident Putinin dəvəti ilə mən "Valday" Diskussiya Klubunda iştirak etdim. Oraya cəmi 3 dövlət başçısı dəvət olunmuşdu, o cümlədən Azərbaycan. Bu, bir daha göstərir ki, Rusiya və onun Prezidenti Azərbaycana nə qədər böyük önəm verir və bizə böyük hörmət göstərir. Orada da canlı efirdə sözümü dedim. Mən bunu Bakıda da, hansısa rayonda da deyə bilərdim. Onu kim eşidəcəkdi? Bizimkilər, yəni, biz bunu özümüz üçün demirik, biz deyirik ki, dünya bilsin və orada canlı efirdə mən dedim: "Qarabağ Azərbaycandır, nida işarəsi". Bir daha bütün dünya gördü ki, Qarabağ Azərbaycanındır, bir daha bütün dünya bu həqiqəti gördü.

Ondan sonra MDB Zirvə Görüşündə, - o, "Valday"dan bir neçə gün sonra baş verdi, - mən qeyd etdim ki, biz Böyük Vətən müharibəsində Qələbənin 75 illiyinin ərəfəsindəyik. Biz imkan verə bilmərik ki, MDB məkanında faşistlərə abidələr ucaldılsın. Dedim ki, Ermənistanda faşist Qaregin Njdeyə 6 metrlik abidə ucaldılıb, bu, sökülməlidir, bu, qəbuledilməzdir. Dedim ki, o vaxt o, həbs olunmuşdur və həbsxanada da çürümüşdür. Onu da bildirmək istəyirəm ki, həbs edən təşkilatın adı "СМЕРШ" idi. Bilməyənlər bilsinlər ki,

bu, abreviaturadır, bunun adı "Смерть Шпионам", "СмерШ", yəni, "Casuslara ölüm". Yəni, casus kimi həbs olundu, ona 25 il cəza verildi, faktiki olaraq, ölüm cəzası və o, Vladimir türməsində dünyadan getdi. İndi, görün, Ermənistanın baş nazirinin cavabı nə oldu? Dedi ki, Soljenitsın da lagerdə olub, dissidentlər də türmədə olub. Yəni, bu adam Soljenitsını və söz azadlığına görə həbs edilən və sonra reabilitasiya olunan digər adamları faşist Njde ilə eyniləşdirir. Bu, onu göstərir ki, Ermənistanda hakimiyyət dəyişə bilər, amma bu ölkənin faşist mahiyyəti dəyişmir. Mən onlara şans verdim. Öz çıxışımda dedim ki, onu əvvəlki hakimiyyət ucaldıb. İndiki hakimiyyət özünü demokratik adlandırırsa, söksün, yıxsın bu abidəni. Bu ləkəni yusun Ermənistan üzündən. Heç olmasa, onlar bir ləkədən canlarını qurtarsınlar. Yox, görün, bunların faşist mahiyyəti hara gedib çıxıb ki, bu, türklərə qarşı vuruşub. Yəni, onlar üçün əsas budur. Onlar uşaqları da belə yetişdirirlər, bizə qarşı, Türkiyəyə qarşı, müsəlmanlara qarşı nifrət abhavasında.

Mən müsəlman ölkələrinə dəfələrlə müraciət etmişəm. Açıq müraciət etmişəm ki, siz Ermənistanla necə qucaqlaşırsınız? Siz bunların liderlərini necə dəvət edirsiniz? Görmürsünüzmü ki, bunlar bizim məscidlərimizi yerlə bir etdilər? Görmürsünüz ki, bizim məscidləri təhqir etdilər? Gedin, baxın, o şəkillər var, onlar Ağdam məscidini, Şuşa məscidlərini, işğal edilmiş digər torpaqlardakı məscidləri nə günə qoydular? Bu, axı təkcə bizim məscidlərimiz deyil, bütün müsəlman aləminin məscidləridir. Buna necə göz yummaq olar? Necə belə riyakarlıq etmək olar?

Biz dəfələrlə İslam həmrəyliyi ilə bağlı tədbirlər keçirmişik, sözümüzü demişik. Bunu davam etdirəcəyik və o faşist Njdeyə ucaldılan abidə də gündəlikdədir. O cinayətkar dövlətlə münasibətlər quran bəzi müsəlman ölkələri bunu edəndə və faşistlərə qucaq açanda heç olmasa, o dağılmış məscidlərin təsvirlərini göz önünə gətirsinlər və özlərinə sual versinlər ki, mən kiminlə qucaqlaşıram?!

Ona görə bizim bu istiqamətdə siyasətimiz davam etdiriləcək. Amma məsələ bununla bitmir. Ermənistanın baş naziri Aşqabad Zirvə Görüşündə böyük səhv buraxdı, Soljenitsınla faşisti eyniləşdirdi. Amma heç olmasa, ondan sonra bir nəticə çıxaraydı. Çünki həm mətbuatda, özü də Rusiya mətbuatında, başqa mətbuatda bunu lağa qoydular ki, bu, nə deyir, nə danışır, bu, nədir? Ondan sonra, görün, nə deyir? Rusiya jurnalistləri ilə görüşdə deyir ki, nə olsun ki, Njde Hitlerlə görüşüb, Molotov da Hitlerlə görüşüb. Bax, bilirsiniz, buna daha şərh vermək mümkün deyil. Molotov Sovet İttifaqının Xarici İşlər naziri olub, 1939-cu ildə müharibənin mümkünlüyünü aradan qaldırmaq üçün gedibdir, görüşübdür. O, Hitlerə xidmət etmirdi. O, Hitlerə qarşı koalisiyanın başında duran Sovet İttifaqının aparıcı simalarından biri idi. Onu Njde ilə eyniləşdirmək olar?! Mən, eyni zamanda, bu misalları ona görə gətirirəm ki, gənclər yaxşı oxusunlar, gələcəkdə belə gülünc vəziyyətə düşməsinlər, tarixi yaxşı bilsinlər. Amma bunu deyən bu gün o ölkənin rəhbəridir. Yəni, onlardan nə gözləmək olar? Bu sual ritorik sualdır.

Elə bu iki ay ərzində bizim xarici siyasətlə bağlı digər önəmli hadisələr də baş vermişdir. Biz oktyabr ayında Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasına sədrliyi öz üzərimizə götürdük və Zirvə Görüşünü Bakıda keçirdik. Qoşulmama Hərəkatının sədrliyini öz üzərimizə götürmüşük. Üç il ərzində biz bu təşkilata sədrlik edəcəyik. Bu, BMT-dən sonra dünyada ikinci təşkilatdır və əslində, birinci təşkilatdır. Çünki BMT indi elə vəziyyətdədir ki, onu islah etmək istəyənlərin sayı gündən-günə artır, bu, bir. İkincisi, BMT-nin rəhbəri yoxdur. Heç bir ölkə BMT-yə rəhbərlik etmir. Təhlükəsizlik Şurasına da sıra ilə rəhbərlik olunur. Biz də, o cümlədən rəhbərlik etmişik. Bu rəhbərlik müddətlidir. Biz isə dünyanın BMT-dən sonra ən böyük təşkilatının sədriyik və indi bizim sözümüz keçəcəkdir. Gündəliyi biz formalaşdırırıq, məsələləri biz müzakirəyə çıxaracağıq. Əlbəttə ki, öz məsələmizi və əzilmiş, ədalətsizliyə düçar olmuş ölkələrin məsələlərini qaldıracağıq, onları müdafiə edəcəyik.

Noyabr ayında Bakıda Dünya dini liderlərinin II Zirvə Görüşü keçirilmişdir, 70 ölkənin dini liderləri Bakıya gəlmişlər. Dünyada buna bənzər ikinci yığıncaq yoxdur. Mən iclaslarda bir-birinin yanında oturanlara fikir verirdim, əgər onlar başqa yerdə görüşsəydilər, bəlkə başqa cür danışardılar. Amma oturublar, bir-birini dinləyirlər, bir-birinə salam verirlər. Biz bunu istəyirik. Çünki dünya başqa istiqamətdə gedir. Deyirlər ki, multikulturalizm ölübdür, yoxdur. Müsəlman miqrantlarını qəfəsdə saxlayırlar, "Stop İslam" deyirlər demokratiya beşikləri. Deyirlər ki, biz miqrantları qəbul edə bilərik, - mən Avropa ölkələrini nəzərdə tuturam, - ancaq müsəlman miqrantları yox. Deyirlər ki, multikulturalizm iflasa uğrayıb. Amma biz göstəririk ki, yox, elə deyil. Bu, siyasi iradədən, baxışlardan asılıdır, sən nə istəyirsən, hansı siyasət yürüdürsən. Bax, biz bu siyasəti yürüdürük. Bu siyasət yeganə düzgün siyasətdir. Əks təqdirdə, gələcək müharibələr, o cümlədən ola bilsin, dini müharibələr qaçılmazdır. Ona görə, bax, dini liderlərin Zirvə Görüşünün keçirilməsi belə səviyyədə və belə təmsilçiliklə bir daha bizim hörmətimizi, rolumuzu göstərir. Biz nəinki ölkə daxilində, dünya miqyasında bu gün çox önəmli ölkəyə çevrilmişik.

O ki qaldı, daxili məsələlərə, onlar da öz həllini tapır. Azərbaycan iqtisadiyyatı inkişaf edir. Mən gələcəkdə iqtisadi sahədə heç bir problem görmürəm. Manatın məzənnəsi artıq üç ildir ki, sabitdir. Əminəm

ki, belə davam edəcək. Valyuta ehtiyatlarımız artır. Valyuta ehtiyatlarımız ümumi daxili məhsuldan artıq çoxdur. Xarici borcumuz azalır, yenə də azaldacağıq. Mən göstəriş vermişəm təqribən 10 faizə qədər, indi ümumi daxili məhsulun 17 faizini təşkil edir, 10 faizinə qədər getməlidir. Sənaye artır. Bu il qeyri-neft sənayemiz 15 faiz, kənd təsərrüfatı 7 faiz artıbdır. Davos Ümumdünya Forumu bizi çox yüksək yerlərə layiq görür, o cümlədən islahatların aparılması istiqamətində. İslahatlara meyillilik və rəhbərliyə olan inam əmsalına görə biz dünyada birinci onluqdayıq. Özü də bunu biz yox, Davos deyir. Dünya Bankı nə deyir? Deyir ki, Azərbaycan 20 ən islahatçı ölkə sırasındadır.

İslahatlar bizim şüurlu seçimimizdir. Elə fərz edə bilərik ki, nəyə lazımdır bu islahatlar? Onsuz da hər şey yolunda gedir, ölkə inkişaf edir, yeni müəssisələr açılır, abadlıq işləri görülür. Yox, struktur islahatları, siyasi islahatlar, iqtisadi islahatlar lazımdır. Baxın, iqtisadi islahatlar nəticəsində təkcə bu ilin on ayında büdcəyə 850 milyon manatdan çox vəsait toplamışıq. Bunları sosial sahəyə yönəldirik. Amma bu, hələ islahatların növbəti mərhələsinin birinci addımlarıdır. Bundan sonra da daha böyük addımlar atılacaqdır. Bu, imkan verir ki, sosial sahəyə böyük diqqət yetirək. Bundan 4 milyon 200 mindən çox insan faydalanıb. Bu il minimum əməkhaqqı iki dəfə, minimum pensiya 70 faiz, müavinətlər iki dəfə, tələbələrin təqaüdləri 50 faiz, köçkünlərə verilən təqaüd 50 faiz artırılıb. Nəyin hesabına? Bu, göydən düşən deyil, bunları islahatların hesabına əldə edirik, əldə də etməliyik.

Kadr islahatları gedir, bu da zərurətdir, durğunluq yarada bilmərik, sovet dövrünün durğunluğu hələ ki, yadımızdan çıxmayıb. Ona görə kadr islahatları aparılmalıdır, ancaq təkamül yolu ilə, təbii yolla, burada da heç bir əyintilərə yol vermək olmaz. Mən bir neçə dəfə bu məsələ ilə bağlı fikirlərimi deyəndən sonra bəziləri başladılar bəzi adamların yaşını hesablamağa ki, bunun 70 yaşı var getməlidir, qətiyyən belə şey ola bilməz. Sonra dedim mən imkan verməræm ki, kampaniya aparılsın. Təcrübə, bilik və gənclərin dinamizmi, novatorluğu, yeniliyə, islahatlara meyilliliyi - bu sintez Azərbaycanda var. Həm cəmiyyətdə, həm iqtidarda var. Biz ənənəvi dəyərlər üzərində dövlət qururuq, böyük-kiçik var. Bunu biz qorumalıyıq, gənclər də məni eşitsinlər, daim böyük-kiçik məsələsinə fikir versinlər. İndi bəzi ölkələrdə buna fikir verilmir. Qadınlarla kişilər arasında artıq fərq qoyulmur. Amma biz ənənəvi cəmiyyətdə yaşayırıq və yaşamalıyıq. Qadınlara hörmət etməliyik, biz onları qorumalıyıq, onları müdafiə eləməliyik. Onlar bizi yox, biz onları. Gender bərabərliyi var, biz də bunu qəbul edirik. Amma biz ənənəvi düşüncədən kənarda yaşaya bilmərik və gənc nəsil də bunu bilsin. Yaşlılara hörmət olunmalıdır, yaşına görə. İndi bəziləri istəyirlər ki, bizim lüğətimizdən "ağsaqqal", "ağbirçək" sözləri çıxsın, necə ki, bəzi ölkələrdə. Onlara baxanda adam dəhşətə gəlir. Sonra da bizə deyirlər ki, gəlin bizə inteqrasiya edin. Mən bir dəfə demişəm, hələ Avropada o iqtisadi böhran baş alıb gedəndə dedim ki, biz haraya inteqrasiya etməliyik, böhrana? Haraya inteqrasiya etməliyik, "Stop İslam!" deyənlərə? Haraya inteqrasiya etməliyik, qadınla kişi arasında fərq görməyənə? Mən artıq daha dərinə getmək istəmirəm. Biz qətiyyən oraya inteqrasiya etməyəcəyik. Ona görə Azərbaycanda yaşlı nəsil, gənc nəsil bir yerdə olmalıdır, necə ki, ali məktəblərdə. Baxın, indi Bakı Dövlət Universitetində minlərlə gənc var, müəllim var. Müəllimlər biliklərini bölüşürlər, gənclər öyrənirlər, sabah onların yerini tutacaqlar. Belə inkişaf etməliyik. Əlbəttə, kadr islahatları bundan sonra da aparılmalıdır. Ancaq bu, kampaniyaya çevrilməməlidir.

O ki qaldı, müəllimlərin fəaliyyətinə, mən onların fəaliyyətini çox yüksək qiymətləndirirəm. Müəllim peşəsi çox şərəfli, məsuliyyətli, çox ağır peşədir. Müəllim hər zaman tələbə qarşısında öz biliyini göstərməlidir. Tələbələr də indi hər şeyi görürlər, hər şeyi seçə bilirlər. Ona görə müəllimlər daim öz biliklərini artırmalıdırlar. Mən deyim ki, biz müasir dövrdə köhnə baqajla yaşaya bilmərik. Ona görə indi internet dövrüdür, hər bir məlumatı əldə etmək üçün imkanlar var. Daim müəllimlər yeniliklərə baxsınlar, onların peşəsində hansı proseslər gedir, dünyada hansı proseslər gedir, texnoloji inkişaf nədən ibarətdir ki, tələbələrə keyfiyyətli biliklər versinlər. Ona görə müəllim peşəsi şərəflidir, hörmətlidir, ancaq, eyni zamanda, müəllimlər də daim öz üzərlərində işləməlidirlər.

Mən də müəllim olmuşam. İnstitutu bitirəndə mən bir xarici ölkəyə təyinat aldım, ancaq ondan imtina etdim, xaricə getmək istəmədim. Qaldım institutda, aspiranturaya daxil oldum, dissertasiya müdafiə etdim və 23 yaşımda dərs verməyə başlamışdım, özü də Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunda, 23 yaşında, 5 il ərzində. Ona görə müəllim peşəsi mənim üçün yad peşə deyil. Mən də müəllim olmuşam, müəllim kimi sizi salamlayıram.

Tələbələrə də sözüm odur ki, bilikli olsunlar. Bugünkü dünyada tanışlıqla, tapşırıqla oxumaq mümkün deyil. Sovet vaxtında belə bir söz var idi: "tapş", o, instituta "tapşla" daxil oldu. Əvvəllər sovet dövründə əsas məqsəd diplom almaq idi. Evlənmək üçün, yəni, elçiliyə getmək üçün diplomu var, yoxsa yox? Hə varsa, onda markası artır. Diplom heç nədir, bilin. Əgər bilik olmasa, savad olmasa müasir dünyada bu, əhəmiyyətsiz bir şeydir. Bilik olmalıdır. Çünki indi yeni peşələr açılır. Əvvəlki peşələrin bir çoxu sıradan çıxır. Artıq 20 il bundan əvvəl olan bəzi peşələr yoxdur və olmayacaq da. Bu proses getdikcə gedəcək, biz 4-cü

industrial inqilab içərisindəyik. Artıq bilinir ki, hansı peşələr 5 ildən sonra olmayacaq. Amma biz əhalisi artan ölkəyik. Sovet dövründəki 7 milyondan 10 milyona çatıb bizim əhalimiz. Ona görə biz o yeni peşələri gərək mənimsəyək. Gərək imkan yaradaq bizim vətəndaşlara ki, o peşələrə onlar yiyələnsinlər. Ona görə bu sahədə həm müəllimlərin üzərinə böyük vəzifə düşür, həm də tələbələr daim çalışmalıdırlar. Bilik, savad - onların yaxşı gələcəyini, təminatlı gələcəyini müəyyən edən budur. Vətənpərvər olmalıdırlar. Bu olmasa, ölkəmizin gələcəyi olmayacaq. Bu olmasa, nə vaxtsa yenə də kiminsə təsiri altına düşüb yenə də müstəqillik arzuları ilə yaşayacağıq. Ona görə gənclərdə vətənpərvərlik çox güclü olmalıdır. Gənclər milli ruhda, vətənpərvərlik ruhunda, ənənəvi dəyərlər əsasında tərbiyə almalıdırlar. Bax belə gənclər ölkəmizi gələcəyə inamla aparacaq. Hesab edirəm ki, bugünkü gənclərin mütləq əksəriyyəti bu meyarlara cavab verir - bilikli, savadlı, Vətənə bağlı, vətənpərvər və dünyaya açıq. Elə olmalıdır ki, Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi güclənsin.

Biz 1920-ci ildən müstəqilliyi əldən verdik. Bunun obyektiv və subyektiv səbəbləri vardır. Ancaq bu, reallıqdır, indi hansı səbəbi istəyirsən gətir, xeyri yoxdur, getdi əldən müstəqillik. Nəyə görə gücümüz çatmadı? Onun da müxtəlif səbəbləri var, amma fakt odur ki, çatmadı. Ona görə bu acı tarix daim bizim gözümüzün önündə olmalıdır.

Müstəqillik 1993-cü ildə də əldən gedirdi, əgər Heydər Əliyev gəlməsəydi. O, müstəqilliyi qorudu, saxladı, gücləndirdi, bizi düz yola gətirdi. Biz də onun yolu ilə gedirik, müstəqilliyi möhkəmləndiririk və möhkəmləndirəcəyik.

Bizim müstəqilliyimiz başlıca vəzifəmizdir. Azərbaycan müstəqil dövlətdir, qürurlu dövlətdir və gələcəyə çox nikbin baxan dövlətdir. Bir daha sizi təbrik edirəm, cansağlığı, uğurlar arzulayıram. Sağ olun.

XXV beynəlxalq “Bakutel 2019” telekommunikasiya, innovasiya və yüksək texnologiyalar sərgisinin iştirakçılarına İlham Əliyevin müraciəti

Hörmətli sərgi iştirakçıları!

Sizi Bakı şəhərində XXV beynəlxalq “Bakutel 2019” telekommunikasiya, innovasiya və yüksək texnologiyalar sərgisinin işə başlaması münasibətilə salamlayır, hər birinizə fəaliyyətinizdə uğurlar arzulayıram.

İyirmi beş ildir ki, təşkil edilən ənənəvi "Bakutel” sərgisi regionun informasiya və kommunikasiya texnologiyaları üzrə mötəbər tədbirlərindəndir. Sərgi təkcə Azərbaycanın deyil, eləcə də dünyanın bir çox ölkələri və aparıcı şirkətlərinin qabaqcıl texnologiyalar sahəsində ən yeni nailiyyətlərinin təqdim olunduğu mühüm platformaya çevrilmişdir.

Təqdirəlayiq haldır ki, Dünya İqtisadi Forumunun qlobal informasiya texnologiyalarına dair son hesabatında Azərbaycan informasiya-kommunikasiya texnologiyalarına verdiyi əhəmiyyətə görə 139 ölkə arasında 8-ci yerdə qərarlaşmışdır.

Ölkəmizdə innovasiya ekosisteminin, yüksək texnologiyaların inkişafı və cəmiyyətin bu texnologiyaların imkanlarından faydalanması üçün əlverişli mühit mövcuddur. Telekommunikasiya sahəsində yeni texnologiyaların istifadəsi, xidmət şəbəkəsinin müasir standartlara uyğunlaşdırılması və yeni xidmətlərlə bağlı müvafiq işlər aparılır. Regionlarda müasir telekommunikasiya xidmətləri istiqamətində irimiqyaslı layihələr icra olunur. İnnovativ layihələrə dövlət dəstəyi bu sahənin potensialının artırılmasını, startapların genişlənməsini və təşəbbüskarlığın yüksəlməsini təmin edir, bu isə bütövlükdə ölkə iqtisadiyyatının dayanıqlı inkişafına müsbət təsir göstərir.

Sərgidə bir çox yeni iştirakçıların da milli pavilyonlarla təmsil olunması beynəlxalq aləmdə özünəməxsus mövqe və nüfuza malik Azərbaycanla informasiya-kommunikasiya texnologiyaları sahəsində əməkdaşlığa artan marağın təzahürüdür.

Bu tədbir sizə qabaqcıl texnoloji nailiyyətlərin və yeniliklərin təqdimatı, biznes əlaqələrinin qurulması və təcrübə mübadiləsi ilə yanaşı, həmçinin ölkəmizi yaxından tanımağınıza şərait yaradır.

İnanıram ki, sərgi çərçivəsində görüşlər və fikir mübadiləsi yeni təşəbbüslərin meydana çıxması və müvəffəqiyyətlə gerçəkləşməsi baxımından əhəmiyyətli olub, qarşılıqlı əlaqələrin daha da dərinləşməsinə öz töhfəsini verəcəkdir.

İlham Əliyev “Bakutel-2019” sərgisində Rusiyanın “Rossiya 24” televiziya kanalına müsahibə verib

Rusiyanın “Rossiya-24” telekanalı dekabrın 5-də XXV Azərbaycan Beynəlxalq Telekommunikasiya, İnnovasiya və Yüksək Texnologiyalar Sərgisi – “Bakutel-2019”la bağlı reportaj yayımlayıb. Reportajda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin müsahibəsi də yer alıb.

"Rossiya-24"ün müxbiri Aleksandr Çernetsovun reportajını təqdim edirik.

Aparıcı: Bakı. Yenə də Formula 1-in mühərriklərinin gurultusu. Bu dəfə arzu edən hər kəs özünü əsl pilot kimi hiss edə bilər. Yürüş bolidinin super müasir simulyatoru "Bakutel" Beynəlxalq Sərgisinə gətirilib. Yüzlərlə IT şirkətinin 23 ölkədən olan təmsilçisi texnologiyaların inkişafını və bu sahədə parlaq layihələri müzakirə edirlər və əlbəttə, müqavilələr bağlayırlar. Məsələn, "Azərkosmos" və Rusiyanın peyk rabitəsi arasında əməkdaşlıq müqaviləsi imzalandı. Aleksandr Çernetsov razılaşmaların nədən ibarət olduğunu öyrənib.

Müxbir: Telekommunikasiya, İnnovasiya və Yüksək Texnologiyalar Sərgisi – "Bakutel-2019" mahiyyətcə ən qabaqcıl IT texnologiyalarının nümayişi üçün arenadır. Hər il Bakıya, Azərbaycan paytaxtına dünyanın 50 ölkəsinin telekommunikasiya bazarının aparıcı oyunçuları gəlir. Bu il "Bakutel"də nəinki rekord sayda iştirakçı, həm də bağlanacaq müqavilələrin rekord sayı gözlənilir. Axı, bu gün Azərbaycan Xəzəryanı regionda IT texnologiyaları sahəsində aparıcı ölkədir.

Beynəlxalq Telekommunikasiya İttifaqının Baş katibi Haulin Jaon deyir:

- Təxminən 10 il əvvəl, Prezident İlham Əliyevlə görüşəndə o dedi ki, Azərbaycan neftlə zəngindir. Lakin biz anlayırdıq ki, bu ehtiyat gec-tez tükənəcək. Buna görə hələ o vaxt biz fikirləşdik ki, digər ehtiyat istiqamətlərini inkişaf etdirmək lazımdır. Təbii ki, bu mənada İKT – İnformasiya-Kommunikasiya Texnologiyaları sektoru ən mühüm idi.

Müxbir: "Bakutel-2019" yubiley sərgidir. Düz 25 il bu məkan həm aparıcı IT şirkətlərinə, həm də gənc tədqiqatçılara öz nailiyyətlərini göstərmək imkanı verir. Yeni iştirakçılar arasında İrandan olan qonaqlar var. Tərəfdaşlar kiber hücumlara qarşı IT sahəsindəki işlərini sərgidə təqdim edirlər. Digər iki qonşu stenddə isə jurnalistlərin videokameraları həqiqətən tarixi anı qeyd edir: "Azərkosmos" və Rusiyanın peyk rabitəsi ilk tərəfdaşlıq sazişini imzaladılar.

Rusiyanın "Federal Dövlət Unitar Müəssisəsi" şirkətinin biznesi inkişafı baş direktorunun müavini Kseniya Drozdova deyir:

- Kosmik imkanlarımızı birləşdirərək, biz Yaxın Şərq, Xəzər və Cənubi Afrika regionunda teleradio yayımları şirkətlərinə, rabitə operatorları şirkətlərinə daha geniş imkanlar təqdim etməyi nəzərdə tuturuq.

Müxbir: Yeri gəlmişkən, "Bakutel" təkcə biznes və strateji vəzifələr haqqında deyil. Bu, həm də əyləncədir.

Yəqin ki, bu sərginin istənilən qonağı özü üçün, öz maraqları üçün nəsə tapa bilər. Məsələn, bu Formula 1-in maksimal olaraq reallığa yaxın bolididir. Bu, əlbəttə ki, virtual olaraq trasda özbaşınalıq etmək və özünüzü Alonso kimi hiss etmək üçün nadir imkandır.

Yaxud IT robotexnika. Məsələn, dünyaca məşhur robot - Almaniyadan olan rəssam, bu isə teatronikadır - tamaşaçıların sevimlisi pianoçu robot.

İnnovasiyalar Agentliyinin idarə heyətinin sədri Tural Kərimli deyir:

-Bilirsiniz, 30-cu ilədək artıq 54 peşə süni intellekt və robotexnika ilə əvəz olunacaq. Buna görə bizim üçün gənc nəsilə yaxın gələcəkdə gözlənilənləri nümayiş etdirmək vacibdir.

Müxbir: Sərginin iştirakçılarını və qonaqlarını şəxsən salamlamaq üçün bu gün Prezident və birinci xanım da gəliblər. Kanalımıza eksklüziv müsahibədə söhbət, ilk növbədə, İlham Əliyevin fikrinə görə, bu gün ən yüksək səviyyədə olan Rusiya-Azərbaycan münasibətlərindən getdi.

Prezident İlham Əliyev deyir:

-Azərbaycan müasir texnologiyaların idxalçısı, daha artıq dərəcədə idxalçısı və istehlakçısıdır. Rusiya isə inkişaf etmiş elmi potensialı və Rusiya rəhbərliyinin bu sahəyə göstərdiyi böyük diqqət sayəsində istehsalçıya çevrilir. Buna görə də ölkələrimiz arasında dostluq münasibətlərini əsas götürərək bu istiqamətdə Rusiya qurumları ilə işləmək bizim üçün çox maraqlı olardı. Çünki heç kəs üçün sirr deyil ki, bu, həm təhlükəsizlik, həm texnologiya, həm də biznes deməkdir, ümumiyyətlə, bu, ölkələrin potensialı deməkdir.

Müxbir: Bu ilin sonunadək iki ölkənin prezidentləri növbəti dəfə Moskvada görüşəcəklər. Planda, həmçinin IT texnologiyaları sahəsində ikitərəfli münasibətlərə dair məsələlərin müzakirəsi var.

Avropa-Qafqaz-Asiya beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin (TRASEKA) 20 illik fəaliyyətinə həsr olunmuş yubiley konfransının iştirakçılarına İlham Əliyevin müraciəti

Hörmətli konfrans iştirakçıları!

Əziz qonaqlar!

Sizi – Avropa-Qafqaz-Asiya beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin 20 illik fəaliyyətinə həsr olunmuş yubiley konfransında salamlayır və hər birinizi bu əlamətdar tədbir münasibətilə təbrik edirəm.

Ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə 1998-ci il sentyabrın 7-8-də 9 ölkənin (Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan, Ukrayna, Moldova, Rumıniya, Bolqarıstan, Özbəkistan, Qırğızıstan) dövlət başçısının, 13 beynəlxalq təşkilatın və 32 dövlətin nümayəndə heyətinin iştirakı ilə tarixi İpək Yolunun bərpasına həsr olunmuş beynəlxalq konfransın Bakı şəhərində keçirilməsi ölkəmizin TRASEKA Proqramına verdiyi xüsusi önəmin və diqqətin təzahürüdür. Bu konfransın yekununda Avropa İttifaqının TRASEKA Proqramı

əsasında "Avropa-Qafqaz-Asiya dəhlizinin inkişafı üzrə beynəlxalq nəqliyyat haqqında Əsas Çoxtərəfli Saziş" imzalanmışdır. Bundan əlavə, 2001-ci il 21 fevral tarixində Bakı şəhərində ümummilli lider Heydər Əliyevin iştirakı ilə TRASEKA Hökumətlərarası Komissiyasının Daimi Katibliyinın açılışı olmuşdur.

Fəaliyyət göstərdiyi 20 il ərzində TRASEKA Proqramı üzv ölkələr arasında multimodal daşımaların təşviqi, tranzit daşımalar üçün əlverişli şəraitin yaradılması, ticarət-iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin inkişaf etdirilməsi sahələrində əməkdaşlığın genişləndirilməsi, habelə həmin ölkələrin iqtisadi potensialının artırılması işinə mühüm töhfələr vermişdir.

Azərbaycan Respublikası Avropa-Qafqaz-Asiya regionunda nəqliyyat dəhlizlərinin və əlaqəli infrastrukturun inkişaf etdirilməsinin vacibliyini tanıyaraq, bir sıra layihələrin həyata keçirilməsi üçün sərmayələr yatırır, ikitərəfli və çoxtərəfli əsasda əməkdaşlıq edir. Bununla bağlı xüsusilə vurğulamaq istərdim ki, Azərbaycan region üçün vacib layihələrin təşəbbüskarı olmaqla yanaşı, həm də Bakı-Tbilisi-Ceyhan, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, Cənub Qaz Dəhlizi kimi vacib beynəlxalq layihələrin əsas həmicraçısı, beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərində daşımaların, o cümlədən multimodal infrastrukturun təşviqinə dəstək verən Şərq-Qərb və Cənub-Qərb avtomobil yolları, Bakı Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanı və digər yerli layihələrin icraçısıdır.

Nəqliyyat sahəsində əməkdaşlığa böyük diqqət yetirən Azərbaycan Respublikası qarşıdakı dövrdə Proqramın fəaliyyətini ölkələrimizin nəqliyyat sektorlarının inkişafı baxımından yeni mərhələnin başlanğıcı kimi qiymətləndirir. Bu fəaliyyətin uğurla aparılması üçün ölkəmiz bundan sonra da Proqramın prioritet istiqamətləri üzrə daha vacib layihələrin gerçəkləşməsində davamlı iştirak edəcəkdir.

Əminəm ki, konfrans çərçivəsində aparılan müzakirələr və qəbul edilən sənədlər Proqramın gələcək fəaliyyətinin daha səmərəli həyata keçirilməsi üçün əlverişli zəmin yaradacaqdır.

Pambıqçılıq mövsümünün yekunları və 2020-ci ildə görüləcək tədbirlər ilə bağlı müşavirədə İlham Əliyevin giriş nitqi

Biz bu gün pambıqçılıq sahəsində görülmüş işlərə yekun vuracağıq. Pambıq yığımı demək olar ki, başa çatıbdır. Bu il rekord göstərici əldə olunub, 294 min ton pambıq yığılıb və hər hektardan məhsuldarlıq orta hesabla 29,4 sentner təşkil edib. Bu, doğrudan da çox böyük göstəricidir və onu göstərir ki, son illər ərzində pambıqçılıqda inkişafla bağlı atılmış bütün addımlar öz səmərəsini verməkdədir. Bu, bir daha onu göstərir ki, dövlət dəstəyi olmadan pambıqçılıq inkişaf edə bilməz. Biz demək olar ki, Azərbaycanda pambıqçılığı dirçəltmişik, bunu çox gəlirli sahəyə çevirmişik, pambıqçılıqla məşğul olan rayonlarda məşğulluq problemlərini həll etmişik. Beləliklə, biz qarşımızda duran bütün vəzifələrə nail olmuşuq, bu vəzifələri icra etmişik.

Eyni zamanda, biz bu gün növbəti illərdə görüləcək işlərlə bağlı fikir mübadiləsi aparacağıq və təkliflər səslənəcək ki, bundan sonra da pambıqçılıq uğurla inkişaf etsin. Pambıqçılıq bizim üçün ənənəvi kənd təsərrüfatı sahəsidir, ta qədim dövrlərdən Azərbaycan ərazisində pambıqçılıqla kəndlilər məşğul olmuşlar. Statistika isə 1913-cü ildən artıq pambıqçılıqda baş verən inkişafı nəzərə alır. 1913-cü ildə Azərbaycanda 100 min hektarda pambıq əkilmişdir və hektardan məhsuldarlıq cəmi 6 sentner təşkil edirdi. Ondan sonrakı dövrlərdə pambığın istehsalı artmışdır. Ancaq ən sürətli artım ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Məhz onun fəaliyyəti nəticəsində nəinki pambıqçılıq, kənd təsərrüfatının bütün başqa sahələri də uğurla inkişaf etmişdir. Əgər statistikaya nəzər salsaq görərik ki, onun dövründə baramaçılıq, üzümçülük, pambıqçılıq, meyvəçilik, tərəvəzçilik pik həddə çatmışdır. Beləliklə, kəndlərdə yaşayan insanlar öz maddi durumunu yaxşılaşdırmış, evlər tikmiş, maşınlar, məişət texnikası almışlar. Bir sözlə, Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi 1969-1982-ci illərdəki fəaliyyəti Azərbaycanı müttəfiq respublikalar arasında ən geridə qalmış yerlərdən ən qabaqcıl yerlərə ucaltmışdır. Bundan daha önəmli məsələ ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda yaşayan insanların rifah halı böyük dərəcədə yaxşılaşdırılmışdır.

Məlumat üçün deyə bilərəm ki, 1969-cu ildə Heydər Əliyev birinci katib seçiləndə Azərbaycanda 200 min hektarda pambıq əkilmişdir və 300 min tona yaxın məhsul götürülmüşdür, yəni, məhsuldarlıq orta hesabla 15 sentner səviyyəsində idi. Ancaq 1980-ci illərin əvvəllərində həm məhsuldarlıq artmışdır, 30 sentnerə yaxınlaşmışdır, hətta bir neçə ildə 30 sentnerdən də üstün idi və pambıq tədarükü sabit surətdə təqribən 800 min ton səviyyəsində olmuşdur. 1981-ci ildə isə bu rəqəm 1 milyon tona qalxmışdır.

Heydər Əliyev Moskvaya gedəndən sonra bütün sahələrdə olduğu kimi, kənd təsərrüfatı sahəsində də, o cümlədən pambıqçılıqda vəziyyət tənəzzülə doğru getdi, üzümçülük demək olar ki, tamamilə sıradan çıxarıldı. Deyə bilərəm ki, bu da həm sovet

rəhbərliyinin, həm də o vaxt Azərbaycan rəhbərliyinin cinayəti nəticəsində baş vermiş hadisə idi. Çünki üzümçülüyün Azərbaycanda böyük ənənələri var idi. Heydər Əliyevin dövründə istehsal 2 milyon tona qalxmışdır. Yəni, Azərbaycan sovet məkanında ən çox üzüm istehsal edən respublika idi. Bizdən sonra gələn respublikalar heç 1 milyon ton üzüm istehsal edə bilmirdi. Bizdə isə istehsal 2 milyon ton idi. Təsəvvür etmək çətin deyil ki, bu, nə qədər böyük xeyir gətirirdi həm respublikaya, həm də kəndlilərə. Üzümçülüyə çox böyük ziyan vurulmuşdur və o vaxt bizim üzüm bağlarımız dağıdılırdı. Yəni, çox böyük xəyanətkar və cinayətkar siyasət aparılaraq demək olar ki, Azərbaycanın kənd təsərrüfatı məhv edilirdi. Əfsuslar olsun ki, bunu edənlər o vaxt Azərbaycan rəhbərliyində olan şəxslər idi.

Dediyim kimi, Heydər Əliyev 1982-ci ildə Moskvaya gedəndən sonra pambıqçılıqda tənəzzül dövrü başlamışdır, istehsal yavaş-yavaş azalırdı. Azərbaycan 1991-ci ildə müstəqilliyə qovuşanda pambıq istehsalı 500 min tona, 1993-cü ildə isə 280 min tona düşmüşdür. Bildiyiniz kimi, müstəqillik dövrünün ilk illəri çox ağır keçirdi, ölkə çox ağır vəziyyətdə idi. Ermənistan işğalı, vətəndaş müharibəsi, AXC-Müsavat cütlüyünün yarıtmaz, xəyanətkar fəaliyyəti nəticəsində ölkəmiz uçurum kənarına gətirilmişdir. Ölkədə total böhran - siyasi böhran, hərbi böhran, iqtisadi böhran hökm sürürdü, inflyasiyanın səviyyəsi 1000 faizdən çox idi, sənaye müəssisələri iflic vəziyyətdə, kənd təsərrüfatı dağılmış vəziyyətdə idi, ölkədə talançılıq, rüşvətxorluq, özbaşınalıq hökm sürürdü. AXC-Müsavat cütlüyünün başında olan xəyanətkar ünsürlər sanki düşmən kimi Azərbaycanı dağıdırdılar, parçalayırdılar, məhv edirdilər. Sanki onlar hansısa cinayətkarın əmrini icra edirdilər. Bunun nəticəsində əlbəttə ki, həm sənaye iflic oldu, kənd təsərrüfatı tamamilə dağıdıldı və həm də ölkə idarəolunmaz vəziyyətə düşdü. Yalnız xalqın tələbi ilə Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıdandan sonra vəziyyət sabitləşdi, Azərbaycan inkişaf yoluna gətirildi və bu gün biz bu inkişafın təzahürlərini həyatımızın bütün sahələrində görürük.

O vaxt ağır vəziyyətdən çıxmaq üçün iki əsas amil həyata keçirilməli idi. Onlardan biri xarici sərmayəni cəlb etmək idi və biz buna nail olduq. Bu il "Əsrin kontraktı"nın 25 illiyini qeyd edərkən bir daha bu kontraktın əhəmiyyəti və Ulu Öndərin bu sahədə gördüyü tarixi işlər haqqında mən öz fikirlərimi bölüşmüşdüm və bildirmişdim ki, biz ölkəyə milyardlarla dollar həcmində investisiya qoyulmasına nail olduq. Digər çıxış yolu özəlləşdirmə ilə bağlı idi. O vaxt çox ciddi iqtisadi islahatlar aparılmağa başlamışdır, torpaq kəndlilərə, fermerlərə verilmişdir. Bu, əlbəttə ki, düzgün addım idi. Ancaq o da həqiqətdir ki, sovet vaxtından qalan texnika demək olar sıradan çıxmışdır, aqrotexniki tədbirlərin görülməsi üçün müasir standartlara cavab verən təcrübə yox idi, gübrə, pestisidlər ilə bağlı problemlər özünü kifayət qədər kəskin büruzə verirdi. Yanacaq çatışmazlığı da böyük problem idi. Ona görə özəl qurumlar, kəndlilər və fermerlər pambığın istehsalını müasir səviyyədə təşkil etmək üçün böyük çətinliklər çəkirdilər. Kəndliləri bunda günahlandırmaq olmaz. Ancaq pambıqtəmizləmə zavodlarını özəlləşdirmiş, pambıqçılığı inkişaf etdirməyə söz vermiş özəl şirkətlərin fəaliyyəti əlbəttə ki, qənaətbəxş hesab oluna bilməz. Daha dəqiq desəm, onların fəaliyyəti ən pis qiymətə layiqdir. Demək olar ki, onların yarıtmaz fəaliyyəti nəticəsində Azərbaycanda pambıqçılıq məhvə doğru gedirdi, pambıq yetişdirən rayonlarda işsizlik geniş vüsət alırdı. Özəl qurumlar bu vəzifənin öhdəsindən gələ bilmədilər, lazımi səviyyədə sərmayə qoymadılar, pambıqtəmizləmə zavodlarını səmərəli işlədə bilmədilər və deyə bilərəm ki, bu məsələyə bütövlükdə çox biganə yanaşdılar. Beləliklə, pambıqçılıqda çox böyük tənəzzül yaşandı. Əslində biz bu gəlirli, bizim üçün ənənəvi olan əməktutumlu sahəni demək olar ki, itirirdik. Bir rəqəmi deyə bilərəm, 2015-ci ildə cəmi 18 min hektarda pambıq əkilmişdir və 35 min ton məhsul tədarük edilmişdir. Baxın, pambığın tədarükü 1981-ci ildəki bir milyon tondan 35 min tona düşdü.

Bilirsiniz, biz bazar iqtisadiyyatı şəraitində yaşayırıq və bazar iqtisadiyyatının bütün təzahürləri Azərbaycanda vardır. Bir rəqəmi demək kifayətdir ki, bizim iqtisadiyyatımızın hazırda 85 faizi özəl sektorda formalaşır. Strateji dövlət müəssisələrindən başqa, bütün qalan müəssisələr özəl sektorda fəaliyyət göstərir. Bazar iqtisadiyyatının qanunları diktə edir ki, bazar liberallaşsın, iqtisadiyyata dövlət müdaxiləsi minimum səviyyəyə endirilsin və bu iqtisadi məsələləri bazar münasibətləri tənzimləməlidir.

Ancaq biz həyatda görürük ki, bu mənzərə ilə heç də hər zaman üzləşmirik. Xüsusilə müstəqilliyi yeni qazanmış ölkələrdə dövlət müdaxiləsi zəruridir. Əgər dövlət siyasəti olmasaydı, bu gün biz bu uğurlara nail ola bilməzdik. Əgər dövlət energetika, nəqliyyat, infrastruktur, kənd təsərrüfatına dəstək, sənayenin inkişafı sahələrində öz ciddi addımlarını atmasaydı, öz siyasətini ortaya qoymasaydı, bu gün hansı uğurlardan söhbət gedə bilərdi?! İnfrastruktura özəl sektor pul qoya bilərmi? Əlbəttə ki, yox. Üzümçülüyə, hansı ki, fermer gəliri ən azı 7 il gözləməlidir, dövlət dəstəyi olmadan kimsə vəsait qoya bilərmi? Pambıqtəmizləmə zavodlarının yenidən qurulmasına dövlət dəstəyi olmadan kim vəsait qoyar? Biz indi pambıq tədarükü üçün ən müasir texnika alırıq, - Amerika istehsalı olan "John Deere" kombaynları, - 400-dən çox kombayn

almışıq. Texnikanın alınmasına bütövlükdə 500 milyon manatdan çox vəsait xərcləmişik. Hansı özəl şirkət bunu öz üzərinə götürə bilər? Ona görə görəndə ki, biz pambıqçılıq sahəsini də itiririk və bu, böyük problemlərə gətirib çıxarar, mən dərhal göstəriş verdim, bu məsələ ilə özüm məşğul olmağa başladım. Gördüm ki, bu sahədə bazar iqtisadiyyatı prinsipləri işləmir, çox ciddi tədbirlər planı tutuldu və 2017-2020-ci illəri əhatə edən Dövlət Proqramı qəbul olundu. Biz Dövlət Proqramı əsasında pambıqçılığı dörd il ərzində demək olar ki, dirçəltdik və ən yüksək nəticələrə çatdıq.

Beləliklə, dövlət dəstəyi nəticəsində son üç il ərzində 15 min 700 texnika alınmışdır. Qeyd etdiyim kimi, 400-dən çox pambıqyığan kombayn almışıq, onların da böyük əksəriyyəti Amerikanın ən qabaqcıl şirkəti olan "John Deere"in daha məhsuldardır və keyfiyyətə görə ən yüksək standartlara cavab verən kombaynlarıdır. Bu, bizə imkan verdi ki, pambığın 87 faizini texnika ilə yığa bilək və əl əməyi aşağı düşdü. Ancaq bununla paralel olaraq, biz, əlbəttə ki, pambıqçılığı əməktutumlu sahə kimi inkişaf etdirərkən, ilk növbədə, məşğulluqla bağlı olan problemləri diqqət mərkəzində saxlamışıq və buna nail olmuşuq.

Suvarma tədbirləri. 100 min hektarda suvarma tədbirləri görülmüşdür. Hamımız yaxşı bilirik ki, bu il çox quraqlıq il olmuşdur və tarixdə bu dərəcədə quraqlıq heç birimizin yadında deyil. Ancaq buna baxmayaraq, pambıq tarlalarında su təminatı təşkil edilmişdir. Əlbəttə ki, əgər dövlət investisiyalar qoymasaydı, kanallar çəkməsəydi, meliorasiya və su idarəsinə vəsait ayırmasaydı, indi pambıq ya əkilməzdi, ya da əkilib tarlalarda qalacaqdı və yanacaqdı.

Pambıqla məşğul olan fermerlərə güzəştli kreditlər verildi. Pambıqtəmizləmə zavodlarında təmir-bərpa, sazlama işləri aparıldı. Eyni zamanda, Ucar rayonunda müasir texnologiya əsasında yeni pambıqtəmizləmə zavodu inşa edilmişdir. 2016-cı ildən pambığın hər kiloqramına görə istehsalçılara dövlət tərəfindən 10 qəpik subsidiya verilməyə başlanmışdır. 2015-ci ildə pambığın satınalma qiyməti 41 qəpik, 2016-2017-ci illərdə 50 qəpik idisə, 2018-ci ildən bu rəqəm 65 qəpiyə qaldırıldı və bu da çox həvəsləndirici amildir. Pestisidlər güzəştlə verilməyə başlanmışdır. Hər hektara güzəştlər 10 manatdan 50 manata qaldırıldı. Gübrələr üçün güzəştlər isə 100 manatdan 150 manata qaldırıldı. Bütün bu addımlar dövlətin bu sahəyə göstərdiyi diqqətin və önəmin təzahürüdür. Təsadüfi deyil ki, nəticə də özünü qısa müddət ərzində büruzə verdi.

Əlbəttə ki, pambıqçılığı inkişaf etdirərkən biz sosial amili də həmişə diqqət mərkəzində saxlamışıq. Çünki qeyd etdiyim kimi, pambıqçılıq əməktutumlu kənd təsərrüfatı sahəsidir. Hazırda Azərbaycanda 20 rayonda pambıq əkilir və bu rayonlarda 200 minə yaxın insan işlərə cəlb edildi. Yəni, pambıqçılığın bir neçə istiqaməti var və hər istiqamət üzrə minlərlə, on minlərlə yeni iş yerləri yaradıldı. Təsəvvür edin ki, 20 rayonda 200 minə yaxın iş yerinin yaradılması nə deməkdir. İndi bizim rayonların əhalisi orta hesabla təqribən 100-150 min, maksimum 200 min nəfər təşkil edir. Demək olar ki, hər rayonda orta hesabla 10 min insan ancaq pambıqçılıqla məşğul olur. Təbii ki, bu rayonlarda işsizliklə bağlı problemlər uğurla həll olunur. Eyni zamanda, bizim çox gözəl indikatorumuz var. Bildiyiniz kimi, sosial müdafiəni gücləndirmək üçün biz indi 40 minə yaxın ödənişli ictimai iş yeri yaratmışıq, dövlət tərəfindən maliyyələşir. İş tapa bilməyən vətəndaşlar bu ictimai iş yerlərində işlə təmin olunurlar. İndi pambıq yetişdirən rayonlarda artıq bu işlərə də tələbat azalır. Çünki insanlar gedib pambıqçılıqda daha böyük pul qazanırlar və beləliklə, öz maddi vəziyyətlərini yaxşılaşdırırlar.

Beləliklə, dörd il ərzində görülmüş kompleks tədbirlər nəticəsində biz pambıqçılığı dirçəltdik. Bəzi rəqəmləri gətirməklə mən bu sözləri təsdiqləyəcəyəm. Beləliklə, 2015-ci ildə, - o ildə ki, artıq mən bu sahəni itirdiyimizi gördüm, - 18 min hektardan 35 min ton pambıq tədarük edilmişdir. Hər hektardan məhsuldarlıq 18,8 sentner idi. 2016-cı ildə artıq 51 min hektarda pambıq əkildi və 89 min ton pambıq tədarük edildi. Yəni, 2016-cı il bizim pambıqçılıqla ciddi məşğul olduğumuz birinci ildir, hektardan məhsuldarlıq 17 sentnerdən bir qədər çox idi. 2017-ci ildə biz pambıq əkini sahələrini kəskin artırdıq. Onu da bildirməliyəm ki, sonra biz bəzi torpaqların düzgün seçilmədiyini gördük və o torpaq sahələrini azaltdıq. Ancaq əlbəttə ki, biz hər şeyi bəri başdan görə bilməzdik. Ona görə biz 2017-ci ildə 136 min hektarda pambıq əkdik və 207 min ton məhsul götürdük. Hektardan məhsuldarlıq isə 15,2 sentnerə düşdü, çünki bəzi torpaqlar pambıqçılıq üçün yararsız idi. 2018-ci ildə artıq əkin sahələri azalmağa başlamışdır və 132 min hektarda pambıq əkildi. Ancaq daha çox məhsul götürdük, 233 min ton. Hektardan məhsuldarlıq artdı və 17,6 sentnerə qalxdı. Bu il isə hesab edirəm ki, ən optimal variant təsdiqlənərək, 100 min hektarda pambıq əkildi və 294 min ton məhsul götürüldü. Hektardan məhsuldarlıq 29,4 sentner olmuşdur. Yəni, bu, doğrudan da tarixi nailiyyətdir.

Məndə 1980-ci illərin statistik məlumatları da var. Deyə bilərəm ki, ancaq tarixdə cəmi üç il Azərbaycanda hektardan məhsuldarlıq 30 sentnerdən çox olmuşdur. Bu, 1979-cu ildə 30,8 sentner, 1980-ci ildə 35,4 sentner və 1981-ci ildə 35,9 sentner təşkil etmişdir. Bütün tarix boyu cəmi üç il ərzində hektardan məhsuldarlıq 30 sentnerə yaxın olmuşdur və bu il biz bunu artıq görürük. Əminəm ki, bundan sonra görüləcək tədbirlər nəticəsində məhsuldarlıq daha da artacaq. İndi bu barədə burada məlumat veriləcək. Çünki indi pilot

layihələr var. Pilot layihələrdə pambıq müasir texnologiya əsasında əkilir və orada məhsuldarlıq daha çoxdur. Əgər biz indi pilot layihələri ölkə üzrə geniş yaysaq, əlbəttə ki, 100 min hektardan daha çox məhsul götürəcəyik.

Pambıqçılıq çox gəlirli kənd təsərrüfatı sahəsidir. Onu da xatırlayıram ki, mən 2015-ci ildə bu məsələ ilə özüm şəxsən məşğul olmağa başlayanda bəzi hökumət üzvləri hesab edirdilər ki, pambıqçılıq, ümumiyyətlə, Azərbaycandan çıxarılmalıdır. Bu, gəlirsiz sahədir və bunun heç bir perspektivi, gələcəyi yoxdur. Mən, sözün düzü, təəccüb etdim, çünki necə ola bilər ki, əsrlər boyu pambıq yetişdirilib, əsrlər boyu bizim kəndlər bu sahədə fəal olub. Bu, ənənəvi sahədir, böyük təcrübəmiz var, insanlar buna öyrəşiblər. Məgər sovet dövründə bilmirdilər ki, harada pambıq əkilə bilər, harada əkilə bilməz. Sovet dövründə hər şeyi bilirdilər. Dövlət Plan Komitəsi var idi, hər şeyi dəqiqliyi ilə bilirdilər harada nə əkilməlidir, harada nə tikilməlidir. Ona görə yenə də deyirəm, bizim baxışlarımız və çox məqsədyönlü siyasət pambıqçılığı gəlirli sahəyə çevirdi və artıq gəlirlər zənciri də yaradıldı. Bir də ki, pambıq ixracyönümlü məhsuldur. Mahlıcı satmaq üçün bazar axtarmaq lazım deyil, dünya birjalarında satılır. İndi hər bir ölkənin istehsalçıları qarşısında duran əsas məsələlərdən biri də bazara çıxışlardır. Çünki bazarlar da məhdudlaşır. Bir çox ölkələr öz tələbatını daxili imkanlar hesabına ödəməyə başlayıblar. İdxaldan asılılığı azaltmaq təkcə bizim siyasətimiz deyil, bir çox ölkələr bu yolla gedirlər. Bizim ənənəvi bazarlarımızın yerləşdiyi ölkələr əgər gələcəkdə öz tələbatını daxili resurslar hesabına təmin edəcəklərsə, biz haraya mal satacağıq və nəyi satacağıq. Pambıq o məhsullardandır ki, bunun üçün bazar axtarmaq lazım deyil. Birja var və birjada satılır. Özü də biz, - bu barədə də danışacağıq, - əgər yığımdan son məhsula qədər bu zənciri yaratsaq, - biz bunu yaratmalıyıq, - onda hər bir zəncirin sonunda əlavə dəyər formalaşacaq. Beləliklə, bu işlərə cəlb edilən əmək qüvvəsi daha da böyüyəcək və gəlir daha da artacaq.

Biz hazırda bu işin ilkin mərhələsindəyik. Ancaq buna baxmayaraq, deyə bilərəm ki, bu ilin doqquz ayında pambıqçılıq fermerlərə və şirkətlərə, ümumiyyətlə, Azərbaycana 111 milyon dollar gəlir gətiribdir. Yəni, 111 milyon dollar dəyərində məhsul, o cümlədən 87 milyon dollarlıq mahlıc, 22,5 milyon dollarlıq pambıq ipliyi və 2 milyon dollarlıq pambıq yağı ixrac edilib. Eyni zamanda, pambıqçılıq sənayesinin tullantılarından heyvan yemi kimi də istifadə olunur. Bu rəqəmlər onu göstərir ki, biz hazırda mahlıc ixrac edirik. Ancaq əsas vəzifə nəinki pambıq ipliyi, - bu, birinci hədəfdir, - əsas məsələ son məhsul ixrac etməkdir. Bunun üçün də bizim aidiyyəti qurumlar, hökumət, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, İqtisadiyyat Nazirliyi pambıqçılığın sənaye sahəsinə təkan verə biləcək müəssisələri yaratmaq üçün gərək fəal işləsinlər, investorları cəlb etsinlər və güzəştli kreditlər versinlər.

Qeyd etdiyim kimi, bu il məhsuldarlıq çox yüksək olubdur - rekord həddə. Ancaq bunu bütün rayonlara aid etmək mümkün deyil. Ona görə indi gətirəcəyim rəqəmlər hər bir rayon rəhbərliyi üçün siqnal olmalıdır. Çünki bu gün bu müşavirədə Prezident Administrasiyasının, mərkəzi icra orqanlarının nümayəndələri, iyirmi rayonun icra başçıları və şirkətlərin nümayəndələri iştirak edirlər. Beləliklə, bu il yeddi rayonda məhsuldarlıq 30 sentnerdən yuxarı olubdur. Bunlar ardıcıllıqla aşağıdakı rayonlardır: Tərtər - 34,8 sentner, Bərdə - 33,7 sentner, Salyan - 33,2 sentner, Neftçala - 31,6 sentner, Ağcabədi - 30,7 sentner, Saatlı - 30,4 sentner və Beyləqan - 30,3 sentner. Bu, onu göstərir ki, həm fermerlər, həm şirkətlər, həm də rayon rəhbərliyi bu işlərə çox məsuliyyətlə yanaşıblar və belə gözəl nəticələr əldə edilibdir. Üç rayonda məhsuldarlıq 30 sentnerə yaxındır - Biləsuvar rayonu – 29,5 sentner, Sabirabad rayonu – 29,2 sentner və Ağdam rayonu- 28,2 sentner. Yeddi rayonda məhsuldarlıq 20 sentnerdən çoxdur və bu rayonlar nəticə çıxarmalıdır. Üç rayonda isə məhsuldarlıq 20 sentnerdən azdır. Bax, bu rayonlarda çox ciddi təhlil aparılmalıdır, nə üçün, bunun səbəbi nədir? Bunun səbəbi olmalıdır. Ucar – 19,3 sentner, Hacıqabul – 14,4 sentner, Ağsu – 9,9 sentner. Hacıqabul və Ağsu rayonlarının icra başçıları dəyişdirildi, yeni icra başçıları təyin edildi. Onlar bu işləri geniş təhlil etməlidirlər və sonra məlumat verməlidirlər ki, məhsuldarlıq nə üçün çox aşağı səviyyədədir.

Ucar Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı məlumat versin, hazırda məhsuldarlıq nə üçün aşağı səviyyədədir?

Ucar Rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Mənsur Məmmədov: Cənab Prezident, pambıqçılıq ənənəsi Siz qeyd etdiyiniz kimi yaddan çıxmışdı. İndi yeni pambıq növləri yetişdirilir, əkin sahələrinin seçimi aparıldı. Pilot layihələr rayonda tətbiq olundu və növbəti illərdə daha yüksək məhsul götürüləcək.

Prezident İlham Əliyev: Yox, növbəti illərdə, əlbəttə, daha yüksək məhsuldarlıq olacaq. Mən bunu soruşmuram, mən soruşuram, bu il nəyə görə məhsuldarlıq aşağı səviyyədə olub. Bu barədə məlumat verin.

Mənsur Məmmədov: Cənab Prezident, bütün aqrotexniki tədbirlər görüldü. Ucar torpağının xüsusiyyəti bir qədər çətinlik yaratdığı üçün məhsuldarlıq yüksək olmadı. Pilot sahələrdə yeni texnologiya ilə daha yüksək məhsul götürüldü və bu, göstərir ki, gələcəkdə məhsuldarlıq yaxşı olacaq.

Prezident İlham Əliyev: Buna fikir verin, bu,

dözülməz bir rəqəmdir. Əyləşin. Özü də qonşu rayonlarda məhsuldarlıq yüksəkdir. Misal üçün, Yevlax rayonunda 26,4 sentner və digər qonşu rayonlarda məhsuldarlıq daha yüksəkdir.

Mən artıq qeyd etdim ki, pambıqçılıq çox əmək-tutumlu sahədir. Bizim əsas vəzifələrimizdən biri vətəndaşları işlə təmin etməkdir və buna nail oluruq. Eyni zamanda, bildirməliyəm ki, bu il sosial sahədə görülmüş tədbirlər, aparılan islahatlar doğrudan da vətəndaşların maddi vəziyyətini böyük dərəcədə yaxşılaşdırdı. Bu, bir daha onu göstərir ki, bizim siyasətimizin təməlində Azərbaycan vətəndaşı dayanır. Bu il təşkil edilən və həyata keçirilən çox geniş sosial paket 4,2 milyon əhalini əhatə edib. Problemli kreditlər öz həllini tapıbdır, özü də problemli kreditlərlə bağlı olan məsələlər təkcə bizdə mövcud deyil. Demək olar ki, postsovet məkanında bir çox ölkələrdə eyni problemlər mövcuddur. Ancaq biz bunu vətəndaşlar üçün ən səmərəli şəkildə və ən məqbul formada ədalətli həll etdik. Devalvasiyadan sonra ağır vəziyyətə düşən vətəndaşların problemlərini biz həll etdik.

Müavinətlər artırıldı - bəzi müavinətlər 50 faiz, bəzi müavinətlər 2 dəfə artırıldı. Minimum əməkhaqqı 2 dəfə, minimum pensiya 70 faizdən çox artırıldı. Minimum pensiyanın alıcılıq qabiliyyətinə görə bu gün Azərbaycan MDB məkanında birinci yerdədir. Bu, statistikadır. Əlbəttə, mən bunu demişəm, bir daha demək istəyirəm, çox istəyirəm ki, maaşlar və pensiyalar daha sürətlə artsın. Ancaq buna nail olmaq üçün gərək bizim iqtisadi imkanlarımız da genişlənsin. İqtisadi imkanlar, o cümlədən hər bir sahədə işin səmərəli şəkildə qurulmasından asılıdır. Misal üçün, kənd təsərrüfatının bir çox sahələri var və vaxtilə o qədər də böyük fikir verilməyən sahələr indi dirçəlir. Sənaye istehsalı sahəsində. Bu il qeyri-neft sənayemiz 14 faiz artıbdır. Şəffaflıq sayəsində bu il büdcəyə vergi və gömrük orqanları tərəfindən plandan əlavə 1 milyard manat vəsait daxil olub. Ona görə bütün bu tədbirlər, islahatlar imkan verdi ki, biz bu böyük paketi həll edək. Bu, bir neçə milyard manata başa gəldi. Ancaq biz bunu etməliyik və edirik.

Pambıqçılıq, həmçinin yüngül sənayeyə də təkan verir. Mənim sərəncamlarımla Azərbaycanın bir neçə şəhərində sənaye zonaları, sənaye parkları yaradılır, o cümlədən Mingəçevir şəhərində yüngül sənaye parkı. Buna böyük ehtiyac var. Çünki Mingəçevir şəhərində işsizlik başqa şəhərlərdən daha ciddidir, bu da təbiidir, çünki şəhərdir və şəhərdə işsizlik adətən daha çox olur. Ona görə Mingəçevirdə işsizliyin aradan qaldırılması üçün biz onu bir sənaye şəhəri kimi inkişaf etdirməliyik. Artıq orada iki böyük iplik fabriki fəaliyyət göstərir, mən onların açılışında olmuşam. Bu, birinci mərhələdir. Fabriklərin sayı çox olmalıdır və biz çalışmalıyıq ki, pambığı maksimum dərəcədə emal edək. Çünki bugünkü emal səviyyəsi bizi qane edə bilməz.

Onu da bildirməliyəm ki, Azərbaycanda pestisid zavodu yaradılıb, bu da çox önəmli məsələdir. Mənim təşəbbüsümlə gübrə və polimer zavodları da fəaliyyət göstərir. Yəni, biz indi polimerdən hazır məhsul istehsal edə bilərik. Gübrələri xaricdən yox, daxili istehsalçılardan ala bilərik. Yəni, bütün bu addımlar bir məqsədi güdür ki, ölkəmiz daha da güclənsin, sürətlə inkişaf etsin və vətəndaşlar işlə təmin olunsunlar.

Pambıqçılıqla yanaşı, bizim üçün ənənəvi olan, ancaq müəyyən müddətdə bir qədər unudulmuş digər kənd təsərrüfatı sahələri də inkişaf edir. Onlardan biri baramaçılıqdır. Bu məsələ ilə mən məşğul olmağa başlayanda gördüm ki, cəmi 240 kiloqram barama tədarük edilmişdir. Ancaq sovet vaxtında nə qədər tədarük edilirdi?! Ona görə görülən tədbirlər nəticəsində biz həm tingləri aldıq və Qax şəhərində damazlıq stansiya yaradıldı, dövlət dəstəyi göstərildi. Artıq bu il 630 ton barama tədarük edildi. Bu, eyni zamanda, imkan verdi ki, Şəki ipək kombinatı tam gücü ilə işləsin. Orada yüzlərlə insan işlə təmin olundu. Baramaçılığın böyük gələcəyi var, çox gəlirli və çox da əmək tələb etməyən sahədir. Vətəndaşlar qısa müddət ərzində - bir ay, yaxud da ay yarım ərzində yaxşı pul qazana bilirlər.

Biz fındıqçılığı sürətlə inkişaf etdiririk. Bağların sahəsini kəskin artırmışıq, 30 min hektardan indi təqribən 80 min hektara çatdırırıq. Artıq biz fındıq istehsalı və ixracı sahəsində dünyada üçüncü yerə çıxmışıq. Bu da çox gəlirli sahədir və əlbəttə, təzə salınan bağlar hələ bar vermir. Hesab edirəm ki, bir neçə ildən sonra fındıqçılıq valyuta idxalı baxımından kənd təsərrüfatının əsas sahələrindən birinə çevriləcəkdir.

Əvvəlki dövrlərdə mənim sədrliyimlə çəltikçilik, sitrusçuluq, tütünçülük, çayçılıq üzrə müşavirələr keçirildi. Bu ənənəvi sahələr inkişaf edir. Biz siqareti ixracyönümlü məhsul kimi görürük. Bu il Sumqayıtda yeni siqaret fabriki açıldı, Bakıdakı fabrik yenidən quruldu. Biz həm idxaldan asılılığı azaldırıq, həm də böyük ixrac imkanı yaradırıq. Yəni, bütün bu sahələr bizim üçün ənənəvi sahələrdir. Sadəcə olaraq, dövlət diqqəti azalanda bu sahələr məhvə doğru gedirdi, o cümlədən üzümçülük. İndi mən bunu qeyd etdim, Ulu Öndərin vaxtında 2 milyon ton üzüm istehsal olunurdu, onlarla şərab zavodu fəaliyyət göstərirdi. Hamısı sıradan çıxdı, məhv edildi. O zavodların materialları satıldı, yəni, böyük bir cinayət törədildi və demək olar ki, bu sahə itib-batmışdı. Mən rəqəmlərə baxanda gördüm ki, bir neçə il bundan əvvəl cəmi 100 min ton üzüm istehsal olunurdu, yeni bağlar salınmırdı. Çünki əl vermirdi, gərək xərcləyəsən, 5-6 il gözləyəsən, məhsul götürəsən, sonra hara satasan? Şərab zavodları yox, emal yox, ona görə üzümçülük batıb gedirdi. Bir də ki, əlbəttə, Ulu Öndər

Azərbaycandan gedəndən sonra burada rəhbərlik etmiş şəxslər də bu cinayətin törədilməsində fəallıq göstərirdilər, üzüm bağlarını qırırdılar. Bu, böyük bir cinayətdir. Nə Ukraynada, nə Gürcüstanda, nə Moldovada, nə Ermənistanda bunlar olmadı. Ancaq burada, nəyə görə? Çünki buraya Qorbaçov tərəfindən cəza kimi bir yaramaz adam göndərildi, onun da əsas məqsədi Azərbaycanı məhv etmək idi və buna nail olmağa çalışırdı. Ancaq Azərbaycan xalqı imkan vermədi və cinayət törədəndən sonra 1990-cı ildə buradan qaçdı. Ondan sonrakı dövrdə - xüsusilə AXC-Müsavat antimilli qruplaşma hakimiyyətə gələndə onlar, ümumiyyətlə, başa düşmürdülər, anlamırdılar ki, kənd təsərrüfatı nədir. Onların məqsədi talançılıq idi, Ləl-Cavahirat Fondunu taladılar, orada bir dənə də əşya qalmamışdır, hamısını satdılar, neft bonuslarını oğurladılar. Səhv etmirəmsə, onların dövründə təqribən 20 və ya 30 milyon dollar dəyərində neft bonusu verilmişdi, oğurladılar. Sonra bunu axtarmağa başlayanda onun izi-tozu da qalmamışdı. Bir il ərzində milyardlarla dollar ziyan vurdular, taladılar, oğurladılar, öz ciblərini doldurdular, sonra da qorxaqcasına fərarilik edərək hakimiyyəti tərk etdilər, vəzifələrini dondurdular və bu gün də öz rəzil hərəkətləri ilə cəmiyyətdə ikrah hissi doğururlar. Onların bu qorxaqlığı, panika, isterika, paronoya və satqınlığı artıq heç kimə sirr deyil. Bax, bu idi real vəziyyət.

Ancaq bu gün biz ölkəmizin hərtərəfli inkişafına nail olmuşuq və bütün reytinqlər bunu göstərir. Bu yaxınlarda Azərbaycan dünyanın güclü ölkələri sırasına daxil edilib. Bu siyahıda cəmi 80 ölkə var və bizim bədnam qonşumuzun adı orada yoxdur. Bilmirəm onların adı hansı dəftərdə var, amma, hər halda, bunu artıq biz demirik, bunu mötəbər qurumlar deyir. Biz güclü dövlətlər sırasında 45-ci yerdəyik. Bir neçə inkişaf etmiş ölkəni qabaqlamışıq. Hələ mən Davos reytinqlərini demirəm, onu dəfələrlə demişəm. Bax, budur bugünkü Azərbaycan.

Ancaq əlbəttə ki, biz əldə edilmiş nailiyyətlərlə kifayətlənə bilmərik. Hazırda kənd təsərrüfatı sahəsində çox ciddi islahatlar aparılır, şəffaflıqla, subsidiyalarla bağlı yeni mexanizmlər tətbiq edilir. Əvvəlki dövrlərdə həm mərkəzi, həm də yerli icra orqanları tərəfindən subsidiyalarla bağlı böyük pozuntular var idi. Buna son qoyulur və son qoyulmalıdır. Bu sahədə və bütün başqa sahələrdə tam şəffaflıq olmalıdır, o cümlədən ödənişli ictimai iş yerlərinin yaradılması ilə bağlı. Bir neçə icra başçısı vəzifədən çıxarıldı və səbəblərdən biri də o idi ki, onlar kasıb vətəndaşlar üçün nəzərdə tutulan vəsaiti ora-bura xərcləyirdilər. O siyahılara ya öz qohumlarını yazdırırdılar, ya da ki, ümumiyyətlə, o vəsait ünvana çatmırdı. Belə siqnallar olub, onlar araşdırılır və daha da ciddi araşdırılacaq. İş təkcə inzibati cəza ilə məhdudlaşmayacaq və bunu hər kəs eşitsin, bilsin, burada oturanlar və burada olmayanlar. Ona görə hər yerdə şəffaflıq, dövlətə və xalqa, vətəndaşlara xidmət etmək əsas prinsip olmalıdır ki, vətəndaşlar dövlətin diqqətini daim hiss eləsinlər, necə ki, biz hər bir çətin anda vətəndaşın yanındayıq.

Bu il zəlzələ olmuşdur. Üstündən cəmi 10 ay keçib, bütün əsas tikinti işləri artıq başa çatıb. Minlərlə ev tikildi, təmir və bərpa edildi. Bəziləri deyir ki, indi vətəndaşlar gərək bu evləri özləri bərpa etsinlər, gərək sığortalasınlar. Əlbəttə, gərək sığortalasınlar. Mən də söz düşmüşkən bunu deməliyəm, o cümlədən ticarət obyektləri, onların hər biri sığortalanmalıdır ki, sabah bədbəxt hadisə, yanğın baş verəndə gedib sığorta şirkətinə müraciət etsin. Yoxsa ki, yanğın baş verir, günahkar da özüdür, sonra da gəlib deyirlər ki, dövlət bunun pulunu versin. Hansı ölkədə belə şey var? Hansı ölkədə dövlət özəl sahibkara hansısa bədbəxt hadisəyə görə təzminat ödəyir? Heç bir yerdə belə şey yoxdur. Hərə gedir öz əmlakını, öz mülkünü sığortalayır, bədbəxt hadisə baş verəndə sığorta şirkəti gəlib onun pulunu verir, vəssalam. Bizdə də belə olmalıdır. Mən bunu özəl şirkətlərə, ticarət obyektlərinə aid edirəm və xəbərdarlıq edirəm ki, əgər haradasa daşqın, yanğın nəticəsində nəsə yanır, batırsa, dövlətdən dəstək almağa ümid etmək lazım deyil. Düzdür, biz bəzi hallarda ən kasıb, ən yoxsul təbəqəyə kömək göstəririk. Amma altında böyük maşınlar, mülklər, villalar olan sahibkara dövlət nə üçün kömək etməlidir? Axı, bu, ədalətsizdir. Dövlət kimə kömək etməlidir, ehtiyacı olana. Pulu olan adam özü kasıba kömək etməlidir. Mən bunu sahibkarlara dəfələrlə demişəm, onların sosial məsuliyyəti olmalıdır. Pul qazanırlar, dövlət şərait yaradıb, harada belə şərait var? Ölkələr var ki, od içindədir. Bizim bölgəmizdə, Yaxın Şərqdə, Avropada, Asiyada, Latın Amerikasında müharibələr, münaqişələr, qanlı toqquşmalar, kütləvi etirazlar, polis zorakılığı, dağıntılar baş verir. Bizdə sabitlikdir, kim yaradıb bunu, biz, kim faydalanır, bütün vətəndaşlar, o cümlədən sahibkarlar. Rahat yaşayırlar, heç kim onlara dəymir, əksinə, Prezident həmişə onları dəstəkləyir. Getsinlər camaata, kasıba əl tutsunlar. Biz o insana kömək edirik ki, onun ehtiyacı var. Şamaxıda, Ağsuda, İsmayıllıda zəlzələ baş verdi. Biz necə biganə qala bilərdik, vətəndaşlar qışda donsunlar? Ona görə biz dərhal vəsait ayırdıq, bütün qurumları səfərbər etdik və 10 ay ərzində qış gələnə qədər onların evləri tikildi və təmir edildi. Bax, bu, bizim məsuliyyətimizdir, o insanlar ki, doğrudan da ehtiyac içindədirlər, o evləri özləri bərpa edə bilməzlər. İndi o evləri sığortalamaq üçün maarifləndirmə işləri aparılmalıdır. Ancaq hansısa biznesmenə, böyük mülklərə sahib olan varlı bir adama dövlət niyə kömək etməlidir? Qətiyyən elə şey ola bilməz və hər kəs nəticə çıxarsın.

Beləliklə, bu gün pambıqçılıqla bağlı məsələlər müzakirə olunarkən bir daha demək istəyirəm ki, mən görülmüş işlərə yüksək qiymət verirəm, bütün qurumlar fəal işləyiblər. Prezident Administrasiyası bu işləri koordinasiya edib. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, yerli icra orqanlarının bir çoxu yaxşı nəticələr əldə ediblər, pis göstəriciləri olan rayonlar da nəticə çıxarmalıdır.

Pambıqçılıq mövsümünün yekunları və 2020-ci ildə görüləcək tədbirlər ilə bağlı müşavirədə İlham Əliyevin yekun nitqi

Beləliklə, bir daha demək istəyirəm ki, bu ilin nəticələri məni çox sevindirir. Əsas məsələ ondadır ki, biz pambıqçılıqda da düzgün müəyyən edilmiş hədəflərin həyatda reallığa çevrildiyini görürük. Pambıqçılıq yenə də gəlirli, əməktutumlu sahəyə çevrilib və ölkə iqtisadiyyatına, o cümlədən makroiqtisadi vəziyyətin sabit qalmasına, manatın məzənnəsinin möhkəmlənməsinə və sabit qalmasına müsbət təsir göstərir.

Çünki sirr deyil ki, bizim əsas valyuta gətirən sahəmiz neft-qaz sektorudur. Əlbəttə ki, bu sektorun inkişafı daim diqqət mərkəzindədir və böyük uğurlar əldə edilib. Ancaq əsas vəzifəmiz qeyri-neft sənayesi və kənd təsərrüfatı hesabına iqtisadiyyatı şaxələndirməkdir. Bu il həm qeyri-neft sənayesi, həm də kənd təsərrüfatı əhəmiyyətli dərəcədə artıb. Qeyri-neft sənayesi 14, kənd təsərrüfatı isə 7 faizdən çox artıbdır. Əminəm ki, bu meyillər bundan sonra da davam etdiriləcək və beləliklə, biz kənd təsərrüfatını ən müasir standartlara uyğun şəkildə inkişaf etdirəcəyik.

Bir daha demək istəyirəm ki, biz gərək pambıqçılıqla bağlı məsələlər arasında mütərəqqi texnologiyalara daha böyük meydan verək. Çünki pilot layihələr icra edildi və məhsuldarlıq da çox yüksəkdir – təqribən 60 sentner. Ona görə hesab edirəm ki, gələn il biz bu pilot layihələrin sahəsini artırmalıyıq və Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi bu məsələ ilə bağlı öz təkliflərini verməlidir.

Eyni zamanda, bu gün bir məsələ o qədər də diqqətdə olmadı, amma bu da çox vacib məsələdir, bu, toxum istehsalı məsələsidir. Biz lifsiz pambıq toxumu istehsalı zavodu işə salmalıyıq. İndi belə layihə var və hesab edirəm ki, işlərə gələn il start verilməlidir. Hər halda zavodun tikintisi bir il, bəlkə də il yarım çəkər ki, biz özümüzü bu keyfiyyətli toxumlarla təmin edək.

Tədarükçü şirkətlər bu il fermerlərə ödənilən vəsaiti çox operativ qaydada çatdırıblar. Əminəm ki, gələn il də belə olacaq. Yəni, indi hər gün, bəziləri bir neçə gündən bir öz əməkhaqqını alır. Hesablaşmalar dəqiq və ləngitmədən aparılmalıdır.

Pambıq istehsalı sahəsinə daha çox güzəştli kreditlər ayrılmalıdır. İqtisadiyyat Nazirliyinə göstəriş verilir ki, bu məsələlər təhlil edilsin. Gələn il təqribən 200 milyon manata yaxın güzəştli kreditlər nəzərdə tutulur və pambıqçılıq sahəsinə kifayət qədər vəsait ayrılmalıdır.

Bizim pambıq emalı zavodlarının fəaliyyəti bir daha nəzərdən keçirilməlidir. Çünki bu zavodların böyük hissəsi sovet vaxtında tikilib. Orada həm səmərəlilik aşağıdır, həm də keyfiyyət o qədər də lazımi səviyyədə deyil. Ona görə zavodların istehsal gücü dəqiqliklə hesablanmalıdır. Çünki indi bəyan edilən istehsal gücləri reallığı əks etdirmir. Pambıqtəmizləmə zavodlarının istehsal gücü pambığın artan həcmi ilə uzlaşmalıdır. Çünki əminəm ki, biz məhsuldarlığı, artıracağıq və indi rəqəm demək istəmirəm, amma hər halda gələn il 30 sentnerdən çox pambıq tədarükü gözlənilir. Belə olan halda 300 min tondan çox pambıq yığılacaq və bizim pambıqtəmizləmə zavodları bu həcmi götürə biləcək, yoxsa yox? Bu, birincisi. İkincisi, zavodlarda modernləşdirmə aparılmalıdır. Əgər lazım olarsa, dövlət maliyyə dəstəyi də göstərə bilər. Bu il Ucarda yeni pambıqtəmizləmə zavodu istifadəyə verilib. Mənə verilən məlumata görə, yüksək standartlara cavab verir. Özü də bu, özəl sektor tərəfindən inşa edilibdir. Bu, çox müsbət haldır. Hesab edirəm ki, özəl qurumlar bu sahəyə diqqət yetirməlidirlər. Bütövlükdə araşdırılmalıdır ki, prinsipcə, bizə yeni pambıqtəmizləmə zavodlarının tikintisi lazımdır, yoxsa yox? Əgər lazımdırsa, hansı həcmdə ki, dövlət tərəfindən veriləcək dəstək də bəri başdan hesablansın. Yeni iplik fabrikləri yaradılmalıdır. Çünki hələ ki, yığılan pambığın 40 faizi emal olunur. Bu, pis göstərici deyil. Ancaq çalışmalıyıq ki, mahlıc 100 faiz emal olunsun. Çünki bu, əlavə dəyər zənciri, iş yerləri yaradır. Sənaye istehsalı da artacaq. Ona görə yenə də özəl sektora müraciət edirəm ki, bu məsələyə diqqət yetirsin. Kifayət qədər pambığımız var. Ona görə iplik fabriklərinin tikintisi çox gəlirli sahəyə çevriləcək. Lazım olarsa, dövlət öz tərəfindən güzəştli kreditlərlə bu layihələri dəstəkləyə bilər. Ancaq iplik fabriklərinin tikintisi də bizim son hədəfimiz deyil. Son hədəf hazır məhsul istehsal etməkdir. Bu məqsədlə yeni toxuculuq, trikotaj fabrikləri tikilməlidir, yem, yağ fabrikləri yaradılmalıdır. Bütün bunlar bizim iqtisadiyyatımızı gücləndirəcək və əlavə minlərlə iş yeri yaradacaqdır.

Biz daxili tələbatı daxili resurslar hesabına təmin etməliyik. Biz indi pambığı tədarük edirik, onun böyük hissəsi - 60 faizi mahlıc, 40 faizi iplik kimi ixrac olunur. Sonra bu iplikdən istehsal edilən hazır məhsullar bizə idxal olunur və buna milyonlarla, on milyonlarla pul gedir. Ona görə bu sahədə daxili istehsal inkişaf

etməlidir və zəncir tipli bir tədarük-istehsal kompleksi yaradılmalıdır. Dövlət-özəl tərəfdaşlığı burada əsas rol oynayacaqdır.

Bütövlükdə bu işlərin mütəşəkkil şəkildə həyata keçirilməsi üçün Prezident Administrasiyası, Nazirlər Kabineti, İqtisadiyyat Nazirliyi, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi, yerli icra orqanları və tədarükçü şirkətlər və digər şirkətlər, - hansılar ki, bu gün burada iştirak etmir, - birlikdə fəaliyyət planı tərtib etməlidirlər. 2020-ci il üçün çox geniş və müfəssəl yol xəritəsi tərtib edilib icra olunmalıdır. Belə olan halda pambıqçılıq Azərbaycanda daha sürətlə inkişaf edəcək, həm bu sahədə məşğul olan insanlara, həm də ki, dövlətə xeyir gətirəcəkdir. Sağ olun.

2019-cu ilin idman yekunlarına həsr olunan mərasimdə İlham Əliyevin nitqi

Əziz idmançılar, əziz dostlar.

Biz hər ilin sonunda idman nailiyyətlərinə yekun vururuq, idmançıları, idman mütəxəssislərini, veteranları mükafatlandırırıq. Bu il də istisna deyil. İlin sonunda bir daha görüşürük, eyni zamanda, gələcək planlar haqqında danışırıq, fikirlərimizi bölüşürük və beləliklə, Azərbaycanda idmanın inkişafı dayanıqlı xarakter alır.

Bu gün Azərbaycan dünyada idman ölkəsi kimi tanınır. Bizim idman nəticələrimiz, uğurlarımız, qələbələrimiz, eyni zamanda, idmana dövlət tərəfindən göstərilən dəstək, dövlət proqramlarının icrası, əlbəttə ki, beynəlxalq idman qurumları tərəfindən də yüksək qiymətləndirilir. Təsadüfi deyil ki, Beynəlxalq Olimpiya Komitəsi, Avropa Olimpiya Komitəsi, beynəlxalq federasiyalar bizim fəaliyyətimizə çox yüksək qiymət verirlər.

Ən əsas məsələ ondan ibarətdir ki, Azərbaycanda idmanın kütləviliyi təmin edilir, idmanla məşğul olmaq istəyən gənclərin sayı kəskin artır, biz bunu görürük, izləyirik. Biz buna görə görkəmli idmançılarımıza minnətdar olmalıyıq. Ümumiyyətlə, hesab edirəm ki, idman sahəsində görülən işlər gəncləri də həvəsləndirir. Azərbaycan gənclərinin idmana böyük maraq göstərməsi bizi sevindirir. Əlbəttə ki, görkəmli idmançılarımızın uğurları bizim idman şöhrətimizi daha da yüksəklərə qaldırır. Bu baxımdan bu il də əlamətdar il olmuşdur. Bizim idmançılarımız beynəlxalq idman yarışlarında 775 medal qazanmışlar, onlardan 271-i qızıl medaldır. Bu, onu deməyə əsas verir ki, idmançılarımız ölkəmizi beynəlxalq yarışlarda ləyaqətlə təmsil ediblər və Azərbaycanın dövlət himnini dəfələrlə səsləndiriblər, bizim bayrağımızı yüksəklərə qaldırıblar.

İdman nailiyyətləri arasında şahmatçıların uğurlarını xüsusilə qeyd etmək istərdim. Çünki bu, onu göstərir ki, bizim gənclərimiz nəinki fiziki cəhətdən güclüdür, eyni zamanda, onların intellektual potensialı da çox yüksəkdir. Bizim görkəmli şahmatçımız Teymur Rəcəbov Dünya Kubokunun qalibi olmuşdur. Bu, tarixi hadisədir. On altı yaşadək yeniyetmələrdən ibarət şahmat komandamız Dünya Şahmat Olimpiadasının qalibi olmuşdur. Bu da onu təsdiqləyir ki, şahmata göstərilən diqqət, son illərdə rayonlarda şahmat məktəblərinin açılması öz nəticəsini verməkdədir. Mənim bölgələrə çoxsaylı səfərlərim çərçivəsində şahmat məktəblərinin açılışı da ənənəvi olaraq proqrama salınır. Demək olar ki, mən ölkəmizdə fəaliyyət göstərən əksər şahmat məktəblərinin açılışında iştirak etmişəm. Əfsuslar olsun ki, 1980-ci illərin sonlarında və 1990-cı illərin əvvəllərində bir çox şahmat məktəblərimizin təyinatı dəyişdirilmiş, o binalar özəlləşdirilmiş, orada ticarət obyektləri açılmışdır. Əlbəttə ki, bu, ovaxtkı rəhbərlik tərəfindən bizim intellektual potensialımıza vurulmuş böyük zərbə idi.

Ulu öndər Heydər Əliyev hakimiyyətə qayıdandan sonra şahmat məktəblərinin yenidən açılması prosesi başlamışdır və son illərdə bu proses geniş vüsət almışdır. Mənim göstərişimlə rayonlarda yaradılmış gözəl şahmat məktəbləri fəaliyyət göstərir və beləliklə, gənc şahmatçılar yetişir.

Əlbəttə, şahmat çox məşhur, populyar idman növüdür, o idman növüdür ki, insanların, uşaqların intellektual potensialını gücləndirir. Məhz mənəvi dəyərlərimizə bağlı və böyük intellektual potensiala malik olan gənclər bizim gələcəyimizi, müstəqil Azərbaycanın uğurlu gələcəyini təmin edəcəklər. Ona görə gənclər fiziki cəhətdən güclü olmalıdırlar. Onların intellektual potensialı yüksək səviyyədə olmalıdır. Onlar milli dəyərlərə, Vətənə bağlı olmalıdırlar. İdman vətənpərvərlik hisslərini böyük dərəcədə artırır. Hər bir idman qələbəsi, xüsusilə mötəbər beynəlxalq yarışlarda qazanılmış qələbə ölkəmizdə milli qüruru, milli ruhu yüksəldir. Ona görə idmanın hər bir ölkənin həyatında çox önəmli rolu var. Məhz buna görə son illər ərzində idmana çox böyük diqqət göstərilir. Mən Azərbaycan Milli Olimpiya Komitəsinin Prezidenti kimi 1997-ci ildə bu vəzifəyə ilk dəfə seçiləndən sonra Azərbaycanda idmanın inkişafı, idmanda kütləviliyin təmin edilməsi istiqamətində addımlar atmışam və bu addımlar bu gün özünü göstərir.

Aparıcı beynəlxalq idman qurumları Azərbaycanı idman ölkəsi kimi tanıyır. Bizim idman sahəsində ən böyük nailiyyətimiz keçən Yay Olimpiya Oyunlarında qazanılmış qələbədir. Medalların sayına görə Azərbaycan dünya miqyasında 14-cü yerə layiq görülmüşdür. Bu, tarixi qələbədir və bu, təsadüfi qələbə deyil. Çünki ondan bir il əvvəl - 2015-ci ildə Bakıda

keçirilmiş Avropa Oyunlarında Azərbaycan komanda hesabında ikinci yerə qalxmışdır. Ona görə idman sahəsində qazandığımız uğurlar təsadüfi xarakter daşımır. Konseptual şəkildə ardıcıl işlər görülür, veteran idmançılara diqqət və qayğı göstərilir, onlar dövlət tərəfindən mükafatlandırılırlar. İdman mütəxəssisləri çox gözəl şəraitdə işləyirlər, idmançılar üçün də bütün şərait yaradılıb. Onların təlim-məşq toplanışları, beynəlxalq yarışlarda iştirakı və idmanla məşğul olmaları üçün yaxşı şərait yaradılıb. Hazırda bizim ancaq bölgələrdə 45 Olimpiya İdman Mərkəzimiz var. Bu il bir mərkəz Beyləqan şəhərində mənim iştirakımla açılıbdır. İki Olimpiya İdman Mərkəzi açılışa hazırdır - Yardımlı və Tərtər rayonlarında. İki Olimpiya Mərkəzinin tikintisi davam etdirilir - Goranboy və Neftçala şəhərlərində. Yevlax şəhərində Olimpiya Mərkəzinin layihələndirmə işləri başa çatıb və əminəm ki, yaxın zamanlarda onun inşası başlanacaq. Beləliklə, biz demək olar ki, hər bir rayonda müasir idman kompleksi istifadəyə verərək idmançılar üçün şərait yaratdıq. Bu, həm gənc idmançıların idman bölmələrində hazırlıq keçmələri, həm də şəhər və rayon sakinləri üçün gözəl imkandır.

Mən tövsiyə edərdim ki, hər bir vətəndaş idmanla məşğul olsun. Özü də həftədə, ayda bir dəfə yox, müntəzəm olaraq. Bunun çox böyük xeyri var və əgər belə olarsa, hər bir insan öz həyatında bunu görəcəkdir. Mən ümid edirəm ki, biz buna nail olacağıq. Çünki başqa sahələrdə mənim tövsiyələrim artıq həyatda öz əksini tapır. Bəlkə də indi siz yaxşı xatırlayırsınız ki, rayon mərkəzlərində və kəndlərdə yeni xəstəxanaların, tibb ocaqlarının açılışı zamanı mən dəfələrlə eyni məsələyə qayıdıb tövsiyə edirdim ki, hər bir vətəndaş ildə bir dəfə tibbi müayinədən keçsin və bilsin, onun sağlamlığı, səhhəti nə yerdədir. Əgər hər hansı bir xəstəliyin ilkin təzahürləri varsa, dərhal müalicə alsın və sağalsın. Bütün şəhərlərdə, rayonlarda müasir, özü də ən yüksək dünya standartlarına cavab verən tibb mərkəzlərimiz yaradılandan sonra artıq bu prosesə daha çox meyil göstərilir. Ondan sonra biz bunu mütəşəkkil qaydada icra etməyə başladıq. Artıq bir neçə ildir ki, böyük maarifləndirmə və təbliğat işləri apararaq vətəndaşların pulsuz müayinədən keçmələri üçün imkanlar yaratdıq. Bu il 5 milyondan çox Azərbaycan vətəndaşı pulsuz tibbi müayinədən keçibdir. Orada müayinədən keçən vətəndaşların əgər hər hansı bir xəstəliyi olarsa, dərhal müalicə edilir. Əgər rayon şəraitində buna imkan yoxdursa, Bakıya göndərilir və beləliklə, insanlar öz səhhətini qoruyurlar. Biz buna nail olmuşuq və deyə bilərəm ki, Azərbaycan bəlkə də dünyada dövlət tərəfindən bütün vətəndaşlara tibbi müayinədən keçmək şəraitinin yaradıldığı nadir ölkələrdən biridir. Əminəm ki, mənim hər bir insanın fiziki imkanlarına uyğun olaraq idmanla məşğul olması barədə tövsiyəm də həyatda öz əksini tapacaq. Onda hər bir insan görəcək ki, bunun nə qədər böyük faydası var.

Bizim idman şöhrətimizi yüksəklərə qaldıran görkəmli idmançılarımıza da tövsiyə edirəm ki, onlar da bu maarifləndirmə işlərində fəal iştirak etsinlər. Gənclər və İdman Nazirliyi, Milli Olimpiya Komitəsi, idman cəmiyyətləri, klublar idmanın kütləviliyini təmin etsinlər. Bilirsiniz ki, çoxdandır mənim təşəbbüsümlə biz ictimai istirahət zonaları yaradırıq. Artıq parklar, bağlar şəhəri olan Bakı bu baxımdan dünyada qabaqcıl yerlərdədir. Baxın, son vaxtlar Bakı şəhərində nə qədər ictimai istirahət zonaları yaradılıb. Sovet vaxtından qalan bütün ənənəvi parklar ən yüksək səviyyədə yenidən quruldu. Vaxtilə dağılmış, guya fəaliyyət göstərən, əslində, ekologiyamıza ziyan vuran sənaye müəssisələrinin yerində bir çox yeni parklar salındı. Sonra mənim göstərişimlə bu ictimai parklarda açıq havada idman qurğuları quraşdırılmağa başlanmışdır. İndi “Abad həyət” proqramı icra edilir. Artıq Bakı şəhərində onlarla həyət abadlaşdırılıb. Orada idman meydançaları, o cümlədən trenajorlar quraşdırılıb. İndi hər bir insanın açıq havada idmanla məşğul olması üçün imkanlar var. Uşaqlar, böyüklər orada futbol, başqa oyunlar oynayırlar, trenajorlarda məşq edirlər. Bu, kütləvi xarakter almalıdır. O halda millətimiz sağlam olacaq.

Ona görə görkəmli idmançılara müraciət edərək onları bu işə dəvət edirəm. Bizim mətbuat orqanları gərək bu sahədəki fəaliyyətini gücləndirsinlər. Düzdür, bizim bəzi televiziya kanallarında aerobika, başqa fiziki fəallıqla bağlı verilişlər var. Bu verilişlərdə vətəndaşlara göstərilir ki, idmanın hansı növünü, hansı hərəkətləri ev şəraitində edə bilər. Amma hesab edirəm ki, bu, kifayət deyil. İdman kütləvi xarakter almalıdır, ona görə yox ki, biz daha çox medallar qazanmaq əzmindəyik, - halbuki bu da vacibdir, - ona görə ki, bizim millətimiz sağlam olsun, xəstələnməsin. İdmanla məşğul olan insanlar, buradakı idmançılar bunu öz həyatlarında görürlər. Baxmayaraq ki, iş qrafikim çox gərgindir, mən idmanla müntəzəm, fasiləsiz məşğul oluram. Bəlkə Azərbaycanda məndən çox işləyən adam yoxdur, ancaq buna baxmayaraq, vaxt tapıb idmanla müntəzəm məşğul oluram və bunun xeyrini görürəm. Ona görə mənim tövsiyəm budur. Əminəm ki, yaxın gələcəkdə mənim bu tövsiyələrim əsasında konkret təkliflər olacaqdır, idman kütləviliyi ilə bağlı geniş proqram tutulacaqdır.

İndi bizim böyük şəhərlərdə idman komplekslərimiz var, ancaq kənd yerində bu, yoxdur. Düzdür, bəzi kəndlər şəhərlərə yaxın yerləşir və orada yaşayan uşaqlar, yeniyetmələr idman komplekslərinə gedə bilirlər. Ancaq bəzi ucqar kəndlər var. Ona görə kənd idmanının inkişafı üçün xüsusi proqram tərtib edilməlidir, buna diqqət verilməlidir. Ucqar kəndlərdə

yaşayan uşaqlar bəzi hallarda bilmirlər nə ilə məşğul olsunlar. Orada o bölgəyə uyğun olan formada idman qurğuları tikilməlidir, yarışlar keçirilməlidir, rayon yarışları. Nə üçün bizdə rayon yarışları keçirilmir? Hesab edirəm ki, bu, böyük boşluqdur, böyük qüsurdur. Rayon idman yarışları keçirilsin. Bu, həm idmanın inkişafına xeyir verər, həm də idmanın kütləviliyini təmin edər. Ona görə idmanla məşğul olan bütün qurumlara mənim tapşırığım bundan ibarətdir.

O ki qaldı, gələcək fəaliyyətimizə, Azərbaycanda bundan sonra da beynəlxalq idman yarışları keçiriləcək. Bu baxımdan bu il əlamətdar il olmuşdur. Bir neçə dünya, Avropa çempionatı keçirilmişdir, gimnastika üzrə, digər idman növləri üzrə. O cümlədən Avropa Gənclər Olimpiya Festivalı keçirilmişdir. Bakı şəhərinə Avropanın bütün ölkələrindən yeniyetmələr, gənclər gəlmişlər. Bildirməliyəm ki, bizim gənclərimiz də yaxşı nəticə göstərmişlər, komanda hesabında 4-cü yerə layiq görülmüşlər. Bu il Bakıda daha bir əlamətdar idman yarışı keçirilib. Futbol üzrə Avropa Liqasının final oyunu ilk dəfə olaraq Azərbaycanda, Bakı Olimpiya Stadionunda keçirilibdir. Bütün təşkilati məsələlər ən yüksək səviyyədə öz həllini tapıb, bunu da mən xüsusilə qeyd etmək istəyirəm. Çünki minlərlə xarici tamaşaçı, xarici qonaq gəlmişdir. Minlərlə qonağın bir gün, iki gün ərzində gəlməsi əlbəttə ki, bizim üçün müəyyən problemlər yarada bilərdi, ictimai nəqliyyatla, təhlükəsizliklə bağlı. Həmçinin hava limanında təyyarələrin, o cümlədən çarter təyyarələrin enişi ilə bağlı müəyyən problemlər ola bilərdi. Ancaq bütün müvafiq qurumlar, Təşkilat Komitəsi çox səmərəli işləyiblər. Ümumi rəyə əsasən, təşkilati məsələlərə görə Bakı Avroliqa final yarışı nümunə kimi göstərilir. Mən indi başqa şəhərlərdə buna oxşar yarışların keçirilməsi ilə bağlı bir söz demək istəmirəm, ancaq bizə gələn məlumata görə, hətta Çempionlar Liqasının final oyunları bəzi şəhərlərdə bu səviyyədə keçirilmir. Bizdə olan nizam-intizam, qayda-qanun, təşkilati məsələlər, könüllülərin fəaliyyəti, bütün aidiyyəti qurumların birgə fəaliyyəti bunu təmin edibdir.

Gələn il bizdə yenə də mötəbər idman yarışlarının keçirilməsi nəzərdə tutulur. Onların arasında bir nömrəli yarış futbol üzrə Avropa çempionatının dörd oyunudur, onlardan biri dörddəbir finaldır. Artıq tarixlər də bəllidir, hazırlıq işləri də aparılıb, xaricdən gələn çox böyük tamaşaçı auditoriyası olacaq. Əminəm ki, bu yarış da ən yüksək səviyyədə keçiriləcək və Azərbaycan öz imkanlarını, o cümlədən təşkilatçılıq qabiliyyətini bir daha göstərəcəkdir.

Ənənəvi olaraq Formula 1 yarışı keçiriləcəkdir. Futbol üzrə Avropa çempionatının oyunları ilə Formula 1 yarışı üst-üstə düşür. Ona görə təşkilati məsələlərlə məşğul olan bütün qurumların üzərinə əlavə məsuliyyət düşür. Gərək bütün bu işləri elə planlaşdıraq ki, bu iki önəmli tədbir bir-birinə maneçilik törətməsin. Ona görə indidən bütün işlər düzgün qurulmalıdır.

Formula 1 yarışına gəldikdə, deyə bilərəm ki, bu yarışın ölkəmiz üçün çox böyük faydası var. Birincisi, Formula 1 yarışını keçirən şəhərlər inkişaf etmiş ölkələrin ya paytaxt şəhərləri, ya da ki, böyük şəhərləridir. Onların arasında Bakı şəhərinin mövcudluğu bizim üçün böyük hadisədir. İkincisi, Formula 1 yarışı ölkəmizə böyük iqtisadi dividendlər gətirir, necə ki, bütün başqa şəhərlərə. Əgər kimsə deyirsə, bu, bizə ziyan vurur, o, ya bilmir, ya da ki, qəsdən işləri təhrif etmək istəyir. Əgər, bu, bizə ziyan vurursa, onda yaxşı, bizimlə bərabər bu yarışı keçirən 20-yə yaxın şəhərə də ziyan vurur, onlar da ziyana işləyirlər? Əlbəttə ki, yox. Formula 1 yarışının multiplikativ effekti çox böyükdür. Xaricdən gələn minlərlə qonaq burada pul xərcləyir. Bunun iqtisadi cəhətdən çox böyük səmərəsi var. Birinci Formula 1-dən sonra Azərbaycana kütləvi turist axını başlamışdır. Mən bu tarixləri dəqiq xatırlayıram. Çünki hər ay, yaxud da ki, hər rüb mənə turistlərin gəlişi ilə bağlı məlumat verilib. Beləliklə, birinci yarış keçiriləndən sonra turistlərin sayı 24 faiz artmışdır. Ondan sonrakı il daha 22 faiz, ondan sonrakı il isə daha 5 faiz. Nəhayət, bu il, artıq on bir ayda 11 faiz artmışdır. Tarixdə ilk dəfədir ki, Azərbaycana 3 milyondan çox turist səfər etmişdir. Mən tapşırıq vermişəm, aidiyyəti qurumlar hesablayırlar ki, bu turistlər nə qədər pul xərcləyiblər. Əlbəttə ki, biz bunu həm ödəmə kartları vasitəsilə dəqiq biləcəyik, eyni zamanda, ehtimal olunan pul sərfiyatını da, - bunun da hesablama metodologiyası var, - hər halda bu, milyardlarla manat səviyyəsindədir. Budur, turistlərin gəlişinin ölkə iqtisadiyyatına verdiyi töhfə.

İş yerlərinin yaradılması, xidmət və nəqliyyat sektorlarının inkişafı - bütün bunlar turizmlə bağlıdır. İndi ən inkişaf etmiş ölkələr, hansıların ki, böyük sənaye, kənd təsərrüfatı potensialı var, onlar da hər turist uğrunda mübarizə aparırlar. İnkişaf etmiş ölkələrdə, xüsusilə mənzərəli yerləri çox olan ölkələrdə turistlərin sayı on milyonlarla ölçülür və bundan çox böyük fayda görürlər. Bəzi ölkələrin turizm sektoru aparıcı iqtisadi sektordur. Əlbəttə, bizdə elə deyil. Ancaq bu sektorun inkişafı üçün Formula 1 yarışının xüsusi əhəmiyyəti vardır.

Əlbəttə, Yay Olimpiya Oyunlarına az vaxt qalıb. Hazırlıq son mərhələdədir. Əminəm ki, Azərbaycan idmançıları Tokio Olimpiya Oyunlarında Vətənimizi ləyaqətlə təmsil edəcəklər və bizim bayrağımız qaldırılacaq, himnimiz səslənəcək.

Mən bir daha bütün idmançıları, yüksək nəticələr qazanmış idmançıları nailiyyətləri münasibətilə təbrik edirəm. Azərbaycanın bütün idman ictimaiyyətinə yeni uğurlar, yeni qələbələr arzulayıram. Sağ olun.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin Dünya azərbaycanlılarına müraciəti

Əziz həmvətənlər!

Hörmətli soydaşlar!

Azərbaycan xalqının milli-mənəvi bütövlüyünü təcəssüm etdirən 31 Dekabr – Dünya Azərbaycanlılarının Həmrəyliyi Günü münasibətilə sizi ürəkdən təbrik edir, hər birinizə ən səmimi arzu və diləklərimi yetirirəm.

İlk dəfə ulu öndər Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə qeyd olunmuş bu tarixi gün xarici ölkələrdə məskunlaşıb yaşayan milyonlarla soydaşımızın azərbaycançılıq məfkurəsi ətrafında sarsılmaz birliyinin və Vətənə sədaqətinin rəmzi kimi hər il xalqımız tərəfindən ruh yüksəkliyi ilə bayram edilir.

Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra yaxın keçmişimizin bir çox tarixi sınaq anlarında mütəşəkkil birlik və həmrəylik nümayiş etdirərək, bütün sahələrdə böyük inkişafa və uğurlara nail olmuşdur.

Bu gün Azərbaycan dövləti müstəqil daxili və xarici siyasəti, artan beynəlxalq nüfuzu, iqtisadi, siyasi və hərbi gücü ilə yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoymuşdur. Bir çox qlobal transmilli və regional layihələrin təşəbbüskarı və iştirakçısı olan ölkəmiz dünyanın enerji təhlükəsizliyinə sanballı töhfələr verməklə, regionda mühüm tranzit və logistika mərkəzinə çevrilmişdir. Zəngin təbii resurslarımız və iqtisadi potensialımız Azərbaycanın geostrateji mövqelərinin daha da güclənməsinə etibarlı zəmin yaradır və biz bu istiqamətdə ardıcıl siyasətimizi davam etdirəcəyik.

Sosial-iqtisadi, siyasi-hüquqi sahələrdə və dövlət idarəetməsində həyata keçirilən sistemli islahatlar, milli müstəqillik ideallarına sadiq, müasir dünyagörüşlü gənclərimizin bu prosesə daha fəal cəlb edilməsi bizi inamla qarşıya qoyduğumuz inkişaf strategiyasının hədəflərinə yaxınlaşdırmaqdadır. Uğurlu siyasətin nəticəsidir ki, ölkədə möhkəm ictimai-siyasi sabitlik və milli-mənəvi həmrəylik təmin edilmiş, insanlarımızın maddi rifahı əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşmışdır.

Dünyanın ayrı-ayrı bölgələrində mürəkkəb etnosiyasi proseslərin, din və məzhəb qarşıdurmalarının, humanitar fəlakətlərin baş verdiyi bir vaxtda Azərbaycan sabitliyin, etnik-dini tolerantlığın və multikultural ənənələrin qorunub saxlanıldığı unikal məkandır. Müasir dövrdə insanları narahat edən sülh və təhlükəsizlik məsələlərinin, sivilizasiyalararası dialoq problemlərinin müzakirə edildiyi bir çox mötəbər beynəlxalq tədbirlərə, o cümlədən Dünya dini liderlərinin II Sammitinə, Qoşulmama Hərəkatına üzv ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının XVIII Zirvə Görüşünə ev sahibliyi etməsi və növbəti üç ildə bu Hərəkata sədrliyin Azərbaycan Respublikasına keçməsi dövlətimizin beynəlxalq nüfuzunun bariz nümunəsidir. Təsadüfi deyil ki, bu gün dünyanın ən gözəl şəhərləri sırasında yer alan paytaxtımız Bakı qlobal miqyasda sülhün və əmin-amanlığın təminatı üçün önəmli çağırışlar mərkəzinə çevrilmişdir.

Dahi Azərbaycan şairi İmadəddin Nəsiminin 650 illik yubileyi münasibətilə Azərbaycanda “Nəsimi İli”nin elan edilməsi ictimai-mədəni həyatımızın builki əlamətdar səhifələrindən biridir. “Nəsimi İli” çərçivəsində ölkəmizdə və onun hüdudlarından kənarda keçirilmiş rəngarəng tədbirlər Azərbaycan mədəniyyətinin ümumbəşəri əhəmiyyətinin daha bir nümayişi olmuşdur.

Ermənistan–Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ədalətli həlli və ərazi bütövlüyümüzün bərpası taleyüklü bir vəzifə olaraq qarşıda durur. Dövlətimizin iqtisadi-hərbi qüdrəti, beynəlxalq aləmdə getdikcə güclənən mövqelərimiz və fəal siyasi-diplomatik səylərimiz bu ağrılı problemin Azərbaycanın milli maraqlarına uyğun həlli üçün səfərbər edilmişdir. Son illər ordumuzun cəbhədə qazandığı uğurlar da göstərir ki, əzəli və əbədi Azərbaycan torpağı Qarabağın düşmən tapdağından azad ediləcəyi və tarixi ədalətin zəfər çalacağı gün uzaqda deyildir.

Azərbaycan Respublikası hazırda özünün parlaq və davamlı inkişaf dövrünü yaşayır. Dünyanın müxtəlif guşələrində məskunlaşan, lakin qəlbi daim Azərbaycan eşqi ilə döyünən soydaşlarımız da bu tarixi prosesdən kənarda deyil və onların xalqımızın tərəqqisində, Azərbaycan həqiqətlərinin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması işində təqdirəlayiq xidmətləri yüksək qiymətləndirilməlidir.

Ümidvaram ki, harada yaşamalarından asılı olmayaraq, soydaşlarımız məskunlaşdıqları ölkələrin həyatına inteqrasiya ilə yanaşı, öz milli kimliyini, mənəvi-əxlaqi dəyərlərini, tarixi Vətənlə bağlılığı qoruyacaq, Azərbaycanın bu günü və aydın sabahı naminə əməl və əqidə birliyi, sarsılmaz həmrəylik nümayiş etdirəcəklər. Xarici ölkələrdəki çoxsaylı diaspor təşkilatlarımızın gələcəkdə də əzmkar iradə və yüksək vətənpərvərliklə bu amallar uğrunda çalışacağına, xalqımızın və dövlətimizin şərəfli adını daim uca tutacağına inanıram.

Bu yolda hamınıza uğurlar, cansağlığı, ailələrinizə xoşbəxtlik və firavanlıq arzulayıram.

Bayramınız mübarək olsun!

DÖVLƏT İDARƏÇİLİYİ
PUBLIC ADMINISTRATION

UOT 323; UOT 32:93/94; UOT 32(092)

ELMAN NƏSİROV
Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin deputatı,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının Siyasi Araşdırmalar İnstitutunun direktoru, siyasi elmlər doktoru, professor
e-mail: elmannasirov@yahoo.co.uk

İLHAM ƏLİYEV – DÜNYA SƏVİYYƏLİ İSLAHATÇI PREZİDENT

"Biz Azərbaycanı müasir, sürətlə inkişaf edən, şəffaflığı öz siyasətində bayraq edən ölkə kimi görmək istəyirik və buna nail olacağıq. Heç kim bu işdə bizə mane ola bilməz"

İlham Əliyev
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Tarix şəxsiyyətlər yetişdirir. Bu, aksiomdur. İsbata ehtiyacı olmayan digər həqiqət də ondan ibarətdir ki, şəxsiyyətlər də tarix yaradır. Burada qarşılıqlı asılılıq mövcuddur. Bu asılılığın unikallığı ondadır ki, tarix özünün mürəkkəb çağlarını yaşayarkən daha səxavətli olur. Dühalar doğulur. Onlar da tarixə borclu qalmırlar. Missiyaları xilaskarlıq olur. Tarixin, dövlətin və millətin xilaskarı missiyası. Həmin missiyanı müasir Azərbaycan dövlətçiliyi tarixində Ümummilli lider Heydər Əliyev yerinə yetirdi. Zəmanəmizin dühası ilk növbədə Azərbaycanın itirilmiş dövlətçiliyini bərpa etdi, ölkəni permanent xaos vəziyyətindən çıxartdı, vətəndaş müharibəsinin qarşısını aldı, ölkədə milli intibaha nail oldu, bütün sahələrdə dinamik inkişaf tendensiyalarının əsasını qoydu. Azərbaycanda siyasi sabitlik və inkişaf dövrü başlandı. Azərbaycan xalqı dövlətçilik qarşısında müstəsna və misilsiz xidmətlərinə görə Heydər Əliyevə əbədi olaraq minnətdardır. Həm də ona görə minnətdardır ki, Ulu öndərin şah əsəri olan müstəqil Azərbaycan artıq 16 ildir ki, etibarlı əllərdədir, davamlı və dinamik inkişaf tempinə malikdir. Zəmanəmizin dühasından "Ona özüm qədər inanıram və gələcəyinə böyük ümidlər bəsləyirəm",-qiymətini alan Prezident İlham Əliyev Azərbaycanın bugünkü və gələcək inkişafının təminatçısıdır. Cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan son 16 il ərzində özünün milli dövlət quruculuğu və idarəçiliyinin növbəti şərəfli mərhələsini yaşayır.

Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan tarixinə yeni missiya ilə qədəm qoymuşdur. Bu missiyanın fəlsəfəsi daha əvvəl «Əsl siyasət konkret, real iş görməkdən ibarətdir» deyərək ictimai fəaliyyətə başlayan cənab İlham Əliyevin 16 il öncə söylədiyi «Mən hər bir Azərbaycan vətəndaşının Prezidenti olacağam, hər bir Azərbaycan vətəndaşının qayğı və problemlərinin həlli yolunda bütün bacarıq və qabiliyyətimi əsirgəməyəcəyəm» fikirləri ilə real məzmun kəsb etməyə başladı.

Bu mərhələnin başlanğıc nöqtəsi 2003-cü il 15 oktyabr tarixli prezident seçkilərində cənab İlham Əliyevin xalqın mütləq əksəriyyətinin səsini toplayaraq (76,86%) dövlətin ali rəhbəri seçilməsi ilə qoyuldu. Prezidentliyinin ilk 5 ili ərzində İlham Əliyevin dövlətçiliyimiz tarixində yeni missiyasının həll etməli

olduğu vəzifələrə Azərbaycanda bir çadır şəhərçiyinin belə qalmayacağı, məcburi köçkünlərin sosial müdafiəsinin təşkilinin əsas məsələ olacağı, yoxsulluğun aradan qaldırılması üçün daha səmərəli tədbirlər görüləcəyi, 600 min yeni iş yerinin açılması istiqamətində qısa zamanda real nəticələr əldə olunacağı, regionların iqtisadi inkişafı və aqrar islahatların ikinci mərhələsi ilə bağlı dövlət proqramları hazırlanacağı, sahibkarlığa dövlət qayğısının artıralacağı, transmilli layihələr çərçivəsində ölkənin yeni infrastrukturunun yaradılmasına nail olunacağı və s. daxil idi. İlham Əliyevin prezidentlik fəaliyyətinin qeyd edilən dövrü ərzində sadalanan bütün istiqamətlər üzrə nəzərəçarpacaq nailiyyətlər əldə olundu. 610 min yeni iş yerinin açılması, neft gəlirlərindən istifadə olunmaqla qeyri-neft sektorunun inkişaf etdirilməsi, sahibkarlığın inkişafına əlverişli şərait yaradılması, əhalinin aztəminatlı hissəsinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi, hər bir azərbaycanlı ailəsi üçün rifahın və təhlükəsizliyin təmin edilməsi, dövlət strukturlarının işinin səmərəli, dünya standartlarına uyğun şəkildə qurulması, rəhbər işçilərin məsuliyyətinin artırılması, milli birliyin və həmrəyliyin möhkəmləndirilməsi, beynəlxalq standartlara cavab verən demokratik parlament seçkilərinin keçirilməsi, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin beynəlxalq hüquq prinsiplərinə uyğun, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həllinə imkan verən müstəqil xarici siyasət kursunun yeridilməsi, Avropa və dünya strukturlarına inteqrasiyanın davam etdirilməsi həmin siyasətin real göstəriciləri hesab oluna bilər.

Növbəti seçkilərdə də xalqın mütləq əksəriyyətinin etimadı nəticəsində prezident seçilən İlham Əliyev iqtisadiyyatın bundan sonra da inkişaf etdirilməsi, siyasi islahatların keçirilməsi və ölkənin modernləşdirilməsini ölkəmizin qarşısında duran başlıca vəzifələr kimi müəyyənləşdirdi. İqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, siyasi islahatlar, modernləşmə, enerji sektorunda asılılığın azaldılması, təhsil və güclü sosial siyasət ölkəmizin strateji xətti olaraq irəli sürüldü. Optimal məqsəd və vəzifələrin müəyyən edilməsi və onların yerinə yetirilməsi yollarının düzgün tapılması nəticəsində Azərbaycan hətta dünya iqtisadi-maliyyə böhranı illərində analoqu olmayan iqtisadi inkişaf tempinə nail ola bildi. Bu inkişaf kursu sistemli və davamlı xarakter kəsb edir.

Sabitlik, təhlükəsizlik və inkişaf bu mərhələni xarakterizə edən əsas meyarlardır. Sözün həqiqi mənasında son 16 il ərzində ölkəmizdə sabitlik və əmin-amanlıq hökm sürməkdədir. Azərbaycan bü gün müsəlman dünyasında bir sabitlik adası kimi məşhurdur. Təkcə sabitliyin olmaması kifayətdir ki, dövlət xaos və anarxiyaya yuvarlansın. Qonşu regionlarda və dünyada baş verən qanlı münaqişələr, toqquşmalar, müharibələr, risqlər və təhdidlər fonunda ölkəmizdə həyat tərzinə çevrilmiş sabitlik mühiti bizim tarixi nailiyyətimiz və sərvətimizdir. Sabitliyimiz təhlükəsizliyimizi şərtləndirir. Sabitlik və təhlükəsizliyimizin təminatçısı Azərbaycan xalqı və onun hakimiyyətlə olan monolit birliyidir. Səfərbər olunmuş cəmiyyət və vətəndaş həmrəyliyidir. Bu birliyin kökündə dayanan əsas amil xalqın Prezident İlham Əliyevə olan inamı, etimadı və etibarı ilə bağlıdır. Prezidentin xalqının sevgisini qazanmasını şərtləndirən əsas amil isə, onun hər hansı beynəlxalq siyasi dairənin və ya böyük dövlətin diqtəsi altında deyil, məhz öz xalqının mənafeyindən irəli gələn bir siyasəti həyata keçirməsidir.

Bu yolda iqtisadi müstəqillik həlledici amildir. İqtisadi müstəqilliyimiz siyasi müstəqilliyimizi şərtləndirir. Fikrimizi nəzəri mülahizələr, konkret faktlar və arqumentlərlə əsaslandırmağa çalışaq.

Bu, bir həqiqətdir ki, Prezident İlham Əliyev tərəfindən iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, siyasi islahatlar, modernləşmə, enerji sektorunda asılılığın minimuma endirilməsi, təhsil və güclü sosial siyasət ölkəmizin strateji xətti olaraq müəyyən edilmişdir. Optimal məqsəd və vəzifələrin müəyyən edilməsi və onların yerinə yetirilməsi yollarının düzgün seçilməsi nəticəsində Azərbaycan hətta dünya maliyyə-

iqtisadi böhranı illərində belə analoqu olmayan iqtisadi inkişaf tempinə malik olmuşdur.

2003-cü ildən indiyədək ölkəmiz öz müstəqilliyini daha da möhkəmləndirmiş, sosial-iqtisadi, siyasi-diplomatik və hərbi quruculuq sahələrində çox böyük uğurlara imza atmışdır. Ölkə iqtisadiyyatı 3,2 dəfə, qeyri-neft iqtisadiyyatı 2,8 dəfə, sənaye 2,6 dəfə, kənd təsərrüfatı 1,7 dəfə, qeyri-neft ixracı 4,1 dəfə artmışdır [1]. 2004-cü ildə ölkənin valyuta ehtiyatları 1,8 milyard dollar təşkil edirdisə, hal-hazırda bu göstərici 50 milyard dolları ötmüşdür. Bu illər ərzində ərzində ölkə iqtisadiyyatına 270 milyard dollardan artıq sərmayə qoyulmuşdur ki, bunun da təxminən yarısının xarici investisiyalar təşkil edir [2].

Cənab İlham Əliyev hələ 16 il əvvəl bəyan etmişdi ki, prezident seçiləcəyi təqdirdə regionların inkişafına prioritet məsələ kimi baxacaqdır. Prezident İlham Əliyevin bu istiqamətdə atdığı mühüm addımlar onun sözü ilə əməlinin eyni gücə malik olduğunu növbəti dəfə təsdiqlədi. Regionların sosial-iqtisadi inkişafı ilə bağlı artıq 3 Dövlət Proqramı qəbul olunmuş və onların uğurlu icrası təmin edilmişdir. Növbəti 4-cü Dövlət Proqramının icrasına başlanılmışdır. İlk növbədə infrastruktur layihələrin icrasına start verilmişdir. Bu, bir həqiqətdir ki, energetika hər bir dövlətin iqtisadiyyatının bel sütunudur. Təsadüfi deyildir ki, cənab İlham Əliyev ölkəmizdə elektrik stansiyalarının mövcud olmasına "dövlətimizin uğurlu və sürətli inkişafının əsas amili kimi" yüksək qiymət vermişdir. 2003-cü ildən bəri 30 elektrik stansiyası tikilmişdir. Bu stansiyaların generasiya gücü 2500 meqavata bərabərdir. Məlumat üçün onu da qeyd edək ki, 2004-cü ilədək Azərbaycanda 9 elektrik stansiyası var idi və ölkəmiz elektrikə olan tələbatı əsasən idxal hesabına ödəyirdi. Hazırda isə özümüzü elektrik enerjisi ilə tam təmin edir və onun ixracını həyata keçiririk. Bu məqsədlə həm ölkə ərazisində, həm də 3 qonşu ölkə ilə – Rusiya, İran və Gürcüstanla elektrik xəttlərini birləşdirmişik. Gürcüstan vasitəsilə Türkiyəyə də elektrik enerjisinin ixracı imkanları yaranmışdır. Bu il elektrikm stansiyalarının generasiya gücünün 2900 meqavata çatdırılması nəzərdə tutulur [1].

2004-cü ildə ölkədə qazlaşdırmanın səviyyəsi cəmisi 51% təşkil edirdisə, hal-hazırda bu göstərici 95%-ə yaxınlaşmışdır. Bütün şəhərlər 100% qazla təmin edilmişdir [1].

16 il əvvəl ölkəmizdə əhalinin fasiləsiz olaraq içməli su ilə təminatı 26% səviyyəsində idi. Hazırda bu göstərici 67%-i ötübdür. Bakida 81%, bölgələrdə isə analoji göstərici 43%-ə bərabərdir. Bu sahəyə də perspektivdə böyük sərmayə qoyuluşu nəzərdə tutulur [1].

Oğuz-Qəbələ-Bakı kimi nəhəng su kəməri çəkilmiş, Ceyranbatanda dünyanın ən nəhəng sutəmizləyici qurğusu tikilib istifadəyə verilmişdir. Bu gün bu qurğudan çıxmaqla əhaliyə verilən sular keyfiyyətinə görə Dünya Səhiyyə Təşkilatının standartlarına tam cavab verir.

Ölkəmizdə 16 il ərzində geniş meliorativ tədbirlər həyata keçirilmiş, Taxtakörpü, Şəmkirçay, Göytəpə və Tovuzçay kimi 4 iri su anbarı tikilmişdir. Son illər ərzində hər il təxminən 100 min hektardan çox suvarılmayan torpaqlara su xəttləri, kanallar çəkilmişdir.

Yol çəkilişi həm iqtisadi, həm də sosial layihədir. Son 16 il ərzində bu istiqamətdə çox böyük uğurlara imza atılmışdır. Təqribən 15 min km yol çəkilmişdir. 2017-ci ildə şərti olaraq "40 yol" adlandırılan layihə çərçivəsində 500-dən çox kəndin keyfiyyətli yola olan tələbatı ödənilmişdir. Möhtərəm Prezident İlham Əliyev sosial yönümlü dövlətin formalaşması və inkişafı kursunu həyata keçirir. Bu siyasətin mərkəzində Azərbayvcan vətəndaşı və onun sosial rifahı dayanır. Həmin siyasətin sayəsində ölkəmizdə işsizlik 5%, yoxsulluq isə 5,4%-ə enmişdir. Təsadüfi deyildir ki, 2020-ci lin dövlət büdcəsində də sosial xərclər bütün xərclərin 38, 5%-ni təşkil edir [3].

Ölkəmiz nümunəvi ictimai və sosial xidmət sahələrində innovativ yanaşmaları ilə dünyanın bir çox dövlətlərini qabaqlayır. Həmin nümunəvi xidmətin ən bariz nümunəsi olaraq ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin təşəbbüsü isə 2012-ci ildə Azərbaycan Res-

publikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar Agentliyinin təsis edilməsini və onun himayəsi altında fəaliyyət göstərən "ASAN xidmət" mərkəzlərini qeyd edə bilərik. Bu günədək ölkə üzrə "ASAN xidmət" mərkəzlərinə daxil olan müraciətlərin sayı 35 milyona yaxındır. 2019-cu ilin 9 ayı ərzində keçirilən rəy sorğularına əsasən vətəndaşların xidmətlərdən məmnunluq əmsalı 99,4 faiz təşkil edib. Bu baxımdan "ASAN xidmət"in Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 2015-ci il Dövlət Xidmətləri Mükafatına layiq görülməsi də təsadüfi sayılmamalıdır.

Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi siyasətin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı və onu sosial rifahı dayanır. Dövlətimizin siyasəti sosial yönümlüdür və əhalinin həssas qruplarına xüsusi diqqəti ilə seçilir. Eyni məntiqlə Prezident İlham Əliyev şəhid ailələri, müharibə veteranları və əlillərinə daim xüsusi qayğı ilə yanaşır. 2018-ci il 11 aprel tarixində keçirilən president seçkilərində növbəti qələbə qazandıqdan sonra cənab İlham Əliyevin imzaladığı ilk Fərmanın – 2018-ci il 19 aprel tarixli Fərmanın şəhid vərəsələrinə birdəfəlik ödəmənin (11 min manat) verilməsi ilə bağlı olması həssas qrupların sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinin onun növbəti prezidentlik dövründə də siyasətinin başlıca istiqamətlərindən olduğunu təsdiq etdi [4]. 2019-cu il 28 yanvar tarixli fərman isə birdəfəlik ödəmə verilməsi nəzərdə tutulan şəhid vərəsələrinin əhatə dairəsinin genişlənməsinə səbəb oldu. Beləliklə, hər iki fərmanın icrası olaraq, 12268 şəhidin vərəsələrinə ödəmə verilməsi (bunun üçün 135 milyon manat vəsait ayrılıb) nəzərdə tutulub [5]. Ötən ilin noyabrın əvvəllərindən artıq 6200-ə yaxın şəhidin vərəsəsinə birdəfəlik ödəmənin verilməsinə dair qərar qəbul olunub. 2019-cu il ərzində digər vərəsələr də birdəfəlik ödəmə ilə təmin ediləcəklər. 28 yanvar 2019-cu il tarixli Sərəncamla şəhid ailələri və Qarabağ müharibəsi əlilləri üçün mənzillərin alınması məqsədilə 35 milyon manat ayrıldı. "2019-cu il sosial inkişaf, əhalinin sosial müdafiəsi baxımından başqa illərdən fərqlənən il olacaqdır", deyə bəyan edən Prezident cənab İlham Əliyevin bu sözləri onun uğurlu sosial islahatlar paketinin nailiyyətləri kimi, əhalinin rifah halının yaxşılaşdırılması sahəsində cari ilin ötən dövründə ciddi addımların atılması ilə real təsdiqini tapıb [5].

Prezident cənab İlham Əliyevin sosial islahatlar paketinin daha bir uğurlu nəticəsi 8 fevral 2019-cu il tarixli Sərəncamla ölkədə minimum əmək haqqının 2019-cu il martın 1-dən orta hesabla 40 faiz artırılaraq 180 manata çatdırılması oldu. 600 min (o cümlədən dövlət sektoru üzrə 450 min, özəl sektor üzrə 150 min) işçinin rifahına ciddi dəstək olan bu artım üçün illik 400 milyon manat əlavə vəsait ayrıldı. Dövlət başçısının imzaladığı 25 fevral 2019-cu il tarixli Sərəncam isə ölkənin sosial həyatında inqilabi addımların davamlı xarakter aldığını göstərdi. Sərəncamla 600 minədək şəxsə, o cümlədən 300 min əlilliyi olan şəxsə yönələn sosial müavinətlərin, Prezidentin aylıq təqaüdlərinin aprelin 1-dən orta hesabla 100 faiz artırılması təmin edildi, əlavə olaraq bir sıra kateqoriyalardan olanlar üçün Prezidentin aylıq təqaüdləri təsis olundu. Sərəncamın icrası üçün əlavə olaraq illik 400 milyon manat ayrılması nəzərdə tutulur ki, bu da sosial müavinət və təqaüdlərin verilməsinə yönələn illik vəsaitin 2 dəfə artırılması deməkdir. Eyni zamanda, 2019-cu il 26 fevral tarixli Sərəncamla [4] məcburi köçkünlər və onlara bərabər tutulan şəxslər üçün aylıq müavinət 50 faiz artırılaraq 60 manata çatdırılmaqla, bu müavinəti alan 500 mindən çox məcburi köçkünün rifahına mühüm dəstək verildi. 14 fevral 2019-cu il tarixli Sərəncamla 110 minədək tələbənin təqaüdlərinin ciddi şəkildə artırılması da təmin olundu. Ölkədə vətəndaşların sosial problemlərinin həllini öz siyasətində prioriet kimi müəyyən edən Prezident cənab İlham Əliyevin 28 fevral 2019-cu il tarixli Fərmanı [4] devalvasiyanın təsirlərini aradan qaldırmağa və problemli kreditlərin həllinə də şərait yaratdı. Ölkənin sosial həyatı üçün olduqca mühüm olan, 800 mindən artıq insanın problemli kredit narahatlığını aradan qaldıran bu addım Azərbaycan Prezidentinin yüksək

humanizmini, onun daim ölkə vətəndaşının yanında olduğunu bir daha nümayiş etdirdi. 19 fevral 2019-cu il tarixli Fərman [4] isə istismarına icazə verilməmiş çoxmənzilli yaşayış binalarının sakinlərindən ibarət 350-400 min insanın mənafelərinin təmin olunmasına xidmət etməklə, Azərbaycanın sosialyönümlü dövlət siyasətinin əsasında humanizm prinsipləri dayandığının növbəti təsdiqi oldu.

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, Prezident İlham Əliyevin sosial siyasətinin mərkəzində vətəndaş rifahının təminatı prinsipi dayanır və bu amil ölkəmizdə dayanıqlı iqtisadi inkişafın nəticələrinin, əldə olunan iqtisadi dividendlərin ilk növbədə əhalinin güzəranının yüksəldilməsinə yönəldilməsi, sosial müdafiə sisteminin gücləndirilməsi istiqamətində ardıcıl olaraq mühüm addımların atılmasında real ifadəsini tapır. Bu baxımdan dövlət başçısının yeni sosial paketi kimi təqdim olunan 18 iyun 2019-cu il tarixli sərəncamları, minimum pensiyanın artırılması üçün yeni qanunvericilik təşəbbüsü vətəndaş rifahı naminə atılan mühüm yeni addımlardır. Bu sərancamlardan sonra Azərbaycanda minimum əməkhaqqının məbləği 2019-cu il sentyabrın 1-dən 40 faizədək artırılaraq 180 manatdan 250 manata çatdırılmışdır. Bununla da ölkəmizdə minimum əməkhaqqının məbləğinin yaşayış minimumunu (180 manat) 40 faizədək üstələməsi təmin edilmişdir. Yeni "Minimum aylıq əməkhaqqının artırılması haqqında" Sərəncam ölkədə sosial rifahın yüksəldilməsinin Prezident İlham Əliyevin uğurlu sosial-iqtisadi siyasətinin prioritet istiqaməti olduğunu bir daha təsdiq edir və bu istiqamətdə cari il ərzində artıq ikinci böyük sosial paketin reallaşdırıldığını göstərir. Artımdan sonra Azərbaycan Respublikasında minimum əməkhaqqı MDB ölkələri arasında alıcılıq qabiliyyətinə görə 1-ci yerdə qərarlaşmışdır. Orta aylıq pensiya həcminə görə isə 3-cü yerdədir [4].

Beləliklə, ötən dövr ərzində Prezident cənab İlham Əliyevin sosial islahatlar paketi 4 milyon 200 min vətəndaşın rifahında əhəmiyyətli rol oynayan mühüm addımların atılmasına imkan verdi. Bu addımlar büdcə xərclərinin əlavə olaraq 3,7 milyard manat artmasını şərtləndirdi.

Ölkə əhalisinin ən həssas təbəqəsi olan, doğma yurdlarından didərgin salınmış soydaşlarımıza diqqət və qayğı, onların qarşılaşdıqları problemlərin aradan qaldırılması dövlət siyasətinin prioritetini təşkil edir.

2003-cü ildən bu günədək Prezident İlham Əliyev qaçqınların və məcburi köçkünlərin həyat şəraitinin yaxşılaşdırılması, onların məşğulluğunun təmin edilməsi ilə bağlı 70-dən çox fərman və sərəncam imzalamış, bir çox proqramlar qəbul edilmişdir. Dövlət səviyyəsində bu istiqamətdə atılan addımlarla yanaşı, Heydər Əliyev Fondu da fəaliyyətində qaçqın və məcburi köçkünlərin problemlərinin həllinə xüsusi diqqət yetirir.

Bütövlükdə, Prezident İlham Əliyevin rəhbərlyi ilə bu fəaliyyət iki istiqamətdə aparılır. Birincisi, Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin siyasi həlli tapılanadək müvəqqəti olaraq məcburi köçkünlərin mənzil-məişət şəraitinin yaxşılaşdırılması, məşğulluğunun təmin edilməsidir. Bu sahədə aparılan işlər nəticəsində artıq 300 min qaçqın və məcburi köçkün yeni mənzillərə köçürülmüşdür, 103 yeni qəsəbə salınmışdır. Son bir ildə Bakı, Sumqayıt şəhərlərində, Abşeron rayonu ərazisində 5 yeni yaşayış kompleksi istifadəyə verilmişdir. 2018-ci ildə 5800-dən çox məcburi köçkün ailəsinin mənzil-məişət şəraiti yaxşılaşdırılmışdır. Cari ildə isə Bu il 6 mindən çox məcburi köçkün ailəsinə yeni mənzillərin verilməsi nəzərdə tutulmuşdur [4]. Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə ilk dəfə olaraq, özəl sektorun vəsaiti hesabına Bakı şəhərinin Qaradağ rayonu ərazisində 1026 mənzilli "Qobu Park" və 1300 yerlik "Qobu Park-2" yaşayış kompleksi inşa olunaraq istifadəyə verilmişdir [6]. Görülən fəaliyyətin nəticəsi olaraq, 16 il ərzində məcburi köçkünlər arasında yoxsulluq həddi 75 faizdən 12 faizədək azalmışdır.

Digər istiqamət isə dövlət qurumları və beynəlxalq təşkilatların iştirakı, onların rəy və təklifləri, beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla

"Böyük Qayıdış" proqramının hazırlanmasıdır. Bu istiqamətdə atılan ilk iki addım kimi, Cocuq Mərcanlı kəndini və əvvəllər Dağlıq Qarabağın inzibati ərazisi olmuş Tərtər rayonunun Şıxarx qəsəbəsini göstərmək olar. Dövlətin məqsədi odur ki, "Böyük Qayıdış" proqramı tam icra olunsun. Əminik ki, Prezident, Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə bu məsələ tam həllini tapacaq. Məcburi köçkünlər beynəlxalq hüquqda təsbit olunduğu kimi, könüllü surətdə və ləyaqətlə öz torpaqlarına qayıtmaq hüquqlarından istifadə edəcəklər.

Bu xeyirxah missiya-məcburi köçkün və qaçqınlara xüsusi həssaslıq və qayğı ilə yanaşılması siyasəti Prezident İlham Əliyevin ən yaxın məsləkdaşı, Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyeva tərəfindən də uğurla həyata keçirilir. Onun Birinci vitse-prezident təyin edildikdən sonra ilk görüşünü məcburi köçkünlərlə keçirməsi də bu qəbildən olan insanlara diqqət və qayğıdan xəbər verir. Məlum olduğu kimi, 2017-ci il martın 9-da Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti xanım Mehriban Əliyevanın sədrliyi ilə Bakı və Sumqayıt şəhərlərinin yataqxanalarında müvəqqəti məskunlaşmış qaçqın və məcburi köçkün ailələrinin köçürülməsinə həsr olunmuş müşavirə keçirilmişdi [7]. İlk müşavirənin, məcburi köçkünlərin sosial problemlərinə həsr edilməsi doğma yurdlarından didərgin salınmış soydaşlarımızda ata-baba ocaqlarına qayıdacaqlarına böyük inam yaratmışdır.

"Bilirsiniz, düşünürəm ki, rəhbərin mütləq, quru insan olması ideyası da müəyyən dərəcədə stereotipdir. Məsuliyyətli – bəli, prinsipial – bəli, iradəli – bəli. Quruluq, sərtlik vacib keyfiyyət deyil. Mənim üçün insanlarla işləmək bacarığı, sənin baxışlarını prinsipcə bölüşən, sənin ardınca getməyə hazır olan həmfikirlər komandası yaratmaq bacarığı daha vacibdir. Çünki onlar anlayırlar ki, sənin işlərin xeyirxahlığa yönəlib. Çox vacibdir ki, bəyan və elan edilənlər həqiqətən baş verənlərlə üst-üstə düşsün. Çünki insanlar hər şeyi görürlər, hər şeyi anlayırlar",- [8] deyən Mehriban xanım Əliyeva öz çoxtərəfli fəaliyyəti ilə üzərinə düşən olduqca mühüm vəzifələrin öhdəsindən məhz böyük məsuliyyəti, prinsipiallığı və iradəsi hesabına layiqincə gəlir. İnsanlarda ləyaqət, intellekt və mehribanlıq kimi 3 vacib keyfiyyəti xüsusi olaraq dəyərləndirən ölkənin Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva özü həmin uca insani dəyərlərin daşıyıcısı olaraq ölkə və beynəlxalq ictimai fikirdə olduqca yüksək reytinqə malikdir. 2017-ci ilin 28 fevral tarixində Rusiyanın nüfuzlu "Rossiya-24" kanalına müsahibəsində bu xüsusda haqlı olaraq vurğulayır ki, "Üzərimə düşən məsuliyyət olduqca böyükdür. Mən Prezidentin etimadını doğrultmalıyam və ən başlıcası isə inamı, ümidi olan insanların etimadını doğrultmalıyam." [8]. Hörmətli Mehriban xanım Əliyeva bu gün xoşbəxtdir ki, xalqın ümidini və inamını şərəflə doğruldur, öz misilsiz fəaliyyəti ilə ilə Prezident İlham Əliyevin gücünə güc qatır. Bu həqiqəti Xalqımız və Prezidentimiz görür və dəyərləndirir. Bu baxımdan cənab İlham Əliyevin dekabrın 20-də Sankt-Peterburqda MDB dövlət başçılarının qeyri-rəsmi görüşü çərçivəsində Sankt-Peterburq şəhərində fəaliyyət göstərən diaspor təşkilatlarımızın rəhbərləri ilə görüşündə hörmətli Mehriban xanım Əliyevanın dövlətçiliyimiz qarşısında, xüsusən də Azərbaycan-Rusiya əlaqələrinin inkişafı sahəsində göstərdiyi müstəsna xidmətlərinə verdiyi yüksək qiymət təsadüfi sayılmamalıdır: "Bu il Mehriban xanımın Rusiyaya çox uğurlu rəsmi səfəri baş tutdu. Səfər çox yüksək səviyyədə təşkil edildi. Prezident Vladimir Vladimiroviç Putin ilə görüşü, Prezident tərəfindən Mehriban Əliyevaya "Dostluq" ordeninin təqdim edilməsi, əlbəttə ki, böyük hadisədir. Biz bilirik ki, Rusiyanın Prezidenti prezident olmayan şəxsləri çox nadir hallarda qəbul edir. Bu istisna hal Rusiya Prezidentinin Azərbaycana münasibətinin təzahürüdür. Azərbaycanda da Rusiya Prezidentinə böyük hörmət var. İkitərəfli əlaqələrin inkişafında prezidentlərin, əlbəttə ki, xüsusi rolu vardır. Mehriban xanımın səfər çərçivəsində həm Baş

Nazirlə, həm də Federasiya Şurasının sədri ilə görüşləri olubdur. Əlbəttə ki, Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisində "Azərbaycan" pavilyonunun yenidən açılması tarixi hadisədir." [9]

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycanın qazandığı iqtisadi uğurlar beynəlxalq hesabatlarda da yüksək qiymətləndirilir. Dünya Bankının son "Doing Business" hesabatında ölkəmiz əlverişli biznes mühitinin formalaşması səviyyəsinə görə dünyada 25-ci mövqedədir. Həmin hesabatda ölkəmiz dünyanın ən islahatçı 20 ölkəsi sırasında yer almışdır. Olduqca yüksək nəticələrdir.

Davos Ümumdünya İqtisadi Forumunun son hesabatında ölkəmizlə bağlı əks olunan rəqəmlər bir daha sübut edir ki, Azərbaycan müasirləşən və sürətlə inkişaf edən ölkədir. Belə ki, hesabatda göstərilir ki, Azərbaycan mütəşəkkil cinayətkarlığa qarşı mübarizə səviyyəsinə görə dünyanın 141 ölkəsi arasında 18-ci yerdədir. Polis orqanlarına əhali tərəfindən inamın səviyyəsinə görə isə 30-cu mövqedədir. Hökumətin, yəni dövlətin və rəhbərliyin uzunmüddətli strategiyasına görə isə dünyada 10-cu yeri tutur. Prezident İlham Əliyevin təbirincə desək, "Bu onu göstərir ki, düşünülmüş uzunmüddətli siyasət Azərbaycanda ən yüksək səviyyədə həyata keçirilir." Rəhbərliyin islahatlara meyllilik səviyyəsinə görə isə ölkəmiz dünyada olduqca yüksək 5-ci yerə layiq görülmüşdür. Mülkiyyət hüquqlarının qorunmasına görə 37-ci, nəqliyyat infrastrukturuna görə, 31-ci, yol infrastrukturuna görə 27-ci, dəmir yollarının səviyyəsinə görə 34-cü, biznesə başlamaq baxımından 8-ci və elektrik enerjisinə əlçatanlıq səviyyəsinə görə dünyada 2-ci mövqeni qazanması Azərbaycanın sürətli və dinamik inkişafını xarakterizə edən göstəricilərdir [4]. Bu uğurlar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin həyata keçirdiyi sosial-iqtisadi siyasətin alternativsiz olduğunu və aparılan islahatların cəmiyyətin bütün təbəqələrinin, mənafelərini əks etdirdiyini bir daha göstərir.

Tarixinin ən böyük 2020-ci il dövlət büdcəsində gəlirləri 24,1 milyard manat, xərcləri isə 26,9 milyard manat təşkil edən ölkəmizdə gələn il üçün 3% iqtisadi artım nəzərdə tutulur. Qeyri-neft sektorunda isə bu artımın 3,8% olacağı proqnozlaşdırılır. Müqayisə üçün qeyd edək ki, ölkəmizin 2019-cu ilin 9 ayının sosial-iqtisadi inkişaf yekunlarına görə, qeyri-neft sektorunda artım 3%-dən, qeyri-neft sənayesində isə 15%-dən çox təşkil etmişdir [10]. Xarici borc ÜDM-nin 17%-ni təşkil etmişdir. Bu yüksək göstəriciyə görə, Azərbaycan dünya miqyasında 9 yerdə dayanır. Kənd Təsərrüfatında artımın 7%-ə bərabər olması bir daha təsdiqləyir ki, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi və qeyri-neft sektorunun inkişafı strateji xətti real nəticələr verməkdədir. Bu nəticələr cari ilin 19 dekabr tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin yanında pambıqçılıq mövsümünün yekunları və 2020-ci ildə görüləcək tədbirlər ilə bağlı keçirilən müşavirədə [11] konkret faktlarla bir daha təsdiqlənmiş oldu. Bir daha məlum oldu ki, cənab Prezidentin müəllifi olduğu siyasətin mərkəzində Azərbaycan vətəndaşı və onun sosial rifahı dayanır. Bütün atılan addımlar bu məqsədə xidmət edir. Müşavirədə cənab İlham Əliyev vurğuladı ki, "100 min hektarda pambıq əkildi və 294 min ton məhsul götürüldü. Hektardan məhsuldarlıq 29,4 sentner olmuşdur. Yəni, bu, doğrudan da tarixi nailiyyətdir." Xarici bazaralara ixrac edilən Azərbaycan pambığından bu ilin 9 ayı ərzində ölkəmizə 111 milyon dollar gəlir daxil olmuşdur [11]. Nəzərə alsaq ki, cari ilin yanvar-oktyabr ayları ərzində ölkəmizin qeyri neft sektoru üzrə ixracı 1,6 milyard dollar təşkil etmişdir, bu halda pambıq satışından əldə edilən mənfəətin nə qədər böyük olduğunu təxmi etmək olar. Pambıq istehsalı və ixracı təkcə ölkəmiz üçün valyuta axını demək deyildir, bu, ilk növbədə işsizlik probleminin həllinə mühüm töhfə kimi dəyərləndirilməlidir. Bu xüsusda Prezident İlham Əliyevin müşavirədə səsləndirdiyi fikirlər böyük məna kəsb edir: "Hazırda Azərbaycanda 20 rayonda pambıq əkilir və bu rayonlarda 200 minə yaxın insan işlərə cəlb edildi. Yəni, pambıqçılığın bir neçə istiqaməti

var və hər istiqamət üzrə minlərlə, on minlərlə yeni iş yerləri yaradıldı. Təsəvvür edin ki, 20 rayonda 200 minə yaxın iş yerinin yaradılması nə deməkdir. İndi bizim rayonların əhalisi orta hesabla təqribən 100-150 min, maksimum 200 min nəfər təşkil edir. Demək olar ki, hər rayonda orta hesabla on min insan ancaq pambıqçılıqla məşğul olur. Təbii ki, bu rayonlarda işsizliklə bağlı problemlər uğurla həll olunur." [11].

Bu, bir həqiqətdir ki, dövlətin xarici siyasətinin onun daxili siyasətinin davamı olması da mütləq əksəriyyətin inandığı həqiqətlərdəndir. Məsələyə bu prizmadan yanaşdıqda Prezident İlham Əliyevin 16 il ərzində həyata keçirdiyi uğurlu daxili siyasət nəticə etibarilə Azərbaycanın beynəlxalq aləmdə mövqelərinin möhkəmlənməsi mənafeyinə xidmət göstərmişdir. Təkcə daxili siyasətdə deyil, xarici siyasətdə də varislik prinsipi qorunub saxlanılmışdır. Başqa sözlə, Prezidenti İlham Əliyev Ümummilli lider Heydər Əliyevin müəllifi olduğu coxvektorlu və balanslı xarici siyasət kursunu sürətlə dəyişən dünyanın geosiyasi reallıqlarına adekvat olaraq cevik, innovativ və hücum taktikasına əsaslanmaqla davam etdirir. Milli dövlətçilik maraqlarının müdafiəsi həm ikitərəfli, həm də çoxtərəfli formatda həyata keçirilən bu siyasətin başlıca məzmununu təşkil edir. Həmin siyasətin uğurunu təmin edən çoxsaylı parametrlər sırasında birinci mövqedə dayanan amil Prezident İlham Əliyevin beynəlxalq siyasətin aktoru statusuna yüksəlməsi reallığı ilə bağlıdır. Bu statusuna tam adekvat olaraq İlham Əliyev həm daxili, həm də xarici siyasət kursunun həyata keçirilməsi prosesində dərin zəka, iti fəhm, analitik və innovativ düşüncə tərzi, sistemli analiz qabiliyyəti, prinsipiallıq və qətiyyət nümayiş etdirir. Hər dövlət başçısına nəsib olmayan bu unikal şəxsi keyfiyyətlərin daşıyıcı olan Prezient İlham Əliyev harada çıxış etməsindən və mövqe bildirməsindən asılı olmayaraq, şahmat dili ilə desək, həmişə ağ fiqurlarla oynayır və artıq start vəziyyətində qarşı tərəf və ya tərəflər üzərində ilkin üstünlüyünü təmin etmiş olur. Həmin "siyasi şahmat lövhəsi"ndə siyasət qrossmeysterinin-Prezident İlham Əliyevin rəqibinə "mat" elan etməsi labüddür. Bu zaman problemə sistemli və ardıcıl yanaşma tərzi, səlis və məntiqli ifadə üslubu, auditoriya ilə işləmək və onu ələ almaq qabiliyyəti, səs diapazonundan düzgün istifadə məharəti və nəhayət ecazkar cəzbetmə potensialı və bənzərsiz xarizması ilə dövlət başçısı ən qatı siyasi opponentlərini də "tərksilah" etməyə və onları "siyasi hipnoz" vəziyyətinə salmağa müyəssər ola bilir. Dəfələrlə bu həqiqətin şahidi olmuşuq. Həmin həqiqətlərdən bir neçəsi üzərində dayanaraq yuxarıda səsləndirdiyimiz fikir və mülahizələrimizi əsaslandıraq. Məlum həqiqətdir ki, 2009-cu ildə ABŞ başda olmaqla Qərb dövlətlərinin təzyiqi nəticəsində Türkiyə-Ermənistan sərhədlərinin açılması prosesi kritik mərhələyə daxil olmuşdu. Hətta iş o yerə gəlib çatmışdı ki, Qərb siyasi dairələri həmin il aprelin 6-7-də İstanbul şəhərində "Sivilizasiyalar alyansı" adlanan bir tədbir təşkil edib, orada ABŞ-ın yeni prezidenti Barak Obama və Dövlət katibi Hillari Klintonun Prezident İlham Əliyev ilə görüşünü keçirməyi hədəfləmişdilər. Məqsəd bu görüş çərçivəsində Azərbaycanın dövlət başçısının məlum məsələdə tutduğu güzəştsiz mövqeyinə təsir edib, onu istədikləri istiqamətdə dəyişməkdən ibarət idi. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev dünyanın fövqəldövlətinin rəhbəri ilə görüşdən unikal diplomatik manevr hesabına faktiki olaraq imtina etdi. Bununla da hələ 23 yaşında ikən SSRİ Xarici İşlər Nazirliyinin məşhur Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunda diplomatiya ixtisasının incəliklərini tədris etməsinin təsadüfi olmadığını bir daha sübut etdi. Bununla da əslində bütün dünyaya nümayiş etdirdi ki, Azərbaycan öz miqyası etibarilə böyük dövlət olmasa da belə, lakin sözünün mənası və çəkisi, qətiyyəti, iradəsi böyükdür. Prezidenti və xalqı arasındakı birlikdə böyükdür. Son nəticədə, böyük dövlətlər arxasında xalqı dayanan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin siyasi iradəsini nəzərə almaq məcburiyyətində qaldılar. Türkiyə-Ermənistan

sərhədləri bu günə kimi bağlıdır. Onların açılması bağlanmasına səbəb olan amillər aradan qaldırıldıqdan sonra mümkündür. Bu hər iki qardaş dövlətin rəhbərləri olan cənab İlham Əliyevin və cənab Rəcəb Tayyib Ərdoğanın zamanın sınağından şərəflə çıxmış ortaq mövqeyidir.

Prezident İlham Əliyevin bütün diplomatik addımları milli maraqlardan çıxış etməklə zərgər dəqiqliyi ilə hesablanmışdır və bir çox hallarda siyasi opponentlərin intellekti imkan vermir ki, onlara vaxtında düzgün adekvat reaksiya versinlər. Belə unikal və uzağagedən siyasi məqsəd daşıyan addımlardan birini Prezident İlham Əliyev 2011-ci ilin iyun ayında atdı. Azərbaycan Qoşulmamaq Hərəkatına üzv oldu. Bu xəbəri eşidən kimi radikal siyasi ünsürlər hay-həşir qaldırdılar ki, mövcud iqtidar Azərbaycanı Avroatlantik məkana inteqrasiya xəttindən uzaqlaşdırır. Bu az qala dövlətçiliyimizin itirilməsinə bərabərdir və s. Sonralar həmin ünsürlər öz aralarında etiraf etmək məcburiyyətində qalacaqlar ki, İlham Əliyevin bu siyasi gedişinin arxasında dayanan əsl mətləbi vaxtında dərk edə bilməyiblər. Mətləb isə ondan ibarət idi ki, mahir diplomat və dövlət xadimi olan İlham Əliyev Azərbaycanın dünyanın nəhəng universal beynəlxalq təşkilatı olan BMT TŞ-ya üzv olmasını əsas siyasi hədəf kimi müəyən etmişdi. Bu hədəf xarici siyasət fəaliyyətinin çeviklik əmsalının kəskin artımı hesabına reallaşa bilərdi. Bu halda tərkibində 193 dövlətin olduğu BMT-dən sonra sayca ikinci mövqedə dayanan Qoşulmamaq Hərəkatına (QH) (120 dövlət) üzvlük həmin məqsədin reallaşması üçün əlavə və geniş imkanlar pəncərəsi aça bilərdi. Elə belə də oldu. 2011-ci il oktyabrın 24-də BMT TŞ-ya keçirilən seçkilərdə QH üzvləri Azərbaycanın lehinə səs verdilər. Azərbaycan 155 səs ilə iki il müddətinə BMT TŞ-nın qeyri-daimi üzvü seçildi. Azərbaycan Respublikası müstəqilliyinin 20-ci ildönümündə tarixinin növbəti şanlı səhifəsini yazdı. Onun müəllifi boyük intellekt, iradə və qətiyyət sahibi olan Prezident İlham Əliyev idi.

Prezident İlham Əliyevin müəyyən etdiyi müstəqil xarici siyasət kursu dünyada bir-birinə qarşı duran qütblər tərəfindən də müsbət qiymətləndirilir. Azərbaycanın müxtəlif güc mərkəzlərindən bərabər məsafədə mövqe seçməsi, ikitərəfli münasibətlərdə bərabər hüquq, qarşılıqlı hörmət, bir-birinin daxili işlərinə qarışmamaq prinsiplərinə sadiq qalması, eyni zamanda ikitərəfli əməkdaşlığın heç bir halda üçüncü tərəfi hədəfə almaması reallığı beynəlxalq aləmdə dövlətimizə və onun rəhbərinə olan loyal münasibətin formalaşmasını şərtləndirən əsas amillərdir. Bu baxımdan 2017-ci ilin fevral ayında Rusiya Silahlı Qüvvələrinin Baş Qərargah rəisi, general Valeri Gerasimov ilə ABŞ Silahlı Qüvvələrinin Birləşmiş Qərargah Rəisləri Komitəsinin rəhbəri, general Cozef Danfordun, həmin ilin sentyabr ayında general Valeri Gerasimov ilə NATO Hərbi Komitəsinin rəhbəri, general Peti Pavelin, 2018-ci ilin aprel və dekabr aylarıda general Gerasimov ilə NATO-nun Avropadakı Birləşmiş Hərbi Qüvvələrinin Baş komandanı Kertis Skaparatti, 2019-cu ilin iyul ayında Rusiyanın eyni ali hərbi rəhbərliyi ilə NATO-nun Avropadakı Müttəfiq Qüvvələrinin Ali Baş Komandanı Tod Uolters arasında və nəhayət cari ilin noyabr ayında Rusiya Müdafiə nazirinin birinci müavini ordu generalı Valeri Gerasimov və NATO-nun Hərbi Komitəsinin sədri, Aviasiya Baş Marşalı ser Stüart Piç arasında görüşlərin Bakıda keçirilməsi təsadüfi sayılmamalıdır [4]. Beləliklə, Bakı 6-cı dəfədir ki, Rusiya ilə Qərb arasındakı ali hərbi danışıqlara evsahibliyi etmiş oldu. Heç şübhəsiz, bu seçim səbəbsiz deyildir. Əsas səbəb odur ki, Prezident İlham Əliyevin həyata keçirdiyi müstəqil və qətiyyətli siyasət dünyanın əsas güc mərkəzləri tərəfindən ehtiramla qarşılanır.

Məhz iti fəhmi və diplomatik məharəti hesabına Prezident İlham Əliyevin son 16 il ərzində ölkəmizin və eləcə də Avropanın enerji təhlükəsizliyinin təminatı istiqamətində atdığı çoxkombinasiyalı siyasi gedişləri heyranlıq doğurur. Nəzərə alsaq ki, enerji təhlükəsizliyi dünyanın aparıcı dövlətlərinin milli təhlü-

kəsizlik strategiyasının həlledici elementi statusunda çıxış edir. Bu baxımdan bir sıra nüfuzlu ekspertlərin "müasir dünyanın siyasi mənzərəsi daha hərbi bloklara mənsubiyyətlə yox, enerji ehtiyatlarına malik olub-olmamaq bölgüsü ilə müəyyən ediləcək", – fikri təsadüfi sayılmamalıdır. Ulu öndər Heydər Əliyevin müəllifi olduğu neft diplomatiyasını uğurla davam etdirən cənab İlham Əliyev müxtəlif obyektiv və subyektiv çətinliklərin öhdəsindən gələrək 2006-cı ilə "Bakı-Tbilisi-Ceyhan, 2007-ci ildə "Bakı-Tbilisi-Ərzurum" kimi nəhəng neft və qaz marşrutlarının reallaşmasına nail oldu. Dövlət başçısının qeyd etdiyi kimi, "neft kəmərlərinin, xüsusilə Bakı-Tbilisi-Ceyhan neft kəmərinin tikintisi də tarixi hadisə idi. Təkcə ona görə yox ki, ilk dəfə olaraq Xəzər dənizinin nefti Aralıq dənizinin bazarlarına çıxarılırdı. Eyni zamanda, ona görə ki, bu kəmər yeni bir yol, yeni bir dəhliz açdı". Söhbət ilk növbədə "Cənub" qaz dəhlizindən gedir. Onun yaradılması istiqamətində ilk addım olaraq 2011-ci ildə Avropa Komissiyası ilə Azərbaycan arasında Strateji əməkdaşlıq və enerji sahəsində Anlaşma Memorandumu, növbəti ildə isə TANAP-ın çəkilişinə dair Azərbaycan və Türkiyə arasında tarixi saziş imzalandı. Bu prosesdə ən əsas həlqələrdən biri sərmayə qoyuluşu ilə bağlı idi. 2013-cü ildə bu məsələ də öz müsbət həllini tapdı. "Şahdəniz-2" layihəsinə investisiya qoyuluşuna dair qərar qəbul edildi. 2014-cü ildə isə "Cənub" qaz dəhlizinin Bakıda təməlqoyma mərasimi keçirildi. 2015-ci ildə Qarsda TANAP-ın təməlqoyma mərasimi oldu. 2016-cı ildə analoji addım TAP layihəsi ilə bağlı atıldı. Nəhayət, 2018-ci il mayın 29-da "Cənub" qaz dəhlizinin, iyunun 12-də isə TANAP-ın rəsmi açılış mərasimləri oldu. Cari ilin 30 noyabr tarixində isə TANAP-ın Avropa ilə birləşən hissəsinin açılışı oldu. TAP üzrə işlər 91% yerinə yetirilərək özünün yekun mərhələyə daxil olmuşdur.

Prezident İlham Əliyev "Cənub" qaz dəhlizi layihəsinin uğurunu təmin edən səbəblərdən bəhs edərkən xüsusi olaraq aşağıdakı amilləri ön plana çəkmişdir: "Birincisi, bu layihə enerji təhlükəsizliyi, enerji şaxələndirilməsi və azad rəqabəti özündə ehtiva edir. İkincisi, bu layihədə istehsalçı, istehlakçı və tranzit dövlətlər arasında balans yaratmağa nail olmuşuq. Yəni burada uduzan tərəf yoxdur. Üçüncüsü, siyasət və enerji bir-birindən ayrı olmalıdır. Enerji siyasi alət kimi istifadə edilməməlidir. Hesab edirəm ki, "Cənub" qaz dəhlizi sazişində göstərdiyimiz nümunə nümayiş etdirir ki, enerji ilə siyasət ayrılanda uğur əldə edilə bilər."

2017-ci il sentyabrın 14-də beynəlxalq ictimaiyyət Azərbaycanın enerji təhlükəsizliyi sahəsində yeni və tarixi bir səhifə yazdığına şahidlik etdi. Həmin gün Azərbaycanın unikal enerji strategiyasının memarı olan Heydər Əliyevin adını daşıyan mərkəzdə "Azəri", "Çıraq" və "Günəşli" yataqları üzrə yeni sazişin imzalanması ilə bu yataqların işlənilməsi 2050-ci ilə qədər uzadıldı.

Ölkəmizin uğurlarını gözü götürməyən, qarayaxma və iftiralarla dövlətimizin müsbət beynəlxalq imicinə kölgə salmaq istəyən ermənipərəst qüvvələr və onlarla əlbir olan bəzi siyasi dairələr iddialar irəli sürürdülər ki, Azərbaycanın nefti tükənmişdir və xarici neft şirkətləri tezliklə öz ölkələrinə qayıdacaqlar. Cənab Prezidentin çıxışında səslənən təkzibedilməz arqumentlər və yeni kontraktin imzalanması faktı əleyhdarlarımızın yuxusuna haram qatmış oldu.

Son 16 il ərzində Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə regionda çox böyük nəqliyyat layihələri icra olunmaqdadır. Şərq-Qərb nəqliyyat marşrutu artıq reallaşıbdır. 2017-ci ilin oktyabrında Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun açılmasından sonra artıq bu marşrut fəaliyyətdədir. Hazırda Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizinin yaradılması istiqamətində intensiv işlər görülməkdədir. Azərbaycan ərazisində bu dəhlizlə bağlı bütün işlər yerinə yetirilmişdir. Bu iki önəmli nəqliyyat dəhlizi yeni təşəbbüslərlə çıxış etmək üçün də imkanlar yaratmışdır. Belə ki, Bakıda Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə və İranın xarici işlər nazirlərinin dördtərəfli formatda görüşü zamanı Cənub-Qərb nəqliyyat marşrutu ətrafında da məhsul-

dar müzakirələr aparılmışdır. Bu təşəbbüsün də müəllifi Prezident İlham Əliyev olmuşdur.

Prezident İlham Əliyevin uzaqgörən müdrik siyasəti sayəsində Azərbayacan son 16 il ərzində təkcə dünyanın enerji və nəqliyyat xəritəsini yenidən tərtib etmir, eyni zamanda dünyada ümumbəşəri dəyərlərin qorunması və təbliği istiqamətində fantastik nailiyyətlərə imza atır. Dünyada sivilizasiyalararası dialoq sahəsində ciddi problemlərin yaşanması, bu fonda konfliktlərin artması tendensiyasının müşayiət olunması, xüsusilə də islamofobiya kimi təhlükəli meyllərin bir sira dövlətlərin və digər subyektlərin siyasətində özünə geniş yer alması reallığında Azərbaycanın mədəniyyətlərarası dialoq məkanına çevrilməsi faktı da qlobal əhəmiyyət kəsb edən məsələdir. Bu məsələlərin həlli istiqamətində Azərbaycanın təcrübəsi digər ölkələr üçün örnək ola bilər.

"Multikulturalizm bizim adət-ənənəmizdir. Multikulturalizm-dövlət siyasəti və ictimai sifarişdir. Multikulturalizm bizim həyat tərzimizdir",-deyən Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə bu il 10 illiyini qeyt etdiyimiz "Bakı prosesi"nin əsası qoyulmuşdur. Bu təşəbbüs BMT çərçivəsində yüksək dəyərləndirilmişdir.

Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycan paytaxtı iki illik fasilə ilə iki müxtəlif mədəniyyətin daşıyıcılarının böyük idman bayramlarına ev sahibliyi etmişdir. 2015-ci ildə tarixdə ilk dəfə olaraq I Avropa Oyunlarını keçirən Azərbaycan Respublikası, 2017-ci ildə IV İslam Həmrəylik oyunlarına ev sahibliyi etməklə mədəniyyətlər arasında unikal körpü rolunu oynamış və idman vasitəsilə sivilizasiyalararası barışıq və dialoqa böyük töhfə vermişdir. Eyni məntiqdən qaynaqlanaraq Prezident İlham Əliyev 2017-ci ili "İslam Həmrəylik İli" elan etmişdir. Cənab İlham Əliyevin islam həmrəyliyinə xidmət edən bu və digər təşəbbüsləri müsəlman dünyasında geniş rəğbət hissi ilə qarşılanmış və böyük siyasi rezonans doğurmuşdur.

Bu ilin 15 oktyabr tarixində Bakıda Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının VII Zirvə görüşünün keçirilməsi və quruma sədrliyin Azərbaycana həvalə edilməsi, 25-26 oktyabr tarixlərində Bakıda Qoşulmama Hərəkatına üzv ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının XVIII Zirvə görüşünün keçirilməsi və Azərbaycana tərkibində BMT-yə üzv dövlətlərin 2/3-nin təmsil olunduğu bu nəhəng beynəlxalq quruma 3 il müddətinə sədrlik etmək hüququnun verilməsi, 14 noyabr tarixində Bakı şəhərinin Dünya dini liderlərinin II Bakı Sammitinə ev sahibliyi etməsi və digər mühüm tədbirlər, heç şübhəsiz, müəllifi Prezident İlham Əliyevin olduğu Azərbaycanın müstəqil və milli maraqlara söykənən fəal xarici siyasət kursunun böyük uğurları kimi qiymətləndirilməlidir.

Bu, bir həqiqətdir ki, əgər Ermənistanın Azərbaycana təcavüzü və etnik təmizləmə siyasəti olmasaydı Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında son 16 ildə həm daxili, həm də xarici siyasətdə qazandığımız uğurların miqyası daha da böyük olardı. Münaqişənin hələ də həllini tapa bilməməsi reallığına bamayaraq, Azərbaycanın son 16 il ərzində konfliktin həlli prosesində siyasi, diplomatik və hərbi üstünlüyünü təmin edilmişdir. Əvvəla, Ermənistanın bütün çoxsaylı cəhdlərinə baxmayaraq, heç bir beynəlxlaq subyekt, o cümlədən rəsmi İrəvanın özü də separatçı rejimin müstəqilliyini tanımamışdır. Bu, Azərbaycanın mühüm siyasi üstünlüyüdür. İkincisi, Ermənistanın separatçı rejimdə keçirdiyi son qondarma referendumun nəticələrini heç bir dünya dövləti və ya beynəlxalq təşkilat qəbul etməmişdir. Bu, əslində beynəlxalq birliyin Dağlıq Qarabağı Azərbaycanın tərkib hissəsi kimi qəbul etməsinin bariz nümunəsidir. Bu, eyni zamanda Azərbaycanın diplomatik üstünlüyü deməkdir. Nəhayət, 2016-cı ildə Ermənistan silahlı qüvvələrinin aprel avantürası onların məğlubedilməzliyi haqqında mifin bir neçə gün ərzində Azərbaycanın şanlı ordusunun əks həmləsi ilə darmadağın edilməsinə gətirib çıxartdı. Bu qələbə Azərbaycan ordusunun hərbi-texniki təchizatı və döyüş ruhunun ən yüksək səviyyədə olduğunu bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Deməli, münaqişənin tənzimlənməsi prose-

sində Azərbaycanın hərbi üstünlüyü də təmin edilmişdir. Bu, bir həqiqətdir ki, Azərbaycan ordusu dünyada ən güclü 50 ordu sirasındadır. Azərbaycan paytaxtında keçirilmiş son iki hərbi parad bu həqiqəti növbəti dəfə təsdiqlədi. Azərbaycanın milli hərbi sənaye kompleksi formalaşmışdır. Son illər ərzində ölkəmizdə 20 hərbi zavod tikilib istifadəyə verilmişdir. Bu zavodlarda 1200 adda hərbi təyinatlı məhsullar istehsal edilir. Bu məhsullar dünyanın müxtəlif ölkələrinə, o cümlədən Azərbaycanda keçirilən müdafiə sənayesi sərgilərində təqdim olunur və müsbət reaksiyalar doğurmaqdadır.

Ali Baş Komandan İlham Əliyevin təcavüzkar Ermənistan dövlətinə qarşı son 16 ildə tətbiq etdiyi dərinləşməkdə olan iqtisadi və nəqliyyat blokadası siyasəti, başqa sözlə, təcavüzkar ölkəyə münasibətdə istifadə olunan "taqətdənsalma taktikası" öz real nəticələrini verməkdədir. Ən mühüm nəticələrdən biri və bəlkə də, birincisi Ermənistanda inqilabın baş verməsi və 20 ildir ki, bu ölkədə bərqərar olmuş xunta rejiminə son qoyulmasıdır. İnqilabi proseslərin dalğasında hakimiyyətə gəlmiş Nikol Paşinyan hökuməti münaqişənin tənzimlənməsi istiqamətində sələflərinin buraxdığı kobud səhvlərdən nəticə çıxarmalı və konstruktiv davaranış tərzi nümayiş etdirməlidir. Bilməlidir ki, Ermənistanda bütün siyasi və iqtisadi fəlakətlərin əsasında dayanan əsas amil işğalçılıq siyasətidir. Onun davamı yeni Ermənistan hökumətini də Sarkisyanın sığınacaq tapdığı tarixin çirkli zibilxanasına yuvarlaya bilər, əksi isə tunelin sonu və işığın bərq vurması deməkdir. Seçim üçün tarix Ermənistana heç də intəhasız vaxt ayrılmayıbdır.

Təəssüf ki, Nikol Paşinyanın münaqişənin həlli ilə bağlı davranışı onun yaxın tarixi keçmişdən müvafiq nəticələr çıxarmadığını təsdiqləyir. O, öz sələfləri kimi daxili auditoriyaya ünvanlanmış populist, məsuliyyətsiz, ziddiyyətli və bir çox hallarda avantürist bəyanatlar verməkdə davam edir. Xüsusilə Nikol Paşintyanın cari ilin 5 avqust tarixində işğal altındakı Azərbaycan ərazisində-Xankəndində dar əhatədə səsləndirdiyi "Dağlıq Qarabağ Ermənistandır. Nöqtə" sərsəm fikri işğalçı ölkənin özündə belə qeyri-ciddi və populist mövqe kimi qarşılanmışdır. Azərbaycan xalqı isə görür ki, Prezident İlham Əliyev ən mühüm ümummilli problemimiz olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli prosesində son dərəcə prinsipiallıq və qətiyyət göstərir. Sonuncu dəfə bu davranışı Soçidə "Valday" Beynəlxalq Diskusiya Klubunun plenar sessiyasında nümayiş etdirdi. Münaqişənin tarixi, Ermənistanın işğalçılıq siyasətinin humanitar fəlakət törətməsi, beynəlxalq hüququn işləməməsi, BMT TŞ-ının müvafiq qətnamələrinin kağız səviyyəsinə enməsi, təcavüzkar dövlətin yeni rəhbərliynin populist və məsuliyyətsiz bəyanatlar səsləndirməsi kimi həqiqətləri lazımi məqamda və yerdə dünya ictimaiyyətinə çatdırdı. Çıxışının sonunda isə Paşinyanın dar çərçivədə söylədiyi və daxili auditoriyaya ünvanlanmış "Dağlıq Qarabağ Ermənistandır. Nöqtə" sayıqlamasına qarşı "Dağlıq Qarabağ Azərbaycandır. Nida işarəsi" hökmünü irəli sürdü [4]. Cənab Prezidentin bu qətiyyətli mövqeyi Azərbaycanda böyük coşqu və ruh yüksəkliyi ilə qarşılanmışdır. Bu ümumxalq ruhunun məntiqi nəticəsi olaraq Yeni Azərbaycan Partiyasının Sədr müavininin İcra katibi, Baş nazirin müavini Əli Əhmədov "Dağlıq Qarabağ Azərbaycandır!" İctimai Hərəkatının yaradılması təşəbbüsü ilə çıxış etmişdir. Bu təşəbbüs cəmiyyətimiz daxilində, xüsusilə gənclər arasında böyük rezonans doğurmuşdur. Ermənistan isə matəm içindədir. Paşinyanın ən qatı silahdaşları belə onu böyük diplomatik məğlubiyyətdə qınayır, Azərbaycan Prezidentinin böyük uğurunu etiraf edirlər. Yaranan yeni reallıqda Ermənistanda da "Valday" məğlubiyyətindən irəli gələrək bir ictimai hərəkat formalaşmağa başlamışdır. Bu hərəkat "Dağlıq Qarabağ Ermənistandır" adlanmır. Onun adı "Paşinyandan xilas hərəkatı"dır.

Prezident İlham Əliyev hücum taktikasından istifadə edərək işğalçı Ermənistanın rəhbərliyinə siyasi kürsülərdən bir-birinin ardınca zərbələr vurmaqda davam edir. Azərbaycan Prezidentinin Valday Beynəlxalq

Diskussiya Klubunun sessiyasından sonra Aşqabadda MDB Dövlət Başçıları Şurasının iclasındakı çıxışı Ermənistana və bu ölkənin baş naziri Nikol Paşinyana növbəti tərs sillə oldu. Azərbaycan Prezidenti öz çıxışında ölkəmizin faşizm üzərində qələbə qazanmasında müstəsna xidmətləri barədə danışaraq vurğuladı ki, Bakı nefti olmasaydı, sovet ordusu düşmənə qalib gələ bilməzdi. Faktlarla və arqumentlərə istinad edərək danışan Prezident İlham Əliyev bunun qarşılığında MDB məkanında, xüsusən Ermənistanda faşizmin təbliğatının aparıldığını, faşizmə xidmət edən şəxslərin xatirəsinə abidə ucaldılmasının qəbuledilməz olduğunu təəssüf hissi ilə iclas iştirakçılarının diqqətinə çatdırdı. Prezident İlham Əliyev vurğuladı ki, 2016-cı ildə Ermənistan İrəvanın mərkəzində Böyük Vətən Müharibəsində faşistlərə yardım etmiş Qaregin Njdeyə 6 metr hündürlüyündə abidə ucaldılmışdır. Dövlət başçısı Qaregin Njdenin birbaşa faşistlərlə əməkdaşlıq etməsini konkret faktlarla sübut edərək 2011-2015-ci illərdə hazırlanmış 12 cildlik ensiklopediyanın 6-cı cildindən, habelə Rusiya XİN-in 2019-cu iln may ayında hazırladığı analoji məzmunlu hesabatdan sitatlar gətirdi [4]. Ensiklopediyanın Rusiyanın Müdafiə Nazirliyinin Kollegiyası tərəfindən, Müdafiə naziri Sergey Şoyqunun birbaşa rəhbərliyi ilə hazırlandığını və ciddi mənbə olduğunu vurğuladı. Azərbaycan lideri bununla da siyasi hoqqabazlıq edən Nikol Paşinyanı susdurdu, onun iddialarını darmadağın etdi. Dövlət başçısının bu çıxışından sonra erməni mətbuatı Nikol Paşinyanı kəskin tənqid atəşinə tutdu. Onu səriştəsiz, savadsız və populist siyasətçi adlandırdı. Prezident İlham Əliyevin isə lazımi yerdə və lazımi məqamda Azərbaycan həqiqətlərini ən yüksək tribunalardan səsləndirməyi bacaran xarizmalı lider kimi xarakterizə etdi.

Azərbaycan müxalifətinin radikal kəsimi-AXCP və özünü "Milli Şura" kimi təqdim edən siyasi qruplaşmalar yenə sevinmirlər. Qəmə batıblar. Revanşist düşüncələr girdabında boğulmaqdadırlar. Çarəni nəticəsinə özlərinin də inanmadıqları növbəti piket və mitinqlərdə axtarırlar. Xalq arxasında dayandığı öz Prezidentinin "Dağlıq Qarabağ Azərbaycandır. Nida işarəsi" siyasi ideyası ətrafında birləşib, milli birlik və həmrəylik nümayiş etdirir, müxalifət isə "hakimiyyət sevdası" ilə alışıb-yanır. Heç bir sosial bazaya malik olmayan və əslində xalq tərəfindən baykot edilən bu antimilli qruplaşmalar "çarəsizlik sindromu"nun doğurduğu psixoloji apatiya vəziyyətində qarşıdan gələn 9 fevral növbədənkənar parlament seçkilərini "baykot" etdiklərini qışqırırlar. Xalq onların hay-həşirinə qətiyyən məhəl qoymur. Xalqın üz döndərdiyi "psevdosiyasətçi"lər əslində bütün nəticələri və fəsadları etibarilə "siyasi yalquzaq" taleyi yaşamağa məhkumdurlar...

Bu iqtidar, bu da radikal müxalifət davranışı. Fərq göz qabağındadır. Bu fərqi dünya birliyi də görür və qəbul edir. Həm də möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevin səsləndirdiyi "Azərbaycan tarixdə heç bir zaman indiki qədər güclü və qüdrətli olmayıb", -fikrini təsdiqləyirlər. Elə bu baxımdan təsadüfi deyildir ki, ABŞ-ın nüfuzlu "U.S.News & World Report" jurnalının açıqladığı 2019-cu ildə dünyanın ən güclü ölkələrinin reytinq siyahısında Azərbaycan 80 ölkə arasında 45-ci yerdə qərarlaşmışdır [12]. Bu möhtəşəm nəticəsi ilə Azərbaycan hətta bir neçə Avropa ölkəsini – Xorvatiya, Çexiya, Latviya, Rumıniya, Slovakiya, Sloveniya, Estoniya və Portuqaliyanı geridə qoymuşdur. Məlumat üçün qeyd edək ki, reytinq siyahı ABŞ-ın nüfuzlu Pensilvaniya Universitetinin "BAV Group & Wharton School" qrupunun analitikləri tərəfindən tərtib edilmişdir [12].

Beləliklə, yuxarıda apardığımız təhlil və analizlər o qənaətə gəlməyə əsas verir ki, dövlət iki halda beynəlxalq güclərin təzyiq obyektinə çevrilir. Birinci hal dövlət zəif olanda baş verir. Həmin dövlətin ilk növbədə ərazi bütövlüyü və suverenliyi böyük təhlükə altına düşür. Keçən əsrin 90-cı illərinin əvvəllərində Azərbaycan analoji vəziyyəti yaşamışdır. İkinci hal isə, nə qədər paradoksal səslənsə də, dövlət güclü olanda labüdləşir. Azərbaycan bütün parametrlərə görə regional

gücə-liderə çevrilmişdir. Deməli, bu reallığı qəbul edə bilməyən beynəlxalq qüvvələrin və onların miskin əlaltısına çevrilmiş daxili qaragüruhçu seqmentin naqis planlarını alt-üst etmək üçün indi daha güclü milli həmrəyliyə sahib olmalıyıq. Son 16 il ərzində ölkəmizdə siyasi sabitlik və innovativ inkişafın, davamlı iqtisadi yüksəlişin, nizami və güclü ordu quruculuğu prosesinin, demokratik islahatların, müasirləşmənin, uğurlu xarici siyasətin və pozulmuş ərazi bütövlüyümüzün bərpası naminə fədakar mübarizənin təşəbbüskarı və təminatçısı olan Prezident İlham Əliyev ətrafında daha sıx və monolit birlik nümayiş etdirməliyik. Bu zamanın çağırışıdır!

Ədəbiyyat:

1. Regionların 2014-2018-ci illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramının icrasının yekunlarına həsr olunan konfransda Prezident İlham Əliyevin giriş nitqi/ https://azertag.az/xeber/Regionlarin_2014_2018_ci_illerde_sosial_iqtisadi_inkisafi_Dovlet_Proqraminin_icrasinin_yekunlarina_hesr_olunan_konfrans_kechirilib__Prezident_Ilham_Aliyev_konfransda_istirak_edib__YENILANIB_1_VIDEO-1239150
2. Bakıda Qoşulmama Hərəkatına üzv ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının XVIII Zirvə Görüşü işə başlayıb/ https://president.az/articles/34578
3. Azərbaycan Respublikasının 2020-ci il üzrə dövlət büdcəsinin və icmal büdcənin layihələri və sonrakı üç il üçün icmal büdcənin göstəriciləri, Azərbaycan Respublikasının 2020-ci il və gələn üç il üzrə iqtisadi və sosial inkişaf konsepsiyası və proqnoz göstəriciləri haqqında / https://cabmin.gov.az/az/document/4037/
4. Nəsirov E.X. İslahatçı Prezident / http://xalqqazeti.com/az/news/37493
5. Prezident cənab İlham Əliyevin yeni Fərmanı birdəfəlik ödəmə veriləcək şəhid ailələrinin əhatə dairəsini daha da genişləndirdi/http://sosial.gov.az/post/1927
6. İlham Əliyev məcburi köçkünlər üçün salınmış "Qobu Park-2" yaşayış kompleksinin açılışında iştirak edib / https://president.az/articles/34371
7. Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın sədrliyi ilə müşavirə / https://mehriban-aliyeva.az/news/node/ 846700
8. Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva "Rossiya 24" telekanalına müsahibə verib/https://mehriban-aliyeva.az/site/activitiesNews/846659?part=activities&spart=interviews
9. İlham Əliyev Sankt-Peterburqda fəaliyyət göstərən Azərbaycan diaspor təşkilatlarının rəhbərləri ilə görüşüb / https://president.az/articles/35272
10. İlham Əliyevin yanında iqtisadi müşavirə keçirilib/https://president.az/articles/34450
11. İlham Əliyevin yanında pambıqçılıq mövsümünün yekunları və 2020-ci ildə görüləcək tədbirlər ilə bağlı müşavirə keçirilib/https://president.az/articles/35252
12. Azərbaycan dünyanın ən güclü ölkələri sırasındadır / http://ikisahil.com/post/azerbaycan-dunyanin-en-guclu-olkeleri-sirasindadir

Açar sözlər: *xarici siyasət, islahat, inkişaf, sabitlik, təhlükəsizlik*

Elman Nasirov
Member of Parliament of the Republic of Azerbaijan,
Head of Institute of Political Researches
of the Academy of Public Administration
Under the President of the Republic of Azerbaijan,
Doctor in Political Sciences, Professor

PRESIDENT ILHAM ALIYEV – GLOBAL SCALE REFORMER

SUMMARY

The paper considers the great and historical successes of Ilham Aliyev - the President of the Republic of Azerbaijan, in both internal and foreign policies, over the last 16 years, with specific facts and arguments. It obviously demonstrates that the stability, security and the development are the key criteria's, which characterize this 16-years period. In a larger sense, it should remarkably cite that, the stability and the trust have prevailed in our country over the last 16-years period. Nowadays, Azerbaijan is known as an island of stability in the Muslim world. It can be clearly observed that a simple lack of stability is pretty enough to disarrange the state into the chaos and anarchy. The atmosphere of stability that has become a way of life in our country, is our historic achievement and wealth against the backdrop of bloody conflicts, clashes, wars, risks and threats occurring in neighboring regions and all around the world. Briefly, our stability stipulates our security. The guarantee of the country stability and security is the Azerbaijani people and their monolithic alliance with the government, accordingly. Herewith, solidarity is the cohesion of the community and citizens. The principal factor, which is underlying on the basis of this unity is the trust of people, certitude and confidence to the President Ilham Aliyev.

What is remarkable that, this is the predominant reason why the President gains the love of his people, however, but not under the govern of any international political circle, whether a great state.

Key words: *Foreign policy, reform, development, stability, security*

Эльман Насиров
Депутат Милли Меджлиса Азербайджанской Республики,
Директор Института Политических Исследований
Академии Государственного Управления
при Президенте Азербайджанской Республики,
доктор политических наук, профессор

ИЛЬХАМ АЛИЕВ - ПРЕЗИДЕНТ РЕФОРМАТОР МИРОВОГО УРОВНЯ

РЕЗЮМЕ

В статье на основе конкретных фактов аргументированно обосновываются большие и исторические успехи, дсотигнутые Президентом Азербайджанской Республики Ильхамом Алиевым за последние 16 лет как в области внутренней, так и внешней политики. Здесь отмечается, что стабильность, безопасность и развитие являются основными критериями, характеризующими этот 16-летний период. В прямом смысле слова за последние 16 лет в стране продолжают царить стабильность и благополучие. Азербайджан сегодня известен в мусульманском мире как остров стабильности. Только отсутствие стабильности достаточно, чтобы государство погрузилось в хаос и анархию. На фоне кровавых конфликтов, столкнований, войн, рисков и угроз в стране превратившаяся в образ жизни страны, среда стабильности являются нашим историческим достижением и ценностью. Стабильность обуславливает нашу безопасность. Гарантом нашей стабильности и безопасности является азербайджанский народ и его монолитное единство с властью, мобилизованное общество и гражданская солидарность. Стоящий в основе этого единства основной фактор связан с верой и доверием народа Президенту Ильхаму Алиеву. Основным же фактором, обуславливающим завоевание Президентом любви своего народа является осуществление им политики, исходящей именно из интересов своего народа, нежели под диктовкой какого-либо международного политического круга.

Ключевые слова: *внешняя политика, реформа, развитие, стабильность, безопасность*

SOSİAL FƏLSƏFƏ
SOCIAL PHILOSOPHY

UOT 101.316.34

ETİBAR NƏCƏFOV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Administrasiyasının Humanitar siyasət, diaspor, multikulturalizm və dini məsələlər şöbəsinin baş məsləhətçisi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının Fəlsəfə və Sosial Psixologiya kafedrasının müdiri, fəlsəfə elmləri doktoru, professor
e-mail: eanajafov@gmail.com

MULTİKULTURALİZMİN TƏDQİQİNƏ DAİR LİBERALİZM VƏ KOMMUNİTARİZM YANAŞMALARI

Məlum olduğu kimi, multikulturalizm sosial hadisə, cəmiyyətdəki etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinin siyasət modeli, həmçinin insanların həyat tərzidir (2, p.103-112). Sosial hadisə kimi multikulturalizm cəmiyyətdəki etnik, irqi, dini və mədəni müxtəlifliklərin mövcud olduğunu göstərir.

Müasir ədəbiyyatda bir sosial hadisə kimi götürülən multikulturalizmə münasibətdə iki əsas fəlsəfi-nəzəri yanaşma vardır: liberalizm və kommunitarizm. Müasir siyasi fəlsəfənin mühüm cərəyanları olan liberalizm və kommunitarizm arasındakı mübahisə multikulturalizmə liberalizm və kommunitarizm yanaşmalarının mahiyyətini və fərqli cəhətlərini müəyyən edir. Buna görə də multikulturalizmə liberalizm və kommunitarizm yanaşmalarının mahiyyətini açıqlayarkən siyasi fəlsəfənin liberalizm və kommunitarizm nəzəriyyələrini təhlil etmək, onların arasında oxşar və fərqli cəhətləri göstərmək vacibdir.

Multikulturalizmə liberalizm yanaşması

Liberalizm (latın dilindən tərcümədə "liber" azad deməkdir) fərdin hüquq və azadlıqlarını, qanunun aliliyini və qanun qarşısında hamının bərabərliyini təbliğ edən siyasi fəlsəfənin ən geniş yayılmış nəzəriyyələrindən biridir. Liberalizm cəmiyyətin bütün sahələrinə dövlətin müdaxiləsinin məhdudlaşdırılmasını, etnik, irqi, dini və digər mədəni mənsubiyyətlərindən asılı olmayaraq hər bir kəsin hüquqlarının (o cümlədən vətəndaş hüquqlarını və insan hüquqlarını) müdafiə olunmasını, azad bazar iqtisadiyyatını, demokratiyanı, sekulyarizmi, söz, mətbuat, din, vicdan və digər azadlıqlarını ön plana çəkir. Liberalizm fərdin icmaya, kollektivə münasibətdə üstünlüyünü göstərərək onu azad bir varlıq, bir dəyər kimi qələmə verir. Bu nəzəriyyə dövlətin rolunu fərdin fəaliyyəti və qarşısına qoyduğu məqsədlərə nail olmaq üçün lazımi şəraitin yaradılmasında görür.

Fərdin bir şəxsiyyət, subyekt kimi formalaşmasına dair məsələ liberalizm ilə ona əks olan digər fəlsəfi cərəyan- kommunitarizm arasında əsas fərqli cəhətlərdən birini təşkil edir. Liberalizm fərdin şəxsiyyət, subyekt kimi formalaşmasını müstəqil şəkildə, daha konkret desək, cəmiyyətdən kənarda baş verdiyini göstərir. O, fərdin öz seçimində azad olduğunu iddia edir.

Liberallar hesab edirlər ki, fərdlər və onların istəkləri bu və ya digər cəmiyyətə mənsub olmalarından əvvəl formalaşır. Fərdlərin subyekt olmaları yaşadıqları icmanın məqsədlərini bölüşdürmələrində deyil, onların azad fəaliyyət göstərmələrində, azadlıq, bərabərlik, qardaşlıq kimi universal dəyərləri

mənimsəmələrindədir. Liberallara görə, fərdin subyektə çevrilməsi üçün onun mənsub olduğu mədəniyyətə, etnik-mədəni dəyərlərə əsaslanması vacib deyil. Onlar hesab edirlər ki, ədalət prinsipləri, insanların hüquqları cəmiyyətdən kənarda müstəqil şəkildə formalaşır.

Liberalizmin əsas prinsipləri müasir Qərb ölkələrinin ictimai-siyasi və hüquqi reallığının əsasını təşkil edir. Liberalizm tərəfindən təbliğ olunan fərdin hüquq və azadlığı ideyası bu ölkələrin insanlarının mədəniyyətində və psixologiyasında dərin kök salmışdır.

Son zamanlar dünyada, o cümlədən Qərb ölkələrində liberalizmə qarşı tənqidi çıxışlara da rast gəlinir. Bu çıxışlarda liberalizm cəmiyyətdə sosial və mədəni parçalanma (dezinteqrasiya) proseslərinə səbəb olmaqda günahlandırılır. Lakin tənqidi çıxışlarla bərabər liberalizm fəlsəfəsinə münasibətdə yeni maraq oyanır. Müasir dövrdə bu marağın oyanmasında amerikalı filosof Con Roulzun xüsusi xidmətləri vardır.

Con Roulzun 1971-ci ildə nəşr etdirdiyi "Ədalət Nəzəriyyəsi" adlı əsərində irəli sürdüyü ədalət nəzəriyyəsi ilə müasir ictimai-fəlsəfi fikir tarixində liberalizmin mövqelərinin möhkəmlənməsinə böyük təsir göstərmişdir (13). Tanınmış Kanada filosofu Uil Kimlika Roulzun bu əsəri haqqında yazır: "Roulzun "Ədalət Nəzəriyyəsi"nin nəşr olunması ilə normativ siyasi fəlsəfə yenidən yarandı (8, p.11)." Bu əsərdə Roulz göstərir ki, azadlıq və ədalət arasında heç bir qarşıdurma yoxdur. Onlar bir-birilə sıx bağlıdır.

Multikulturalizmə liberalizm yanaşması liberalizm nəzəriyyəsinə uyğun olaraq fərdin öz seçimində azad olduğunu göstərərək onun bu seçiminə cəmiyyətdəki etnik-mədəni dəyərlərin təsir etmədiyini göstərir. Liberalizm universalizmin abstrakt formasını təbliğ edərək cəmiyyətdəki etnik-mədəni müxtəlifliyi, özünəməxsusluğu nəzərə almır. Ona əsasən, müxtəlifliyin, özünəməxsusluğun təbliğ olunması cəmiyyətdə desinteqrasiya proseslərinə səbəb olur. Liberallar etnik-mədəni mənsubiyyətindən asılı olmayaraq hər bir fərd tərəfindən eyni dəyərlərin mənimsənilməsi ideyasını müdafiə edirlər, yəni onlar hər bir etnik, dini, irqi və / və ya mədəni icma üçün özünəməxsusluğu yox, universallığı təbliğ edirlər. Bundan başqa liberalizm özünəməxsusluğa böyük önəm vermədiyi səbəbindən onun qorunmasına meyl göstərmir və buna görə də o, əsasən universallığı təbliğ edən assimilyasiya siyasətini multikulturalizm siyasəti ilə müqayisədə üstün tutur. Liberalizmin bəzi nümayəndələri hətta cəmiyyətdəki etnik-mədəni müxtəlifliyin, özünəməxsusluğunun qorunmasını belə zərərli hesab edirlər. Məsələn, liberalizm nəzəriyyəsinin tanınmış nümayəndələrindən biri britaniyalı filosof Barri Brayan cəmiyyətdə mövcud olan etnik-mədəni müxtəlifliyin içində qeyri-liberal dəyərlərin olmasını və onların liberalizmə əsaslanan Qərb cəmiyyəti üçün zərərli olduğunu qeyd edərək etnik-mədəni müxtəlifliyin qorunmasını təbliğ edən multikulturalizm siyasətini tənqid edir (3). Onun fikrincə, Qərb ölkələrində dövlət demokratik dəyərlərin yayılması ilə bərabər bura gətirilən qeyri-liberal dəyərlərə dözümlülük göstərməməlidir.

Lakin bu göstərilənlərə əsaslanaraq liberalizmin multikulturalizmə qarşı olduğunu söyləmək düzgün olmazdı. Belə ki, liberalizm nəzəriyyəsinin bir çox nümayəndələri multikulturalizmi cəmiyyətdə etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinin ən səmərəli siyasət modeli hesab edirlər. Onlardan biri kanadalı filosof Vil Kimlikadır. Müasir dövrdə multikulturalizmə liberalizm yanaşması məhz Vil Kimlikanın adı ilə assosiasiya olunur. O, multikulturalizm siyasətinin ideoloqu kimi çıxış edir.

Kimlika multikulturalizmi müxtəlifliyin hüquqi və siyasi tənzimlənməsinə dair ideyalar sistemi, siyasət modeli kimi qələmə verir. O, hesab edir ki, multikulturalizm etnik və irqi iyerarxiyanın köhnə formalarını demokratik vətəndaşlığın yeni münasibətləri ilə əvəz etmək üçün Qərb ölkələrində meydana gələn

bir vasitə idi (9, p.1). Vil Kimlika multikulturalizmi çoxmədəniyyətli cəmiyyətlərdə olan etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinin ən səmərəli siyasət modeli hesab edir.

Kimlikanın yaradıcılığının inkişaf dövrü multikulturalizmdən artıq bir çox Qərb ölkələrində imtina olunduğu bir vaxta təsadüf etdi. Buna görə də o, belə bir əlverişsiz şəraitdə öz əsərlərində multikulturalizmin bir tərəfdarı kimi ilk növbədə çalışır ki, onun müsbət bir hadisə, səmərəli siyasət modeli olduğunu göstərsin.

Kimlika 2012-ci ildə dərc olunmuş "Multikulturalizm: Nailiyyət, məğlubiyyət və gələcək" adlı əsərində müasir dövrdə Qərb ölkələrində multikulturalizmin tənqidçiləri arasında 4 mifin geniş yayılmasını qeyd edərək onları təkzib edir (9, p.2-3). Birinci mifə əsasən, guya multikulturalizm müxtəlifliyi geniş təbliğ etməklə cəmiyyətdə işsizlik və sosial izolyasiya kimi ciddi sosial problemlərə nəzər yetirmir. Kimlika bu mifa cavab olaraq qeyd edir ki, multikulturalizm insan haqlarını təşviq edərək demokratik vətəndaşlığın yeni münasibətlərini müdafiə edir. İkinci mifə əsasən, guya multikulturalizm siyasətindən onun səmərəsizliyi səbəbindən imtina olunur. Kimlika bu mifi də təkzib edərək göstərir ki, bu siyasət uzun illər bir neçə Qərb ölkəsində aparılmış və hətta son illər ərzində daha da güclənmişdir. Növbəti mifə görə, guya multikulturalizm siyasəti artıq iflasa uğramışdır. Bu mifə cavab olaraq Kimlika faktların əsasında multikulturalizm siyasətinin çoxmədəniyyətli Qərb ölkələrində tətbiq edilməsinin müsbət nəticələrinin olduğunu göstərir. Nəhayət, dördüncü mifə görə, vətəndaş inteqrasiya siyasətinin yayılması guya multikulturalizm siyasətini əvəz etmiş və onun köhnə olduğunu üzə çıxarmışdır. Kimlika multikulturalizmin vətəndaş inteqrasiya siyasətinin yeni formaları ilə nəinki ziddiyyət təşkil etmədiyini, hətta onlara uyğun gəldiyini göstərir. Bundan başqa o, qeyd edir ki, bu iki siyasətin birgə tətbiq edilməsi ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına müsbət təsir göstərir.

Məlum olduğu kimi, 2010-cu illərin əvvəllərində Qərb ölkələrinin bir neçə dövlət başçısı (Böyük Britaniyanın sabiq Baş naziri Devid Kameron, Fransanın sabiq Prezidenti Nikola Sarkozi, Almaniyanın Kansleri Anqela Merkel) multikulturalizm siyasətinin müasir dövrdə səmərəsiz olması səbəbindən iflasa uğradığını rəsmi olaraq bəyan etmişlər (11, s.270). Onlar bu siyasətin səmərəsizliyini ölkələrində məskunlaşmış etnik və dini azlıqların cəmiyyətə inteqrasiya olunmaq istəmədikləri ilə əsaslandırırdılar. Kimlika Qərb ölkələrində multikulturalizmin iflasa uğramasını belə təsvir edir. Ötən əsrin 70-ci illərindən 90-cı illərinədək Qərb ölkələrində azlıqların hüquqlarının müdafiə olunması vasitəsilə etnik-mədəni müxtəlifliyin tanınması və tənzimlənməsi siyasəti həyata keçirilirdi. Bu siyasət həm ölkədaxili səviyyədə, həm də beynəlxalq münasibətlər sistemində təsdiq olunmuşdur. Lakin 90-cı illərin ortalarından başlayaraq Qərb ölkələri multikulturalizmdən imtina və ona qarşı reaksiyalarla, millət quruculuğu, ümumi dəyərlər və kimlik kimi ideyalarla, eləcə də unitar vətəndaşlıq, hətta assimilyasiya siyasətinə qayıdış çağırışları ilə üzləşdi. Kimlikanın fikrincə, müasir dövrdə multikulturalizmə qarşı çağırışlar əsasən titul xalq tərəfindən irəli sürülür. Titul xalq multikulturalizmin həddindən artıq irəlilədiyini bildirərək hesab edir ki, etnik-mədəni müxtəlifliyin qorunması onun təhlükəsizliyinə, həyat tərzinə ciddi bir təhdiddir (9, p.4).

Kimlika müasir dövrdə Qərb ölkələrində multikulturalizmin iflasa uğramasına dair söylənilən fikirləri, o cümlədən Qərbin bəzi siyasi liderlərinin söylədikləri fikirləri mübahisəli sayır. Belə ki, o, hesab edir ki, bu fikirlər müasir dövrdə multikulturalizmin missiyasını, həyata keçirdiyi eksperimentləri düzgün təqdim etmir. Bundan başqa multikulturalizmin tənqidçiləri eksperimentlərin bəzilərindən imtinanın səbəblərini şişirdirlər. Kimlika hesab edir ki, Qərb ölkələrində multikulturalizmlə bağlı bu cür mübahisəli

fikirlərin yayılması multikultural inteqrasiyanın bu ölkələr üçün mühüm seçim olması faktını gizlədir. Lakin Kimlika haqlı olaraq qeyd edir ki, multikultural vətəndaşlığın yeni modellərinin qəbul olunması ilə bağlı atılan addımların heç də hamısı uğurlu olmur. O, multikultural vətəndaşlığın, ümumiyyətlə multikulturalizmin qəbul olunmasını aşağıdakı şərtlərin yerinə yetirilməsi ilə əlaqələndirir: etnik münasibətlərə dövlət təhlükəsizliyi məsələsi kimi yanaşılmaması, insan haqlarının qorunması, sərhəd nəzarətinin möhkəmləndirilməsi, immiqrant qruplarının müxtəlifliyi, iqtisadi töhvələr: (9, p.5-6).

1. Etnik münasibətlərə dövlət təhlükəsizliyi məsələsi kimi yanaşılmaması. Kimlika hesab edir ki, hər bir ölkədə dövlət və azlıqlar arasındakı münasibətlərə dövlət təhlükəsizliyi məsələsi kimi deyil, sosial siyasət məsələsi kimi yanaşılmalıdır. Belə olmayan halda immiqrantlar dövlət təhlükəsizliyinə təhdid kimi qələmə veriləcəklər (məsələn, 2001-ci il 9 sentyabr hadisələrindən sonra ərəblərə və ümumiyyətlə müsəlmanlara olan münasibət) və nəticədə cəmiyyətdə multikulturalizmə dəstək azalacaq, eləcə də azlıqların tələblərinə əhəmiyyət verilməyəcəkdir;

2. İnsan haqlarının qorunması. Multikulturalizmin qəbul olunması belə bir fikrə əsaslanır ki, etnik və dini məsələlər insan haqlarının tərkib hissəsidir. Multikulturalizmə qarşı reaksiyaların əksəriyyəti əsassız olaraq mütləqləşdirilən belə bir fikirdən irəli gəlir ki, guya müsəlmanlar öz adət-ənənələrinə sadiq qalaraq Qərb ölkələrində geniş yayılmış liberal-demokratik dəyərlərə qarşı çıxırlar;

3. Sərhəd nəzarətinin möhkəmləndirilməsi. Ölkə vətəndaşları sərhəddə nəzarət zəif olduqda, multikulturalizmə şübhə ilə yanaşırlar. Çünki belə olan vəziyyətdə ölkə ərazisinə çoxlu sayda immiqrant və ya sığınacaq axtaranlar daxil olaraq vətəndaşların həyatına təhlükə yaradırlar;

4. İmmiqrant qruplarının müxtəlifliyi. Multikulturalizm həqiqi çoxmədəniyyətliliyə əsaslandıqda daha dayanıqlı olur, yəni Qərb ölkələrinə gələn immiqrantlar yalnız bir konkret ölkədən deyil, müxtəlif ölkələrdən olduqda burada daha rahat qarşılanırlar. Onlar konkret bir ölkədən olduqda, multikulturalizmin inkişaf perspektivləri zəif olur, çünki bu halda immiqrantlarla titul xalq arasında qarşıdurma üçün zəmin yaranır;

5. İqtisadi töhfələr. İmmiqrantların pənah gətirdikləri ölkənin iqtisadi inkişafında fəal rol oynamaları multikulturalizmin həmin ölkələrdə dəstəklənməsinə səbəb olan əsas amillərdən biridir.

Kimlika hesab edir ki, yuxarıda sadalanan şərtlərə əməl olunduqda, multikulturalizm risqsiz seçim kimi qəbul olunur və nəticə etibarı ilə ölkənin sosial-iqtisadi inkişafına müsbət təsir göstərir. Əks halda multikulturalizm cəmiyyət daxilində bir sıra problemlərin yaranmasının səbəblərindən biri kimi təqdim olunaraq tənqid atəşinə tutulur. Məsələn, son dövrdə bir sıra Yaxın və Orta Şərq ölkələrində (Suriya, İraq, Əfqanıstan) davam edən hərbi münaqişələr qeyd olunan şərtlərin əməl olunmasının qarşısında ciddi maneə yaratmışdır. Belə ki, bu ölkələrdən Avropa ölkələrinə kütləvi şəkildə qaçqınların gəlməsi dövlət rəsmiləri və yerli əhalinin multikulturalizmə münasibətdə mənfi münasibətlərinin formalaşması ilə nəticələnmişdir.

Qərb ölkələrində multikulturalizmdən imtina özünü ilk növbədə radikal sağçı millətçi siyasi partiyaların və hərəkatların dirçəlməsində göstərdi. Bununla bağlı avropalı tədqiqatçılar Rene Kuperus, Karl Duffek və Yohannes Kandel qeyd edirlər ki, Qərb ölkələrində multikulturalizmə qarşı hücum özünü "Danimarka daniyalılar üçün" kimi köhnə ideyanı təbliğ edən Danimarka Xalq partiyası və buna oxşar millətçi və populist sağçı siyasi hərəkatların dirçəlməsində büruzə verir (5). Onlar göstərirlər ki, müasir dövrdə Qərb ölkələrində multikulturalizmin səmərəsiz siyasət olmasına dair fikirləri hazırda Qərb ölkələri sağçı siyasi qüvvələrlə yanaşı vaxtilə

multikulturalizmi müdafiə edən Avropadakı sosial demokrat partiyalar kimi mərkəzçi-solçu qüvvələr də təbliğ edirlər. Lakin sağçılardan fərqli olaraq onlar multikulturalizmi yanlış bir ideologiya olduğuna görə yox, onun qarşısında duran məqsədlərə nail olmadığına görə tənqid edirlər. Mərkəzçi-solçulara görə, multikulturalizm özünü doğrulda bilmədi, çünki o, cəmiyyətdəki etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinə nail olmadı, əksinə burada ciddi sosial problemlərin yaranmasına səbəb oldu. Buna görə yaranmış vəziyyətdə mərkəzi-solçu siyasi qüvvələr multikulturalizmdən üz çevirərək artıq "vətəndaş inteqrasiyası", "sosial birlik", "ümumi dəyərlər" və "ortaq vətəndaşlıq" ideyalarına üstünlük verirlər. Düzdür, mərkəzçi-solçular ilə radikal sağçıların vətəndaş inteqrasiyası konsepsiyaları bir-birindən əhəmiyyətli dərəcədə fərqlənir. Belə ki, mərkəzçi-solçular daha inkluziv milli identikliyi inkişaf etdirməklə yanaşı irqçiliyə və ayrı-seçkiliyə qarşı mübarizənin aparılmasının vacibliyini qeyd edirlər. Lakin buna baxmayaraq onlar multikulturalizmi etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinin siyasət modeli kimi səmərəli olmadığına görə ondan imtina edərək cəmiyyətdəki etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinə dair yeni yanaşmanın zəruriliyindən söhbət açırlar. Ədəbiyyatda bəzi tədqiqatçılar bu yanaşmanı post–multikulturalizm yanaşması kimi səciyyələndirirlər (1; 2; 6). Post-multikulturalizm yanaşması özü-özlüyündə olduqca mücərrəd bir yanaşmadır, çünki onun əsas cəhətləri tam bəlli deyil. Post–multikulturalizm yanaşmasını təbliğ edənlər elə ümumi şəkildə bəyan edirlər ki, bu yanaşma, bir tərəfdən, klassik multikulturalizmin çatışmazlıqlarının aradan qaldırılmasına, digər tərəfdən isə millətçiliyin, ayrı-seçkiliyin bütün formalarının qarşısının alınmasına yönəlmişdir.

Britaniyalı tədqiqatçı-jurnalist Jasmin Alibhai-Braun "Multikulturalizmdən sonra" adlı əsərində, müasir multikulturalizmi 3S (sari, samosa və steeldrums, yəni polad qabal) kimi təqdim edir (1). Sari - ənənəvi hind qadın paltarı, samosa- hind qutabı, polad qabal isə yamaykalıların çaldığı ənənəvi alətdir. Bu əşyalar Böyük Britaniyada yaşayan hindlilərin və yamaykalıların etnik-mədəni dəyərlərini əks edən nümunələridir. Qərb ölkələrində multikulturalizmi tənqid edənlər hesab edirlər ki, multikulturalizm siyasətinin orada yaşayan azlıqların yalnız etnik-mədəni dəyərlərinin qorunması məsələsinə yönəlməsi onların sosial-iqtisadi və siyasi sahələrdə real üzləşdikləri problemlərin həll olunmasına kömək etmir. Sözügedən problemlərdən tənqidçilər azlıqlar arasında işsizliyin geniş yayılmasını, onların təhsil səviyyələrinin aşağı olmasını, yaşadıqları ölkələrdə dövlət dilinin pis bilmələrini və bütün bunların nəticəsində yaşadıqları cəmiyyətə zəif inteqrasiya olmalarını göstərirlər. Bundan başqa tənqidçilərə görə, azlıqların bəzi adət-ənənələri liberal-demokratik cəmiyyətin normalarına ziddir. Multikulturalizm siyasətinin tənqidçilərinin ümumi mövqeyini 5 fevral 2011-ci ildə 47-ci Münxen Təhlükəsizlik Konfransdakı çıxışında Böyük Britaniyanın sabiq Baş naziri Devid Kameron belə ifadə etmişdir: "Dövlət multikulturalizmi" doktrinası müxtəlif mədəniyyətləri öz adət-ənənələri ilə yaşamalarına dəstək verməklə cəmiyyətdə inteqrasiya proseslərinin qarşısını alır. Bunun nəticəsində müxtəlif icmalar, xüsusilə də, müsəlman icması cəmiyyətdəki liberal dəyərləri inkar edərək demokratik cəmiyyətimizin dəyərlərinə zidd olan dəyərləri təbliğ edirlər. Bu isə dini ekstremizmin baş qaldırması üçün şərait yaradır (4)".

Beləlikdə, multikulturalizm siyasətinin tənqidçiləri hesab edirlər ki, bu siyasətin aparılması azlıqların sadəcə olaraq etnik-mədəni dəyərlərinin qorunması ilə kifayətlənməməlidir. Çünki belə olan halda azlıqların öz adət-ənənələrinə sığınmaqları üçün şərait yaradılır. Bu isə öz növbəsində onların yaşadıqları cəmiyyətə inteqrasiya olmalarına mane olur. Bundan başqa multikulturalizm

siyasətinin azlıqların etnik-mədəni dəyərlərinin qorunmasına yönəlməsi onların cəmiyyətin siyasi, sosial-iqtisadi sahələrində fəal iştirak etməyə sövq etmir. Bu isə yenə də onların yaşadıqları cəmiyyətə inteqrasiya olmaları üçün obyektiv çətinliklər yaradır.

Kimlika dövlət tərəfindən azlıqların mədəniyyətlərinə müdaxilə olunmasının liberalizmin tələblərinə uyğun olmadığını qeyd edir. Buna görə də o, assimilyasiya siyasətinə qarşı çıxır. O, assimilyasiyanın qarşısının alınmasında hər bir fərdin öz mədəniyyətinə, etnik-mədəni dəyərlərinə sığınaraq mənsubluğunun saxlanılmasının mühüm rol oynadığını göstərir. Kimlika milli azlıqlara muxtariyyətin verilməsini çoxmədəniyyətli cəmiyyət üçün zərərli hesab edir. Lakin o, milli azlıqların qrup təmsilçilikləri ilə bağlı irəli sürdükləri tələblərini ədalətli sayır. Onun fikrincə, azlıqlar iki halda qrup təmsilçiliyi ilə bağlı haqlarını tələb edə bilərlər: 1. Yaşadıqları cəmiyyətdə təqibə məruz qaldıqda; 2. Qaldırdıqları qrup təmsilçiliyi məsələsi bütün azlıqların istəklərini əks etdirmədikdə (10, p.144-145).

Qrup təmsilçiliyi məsələsi ilə bağlı Kimlika müxtariyyət və qeyri-liberal mədəniyyətlər məsələləri arasında münasibəti təhlil edir. O, liberalizm yanaşmasının ideoloqu kimi muxtariyyət prinsipini bütün sahələrdə, o cümlədən siyasi, ictimai, xüsusi, mədəni sahələrdə müdafiə edir. Çünki onun fikrincə, məhz muxtariyyət liberal tolerantlığın mümkünlüyünü təmin edir. Bununla bağlı Kimlika qeyd edir: “Liberal tolerantlığın muxtariyyətlə bağlılığı onun fərqləndirici cəhətidir” (10, p.158).

Kimlika etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsi məsələsində nəinki multikulturalizm siyasətini müdafiə edir. O, həmçinin güclü multikulturalizm siyasətini dəstəkləyərək dövlət tərəfindən azlıqların etnik-mədəni dəyərlərinin qorunmasına köməklik göstərilməsinin vacibliyini qeyd edir. Bununla bağlı o, zəif multikulturalizm siyasətini tənqid edir.

Zəif multikulturalizm siyasətini müdafiə edən britaniyalı politoloq Çandran Kukatas multikulturalizm siyasətinin azlıqların etnik-mədəni dəyərlərinin qorunmasında vacib olduğunu qeyd etsə də, o, dövlətin bu məsələyə müdaxilə etməsinə qarşı çıxır. O, hesab edir ki, azlıqların özlərinin ənənəvi etnik-mədəni dəyərlərinin qorunması və ya titul xalqın mədəniyyətinin, dilinin öyrənilməsi məsələləri arasında sərbəst şəkildə seçim etmək imkanı olmalıdır. Kukatas azlıqlara belə sərbəstliyin verilməsi nəticəsində assimilyasiyaya getmələrinə, yəni titul xalqın mədəniyyətini, dilini öyrənəcəklərinə inanır (7, p.7). Kimlika isə Kukatasdan fərqli olaraq hesab edir ki, dövlət azlıqların etnik-mədəni dəyərlərinin qorunmasına köməklik göstərməlidir. Əks halda azlıqlar öz dəyərlərini qoruya bilməyəcəklər. Bu isə cəmiyyətdə inteqrasiya proseslərinin gedişinə mənfi təsir göstərəcəkdir.

Kimlika əsrlər boyu etnik-mədəni azlıqların assimilyasiya siyasətinə müqavimət göstərdiklərinə görə onu düzgün seçim saymır. Bundan başqa bu siyasət immiqrantlara münasibətdə də səmərəli deyil, çünki onların köçdükləri cəmiyyətə inteqrasiya olmalarının əsas şərtlərindən biri onların etnik-mədəni müxtəlifliyinin tanınması və qorunmasıdır (10, p.191).

Kimlikaya görə, assimilyasiya siyasətinə əks olan və milli azlıqların ayrılması ilə nəticələnən separatçı hərəkat da düzgün seçim deyil. Belə ki, parçalanmanın nəticəsində çoxluq kimi meydana gələn etnik qrup əvvəlki cəmiyyətdə olduğu kimi etnik-mədəni müxtəlifliyin tənzimlənməsinin yeni çağırışları ilə üzləşir. Bunun üçün liberal dövlət azlıq qruplarına cəmiyyətdəki digər qruplara bəslədiyi eyni münasibəti göstərməlidir. Bundan başqa dövlət bu qruplara daxil olan heç bir fərdin hüquqlarının məhdudlaşdırılmasına imkan verməməlidir (10, p.35-36). Bu isə yalnız multikulturalizm siyasətinin həyata keçirildiyi halda mümkündür.

Multikulturalizmə kommunitarizm yanaşması

Kommunitarizm (ingilis dilindən tərcümədə "community" icma deməkdir) bir fəlsəfi cərəyan kimi bu terminin etimologiyasına uyğun olaraq etnik, dini və ya digər icmanın, ümumiyyətlə cəmiyyətin insanın formalaşmasında əsas rol oynadığını qeyd edir. Kommunitarizmin nümayənləri hesab edirlər ki, liberalizm azadlıq ideyasını mütləqləşdirir. Bu səbəbdən onlar liberalizmi tənqid edirlər. Bundan başqa kommunitarianlar radikal kommunistlərin bərabərlik ideyasını da cəmiyyətin inkişafı üçün zərərli sayırlar. Çünki bu ideya konkret insanların bilik və bacarıqlarını, onların cəmiyyətin inkişafındakı rollarını nəzərə almır. Hamıya eyni yanaşır. Bu isə ədalət prinsipinə ziddir.

Kommunitarizm liberlizmdən fərqli olaraq fərdə münasibətdə cəmiyyətin, icmanın rolunu əsas tutur. O, hər bir fərdin şəxsiyyət kimi yalnız cəmiyyət, icma daxilində formalaşmasının və inkişaf etməsinin mümkünlüyünü qeyd edir. Kommunitarianlar liberalların cəmiyyətdən təcrid olan fərdin mövcudluğunu təkzib edərək hesab edirlər ki, hər bir fərdin dünyagörüşü, dəyərlər sistemi yalnız cəmiyyətdə formalaşır. Kommunitarizm qardaşlıq, birlik ideyalarını uca tutaraq liberalizmin fərdin azadlığı ideyasının mütləqləşdirilməsinə qarşı çıxır. Kommunitarianlar liberalizmi "fərdiçiliyə" həddindən artıq önəm verdiyi üçün tənqid edirlər. Onlar hesab edirlər ki, liberalizm fərdin fəaliyyətində cəmiyyətin, icmanın roluna, buradakı dəyərlər sisteminə lazımi qiymət vermir. Onlar cəmiyyətdə ədalətin bərqərar olmasını kollektivçilik, qardaşlıq münasibətlərinin inkişafında görür.

Kommunitarizm ilə liberalizm arasında olan qarşıdurmanın fəlsəfi-nəzəri əsası kommunitarizmin kollektivçiliyə, qardaşlığa, həmrəyliyə, liberalizmin isə fərdiçiliyə, universallığa əsaslanmalarındadır. Buna görə də kommunitarizm demokratik cəmiyyətin əsas atributlarından biri olan vətəndaş cəmiyyətinin qurulmasını liberalizm kimi fərdi şəxslərlə deyil, yerli icmaların, qeyri-hökumət təşkilatlarının yaxından iştirakı ilə mümkün olduğunu göstərir.

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, fərdin şəxsiyyət, subyekt kimi formalaşmasına dair məsələ liberalizm və kommunitarizm arasında əsas fərqli cəhətlərdən birini təşkil edir. Bu məsələyə dair liberalizmin mövqeyini tənqid edərək kommunitarizmin tərəfdarları göstərirlər ki, fərdin bir şəxsiyyət kimi formalaşması prosesində cəmiyyətdə mövcud olan ideyalar, təsəvvürlər, etnik, dini və mədəni dəyərlər mühüm, həlledici rol oynayır. Kommunitarianlar cəmiyyətdə baş verən proseslərə sosial determinizm nöqteyi-nəzərindən yanaşırlar. Bu məsələdə onların mövqeyi marksizmə yaxınlaşır.

Multikulturalizmə liberalizm yanaşmasını təhlil edərkən biz bu yanaşmanın cəmiyyətdəki etnik-mədəni müxtəlifliyə, özünəməxsusluğa önəm vermədiyini və əsasən assimilyasiya siyasətinə meyl göstərdiyini qeyd etmişdik. Liberalizm yanaşmasından fərqli olaraq, kommunitarizm yanaşması subyektlərin formalaşmasını konkret cəmiyyətlə, konkret etnik-mədəni dəyərlər sistemi ilə əlaqələndir. Buna görə də kommunitarizm liberalizmdən fərqli olaraq etnik-mədəni icmaların dəyərlərinin qorunmasını vurğulayan multikulturalizm siyasətini müdafiə edir. Kommunitarizm fərdlə münasibətdə icmaya, cəmiyyətə üstünlük verir. Bu məsələdə də onun mövqeyi marksizmə yaxınlaşır.

Multikulturalizm siyasətinə üstünlük verməklə kommunitarizm bir tərəfdən müxtəliflikləri qəbul etməyən abstrakt universalizmi rədd edir, digər tərəfdən isə o, etnik, dini zəmində icmalararası münaqişələrin qarşısını alır.

Müasir dövrdə multikulturalizmə liberalizm yanaşması Vil Kimlikanın adı ilə assosiasiya olduğu kimi multikulturalizmə kommunitarizm yanaşması kanadalı filosof, MakQill Universitetinin professoru Çarls Teylorun adı ilə assosiasiya olunur.

Çarls Teylorun bir neçə əsərində, xüsusilə 1994-cü ildə nəşr olunmuş "Multikulturalizm: Tanınma siyasətinin təhlili" adlı əsərində multikulturalizmə kommunitarizm yanaşmasının əsas müddəaları öz əksini tapmışdır (14). Çarls Teylora görə, fərdin şəxsiyyət kimi formalaşması cəmiyyətdə reallaşır. Fərd yaşadığı cəmiyyətdə onun mənsub olduğu mədəniyyəti, etnik-mədəni dəyərləri mənimsəyir. Və bunun nəticəsində onun dünyagörüşü, etik normaları formalaşır, o, subyektə, şəxsiyyətə çevrilir.

Fərdin subyekt, şəxsiyyət kimi formalaşmasında mədəniyyətin, etnik-mədəni dəyərlərin roluna yüksək önəm verən Teylor hesab edir ki, cəmiyyətdə məskunlaşan bütün xalqların, o cümlədən etnik azlıqların mədəniyyətləri, etnik-mədəni dəyərləri dövlət tərəfindən tanınmalı və qorunmalıdır. O, qeyd olunan əsərində yazır: "İdentikliyin müasir anlamda inkişafı müxtəliflilik siyasətinin yaranmasına səbəb oldu. Hər bir kəs özünün unikal identikliyinə görə tanınmalıdır" (14, p.42).

Tanınma dedikdə Teylor ilk növbədə fərdin mənsub olduğu mədəniyyəti, bu mədəniyyətin tərkib hissələri olan etnik, dini dəyərləri, dili nəzərdə tutur. Kommunitarizmin nümayəndəsi kimi Teylor liberalizmi və xüsusilə də onun şəxsiyyət haqqında nəzəriyyəsini tənqid edir. Teylor tərəfindən liberalizmə xas olan universalizmin tənqidi, fərdin şəxsiyyət kimi formalaşmasının yalnız cəmiyyətdə mümkün olmasına dair fikri öz mahiyyətinə görə sosial determinizm mövqeyi olaraq marksizmə yaxındır. Görünür, Teylorun fəlsəfi fikirlərinin formalaşmasına marksizm təsir göstərmişdir.

Teylor dövləti cəmiyyətdəki etnik-mədəni müxtəlifliklərə neytral münasibət bəslənməyə çağıran klassik liberalizmi tənqid edir. Teylora görə, dövlət cəmiyyətdəki etnik-mədəni müxtəlifliklərə biganə münasibət göstərsə, daha konkret desək, azlıqların etnik-mədəni dəyərlərini qorumasa, titul xalq azlıqlara qarşı ayrıseçkilik siyasətini yürütməkdə davam edəcəkdir. Buna görə də Teylor tanınma siyasətini tövsiyə etməklə qeyd edir ki, yalnız bu siyasətin aparılması şəraitində azlıqlar ayrıseçkiliyə məruz qalmayacaqlar və onların etnik-mədəni dəyərləri saxlanılacaqdır.

Beləliklə, siyasi fəlsəfənin liberalizm və kommunitarizm nəzəriyyələri arasındakı mübahisə multikulturalizmə liberalizm və kommunitarizm yanaşmaları arasında qarşıdurmanın məzmununu müəyyən edir. Bu qarşıdurma ilk növbədə fərdlə cəmiyyət arasında olan münasibəti əks edir.

Tanınmış fransız sosioloqu Mişel Vieviorka multikulturalizmə liberalizm və kommunitarizm yanaşmaları arasındakı qarşıdurmanın ictimai həyatda mədəni xüsusiyyətlərə, özünəməxsuslağa hörmətlə yanaşanlarla ona şübhə, qorxu ilə yanaşanlar arasında gedən mübahisədən doğduğunu qeyd edir (15, pp.896-897). Vieviorka birincilərə kommunitarizmin, ikincilərə isə liberalizmin nümayəndələrini aid edir.

Liberalizm hislərə və emosiyalara, kommunitarizm isə əqlə, idraka yüksək önəm verir. Kommunitarianlara görə, insanın subyekt kimi, şəxsiyyət kimi formalaşması onun mənsub olduğu icmanın etnik-mədəni dəyərlərinə arxalanmaqla baş verir. Liberallar isə bunun üçün fərdin mənsub olduğu icmanın məqsədlərini mənimsəməkdə ehtiyac olmadığını qeyd edirlər. Hətta əksinə, onlar bunu cəmiyyət üçün təhlükə hesab edirlər. Liberalizm "ədaləti" "xeyir"dən üstün tutur. Kommunitarizm isə "ədalət" və "xeyir" arasındakı seçimdə üstünlüyü ikinciyə verir.

Vieviorka hesab edir ki, ədəbiyyatda multikulturalizmə liberalizm və kommunitarizm yanaşmaları bir-birinə qarşı qoyulsa da bu yanaşmaların tərəfdarları ən azı bir məqamda razılaşırlar (15, p.896). Bu, fərdin formalaşmasına dair məsələ ilə bağlıdır. Kommunitarizmə görə, fərdin formalaşması cəmiyyətdəki mövcud mədəniyyətə arxalanmanın əsasında baş tutur. Bu mədəniyyət fərddə özünə hörmət və ləyaqət hissini formalaşdırır. Buna görə də kommunitarizm

milli azlıqların mədəniyyətlərinin, etnik-mədəni dəyərlərinin tanınmasının və qorunmasının vacibliyi qeyd edir. Eyni zamanda fərd formalaşma prosesində azadlıq ideyasını mənimsəyərək özünü subyekt kimi təqdim edir. Bu isə liberalizmin tələblərinə uyğun gəlir.

Vieviorkanın fikrincə, kommunitarizm və liberalizm arasındakı bu qarşıdurmanın dəf olunmasının iki yolu vardır. Birinci yol fransız sosioloqu Alen Turen tərəfindən təklif olunmuşdur. Turen hesab edir ki, kommunitarizm və liberalizm arasındakı mübahisə mədəni müxtəliflik məfhumu əvəzinə subyekt məfhumu üzrə getməlidir, çünki mədəni müxtəlifliyə münasibətdə kommunitarizm və liberalizm yanaşmaları ya qəbulolunmazdır, ya da ki, qənaətbəxş deyil. Buna görə də mədəni müxtəlifliyə dair subyekt və sosial hərəkat ideyalarını daxil etmək lazımdır. (15, p.898) İkinci yol isə nəzəri cəhətdən bu yanaşmaların bir-birindən fərqli olduqlarını qəbul etməklə yanaşı praktikada onların birgə tətbiq edilməsindən ibarətdir.

Ədəbiyyat:

1. Alibhai-Brown Y., After Multiculturalism. London: Foreign Policy Centre, 2000;
2. Alibhai-Brown Y., "Beyond Multiculturalism", Canadian Diversity 3, no.2 (2004): 51-54;
3. Barry B. Culture and Equality: An Egalitarian Critique of Multiculturalism. Cambridge: polity Press, 2001.
4. Cameron D., My war on multiculturalism // The Independent. February 5, 2011
5. Cuperus R., Dufek K. and Kandel J. eds. The Challenge of Diversity: European Democracy Facing Migration, İntegration and Multiculturalism. İnnsbruck: Studien Verlag, 2003.
6. Hollinger D., Post-ethnic America: Beyond Multiculturalism. New York: Basic books, 2006.
7. Kukathas C. Theoretical Foundations of Multiculturalism http://econfaculty. gmu.edu/pboettke/workshop/fall04/theoretical_foun dations.pdf
8. Kymlicka W., (1990). Contemporary political philosophy: an introduction. Oxford [England]: Clarendon Press. pp. 11.
9. Kimlicka, Will. Multiculturalism: Success, failure and future. Washington DC: Migration Policy Institute. 2012, p.1.
10. Kymlicka W. Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights. Oxford: Clarendon Press, 1995, p.144-145.
11. Multikulturalizmə giriş. (Ali məktəblər üçün dərslik). (Ön sözün müəllifi və elmi redaktor: AMEA-nın həqiqi üzvü Ramiz Mehdiyev), Bakı, 2019, s.270.
12. Nəcəfov E.Ə. Multikulturalizmin mahiyyətinə dair. Dövlət İdarəçiliyi. Nəzəriyyə və təcrübə, Jurnal, N3 (51), 2015, s.103-112
13. Rawls J. A Theory of Justice. Cambridge, Massachusetts: Belknap Press of Harvard University Press, 1971
14. Taylor, Ch. Multiculturalism: Examining the Politics of Recognition. Princeton: Princeton University Press, 1994.
15. Wieviorka, Michel. Is multiculturalism the solution? // Ethnic and Racial Studies Volume 21 Number 5 September 1998, Routledge 1998, p.896-897.

Açar sözlər: *multikulturalizmə liberalizm yanaşması, multikulturalizmə kommunitarizm yanaşması, Con Roulz, Vil Kimlika, Çarls Teylor, Çandran Kukatas, Mişel Vieviorka*

Etibar Najafov
*Head Adviser of the Department of Humanitarian Policy,
Diaspora, Multiculturalism and Religious Issues of the
Administration of the President of the Republic of Azerbaijan,
Chair of the Department of Philosophy and Social Psychology
of the Academy of Public Administration
under the President of the Republic of Azerbaijan,
Doctor of Philosophical Sciences, Professor*

LIBERALISM AND COMMUNITARISM APPROACHES TO THE RESEARCH OF MULTICULTURALISM

SUMMARY

The analysis provided within this paper clearly demonstrates the liberalism and communitarism approaches to the research of multiculturalism. Concurrently, the indicated approaches determine multiculturalism as a social phenomenon that reveals its essential features. Herewith, the features of both approaches are based on the theories of the liberalism and communitarism of political philosophy.

Based on such fundamental principles of liberalism as a democracy, human rights, the rule of law, freedom of speech, religion and belief, the liberal approach to multiculturalism considers the protection ethnic and cultural diversity as an integral part of human rights and freedoms. In addition, this approach notes the superiority of individual, in relation to the community, including ethnic, religious and linguistic groups to which it belongs to.

Regarding to the role of the state in protecting ethno-cultural diversity, the views of supporters of the liberalist approach to multiculturalism is differ. Representatives of weak multiculturalism (Chandran Kukathas) consider that the state should refrain from actively protecting ethno-cultural diversity in society. Furthermore, national minorities must decide whether they should integrate into the society, where they actually dwell. However, the representatives of strong multiculturalism (William Kimlicka) hold a different opinion on this issue. They presuppose that the state should care of preserving ethno-cultural diversity in society, including helping to minorities and maintain its ethno-cultural values, accordingly.

According to the communitarian approach to the analysis of multiculturalism, the society plays an essential role in the development of the individual, in converting him into a human. Forming the process of a worldview and developing the system of values take place namely in the society. Adherents of this approach criticize the liberalism, therefore it underestimates the role of ethno-cultural values in the human activity. They presume trues that the triumph of the justice in society is associated with the strengthening of relations of collectivism and the fraternity.

Key words: *liberalistic approach to multiculturalism, communitarian approach to multiculturalism, John Rawls, William Kimlicka, Charles Taylor, Chandran Kukathas, Michel Wieviorka*

Этибар Наджафов
Главный консультант отдела по Гуманитарной политике, вопросам диаспоры, мультикультурализма и религии Администрации Президента Азербайджанской Республики, заведующий кафедрой Философии и Социальной Психологии Академии Государственного Управления при Президенте Азербайжанской Республики, доктор философских наук, профессор

ПОДХОДЫ ЛИБЕРАЛИЗМА И КОММУНИТАРИЗМА К ИССЛЕДОВАНИЮ МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛИЗМА

РЕЗЮМЕ

Автор анализирует подходы либерализма и коммунитаризма к исследованию мультикультурализма. Указанные подходы характеризуют мультикультурализм как социальное явление, что позволяет выявить его существенные признаки, особенности обоих подходов основаны на теориях либерализма и коммунитаризма политической философии.

Основанный на таких основополагающих принципах либерализма, как демократия, права человека, верховенство закона, свобода слова, религии и убеждений, либералистический подход к мультикультурализму рассматривает защиту этнокультурного разнообразия как неотъемлемую часть прав и свобод человека. Кроме того, этот подход отмечает превосходство человека по отношению к общине, в том числе по отношению к этническим, религиозным и языковым группам, к которым он относится. Относительно роли государства в защите этнокультурного разнообразия, мнения сторонников либералистического подхода к мультикультурализму различны. Представители так называемого слабого мультикультурализма (Чандран Кукатас) считают, что государство должно воздерживаться от активной защиты этнокультурного разнообразия в обществе. Национальные меньшинства должны сами решить - следует ли им интегрироваться в общество, в котором живут. Представители сильного мультикультурализма (Уил Кимлика) придерживаются иного мнения по этому вопросу. Они считают, что государство должно заботиться о сохранении этнокультурного разнообразия в обществе, в том числе помогать меньшинствам сохранить свои этнокультурные ценности.

Согласно коммунитарному подходу к анализу мультикультурализма, общество играет ключевую роль в развитии индивида, превращении его в личность. Именно в обществе происходит процесс формирования мировоззрения и развития системы ценностей. Сторонники такого подхода критикуют либерализм, потому что он недооценивает роль этнокультурных ценностей в деятельности человека. По их мнению, торжество справедливости в обществе связано с укреплением отношений коллективизма и братства.

Ключевые слова: *либералистический подход к мультикультурализму, коммунитарный подход к мультикультурализму, Джон Роулз, Уил Кимлика, Чальз Тейлор, Чандран Кукатас, Мишель Вьеворка*

DÖVLƏT İDARƏÇİLİYİ
PUBLIC ADMINISTRATION

UOT 323; UOT 32:316:37; 242.7

ƏLİ HƏSƏNOV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Dövlət İdarəçilik Akademiyasının "Beynəlxalq münasibətlər və xarici siyasət" kafedrasının müdiri, tarix elmləri doktoru, professor

İLHAM ƏLİYEV – QURUCU LİDER

Orta və yaşlı nəsil müstəqilliyin ilk illərinin necə ağır keçdiyini yaxşı xatırlayır. Belə ki, ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarında Azərbaycanın Dağlıq Qarabağ bölgəsində baş qaldırmış erməni separatizmi 90-cı illərin əvvəllərində daha da aqressivləşmiş, Ermənistanın təcavüzü nəticəsində ölkə ərazisinin 20 faizi işğal edilmiş, bir milyona yaxın azərbaycanlı qaçqına və məcburi köçkünə çevrilmişdi. Eyni zamanda, SSRİ-nin süqutu ilə respublikanın ənənəvi iqtisadi və ticarət əlaqələri pozulmuş, maliyyə-iqtisadi və siyasi böhran dərinləşmişdi. Yalnız 1993-cü ildə Heydər Əliyev Azərbaycanda rəhbərliyə qayıtdıqdan sonra ölkə tədricən bu böhrandan çıxdı, ictimai-siyasi sabitlik, milli birlik və vətəndaş həmrəyliyi yaradıldı, cəmiyyət həyatının bütün sahələrində yenidənqurma prosesi başlandı. O altı ildir ki, müstəqil dövlətimizin qurucusu və banisi, ümummilli liderimiz Heydər Əliyev aramızda yoxdur, lakin onun ideyaları, siyasi irsi, yaratdığı dövlətçilik ənənələri, şah əsəri olan, uğrunda mübarizə apardığı, ağır faciələrdən, siyasi, sosial-iqtisadi və mənəvi-psixoloji böhrandan xilas etdiyi müstəqil və demokratik Azərbaycan Respublikası inkişaf edir və yeni-yeni uğurlar qazanır, Azərbaycan xalqı təhlükəsizlik şəraitində, rifah içində yaşayır.

Ümummilli liderin siyasi kursunun yeganə düzgün yol olduğunu yəqin edən Azərbaycan xalqı 2003-cü il oktyabrın 15-də keçirilən seçkilərdə bu siyasətin layiqli davamçısı kimi İlham Əliyevi dəstəkləyərək, 76,8 faiz səslə Prezident seçdi. Bu tarix həm də ilk dəfə 1918-ci ildə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti tərəfindən təməli qoyulan, 1991-ci ildən isə yenidən bərpa edilən milli demokratik dövlətçilik tariximizin xüsusi mərhələsinin başlanğıcı kimi xarakterizə oluna bilər.

İlham Əliyevin ali dövlət vəzifəsində ilk günlərdən başlayaraq nümayiş etdirdiyi yüksək idarəçilik məharəti, qətiyyətli və milli maraqlara söykənən daxili və xarici siyasət, seçkiqabağı təşviqat dövründə səsləndirdiyi "Mən hər bir azərbaycanlının prezidenti olacağam!" vədinə sadiq qalması qısa müddətdə ona xalq arasında geniş populyarlıq, sonsuz inam və güclü etibar qazandırdı. Elə bu səbəbdən 2008, 2013 və 2018-ci illərdə keçirilən növbəti prezident seçkilərində də İlham Əliyev azərbaycan xalqının böyük dəstəyi ilə yenidən inamlı qələbə qazandı.

Siyasətşünasların qənaətinə görə, Azərbaycanda Heydər Əliyev siyasi kursunun davam etməsi və ölkənin onun müəyyən etdiyi inkişaf yolu ilə getməsinin qarantı rolunda məhz "ümummilli liderin özü qədər inandığı və yüksək liderlik keyfiyyətlərinə güvəndiyi" İlham Əliyev çıxış edə bilərdi. Sonrakı proseslər də sübut etdi ki, müasir Azərbaycan dövlətinin xilaskarı və banisi Heydər Əliyev öz seçimində qətiyyən yanılmayıb və onun siyasi kursunun davamçısı olan Prezident İlham Əliyev öz ölkəsini sonrakı dinamik inkişaf yoluna çıxara bilmiş, yeni idarəçilik modeli ortaya qoyaraq Azərbaycanın qurucu lideri kimi özünü təsdiq etmişdir.

İlham Əliyev 2003-cü ildən başlayaraq, ilk növbədə ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən təməli qoyulmuş vətəndaş birliyi platformasına söykənərək daxili ictimai-siyasi sabitliyi, siyasi plüralizmi, demokratik təsisatları və vətəndaş cəmiyyəti institutlarını daha da möhkəmləndirmiş, əhalinin təhlükəsizliyini, insanların hüquq və azadlıqlarının qorunmasını və ölkənin əmin-amanlığını təmin etmişdir. Bununla yanaşı, haqqında bəhs olunan dövrdə ölkənin dayanıqlı sosial-iqtisadi inkişafı, transmilli layihələrin reallaşdırılması, ictimai və mənəvi həyatın modernləşdirilməsi, təsərrüfat və turizm infrastrukturunun genişləndirilməsi, şəhər və kəndlərin, xidmət və infrastrukturların yenilənməsi və s. sahələrdə geniş yenidənqurma işləri həyata keçirilmişdir. Görülən işlər qısa zaman kəsiyində vətəndaşların rifah halının getdikcə yüksəldilməsinə, əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə, bazar iqtisadiyyatına çətin uyğunlaşan şəhid ailələrinə, müharibə veteranları və əlillərə, qaçqın və məcburi köçkünlərə, elm və təhsil işçilərinə qayğının artırılmasına, ordu quruculuğuna, elmin, təhsilin, mədəniyyətin, səhiyyənin inkişafına, milli-mənəvi dəyərlərin, multikulturalizm və tolerantlıq ənənələrinin qorunub saxlanması və inkişaf etdirilməsinə, gənclər və idman siyasəti sahələrində yeni-yeni uğurların qazanılmasına şərait yaratmışdır. Bununla yanaşı, İlham Əliyevin Prezident olduğu dövr ərzində digər əsas daxili inkişaf parametrləri – makroiqtisadi sabitlik, iqtisadi islahatların aparılması, sosial və mənəvi təminat sisteminin dinamikasının təmin edilməsi, müsbət demoqrafik vəziyyətin qorunması, miqrasiya və urbanizasiya proseslərinin dövlətin nəzarəti altında saxlanması, dövlət idarəçiliyinin effektivliyi və digər bir çox sahələr üzrə də Azərbaycan region ölkələri arasında ön sıralara çıxa bilmişdir. Keçirilmiş islahatlar və qazanılmış uğurlar nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar tərəfindən də etiraf edilib və edilməkdədir.

İlham Əliyev bütün bu uğurlara necə nail oldu, hansı şəxsi və siyasi keyfiyyətləri onun qurucu lider imici qazanmasına səbəb olmuşdur?

Bu məqalədə İlham Əliyevin 16 illik prezidentlik fəaliyyəti dövründə onunla çiyin-çiyinə çalışan bir köməkçi olaraq müşahidə etdiyim bəzi siyasi portret cizgiləri haqqında şəxsi mülahizələrimi oxucuların diqqətinə təqdim edəcəyəm.

Əvvəlcə siyasi ədəbiyyatda lider təsnifatına qısa nəzər salmaq istərdim. Görkəmli alman sosioloqu Maks Veberə görə, siyasi lider üçün üç əsas xüsusiyyət həlledicidir:

- Fədakarlıq (özünü işinə və amallarına həsr etmək);
- Öz amalı və işi qarşısında məsuliyyət hissi daşımaq;
- Yüksək daxili inam və təmkin qabiliyyətinə malik olmaq, reallıqların təsiri və təzyiqinə qarşı təmkinli davranmaq, hadisələrin fövqünə qalxa bilmək.

Onun fikrinə görə, hər bir siyasətçi bu keyfiyyətlərə nə qədər çox malik olursa, o lider mövqeyinə daha çox yaxınlaşır və yüksəlir.

Tanınmış amerikalı alim, dünyada siyasi psixologiya üzrə aparıcı mütəxəssislərdən sayılan Marqaret C. Herman isə siyasi liderləri belə təsnif edir:

- Lider-bayraqdar: bu tip liderlərin öz orijinal siyasi hədəfləri olur və həmin hədəflər naminə insanları öz arxasınca aparmaq bacarığına malik olurlar;
- Lider-xidmətçi: bu tip liderlər öz ardıcıllarının maraqlarını dəqiq ifadə edərək, həmin maraqları məsuliyyətlə realizə etmək qabiliyyətinə malik olurlar.

Qeyd olunur ki, xidmətçi liderlər öz xalqının maraqlarının ardıcıl ifadəçisi kimi çıxış edərək, qətiyyətli və mütəşəkkil formada həmin maraqları müdafiə və təmin edirlər. Praktikada belə liderlər seçicilərinin ehtiyac və tələblərini, inamlarını və gözləntilərini daim öyrənir və nəzərə alaraq fəaliyyət göstərirlər. Məhz xalq-seçici və onun maraqları bu tip liderlər üçün əsas fəaliyyət istiqaməti və məqsədlərini formalaşdırır.

Siyasətşünaslıq və sosiologiya elmində əlavə olaraq, öz xalqının tarixində xüsusi rol oynayan islahatçı və inqilabçı lider anlayışları da mövcuddur. Belə liderlərə xalqının,

dövlətinin gələcək taleyi üçün dəyişikliklərin gərəkliliyini dərk edərək, ya inqilabi yolla, ya da inandırma yolu ilə, tədrici islahatlar həyata keçirməklə, ictimai ideallara, milli-mənəvi dəyərlərə söykənməklə hərəkət etmək xasdır.

Əlbəttə, politoloqlar bütün bu sıralamada qeyd olunan lider tiplərini nəzəri baxımdan təsnif edirlər, lakin real siyasi müstəvidə isə bəhs olunan liderlər bu və ya digər tiplərə aid edilsə belə, onlar digər qrupa aid olan liderlərin də müxtəlif keyfiyyətlərini az, yaxud çox formada özündə daşıyır, sadəcə bu keyfiyyətlərdən hansının daha çox üstünlük təşkil etməsinə görə bu və ya digər tipə aid edilir.

İlham Əliyevin publik siyasi fəaliyyəti Yeni Azərbaycan Partiyasının proporsional siyahısına rəhbərlik etməsi ilə başlayıb. Bu, artıq onun özünü Heydər Əliyev siyasi irsinin davamçısı kimi gördüyünün açıq şəkildə ifadəsi idi. Bununla da o zaman mediada İlham Əliyevin hakimiyyətə hansısa yeni partiya və ya siyasi qüvvə ilə gələcəyi haqda spekulyativ müzakirələrin də əsassızlığını nümayiş etdirdi.

Prezident kimi fəaliyyətə başladıqdan sonra da ilk çıxışlarında o, Heydər Əliyevin daxili və xarici siyasət kursunu davam etdirəcəyini, ölkəni tədricən, amma davamlı islahatlar yolu ilə inkişaf etdirəcəyini bəyan etmişdi. Bu vədə əməl olunduğunu biz keçən müddətdə təkcə siyasətə baxışda deyil, həyatın bütün sahələrində siyasi varisliyə, milli ənənələrə və mənəvi dəyərlərə münasibətdə müşahidə etdik. İlham Əliyev eyni zamanda, təkcə Heydər Əliyevin daxili və xarici siyasət kursunu davam etdirməklə kifayətlənmədi, korrektə və islah edilməsi vacib olan bütün sahələrdə mütləq islahatlar apardı, müasir dünya nizamının və transmilli tərəfdaşlıq əlaqələrin yeni çağırışlarına adekvat reaksiya verərək, inamla gələcəyə doğru irəlilədi.

İlham Əliyev Azərbaycanın inkişafını necə təsəvvür etdiyini bu il fevralın 1-də Bakı Konqres Mərkəzində Azərbaycan Gəncləri Gününə həsr olunmuş respublika toplantısında çıxışı zamanı yığcam olaraq belə ifadə etmişdir: “Biz islahat naminə islahat aparmırıq. Biz məqsədyönlü, düşünülmüş addımlar atırıq ki, ölkəmizin inkişafına yeni təkan verək, həll olunmamış problemləri həll edək, nöqsanları, xoşagəlməz halları, çatışmayan məqamları aradan götürək və bunu edirik...”.

Bu fikirlər İlham Əliyevin islahatçı yanaşmasını digər postsovet ölkələrində, eləcə də 1990-cı illərin əvvəllərində Azərbaycanda müşahidə etdiyimiz ”rəngli inqilabi dəyişiklik” platforması tərəfdarlarının yanaşmasından köklü şəkildə fərqləndirir. “Rəngli” – qanlı inqilabların liderləri özlərinə qədər mövcud olan idealları, siyasi, bəzən də mənəvi irsi inkar edir, cəmiyyətin kökündən yenidən qurulmasını, dilin, dinin, ölkənin adının, əlifbasının dəyişdirilməsini, bir sözlə, hər şeyin məhv edilib sıfırdan başlamasını tərcih edirlər. Prezident İlham Əliyevin islahatlar kursunda belə eksperimentlərə, nihilist yanaşmalara yer yoxdur. İslahatların yeni mərhələsinə start verilməsi də “rəngli inqilab”ların təklif etdiyi yol deyil, 1930, 1980 və 2000-ci illər Türkiyəsində, Konrad Adenauer Almaniyasında, 1980-1990-cı illərin Məhazir Məhəmməd Malayziyasında, 60-70-ci illərdə Sinqapur və Cənubi Koreyada, eləcə də qansız-rəngsiz inkişaf yolu keçmiş digər ölkələrdə müşahidə etdiyimiz köklü islahatlar yoludur.

Əlbəttə ki, biz bu yazıda qarşımıza dərin psixoloji siyasi portret yaratmaq məqsədi qoymadığımızdan liderlik haqda bu tanıtma ilə kifayətlənirik.

İlham Əliyevi xarakterizə edən keyfiyyətlər, əlbəttə, təkcə bir lider tipinə xas deyil. Yuxarıda da qeyd edildiyi kimi, dünyanın müasir siyasi səhnəsində yer alan liderlər adətən bir neçə siyasi portret tipinə aid keyfiyyətlərin daşıyıcısı olur, lakin onlarda adətən bu və ya digər lider obrazının ümdə xüsusiyyətləri daha qabarıq nəzərə çarpır. İlham Əliyevin prezidentliyi, daha əvvəl isə YAP-ın proporsional sistem üzrə seçki siyahısına və Azərbaycan parlamentindəki YAP qrupuna, AŞPA-da Azərbaycan nümayəndə heyətinə rəhbərliyi və Azərbaycan Respublikasının baş naziri kimi fəaliyyəti onu qurucu-islahatçı lider tipinə aid etməyə əsas

verir. Bunu bizim İlham Əliyevin keçdiyi siyasi bioqrafiyaya, fəaliyyətinin xarakteristikasına, özünəməxsus leksikonuna aid təqdim etdiyimiz nümunələr də təsdiqləyir.

Azərbaycançılığı əvvəl qurucusu olduğu Yeni Azərbaycan Partiyasının, daha sonra Azərbaycan dövlətinin əsas ideologiyasına çevirmiş, dövlətçiliyimizin xilaskarı, dünya azərbaycanlılarına layiq olduqları ucalıqların hədəflərini müəyyən etmiş Heydər Əliyevin timsalında Azərbaycan siyasəti parlaq bayraqdar lider tipinə şahidlik etmişdir. Məhz buna görə də biz dövlətimizin xilaskarı olan Heydər Əliyevi "Ümummilli lider" olaraq qəbul edirik. Adətən bayraqdar liderləri onların ideallarını yeni dövrə uyğunlaşdıraraq ardıcıl həyata keçirən qurucu liderlər əvəz edir. İlham Əliyev də öz çıxışlarında dəfələrlə "mən xalqın xidmətçisiyəm", "hər bir məmur xalqının xidmətçisi olmalıdır", xalqın üzləşdiyi ən çətin anlarda – zəlzələ, təbii daşqınlar vaxtı "sizə xidmət etməyə gəlmişəm" deyərək, hakimiyyəti xalqa layiqli xidmət vasitəsi kimi dəyərləndirmiş, hökumətin öz fəaliyyəti ilə bağlı mütəmadi olaraq xalq qarşısında hesabat verməsini, görülən işlər barədə ictimaiyyətin hərtərəfli məlumatlandırılmasını da demokratik idarəetmənin zəruri tələbi kimi önə çəkmişdir. Dünya azərbaycanlılarının həmrəylik günü və Yeni il münasibətilə Azərbaycan xalqına təbrikində də bildirir ki, "mən son 15 il ərzində Prezident kimi çalışmışam ki, xalqa ləyaqətlə xidmət edim. Bundan sonra da çalışacağam ki, Azərbaycanın inkişafı, Azərbaycanın gücləndirilməsi, xalqın rifahının artması üçün əlimdən gələni əsirgəməyim. Mənim bir amalım var: güclü Azərbaycan dövləti qurmaq və xalqa ləyaqətlə xidmət etmək".

ABŞ-ın Berkli (Kaliforniya) Universitetinin sosiologiya və hüquq üzrə professoru Filipp Selznik "İdarəçilikdə liderlik. Sosioloji interpretasiya" əsərində qeyd edir ki, qurucu liderlik innovasion ideyaların inkişafı naminə birgə fəaliyyət konsepsiyasına əsaslanan liderlik üslubudur.

"The Servant Leader" (xidmətçi lider) kitabının müəllifləri Kennet Hartli Blanşard (K.Hartley Bllanchard) və Fil Hodces (Phil Hodges) hesab edirlər ki, liderlik nə idarəçiliyə, nə gücə bağlı deyil; lider başqalarının özləri üçün müəyyən etdiyi baxışlar çərçivəsində daha yaxşı yaşamasına çalışır, onların baxışları isə bütövlükdə cəmiyyətin xoşbəxtliyini nəzərdə tutur. Qurucu lider qısamüddətli deyil, uzunmüddətli hədəflər naminə çalışır, cəmiyyətə davamlı faydası olacaq addımlar atır və bir qayda olaraq uğurlar qazanır, yeni ideyaların, fikirlərin meydana çıxmasına şərait yaradır, ardıcıllarının, seçicilərin, xalqın mənafeləri naminə çalışır, onun hakimiyyətinin əsas qayəsi qurmaq, yaratmaq, insanlara xidmət etmək olur.

Azərbaycanda son on altı ildə reallaşdırılan regionların inkişafı, yoxsulluğun azaldılması, xaricdə təhsil, transmilli enerji və nəqliyyat dəhlizləri, qeyri-neft sektorunun inkişafı və s. sahələrdə qəbul edilib həyata keçilmiş uzunmüddətli proqramlar, icra edilməkdə olan strateji transmilli layihələr məhz qurucu və xidmətçi lider olan İlham Əliyevin xalqa xidmətinin çox uğurlu nümunələridir.

Xalqın mütləq əksəriyyətinin etimadı ilə 2003-cü ildə prezident seçilmiş İlham Əliyev "Mən hər bir Azərbaycan vətəndaşının prezidenti olacağam" deyərkən sadəcə vəd vermirdi, xalqa xidmətin gələcək strategiyasını nümayiş etdirirdi. Azərbaycana rəhbərlik etdiyi 16 il ərzində İlham Əliyev bu vədə, bu strateji xəttə sadiq qalaraq dini, etnik, sosial mənsubiyyətindən asılı olmayaraq Azərbaycanın hər bir vətəndaşının prezidenti oldu. Xalqının maraqları, rifahı, xoşbəxt gələcəyi üçün əzmlə çalışdı, milli mənafelərimizin müdafiəsi üçün beynəlxalq platformalarda ən ağır şərtlər altında belə öz qurucu mübarizəsindən geri çəkilmədi. Dövlətimizin suverenliyi, müstəqilliyi naminə aparılan, reallaşdırılan bütün təşəbbüslərin önündə getdi.

Bu illər ərzində yenilənən Azərbaycanın iqtisadi bazası köklü surətdə dəyişdi, ölkədə böyük iqtisadi irəliləyişlərə nail olundu. Ötən müddət ərzində iqtisadiyyat 3,4 dəfə; sənaye 2,7, kənd təsərrüfatı 1,5 dəfə artıb; ölkə iqtisadiyyatına 250 milyard dollar investisiya

qoyulub – bu, müstəqillik dövründə Azərbaycana qoyulan bütün investisiyaların 93 faizini təşkil edir və onun təxminən yarısı daxili mənbələrin payına düşür. Valyuta ehtiyatlarımız 49 milyard dolları keçib. Ölkədə 2 milyondan çox yeni iş yeri yaradılıb. Bu dövr ərzində maaşlar və pensiyalar 10 dəfəyə qədər artıb. Biznes mühitinin yaxşılaşdırılması ilə bağlı məqsədyönlü siyasət həyata keçirilib, təkcə güzəştli şərtlərlə sahibkarlara verilən kreditlərin məbləği 2 milyard manatı ötüb.

16 il ərzində Azərbaycanın sosial-mədəni və təsərrüfat infrastrukturu başdan-başa yenilənib. Paytaxt küçələrindən tutmuş ən ucqar bölgələrə qədər nəqliyyat şəbəkəsi inkişaf edib; 15 min kilometrdən çox yol çəkilib, 450-yə yaxın körpü inşa olunub. Paytaxtda 4 yeni metro stansiyası istifadəyə verilib, bir neçə stansiyada yenidənqurma işləri həyata keçirilib. Xəzər dənizində ən böyük beynəlxalq dəniz limanı – Ələt Dəniz Ticarət Limanı fəaliyyətə başlayıb. Ölkədə 3100-dən çox məktəb, 650-dən çox tibb müəssisəsi inşa edilib, yaxud əsaslı təmir edilib. İnfrastrukturun yenidən qurulması işi yüzlərlə tarixi binalarda, teatr və muzeylərdə, o cümlədən, bütün ali təhsil ocaqlarında həyata keçirilib. Paytaxtda müasir tələbələrə uyğun inşa edilən idman sarayları, stadionlar illərdir əhaliyə xidmət göstərir. Bunlarla yanaşı, respublikanın bütün bölgələrində vətəndaşlara xidmət edən sosial mərkəzlər, Olimpiya Kompleksləri istifadəyə verilib.

Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycanda nəhəng transmilli energetika və nəqliyyat layihələri həyata keçirilib, 2006-cı ildə Xəzər və Aralıq dənizlərini birləşdirən Bakı–Tbilisi–Ceyhan əsas ixrac neft kəməri, 2007-ci ildə Bakı–Tbilisi–Ərzurum qaz kəməri istifadəyə verilib. 2014-cü il sentyabrın 20-də Avropanın enerji təhlükəsizliyinin, həmçinin Azərbaycanın perspektiv inkişafının və iqtisadi maraqlarının təmin edilməsində böyük rol oynayacaq Cənub Qaz Dəhlizinin təməli qoyulub. 2018-ci il mayın 29-da Bakıda Cənub Qaz Dəhlizinin, həmin il iyunun 12-də isə onun tərkib hissəsi olan TANAP boru kəmərinin rəsmi açılış mərasimi keçirilib. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə Avropa və Asiyanı birləşdirən Şərq-Qərb və Şimal-Cənub beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin yaradılması istiqamətində böyük işlər görülüb. Respublikada 7 hava limanı yenidən qurularaq istifadəyə verilib. Bakının Heydər Əliyev Beynəlxalq Aeroportu dünyanın “5 ulduz”lu 9 əsas hava limanı sırasına daxil olub. Beləliklə, ölkəmiz nəhəng enerji və nəqliyyat qovşağına çevrilmişdir. Azərbaycan artıq dünyada sayı məhdud olan kosmik ölkələr sırasına qoşulub.

İlham Əliyev hakimiyyətinin ilk illərindən yerin təkindəki qara qızılı yerin üstündəki milli sərvətə – insan kapitalına çevirməyi hədəfləyən ciddi proqramlar qəbul edilib, həmin proqramlar uğurla icra edilməkdədir.

Azərbaycan 2008 və 2015-ci illərin dünya böhranından minimal itkilərlə çıxa bilib, bu böhranlar zamanı əhalinin iqtisadi kataklizmlərə həssas, liberal iqtisadiyyata çətin uyğunlaşan qruplarının müdafiəsi üçün ciddi addımlar atılıb. Son bir il ərzində həmin addımların ardıcıl olaraq xalqda, cəmiyyətdə hansı ruh yüksəkliyi yaratdığını, cəmiyyətin İlham Əliyev iqtidarı ətrafında necə konsolidasiya olduğunu, xalq-dövlət vəhdətinin necə gücləndiyini hər kəs müşahidə edir. Bir zamanlar hiperinflyasiya girdabında olan Azərbaycan bu gün daha böyük fəlakətlər vəd edən, iqtisadi kollaps təhlükəsi yaradan ümumdünya böhranlarından nəinki şərəflə çıxmış, həm də aztəminatlı təbəqəni qorumaq, cəmiyyətin orta sinfinin genişlənməsi yönündə uğurlu tədbirlər həyat keçirmişdir.

Prezident İlham Əliyevin qeyd etdiyi kimi, Azərbaycan sadəcə xarici sərmayələr üçün cəlbedici ölkə deyil, özü də yaxın ölkələrə və Avropa dövlətlərinə sərmayə qoyur, transmilli nəqliyyat və enerji layihələrinin təşəbbüskarı, sərmayəçisi kimi çıxış edir. Azərbaycanın qardaş Türkiyədə rekord məbləğdə – 10 milyard dollar investisiya qoyuluşu nəzərdə tutulan layihələrdə həlledici söz sahibi olması, qürurverici reallıqdır. “Müxalifətçilik missiyası və Azərbaycanın milli maraqları” adlı bir az əvvəl dərc edilmiş yazımda son 16 ilin

iqtisadi-sosial uğurları haqqında geniş bəhs edildiyindən bu göstəricilərin üzərində təkrarən ətraflı dayanmaq istəmirəm. Sadəcə qeyd etmək istərdim ki, qazanılmış bütün bu uğurlar, nailiyyətlər sözün mütləq mənasında tarixi xidmət sayılmalıdır.

Prezident İlham Əliyev milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına, mədəniyyət və incəsənətin inkişafına konseptual yanaşma nümayiş etdirir və öz rəhbər qayğısını əsirgəmir. Bu il martın 1-də Prezident İlham Əliyevin və birinci xanım Mehriban Əliyevanın mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin bir qrupu ilə görüşü göstərilən qayğının daha bir əyani təzahürü idi.

Beləliklə, İlham Əliyevi mənsub olduğu xalqın və dövlətin liderinə çevirmiş əsas fərdi keyfiyyətlər üzərində fikirlərimi cəmləşdirmək istəyirəm.

İlham Əliyev həddən artıq sədaqətli insandır; o öz əqidəsinə, inandığı işə, xalqına, dövlətinə, partiyasına, qəbul etdiyi ideyalara, ümummilli lider tərəfindən ona əmanət edilmiş siyasi irsə, Azərbaycan xalqının milli-mənəvi dəyərlərinə həmişə sədaqət nümayiş etdirib. Öz məsləkindən, amallarından, davamçısı olduğu siyasi kursdan zərrə qədər geri çəkilməyib. Onun Prezident kimi həyata keçirdiyi bütün işlər ümummilli liderin ideyaları, Azərbaycan xalqının əsas maraq və mənafeləri üzərində qurulub.

İlham Əliyev prezidentlik dövründə həmişə qlobal və sistemli düşüncə tərzinə malik olduğunu nümayiş etdirib. Həm ölkə daxilində gördüyü işlər, həm də yürütdüyü xarici siyasət, onun təşəbbüsü ilə gerçəkləşən əksər əməkdaşlıq platformaları, həyata vəsiqə alan beynəlxalq və regional layihələr qarşıdan gələn on illər, yüz illər sonra da Azərbaycana, Azərbaycan vətəndaşlarına fayda gətirəcək, dövlətimizin qüdrətlənməsinə xidmət edəcəkdir.

İlham Əliyev zəngin idarəçilik təcrübəsinə malik, dövlət və xalq üçün aydın hədəflər müəyyən edən, o hədəflərə nail olmaq üçün ciddi siyasi iradə nümayiş etdirən, çevik qərarlar qəbul edə bilən, xalqı səfərbər edərək dinamik və ardıcıl fəaliyyət göstərən, bacarıqlı təşkilatçı, aydın təfəkkürlü rəhbər, məqsədyönlü və novator tipli siyasətçi, uzaqgörən siyasi liderdir. Onun yüksək intellektual potensialı, geniş təfəkkürü və dövlət idarəçiliyi sahəsində çoxillik təcrübəsi dünyanın sürətlə dəyişən reallıqları şəraitində çevik və optimal qərarlar qəbul etməyə imkan verir.

Dünyanın bir çox ölkələrində neft ehtiyatları var, amma karbohidrogen ehtiyatları ilə zəngin olan bütün ölkələr bu zənginlikdən öz ölkəsindəki yoxsulluğu azaltmaq, ölkəni inkişaf etdirmək, insan kapitalı yetişdirmək naminə istifadə edə bilməyib. Neft bəzən onun sahibi olan ölkələrə dağıntı, fəlakət və vətəndaş müharibəsi gətirir. Azərbaycan isə neft amilindən istifadə edərək özünün təhlükəsizliyini, inkişafını, vətəndaş məmnunluğunu təmin edib.

İlham Əliyev olduqca praqmatik və realist siyasi liderdir. O, həyata keçirdiyi siyasətin nəticələrini əvvəlcədən hesablayır, fəaliyyətinin aydın konturlarını cızır. Azərbaycan dövləti qısa və uzunmüddətli proqramlarla idarə olunan, proqnozlaşdırıla bilən bir siyasət yürüdür. İlham Əliyev müəyyən etdiyi hədəfləri, verdiyi vədləri proqramlaşdırıb həyata keçirir. Formalizm, populizm, qeyri-real vədlər, cari, situativ hədəflər naminə dövlətin enerjisinin sərf edilməsi, gündəlik siyasi tələblər haqqında düşünmək İlham Əliyev idarəçiliyinə yad xüsusiyyətlərdir. Cənab Prezident öz çıxışlarında populist vədlərin, volyuntarist qərarların regionumuzdakı bəzi ölkələrin nümunəsində necə mənfi fəsadlar verməsini daim qeyd edir. Beləliklə, İlham Əliyevin yürütdüyü məqsədyönlü siyasət əhalinin rifah halının daim yüksəldilməsinə hesablanmışdır.

İlham Əliyev olduqca qətiyyətli və güclü siyasi iradəsi olan liderdir. O, Azərbaycan naminə planlaşdırdığı siyasəti, proqram və layihələri həyata keçirmək üçün böyük əzm, titanik iradə nümayiş etdirir, bəzən qeyri-mümkün görünən ideyaları gerçəyə çevirməyi bacarır. Onun rəhbərliyi ilə icra olunan strateji kurs Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunun və rolunun durmadan yüksəldilməsinə yönəlib.

Prezident İlham Əliyevin liderlik keyfiyyətləri – dərin zəkası, böyük erudisiyası, qlobal düşüncəsi, intellekti, çevik qərar qəbul etmək bacarığı müasir dünya nizamında Azərbaycanın yerini, nüfuzunu, çəkisini müəyyən edir. İlham Əliyevin təşəbbüsləri, reallaşdırdığı proqram və layihələr ölkəyə xarici investisiyaların cəlb edilməsi üçün ciddi zəmin yaradıb. Dünyada siyasi və iqtisadi vəziyyətin heç də ürəkaçan olmadığı indiki zamanda Azərbaycan davamlı tərəqqi nümayiş etdirir.

Yüksək peşəkarlıq və diplomatik məharət İlham Əliyevin siyasi karyerasındakı əsas fərqləndirici xüsusiyyətlərdən biridir. Soçidə "Valday" Beynəlxalq Diskussiya Klubunun XVI illik iclasının plenar sessiyasında və MDB dövlət başçılarının Aşqabad toplantısında səsləndirdiyi beynəlxalq hüquqa əsaslanan sərt, qətiyyətli və məntiqli çıxışlar bir lider olaraq İlham Əliyevin diplomatik məharətinin göstəricisi sayıla bilər. Prezidentin öz dili ilə ifadə etsək: “bu gün regionla bağlı elə bir məsələ yoxdur ki, o məsələdə Azərbaycanın rəyi, mövqeyi, rolu nəzərə alınmasın”.

Dünyada elə liderlər var ki, yalnız idarə etdiyi dövlətin qüdrətindən, fövqəl gücündən çıxış edərək, daim beynəlxalq təhlükəsizliyi təhdid altında saxlayır, beynəlxalq ədaləti öz ölkəsinin, bəzən də ona yaxın olan bu və ya digər transmilli qrupların xeyrinə pozmaqdan çəkinmir. Lakin elə liderlər də var ki, idarə etdiyi ölkənin iqtisadi, hərbi, coğrafi və ya demoqrafik resurslarından asılı olmayaraq öz liderlik keyfiyyətləri, siyasi əzmi və qətiyyəti ilə dünyanın ədalət tərəzisinin şərin lehinə əyilməsinin qarşısını alır, daha ədalətli qərarların qəbul edilməsinə nail olur. İlham Əliyev məhz belə liderlərdəndir. Ərazicə və əhali resurslarına görə kiçik olan Azərbaycan İlham Əliyevin siyasətinin gücüylə hazırda bütün dünyada öz maraqlarını təmin etməyi bacarır. Onun səyləri, uğurlu diplomatik kursu sayəsində, demək olar ki, bütün beynəlxalq təşkilatlar Azərbaycan haqq işini müdafiə edən qərar və qətnamələr qəbul etmişdir. Bəzən onun qətiyyətli addımları opponentlər tərəfindən ciddi riskli mövqe kimi dəyərləndirilir. Məsələn, Türkiyə ilə Ermənistan arasında Sürix protokolları ilə bağlı İlham Əliyevin nümayiş etdirdiyi qətiyyətli mövqeyin hədəfinə çatmayacağı iddia olunurdu, çünki o protokolların arxasında həm ABŞ, həm Rusiya, həm də Avropa İttifaqının müəyyən dairələri dayanırdı. Lakin İlham Əliyev Türkiyə elitasının, Türkiyə ictimaiyyətinin rəyini düzgün zondaj edə bildiyindən, Ermənistan rəhbərliyinin kiçik bir bəhanə ilə sazişdən geri çəkilməyə hazır olduğunu hesablaya bildiyindən nümayiş etdirdiyi qətiyyətli mövqe həm də olduqca rasional, soyuqqanlı hesablamalara söykənirdi.

Qeyd etmək yerinə düşər ki, belə uzaqgörənlik, yüksək siyasi fəhm bacarığı cənab İlham Əliyevə ümummilli liderdən miras qalmışdır. Vaxtilə, onun BTC haqda qərarını istər ölkə daxilindəki, istərsə də xaricdəki opponentlər kəskin tənqid edirdilər. Lakin zaman ümummilli liderin nə qədər haqlı olduğunu ortaya çıxardı. Bu gün Azərbaycanı nəqliyyat-tranzit mərkəzinə, Avropanın əsas alternativ enerji mənbəyinə çevirən, Türkiyə-Azərbaycan dostluğunu “filoloji romantika”dan əsası Heydər Əliyevin zamanında qoyulmuş, bu gün isə BTC, BTQ, TAP, TANAP, “Petkim” və s. layihələrlə real iqtisadi zəmin üzərində “bərkimiş tərəfdaşlığa” çevirən İlham Əliyev siyasətidir.

İlham Əliyev islahatçı, novator liderdir. O, həyatımızın hər bir sahəsində – təhsildə, iqtisadiyyatda, kənd təsərrüfatında, elmdə, mədəniyyətdə, şəhərsalmada, Azərbaycanın xarici siyasətində yenilikçi, islahatçı yanaşma tətbiq edir. Dünyada baş verən dəyişikliklərin, cərəyan edən proseslərin məntiqindən çıxış edərək Azərbaycanın davamlı inkişafını, sabitliyin qorunmasını təmin edən qərarlar qəbul edərək həyata keçirir.

Dünya praktikasından bilirik ki, aparılan islahatlar bir çox hallarda sosial və siyasi gərginliklərlə müşayiət olunur. Bunun fəsadlarını bəzi qonşu ölkələrdə, eləcə də Avropada müşahidə edirik. Azərbaycanda

siyasi və iqtisadi islahatlar əhalinin, xüsusən aztəminatlı təbəqənin mənafeləri nəzərə alınmaqla həyata keçirilir, vergi islahatlarında, qiymət və tarif siyasətində bu təbəqənin xeyrinə diferensial yanaşma tətbiq edilir.

İlham Əliyev yüksək siyasi mədəniyyətə malik, hakimiyyətin əxlaqını nümayiş etdirən humanist bir liderdir. Prezident olaraq ilk çıxışlarında qeyd etdiyi kimi, aradan keçən müddət ərzində "hər bir azərbaycanlının prezidenti" olmağı bacarmış, hər zaman siyasi rəqiblərinə qarşı yüksək əxlaqi davranış sərgiləmiş, siyasi mübarizənin əxlaq çərçivəsində aparılmasının tərəfdarı olmuşdur. Prezident seçkiləri zamanı siyasi rəqiblərinə üstün imkanlar təmin etmək üçün hətta seçkiqabağı təbliğatdan da imtina etmişdir. Bu gün bəlli mərkəzlərin təhriki ilə həm Azərbaycanın bəzi siyasi müxalif qüvvələri, həm xaricdə yaşayan azərbaycan əsilli antidövlət qrupları, həm də xarici nəşrlər vasitəsilə aparılan qaralama, şər, böhtan kampaniyası qarşısında İlham Əliyevin nə qədər yüksək ləyaqətlə və təmkinlə davrandığını hamı görür. Onun şəhid ailələri, təbii fəlakətdən əziyyət çəkən vətəndaşlarla görüşlərdə nümayiş etdirdiyi humanist davranış məmur-vətəndaş münasibətlərinin, lider-xalq əlaqələrinin çox gözəl bir nümunəsidir.

Belə yüksək siyasi mədəniyyət Azərbaycan dövlətinin qonşularla münasibətlərində də həmişə özünü büruzə verib. Bu və ya digər təşviq və təzyiqlərə baxmayaraq, indiyə qədər Azərbaycan hər hansı bir dövlətə qarşı platsdarm rolu oynamamışdır. Ermənistanda baş verən son hakimiyyət dəyişiklikləri və dövlət aparatının iflic olduğu məqamlarda belə, Azərbaycan tərəfi fürsətcil davranışdan yayınmışdır. Nəticədə bu gün Azərbaycan regionda sülh, əməkdaşlıq və dialoq platforması kimi tanınır, beynəlxalq etimadın artmasına öz töhfələrini verir. 2017-ci ildən etibarən Bakıda ABŞ və Rusiya, NATO və Rusiya hərbi rəhbərliyinin görüşlərinin keçirilməsi ənənəvi hal almışdır, Rusiya ilə Türkiyə arasında gərginliyin azaldılmasına Azərbaycanın verdiyi dəstək artıq hər iki ölkənin müxtəlif səviyyəli siyasətçiləri tərəfindən dilə gətirilmişdir. İlham Əliyevin siyasi iradəsi təkcə Azərbaycanı sabitlik, tərəqqi adasına, regional cazibə mərkəzinə çevirməmişdir, bu gün Azərbaycan həm də regionda sülhün, asayişin, bərabərhüquqlu tərəfdaşlığın qarantıdır. Onun dünya miqyasında yürütdüyü uzaqgörən siyasət, Azərbaycan xalqının maraq və mənafelərini qətiyyətlə müdafiə etməsi ölkəmizi regionda və beynəlxalq aləmdə mühüm amilə çevirmişdir. Azərbaycanı daxildən təhdid edən heç bir narahatedici məsələ qalmamışdır, dövlətimizin ətrafında formalaşmış xoşməramlı mühit, yürüdülən komplimentar siyasət isə xaricdən gələn təhdidləri önləməyə imkan verir.

İlham Əliyev həddindən artıq humanist və insansevər siyasətçidir. Onun siyasətinin təməlində insan, vətəndaş amili, insanların firəvan, təhlükəsiz həyatı dayanır. İlham Əliyev insanları sevir, insanlara xidmət etməkdən zövq alır. Ümumbəşəri ədalətin, dünyada sülhün, təhlükəsizliyin təmin olunması üçün gərgin mübarizə aparır. Azərbaycanın BMT Təhlükəsizlik Şurasına qeyri-daimi üzvlüyü və sədrliyi dövründə qaldırdığı məsələlər, onun təşəbbüsü ilə beynəlxalq qurumlarda qəbul olunmuş qətnamələr, başladılmış "Bakı prosesi", Bakını "humanitar Davos" kimi tanıdan çoxsaylı beynəlxalq təşəbbüslər dövlətimizi beynəlxalq dialoqun, əməkdaşlığın və tərəfdaşlığın, sülhün və təhlükəsizliyin əsas müdafiəçilərindən birinə çevirmişdir. 2019-2022-ci illərdə dünyanın 120 ölkəsinin təmsil olunduğu Qoşulmama Hərəkatına sədrlik edərkən də Azərbaycan bu siyasətini davam etdirəcək.

Prezident İlham Əliyev bir siyasi lider və dövlət başçısı olaraq opponentlərinin əksər hallarda qərəzli və əsassız səciyyə daşıyan reaksiyalarına vaxt itirmir, ancaq milli hədəflərə yönəlmiş strategiyasını maksimum effektlə gerçəkləşdirmək üçün çalışır, bu və ya digər addımların zamanlanmasını dəqiq hesablamalarla həyata keçirir. Kreativ-qurucu liderliyin əsas xüsusiyyətlərindən biri də elə budur.

Prezident İlham Əliyevin regionların inkişafı, gənclərin təhsili, insan kapitalına dövlət sərmayəsi qoyması, vətəndaşın sosial haqlarını, sosial müdafiəsini önə çəkməsi, vətəndaşların sağlamlığının qorunması ilə bağlı konseptual siyasət, milli mənəvi dəyərlərin qorunması, yeni nəsillərin öz tarixi irsinə sədaqət ruhunda böyüdülməsinə xüsusi diqqət yetirməsi, Azərbaycanın işğalçı Ermənistan istisna olmaqla bütün qonşu ölkələrlə qarşılıqlı faydalı əlaqələr qurması Prezidentin uzaqgörən, müdrik, peşəkar siyasətçi xüsusiyyətini qabarıq şəkildə nümayiş etdirir.

Prezident İlham Əliyevin siyasəti xalq tərəfindən geniş dəstəyə malikdir. Yerli və ayrı-ayrı xarici qurumlar tərəfindən aparılan monitorinqlər, keçirilən rəy sorğuları bu dəstəyin mövcudluğunu təsbit edir. Ötənilki prezident seçkilərinin nəticələri, eləcə də bu il Fransanın nüfuzlu "Opinion Way" şirkətinin və Strateji Tədqiqatlar Mərkəzinin apardığı rəy sorğularının nəticələri xalqın İlham Əliyev siyasətinə yüksək etimadının nümayişi oldu. "Davos İqtisadi Forumunun apardığı sorğuya əsasən, siyasətçilərə ictimai etimad" adlanan kateqoriyada Azərbaycan dünyada 20-ci yeri tutur, bu, İlham Əliyevin şəxsinə və iqtidarına xalqın böyük etimadının beynəlxalq etirafı kimi qəbul edilməlidir.

Əminəm ki, siyasi kursunun varisi olduğu Ümummilli lider Heydər Əliyev kimi İlham Əliyevin şəxsiyyəti, eləcə də xalqa, dövlətə xidmətə, onun təsisatlarının təkmilləşdirilməsinə, iqtisadiyyatın inkişafı və sosial rifahın təmin olunmasına həsr edilmiş fəaliyyəti elmi-politoloji, tarixi-fəlsəfi araşdırmaların obyektinə çevriləcək, dərindən tədqiq olunacaq. Onu xarakterizə edən liderlik xüsusiyyətləri öyrəniləcək və gənc nəslə çatdırılacaq.

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin "Rossiya-24" televiziya kanalına müsahibəsi // "Azərbaycan" qəzeti, 31 dekabr 2019-cu il.
2. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin yerli jurnalistlərə ilin yekunları ilə bağlı geniş müsahibəsi // "Azərbaycan" qəzeti, 24 dekabr 2019-cu il.
3. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyi münasibətilə keçirilən mərasimdə nitqi // "Azərbaycan" qəzeti, 27 noyabr 2019-ci il.
4. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin sədrliyi ilə Nazirlər Kabinetinin 2018-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunmuş iclasında nitqi // "Azərbaycan" qəzeti, 12 yanvar 2019-ci il.
5. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Milli Məclisdə Azərbaycan parlamentinin 100 illiyi münasibətilə təntənəli iclasda nitqi // "Azərbaycan" qəzeti, 22 sentyabr 2018-ci il.
6. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Xəzəryanı dövlətlərin başçıları Aktau Zirvə toplantısında nitqi // "Azərbaycan" qəzeti, 13 avqust 2018-ci il.
7. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin 100 illiyi münasibətilə Bakıda təntənəli hərbi paradda nitqi // "Azərbaycan" qəzeti, 27 iyun 2018-ci il
8. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Türkiyənin Əskişəhər şəhərində TANAP layihəsinin açılış mərasimində nitqi // "Azərbaycan" qəzeti, 13 iyun 2018-ci il
9. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Səngəçal terminalında Cənub Qaz Dəhlizinin rəsmi açılış mərasimində nitqi // "Azərbaycan" qəzeti, 30 may 2018-ci il
10. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Bakıda IV Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun rəsmi açılışında çıxışı // "Azərbaycan" qəzeti, 6 may 2017-ci il.
11. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin V Qlobal Bakı Forumunun açılışında çıxışı // "Azərbaycan" qəzeti, 17 mart 2017-ci il.
12. İlham Əliyev - On beş illik prezidentlik dövrünün uğur salnaməsi (2003-2018). Bakı: Zərdabi LTD, 2018.- 184 s.
13. Mehdiyev R.Ə. Azərbaycan: qloballaşma dövrünün tələbləri: keçmişin dərsləri, bu günün reallıqları və gələcəyin perspektivləri. Bakı: XXI-YNE, 2005, 464 s.
14. Mehdiyev R.Ə. "Gələcəyin strategiyasını müəyyənləşdirərkən: modernləşdirmə xətti. Bakı: Şərq-Qərb, 2008, 216 s.
15. Həsənov Ə.M. Azərbaycanın milli inkişaf və təhlükəsizlik siyasətinin əsasları. Bakı: Zərdabi, 2016, 700 s.
16. Həsənov Ə.M. Azərbaycanın geosiyasəti. Bakı: "Zərdabi LTD", 2015, 1048 s.
17. http://www.heydar-aliyev.org
18. http://www.president.az
19. http://www.heydar-aliyev-foundation.org
20. http://www.aliyev-heritage.org
21. http://www.azerbaijan.az
22. http://www.cabmin.gov.az
23. http://www.meclis.gov.az
24. http://www.mfa.gov.az
25. http://www.azstat.org
26. http://www.eco.gov.az
27. http://www.preslib.az

Açar sözlər: *dövlət müstəqilliyi, dövlət idarəçiliyi, sosial-iqtisadi inkişaf, makroiqtisadi sabitlik, siyasi plüralizm, vətəndaş cəmiyyəti, xarici siyasət, enerji təhlükəsizliyi*

Ali Hasanov
Professor of the Academy of Public Administration under the President of the Republic of Azerbaijan, Doctor of Science in History

ILHAM ALIYEV - FOUNDING LEADER

SUMMARY

Firstly, the paper is analyzed in details the ideological foundations of the national development policy of National Leader Heydar Aliyev, based on the independent statehood of Azerbaijan. It studies the concept of a strong state, reflected in the state doctrine of Heydar Aliyev, as well as its economic, political, social and moral foundations.

The paper notes that the President Ilham Aliyev is a very successful and dynamic continuing this policy during 16 years of his presidency, based on a platform of civil solidarity. Herewith, the foundation of which was laid by the National Leader Heydar Aliyev, who has strengthened internal public and the political stability, ensured the security of the population, the fundamental rights and freedoms of the people, the peace of the country has achieved a gradual increase of the prosperity of citizens.

It is necessary to articulate the fact that, Azerbaijan takes the first place in the former Soviet Union. Along with this, the paper cites that the ration of durable socio-political stability reigned on the basis of the national civil unity, also support the majority of power politics, in recent time.

The paper notes that, Azerbaijan has strengthened its position at the top of three among countries of the region over the last 16 years. Additionally, it discusses that, in terms of internal development parameters of macroeconomic stability, a dynamically developing economy, the dynamics of the social and moral security system, a positive demographic situation, state control over the migration and urbanization processes and at last the effectiveness of the public administration.

The paper scientifically determines that, Azerbaijan is recognized as a State with an independent position and herewith, its international authority is steadily increasing. A more important aspiration is that owing to the foreign policy of the President Ilham Aliyev.

Furthermore, the paper highlights Azerbaijan achievements in the economic sphere on the basis of certain facts, which paid particular attention to the implementation of huge transnational energy and transport projects in Azerbaijan under the leadership of the President Ilham Aliyev.

In addition, the paper justifies the consistent policy of strengthening democratic institutions, also ensuring political pluralism and together with this, consolidation civil society institutions in Azerbaijan over the last 16 years. It is interesting to take note of the fact that the funds are allocated annually from the budget to finance. Needless to point that, activities of the political parties actively participate on the elections in the country, which conducted freely, transparent and in the democratic conditions. Thus, in connection with all of these, it indicates the formation of the political pluralism and multi-party democratic, political system in Azerbaijan, accordingly.

Key words: *state independence, public administration, socio-economic development, macroeconomic stability, political pluralism, civil society, foreign policy, energy security*

Али Гасанов
Профессор Академии Государственного Управления
при Президенте Азербайджанской Республики, доктор исторических наук

ИЛЬХАМ АЛИЕВ – ЛИДЕР СОЗИДАТЕЛЬ

РЕЗЮМЕ

В начале статьи подробно анализируются идеологические основы политики национального развития общенационального лидера Гейдара Алиева, построенной на независимой государственности Азербайджана. Изучается понятие сильного государства, отраженное в государственном учении Гейдара Алиева, его экономические, политические, социальные и нравственные основы.

В статье отмечается, что Ильхам Алиев, очень успешно и динамично продолжающий эту политику, за 16 лет президентства, опираясь на платформу гражданской солидарности, основа которой была заложена общенациональным лидером Гейдаром Алиевым, еще более укрепил внутреннюю общественно-политическую стабильность, обеспечил безопасность населения, основные права и свободы граждан, спокойствие в стране, добился постепенного повышения благополучия граждан.

Также подчеркивается, что по коэффициенту прочной общественно-политической стабильности, воцарившейся на основе внутреннего национального гражданского единства, поддержки большинством населения политики власти в современный период, Азербайджан занимает первое место на постсоветском пространстве.

По внутренним параметрам развития – макроэкономической стабильности, динамично развивающейся экономике, динамике системы социального и морального обеспечения, позитивной демографической ситуации, государственному контролю за процессами миграции и урбанизации, эффективности государственного управления и др. Азербайджан за последние 16 лет укрепил свое место в первой тройке среди стран региона.

Научно обосновывается, что благодаря внешней политике Президента Ильхама Алиева, опирающейся на национальные интересы, Азербайджан признан как государство, отличающийся независимой позицией, неуклонно повышается его международный авторитет. На фактах широко анализируются успехи Азербайджана в экономической сфере, а также доводится до внимания осуществление в стране под руководством Президента Ильхама Алиева гигантских транснациональных энергетических и транспортных проектов.

Также обосновывается проведение в Азербайджане за последние 16 лет последовательной политики по укреплению демократических институтов, обеспечению политического плюрализма, усилению институтов гражданского общества. При этом отмечается, что для финансирования деятельности политических партий, активно участвующих в выборах, проводящихся в стране в свободных, прозрачных и демократических условиях, ежегодно выделяются средства из бюджета, и это свидетельствует о формировании и развитии в Азербайджане политического плюрализма и многопартийной демократической политической системы.

Ключевые слова: *государственная независимость, государственное управление, социально-экономическое развитие, макроэкономическая стабильность, политический плюрализм, гражданское общество, внешняя политика, энергетическая безопасность*

R E G İ O N L A R
R E G I O N S

UOT 330.34; 330.35

VİDADİ İSAYEV
Bərdə rayon İcra Hakimiyyətinin Başçısı
e-mail: mail@berde-ih.gov.az

BƏRDƏ AZƏRBAYCANIN UĞURLA İNKİŞAF EDƏN RAYONLARINDAN BİRİDİR

Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri Heydər Əliyev tərəfindən əsası qoyulan və Cənab Prezidentimiz İlham Əliyev tərəfindən müasir dövrün tələblərinə uyğun uğurla həyata keçirilən sosial-iqtisadi siyasət nəticəsində davamlı olaraq ölkəmiz inkişaf edir, böyük tədbirlər həyata keçirilir, sosial proqramlar reallaşdırılır, xalqımız sabitlik və əmin-amanlıq şəraitində yaşayır.

Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin bütün bölgələrə olduğu kimi Bərdə rayonuna da xüsusi qayğısı olmuşdur. Aqrar rayon olan Bərdə rayonu qədim tarixə, zəngin ənənələrə malikdir.

Uzun illər Bərdə Azərbaycanın ən geridə qalmış rayonlarından biri olmuşdur. Sovet hakimiyyəti illərində də rayon iqtisadi cəhətdən zəif inkişaf etmiş, su, yol, məişət problemləri ciddi çətinliklər törətmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyevin 1969-cu ildə Azərbaycanda siyasi rəhbərliyə gəlişi bütün respublikamızda olduğu kimi Bərdənin də həyatında mühüm dəyişikliklərlə müşahidə olunmuşdur.

1970-1980-cı illər Bərdənin tarixində intibah dövrü oldu, uzun illərdən yığılıb qalmış problemlərin həll edildi.

Ulu öndər Heydər Əliyev Azərbaycana siyasi rəhbərliyi dövründə 14 dəfə (28 may 1974, 12 avqust 1975, 7 oktyabr 1976, 3 sentyabr 1977, 26 avqust 1978, 3 oktyabr 1978, 11 sentyabr 1979, 5 sentyabr 1980, 2 oktyabr 1980, 4 sentyabr 1981, 3 sentyabr 1982, 26 iyul 1993, 10 aprel 1994, 8 oktyabr 1998) Bərdə rayonunda olmuşdur. Bərdəyə səfərləri zamanı kolxozçular, fəhlələr və ziyalılara görüşən Heydər Əliyev onların problemləri ilə yaxından tanış olmuş, bütün insanlara kömək etmiş, onlara mənəvi dayaq olmuşdur. Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə pambıqçılıqla bağlı zona müşavirələrinin çoxu məhz Bərdədə keçirmiş, hər gəlişi ilə Bərdəyə yüksəliş, bərdəlilərə firavanlıq gətirmişdir.

Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərlik etdiyi dövrdə Bərdə pambıqçılıq rayonu kimi təkcə respublikamızda deyil, keçmiş SSRİ-də böyük şöhrət qazanmışdır. 1981-ci ildə rayonumuzda 28 min hektar sahədə pambıq əkilmiş, ölkə üzrə tədarük olunan 1 milyon ton pambığın 126 min tonu Bərdə rayonunun payına düşmüşdür. Bu respublikada ən yüksək göstərici idi.

Ulu öndər Bərdə pambıqçılarının bu uğurunu böyük nailiyyət kimi dəyərləndirmişdir.

Bərdənin iqtisadiyyatı məhz həmin vaxtdan inkişafa başlamış, böyük infrastruktur layihələri həyata keçirilmiş, rayon mərkəzi şəhər kimi formalaşmışdır.

1998-ci ilin oktyabr ayında Azərbaycan Respublikası Prezidentliyinə namizəd olarkən Ulu öndər Bərdəyə gələrək seçicilərlə görüşdü. Heydər Əliyevin həmin görüşdəki tarixi çıxışı hərarətlə, alqışlarla qarşılandı.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu və memarı olan Heydər Əliyevin ideyaları bu gün də yaşayır və əbədi olaraq yaşayacaqdır. Onun şah əsəri sayılan Müstəqil Azərbaycanın hər bir guşəsində qurub-yaratdığı tarixi quruculuq işləri əbədiyaşar tariximiz və qürur mənbəyimizdir.

Heydər Əliyev siyasi məktəbinin yetirməsi, dünya diplomatiyasının ən nüfuzlu şəxslərindən olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev bu gün öz uğurlu siyasəti ilə xalqımızı işıqlı və xoşbəxt gələcəyə aparır.

Bu gün bərdəlilər Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin onlara qarşı olan sevgi və qayğısını Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevdən görürlər.

Ölkə rəhbəri cənab İlham Əliyev 9 dəfə Bərdə rayonuna səfər etmişdir.

Cənab Prezidentin Bərdə rayonuna səfərləri həmişə rayonun ictimai-siyasi həyatında mühüm hadisəyə çevrilmiş, yeni-yeni obyektlərin istifadəyə verilməsi ilə yadda qalmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 2012-ci il 07 oktyabr tarixdə rayonumuza tarixi səfəri zamanı rayonumuzda aparılan abadlıq və quruculuq işləri ilə şəxsən yaxından tanış olması rayonun həyatında böyük hadisə olmuşdur. Bu səfər zamanı cənab Prezidentimiz Ulu öndər Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət edərək abidə önünə tər gül dəstələri düzərək yeni tikilmiş “Qəhrəmanlar” parkının və illik gücü 6,8 min ton olan çörək zavodunun açılışlarını həyata keçirmiş, Mərkəzi istirahət parkı, Nüşabə parkı və Bayraq meydanı ilə tanış olmuş, 2013-cü il 10 oktyabr tarixdə səfəri zamanı məcburi köçkünlər üçün yeni tikilmiş 886 mənzilli yaşayış məhəlləsinin açılışını həyata keçirmiş, 2014-cü il 06 avqust tarixli səfəri zamanı Ümummilli liderin adını daşıyan parkda aparılan yenidənqurma işləri ilə tanış olmuş, 2015-ci il 12 mart tarixli səfəri zamanı məcburi köçkünlər üçün yeni tikilmiş 588 ailəlik yaşayış məhəlləsinin, “ASAN xidmət”i Mərkəzinin, 1 saylı Uşaq incəsənət məktəbinin, sahəsi 54 hektar olan Heydər Əliyev adına park-bulvarın, 15,5 km uzunluqda Mollaisalar-Vəliuşağı-Mollaəhmədli-Sərkarlar kəndlərarası avtomobil yolunun açılışını həyata keçirmiş, “Bərdə” türbəsinin bərpasının gedişi ilə tanış olmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının davamlı inkişafını təmin etmək məqsədi ilə ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə hazırlanmış və qəbul edilmiş regionların inkişafına dair Dövlət proqramları digər bölgələr kimi Bərdə rayonunda da müsbət nəticələrini göstərmişdir.

Rayon üzrə 2019-cu ildə yerli gəlir və xərclər 16 milyon 592 min 862 manat məbləğində müəyyənləşdirilmişdir. 2019-cu il ərzində ümumi məhsul 458240,7 min manata çatmışdır. Ümumi məhsul buraxılışının 65,1 faizi istehsal sahələrində, o cümlədən 3,3 faizi sənayedə, 58,2 faizi kənd təsərrüfatında, 3,6 faizi tikintidə olduğu halda 39,4 faizi xidmət sahələrində, o cümlədən 1,5 faizi nəqliyyatda, 0,3 faizi rabitədə, 33,1 faizi isə ticarətdə olmuşdur.

Rayonun sosial-iqtisadi inkişafı proqramının həyata keçirilməsi nəticəsində 2019-cu il ərzində 7408 nəfər işlə təmin olunmuşdur ku, bundan 2092 nəfəri daimi işlə təmin olunandır. Həmçinin 212 nəfər özünəməşğulluq proqramına cəlb edilmişdir.

2019-cu il ərzində rayonun qazlaşdırılması işi davam etdirilmiş, rayonun Hacıəhmədli kəndinə təbii qaz verilmişdir. 2011-ci ildə rayon mərkəzinin 50 faizi və kəndlərin 10 faizi qazlaşdırılmışdırsa bu gün yaşayış məntəqələrinin 98,2 faizi və ev təsərrüfatlarının 99,2 faizi qazlaşdırılmışdır. Rayonun 111 yaşayış məntəqəsindən 109-u hazırda təbii qazla təmin olunur. Cəmi 112 evdən ibarət Təhlə və Məşədiibişli kəndlərinin qazlaşdırılması üçün aparılan işlər başa çatdıqdan sonra rayon üzrə qazlaşma 100 faizə çatacaqdır.

Rayonun elektrik enerjisi ilə təchizatının yaxşılaşdırılması üçün ardıcıl tədbirlər görülür. Hazırda rayonun elektrik şəbəkəsinin güc qurğuları yaxın 30 il ərzində əhalinin və iqtisadiyyatın fasiləsiz olaraq elektrik enerjisi ilə təchiz edilməsinə qabildir.

Ötən illər ərzində rayonun 17 yaşayış məntəqəsində elektrik şəbəkələri yenidən qurulmuş, abonentlərin elektrik xətlərinə SMART tipli sayğaclar quraşdırılmışdır və bu işlər davam etdirilir.

2019-cu ildə elektrik şəbəkəsində xidmət işləri ilə yanaşı şəbəkənin yenidən qurulması

işləri davam etdirilmiş, 35/10 kv-luq Mustafaağalı yarımstansiyasında 10 kv-luq 4 saylı hava xəttinin qüsurlu xətt və şin ayrıcları yenisi ilə əvəz edilmiş, 35 kv-luq Seyid Yusifli hava xəttində 6 ədəd qüsurlu dayaq metal dayaqla əvəz edilmiş, 10 kv-luq hava xətlərində 74 ədəd dayaq dəmir-beton dayaqla, 4,5 km xətt AS-50 markalı naqillə, 365 ədəd qüsurlu izolyator, 63 ədəd qüsurlu traves, 0,4 kv-luq 42,5 km naqillər SİP kabellə və 245 ədəd ağac dayaq metal dayaqla əvəz edilmiş, yeni yaşayış massivlərində 450 ədəd 0,4 kv-luq metal dayaq, 15,2 km 4x35 markalı SİP kabel, 1146 metr 4x16 markalı kabel çəkilmiş, 669 abonentə sayğac quraşdırılmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin sərəncam və tapşırıqlarına əsasən Bərdə rayonunda əhalinin içməli su ilə təminatının yaxşılaşdırılması məqsədi ilə Nifçi, Məşədiibişli, Kafarlı və Hacıbəyli kəndlərdə 3 ədəd sutəmizləyici qurğu quraşdırılmış, hər kənddə su şəbəkəsi tikilmiş, küçələrdə 34 bulaq inşa edilmiş, Arabaçılar və Hacılar kəndlərində 2 ədəd subartezian quyusu qazılmış və su şəbəkəsi tikilmiş, küçələrdə 55 ədəd bulaq inşa edilmişdir. Bu layihələrdən 3100 nəfərdən çox sakin yararlanmışdır.

Həmçinin Azərbaycan Kənd İnvestisiya Layihəsi çərçivəsində 27 kənddə 77,7 km su xətləri çəkilmiş, küçələrdə 172 bulaq inşa edilmişdir.

Rayonumuzda yol infrastrukturunun yenidən qurulması istiqamətində xeyli işlər görülmüşdür.

Azərbaycan Respublikasının möhtərəm Prezidenti cənab İlham Əliyevin diqqət və qayğısı ilə Bərdə rayonunun ərazisindən keçən Yevlax-Tərtər və Mingəçevir Bəhramtəpə avtomobil yolları müasir tələblər səviyyəsində yenidən qurulmuşdur.

Ölkə prezidentinin 18.07.2011-ci il tarixli Sərəncamı ilə 24 min nəfər əhalinin yaşadığı 14 yaşayış məntəqəsini birləşdirən 22,2 km uzunluqda Alpout-Mustafaağalı-Qaratəpə-Nazırlı, 14.08.2014-cü il Sərəncamı ilə 10 min nəfər əhalinin yaşadığı 11 yaşayış məntəqəsini birləşdirən 15,5 km uzunluqda Mollaisalar-Vəliuşağı-Mollaəhmədli-Sərkarlar, 13.03.2015-ci il Sərəncamları ilə 15 min nəfər əhalinin yaşadığı 17 yaşayış məntəqəsini birləşdirən 25 km uzunluqda Yeni Daşkənd-Umudalılar, 26.03.2018-ci il tarixli Sərəncamı ilə 15,4 min nəfər əhalinin yaşadığı 9 yaşayış məntəqəsini birləşdirən 17,5 km uzunluqda Muğanlı-Körpüsındıran avtomobil yolları yenidən qurulmuş, 18.05.2018-ci il tarixli Sərəncamı ilə Bərdə şəhəri ərazisində Tərtər çayı üzərində qəzalı vəziyyətə düşmüş körpünü sökülərək yeni körpü tikilmişdir.

Bunlarla yanaşı ölkə rəhbərinin tapşırığı əsasında Bərdə-Əyricə avtomobil yolunun Tərtər çayı üzərindəki qəzalı vəziyyətdə olan körpü sökülərək yenidən tikilmişdir.

Azərbaycan Kənd İnvestisiya Layihəsi çərçivəsində rayonun 76 kəndinin 355,9 km daxili yolları qum-çınqılla əsaslı təmir edilmişdir.

Həmçinin 2019-cu ildə 23,7 km uzunluqda kəndlərarası yollar asfaltlaşdırılmış, 22,8 km uzunluqda kəndlərarası yollar qum-çınqıl verilərək asfaltlaşdırılmaq üçün hazırlanmışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin diqqət və qayğısı ilə 2019-cu ildə "Azərxalça" ASC-nin regional yun və boyaq bitkilərinin tədarükü məntəqəsi tikilmiş, hazırda Yaş baramanın qəbulu məntəqəsinin tikintisi başa çatmaq üzrədir və yaxın günlərdə Qarğıdalı emalı müəssisəsinin tikintisinə başlanılacaqdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 13 mart 2015-ci il tarixli Sərəncamı ilə rayonun yaşayış fonduna daxil olan çoxmənzilli yaşayış binarının əsaslı təmiri ilə əlaqədar 3,0 milyon manat vəsait ayırmış və Sərəncama uyğun olaraq 60 ədəd çoxmənzilli yaşayış binalarında əsaslı təmir işləri aparılmış və binaların dam örtükləri dəyişdirilmişdir. Eyni zamanda ölkə Prezidentinin 04 oktyabr 2018-ci il tarixli Sərəncamı ilə 3 ədəd çoxmənzilli yaşayış binasının dam örtükləri dəyişdirilərək istifadəyə verilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 26.03.2018-ci il tarixli Sərəncamı əsasında Bərdə şəhərində abadlıq-quruculuq işləri

2019-cu ildə davam etdirilmiş, Ü.Hacıbəyov, Sənaye, S.Vurğun, Koroğlu, S.Zöhrabbəyov küçələrində 3300 metr səki tikilmiş, 76 ədəd 2 lampalı gecə işıqlandırma dirəkləri quraşdırılmış, 330 metr dəmir məhəccərli divar tikilmiş və ağlay daşla üzlənmiş, 10500 kv. metr sahə asfalt-betonla tikilmiş, 2940 kv. metr səkiyə tamet üzlük döşənmiş, 3676 metr hasar ağlay və qaya daşı ilə üzlənmiş, 12328 kv. metr hasar suvanmış, 1500 kv. metr sahədə yaşıllıq zolağı salınmış, 320 ədəd ağac, 5300 ədəd gül kolu əkilmişdir.

Rayonumuzda Qarabağ əlilləri və şəhid ailələri üçün 2 ədəd 36 mənzilli və 1 ədəd 24 mənzilli 4 mərtəbəli yaşayış binaları tikilərək onların istifadəsinə verilmişdir. Respublika Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi tərəfindən rayonumuzda 20 Qarabağ müharibəsi əlili üçün tikintisinə başlanılmış fərdi yaşayış evlərində son tamamlama işləri görülür və yaxın günlərdə evlər əlilərin istifadəsinə veriləcəkdir. Bu il isə daha 20 nəfər Qarabağ müharibəsi əlili və şəhid ailələri üçün fərdi yaşayış evlərinin tikintisi nəzərdə tutulmuşdur.

Həmçinin qəzalı evləri olan sakinlər üçün 14 mənzilli 1 yaşayış binası inşa edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 14.08.2017-ci il tarixli Sərəncamı ilə "Bərdə" türbəsi bərpa edilmiş, qədim Torpaqqala tarixi abidəsi təmir edilmiş, 12.02.2018-ci il tarixli Sərəncamı əsasında 100 yerlik müasir uşaq bağçası-körpələr evi tikilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin diqqət və qayğısı ilə rayonda 7200 şagird yerlik 21, o cümlədən Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə 480 şagird yerlik 2 məktəb və Yeni Daşkənd kənd tam orta məktəbi üçün yeni tədris korpusu, 1 musiqi məktəbi tikilmişdir.

Həmçinin 856 şagird yerlik 10 modul tipli məktəb tikilmiş, 1630 şagird yerlik 3 tam orta məktəb əsaslı təmir edilmiş, 400 yerlik əlavə korpus tikilmişdir.

Hazırda Heydər Əliyev Fondu hesabına 624 şagir yerlik Bərdə şəhər 4 saylı tam orta məktəb və 1150 şagird yerlik Bərdə şəhər 2 saylı tam orta məktəb tikilir. Cari ildə 1200 şagir yerlik Bərdə şəhər 3 saylı tam orta məktəbin tikintisinə başlanacaqdır.

Qarabağ müharibəsi şəhidlərinin adlarının əbədiləşdirilməsi üçün ardıcıl işlər aparılır. 2019-cu ildə Milli Qəhrəman Səfiyar Behbudovun qəbrinin üstü yenidən götürülmüş, "Azərbaycan Ordeni" ilə təltif edilmiş şəhid Sərhəd Zöhrabbəyovun adına olan küçə yenidən qurulmuşdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin sədrliyi ilə 2017-ci ilin iyun ayında keçirilən müşavirədə ölkə rəhbəri rayon İcra Hakimiyyəti başçılarının qarşısında rayona yatırılan investisiyaların artırılmasına diqqət yetirilməsinə dair tapşırıq vermişdir.

Sahibkarlara rayonda yaradılmış münbit şərait nəticəsində 2017-2019-cu illərdə Bərdə rayonu üzrə cəlb edilmiş özəl investisiya layihələrinin ümumi dəyəri 41 milyon 962 min manat təşkil etmiş, bundan indiyədək 38 milyon manat vəsait xərclənmişdir. Layihələr heyvandarlıq komplekslərinin tikintisi, aqroparkların salınması, istehsal və xidmət obyektlərinin yaradılması olmuşdur.

Respublika Sahibkarlığa Kömək Milli Fondunun xətti ilə 2019-cu il ərzində Bərdə rayonunun 111 sahibkarına 1306,5 min manat məbləğində kredit verilmiş və nəticədə 133 yeni iş yeri yaradılmışdır.

Qeyri-neft sektorunun inkişafı ilə əlaqədar Regionların Sosial-iqtisadi İnkişafı Dövlət Proqramına uyğun olaraq rayonumuzda aqrar sektorun inkişafına diqqət daha da artırılmışdır.

Rayonda əkinçiliyin inkişaf etdirilməsi üçün ardıcıl tədbirlər görülməsi davam etdirilir. 2019-cu ildə Məmmədli kəndi ərazisində 1000 hektardək əkin sahələrinin su təminatının yaxşılaşdırılması üçün Kür çayı üzərində üzən nasos stansiyası qurulmuş, 5,1 km təzyiqli su xətti çəkilmiş, transformator yarımstansiyası qurulmuş, elektrik xətti inşa edilmiş, obyektdə son tamamlama işləri gedir. Bunlarla yanaşı 2019-cu il ərzində suvarma kanalları 1123 min kub metr, açıq dren kanallar 645,51 min kub metr lildən təmizlənmiş, 306,64 min kub metr

torpaq işi görülmüş, Tərtər çayının yatağında 80 min kub metr tənzimlənmə işləri aparılmış, 0,3 km nasos stansiyalarının novları, 1,9 km beton kanallar, 10 ədəd subartezian quyusu, 23 ədəd borulu keçid əsaslı, təmir edilmiş, 18 ədəd subartezian quyusu qazılmışdır. Hazırda daha 27 ədəd subartezian quyusunun qazılması üçün iş aparılır.

Rayonumuzda 2019-cu ildə taxıl istehsalının artırılması sahəsində müvafiq tədbirlər görülmüş, 11642 hektar sahədə taxıl, o cümlədən 9041 hektar sahədə buğda və 2601 hektar sahədə dənlik arpa əkilmiş, tarlalardan 50170 ton taxıl, o cümlədən 40052 ton buğda, 10118 ton arpa yığılmış, taxılın hər hektardan məhsuldarlığı 43,1 sentner, o cümlədən buğdanın hər hektardan məhsuldarlığı 44,3 sentner, arpanın məhsuldarlığı 38,9 sentner olmuşdur.

Taxılın toxumçuluğuna daha ciddi diqqət yetirilmiş, toxum fonduna 8104 tondan çox dən ayrılmış, çeşidlənərək 5421 tonadək yüksək reproduksiyalı toxum əldə edilmişdir.

Bu il rayonda 26173 hektarda yonca 145 hektarda kartof, 2549 hektarda tərəvəz, 1104 hektarda bostan, 278 hektarda günəbaxan, 214,2 hektarda şəkər çuğunduru becərilmişdir.

Sahələrdən 1430,5 ton kartof, 137745 ton tərəvəz, 28709 ton bostan məhsulları, 597,7 ton günəbaxan, 6455 ton şəkər çuğunduru yığılmışdır.

Rayonumuzda 2019-cu il üçün 10140 hektar sahədə pambıq əkilmişdir. Becərmə işləri aqrotexniki qaydalara uyğun aparılmış, sahələrdə bol məhsul yetişdirilmişdir. Tarlalardan 34190,5 ton məhsul istehsal olunmuş, hər hektardan 33,7 sentner məhsul götürülmüşdür.

2015-ci ilə nisbətən 2019-cu ildə pambıq əkini sahəsi 9 dəfə, pambıq istehsalı 11 dəfə artmışdır.

2019-cu ildə kənd təsərrüfatı sahəsində 38 min nəfərdən çox, təkcə pambıqçılıq sahəsində isə 20 min nəfərə yaxın sakinimiz işə cəlb edilmişdir.

Pambıqçılıqdan rayona 22,9 milyon manatdan çox vəsait daxil olmuş, həmçinin sonda subsidiya hesabına 3,4 milyon manat vəsait də daxil olacaqdır ki, bu da ümumilikdə 26,3 milyon manat vəsait edir. Bu vəsaitin 21 milyon manatı əmək adamlarının xalis qazancıdır.

Rayonda 7,5 min tonluq pambıq qəbulu məntəqələri və ümumi illik gücü 45 min ton olan iki pambıq emalı zavodu fəaliyyət göstərir. 2018-ci ildə pambıq emalı zavodunun biri tam yenidən qurularaq istifadəyə verilmişdir.

Ölkə rəhbərinin tapşırığı ilə baramaçılığın inkişaf etdirilməsi məqsədi ilə ümumilikdə 472650 ədəd tut tingi əkilmiş, 2019 ildə 251 kümçüyə 1000 qutu ipək qurdu verilmiş, rayon üzrə 36 ton 104 kiloqram barama tədarük edilərək “Azəripək” MMC-yə satılmışdır. Bu da əvvəlki ildəki göstəricidən 11571 kiloqram çoxdur.

Rayonumuzda iqtisadiyyatın aparıcı sahəsi olan aqrar sektorun innovativ inkişafını təmin etmək məqsədi ilə 2000 hektar dövlət fonduna məxsus sahənin əkin dövriyyəsinə cəlb edilməsi və ərazidə pambıq aqroparkı yaradılması üçün işlər aparılır.

Rayonda heyvandarlığın və quşçuluğun inkişaf etdirilməsi sahəsində məqsədyönlü tədbirlər görülür. Son illər rayonun Mehdili, Mollalı, Türkmən və Çələbilər kəndində iri heyvandarlıq kompleksləri tikilib istifadəyə verilmiş, 2019-cu ildə rayonun Ərəblər kəndində 30 min başlıq quş əti istehsalı müəssisəsi yaradılmış, Cəyirli kəndi ərazisində 520 başlıq quşçuluq fermasının yenidən qurulmasına başlanmışdır.

Hazırda iri buynuzlu mal qaranın sayı artırılaraq 95607 başa, qoyun və keçilərin sayı 141849 başa çatmış, heyvandarlıq məhsulları istehsalının dinamik artımına nail olunmuş, 2019-cu ildə 2018-ci illə müqayisədə ət istehsalı 4 faiz, süd istehsalı 0,7 faiz, yumurta istehsalı 3,4 faiz artmışdır.

Son zamanlar rayonumuzda arıçılıq təsərrüfatı da inkişaf etməkdədir. 2019-cu ildə rayon üzrə 344 sahibkara məxsus 7591 arı ailəsi vardır. 7591 arı ailəsinə görə 2019-cu ildə 75910 manat subsidiya verilmiş, Bakı

şəhərində keçirilən arıçılıq məhsullarının sərgi-satış yarmarkasında rayondan 5 ton bal, 40 kq arı südü, 10 kq vərəmun, 10 kq çiçək tozunun nümayiş etdirilmişdir.

2019-cu ildə kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalçılarına əkin sahələrinin becərilməsində istifadə etdiyi yanacaq və motor yağlarına görə dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına yardımların verilməsi qaydasına uyğun olaraq 34 kənd ərazi komissiyası üzrə əkin sahəsi və çoxillik əkinlərinin becərilməsinə görə 2080,172 min manat yardım 35236 istehsalçıya ödənilmişdir. 2020-ci ilin məhsuluna görə 2019-cu ildə payızlıq əkinləri üçün bu günə kimi 28 min hektar sahədə şum çıxarılmışdır.

Rayonumuzda 75 ümumtəhsil məktəbi vardır ki, bunlardan 60-ı tam orta, 10-u ümumi orta, 5-i ibtidai məktəb və 2 məktəbdənkənar məktəbdir. Ümumilikdə məktəblərdə təhsil alan 22160 nəfər şagirdin təlim-tərbiyəsi ilə 2964 nəfər müəllim məşğul olur. 2018-2019-cu tədris ilində ümumtəhsil məktəblərini bitirmiş 1183 nəfərdən 744 nəfəri ali məktəblərə qəbul olunmaq üçün elektron qaydada ərizə vermiş, bunlardan 561 nəfəri və ya 75,4 faizi ali məktəblərə, 120 nəfəri və ya 16,1 faizi isə orta ixtisas məktəblərinə qəbul olunmuşlar. Ali məktəblərə qəbul olunanlardan 115 nəfəri və ya 20,5 faizi 500 baldan çox, 34 nəfəri və ya 6,1 faizi 600 baldan çox yüksək nəticə göstərmişdir.

Dövlət Proqramına uyğun olaraq rayonumuzda son zamanlar 7200 şagird yerlik 21, o cümlədən Heydər Əliyev Fondunun təşəbbüsü ilə 480 şagird yerlik 2 məktəb və Yeni Daşkənd kənd tam orta məktəbi üçün yeni tədris korpusu, 1 musiqi məktəbi tikilmişdir. Həmçinin 604 şagird yerlik 8 modul tipli məktəb tikilmiş, 1630 şagird yerlik 3 tam orta məktəb əsaslı təmir edilmiş, 400 yerlik əlavə korpus inşa edilmişdir. Hazırda 1150 şagird yerlik şəhər 2 saylı, Heydər Əliyev Fondu hesabına 624 şagird yerlik şəhər 4 saylı tam orta məktəbləri tikilir, 12 peşə ixtisası üzrə kadr hazırlayacaq 1000 yerlik Bərdə Regional Peşə liseyi inşa olunur.

Dövlət başçısı cənab İlham Əliyevin tövsiyəsinə əsasən Prezident Administrasiyasının təşkilatçılığı ilə Azərbaycanın ümumtəhsil məktəblərinin 9-11 sinif şagirdlərinin "Ölkəmizi tanıyaq" devizi altında ölkəmizin müxtəlif bölgələrinn tur aksiyaları keçirilmişdir. 2019-cu ildə həmin tur aksiyalarında rayonumuzun 40 nəfər məktəblisi "Vətənimizi tanıyaq" layihəsi çərçivəsində respublikamızın Masallı, Lənkəran və Astara rayonlarına səfər etmişdir.

Rayonun ərazisində 31 uşağ bağçası-körpələr evi, 1 uşaq bağçası fəaliyyət göstərir ki, həmin bağçalarda 1600 uşağın təlim-tərbiyəsi ilə 175 pedaqoji işçi məşğul olur. Bağçaların 9-u şəhər, 23-ü isə kənd ərazisində fəaliyyət göstərir.

Rayonumuzda digər sahələr kimi səhiyyə sahəsində də xeyli işlər görülmüş və görülməkdədir.

Son illər Uşaq xəstəxanasının 60 çarpayılıq korpus tikilmiş, Mərkəzi xəstəxananın Doğum evi əsaslı təmir edilmiş və müasir avadanlıqlarla təchiz edilmişdir. Rayonda əhaliyə göstərilən səhiyyə xidməti ilə 252 həkim, 843 nəfər orta ixtisaslı tibb işçiləri xidmət göstərir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin tapşırığına əsasən 2019-cu il 12 fevral tarixdən rayonda əhalinin tibbi müayinədən keçirilməsinə başlanılmış, 172 idarə, müəssisə və təşkilatların işçiləri və 111 yaşayış məntəqələrinin sakinləri daxil olmaqla 134474 nəfər tibbi müayinədən keçmiş, tibbi müayinənin nəticəsi ilə əlaqədar müvafiq tədbirlər görülmüşdür.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin tapşırığına əsasən "DOST İş Mərkəzi" MMC-nin vasitəsi ilə rayonumuzda haqqı ödənilən ictimai işlərə 480 nəfər işaxtaran vətəndaş cəlb edilmişdir.

Bundan əlavə 50 nəfər rayon Elektrik şəbəkəsində, 86 nəfər Tərtər regional qaz idarəsində, 8 nəfər Azərenerji ASC-də işləyir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2016-cı il 7 aparel tarixli Sərəncamı əsasında əhalinin özünəməşğulluğunun təmin edilməsi üçün tədbirlər görülmüş, 2017-2019-cu illərdə

rayon Məşğulluq Mərkəzinə müraciət etmiş vətəndaşlardan 303 nəfərə aktivlər verilmiş, onların 8 nəfəri xidmət, 295 nəfəri iri və xırda buynuzlu heyvanlarla təmin edilmişlər. Hazırda bu işlər davam etdirilir.

Regionların sosial-iqtisadi inkişafının daha da sürətləndirilməsi nəzərdə tutan Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 29 yanvar 2019-cu il tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikası Regionlarının 2019-2023-cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafı Dövlət Proqramı"nın layiqincə yerinə yetirilməsi üçün bütün qüvvə və bacarığımızı sərf etməklə rayonumuzu ölkəmizin digər rayonları kimi inkişaf etdirəcək, qabaqcıl rayonlardan birinə çevirəcəyik.

Açar sözlər: *sosial-iqtisadi inkişaf, dövlət proqramları, kənd təsərrüfatı, abadlıq-quruculuq*

Vidadi Isayev
Head of the Barda district of Executive Authority

BARDA IS ONE OF THE MOST SUCCESSFULLY DEVELOPED AREAS OF AZERBAIJAN

SUMMARY

The paper determines the successful continuation by the President Ilham Aliyev of the large-scale construction and reconstruction processes, which have initiated by the National Leader Heydar Aliyev, accordingly. In addition to aforementioned, the creation of the traditions is modernizing and together with that also further strengthening the State and thenceforward, established a condition for the development of the regions to protect an independent statehood of Azerbaijan. The state programs to the regional development adopted by the Head of the State - His Excellency Mr. Ilham Aliyev, in order to ensure balanced and long-term development of the country's economy, as in the other regions, demonstrated its positive outcomes in the Gazakh and also assured the socio-economic development of the region.

As a result of the implementation of orders and decrees approved by Ilham Aliyev, new infrastructures have been founded; entrepreneurship and agriculture have been developed; the modern industrial and agricultural enterprises have been established; new job places have been opened; the population prosperity has grown; new roads have been built. It is also necessary to articulate the fact that the visits of the President Ilham Aliyev to the Barda region have been pretty fruitful, the decrees signed by the Head of the State, herewith, founded the conditions for the socio-economic development of the region.

Key words: *socio-economic development, State Programs, agriculture, landscape rebuilding*

Видади Исаев
Глава Исполнительной Власти Бардинского района

БАРДА - ОДИН ИЗ НАИБОЛЕЕ УСПЕШНО РАЗВИТЫХ РАЙОНОВ АЗЕРБАЙДЖАНА

РЕЗЮМЕ

Успешное продолжение Президентом Ильхамом Алиевым начатых общенациональным лидером Гейдаром Алиевым широкомасштабных строительно-реконструкционных процессов, создание традиций защиты независимой государственности Азербайджана, модернизируясь и еще более укрепление государства, создало условие и для развития регионов.

Осуществление Государственных программ по региональному развитию, принятые главой государства господином Ильхамом Алиевым для обеспечения сбалансированного и продолжительного развития экономики страны, как и в других регионах, показало реально положительные результаты и в Бардинском районе, обеспечило социально-экономическое развитие района.

В результате реализации Указов и Распоряжений Президента Ильхама Алиева, в районе созданы новые инфраструктуры, развиты предпринимательство и сельское хозяйство, созданы современные промышленные и аграрные предприятия, открыты новые рабочие места, выросло благосостояние населения. Визиты Президента Ильхама Алиева в Бардинский район дали свои плоды. Указы, подписанные главой государства, создали условия для успешного социально-экономического развития региона. В итоге сегодня Бардинский район превратился в один из самых благоустроенных и развитых регионов страны.

Ключевые слова: *социально-экономическое развитие, государственные программы, сельское хозяйство, благоустройство*

BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏR TARİXİ
HİSTORY OF INTERNATIONAL RELATIONS

UOT 327; 339.9

MARZIYE MEMMEDLI
Karabuk University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, Assist. Prof. Dr.
e-mail: marziyememmedli@karabuk.edu.tr

AYŞEGÜL ACAR
Karabuk University, Safranbolu Tourism Faculty, Department of Tourism Administration, Res. Assist. Dr.
e-mail: aysegulacar@karabuk.edu.tr

BREAKING POINT IN TOURISM AS A TOOL OF SOFT POWER

After the Cold War, States stopped seeing power as a phenomenon based solely on material and concrete resources and recognized the existence and importance of other ways to change the behavior of other states (32, s.7). While capabilities and the military were considered to be the most dynamic force used by the state to achieve what was desired during the Cold War, in the 20th century, which is considered to be the age of information and communication, soft power tools based on values such as directing public opinion, science, image, media, education, culture, art began to gain acceptance. The concept of soft power, defined as "the ability of a country to shape its environment by creating new processes in the interests of a country," has been acquired in the international relations literature by Joseph Nye. Jr., a US political scientist (10, s.15). According to Nye, culture perceived as attractive by other countries, foreign policies considered legal or ethical by other societies, and political values accepted inside and outside the country are the three main tools that constitute the soft power of a country (10, s.15). In addition, the temperate approach in foreign policy, participation in aid activities to other countries, suggesting common tourist activities, promotion and marketing of countries with tourist activities are considered as soft power tools of countries. There is no doubt that international tourism is one of the most effective means of promotion for a country, defined as a way for nation-states to express their culture and values to the outside world. In this context, there is no doubt that tourism is regarded as an important indicator of the soft power of countries as both an affected and affecting tool in public diplomacy. In this study, it is claimed that the change experienced by the foreign policy in the changing world after the Cold War increased the potential for tourism to be used as a soft power in foreign policy. In addition, in the study, it will be focused on soft power tools, which are gaining momentum mainly through tourism, negatively affect the interests of regional and global powers. Countries whose interest conflict will not abstain from using their own soft powers to destroy or weaken each other's soft powers. Likewise, if the policies implemented by countries whose soft power is gaining momentum are aimed at regional and global powers or aimed at the soft power of regional and global powers, it will be inevitable that soft power wars will occur in public diplomacy (30, s.37). The states that use tourism as a tool of soft power will undoubtedly create a perception of insecurity

through actions that seem likely such as terrorism, political instability and war, and their effectiveness will be reduced by breaking soft power.

In this context, in this study, events such as terrorism and political instability will be discussed as the breaking point of tourism, which is considered a soft power tool in foreign policy, creating security weakness across the country and will be supported by micro-and macro-level examples and statistics, and the study will attempt to take a critical approach to soft power wars and contribute to both tourism and international relations literature.

The Concept of Soft Power

The power seen as an effective factor in the existence of discipline in international relations plays an important role in Marxism, feminism, idealism and critical approaches. Furthermore, possibility of the concept often is espoused by a realist approach. Although power is the most fundamental concept referenced in international relations theories and international analyses, there is no definitive agreement on the content of power and how it can be measured (28, s.11). Hans Morgenthau, who describes power as both a form of relationship and the ultimate goal of international politics and a means to achieve the ultimate goal, likens the main goal of international relations to the search for power and the struggle for power (8, s.68). Power, according to Kalevi, J. Holsti, is the ability of a state or country to direct or influence the actions of the opposing state or country in its own interests through methods such as coercion, persuasion, reward and punishment (6, s.201). The end of the Cold War period and the resulting globalization triggered the transformation of the international system, resulting in far-reaching changes in the nature of the international policy. Traditional diplomatic channels have been replaced by new diplomatic channels, which have led to changes in the perception and practice of the power concept that states use as an important tool in their international relations (32, s.17). In the new order, which is considered to be an age of information and communication, "power has ceased to be seen as a phenomenon based on material and concrete resources on the part of states, and actors have realized the existence and importance of other ways to direct the behavior of other states" (32, s.18). In other words, the foreign political success achieved by hard power, defined as the ability of an actor to exercise his military and economic means to dominate the behavior of another actor or actors, is not a sustainable success. It has been seen by states that soft power tools based on values such as science, image, media, education, culture, art, and directing public opinion in the opposite direction help create long-term sustainable political successes (27, s.40). In this context, the concept of soft power, defined as "if I can make you want what I want, then I don't have to force you to do what I want to do", was introduced to the international relations literature by Joseph S.Nye Jr, a US political scientist and theorist (10, s.15). According to Joseph S. Nye, soft power arises "when a country allows other countries to want what they want "through" intangible sources of power such as culture, ideology and institutions" (11, s.29). Joseph S. Nye Jr first addressed the concept of soft power in his book "Bound to Lead: The Changing Nature of American Power" in 1990. In his work, Nye stated that the United States is the largest country in the world in terms of soft power resources. According to Nye, the organizations leading the international system, the multi-polar global system and the increasing and guiding influence of the media have left the military capacity of states behind, followed by the advent of asymmetric warfare methods and the decline of the effectiveness of the classical armies have demolished the importance of

hard/brute power and made soft power visible. Nye, who suggests co-operation rather than coercion, sees soft power as "the ability to obtain what one wants by means of pulling towards himself, rather than using force or giving money". In this context, it would not be wrong to say that soft power "is the capacity of the actor in question to present his or her own national interests to cover the national interests of the actor he or she leads, and to apply them in a way that pleases the other actors." Fundamentally, soft power is the ability of a state to direct the preferences of other states by means of persuasion and attraction in an indirect way by cooperating with them in accordance with their own preferences (10, s.14). If the actors are convinced to adopt the other actor's goals without being subjected to any threat, it can be mentioned that there is a soft power that can influence the masses without forcing them to do anything, creating public opinion and changing attitudes (11, s.29).

The basic building stones that make up soft power are based on three fundamental tools. These are culture perceived as an attractive tool by other countries, foreign policies considered legal or ethical by other societies, and political values accepted inside and outside the country (10, s.15). Undoubtedly, countries with attractive cultural qualities will not be able to prevent other countries from admiring them and their international policies from being followed with admiration by others. However, the states, in their international foreign policies, will trigger a political attitude in other actors that obeys values and judgments shared, that other actors are seen as having legitimate and moral authority in foreign policy, and that they are pursued more willingly by other countries. In addition, the fact that states adopt a system of governance that is appropriate and fair to human values both within their own national borders and in the process of foreign policy-making will lead to more willing monitoring by other countries (12, s.167). In addition to the fact that these three basic tools are effective for states to pursue other masses in foreign policy without coercion, there are facts that should not be ignored when evaluating the concept of soft power. One of them is to have a level of cultural influence internationally, to make binding foreign policy decisions that can exert influence over other countries, and to derive all of the basic building blocks of states ' political stability from the military and apart from the economic powers, it is derived from the military and economic powers of a country, which are already referred to as the hard power (4, s.242). Because it seems impossible for states that do not have large amounts of economic power to have significant cultural influence. Because of its strong economic conditions, the United States has become a pioneer in the cinema, television, music and sports industries and thus achieved to create a lasting and global cultural influence. It is not surprising that foreign policy decisions that are deterrent to other countries have been taken by states with armies that have mastered the use of advanced technology tools and have deterrent firepower (4, s.245). States struggling with crises that attempt to undermine the economy, such as political instability, terrorism or war, will be unlikely to be able to create the image that can influence or trail other countries or actors. Therefore, soft power, which is presented as a tertiary type of power independent of military and economic powers, can be said in the process of foreign policy-making that international relations legitimize the use of less conspicuous violence in the current world order (29, s. 258). In this context, it would be more realistic to evaluate soft power as a sub-dimension of military and economic powers and to treat it as a flexible foreign policy tool derived from states' sources of military and economic power. Having military and economic power, which is referred to as hard power in international politics, is important for states to demonstrate

their presence in foreign policy and to maintain their independence (9, s.15). However, the importance of soft power as a flexible foreign policy tool in international politics cannot be ignored. As a matter of fact, the use of properly selected soft power in foreign policy- making will reduce the costs of using sole hard power by states and benefit from the achievement of hard-to-reach foreign policy objectives (32, s.17).

Tourism as A Soft Power Tool

In the use of soft power with the aim of creating public opinion and changing attitudes by influencing large masses, there are a variety of ways such as the country's financial capacity, competitive ability, creative thinking power, social capital, democracy, historical and cultural accumulation, the level of cinema and art, architecture, music, science, technology and infrastructure (26, s.4). In addition, the temperate approach in foreign policy, participation in aid activities to other countries, suggesting joint tourist activities, promotion and marketing of countries with tourist activities are considered as soft power elements of countries (23, s.17). Undoubtedly, international tourism is one of the most effective means of promotion for a country that can be used as a way to express their culture and values to nation-states and the outside world. There is no doubt that one of the most reasonable means of reaching different countries and establishing close dialogues is the tourism activities determined within the framework of social and cultural policies. Considering the symbiotic relationship between culture and tourism, the concept of culture used as an element of soft power should not be considered independent of tourism. Because, one of the most functional ways to benefit from the cultural element of countries will be by turning culture into a tourism product. Indeed, tourism activities trigger the formation of admiration and similar feelings among states through culture (1, s.115). In this context, it is an acceptable fact that tourism is regarded as an important indicator of the soft power of countries, both as an affected and affecting element in public diplomacy.

In fact, the important issue to focus on is the fact that soft power elements gaining momentum in countries through tourism can adversely affect the interests of regional and global powers. Indeed, when any of the soft power elements of a country or state manages to excel among other countries or nations, global powers will not back down from using post-modern methods of warfare as a tool to gain national interest. Soft power wars are one of the most effective post-modern methods of warfare that can be used in the age of communication and technology, a method of combat in which countries whose interests are in conflict use their own soft power to destroy or weaken each other's soft power. If the policies implemented by countries that value soft power are aimed at regional and global powers or aimed at the soft power of regional and global powers, it will be inevitable that soft power wars will occur in public diplomacy (30, s.38). When the soft power and charm of a state or nation manages to influence the actors and people of other countries, other actors whose interests begin to suffer can start soft power wars against those countries. What is also essential in soft power wars is to target the tools of soft power that are effective on the opponent side. In order to reduce the attractiveness and limit the effectiveness of soft power developing countries, it will be essential to conduct activities aimed at determining the source of power and eroding the value of that resource and reducing the beliefs and commitment of other actors to that value. The effectiveness of soft power will be decimated by actions that seem likely to create a perception of insecurity, such as terrorism, political instability and war, by states that use tourism as an element of soft power.

One of the most effective acts used in soft power wars in tourism would undoubtedly be acts of terrorism. As a form of political expression, terrorism is defined as "violence based on pre-planned international relations, with the goal of influencing a specific audience where subnational groups target unarmed security forces and civilians (13, s.128). The fact that both the concepts of Tourism and international terrorism cross country borders has major common characteristics in terms of covering citizens of different countries and benefiting from travel and communication technologies. It is a fact that acts of terrorism frighten tourists and limit or change the flow of tourism in the country until the public forgets them. On the other hand, in some countries, ongoing terrorism tarnishes the positive image of the country and endangers tourism activities in the country. There is a parallelism between the peaceful continuation of international tourism and diplomatic relations (15, s.314). Because the existence of tourism confirms the belief in the country's legitimacy and internal security. The reason why the country Tourism is targeted is that the tourists who come are representatives of their countries so they can be easily targeted and are seen as 'indirect representatives of the opposition government' (15, s.315). The world has witnessed many tragic events where the political importance of international tourism is understood by terrorists. The most painful and striking example of this situation is the Achille Lauro yacht incident, which was hijacked by Palestinian terrorists in 1985. Because only one Jewish American was killed on the yacht, and that's no coincidence. According to Richter (1980), acts of terrorism involving citizens of other countries can be seen as a response to the harsh restrictions imposed on political freedoms. Because the press, controlled by the aggressive government, tends to cover up terrorist incidents that happen to its own citizens. However, events involving citizens of different countries are definitely reflected in the news bulletins. In this way, the terrorists know that they will receive the necessary attention from the press by bypassing the restrictions and censorships of their own governments. When tourists are kidnapped or killed, the event is immediately broadcast by the media, which will lead to the worldwide recognition of the political conflict between terrorists and the state. In this way, terrorists create the impact they want, and the media helps spread and increase that impact (14, s.238). To put it all in simple terms, the literature shows tourism as a form of communication initiated by terrorists or as a message used in that communication. Similarly, tourism can be used as an effective tool to bring ideological/political conflicts to large audiences. Either way, the choice of tourists as targets is not coincidental. For terrorists, the value that foreign tourists symbolize, the high profiles and news values they have, is too valuable to be exploited. There is no doubt that terrorism can increase the vulnerability of countries and destroy their safe image, exploiting the characteristics of a country in foreign policy and undermining tourism. Subsequently, it produces expensive results that are long-term and very difficult to turn back. The killing of tourists in Miami constitutes an example of the challenges the region faces. Statistical studies clearly show that the increase in the perceived risk ratio severely alters tourism demand.

The most striking example of the impacts of terrorist acts on tourism is undoubtedly the September 11 attacks that took place in the United States. After the attack, while there was a significant decline in the number of foreign tourists coming to the United States between 2001 and 2004, the number of domestic tourists was relatively low compared to previous years (24, s.27). Terror acts that took place in Egypt especially in the 2000s have triggered instability of the country, severely affecting the tourism sector, one of Egypt's major income channels. For example, the

death of 31 people and the injury of 159 people in the terror act that targeted the Hilton Hotel in Taba, Egypt and the death of 88 people and the injury of more than 150 people as a result of the bombings carried out in Sharm el-Sheikh and Ghazala Gardens Hotel, the southernmost resort city on Egypt's Sinai island, in 2005 has forced the Egyptian government to increase security measures in the context of counterterrorism, and the situation has seriously damaged the country's peaceful and security image in foreign policy. Recent terrorist acts in European countries, has had an effect on undermining the positive image of European countries. When the current data is examined, death of 191 people and nearly 2,000 injured in a bomb attack in 3 different train stations in Madrid, Spain in 2004, death of 56 people and 700 injured as a result of the bomb attack in London, the capital of England, death of 77 people in a bomb attack in Oslo, Norway and again the death of 146 people and 379 injured in 3 different bomb attacks in Paris, France show that terrorist acts in Europe have severely damaged the image of countries (22, s.257). Again, one of the most obvious examples is a one-hundred percent increase in cancellations of flights to Paris after the terrorist bombing in Paris in 2015, a 60% drop in hotel occupancy rates and a 15% economic loss due to the loss of reputation of the tourism sector.

When the example of Turkey is examined, it is observed that there was a decrease in the number of tourists and tourism revenues with the increasing terrorist acts between 2001 and 2005 (22, s.258). The attacks targeted Beth Israel and Neve Shalom Synagogues in Istanbul in 2003 and the attacks targeted HSBC Building and the Istanbul Consulate General of the UK the same year as well as bomb attacks in Kuşadası, one of the preferred holiday destinations in 2004 and 2005, with one-year intervals triggered this decrease. Between 2005 and 2010, there were gradual increases in tourism revenue and tourist numbers, but especially between 2010 and 2015, with violent terrorist incidents, the number of revenue and tourists began to decline. Following a 0.5% decline in tourism revenues from 2009 to 2010, there was a 3.5% decrease in average spending per tourist (31). As can be seen in the examples, terrorism acts aimed at tourism damage countries' political integrity and image in foreign policy, as well as damage the country at the economic level, creating a multiplier effect on damaging international relations established between other countries.

Another action used in soft power battles in tourism is political instability. Political instability refers to the situation of countries where the basic functions required to control and maintain social order are unstable or partially impaired, or where the government is ruled by certain groups as a result of overthrow or military coup (2, p.58). The dissolution of Yugoslavia in 1991 and the war that broke out in Bosnia and Herzegovina; Racial, ethnic and religious conflicts in Burundi, Haiti, India, Pakistan, Rwanda, Somalia and South Africa; "Student uprisings in China and North Korea and Arab-Israeli conflicts in the Middle East are undoubtedly among the examples of political disputes that are well known today. In fact, as well as terrorism, international, regional and civil wars, genocides, martial law, military coups and insurgencies can also cause political problems that threaten the security of certain countries as well as the entire region, as seen in the Middle East, the Balkans and East Africa (20, p.25; 5, p.107). Essentially, political instability and terrorism are not concept to be considered separately (20, p.25; 5, p.107; 7, p.125). The strong link between terrorism and political instability makes it difficult to distinguish between these two concepts. Acts of terrorism take place in a very short time and quickly and can immediately attract the attention of the public thanks to the intensive broadcast of the mass media. Political disputes, where the media is not as

interested in terrorism, have long-term effects, but can greatly disrupt travel to affected destinations and sabotage international tourism at a certain level.

The nationalist turmoil that began in Tibet in 1987 was ended with the declaration of martial law in Lhasa in March 1989. In 1990, three foreigners taking photographs of drawings describing the pre-democracy era were shot in Kathmandu and one of them died. In the aftermath of this situation, Tibetan tourism suffered serious damage. While the number of visitors to Tibet was 22,000 in 1988, this number was recorded 1,092 in the first six months of 1989. While only 3.1% of the government's visitor expectations were realized, tourism enterprises reported a loss of 4.52 million yuan (16, p.589). Although the tourism sector, which is fairly new in Tibet, has been severely hit by martial law, the most remarkable effect of the nationalist unrest is the formation of a secret network of tourists gathering information about human rights to spread the messages of the Tibetan people to the world. In the process, Tibet was able to use tourism as a political and different tool. While journalists were not allowed to enter the country during the nationalist unrest, tourists have been the only source of information about the chaos in Tibet. Tourists have witnessed incidents in which civilians have been shot and killed by police and have documented these incidents with photographs. These events clearly show that tourism can be used as a political tool for gathering information and spreading political events on behalf of those who are imprisoned and mistreated, as well as providing an opportunity to witness events in another country.

In addition, The Gambia is also among the countries that use tourism as a political tool. The Gambia, a small developing West African country that maintained political stability following its independence from Britain in 1965, witnessed a bloody military coup in the summer of 1994. As a result of the incident, the British Travel Advice Unit (FCO) issued a number of harsh travel warnings against The Gambia, and as a result, first British and then Scandinavian tour operators ceased their activities in the country at the expense of ending the country's tourism sector. The number of tourists coming to the country has fallen from 5,000 to 300, 2,000 jobs directly or indirectly linked to tourism have disappeared, 8 hotels have been closed and the country's economic and social conditions have started to deteriorate rapidly (18, p.167). This has shown that governments that ‘produce’ tourism can use their tourism advisers to influence the flow of tourists against countries that depend on the tourism sector in order to have political powers. In short, governments can engage in a soft power war by applying political pressure to other countries or nations in foreign policy through tourism. Rather than the example of Gambia, the most obvious example to give would be the travel bans imposed by the United States against Cuba and China and the boycott of the 1980 Moscow Olympics. Undoubtedly, without political stability, the development of a country's tourism industry would not make any sense (19, p.330). Natural disasters create disasters and horrors, but then they pass, but political crises can last for days, months or even years, and this can have a fragile impact on the developing tourism image of countries. This expression may apply especially to events featured in the world's media and China's demonstration at the Tiananmen Square incident in 1989. The Chinese authorities, for all world to see, brutally intervened in the student protests in Beijing's Tiananmen Square on July 4, 1989. The whole world thanks to current news, has witnessed the brutality of the government against pro-democracy student protests and the government's worldview has become quite negative. As a result of this turmoil, the occupancy rate in Beijing has dropped below 30%, about 11,500 people have canceled their travel plans and tourism

revenues have dropped by $ 430 million in 1989 (3, p.48; 5, p.107). Although images and pictures were briefly reflected in the television, the effects were very strong.

Again, one of the other examples of political instability is Fiji. After a non-Fijian government emerged victorious from the election, Fiji suffered two military coups in 1987 in just a few months (14 May and 28 September). The crackdown on tourism in the region began with sensational media coverage and was followed by new travel advisories from Australia and New Zealand. The first blow was followed by the attempted hijacking of a Boeing 747 aircraft belonging to the Air New Zealand company at Fiji's Nadi Airport (5, p.107; 7, p.125; 17, p.58). It is evident in the examples given that the impact of political conflicts and instability is reflected in the environment and spread to different areas of long-term tourism. Examples include actions such as stopping travel agencies from offering regions to potential tourists, closing borders to prevent international tourism activities and suspending tourism services or stopping tourism activities for a short time when they are canceled. Furthermore, when a country's image is damaged and foreign investors lose their interests in the country experiencing political upheaval, it is obvious that overall tourism development will be damaged in the long term. It is also seen that various political problems have similar effects, such as damaging the image of the region, the absence of visitors to the region, declining revenues and shelving development plans.

The most striking example to be given in Turkey is Gezi Park incidents. Protests that started in May 2013 as a response to the removal of trees in Gezi Park within the scope of Taksim pedestrianization project, in the later stages, spiraled out of control and became a security problem that could be driven by external actors due to the influence of extremist organizations and regional and global dynamics. The use of force applied to ensure security during the violent stages of the actions has been shown by radical organizations as a blow to freedoms, and the environment of polarization, hostility and conflict has been tried to spread by deepening. Although only environmental sensitivity is the main reason in the beginning, when all the events in Turkey considered, it is not possible to think that the protests took place independently of the support and guidance of external actors (30, s.38). Many foreign activists who took part in the protests that started with the Gezi Park incidents also reveal that the process in Turkey cannot only be explained by the environmental regulations in Taksim. Foreigners of the US, the UK, France, Germany, Greece, Syria and Iran who provoked the activists in the demonstrations have been identified and detained. It has also been noted that foreign nationals directing the actions include people with diplomatic passports (25). It has been observed that some foreign media that regularly convey the developments in Taksim to the world public have reflected the developments in Turkey in the form of a civil war, tried to give the impression of the Turkish spring, especially focused on the intervention style of the security forces, and carried out a clearly biased reporting. In fact, some media organizations have compared the democratically elected political power in Turkey to the totalitarian governments that led to the emergence of popular movements in the Arab world. It was especially noted that the Russian press preferred the titles “the Turkish Spring, the Turkish War, the Battleground of Istanbul, and the Crowds Want to Take Taksim as They Did in Tahrir” when conveying the developments in Taksim. In the news, the Gezi Park events were tried to be reported as if it was directed by countries and actors who saw Turkey's rapidly rising soft power as a threat to their interests, and were manipulated by these groups to undermine the stability of the country and to undermine confidence in the country. The loss of 82% in hotels only around Taksim

during the 2013 incidents Istanbul Gezi Park and significant decreases in bookings towards Istanbul show that the soft power war launched against Turkey by these actors has been a success. In particular, Istanbul meeting and congress tourism has suffered serious losses.

90% decrease in the number of Russian tourists coming to Turkey from Russia in the first 8 months of the year due to the Turkey-Russia crisis that occurred on November 24, 2015 is another example of soft power war. Russia's tourism bans and terrorist acts caused Turkey to lose 6.5 million tourists and 7.5 billion dollars in revenue in 2016 compared to the previous year. Likewise, due to the frequent anti-democratic practices of Turkey in 2016, the number of German tourists in Turkey decreased by more than 2 million in line with the crisis with Germany, which accounted for 15% of the tourists coming to Turkey. While the number of German tourists from Germany to Turkey was 5 million 250 thousand 36 people in 2015, in 2016 it was 3 million 890 thousand 36. The decline from 2015-2016 alone exceeded 30%. According to Tourism World Data (21), Germany is ranked 1st among countries sending tourists to Turkey so far, falling to 3rd place with a decrease of 31.05% in the first quarter of 2017 and a 58% decline in bookings from Germany as of January (21).

Conclusion

In the study, it is claimed that the change experienced by the foreign policy in the post-Cold War changing world increases the potential for tourism to be used as a soft power in foreign policy. In addition, the study focused on the fact that soft power tools that are gaining momentum in countries through tourism negatively affect the interests of regional and global powers. It was tried that countries that use tourism as a soft power in foreign policy are trying to be guided by countries and actors who perceive this power as a threat to their own interests and tourism activities that are soft power tools are manipulated by post-modern methods such as terrorism and political turmoil by giving various examples. Terrorist incidents targeting tourism activities or political instability in the country turn into a security problem for countries, bringing about an area that foreign actors or states can exploit. Where there is irregular politics or ethnic or socioeconomic distress, there can be no mention of strong and successful development of tourism. If a country experiences war, political unrest, terrorism or serious crimes, it is inevitable that that country's tourism industry will suffer a heavy loss. In this context, countries should be aware of the background of political instability and terrorism, especially in the context of tourism, in order to avoid possible soft power wars against tourism activities with minimal damage. Because human-caused events involving political violence will provoke public anger and fear and have crippling consequences for the country's image in foreign policy. Conducted studies and researchers can all agree that political instability, war and acts of terrorism in any form harm a country's image in foreign policy and therefore tourist currents. What is important is the focus on researchers and studies on what are possible solutions and preventive measures for any crisis situation that may arise from political, terrorist or war situations. Especially considering the positive impact of cultural tourism activities on the citizens of the target countries and the most effective soft power factor in their culture, the potential damage of soft power wars based on terrorism or political conflict can be covered by the investments and incentives made by countries in cultural tourism. In the same way, more investment should be made in congress and fair tourism in order to ensure validity in the international arena and to establish positive international relations with other countries. This study only compiles studies related to the world's best-known examples of terrorism, war and political turmoil involving the tourism

sector within the context of soft power wars. To conduct studies on how the tourism sector can cope with crises of terrorism and political instability, and how countries with tourist destinations that are hit hard by terrorism and political problems can combat this negative image is important in contributing to both tourism and international relations literature.

References:

1. Blake, A. and Sinclair., M.T. (2003). Tourism Crisis Management: US Response to September 11. Annals of Tourism Research, 25(1): 112–144.
2. Cook W. J. (1990). The Effect of Terrorism on Executives' Willingness to Travel Internationallv (Basılmamış Doktora Tezi). New York: The City University of New York.
3. Gartner W. C., and Shen J. (1992). The Impact of Tiananmen Square on China's Tourism Image, Journal of Travel Research, 30: 47-52.
4. Göksel, O and Guida, M. (2018). Reevaluating the Sources and Fragility of Turkey's Soft Power after the Arab Uprisings. İçinde: Isıksal, H. ve Göksel, O. (Editörler). Turkey's Relations with the Middle East Political Encounters after the Arab Spring. Springer International Publishing.
5. Hall, C. M. and O'Sullivan, V. (1996). Tourism, Political Stability and Violence. İçinde: A. Pizam ve Y. Mansfeld (Editörler). Tourism, Crime and International Security Issues (pp. 105-l21). New York: Wiley.
6. Holsti, K. (1964). The Concept of Power in the Study of International Relations, Background, 4(1).
7. Lea, J. P. (1996). Tourism, Tealpolitik and Development in the South Pacific. İçinde: A. Pizam ve Y. Mansfeld (Editörler) Tourism, Crime and International Security Issues (ss. 123-142). New York: Wiley.
8. Morgenthau, H. (1985). Politics Among Nations. The Struggle for Power and Peace. Newyork: Alfred A. Knoff INC.
9. Nye Jr, Joseph, S. (1990). Bound to Lead: The Changing Nature of American Power, New York, Basic Book.
10. Nye Jr, Joseph, S. (2002). The Paradox American Power: Why the World Only Superpower Can't Go It Alone, New York, Oxford University Press.
11. Nye Jr, Joseph, S. (2004). Soft Power the Means to Success in World Politics, New York, Publics Affairs.
12. Nye. Jr, Joseph S. (2011). The Future of Power, New York, Public Affairs.
13. Pizam, A. and Smith, G. (2000). Tourism and terrorism: A quantitative analysis of major terrorist acts and their impact on tourism destinations, Tourism Economics, 6(2): 123-138.
14. Richter, L. K. (1980). The political Uses of Tourism: A Philippine Case Study, The Journal of Developing Areas, 14(2):237-257.
15. Richter, L. K. and Waugh, Jr W. L. (1983). Tourism Politics and Political Science: A Case of Not So Benign Neglect, Annals of Tourism Research, 10 (3): 313-315.
16. Schwartz, R. D. (1991). Travelers under Fire: Tourists in the Tibetan Uprising, Annals of Tourism Research, 18 (4): 588-604.
17. Scott, R. (1988). Managing Crisis in Tourism: A Case Study of Fiji, Travel and Tourism Analyst, (6): 57-71.
18. Sharpley, R. and Sharpley J. (1995). Travel Advice: Security or Politics? İçinde: Security and Risks in Travel and Tourism, Proceedings of the Talk at the Top Conference (ss. 168- 182). Ostersund: Mid-Sweden University.

19. Teye, V. B. (1988). Coups d'Etat and African Tourism: A Study of Ghana, Annals of Tourism Research, 15 (3): 329-56.
20. Wieviorka, M. (1994). The Making of Terrorism. Chicago: University of Chicago Press.
21. WTO (2016). World Tourism Barometer.
22. Acar, A. and Çetin, G. (2017). Terör ve Turizm Arasındaki Ekonomik İlişki. Journal of Recreation and Tourism Research, 4, (Special Issue 1): 255-274
23. Akbaş, Z. and Tuna, H. (2012). Bir Dış Politika Aracı Olarak Yumuşak Gücün Turizm Sektörüne Etkisi: Türkiye Örneği Üzerinden Bir Değerlendirme, Finans Politik ve Ekonomik Yorumlar, 49 (571): 5-18.
24. Bayramoğlu, T., Durmaz, A. and Arı, Y. O. (2015). Ekonomik Açıdan Terör ve Turizm İlişkisi: Dünya Örnekleri ve Türkiye Örneği, Türkiye Klinikleri / Foren Med-Special Topics, 1(2): 25-34.
25. Fazlı,M.(2014).ProvokatörlereSuçüstü, http://www.zaman.com.tr/gundem_provokatorleresucustu_2097555.html.
26. Gür, N. (2014). Yeni Türkiye'nin Yumuşak Güç Unsuru Turizm, SETA Perspektif, Sayı: 58.
27. Halidov, İ. (2014). Rusya'nın Yumuşak Güç Araçları, Avrasya İncelemeleri Dergisi (AVİD), 3(1).
28. Nye Jr, Joseph, S. (2005). Dünya Siyasetinde Başarının Yolu Yumuşak Güç, çev. Reyhan İnan Aydın, Ankara, Elips Kitap.
29. Pınar, L. (2017). Amerika Birleşik Devletleri'nin Yumuşak Gücü ve Hollywood. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştirmalari Dergisi. 6(1): 253-274.
30. Sandıklı, A. (2014). Türkiye'nin Yumuşak Gücünün Kırılma Noktası: Gezi Olayları. Araştırma Notları.
31. TUİK.https://biruni.tuik.gov.tr/turizmapp/menuturizm.zul(Erişim tarihi: 15.03.2017) TUİK,(2014).İstatistik Göstergeler 1923-2013, Ankara.
32. Yegin, A. (2015). İran'ın Yumuşak Gücü, SETA Analiz, Sayı 118.

Key words: *soft power, terrorism, political instability, tourism, public diplomacy*

Mərziyə Məmmədli
Karabük Universiteti, İqtisadi və Dövlət İdarəçiliyi Fakültəsi,
İqtisadiyyat kafedrası, tarix üzrə fəlsəfə doktoru
Ayşəgül Acar
Karabük Universiteti, Turizm fakültəsi, Turizm Menecmenti kafedrası

TURİZMDƏ DÖNÜŞ NÖQTƏSİ "YUMŞAQ GÜCÜN" VASİTƏSİ KİMİ

XÜLASƏ

Soyuq müharibə dövrünün başa çatmasıyla meydana çıxmış yeni dünya düzənində dövlətlər xarici siyasətlərində hədəflərinə çatmaq üçün "yumşaq gücləri"ndən istifadə etməyə çalışırlar. Bu sahədə turizm ictimai diplomatiyada həm təsirə məruz qalan, həm də təsir edən bir vasitə olaraq dövlətlərin "yumşaq güc"ünün önəmli göstəricisi kimi qəbul edilmişdir. Turizm "yumşaq güc" olaraq bir çox aktor tərəfindən istifadə olunsa da, maraqları zədələnən digər aktorlar tərəfindən

terror və siyasi sabitsizlik kimi təhlükə görüntüsü verilir və bu yolla təsiri azaldılmağa çalışılır. Bu məqalədə "yumşaq güc" anlayışından əmələ gələn qarşıdurmalar, terror və siyasi sabitsizlik kimi faktlar və bu faktlar arasındakı münasibətlər araşdırılmışdır. Beləliklə, araşdırmanın məqsədi bu münasibətlər arasındakı sintezi aşkara çıxartmaq, makro və mikro səviyyədə örnəklər və statistik məlumatlarla "yumşaq güc" qavramını müzakirə etmək və həm turizm, eyni zamanda da beynəlxalq münasibətlərdə yazılı ədəbiyyat sahəsinə töhfə verməkdir.

Açar sözlər: *"yumşaq güc", terrorizm, siyasi sabitsizlik, turizm, ictimai diplomatiya*

Марзия Меммедли
Университет Карабук. Факультет Экономики и Государственного Управления, кафедра Экономики, доктор философии по истории

Айшегюл Аджар
Университет Карабук. Факультет Туризма, кафедра менеджмента Туризма

ПЕРЕЛОМНЫЙ МОМЕНТ В ТУРИЗМЕ КАК СРЕДСТВО «МЯГКОЙ СИЛЫ»

РЕЗЮМЕ

После завершения холодной войны в условиях формирования нового мирового порядка государства для достижения внешнеполитических целей пытаются использовать «мягкую силу». В данном контексте, туризм будучи важным показателем «мягкой силы» государств формируется под влиянием общественной дипломатии и одновременно выступает в качестве фактора, оказывающего влияние на нее. Одни государства используют туризм в качестве «мягкой силы», а другие государства, чьим интересам туризм противоречит, используя терроризм и политическую нестабильность, пытаются уменьшить влияние туризма. В данной статье исследуются противоречия, возникающие в связи с толкованием понятия «мягкой силы», а также рассматривается влияние террора и политической нестабильности на туризм. Таким образом, целью исследования является анализ прецедентов в связи с влиянием туризма в качестве «мягкой силы» на международные отношения в глобальном и региональном уровнях и исследование соответствующих статистических данных в данной связи. Статья также нацелена на пополнение академической литературы в области международных отношений в данной конкретной области.

Ключевые слова: «*мягкая сила», терроризм, политический нестабильность, туризм, общественная дипломатия*

BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏR TARİXİ
HİSTORY OF INTERNATIONAL RELATIONS

UOT 94(479.24); UOT 008; 316

ЛИЛИЯ ГАБДРАФИКОВА
Главный научный сотрудник Института истории им. Ш.Марджани Академии наук Республики Татарстан, доктор исторических наук
e-mail: bahetem@mail.ru

ТАТАРСКО-АЗЕРБАЙДЖАНСКИЙ СОЦИОКУЛЬТУРНЫЙ ДИАЛОГ В НАЧАЛЕ XX ВЕКА

Татарско-азербайджанские культурные и экономические связи имели глубокие исторические корни, обусловленные единством языка, религии и происхождения. Вхождение двух тюркских народов на разных этапах истории в состав Российского государства стало важным фактором для дальнейшего укрепления этих контактов. Например, татарские солдаты и офицеры служили в различных кавказских гарнизонах. Некоторые из них оставались жить на Кавказе. Так, представитель знаменитого татарского княжеского рода – Сафар Терегулов, после двадцатилетней службы, в 1845 г. обосновался в Тифлисе. Его сыновья – Гасан и Ибрагим получили известность благодаря благотворительной и просветительской деятельности, стояли у истоков русско-татарской школы в Тифлисе. Гасан Терегулов служил имамом суннитской мечети в городе [31]. Другие представители рода Терегуловых проживали в Уфимской и Казанской губерниях, были заняты на административной и педагогической службе, занимались общественной и просветительской работой.

Постепенно азербайджанские переселенцы появились и во внутренних губерниях Российской империи. Пожалуй, самым знаменитым азербайджанцем первой половины XIX в. является мирза А.К.Казембек. Человек уникальных способностей и судьбы оказался в центре отечественного востоковедения той поры – Казани. Обрел в этом городе семейное счастье и достиг больших научных успехов. Он стал первым профессором мусульманского происхождения в Казанском университете. Неслучайно фонд лишь рукописных сочинений на фарси Восточного сектора Научной библиотеки им. Н.И. Лобачевского Казанского университета насчитывает более 700 единиц хранения. Основоположником этого научного наследия и стал А.К. Казембек.

Большая группа персов (азербайджанцев) проживала в Астраханской губернии. К концу XIX в. их численность в губернском центре составляла около тысячи человек, в городе имелась «персидская» мечеть, шиитское кладбище. Работало благотворительное общество «Энджумени-Хайирийя» («Сообщество благих дел»), созданное азербайджанской общиной [4, с.38-40; 32]. На рубеже XIX-XX вв. еще одно мусульманское благотворительное общество Астрахани «Шураи ислам» возглавлял Мустафа Лутфи Гаджи Садрутдин оглы Измайлов (Ширвинский), он же являлся издателем татарской газеты «Бурган тарраки» в начале XX в. [7, с.272].

Казанские татары встречали своих собратьев по вере премущественно во

время деловых поездок, а также паломничества. Но и сама Казань оставалась центром притяжения для многих российских мусульман. Она привлекала экономическими и культурными возможностями. Поэтому азербайджанцев, которых чаще именовали персами, можно было встретить в XIX в. и в Казани. Так исследователь М.Н.Пинегин в своем труде 1890 г. о Казани отмечал, что в составе городского населения имеется «самый ничтожный процент» персов [21, с.570]. И.Гаспринский вспоминал о том, как приехав в 1882 г. в Казань, решил организовать в городе литературный вечер для татар. Получил официальное разрешение, снял зал в гостинице, развесил объявления в татарской части города. «Наступило 9 часов, я ждал еще два часа, но посетителей было только трое, и те не казанцы, а приезжие, один из которых был кавказец Аллахаяр бей, а двое – братья Шакир и Закир Рамеевы, будущие издатели газеты «Вакыт» в Оренбурге, – вспоминал потом организатор. – Вечер, конечно, не состоялся, но между этими путешественниками, случайно встретившимися в Казани, произошел полезный обмен мнений» [3, с.51].

Таким образом, особенности повседневной жизни религиозных общин, единые культурные доминанты с одной стороны, и государственная политика, дифференцирующая своих поданных по религиозному признаку, с другой – способствовали консолидации мусульман империи на рубеже XIX-XX вв. Большую роль в этом сыграла появившаяся в конце XIX в. национальная пресса. В течении 20 лет крымско-татарская газета «Терджиман» являлась единственной мусульманской газетой в России. В ней регулярно печатались корреспонденции из Кавказа, Волго-Уральского региона и других мусульманских уголков империи. Например, здесь появлялись сведения о Нигяр Гаибовой, о первой библиотеке в Баку (открытой Н.Наримановым), о новометодном медресе в Нахичевани и другие новости из жизни кавказских мусульман [23-25]. Вплоть до появления собственно татарских повременных изданий газета И.Гаспринского была очень популярна среди поволжских мусульман. Еще раньше, до появления «Тарджемана», в Поволжье некоторые семьи выписывали недолгое время издававшуюся на Кавказе тюркскую газету «Игенчи» [19], а в начале XX в. – газету «Шаркы рус». Что касается газеты А.Топчибашева «Каспий», то и ее читателями, а иногда и корреспондентами, были русскоязычные представители татарской интеллигенции.

Татары и азербайджанцы относились к так называемым «старейшим» нациям среди российских мусульман. В данных национальных сообществах, помимо аристократии и сельской группы населения, к рубежу XIX-XX вв. сформировались классы буржуазии и пролетариата. Например, большая группа татар-рабочих в начале XX в. трудилась на нефтяных промыслах Каспия. По некоторым данным, их численость доходила до 2 тыс человек [17, с.389]. Корреспондент газеты «Вакыт» отмечал, что казанские татары-рабочие проживают во всех окрестностях Баку: Бульхан, Сурхан, Черный город, Бибихайбат. Они работали в качестве чернорабочих, кучеров, дворников и даже швейцаров. Вокруг нефтяных источников Баку татарские рабочие селились вместе со своими семьями. В районе Бибихайбат накануне Первой мировой войны имамом Камалетдином Алибековым при поддержке местных жителей была организована татарская начальная школа для мальчиков [20].

Работали татары и рыбаками на Каспийском море. Один из таких сезонных рабочих – писатель Шариф Камал описал

свою жизнь в повести «Чайки» («Акчарлаклар»). Произведение было написано в 1914 г. Уже в революционном 1917 году поволжские татары-рабочие объединились в организацию «Бирлик» [1, с.160]. Активную роль в этом сыграл учитель, уроженец Тифлиса – Ханафи Терегулов. В советские годы он получил известность как хормейстер и артист Азербайджанского музыкального театра, занимал ответственные должности в сфере культуры [31].

При этом сравнивая поволжских и кавказских мусульман оренбургская газета «Вакыт» отмечала, что татары недостаточно урбанизированы и среди них мало представителей крупной буржуазии, вроде азербайджанских миллионеров Тагеева или Асадуллаева. Этот недостаток автор публикации связывал с бедностью природных ресурсов Поволжья. «…Наша земля не дает «черного золота», которое в несколько дней может превратить своего возлюбленного на Кавказе в миллионера», – отмечалось в статье [13, с.217].

В начале XX в. экономическая и культурная близость с кавказскими мусульманами отражалась и в общественных настроениях их казанских единоверцев. Например, в сентябре 1905 г. татары собирали пожертвования в пользу пострадавших от армян азербайджанцев. Сообщение об этом факте должно было появиться в газете «Волжский листок», однако было удалено цензором [5]. Очевидно, что, несмотря на тенденциозные представления известных событий в столичной печати, мусульмане Поволжья сочувствовали своим кавказским единоверцам. Например, в 1907 г. оренбургские татары собрали пожертвования для помощи голодающим в Азербайджане [11, с.271].

Социально-экономическое развитие сопровождалось мощным культурным движением как в азербайджанском, так и в татарском обществе. Результатом синтеза восточной самобытности и европейских форм, духовных исканий реформаторского времени, стало зарождение новой литературы и театра. Это было единым культурным достоянием двух народов.

Произведения азербайджанских авторов издавались в татарских типографиях, публиковались в появившихся после 1905 г. татарских газетах и журналах. При этом, как и с турецкой литературой, татарским читателям предлагался обычно адаптированный вариант азербайджанских произведений. Так в вольном переводе в казанском сатирическом журнале «Ялт-юлт» и «Яшен» публиковались стихи Мирзы Алекпера Сабира, а в типографии братьев Каримовых в 1907 г. была напечатана драма Неджифа Везирова «Мусы бет-и-Фахреддин» (“Несчастие с Фахреддином”), так же в немного обработанном виде [8, с.249; 16, с.133]. Надо подчеркнуть, что автором вольного перевода стихотворения «Жалоба муллы», опубликованного в журнале «Яшен» (1908, №2), являлся татарский поэт Габдулла Тукай. Он перевел одно из произведений А.Сабира, напечатанное на страницах журнала «Молла Насретдин».

Этот тифлиский сатирический журнал привлекал татарских журналистов и литераторов не только великолепными образцами азербайджанской сатиры, но и художественным оформлением. Для читателей-татар было близко и понятно творчество художника Азима Азимзаде, ведь героями его сатирических рисунков являлись не только местные нефтепромышленники, но и муллы. Нередко он обращался к международной тематике, вопросам культуры и прогресса в мусульманском мире [30, с.284]. Татарское изобразительное искусство начинает активно развиваться именно в 1905-1907 гг., под влиянием либеральных идей. Естест-

венно, авторы первых татарских карикатур учились не только у русских сатирических журналов, но и внимательно изучали творчество своих единоверцев.

С первой русской революцией связано и зарождение татарского драматического театра. Примечательно, что в репертуаре татарских театральных трупп были и пьесы азербайджанских драматургов. Достаточно плодотворным было сотрудничество между труппой Габдуллы Кариева «Сайяр» и труппой азербайджанских актеров под руководством Гусейна Араблинского, которое началось в Тифлисе весной 1908 г. Азербайджанский театр к тому времени имел уже определенную базу. Датой основания театра нового европейского типа многие специалисты указывают 1873 г. [2], тогда как годом рождения татарского театра считается 1906 г. Но в отличие от татарской труппы, в азербайджанских не было актрис. Сам Араблинский из-за этого нередко исполнял женские роли. По одной из версий и причиной его убийства в 1919 г. стала его профессиональная деятельность [10].

В 1908 г. же странствующие артисты двух мусульманских трупп решили объединить творческие силы для нового театрального эксперимента. В этот период было создано «Товарищество казанско-кавказских мусульманских артистов» («Казан-Кавказ мөселман артистлары ширкэте»). Главным режиссером новой труппы стал Г.Араблинский. Для постановки выбрали знакомую всем турецкую пьесу Н.Камала «Несчастное дитя» («Кызганыч бала»). Спектакль впервые был показан в Тифлисе, затем артисты представили постановку в городе Гяндже. Главные роли исполняли Г.Араблинский и Сахипджамал Гиззатуллина-Волжская (первая татарская актриса). Судя по отзывам прессы тех лет, для кавказской мусульманской публики участие женщин в театральном представлении показалось сенсационным явлением. Очень успешными были гастроли Казанско-кавказской труппы летом того же 1908 г. в Астрахани. Здесь они показывали спектакли по пьесам Н.Вазирова, Н.Нариманова, С.Ганизаде, Я.Вали. Представления шли на двух языках: одни спектакли игрались на азербайджанском, другие – на татарском. Кульминацией совместных выступлений татарских и азербайджанских актеров стали представления, данные ими на знаменитой Нижегородской (Макарьевской) ярмарке. После почти полугодового сотрудничества, часть труппы вернулась в Казань, а остальные направились в Баку, в том числе и Г.Араблинский [34, с.67-68, 75].

Это короткое время совместного творчества, безусловно, было полезным для обеих трупп. Татарские артисты-любители перенимали опыт азербайджанских коллег: учились у них актерскому мастерству, театральному менеджменту. А кавказские артисты были вдохновлены смелостью татарских актрис, нашедших в себе силы, несмотря на традиционные запреты и царившие социальные нормы, выйти на сцену. Да и собственно постановки коллектива, где женские роли исполнялись женщинами, имели огромное воспитательное значение для мусульманской публики Кавказа. Неслучайно, в репертуаре первой азербайджанской актрисы Говхар Газиевой, начавшей выступать в 1910 г. под псевдонимом Гоярчен ханум, преобладали спектакли, показанные двумя годами ранее Казанско-Кавказской мусульманской труппой. Прежде всего, это «Несчастие с Фахреддином» Н.Везирова, «Надир шах» Н.Нариманова [39].

К слову, татарские актрисы работали в азербайджанском театре и в советские годы. Пожалуй, самая известная из них – Марзия Давудова (Адгамова). Первые шаги на театральной сцене она делала в составе

астраханской труппы «Мохтарият» («Независимость») в 1917 году, через несколько лет переехала в Баку. В ее родной Астрахани Н.Нариманов стал организатором любительских спектаклей на татарском и азербайджанском языках, а в 1908, 1917 гг. здесь проходили гастроли труппы Г.Араблинского, ставились и спектакли на смеси азербайджанского и татарского языков [34, с.323-324]. По всей видимости, эта тюркская культурная среда повлияла на личностное формирование будущей выдающейся актрисы М.Ю. Давудовой.

У выросшей в Саратове будущей примы азербайджанской оперы Фатимы Мухтаровой (Рзаевой) мать была польской татаркой. Ее обучение в Саратовской консерватории несколько лет подряд спонсировал бакинский меценат Мухтар Мухтаров. До начала Первой мировой войны она гастролировала вместе со знаменитым татарским певцом Камилем Мутыги [34, с.317]. Помимо этих известных персон, были и другие артистки, служившие в провинциальных театрах Азербайджана. Например, супруга татарского поэта Сагита Сунчелея – Амина Милушева в конце 1920-х гг. играла в Крымском татарском театре, а в 1930-е годы переехала на Кавказ и работала в азербайджанском театре, в Гяндже [37, с.277, 286].

Еще раньше татарок-артисток, на мусульманском Закавказье появились татарские учительницы и врачи. В начале XX в нуждалась. в педагогических кадрах открытая А.Тагиевым женская школа в Баку. Поэтому в центр Бакинской губернии направлялись образованные и смелые татарки. Одной из таких дам стала Рокыя Юнусова, дочь петербургского ахуна. В Баку она преподавала около двух лет, до 1912 г. [35, с.358]. На рубеже XIX-XX вв. некоторое время работала в Баку первая мусульманская женщина-врач - касимовская татарка Разия Кутлуярова (Сулейманова). С 1904 г. она переехала в Оренбург. Вела медицинскую практику в Баку еще одна выпускница Петербургских медицинских курсов – Амина Батыршина. Ее статьи публиковались в газете «Каспий» (1907, 14 декабря, 17 декабря), она была активным членом местного мусульманского дамского общества [33, с.66]. Накануне и в годы Первой мировой войны в Баку работали татарские врачи Зайнап Габдрахманова (Танбиева), Хусаин Субханкулов [35, с.356, 360]. Нехватка квалифицированных медицинских кадров являлась большой проблемой мусульманского сообщества России во всех регионах империи, даже в начале XX в. их было очень мало. В условиях недостаточной медикализации населения именно врачи-единоверцы могли способствовать формированию доверительного отношения к научной медицине со стороны широких слоев мусульман, распространению медицинских знаний и профилактике многих заболеваний. Вероятно, доверие врачу-мусульманину заставило больного туберкулезом татарского поэта Габдуллу Тукая в 1911 г. во время пребывания в Астрахани показаться известному общественному деятелю и врачу Нариману Нариманову. Его уговорили астраханские друзья, однако болезнь к тому времени была слишком запущена [38, с.120].

В Астрахани Н.Нариманов провел всего несколько лет с 1909 по 1913 г. Еще до его окончательного переезда астраханские мусульмане в местных газетах выражали радость по случаю возможного появления в этих краях врача-единоверца. «Цель его, Нариманбека, жить в среде мусульман, заниматься медициной. Семья его из 8 человек детей – голодная и нуждается в помощи. Насколько нуждается Нариманбек, настолько нуждаются и наши астраханские мусульмане во враче, знающем их

язык», − писала о Нариманове газета «Идель» [9]. Благодаря активной деятельности и в профессиональной, и в общественной сфере он оставил заметный след в жизни астраханских татар. Кроме приема больных, врач Нариманов проводил просветительские лекции, выпускал брошюры по медицине [12; 18, с.116], устраивал благотворительные акции («День белого цветка»), организовывал любительские драматические кружки. Местное население хотело даже выдвинуть Н.Нариманова в качестве своего депутата в Государственную думу, однако имелись ограничения правового характера. Перед его возвращением на Родину, мусульманская общественность Астрахани организовала в честь Нариманова 13 июля 1913 г. торжественный прощальный вечер в зале отеля «Большой Московский» [36, с.174].

В этот период азербайджанские и татарские интеллектуалы сплотились и на политической арене. В годы первой русской революции они совместно участвовали в мусульманских съездах, составили основу мусульманской фракции Государственной думы. Совместные действия продолжались и в годы последующей реакции, и позднее. Данный сюжет достаточно хорошо разработан в трудах А.Ю.Хабутдинова, Д.М.Усмановой, С.М. Исхакова и других авторов.

Примером тюркской солидарности в годы Первой мировой войны стала организация благотворительной помощи карским мусульманам. Об этом эпизоде был сделан подробный доклад на международной конференции в Шамахе (апрель, 2016 г.) [6, с,158-161]. Поэтому здесь отметим лишь, что под руководством азербайджанской буржуазии социальная работа по сбору средств в пользу пострадавших карских мусульман развернулась по всему Волго-Уральскому региону и Туркестану. Положение карских мусульман в 1915 г. обсуждался на страницах татарской прессы, поднимался этот вопрос мусульманскими депутатами на заседаниях Государственной думы.

В начале февраля 1915 г. в некоторых российских городах появились особые комитеты помощи пострадавшим мусульманам Карской области [26]. На конец февраля – март 1915 г. приходится наибольшая активность по сбору благотворительных средств. Так, с 25 февраля открыла прием пожертвований в пользу пострадавших от войны карских мусульман уфимская газета «Турмуш». Собранные средства отправлялись в Бакинский мусульманский комитет [29; 28].

Аналогичный комитет по сбору средств в пользу карских мусульман был открыт в Оренбурге [14, с.238]. Крупные пожертвования сделали торговое общество «бр. Хусаиновы», Хусаин Хусаинов, Закир Рамеев, Галим Фаткуллин [27].

По сообщению газеты «Халык» планировали организовать такой комитет и мусульмане Астрахани. В Москве и Казани в конце февраля несколько раз ставились благотворительные спектакли на татарском языке, сбор с которых также направлялся в Карскую область [15; 27].

Карская проблема показала, насколько организованно может выступить татарская общественность: за малые сроки были открыты подписки через редакции газет, созданы комитеты по сбору пожертвований, поставлены благотворительные спектакли, организован «День карских мусульман».

Таким образом к 1917 году был накоплен солидный опыт социокультурного диалога между азербайджанским и татарским народами. В непростые 20-30-е годы XX века некоторые представители татарской интеллигенции выбирали местом жительства и работы Азербайджан. В их числе ученый-историк Газиз Губайдуллин,

этнограф Марьям Губайдуллина, ученый-врач Гуляндам Баишева, бывший депутат Госдумы, юрист Ибниамин Ахтямов [22, с.241, писательница Махбубджамал Акчурина и многие другие. В Закавказской республике они ощущали себя частью единого тюркского мира.

Литература:

1. Багирова И.С. Политические партии и организации Азербайджана в начале XX века. 1900 -1917. Баку: Elm, 1997. 336 с.
2. Вагабова Э.Р. Первые театры на мусульманском Востоке //Ризван Гусейнов [электронный ресурс] http://rizvanhuseynov.com Дата обращения 26.01.16
3. Валиди Дж. Очерк истории образованности и литературы волжских татар. М., Петроград, 1923. 157 с.
4. Викторин В.М. Ислам в Астраханском регионе. М.: Логос, 2008. 54 с.
5. Волжский листок. 1905. 10 сентября. №274. Цензорский экземпляр.
6. Габдрафикова Л.Р. Проблема карских мусульман в общественной жизни волго-уральских татар в годы Первой мировой войны // Труды Института истории НАН Азербайджана. Материалы III международной научной конференции «Геноцид тюрко-мусульманского населения Азербайджана и Восточной Анатолии (1914-1920). 2015, №56-58. С.158-161.
7. Габдрахман Гумари: Научно-биографический сборник. Казан: Рухият, 2002. 383 с.
8. Гали Б. Молнией "Яшен" сверкает в облаках народных бед…» (Татарские сатирические журналы начала XX в.) // Гасырлар авазы=Эхо веков. – 2007. - №1. – С.249-253.
9. Государственный архив Астраханской области. Ф.1. Оп.2. Д. 1701. Л.21.
10. Гусейн Араблинский //Uşaq Bilik Portalı [электронный ресурс] http://portal.azertag.az Дата обращения 26.01.16.
11. Денисов Д.Н. Очерки по истории мусульманских общин Оренбургского края (XVIII – начало XX в.). М.-Нижний Новгород, 2012. 408 с.
12. Джафарова А., Гусейнов О. Нариман Нариманов: писатель, врач, просветитель… // Волга. 2009. 23 апреля. №159.
13. Зорин Б. Татарская периодическая печать // Вестник Оренбургского учебного округа. 1915. №5. С.215-220.
14. Ислам на Урале. Энциклопедический словарь / Сост. А.Н.Старостин. М.: Изд. дом «Медина», 2009. 476 с.
15. Казанский телеграф. 1915. 20 февраля. №6511.
16. Курмансеитова А.Х. У истоков ногайской книги (XIX – начало XX века). Черкесск: КЧИГИ, 2009. 216 с.
17. Материалы по истории татарского народа. Казань, 1995. 498 с.
18. Мусульманин. 1911. 15 февраля. №3.
19. Национальный архив Республики Татарстан (НА РТ). Ф.92. Оп.2. Д.8828. Л.3.
20. НА РТ. Ф.969. О.1. Д.40. Л.20.
21. Пинегин М. Казань в ее прошлом и настоящем. Очерки по истории, достопримечательностям и современному положению города, с приложением кратких адресных сведений. Казань, 2005. 784 с.

22. Таиров Н. Дальнейшая судьба Ибниамина Ахтямова // Гасырлар авазы=Эхо веков. 2000. №3/4. С.239-241.
23. Тәрҗеман-Переводчик. 1892. 8 ноября. №40.
24. Тәрҗеман-Переводчик. 1894. 11 марта. №10.
25. Тәрҗеман-Переводчик. 1895 13 января. №2.
26. Уфимский вестник. 1915. 11 февраля. №32.
27. Уфимский вестник. 1915. 4 марта. №50.
28. Уфимский вестник. 1915. 11 марта. – №56.
29. Уфимский вестник. 1915. 3 марта. №49.
30. Червонная С.М. Искусство Татарии. История изобразительного искусства и архитектуры с древнейших времен до 1917 года. М.: Искусство, 1987. 352 с.
31. Энциклопедия «Узеир Гаджибеков» [Электронный ресурс] http://uzeyirbook.musigi-dunya.az/ Дата обращения 27.05.2016.
32. Этноконфессиональный совет при губернаторе Астраханской области [Электронный ресурс] https://etnokonf.astrobl.ru/document/582 Дата обращения 26.05.2016.
33. Биктимирова Т.Ә. Татар хатын-кызлары мәгърифәт юлында. Казан: Печатный Двор, 2001. 140 б.
34. Мәхмүтов Һ., Илялова И., Гыйззәт Б. Октябрьгә кадәрге татар театры: Очерклар. Казан: Татарстан китап нәшрияты, 1988. 399 б.
35. Рәми И.Г., Даутов Р.Р. Әдәби сүзлек (элекке чор татар әдәбияты һәм мәдәнияте буенча кыскача белешмәлек). Казан: Татар. китап нәшрияты, 2001. 399 б.
36. Рәмиев С. Таң вакыты. Сайланма әсәрләр. Казан: Татарстан китап нәшрияты, 1980. 272 б.
37. Сүнчәләй С. Әсәрләр һәм хатлар. Казан: Татарстан китап нәшрияты, 2005. 367 б.
38. Тукай турында хәтирәләр / төз. И. Нуруллин, Р.Якупов. Казан: Татарстан китап нәшрияты, 1976. 190 б.
39. Teatra səs gətirən ilk qadın aktrisamız // Azadliq [электронный ресурс] http://www.azadliq.info/ Дата обращения 26.01.16.

Ключевые слова: *Казань, Астрахань, газета “Терджиман”, журнал «Молла Насретдин», татарская община в Баку, азербайджанская литература, театральная труппа “Сайяр”, азербайджанская опера, карские мусульмане*

Liliya Gabdrafikova
Tatarstan Respublikasının Elmlər Akademiyasının
Ş.Mardjani adına tarix İnstitutunun baş elmi işçisi,
tarix elmləri doktoru

XX ƏSRİN ƏVVƏLLƏRİNDƏ TATAR-AZƏRBAYCAN SOSİOMƏDƏNİ DİALOQ

XÜLASƏ

Məqalədə iki türk xalqının dostluq və əməkdaşlıq tarixi müzakirə olunur. Sosial-iqtisadi və mədəni təmaslar XIX və XX əsrin əvvəllərində fəal böyüdü. Dillərin yaxınlığı və müsəlmanların gündəlik həyatının ümumi elementləri bu əlaqələrin böyüməsinə öz töhfəsini vermişdir. Tatar işçiləri Xəzərdəki neft şirkətlərində, tatar ziyalıları Zaqafqaziyada müəllim və həkim olaraq çalışırdılar. XX əsrin əvvəllərində ədəbiyyat və incəsənət xadimləri vahid türk mədəni dünyası yaratdılar. Teatr və nəşriyyatda təcrübə mübadiləsi müşahidə edildi. Bütün bu faktlar tatar millətinin ictimai əhval-ruhiyyəsinə təsir etdi və türk ziyalılarının siyasi müstəvidə birləşməsi üçün əsas oldu.

Açar sözlər: *Kazan, Həştərxan, "Terjiman" qəzeti, "Molla Nəsrəddin" jurnalı, Bakıdakı tatar diasporası, Azərbaycan ədəbiyyatı, "Seyyar" teatr truppası, Azərbaycan operası, Qars müsəlmanları*

Liliya Gabdrafikova
Chief of Research Fellow, Sh. Marjani Institute of History
Of the Tatarstan Academy of Sciences, Doctor in Sciences (History)

TATAR-AZERBAIJANI SOCIO-CULTURAL DIALOGUE AT THE BEGINNING OF THE 20TH CENTURY

SUMMARY

The paper clearly observes the history of interaction between the two Turkic nations. It considers that the socio-economic and cultural contacts actively developed at the turn of the 10-20th centuries. Herewith, these contacts occurred due to the proximity of the languages of the communication and also elements of Muslim daily life. Furthermore, Tatar employees worked in the Oil companies of the Caspian Sea. Additionally, the representatives of the Tatar intellectuals occupied in the field of the medicine and education of the Transcaucasian region. At the beginning of the 20th century, the leaders of the literature and arts have created a unified Turkic cultural space. A more important aspiration is sharing experiences have been observed in the theatre and in the printing-works.

It should remarkably cite that, all of these facts have affected the public mood of Tatar nation and became the basis for the consolidation of Turkic intellectuals in the political arena.

Key words: *Kazan, Astrakhan, the newspaper “Terjiman”, the magazine “ Molla Nasretdin”, the Tatar community in Baku, Azerbaijani literature, the theatre troupe “Sayyar”, Azerbaijani opera, Muslims from Kars*

DAVAMLI İNKİŞAFIN İDARƏ EDİLMƏSİ
SUSTAINABLE DEVELOPMENT MANAGEMENT

UOT 32

FUAD HUMBATOV
Associate Professor at the Department of the Sustainable Development Planning and management of the Academy of Public Administration under the President of the Republic of Azerbaijan, PhD in Math.-Phys.
e-mail: fuad.humbatov@mail.ru

SUSTAINABLE INCLUSIVE VOCATIONAL EDUCATION AND TRAINING SYSTEM IN AZERBAIJAN: MAIN ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES

Diversification of economy, development of non-oil sector has been set as a priority target in front of the government of the Republic of Azerbaijan since the last global fluctuations in the energy market in 2015. The national development strategy aims to reduce the country's dependence on oil, gas revenues and strengthen its resilience to external shocks through investments in diversified human capital, physical infrastructure and stronger institutions. Namely in 2015 Azerbaijan among other countries adopted the Sustainable Development Goals (SDGs) as a universal call to action to end poverty, protect the planet and ensure that all people enjoy peace and prosperity, develop human capital via qualitative education, healthcare by 2030 ([10]).

Since the last presidential election in April 2018, the government of the country has undergone significant changes. These include the nomination of a new prime minister and the appointments of new talented young personalities in the Administration of President, evolutionary reformation of the government and appointment of key ministers in charge of economy, education, agriculture, rural development, the environment, energy, etc. The new government has been tasked with continuing improvements in key sectors to recover economic growth. Growth of GDP in 2018 amounted to 1.4% (46,9 bln USD, per capita is 4,780.1 USD), including non-oil sector - 1.8%, agriculture - 4.6%, more than 118,000 permanent jobs were created, 17.2 billion AZN was invested in economy, the monetary income of the population increased by 9.2 %. As regards the foreign trade turnover in 2018, it was 31,755.9 mln. USD, export 20290.9 mln USD and import – 11,465.0 mln. USD. A positive budget balance was created in the amount of 8,825.9 mln. USD. Azerbaijan achieved the top ten reforming states and was named as a country that implemented a higher number of successful economic reforms, which resulted in significant improvement of the country's position in the Doing Business report. According to the "Doing Business 2019 report: Training and Reforms" prepared by the World Bank and the International Finance Corporation, the successfully implemented reforms allowed the country to achieve the 25th place among 190 countries ([11]). On the recently released Human Capital Index, Azerbaijan ranks 69th out of 157 countries ([1,2]).

The systematic approach to economic reforms in Azerbaijan was approved by the Decree of the president and introduced in "Primary Directions of Strategic Roadmaps for National Economy and Main Sectors of Economy". The roadmaps include the developmental prospects of the national

economy by focusing on eleven major sectors of the economy: manufacture and processing of agricultural products; manufacture of consumer goods by small and medium enterprises (SMEs), heavy industry and machinery, specialized tourism industry, logistics and trade, affordable housing, financial services, communication and information technologies, utilities (electricity and thermal energy, water and gas supply), oil and gas.

If we look at the socio-economic situation of the country we could notice that actually Azerbaijan is one of the few countries in the Europe, which have demographically young age structure. At the same time, the proportion of the population aged 0-14 in 2018 decreased from 28.4% to 22.5% in 2018, and increased in the 15-64 age group from 65.8% to 70.9%. The young people aged 14-29 years constitutes 25.5 % of the country's population. Compared to 2003, the proportion of people aged 65 years and over in 2018 has risen from 6.0 to 6.6 %. Labour market has a quite positive characteristic such as high economic activity rate (70,5 percent, in EU it's 58 percent), low unemployment rate.

Among other sectors, development of industry has been particularly emphasized and "State program for development of industry for 2015-2020" was adopted. Establishment of industrial parks and industrial clusters meet modern requirements and competitive production infrastructure, ensuring balanced development of the country's economy, introduction of innovative management and modern technologies, creation of new production sites and reducing unemployment are among the main priorities of the country's industrialization policy. Thus, the major target of industrial clusters aims at developing and supporting small and medium enterprises in the regions. According to the report of the State Statistics Committee in the structure of Azerbaijan's GDP, 44.2 % (almost 35.3 billion AZNs) was input from the industry. The other sectors contributed as follows: 7.96% (6.35 billion AZNs) in construction, 5.2 % (4.2 billion AZNs) in rural, forestry and fisheries, 9.6 % of GDP (7.67 billion AZNs) produced in the services sector accounted for trade and repair of vehicles, 6.3 % (5.03 billion AZNs) for transport and warehousing, 2.2 % (1.79 billion AZNs) on tourism. Along with non-traditional industries, the country pays a great attention to the development of traditional industries, such as carpet weaving and silk. At present, the State Program for the Protection and Development of Carpet Art in the Republic of Azerbaijan for 2018-2022 and the State Program for the Development of cocoon and silk in the Republic of Azerbaijan for 2018-2025 are being implemented.

Nowadays Azerbaijan is very ambitious to become a competitive diversified knowledge-based economy with high developed human capital rate for the 21st century. According to the World Bank report, the notable increase in the 2019 budget allocations for education (up by 13 %) and health care (by 44.5 %) are essential in terms of improving human capital development ([12]). But a major obstacle in achieving this is the high level of mismatch between the needs of employers and the skills people acquire through education and training. In Azerbaijan, only 33% of the economically active population has some formal qualification. With an average of 100 thousand young people entering labour market every year in Azerbaijan, lack of private sector jobs leaves young people with few pathways to decent employment that is due to be implemented according to SDG8. Youth unemployment rate is 12,7% and it's 2.6 times higher than the total unemployment rate (4,9%). Moreover, so called NEET (not in employment, education or training) percentage of youth is high as well (23% in 2017). In the same time, significant incidence of vulnerable employment percentage for people older than 15 is 55,2%, for females is 63,1%.

According to EU report for business climate in Azerbaijan for 2019, it is not only the lack of jobs in the creation of unemployment, but also the labour force that

does not have necessary skills for globalized labour market. Due to gap between the labour market and the education system, in many cases the number of employees in the labour market, which is not qualified for the profession/job/occupation, is very high. In this regard, the Employment Strategy of the Republic of Azerbaijan for 2019-2030 is adopted with the Presidential Decree dated October 30, 2018 ([13]). The strategy envisages several goals focusing on the development of quality indicators in the field of employment, the creation of decent jobs, the inclusion of employment and the increase of the participation of socially vulnerable populations in the labour market. The document outlines six main directions, which include development of skills and competencies of workforce and upgrading the labour standards. Main targets related to vocational education in the strategy are following:

- Percentage of young people not in education, employment or training: 15%;
- Employment of people registered in State Employment Services: 70%;
- Providing vocational training to unemployed: 20%;
- Regional vocational training centres: 10;
- Developing occupational standards for all the occupations in the labour market;
- Formation of validation of non-formal and informal learning.

Moreover, in order to assess the current situation in the labour market and social protection sector, as well as to learn its main trends and to realize monitoring of the situation for preparation analyses and prognoses enabling the effective management decisions, the National Observatory for Labour Market and Social Protection issues" under the Ministry of Labour and Social Protection of the Population was established by the Presidential Decree in July 4, 2019.

The most employers in Azerbaijan regularly report that the great extent of the people entering the labour market lack technical and professional competences, as well as the soft skills they look for in their recruits. This situation alongwith the technical achievement indicator analysis is researched in the papers [3-6]. For example, according to the Azerbaijan's 2019 EU Business Climate Survey the main education-related challenges in labour market of Azerbaijan are following ([14]):

- Shortage of skilled workers is an increasingly significant bottleneck for EU business and not only for foreign business;
- Skills mismatch is becoming a growing concern;
- Lack of practical and modern skills and low level of digitalization;
- Skills and Qualifications are the second most relevant factor for investment.

It's not surprising that during the mentioned survey the ongoing education and training system reform was amongst the top 3 priority reforms suggested by EU companies together with tax and customs system. Local employers seek not only technical, job-specific skills but also cognitive skills (such as literacy, numeracy and problem solving) and adequate socio-behavioral, soft skills (such as communication, teamwork, leadership and ability to work independently).

In this regard, establishment of an effective Vocational Education and Training (VET) system, among others, is an extremely crucial issue for implementation of SDGs in Azerbaijan, as well as for formation of the diversified inclusive market and competitive socio-economic platform. The VET system should be competence-based, student-oriented effective mechanism with involvement of all state and non-state actors, employers etc.

In order to reorganize overall soviet-inherited VET system in the country the State Agency on Vocational Education under the Ministry of Education was established by the Presidential Decree in April 2016. The agency has taken VET responsibilities as well as the development and implementation of the VET

system in Azerbaijan. The agency prepares and implements programmes within the framework of the joint public-private partnership established with employers to improve the efficiency of VET system. The agency is also responsible for ensuring the development and implementation of competence-based curricula (programmes), organizing and coordinating activities of the first subordinate vocational education institutions to ensure the training of qualified personnel and increasing their competitiveness etc.

In Azerbaijan, formal vocational education is provided by public and private vocational education institutions, informal vocational education by state-owned enterprises and private companies. For example, such holdings as SOCAR, Azerishiq, Azersu, Bakumetro, Sumgayit Chemical Park and other state-owned enterprises provide informal vocation education mainly for their employees. The graduates upon completion of a course receive a certificate by the provider company. The State Employment Service conducts vocational trainings for unemployed and jobseekers in the training centres of the Ministry of Labour and Social Protection.

The Strategic Roadmap for developing Vocational Education in Azerbaijan was adopted with the Presidential Decree dated December 6, 2016 ([15]). The document includes a VET sector strategy and action plan for 2016-2020, long-term vision for 2025 and target vision for the period beyond 2025 and sets the following strategic goals to be attained by 2020:

- Validation of prior learning;
- Adult education framework;
- Result oriented VET financing;
- Updated classification of occupations;
- Labour market monitoring system;
- Vet monitoring system.

Nowadays main challenges in the reformation of the VET system in the country relate to the following aspects ([16]):

- Elaboration and improvement of the current teaching and learning methods, including work-based learning. Actually work based learning initiatives are implemented within a number of international projects, however is not massively supported because of the lack of interest from national enterprises as well as low initiate from schools.
- Improving teaching and learning environment with introducing new innovative programs with "activity-based learning and teaching" elements and modules for teaching staff, establishing partnership between enterprises and vocational institutions for managers and training for in company-trainer's modules for in company tutors, as well as improving material and technical base and educational conditions
- Based on the diagnostic assessment determination of the potential and professional level of existing teaching and pedagogical staff of VET institutions and attracting new specialists, organization training and retraining for those teaching and pedagogical staff etc
- Steering, motivating and supporting professional development of staff of the VET teaching personnel. Actually most of the initiatives for supporting professional development of VET has been financed and organized by the international projects. Within this initiative, in total, 533 teachers have attended the trainings on "Preparation of the competence-based curricula and textbooks and their application" in 2018. Besides, teaching staff members are sent to study visits to different countries within grant projects. 24 trainers and masters have recently been trained in Korea within the "Creating VET Centres" project by Korea`s Economic Development Cooperation Fund etc.
- Ensuring the quality of teachers in VET via monitoring the performance of new pedagogical staff that is envisaged in the Strategic Roadmap on Vocational Education2016 plays a pivotal role in reorganization of the VET system ([17]). The Ministry of Education is going to assess the performance of teaching staff recruited from employing organizations with a view to ensure

that teaching process meets quality standards. The assessment will be performed periodically based on the criteria set out by the MoE. Based on the results of assessment, the teachers will receive relevant recommendations and proposals. Besides, opinion surveys will be conducted among students to assess the performance of teaching staff.

• Quality and relevance of education and training content in VET is also very important issue as well. According to State Standards of Vocational Education, the programs has to be developed based on occupational standards, qualification standards and to national qualifications framework. Although the relevant working groups for curricula development process envisage experts, teachers, field expert and employers to take part and design the curriculum. But there's still low level of involvement of the employer organizations to the mentioned process, that is due to lack of effective coordination work of VET agency with the sectoral and regional employer associations united by The National Confederation of Entrepreneurs (Employers) Organizations of the Republic of Azerbaijan (ASK) as well as effectiveness of institutional and governance arrangements ([18]).

• Low level of Involvement of non-state actors is also very crucial issue. Nowadays the lack of formalized social partnership mechanism in vocational education, also affected involvement of non-state actors and sharing responsibility within national agreements, sectoral and regional skills councils with VET policy makers and providers in institutionalized form. The negligence towards the vocational education from all stakeholders for decades have influenced deteriorating image, which also resulted in lack of the interest from social partners to vocational education. Poor infrastructure conditions, low qualified teachers, limited financing of vocational education, as well as vet graduates with limited competencies have been affecting involvement of non- state actors to vocational education. Newly developed normative legal acts including "Law on Vocational Education", Strategic Roadmap on Vocational Education, state standards of vocational education, Statue of vocational education has addressed the abovementioned issues. Article 3 of VET Law states that the main principles and directions of the state policy in the field of vocational education, integration of employers into the VET system, involving their highly qualified staff in the educational process should be taken into account. Additionally, the Strategic Roadmap on Vocational Education highlights the participation of private sector in the VET system by 2020 be stimulating a mechanism based on public-private partnership between the private sector and vocational training and training institutions. Thus, VET Agency has been initiating cooperation with private sector and within the last few years more than 100 agreements were signed between agency, schools and private sector. The subject of these agreements is mostly agreement to cooperate and is not binding the parties for specific actions.

The another vital issue for VET system development is mobilizing funding from private sector for VET institutions as public persons. Nowadays public VET institutions are funded from state, private and municipal VET institutions are funded from founders' budget. Currently there is not a mechanism for mobilizing funding from private sources for public VET institutions. Public VET providers can generate revenue through provisional services but currently the amount is not significant because the infrastructure and capacity of trainers is not sufficient to provide quality training.

In this regard, one of the strategic targets identified in the VET strategic roadmap is to build an outcome-based strong financing system which incorporates performance-based rewards mechanism for vocational education institutions and teaching staff with the goal to ensure efficient use of funds. Within the activity plan for implementation priorities set

to identify additional public, private and international funding sources to ensure future development of VET system and develop a system for monitoring and management of non-budgetary funds. The funding is foreseen to provide flexible solution of issues such as financial stimulation of teaching staff, improving material base, infrastructure and equipment based on modern standards.

The adoption on 30th June 2017 of the new Law on Unemployment Insurance will substantially contribute to expand the coverage and quality of active labour market programmes, thanks to future increased resources from the Unemployment Fund. Implementation started on the 1st of January 2018. Main objective of the Law on Unemployment Insurance is to compensate the loss employment and implement preventive measures (ALMMs) to reduce unemployment.

The Budget of the Unemployment Fund was estimated 89,040 mln. AZN for 2018, to be allocated to: unemployment insurance (38%), training for unemployed (1.8%), career orientation (1.3%), job fairs (0.13%), self-employment programmes (40.2%), wage subsidies (1.55%) and others. From 2019 it is expected to allocate some funds to analysis of trends and dynamics of the labour market, occupational demand and skills needs.

Moreover, one of the main challenges of the actual VET system in Azerbaijan relates to upgrade the lifelong learning infrastructure and attractiveness that is comprehensively stressed out in National Strategy for the Development of Education in the Republic of Azerbaijan. There was indicated that the education must provide opportunity for learners to adopt to technological innovations, find best position on labour market, join the lifelong learning process, choose the healthy lifestyle and be sensitive towards the environment. With this regard, the education infrastructure must facilitate lifelong learning process based on innovation and latest technological trends. In the same time, key competencies in lifelong education are a multifunctional system that combines the characteristics, knowledge, skills, values, approaches, ideas and characteristics that are necessary for each individual to develop, integrate and employ. These competences should be acquired at the end of compulsory education or training within all disciplines taught and should play a central role in future education as an integral part of lifelong learning. Generally speaking, basic competences are the most important competences that can be gained as a result of graduating from a graduate program. Basic competencies can be transferred from one training context to another.

Qualifications Framework for Lifelong Learning of the Republic of Azerbaijan (hereinafter referred to as the AzQF) is a tool for systematizing national qualifications, developed for learners, education providers and employers and serves to facilitate the comparability between national and international qualifications. The AzQF is conceptually developed in compliance with the criteria of the Qualifications Framework of the European Higher Education Area (QF-EHEA) and the European Qualifications Framework for Lifelong Learning (EQF).

From 2019-2020 academic year Ministry of Education of the Republic of Azerbaijan is planning to introduce initial vocational education programs in general secondary education school. The project is initially set to be piloted in 50 schools. Ministry of Education has also introduced “digital skills” pilot program at the secondary education school which aimed at introduction to coding and programming languages as a part of curricula. VET curricula have also introduced “Information technologies” module as a part of curricula for all the occupations.

In order to address the gap between education and employment, the development of the labour market information system is foreseen which involves collecting, publishing and analysing information on the supply and demand for occupations and skills that help students and job seekers to choose fields of

study and invest in skills to enhance their employment and wage prospects.

Furthermore, making the education system more responsive to labour market requires strengthening systematic partnership between education institutions and employers within PPP projects etc.

For the purpose of retaining the skilled workforce and attracting human capital to Azerbaijan, State Program on Increasing the International Competitiveness of the Higher Education System in the Republic of Azerbaijan for 2019-2023 was adopted with the Presidential Decree dated November 16, 2018. The main purpose of the program is to develop new generation professionals utilizing the latest scientific and innovative educational technology, as well as modernization of the content by introducing double diploma programs. The program also intends to invite renowned scholars from high-rank universities for teaching and research at the local institutions. Although the main purpose of the program is to develop higher education, vocational education will also benefit by supply of highly trained teachers and engineers.

Furthermore, in order to facilitate digital transformation, the government set a priority of "Modernization of Technology teaching with the involvement of Business". In this context, it is planned to eliminate shortcomings in technology teaching, to strengthen preparation of human resources for production and service provision fields that will lead to establishing the competitiveness of the ICT sector and to increase the technology literacy of business entities.

E-government through the use of modern information technologies creates conditions for providing information and e-services to all citizens residing in the territory of Azerbaijan, legal and physical persons, foreign citizens and stateless persons by government bodies. In addition, the implementation of reforms to develop digital education, organizing cutting-edge training courses, evaluating knowledge and skills have been put as a task for provision of advanced ICT skills and knowledge.

Based on the rules of “Admission to VET institutions” adopted by the decree of Cabinet of Ministers dated, March 15, 2019, admission plan has to be formulated taking into account the labour market needs and directions of economic development. For this purpose, Ministries of Economy, Labour and Social Protection, as well as Ministry of Education develop the plan in coordination considering the above-mentioned aspects. The vacancy database of the State Employment Service under the Ministry of Labour and Social Protection of Population is used for the admission of students to educational institutions and forecasting the labour market.

The another exceptional challenge in establishment of the effective VET system in Azerbaijan is a promotion of the entrepreneurial learning and entrepreneurship. Hence according to Azerbaijan Doing Business 2018 economy profile, Azerbaijan has ranked 9 in “Starting a business” indicator which is mainly due to reduction in procedures and costs. Application of electronic registration both for legal persons and individual entrepreneurs for starting business is also contributed to the ranking. According to data published in the “The Strategic Roadmap for the production of consumer goods at the level of small and medium entrepreneurship", contribution of small enterprises and individual entrepreneurs to GDP is limited; 12% of all the registered legal entities are small and medium enterprises, their contribution to GDP is 4%, contribution to employment was 6.3% and contribution to production of goods and services was 9.6%.

Although starting a business is getting easier in Azerbaijan, more people still prefer to get full-time job and work for public or private companies. According to S&M strategic roadmap, the main issues with entrepreneurship in Azerbaijan are listed as lack of entrepreneurial thinking as a result of a lack of entrepreneurship tradition. The job

creation and entrepreneurship opportunities of VET students and graduates are not systematically researched in Azerbaijan but according to same roadmap, as the cooperation between S&Ms and VET institutions are weak, the students do not get enough practical and systematic information about entrepreneurship opportunities.

Stimulating entrepreneurial way of thinking, as well as encouraging entrepreneurship of VET students and graduates are the priority goals indicated in VET and SME strategic roadmaps. With this regard, “Entrepreneurship” module has been developed together with international and national experts and introduced as a mandatory module in all VET levels from 2018. The VET Agency has been involved in organization of events, workshops, competitions, as well as field visits of VET students together with other relevant stakeholders and non-government institutions for encouraging entrepreneurship of VET students all over the country.

At Regional Vocational Training Centres under State Employment Agency “Principles of Entrepreneurship” courses for job seekers and unemployed (6120 people in 2017-2018 and 212 during the first quarter of 2019) were organized. In addition, 7,267 unemployed people, including 1174 young business advocates, have successfully participated within the self-employment program aimed at providing self-employed persons with jobs, in particular, for young people, especially in the promotion of entrepreneurship activities, resulting in more than 5900 families created small households with assets.

According to the action plan 2018-2020 approved by the Ministry of Economy, the Small and Medium Enterprises Development Agency (KOBIA) will organize special trainings with the participation of SME subjects in promoting entrepreneurial thinking in the vocational education institutions, supporting organization of manufacturing training and manufacturing practices in accordance with the concept of dual VET system.

In order to increase employment prospects, as well as to ensure the participation of employers and private sector in the field of vocational education, The National Confederation of Entrepreneurs (Employers) Organizations of the Republic of Azerbaijan (ASK) has implemented “Cooperation in the field of Vocational Education” (2015-2018) project together with the German Ministry of Economic Cooperation and Development and funded by the German Economic Development Fund. Labour Market Monitoring and Analysis, Workplaces as learning centres, School as a training centre, and information strategy were the main four directions to attain by the end of the project. Moreover, quantitative and qualitative requirements for qualified personnel, "Open Doors" in workplaces and Dual Experience, launching new modules to increase the interest of vocational and secondary school students to vocational education were also key objectives of the project. In addition, guidebooks "Start Your Own Business" have been prepared and published in the layout.

The second phase of the project "Support to vocational education" in South Caucasus (2019-2021) has been launched with the aforementioned goal. Second stage of the project covers Baku, Khachmaz, Ganja and Lankaran regions. This phase of the project considers the delivery "Start Your Own Business", trainings to students for forming the idea of "future entrepreneur" from school age students. An electronic career guidance platform, as well as teacher-consultants on career guidance and profession-oriented mentors were envisaged within the project.

Moreover, the lack of the practice of validation of the non-formal and informal vocational learning presents actually burning challenge in the labour market of the country. According to Law on Education, recognition of non-formal and informal learning in Azerbaijan is only foreseen on vocational education pillar. Currently, the legislative base for “Rules of examination of citizens for recognition through

assessment of knowledge, skills, competences and experience gained by informal and non-formal learning" has been developed. "Strategic Road map for the Development of VET in the Republic of Azerbaijan" also highlights recognition, as well as requirement of vocational certificate for employment in certain occupations where recognition has been implemented. This mechanism is planned to be tested within the framework of the "Support to the establishment of Regional Industrial VET competence Centre in Ganja" EU funded grand project and "Support to implementation of National Qualifications Framework in Azerbaijan" project.

Moreover, career guidance issue plays very huge role in the effectiveness of the VET system in over the world. "Rules on Professional counselling services" have been prepared in accordance with the Law "On Employment" to provide information on the current state of the labour market and information on the most demanded professions and specialties in the labour market, available job opportunities in vocational and professional education, and opportunities for vocational training. Given the importance of the professional orientation for the young generation, pupils of secondary general education schools operating in urban and rural areas, as well as job-seekers who apply to Employment Centres, have been given professional counselling in the correct choice of profession. As a result of these activities, 118,138 people were received professional counselling in professional orientation in 2018. The State VET Agency is implementing the activities in the field of career guidance as well:

- establishment of partnerships with subordinate agencies and employers within the framework of public-private partnerships and coordination between government agencies;
- coordination of international programs and projects in the field of vocational education;
- organization and regulation of vocational training to improve the social status of vocational education and training;
- participation in the formation and implementation of state policy in the field of vocational education;
- to establish partnerships with employers within the framework of public-private partnerships and government agencies, to develop programs, to coordinate international programs and projects in the field of vocational education, to promote and promote vocational education, to increase the effectiveness of vocational training in subordinate organizations. take action for their implementation;
- to study, generalize and disseminate best practices in the field of vocational education;
- make suggestions on classification of specialties in order to increase the effectiveness of vocational training in subordinate organizations in accordance with labour market requirements;
- to propose mechanisms to improve the management of subordinate bodies within the framework of public-private partnership with employers;
- to monitor the employment of alumni;
- participation in the organization of activities to increase the attractiveness of vocational education;
- to participate in the organization of work to study and increase the potential of subordinate organizations to increase their extra-budgetary revenues;
- study of international experience in public-private partnerships and mechanisms of coordination between government agencies in the field of vocational education and organization of cooperation in this area and make necessary proposals in this regard;
- to participate in the development of public-private partnership rules with employers and to improve the assessment mechanism in this area;
- to take part in the organization and work of conferences, exhibitions and other events held in the subordinate organizations;
- coordinate the activities of subordinate organizations in the field of vocational

education, awareness raising, career development and cooperation with employers and ensure the preparation of periodic reports related to these activities, to analyze and prepare summary reports on the Agency's management.

At the same time, establishment of the “Vacancies Bank” on the Employment Subsystem operating at the Ministry's Electronic Information System is planned accordingly where information about vacancies available by employers will be included in the system.

The another important issue in addressing VET system in Azerbaijan is an inclusiveness of the whole education system. In fact, 10,130 children with disabilities were involved in special education in the 2017-2018 academic year. The “State Program for the Development of Inclusive Education for Children with Disabilities in the Republic of Azerbaijan in 2018-2024” has been adopted. UNICEF and Heydar Aliyev Foundation’s “Regional Development” Public Union are now co-implementing two projects funded by the European Union for support of inclusive education. “The Law on Education of Persons with Disabilities (Special Education) have been adopted in order to ensure the rights of citizens by the Constitution of the Republic of Azerbaijan. At the same time, the Law on the "Prevention of Disabled Persons and Children's Health Restrictions, Rehabilitation and Social Protection of Disabled Children and Children with Disabilities," reflected issues related to the education and training of persons with disabilities in the Republic of Azerbaijan. Although there are several policies that aim to increase inclusive education, it is still challenging for schools since schools do not have recourses and appropriate infrastructure to implement inclusive education. The provision of the mentioned resources and appropriate infrastructure could be realized with active involvement of the private sector within various Corporative Social Responsibility projects and PPP.

In the Strategic Roadmap for VET, one of the main goals is to make the education inclusive and accessible to all, as well as for socially vulnerable population groups. Pilot implementation of inclusive vocational education at Baku State Vocational Education Centre for Technics and Technologies have been carried out for two years. The centre will accept inclusive groups in the next academic year, as well. There are five girls with limited health studying at the Sewing occupation groups. According to teachers, those girls can easily keep up with their peers. One of those girls has participated in different international competitions in India and Norway successfully. The school has an experienced teacher working with disabled students, particularly working with children with speech defects. In 2018 and 2019 among five students in inclusive vocational groups there were 3 students with hearing and 2 have vision disabilities. In previous academic year 9 students studied in inclusive vocational groups.

All the mentioned challenges are quite feasible if all the stakeholder could create productive cooperation environment that will take into account all global trends and impacts.

Ədəbiyyat:

1. Ələkbərov U., Davamlı insan inkişafı və ekoloji sivilizasiyanın əsasları, Dərslik, Bakı, 2013.
2. Ələkbərov U., İnnovativ İdarəetmə siyasəti Azərbaycan Respublikasının iqtisadi və sosial inkişafının təminatçısı kimi. Dövlət İdarəçiliyi, Nəzəriyyə və təcrübə. №4, 2016. s.27
3. Hümbətov F., Qlobal Dəyər Zəncirində (Global Value Chains) kiçik və orta sahibkarlığın daha da geniş təmsil olunmasının və KOS-ların İnnovasiya Ekosistemlərinə və rəqəmsal iqtisadiyyata nüfuz etməsinin təmini problematikasına dair. DİA-konfrans materialları, 2015-ci il, may ayı.
4. Hümbətov F., Davamlı inkişafda texnoloji nailiyyətlər əmsalı və riyazi təhsil məsələləri, . Dövlət İdarəçiliyi, Nəzəriyyə və təcrübə. №2 (59), 2017. s.201-213.
5. Humbatov F.D., On the role of education of mathematics in sustainable development, Материалы VI Международной научной конференции по фундаментальным и прикладным проблемам устойчивого развития в системе «природа – общество – человек», Дубнинский Государственный Университет, 19-20 декабря 2016 г. Дубна, с.184-189, том 12 № 4 (33), 2016, (http://www.rypravlenie.ru/wp-content/uploads/2017/02/10-Humbatov.pdf).
6. Humbatov F.D., The role of mathematics in Education for Sustainable Development (ESD), International Scientific Conference «INTEGRATED BUSINESS STRUCTURES: MODELS, PROCESSES, TECHNOLOGYS», Moldova State University, November 25th, 2016 Proceedings of the Conference, pp.191-193.
7. https://president.az/articles/34197
8. http://yap.org.az/az/view/interview/76/azerbaycanda-peshe-tehsilini-inkishaf-etdirmek-gunun-telebidir
9. https://www.muallim.edu.az/news.php?id=6595
10. https://www.az.undp.org/content/azerbaijan/en/home/sustainable-development-goals.html
11. https://azranking.az/en/article/dunya-bankinin-numayendesi-terefinden-doing-business-2019-training-for-reform-azerbaijan-movzusunda-teqdimati-kecirilib
12. https://www.worldbank.org/en/country/azerbaijan/overview
13. http://eesmn.gov.az/post/20192030-cu-illr-ucun-azrbaycan-respublikasinin-msgulluq-strategiyasinin-tsdiq-edilmsi-haqqinda-azr baycan-respublikasi-prezidentinin-srncami
14. https://www.euneighbours.eu/en/east/stay-informed/publications/eu-business-climate-report-azerbaijan-2019
15. https://www.aserbaidschan.ahk.de/fileadmin/AHK_Aserbaidschan/Berichte/Strategic_Roadmaps/VET_Roadmap.pdf
16. Torino Process 2018-2020 Azerbaijan, final draft, National Report, ETF, 53 pp., https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/reports.
17. https://www.aserbaidschan.ahk.de/fileadmin/AHK_Aserbaidschan/Berichte/Strategic_Roadmaps/VET_Roadmap.pdf
18. www.ask.org.az
19. Алакбаров У.К., Основы человеческого развития. Баку, Азполиграф, 2017, 303с.

Key words: *sustainable development, labour market, vocational education and training (VET), human capital, skills matching, inclusive VET system, PPP, National Observatory for Labour Market and Social Protection*

Fuad Hümbətov
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının Davamlı inkişafın planlaşdırılması və idarə edilməsi kafedrasının dosenti, fizika-riyaziyyat elmləri üzrə fəlsəfə doktoru

AZƏRBAYCANDA DAVAMLI İNKLÜZİV PEŞƏ-TEXNİKİ TƏHSİLİ SİSTEMİ: ƏSAS NAİLİYYƏTLƏR VƏ ÇAĞIRIŞLAR

XÜLASƏ

Məqalə Azərbaycan Respublikasında peşə-texniki təhsili sistemindəki əsas nailiyyətlərə və aktual çağırışlara, davamlı inklüziv peşə-texniki təhsili ölkədə Davamlı İnkişaf Məqsədlərinin implementasiyası və insan kapitalının inkişafındakı roluna həsr edilmişdir. Bu mənada təhsilin qeyd olunan sahəsindəki əsas nailiyyətlər və çağırışlar təhlil edilmiş və bəzi həllərin müqayisəli üstünükləri təklif edilmişdir.

Açar sözlər: *dayanıqlı inkişaf, əmək bazarı, peşə təhsili və təhsili (VET), insan kapitalı, uyğun bacarıqlar, daxilolunmuş VET sistemi, PPP, Əmək Bazarı və Sosial Müdafiə Milli Rəsədxanası*

Фуад Гумбатов
Доцент кафедры "Планирование и управление устойчивым развитием" Академии Государственного Управления при Президенте Азербайджанской Республики, кандидат физико-математических наук

УСТОЙЧИВАЯ ИНКЛЮЗИВНАЯ СИСТЕМА ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ: ОСНОВНЫЕ ДОСТИЖЕНИЯ И ПРИЗЫВЫ

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена основным достижениям и актуальным призывам в системе профессионально-технического образования Азербайджанской Республики, ее роли в имплементации задач устойчивого развития, особенно в развитии человеческого капитала страны. В связи с этим, представлен сравнительный анализ основных достижений и актуальных призывов и сформулированы сравнительные преимущества некоторых решений в указанной сфере образования.

Ключевые слова: *устойчивое развитие, исследование рынка, профессиональное образование и обучение (ПОО), человеческий капитал, навыки согласования, инклюзивная система ПОО, ГЧП, Национальная обсерватория для рынка труда и социальной защиты*

SİYASİ NƏZƏRİYYƏ
POLITICAL THEORY

UOT 32:303.4; 32.001.5

ВЕРОНИКА ЧЕКАЛЮК
кандидат наук по социальным коммуникациям,
докторант Института журналистики КНУ имени Тараса Шевченко (2013-2016)

МЕДИЙНЫЙ ИМИДЖ СТРАНЫ И ЕЕ ЛИДЕРОВ

В статье проанализированы инструменты и методы воздействия на аудиторию, влияние репутации лидеров (медиаспикеров) на ход политической жизни государства, ранее осуществлена поисково-исследовательская работа по созданию и усилению положительного имиджа медийных лиц (лидеров мнений) в интересах продвижения страны на мировой политической арене. В исследовании была предложена авторская формула имиджа, разработана и апробирована стратегия позиционирования предмета (объекта) имиджа, пошаговая программа, которая будет представлять страну в мире для усиления ее положительного имиджа в политическом пространстве.

Основные, представленные в данном исследовании, положения имеют некий инновационный характер и содержат элементы новизны в соответствии с эволюцией общественных потребностей и глобализации информационного и политического пространства и медиасреды. В частности, на основе наблюдений и экспериментов представлены: системный взгляд и анализ инноваций в создании имиджа в СМИ; выявлены новые факторы, влияющие на процесс формирования государственного имиджа в СМИ; предложен алгоритм создания государственного имиджа и профессиональные приемы и технологии его фиксации в положительном русле в информационном пространстве с использованием известных принципов. В настоящее время эти и многие другие актуальные вопросы находятся в стадии эволюции и становления, создание единого алгоритма взаимодействия с медиа в контексте формирования общественного мнения и политического имиджа государства в предложенном аспекте ранее не рассматривалась.

Мы занимаемся исследованием процессов создания положительного имиджа политического лидера и государства во взаимодействии со СМИ, в научных трудах обоснована взаимосвязь, влияние государственного имиджа, тиражируемого в СМИ, на сознание гражданина, повышение патриотизма и формирование дальнейшего имиджа государства за рубежом и в самой стране. Оценен потенциал имеющихся методов и ресурсов по созданию бренда, выявлены современные и будущие требования к СМИ и работе имиджмейкеров по созданию положительного образа государства в сознании граждан своей страны и зарубежной аудитории. Акцентируется на взаимодействии всех политических и общественных аспектов; определены национальные, региональные и ментальные особенности влияния на формирование имиджа лидера, восприятие инструментария имиджирования различными слоями населения.

В процессе исследования и практической деятельности дополнен инструментарий

взаимодействия (лояльного политического сотрудничества) с медиа, налаживание партнерских отношений. Обоснованы новые подходы к имиджмейкингу, подаче материалов в СМИ, взаимодействию триады: «Власть - СМИ - Общество».

На основе обработанных материалов и эксклюзивных персональных интервью с учеными и государственными лицами, деятельность которых непосредственно повлияла на формирование имиджа государства, автор акцентирует на знаковых факторах составляющих общественное мнение. Общественное мнение формирует позиционирование страны. Представлена концепция усиления бренда и авторское определение термина «государственный бренд». Понятие политического имиджа страны предполагает заинтересованность каждого гражданина в процветании страны, бизнеса, всех сфер деятельности. Предложена стратегия позиционирования предмета (объекта) имиджа, пошаговая программа, которая будет представлять страну в мире, конкретные рекомендации относительно участия Украины в мировых рейтинговых системах оценки государственных брендов для успешного продвижения на международной арене как инвестиционно и туристически привлекательной страны. Разработаны требования к работе имиджмейкеров, пиарщиков над созданием и тиражированием положительного имиджа в СМИ, профессиональные приемы и технологии его фиксации в информационном пространстве в положительном русле.

Цель: исследовать аспекты формирования положительного имиджа политиков, лидеров мнений (медийных лиц, авторитетных экспертов), влияние их выступлений и действий на восприятие и самого спикера, и его страны вцелом.

Задача: определить основные принципы позиционирования политического лидера в СМИ, как инструмента формирования имиджа страны.

Изучением данной тематики занимаются отечественные и зарубежные ученые, имиджмейкеры, в частности: Георгий Почепцов, Ариф Гулиев, Алексей Ситников, Жак Сегела, Дэвид Герген, Ричард Верслин Майкл Портер, Роберт Сквайр, Джон Диадорфф, тем Белл и Бернард Ингхем, Ной Вебстер и др.

Имиджелогия в современном мире

Имиджелогия наряду с другими науками приобретает популярность среди политологов, ученых-современников, поэтому появляется все больше толкований по данному направлению. По объему и содержанию - это междисциплинарное направление с определенным научным окрасом в соответствии со сферой применения: экономика, медицина, культура, искусство, шоу бизнес или политика. Имидж в контексте нашего исследования рассматриваем как средство эмоционального воздействия на сознание; трактуется учеными как «образ», объединяющая совокупность материальных и психологических, социальных понятий.

Понятие имидж с (англ. Image, от лат. Imago, imitari - «имитировать») - искусственная имитация или представление внешней формы какого-либо объекта, особенно лица. В медийной среде имидж - это образное представление об объекте, который формируется в массовом сознании под влиянием СМИ [1, стр.1]. Имидж политика, медийного спикера, эксперта - это его репутация а также результат работы над собой и продуманные действия команды высококлассных специалистов. Понятие охватывает опыт и знания, внутренний образ и внешний - умение подать себя, публичное позиционирование в контексте существующих обстоятельств,

времени и политической ситуации, а также мастерство одеваться, общаться и тому подобное. Составляющей имиджа считаем впечатление аудитории об определенной личности, в положительном смысле его - его идеализация, в отрицательном – неприятие (иногда объект для насмешек, троллинга). Функции имиджа: познавательная (информационная), номинативная, эстетическая, адресная. Имидж, постоянно в состоянии эволюции, адаптируется и подстраивается под определенные ситуации в данном случае в контексте с государственной политикой страны. Может быть - множественный (несколько представлений о едином образе) - единый целостный. Мы рассматриваем имидж, как некий синтетический образ, складывающийся в сознании людей в отношении конкретного лица, организации или иного... [2].

Применяя данный термин по созданию имиджа медийного спикера, можем трактовать с точки зрения взаимодействия существующих личных качеств спикера и ее отражение в СМИ, общественном мнении на фоне ожиданий и представлений о том, каким должен быть эксперт. Имидж рассматриваем сквозь призму политических процессов, деятельности президента и других обстоятельств, влияющих на среду. Мы прослеживаем прямую взаимозависимость имиджа авторитетных спикеров в мировых СМИ и имиджа страны. Существует много научных теорий, например, что имидж это переоценка ценностей в общественном сознании, увеличение или уменьшение доверия к объекту имиджа, уменьшение или повышение социальной напряженности. Большинство обычно реагирует на определенные ходы, PR проекты, связанные с формированием имиджа, но быстрая реакция так же быстро теряет эффект. Аудитория увлекается влиятельности и успехом. Профессиональный подход к формированию желаемого имиджа базируется на тщательном, всестороннем изучении среды, в которой находится объект имиджа и аудитории, которой этот имидж адресован. А инструментами являются медиа.

Имидж страны - это репутация каждого ее гражданина

В контексте данного исследования, лидер мысли (медиа-спикер, медиа-лидер) – это эксперт, должносное лицо, официальный спикер правительства, партии, авторитетной организации, харизмат, профессионал, авторитетная личность, чье мнение воспринимается обществом, как истина или профессиональная точка зрения.

Ожидаемый результат команда имиджмейкеров и пиарщиков получает не случайно, а лишь при условии слаженной работы и продуманной стратегии. Медиа-лидер является инструментом для усиления имиджа государства. Сейчас предлагается использовать комплексно элементы политологии, имиджмейкинга, психологии и имиджелогии.

В процессе изучения инструментов и методов создания имиджа – пытаемся создать эффективную технологию работы над усилением положительного имиджа, предложить некий алгоритм общения с медиа и донесения сформированного имиджа до целевой аудитории. Вопрос имиджа лидера мысли (медиа-спикера) актуален и подлежит научному изучению в динамике создания имиджа лидера и формирования общественного мнения. Не существует единого алгоритма создания образа, но есть видение, задач, есть много факторов (традиции государства, политические, экономические и социальные аспекты, возможности, взгляды, история

жизни, образование и внешние данные): имидж требует тщательного создания, где важна каждая деталь, каждый шаг [2]. Для имиджа медиа-лидера важна репутационная составляющая и современные взгляды, доступно излагать мысли, так называемый настрой на «одну волну» с аудиторией, что б быть «услышанным». Именно поэтому – предлагаем политический имидж создавать, формировать, хранить (усиливать репутацию), популяризировать с помощью инструментов медиа. Ученые и практики: Г. Почепцов [3,4,5], А.Ситников, Д. Бурстин, А. Чумиков, В.Шепель и другие исследователи отмечают, в своих трудах, что в глазах отечественной и зарубежной общественности образ определенной страны часто напрямую ассоциируется с портретом правящего режима, первых лиц, общественных деятелей, а ведущую роль в формировании представления о государстве играют лидеры мысли (медиалидеры). Кого считаем медиа-лидером? Это, прежде всего, официальные лица, яркие харизматы, политики высокого ранга, общественные деятели, ученые, могут быть даже неформальным лидером без официального политического статуса.

Профессор кафедры международного права Института международных отношений Национального авиационного университета (НАУ) Украины, глава правления общественной организации «Институт народной дипломатии», соучредитель международной общественной организации «Институт азербайджанства» и общественной организации «Ученый совет азербайджанцев Украины», Ариф Джамиль оглу Гулиев давно занимается исследованием достояния политических лидеров, в частности Общенационального лидера Азербайджанского народа, политика мирового масштаба Гейдара Алиева. В своих трудах ученый акцентирует на колосальном вкладе политика в развитие Азербайджана. Доктор юридических наук Ариф Гулиев [6] с многолетним опытом работы на государственной и дипломатической службе Азербайджана, в научной и преподавательской сфере, в частности и в Украине, автор ряда научных трудов на тему комплексного исследования механизмов международно-правового регулирования борьбы с терроризмом и института президентства, по раскрытию национальных особенностей и характерных черт моделей активизации института президентства в борьбе с терроризмом. По случаю подготовки данного исследования, во время научной дискуссии с профессором А. Гулиевым мы определили топ-качества лидеров мысли Украины, главными из которых являются: 1) опыт и профессионализм; 2) репутация в СМИ и обществе; 3) открытость и публичность лидера.

Многие политики не обращаются за консультациями к профессиональным имиджмейкерам, лидеры «советской закалки» действуют самостоятельно, их поступки основаны на личном опыте, но новое поколение лидеров доверяют свой имидж профессионалам. Наши исследования рассматривают систему позиционирования государства на внешнем и внутреннем рынках. Предлагается авторская формула имиджа. Введены в обиход новые термины и определена научную значимость понятия «государственный бренд». Именно благодаря брендингу, позиционированию состоится восприятие страны, ее отображение у СМИ. Имидж – это одна с приоритетных составных успешного государства. Стратегическое развитие страны зависит от многих факторов, среди них ключевая роль принадлежит введению имиджообразовательной политики, от публичных шагов и позиционирования публичных личностей к народу в целом с использованием

инструментов медиа. Каждая страна стремиться, чтобы о ней было известно как можно больше положительных фактов. Положительное позиционирование на мировом рынке способствует привлечению инвестиций и развитию страны. В данном исследовании рассматриваем имиджмейкера как производителя-продавца, а страну как товар, который необходимо презентировать максимально экономически привлекательным и конкурентным для мирового общества. Как инструмент создания имиджа используем медиа технологии. Проблема создания государственного имиджа наиболее приоритетная сфера и для политиков, экономистов, государственных деятелей и для научных работников в XXI веке. Предлагаем далее рассмотреть каким должен быть имиджмейкер, как определить профессионала.

Имиджмейкер. Политика и продвижение страны в интересах каждого ее гражданина

Важным аспектом в продвижении является профессионализм команды в частности профессионала-имиджмейкера.

Для каждого имиджмейкера в профессиональной жизни важно найти свой объект имиджа. Как найти своего человека, пробудить в нем лидера и создать публичный имидж стабильный и положительный? Как привлечь удачу? О чем говорить с прессой? Как привлечь бесконечные финансовые возможности и приумножить их? Как развивать партнерские отношения среди партнеров и оппонентов? Как привлекать инвестиции и развитие имиджа и заинтересовать инвестора? Как влиять на общество, убеждать и вести за собой? Как воспитывать детей, чтобы они выросли счастливыми взрослыми? Эти и многие подобные вопросы гложат душу не одному политику, лидеру и имиджмейкеру. Для меня как для специалиста «болит сердце» за страну. Именно страну нужно развивать, а страна без лидера – невозможна. Самое ценное в любой стране – это люди.

В этой статье автор пытается раскрыть медиамеханизмы формирования позитивного имиджа государства, о чем подробно в одноименной авторской монографии. В практической и теоретической деятельности внимание акцентировано на взаимодействии объекта, имидж которого формируется целевой аудиторией с помощью медиа инструментов. Автор доказывает, что определенный имидж имеется у всех и всего, а необходимый имидж нужно создавать, руководить им, корректировать и контролировать и продвигать (продавать). Имидж государства – это результат эффективных коммуникаций.

В основу исследования положен опыт создания имиджа в странах Европы и США, и стран постсоветского пространства, труды ученых-практиков и личный опыт создания имиджа на должности советника Губернатора, и помощника-имиджмейкера советника Президента Украины, общение с инвесторами и коллегами.

В работе имиджмейкера важно простым доступным целевой аудитории языком сформулировать свои мысли, отправить действенный меседж в массы - объяснить, как его действие, создание имиджа страны товара или услуги улучшает жизнь людей вцелом. Истинные по призванию имиджмейкеры озабочены результатом, искренне пекутся об интересах других людей.

Практические рекомендации: анализ и решение проблемы

Овладев искусством убеждать окружающих в том, во что веришь сам, – это

сила вершина профессионализма, она максимально высокоэффективна как для страны, компании, так и для собственной карьеры имиджмейкера. В портфолио мастера должны быть максимально эффективные долгоиграющие имиджевые проекты, после которых остается не только опыт и гонорар, но и новые полезные связи. Для имиджмейкера важно максимально расширять круг знакомств. Даже после окончания контракта поддерживайте отношения с людьми. Не бойтесь сделать первый шаг. После того, как вы познакомились с человеком, напишите ему письмо или позвоните в течение трех суток. А также, для обратной связи, позаботьтесь о том, чтобы с вами легко было связаться. Многие люди, мечтающие расширить сеть своих связей, ничего не добиваются, потому что не указывают на визитках номер мобильного телефона и не оставляют контактную информацию в конце электронного письма. Будьте открытыми, не создавайте помех в общении. Будьте легки и неназойливы. Когда людям весело, им можно подсунуть любую информацию, и они её воспримут и запомнят. Если Ваша речь скучна, никакая информация её не улучшит. Будьте эмоциональны, будьте красноречивы всегда, пусть красивая речь не оставляет Вас 24 часа в сутки, хорошие ораторы – это хорошие рассказчики; они рассказывают истории, которые поддерживают сообщаемую ими информацию и таким образом формируют необходимый имидж. Постоянно практикуйтесь. Будьте интересным человеком. В коммуникации важно соблюдать некую дистанцию, знать меру. Ведите себя благородно. Позитивные и интеллигентные комментарии, Ваши идеи, ресурсы и пути решения вопроса – проблемы, только усилят ваш имидж. Не теряйте активности и улыбайтесь. Не забывайте, что общение – это искусство и постоянно практикуйтесь.

Быть собой, а не играть чужую роль – это важно в работе имиджмейкера. Гармоничная уверенная личность вызывает доверие. Паника и неуверенность – отталкивает. Как избежать (победить) неуверенность? Нерешительность оставляет знаки в мимике, выражении лица, в речи и текстах, портя имидж уравновешенного человека, который мы стараемся демонстрировать окружающим. Ничто так не выдает комплекс неуверенного человека, как излишняя самореклама. Профессионально неподготовленные люди склонны использовать слова, подчеркивающие их принадлежность к более престижному классу (университету, курсам, проекту). Ключевые фигуры, акулы–имиджмейкеры не стремятся демонстрировать свою причастность, они лидеры и это видно невооруженным взглядом. Имиджмейкеры – «маленькие рыбки» гораздо чаще подчеркивают свой статус, чем те, кто действительно профессионал. Если ты закончил лучший университет страны, об этом не стоит кричать, а те кто закончили сомнительный вуз, но побывали на экскурсии в топ-университете, непременно об этом скажут с ноткой гордости в голосе.

У социологов есть термин, обозначающий то, как люди изменяют свою речь, чтобы звучать более солидно и авторитетно: лингвистическая неуверенность. У лингвистической неуверенности есть и более экстремальная форма — гиперкоррекция: когда реальное или воображаемое грамматическое правило используется в неправильном контексте. Таким образом попытка говорить «правильно» парадоксально приводит к неверному результату. Важно заметить, что существуют речевые особенности, которые ошибочно принимают за признаки неуверенности, хотя они таковыми не являются. Например, картавый или надтреснутый голос, манера произносить утвердительное предложение с вопро-

сительной интонацией – не всегда недостаток, возможно, это свидетельство энергичности и склонности к новаторству, а привычка часто говорить «нууу», «аааа», «эээ» или «вы знаете» – признак открытости и честности человека.

Наука и практика: аналогия в имиджмейкинге

Когда у профессионала есть цель, он определил её и набросал план, где один из ключевых пунктов быть профессионалом самому, у нас развязаны руки. Анализируя исходные данные – мы можем наращивать возможности своими действиями. А уж что мы в итоге сделаем, зависит только от мастерства имиджмейкера. Можно сравнить с работой повара. Если бы нужно было испечь пирог, посмотрим, какие у нас есть продукты и будем исходить из них. Если повар-имиджмейкер хорош, не стоит переживать, что нет одного ингредиента или другого. Можно легко заменить один ингредиент другим, отойти от классического рецепта и сделать отличный пирог (проект) из того, что нашлось на кухне. Не бойтесь действовать и не уставайте работать над собой. Отталкивайтесь от исходных данных и персональных предпочтений, делайте то, что задумали. Пусть каждое утро мыслями профессионала-имиджмейкера будут: «у меня есть цель, и я знаю, как её добиться во благо себе и человечеству».

С каждым днем человечество стремительно развивается, как мне кажется, потому, что я живу рядом с очень умными людьми, с которыми приятно общаться и у них учиться. Наблюдая за своим окружением и нашей зависимостью от информации, замечу, что мы переходим в новое измерение, новое качество жизни, где все участники создают единый организм – современное общество. Иногда даже мысли, идеи и открытия у нас появляются синхронно, я буквально «срываю» с губ фразу, которая давно вертелась у меня в голове. Так синхронно в разных уголках нашей планеты в головах людей незнакомых людей появляются те идеи, к которым готово общество, ибо спрос задает темп. Но есть такие люди, о которых мне хотелось бы поговорить в данном исследовании, – это люди будущего.

Интернет разносит информацию, доступную массам мгновенно, но есть гениальные идеи (проекты), инициируемые людьми будущего, и общество впадает в ступор: массы даже не реагируют на них, хотя через десяток лет идеи людей будущего станут популярны, как сегодня гаджет.

Мои клиенты: ученые, политики, представители бизнеса, руководители СМИ, экономисты, аналитики, публичные люди, психологи и предприниматели.

Как профильному консультанту Peak Performance Strategists, имиджмейкеру-физиогномисту, автору даного исслеования интересны небанальные клиенты - необычные «люди будущего»... Услуги по созданию репутации (имиджа) востребованы в полной мере, а разработанные мной принципы процветания люди применяют на практике, и это работает, что меня очень радует, поскольку апробация знаний – это самое ценное в науке, я всегда боялась остаться в рядах теоретиков.

Авторский метод мы назвали «методом снежинки». Это матрица. которую имиджмейкер составляет после ознакомления с клиентом и его проблемами. В центре матрицы, которую я называю «снежинка», – проблема клиента. А ответвления (узоры снежинки) – это пути и варианты решения проблемы и достижения цели. Мы утверждаем узор и действуем. Метод снежинки – гибкий и нестандартный: ведь по достижению результата снежинка тает. И с ней уходят проблемы: у клиента

возникает иммунитет и "минутки счастья", как следствие моей работы.

После 7 встреч нужно слегка поддерживать "человека будущего", это интересное и увлекательное занятие и для меня, и для клиента – мы вместе радуемся его успехам.

Весь процесс остается в полной тайне, без разглашения матрицы третьим лицам. Смысл наших действий – выйти на новый уровень и быть понятным для общества, но не объяснять, как мы это делаем. Это и не нужно: многие пользуются современными гаджетами, хотя абсолютно не понимают, как он устроен. А внутри успеха человека будущего – "растаявшая снежинка"...

При этом мы можем ставить перед собой большие цели. В моей работе чем сложнее задача, тем больше эйфория и удовольствие от процесса и, как следствие, – от победы.

Каждое ответвление по методу снежинки – это безграничные возможности по решению вопроса проблемы, исходя из ресурсов клиента и с учетом его данных. Каждое ответвление матрицы - это заманчивые перспективы и реальные возможности.

Консультант Peak Performance Strategists

Разберем по пунктам портрет «человека-будущего».

Он (Она) - харизматичный, яркий, умный, мудрый, целеустремленный, одинокий, немного несчастный, опустошенный, похожий на картину, в которой не хватает красок и завершающих штрихов.

Профессиональные рекомендации:

1) Окружить себя теми, кто в вас верит, или найти место, где никто не мешает и не занижает вашу самооценку.

2) Мечтать, строить грандиозные планы и записывать их – это очень важно и нужно. Мы с моими клиентами работаем по схеме «снежинка»: мы рисуем красивую схему, в центре которой наша цель, (решение проблемы клиента), а как личинки, расходятся варианты достижения этой цели. Этот метод учит видеть, что безвыходных ситуаций не бывает, учит быть внутренне гибкими. Не цепляться мертвой хваткой за свои цели. Работаем над тем, чтобы усилить ощущение собственной личности, узнать самого себя и не бояться того, что ты, именно ты и есть тот самый «человек-будущего».

3) Разбираем ситуации и находим решения аккумулирования энергии, чтобы проекты были с максимальным кпд, большое количество энергии у моих клиентов уходит на самокопание, но когда мы практикуем вместе – появляются ориентиры и приходит решение.

Самое важное ощущение, если клиент чувствует «минутки счастья», если нет такого ощущения – имиджмейкер меняет тактику. "Людям будущего" необходимо быть сбалансированными, быть в гармонии с самим собой и реализовывать свою миссию: жизнь – необычна и многогранна, доверяйте собственной интуиции и, конечно же, своему велнес-консультанту Peak Performance Strategists, стараясь как можно чаще благодарить вселенную за то, что у вас есть, а если не благодарить, то, как минимум, не жаловаться – ни на обстоятельства, ни на общество, и ни в коем случае на конкретных людей – мир не без изъянов, но именно эти изъяны делают нас сильнее и даже во многом непобедимыми. Стратегии успеха (Peak Performance Strategists), предусматривают интуитивные оперативные профессиональные шаги по сохранению и усилению положительной репутации.

«Метод снежинки»

Миссия специалиста: помощь во избежание попадания в стресс и тотальную

депрессию клиента. В современном мире для роста – личностного, профессионального — специализированный проводник необходим. Это может быть человек мудрее вас, тот, которому вы полностью доверяете тайны и переживания, тот, от которого «не пахнет несчастьем», тот, от голоса которого вам становится тепло на душе, тот, к кому вам не страшно обернуться спиной, тот, перед кем вы не стесняетесь быть слабым и открытым. Именно такой специалист поможет человеку с самоанализом объективно взглянуть на себя со стороны и методом «снежинки» наметить различные пути к позитивным изменениям. Мой базовый курс состоит из семи консультаций – и этого достаточно – это настоящая «коуч-реанимация», потом можно встречаться по необходимости, либо раз в месяц для создания тонуса у клиента. После пятой консультации наши встречи с клиентами обретают доверительный характер, встречи превращаются в дружескую беседу и, как следствие, «минуток счастья» в жизни клиентов становится больше. А уверенность, креативность, коммуникабельность и харизма «людей будущего» работают на человека, вследствие чего люди становятся более доступными в понимании для общества, черно-серая жизнь приобретает радужный окрас. Мы учимся быть стабильно-непоколебимыми даже в условиях острого стресса и никак не допускаем перехода в стадию хронического стресса. «Метод снежинки» помогает использовать нестабильность для фундамента настоящей стрессоустойчивой стабильности.

Каждая ситуация – уникальна, каждый человек – загадка, поэтому моя задача – дать вдохновение, найти источник энергии и запустить его механизм в работу, открыть (клиента) человека для самого себя и помочь реализовать его планы, дать возможность быть успешным и полезным для общества, открыть в себе лучшие качества. Марио Варгас Льоса сказал: «В пять лет я научился читать. Ничего более важного в моей жизни так и не произошло» [7]. Потому что образованный человек получает информацию в основном не из окружающего мира, а от других людей - из журналов, соцсетей ... Будем бдительны, существует целый класс псевдоэкспертов. Самая страшная патология нашего времени - потеря контакта с реальностью [8].

Читайте, записывайте мысли и идеи, воплощайте свои самые смелые мечты. В общении можно найти дополнительные идеи и советы для воплощения мечты. Жажда знаний, страсть - это та энергия, что движет науку и человечество вперед. Как говорит Ариф Гулиев, в условиях глобализации важно действовать продумано и осторожно, уважая прошлое - строить будущее [9].

Вывод: Определенный имидж имеется у всех и всего, а необходимый имидж нужно создавать, руководить им, корректировать и контролировать и продвигать (продавать). Имидж государства – это результат эффективных коммуникаций. Научный материал исследования соответствует практическим реалиям создания имиджа лидера мысли (медиа-спикера). Сейчас СМИ является наиболее действенным инструментом формирования государственного имиджа. Медиаплатформа наиболее эффективна. Надеемся, этот труд будет для коллег полезен на пути саморазвития и профессионального усовершенствования в интересах страны и каждого гражданина. Интересных книг и глубинных знаний нам всем, у кождого есть шанс быть лидером мысли, в современном мире, обладатели гаджета и аккаунта с соцсетях, при определенных обстоятельствах, могут мгновенно обрести популярность... Считаем, что Украину сильной и непобедимой могут сделать крепкие семьи, счастливые граждане, которым не

безразлично будущее детей. Государство - это, прежде всего, люди. Предлагаем каждому присоединиться к развитию страны на своем месте, в рамках своего влияния, микромира, менять систему к лучшему, своими поступками и образом жизни вести страну к успеху, гармонии.

Литература:

1. Boulding K. E., Портал К. Боулдинга на сайте Колорадского университета [Електронный ресурс] / Kenneth Ewart Boulding // The Image. – 1956. – Режим доступа: http://www.colorado.edu/econ/Kenneth.Boulding/
2. Чекалюк В., Вплив іміджу Президента на формування іміджу держави / В. В. Чекалюк // Інформаційне суспільство. - 2015. - Вип. 22. - С. 28-34. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/is_2015_22_7.
3. Почепцов Г., Национальная безопасность стран переходного периода : Учеб. пособие для студ. спец. Междунар. отношения и Междунар. информ. / Киевский национальный ун-т им. Тараса Шевченко. Институт международных отношений. — К., 1996. — 136 с.
4. Почепцов Г., Національна безпека країн перехідного періоду: Навч. посіб. — К., 1996. — 378 с.
5. Почепцов Г., Имидж: от фараонов к президентам Г. Г. Почепцов / Г. Г. Почепцов. – К.: Адеф-Украина, 1997. – 328с.
6. Гулиев А., Особенности института президентства в Украине и Азербайджанской Республике: государственно-управленческий аспект [Текст] : дис... канд. наук по гос. упр.: 25.00.01 / Гулиев Ариф Джамиль оглу ; Национальная академия гос. управления при Президенте Украины. - К., 2005. - 236 л. - Библиогр.: л. 181-199
7. Марио Варгас Льоса, [Електронний ресурс] // текст. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: http://socratify.net/quotes/mario-vargas-losa/149628
8. Талеб Н., [Електронний ресурс] // Патология нашего времени — потеря контакта с реальностью, РБК: 2017, стаття. – Режим доступу до ресурсу: https://www.rbc.ru/interview/own_business/16/11/2017/5a0c361d9a7947003e4aff7c
9. Гулиев А., Международно-правовой контекст внешних сношений в условиях глобализации [Текст] : монография / Гулиев А. Д. ; НАН Украины, Ин-т европ. исслед. [и др.]. - К. : НАУ-друк, 2011. - 464 с. - Бібліогр.: с. 450-463. - ISBN 978-966-598-678-2

Ключевые слова: *политика, общественное мнение, лидер, человеческий капитал, информационные ресурсы, имидж-лаборатория, управление государством, имидж, глобальное развитие, цивилизационная парадигма*

Veronika Çekalyuk
Taras Şevçenko adına Kiyev Milli Universitetinin Jurnalistika İnstitutunun doktorantı, sosial kommunikasiyalar üzrə elmlər namizədi

ÖLKƏNİN VƏ ONUN LİDERLƏRİNİN MEDİA İMİCİ FORMALAŞMA VƏ TRANSFORMASİYA ASPEKTİNDƏ

XÜLASƏ

Tədqiqatda reputasiya prosesinə elmi baxış təqdim edilir ki, bu da dövlətin mövcud olan və istənilən müsbət imicinin yayılması üçün əsas təşkil edir, bu kontekstdə onun beynəlxalq arenada yaxşılaşdırılması nümunələri nəzər keçirilir. Dövlətin real zamanda reputasiyasının uzaq perspektiv və imicin qurulması üçün strategiyanın elementləri və əsasını təşkil edən əhəmiyyətli hadisələr hesabına yaradılması təklif olunur. Dövlətin ölkə daxili və xaricdə reputasiya durumunun qiymətləndirilməsi aparılmış, dövlətin dünyada qəbul olunmasına təsir edən bir sıra amillər səciyyələndirilmişdir. Bu materialdan təcrübədə istifadə zamanı dövlət əhəmiyyətli PR tədbirlərin, dövlət orqanları, KİV və ictimaiyyət arasında qarşılıqlı əlaqələrin səmərəliliyinin artırılmasına səbəb olacaqdır. Əhəmiyyəti alimlər, politoloqlar, imicmeykerlər, diplomatlar, jurnalistlər üçün məlumdur, çünki imicin aprobasiya olunmuş nəticələri və düsturu müsbət imicin, ölkənin iqtisadiyyatı və infrastrukturunun inkişafına investisiyaların cəlb olunması üçün əlverişli şəraitlərin səmərəli yaradılması alqoritmidir. Məqalənin məzmunu ölkənin və onun liderlərinin KİV-də müsbət imicinin yaradılması problematikasının mahiyyətini əks etdirir.

Açar sözlər: *siyasət, ictimai rəy, lider, insan kapitalı, informasiya mənbələri, imic- laboratoriya, dövlət idarəetməsi, imic, qlobal inkişaf, sivilizasiya paradiqması*

Veronika Chekaluyk
PhD of Social Communications,
Kyiv National Taras Shevchenko University (2013-2016), PhD candidate

THE MEDIA IMAGE OF THE COUNTRY AND ITS LEADERS

SUMMARY

The study contains a scientific vision of the reputation process, which is the basis for disseminating the existing and desired positive image of the state; examples of its improvement are considered in the international arena. It is proposed to create a state reputation in real time due to significant informational occasions (events), which are the elements of the strategy and the basis for building an image for the long term. Assessed the reputation status and position of the state within the country and abroad. A number of significant factors are outlined that influence the perception of the state in the world. This material, used in practice, will contribute to increasing the effectiveness of PR events of national importance and interaction between government bodies, the media and the public. The importance for scientists, political scientists, image makers, diplomats, and journalists is obvious, since the effective tested results and image formula is an algorithm for effectively creating a positive image, favorable conditions for attracting investment in the development of the country's economy and infrastructure. The content of the dissertation research reflects the essence of the problems of creating a positive image of the country and its leaders in the media.

Key words: *politics, mass media, mechanisms, algorithm, tools, public opinion, nation, idea, leader, human capital, informational resources, image lab, innovative methods, state administration, state-fundamental, public image, agencies, investments, international organisations, global development, civilizational paradigm*

KONSTİTUSİYA HÜQUQU; İNZİBATİ HÜQUQ
CONSTITUTIONAL LAW; MUNICIPAL LAW

UOT 342; UOT 342.7

ASİF QƏDİROV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının Hüquq kafedrasının dosenti, hüquq üzrə fəlsəfə doktoru
e-mail: asif.qadirov.71@mail.ru

CİNAYƏT PROSESİNDƏ SÜBUTLARIN TOPLANMASI ZAMANI İNSAN VƏ VƏTƏNDAŞIN KONSTİTUSİON HÜQUQ VƏ AZADLIQLARININ QORUNMASININ TƏMİNİNİN BƏZİ CƏHƏTLƏRİ

Xalqın iradəsinin ifadəsi kimi, qanunların aliliyini təmin edən hüquqi və dünyəvi dövlət qurmaq, ədalətli iqtisadi və sosial qaydalara uyğun olaraq, hamının layiqli həyat səviyyəsini təmin etmək kimi niyyətlərini bəyan edən Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 12-ci maddəsində dövlətin ali məqsədi elan edilir. Həmin maddənin I hissəsinə əsasən, insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının, Azərbaycan Respublikasının vətəndaşlarına layiqli həyat səviyyəsinin təmin edilməsi dövlətin ali məqsədidir. Dövlətin müxtəlif fəaliyyət sahələri üzrə həyata keçirdiyi siyasət məhz bu məqsədin reallaşdırılmasına xidmət etməlidir.

Dövlətin fəaliyyətinin həyata keçirildiyi sahələrdən biri də cinayət mühakiməsidir. Məhz cinayət mühakimə icraatının məqsədləri də dövlətin ali məqsədinin realizəsinə yönəlməklə, onun təmin edilməsinin vasitələrindən biri kimi çıxış edir. Müasir cinayət mühakiməsinin məqsədini ümumi şəkildə etsək, prosesdə iştirak edən şəxslərin əsas hüquqlarına zərər vermədən maddi həqiqəti aşkara çıxarmaq və bununla bağlı olaraq mübahisənin həllinə nail olarıq. Ancaq məsələsini bir qədər detallı şəkildə təhlil etdikdə cinayət mühakiməsinin 3 önəmli təməl məqsədinin olduğunu görərik:

- maddi həqiqəti aşkar etmək;
- ədaləti təmin etmək;
- hüquqi barışıq əldə etmək və onu qorumaq.

Zafer İçerin fikrincə, cinayət mühakiməsinin ilkin məqsədi prosessual hüquq normalarına riayət etmək və şübhəli, təqsirləndirilən və zərər çəkmiş şəxsin hüquqlarını gözləmək yolu ilə maddi həqiqətə nail olmaqdır. Maddi həqiqətin araşdırılması əsas etibarilə hüquq dövləti prinsipinin bir ünsürü olaraq ədalətin tələb etdiyi bir vəzifədir [18].

Türkiyə Ali Məhkəməsinin müxtəlif qərarlarında cinayət mühakiməsinin məqsədi "mühakimə nəticəsi verilən və ittiham və müdafiənin dəyərləndirilməsindən ibarət olan hökmün doğru olmasını təmin etmək" [16], "prosessual hüquq normalarının nəzərdə tutduğu prinsiplərə əsaslanaraq konkret həqiqəti hər cür şübhədən uzaq bir formada qəti olaraq ortaya çıxarmaq" [17] şəklində ifadə edilmişdir.

Maddi həqiqətə nail olmaq hədəfinin müxtəlif sərhədləri mövcuddur. Mühakimə icraatının nəticəsində veriləcək olan hökm həm prosessual hüquq normalarına, həm də maddi həqiqətə uyğun olmaq məcburiyyətindədir. Sadəcə maddi həqiqətə uyğun deyil, eyni zamanda prosessual qaydalara da uyğun olaraq verilmiş bir qərarın ədalətli ola biləcəyi fikrindən irəli gələrək cinayət mühakiməsinin

məqsədinin hüquq dövlətinə uyğun bir mühakimə nəticəsində ədaləti təmin etmək olduğu ifadə edilmişdir [18]. Bu fikirlə razılaşmaq olar. Ədaləti təmin etmək məqsədi, əsasən maddi həqiqətin aşkara çıxarılması məqsədilə qarşılıqlı əlaqədədir. Bununla belə, maddi həqiqətin hansı yolla olursa-olsun aşkarlanması ədalətin təmin edilməsi demək deyildir. Mühakimə nəticəsində veriləcək hökm həm doğru, həm də ədalətə uyğun olmalıdır. Şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin hüquqlarının gözlənilmədiyi, prosessual normaların gözardı edildiyi bir mühakimə fəaliyyəti nəticəsində maddi həqiqət aşkara çıxarılsa da, bu nəticənin ədalətin təmin edilməsinə xidmət etmədiyi şübhəsizdir.

Cinayət mühakiməsində hər şeydən əvvəl maddi həqiqət aşkarlanmalı və maddi cinayət hüququ baxımından önəmli olan bütün xüsusların ayrı-ayrılıqda sübut edilməsinə çalışılmalıdır. Keçmişdə baş vermiş bir hadisənin onu təmsil edən vasitələr, yəni sübutların köməyilə bu gün aşkara çıxarılmış halına maddi həqiqət deyilir [10, s.126]. Sübut dedikdə isə mübahisə mövzusu olan bir əməlin, hüquqi hadisənin və ya hərəkətin cinayət olub-olmaması barəsində hakimin bir qənaət çıxarmasını təmin edən və prosessual hüquq normalarının istifadəsinə icazə verdiyi hər cür sübutetmə vasitəsi nəzərdə tutulur [8, s.393].

Cinayət mühakimə icraatında məhkəmə daxili inamına əsaslanaraq qərar verir. Daxili inam dedikdə, mübahisəni həll etməyə səlahiyyəti olan orqanın iclasda həyata keçirilən mühakimə fəaliyyəti nəticəsində ağlını rəhbər tutaraq və hüququn tələb etdiyi qaydalar daxilində maddi hadisənin başvermə şəklinə dair öz düşüncəsində heç bir şübhəyə yer verməyən qənaəti nəzərdə tutulur. Qəti məlumatın əldə edilməsi mütləq həqiqətin aşkarlanması deməkdir. Mütləq həqiqət artıq əksinin qəbul edilməsi heç bir şəkildə mümkün olmayan, hər cür fərqli ehtimalın inkar edildiyi həqiqətdir. Bu baxımdan təsəvvürü mümkün olan hər cür şübhənin qəti məhv edilməsi mümkün olmadığına görə məhkəmənin daxili inamı mütləq deyil, maddi həqiqət ilə əlaqəli şəkildə formalaşacaqdır.

Maddi həqiqət yalnız onu əks etdirən sübutların köməkliyi ilə aşkara çıxarıla bilər. Zamanı geriyə çəkmək mümkün olmadığına görə cinayət hüququnu və dolayısı ilə cinayət mühakiməsini maraqlandıran hadisənin nə cür gerçəkləşdiyinin aşkar edilməsinin tək yolu hadisədən qalan izlərin, hadisə ilə əlaqədar olan sənəd və şahidlərin yardımından faydalanmaqdan keçir.

Yeni CPM-in üçüncü bölməsi isə bütünlükdə sübutlar və sübutetməyə həsr olunmuşdur. Sübutların anlayışı, növləri, onların əldə edilməsi, yoxlanılması, qiymətləndirilməsi, mümkünlüyü və s., bir sözlə, sübutlarla bağlı prosessual normalar yeni CPM-də əks etdirilməklə CPM-in ölkə qanunvericiliyi sistemində önəmli yer tutduğuna işarə edir.

Sübutlar öz təbiətinə görə müəyyən halları əks etdirən məlumatlar kimi müəyyən formaya və məzmuna malikdirlər. Sübutların forması bu və ya digər şəxsin məlumatı, predmetlərin dəyişməsi, predmetlər üzərində izlər və s. şəkildə işin ayrı-ayrı halları haqqında məlumatların mövcudolma vasitələrini özündə əks etdirir. Sübutların forması işə aid olan faktlar haqqında məlumatların qanunla nəzərdə tutulmuş mənbələridir [4, s.9].

Keçmişdə olmuş hadisənin yenidən təsvir edilməsində bizə kömək edən sübutların bir sıra əlamətləri vardır:

- sübutlar həqiqi olmalıdır. Sübut ola biləcək şey həqiqətin bir parçasını təşkil etməli və beləcə 5 duyğu orqanımızla öyrənilə bilməlidir. İfadə, sənəd kimi sübutlarda bu xüsusiyyət vardır.
- Sübutlar məntiqli olmalıdır. Ancaq həqiqəti ağlabatan şəkildə ifadə edə biləcək şeylər sübut ola bilər. Buna görə də sübut ola biləcək şeylərin rasional olmaları, elmi cəhətdən qəbul edilməsi məcburidir.
- Sübutlar sübutetmə baxımından

önəmlidir. Ancaq sübut edilməsinə ehtiyac duyulan xüsuslarla bağlı sübutlar sübutetmə baxımından önəmlidir. Faydası olmayan sübutları araşdırmağa ehtiyac yoxdur.

- Sübutlar hadisəni təmsil edə bilən xarakterdə olmalıdır. Burda məqsəd sübut olaraq istifadə edilmək istənilən vasitənin hadisənin bir parçası olması və (və ya) hadisəni əks etdirməsidir. Hadisənin bir parçasını təmsil etməyən şeyin sübuti əhəmiyyəti yoxdur. Təmsil edə bilmənin ilk şərti sübutun etibarlı və sağlam olmasıdır. Bunu hakim müəyyən edir. Hadisəni təmsil etsə də, ağla, elmə, həqiqətə və hüquqa uyğun olmayan dəlillər sübutetmə vasitəsi sayıla bilməz.
- Sübutlar hüquqauyğun olmalıdır. Bir sübutda olması zəruri olan ən önəmli xüsusiyyət budur. Hətta yuxarıda qeyd edilən özəlliklərə sahib olan bir dəlilin cinayət mühakiməsi baxımından əhəmiyyətli ola bilməsi üçün onun hüquqauyğun olaraq əldə edilməsi məcburidir. Buna görə də bir hadisənin sübut edilməsi işində istifadə edilən sübutetmə vasitələrinin hüquqi cəhətdən qəbul edilən olması zəruridir. Dolayısı ilə desək, cinayət prosessual hüquqda "sübut sərbəstliyi prinsipi" sərhədsiz deyildir (CPM-in 125-ci maddəsi) [13, s.207-225].

Cinayət prosessual hüquqda sübutsuz məhkumiyyət ola bilməz. Cinayət prosessual hüquqda "sübut sərbəstliyi" prinsipi mövcuddur. Bu prinsip maddi həqiqəti araşdıran cinayət mühakiməsində hər şeyin sübut ola biləcəyi anlamına gəlir. Digər tərəfdən hakim daxili inamına əsaslanaraq sübut olaraq irəli sürülən nəsnələrin sübut olub-olmayacağını, yəni sübutetmə vasitəsi kimi dəyərini sərbəst şəkildə müəyyən edir. Buna "sübutların sərbəst qiymətləndirilməsi" prinsipi adı verilmişdir. Məhkəmə hökm qəbul edərkən ancaq "sağlam" və "hüquqauyğun şəkildə əldə edilən" sübutları istifadə edə bilər (Türkiye Ceza Muhakemesi Kanunu, 217-ci maddə) [9, s.5-60]. Sübutların hüquqauyğun olaraq əldə edilməsində məqsəd qanunun müəyyən etdiyi şərtlərə riayət etmək yolu ilə onların əldə edilmiş olmasıdır [7, s.389].

Müəlliflərdən K.Hüseynova qeyd edir ki, respublikamızın cinayət-prosessual qanunvericiliyində qanunu pozmaqla əldə edilmiş sübutlara konkret şəkildə anlayış verilməmişdir. Bu baxımdan müəllif hesab edir ki, aşağıdakı anlayışın qanunvericilikdə təsbit edilməsi məqsədə müvafiq olardı: "Konstitusiya ilə təminat verilən insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarını, yaxud əldə edilməsinin cinayət-prosessual qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydalarını pozmaqla, habelə qanunla müəyyən edilməmiş mənbələrdən, eləcə də buna səlahiyyəti olmayan şəxs tərəfindən, yaxud prosessual normalarda nəzərdə tutulmayan hərəkətlər nəticəsində əldə edilən sübutlar qanunu pozmaqla əldə edilmiş sübutlar hesab olunmalıdırlar" [4, s.21-22]. Müəllifin fikri ilə razılaşmaq mümkündür, çünki qanunsuz sübutların mahiyyətini xarakterizə edən əlamətlərin qeyd edilən anlayışda verildiyini müşahidə edirik.

Əgər hakim sübutların köməkliyi ilə mübahisə ilə bağlı olaraq şübhəni yox edə bilmişdirsə, daxili inama çatmış və dolayısı ilə maddi həqiqətə aşkarlamışdır. Buna görə təqsirləndirilən şəxs əgər ittiham edildiyi əməli törətmişdirsə, o əməlin cinayət qanununun hansı maddəsini pozduğu məhkəmə tərəfindən təsbit edilir və təqsirləndirilən şəxs o normada nəzərdə tutulmuş cəza ilə cəzalandırılır. Əgər təqsirləndirilən şəxs ittiham edildiyi əməli törətməmişdirsə, barəsində bəraət hökmü çıxarılır. Ancaq bəzi hallarda hakim iclas zamanı tədqiq edilən sübutlardan sonra belə, onda hər hansı daxili inam formalaşmaya bilər. Lakin belə hallarda "şübhədən təqsirləndirilən şəxs faydalanır" prinsipinə uyğun olaraq, bütün şübhələr təqsirləndirilən şəxsin xeyrinə şərh edilir.

Modern cinayət mühakiməsində maddi həqiqətə nail olmağa çalışarkən ittiham tərəfi, müdafiə tərəfi və məhkəmə arasında kollektiv

bir fəaliyyət həyata keçirilir. Kollektiv hökm vermənin metodu isə prosesə qatılacaq olan şəxslərin düşüncələrinin qarşılıqlı olaraq bildirə bilmələrini, beləliklə də subyektlərin bir-birlərinin düşüncələrini öyrənə və birlikdə düşünə bilmələrini ifadə edən ziddiyyət metodudur. Lakin bu cür ziddiyyət bir "fikir alış-verişini" xatırladır [10, s.128]. Başqa bir müəllif də qeyd edir ki, cinayət prosessual hüququn və bunun ifadəsini formalaşdıran əsas qanunun (CPM-in) ali məqsədi insan hüquqlarının pozuntusuna yol vermədən həqiqətə nail olmaqdır [11, s.33].

Heç şübhəsiz ki, cinayət mühakimə icraatının ən mühüm konstitusion-hüquqi əsaslarından biri Konstitusiyanın 63-cü maddəsinin III və IV hissələrində nəzərdə tutulmuş tələblərdir. Ümumiyyətlə, beynəlxalq hüquq və milli hüquqda yer alan tənzimləmələrə nəzər saldıqda görə bilərik ki, cinayət mühakiməsində maddi həqiqətin araşdırılmasına bir çox məhdudlaşdırılmalar qoyulmuşdur. Dolayısı ilə, müasir cinayət mühakiməsinin məqsədinin nə bahasına olursa-olsun maddi həqiqətin araşdırılması olmadığı ortaya çıxmışdır. Buna görə də cinayət mühakiməsinə maddi həqiqətin araşdırılması baxımından bir sıra məhdudlaşdırılmalar gətirilmişdir. Bunlardan da ən vacibi hüquqazidd dəlillərin mühakimə zamanı istifadə edilməməsidir.

Müasir cinayət mühakiməsində sübutların əldə edilməsində nəzərdə tutulan məhdudlaşdırmaların adlandırılması mövzusunda fərqli yollar izlənilir. Hüquqazidd yollarla əldə edilən hər bir dəlilin cinayət mühakiməsində istifadə edilib-edilməyəcəyi isə əsas məsələ kimi çıxış edir. Bu baxımdan da bu cür sübutların adlandırılmasının 2 növü təklif olunur:

- Hüquqazidd yollarla əldə edilən dəlillərin heç bir şərtlə istifadə edilə bilməyəcəyi fikrini müdafiə edənlər "hüquqazidd sübutlar" kimi;
- Digər yanaşmanın tərəfdarları, yəni bu cür əldə edilən dəlillərin müəyyən şərtlər daxilində cinayət mühakimə icraatında istifadə edilə biləcəyi fikrini müdafiə edənlər isə "sübut qadağaları" kimi [12].

Cinayət mühakiməsinin məqsədi tarixi dövr ərzində müəyyən dəyişikliklərə uğramışdır. İlk dönəmlərdə təqsirliliyi əvvəlcədən qəbul edilmiş şəxsin cəzalandırılması bir məqsəd idi. Buna görə cinayət mühakiməsi də bu məqsədə uyğunlaşdırılmışdır. Bu dönəmdə hüquqazidd yollarla əldə edilmiş sübut anlayışı mövcud deyildi. Bu səbəbdən də sübutlar hansı formada əldə edilmələrindən asılı olmayaraq, sübut kimi qiymətləndirilərək istifadə edilirdi. Müasir dövrümüzdə isə cinayət mühakiməsinin məqsədi maddi həqiqətin araşdırılmasıdır. Ancaq maddi həqiqətin hansı yolla olursa-olsun araşdırılmayacağının qəbul olunması hüquqazidd dəlillərin də qiymətləndirilməsinə gətirilən bir qadağadır.

Müqayisəli hüquq baxımından hüquqazidd sübutların dəyərləndirilməsində iki fərqli sistem mövcuddur. Sübutun hansı hallarda hüquqazidd hala gələcəyi və hüquqazidd sübutların dəyərləndirilməsi məsələsində Qitə Avropası hüquq sistemi ilə Anqlo-Amerikan hüquq sistemi bir-birindən fərqli prinsiplər mənimsəmişdirlər.

Türkiyə Anayasa Məhkəməsi bir qərarında qeyd edir ki, hüquqaziddlik ən başda milli sistemimiz içərisində qüvvədə olan bütün hüquq qaydalarına ziddlik anlamına gəlir. Bu çərçivədə, Anayasaya, üsuluna uyğun olaraq qəbul edilmiş beynəlxalq müqavilələrə, qanunlara və digər hüquqi aktlara ziddiyət təşkil edən bütün hərəkətlər hüquqaziddlik anlayışı içərisində yer alır [15].

Hüquqazidd sübutların qiymətləndirilməsi ilə əlaqədar 3 yanaşma özünü göstərir:

- Mütləq qəbul;
- Mütləq rədd;
- Dəyişkən.

Hüquqazidd dəlillərin dəyərləndirilməsi ilə bağlı irəli sürülən ən qədim yanaşma mütləq qəbul yanaşmasıdır. Bu yanaşmanı müdafiə edənlərin arqumentlərini əsaslandırdıqları məntiqi təməl belədir: "Cinayət mühakimə-

sinin əsas məqsədi maddi həqiqəti aşkara çıxarmaq olduğuna görə maddi həqiqəti aşkara çıxarmağa əlverişli olan hər şey sübut olaraq qiymətləndirilə bilər". Dolayısı ilə, maddi həqiqətin üzə çıxarılmasına yarayan bütün dəlillər hakimin daxili inamının formalaşmasında nəzərə alınmalıdır. Bu yanaşma ilə əlaqədar ikinci əsas arqument cinayət mühakiməsinin məqsədində ittiham edilən cinayəti araşdırmaqla sərhədlənmiş olmasıdır. Bu arqumentə görə, hakim şəhər avtobusunda iclas keçirən və ödənişi ödəmədən avtobusa minən hər kəsi mühakimə edən bir şəxs deyildir. Hakim cinayət mühakiməsi əsnasında təsadüfən qarşılaşdığı bütün cinayətləri araşdırmaq və səbəbkarları cəzalandırmaq vəziyyətində olan şəxs də deyildir. Əgər dəlilin əldə edilməsində hüquqaziddlik varsa, bu vəziyyət mübahisənin həlli üçün dəlilin istifadəsinə mane olmamalıdır, lakin bu cür hüquqaziddliyin başqa bir məhkəmənin qarşısında mübahisə edilməsi mümkündür. Bunun səbəbi işə baxan məhkəmənin əsl mübahisə haqqında dəlili görməzdən gəlməsinin mümkün olmamasıdır. Bu arqumentə qarşı cinayət mühakiməsinin əxlaqi yönünü görməzdən gəldiyi və cinayətin aşkarlanması kimi bir məqsədlə olsa belə, ədalət orqanının ədalətsiz yollara üz tutmasının mühakimənin legitimliyinə kölgə salınmasına etiraz edilmişdir. Digər vacib arqument isə cinayətlərin açılmasında ictimai mənafeyin mövcudluğu ilə bağlıdır [12].

Amma, fikrimizcə, bu yanaşma ilə razılaşmaq olmaz. Çünki bu yanaşmanın mahiyyəti hüquq dövlətini zəiflədici və dövlət güclərini özlərini hüquqla məhdudlaşmış hesab etməyərək məsuliyyətsiz davranışlara təşviq edən bir əks-təsir yaradır.

Mütləq rədd yanaşması hüquqazidd dəlillərin dəyərləndirilməsini mütləq olaraq rədd edir. Bu yanaşma dəlillərin dəyərləndirilməsi baxımından müxtəlif meyarlara əsaslanaraq istisnaların qəbul edilməsini, bu şəkildə hüquqazidd dəlillərin bir qisminin sübut kimi dəyərləndirilə bilməsini də zərərli hesab edir. Mütləq rədd yanaşmasını təsdiqləyən bir çox əsaslar irəli sürülmüşdür. Bunlardan birincisi, etibarlılıq əsaslandırılmasıdır. "Etibarlılıq" ifadəsinə görə, cinayət mühakiməsində şübhə oyandıran şərtlər altında alınmış bir etirafa güvənmək olmaz, bu etirafın verdiyi məlumat yanlış daxili düşüncəyə səbəb ola bilər. Mütləq rədd yanaşmasının təməli olaraq irəli sürülən digər arqument qoruma nəzəriyyəsi olaraq adlandırılır. Əsas hüquq və azadlıqların pozulması nəticəsində bir dəlil əldə edildiyi təqdirdə, bu dəlilin dəyərləndirmə qadağasına tabe etdirilməsi əsas hüquq və azadlıqların qorunmasını təminat altına almış olacaqdır. Hüquqazidd dəlillərin dəyərləndirilmə qadağasını formalaşdıran bu arqument xüsusən qitə Avropası hüququnun əsaslandığı bir arqumentdir. Bu arqumentin məntiqi nəticəsi budur ki, təqsirləndirilən şəxsin əsas hüquqları pozularaq əldə edilən sübut təqsirləndirilən şəxsin əleyhinə istifadə edilə bilməz. Yəni təqsirləndirilən şəxsin hüquqları pozularaq əldə edilən dəlil onun lehinədirsə, burada bir problem yoxdur. Əks halda, hüquqları pozularaq vəziyyəti ağırlaşan təqsirləndirilən şəxsi onun lehinə olan sübutdan məhrum etmək onu daha pis vəziyyətə salacaqdır. Bu nəticə isə qəbuledilən deyildir. Bu səbəblə də qoruma nəzəriyyəsi nə qədər də mütləq rədd yanaşmasının əsasını təşkil edən nəzəriyyələrdən olsa da, o, nisbi (dəyişkən) yanaşmaya doğru yönəlmişdir. Mütləq rədd yanaşmasını müdafiə edənlərin digər bir arqumenti isə uzaqlaşdırma, yaxud səlahiyyətli şəxslərin intizamlı olmağa təşviq edilməsidir. Buna görə, hüquqazidd dəlillərin dəyərləndirmədən kənar buraxılmasının səbəbi səlahiyyətli şəxsləri hüquqazidd yollara baş vurmaqdan uzaqlaşdırmaqdır.

Digər bir yanaşma olan nisbilik yanaşması hüquqazidd dəlillərin qiymətləndirilməsi məsələsində konkret hadisənin xüsusiyyətlərinə görə bir nəticəyə varmağın zəruriliyini vurğulayır. Buna görə bəzi hüquqazidd dəlillər

yekun qərarda nəzərə alına bilər, bəziləri isə alınmaya bilərlər. Bunun müəyyən edilməsi səlahiyyəti isə məhkəməyə aid olacaqdır. Bu yanaşma hüquqazidd dəlillərin qiymətləndirilməsində mütləq qəbul və mütləq rədd nəzərdə tutan yanaşmaların radikallıqlarının yol aça biləcəyi ədalətsiz vəziyyətlərə mane ola biləcəyi kimi, ədalətin fərdiləşdirilməsi ehtiyacını da qarşılayacaqdır. Bu yanaşma üçün ən ciddi tənqid ondan ibarətdir ki, hansı hallarda hüquqazidd sübutların nəzərə alınacağı, hansı hallarda isə nəzərə alınmayacağı mövzusunda bir qətilik olmadığına görə bu, özbaşınalığa və subyektiv qiymətləndirmələrə yol açacaqdır. Burada qitə Avropası hüquq düşüncəsində mövcud olan "hakim üçün mübahisəli bir məsələdə seçim hüququnun verilməsinin özbaşınalıqla eyni mənada olması" fikrinin də az rolu yoxdur [12].

AR Konstitusiyasının müvafiq normasını təhlil edərkən görürük ki, qanunvericiliyimiz hüquqazidd sübutlara dair mütləq rədd yanaşması mövqeyini ifadə edir.

Cinayət mühakimə icraatının vəzifələrindən biri cinayətləri tezliklə açmaq, cinayət təqibi ilə bağlı bütün halları hərtərəfli, tam və obyektiv araşdırmaqdır. Cinayətlərin açılması bir tərəfdən onu törətmiş şəxslərin cəzalandırılmasına imkan verirsə, digər tərəfdən həmin şəxslər tərəfindən yeni cinayətlərin törədilməsinin qarşısını alır, eləcə də, xəbərdaredici vasitə kimi başqalarının cinayət törətməkdən çəkinmələri üçün əhəmiyyət daşıyır. Lakin cinayətlərin tezliklə açılması cinayət təqibi ilə bağlı bütün halların tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılması nəticəsində mümkündür.

Cinayətlərin tezliklə açılmasının əhəmiyyətli olmasının digər səbəbi də gecikmiş ədalətin əslində ədalətsizlik olması da ola bilər.

Cinayətin üstü o vaxt açılmış sayılır ki, işin araşdırılması gedişində cinayət tərkibinin obyektini və obyektiv cəhətini xarakterizə edən hallar müəyyən edilsin, konkret şəxsin cinayətin törədilməsində təqsirli olmasını təsdiq edən kifayət qədər sübutlar toplansın, cinayətin törədilməsi üçün əsas fərziyyədən başqa, bütün digər fərziyyələr rədd edilmiş olsun [5, s.50].

Deməli, cinayətlərin üstünün açılması sübutetmə predmetin daxil olan halların sübutlara əsasən müəyyən edilməsi nəticəsində baş verir. Sübutetmə predmetinə daxil olan halları isə CPM-in 139-cu maddəsinə əsasən 2 əsasla təsnifləşdirmək olar:

- Qəti şəkildə müəyyən edilmiş sübut edilməli hallar;
- Cinayət təqibinin üzrə icraatın xüsusiyyətlərinə əsasən meydana çıxan sübut edilməli hallar (CPM-in 139.0.6-cı maddəsi).

Cinayət təqibi ilə bütün halların hərtərəfli, tam və obyektiv araşdırılmasını qarşı-qarşıya qoymaq olmaz. Cinayətin tezliklə açılması vəzifəsi ilə cinayət təqibi zamanı bütün halların hərtərəfli, tam və obyektiv araşdırılması kompleks şəkildə çıxış etməli və bir-birini tamamlamalıdır.

CPM-in 139-cu maddəsində təsbit edilmiş halların sübut edilməsi ilə, fikrimizcə, bütün hallar tam və hərtərəfli şəkildə araşdırılmış sayılmır. Çünki araşdırılmalı olan halların dairəsi daha genişdir. Bu zaman sübutların kifayətliliyi meyarından istifadə edilir.

CPM-in 146-cı maddəsinə əsasən cinayət təqibi üzrə toplanmış sübutların kifayət etməsi dedikdə, müəyyən edilməli hallar üzrə mümkün sübutların elə bir həcmi nəzərdə tutulur ki, onlar sübutetmə predmetinin müəyyən edilməsi üçün mötəbər və yekun nəticəyə gəlməyə imkan versin.

Türkiyədə aparılan bir sıra təcrübələr maraqlı nəticələr ortaya çıxarmışdır. Belə ki, müsahibə alınan hakimlərin əksəriyyəti cinayət işlərində meydana gələn konkret hadisənin sübut edilməsinə yarayacaq hər cür dəlilin sübutetmə vasitəsi olaraq istifadə edilə biləcəyini, çünki hər işin özünəməxsus şərtləri olduğu və işin hadisədən sonra icraatına başlandığından hakimin qənaətə gələ bilməsi üçün sübutların heç bir şəkildə həddlərinin müəyyən edilə bilməyəcəyi yönündə fikir-

ləşdiyi müşahidə edilmişdir. Mühakimə icraatında əsas məqsədin maddi həqiqətə çatmaq olduğu ifadə edilmişdir. Qərarın çıxarılması anına qədər sübutların təqdim edilməsinin və ya araşdırılmasının qarşısında hər hansı bir maneə olmamalıdır. Ancaq bir hakim qeyd etmişdir ki, hökm vermək üçün kifayət qədər sübut əldə edildiyi zaman mühakimə icraatını lüzumsuz yerə uzatmamaq məqsədilə başqa dəlilləri də araşdırmağa gərək yoxdur. Hakim burada cinayətin əldə edilmiş sübutlarla sübut edilməsi halında, yəni hüquqi faydası olmayan və işin nəticəsinə təsir etməyəcək sübutların araşdırılması ilə işin uzadılmasının ədaləti gecikdirməkdən başqa bir şey olmadığını söyləməyə çalışmışdır [8, s.408].

Kommentariya müəllifləri qeyd edirlər ki, işin araşdırılması və məhkəmədə baxılıb həll edilməsinə münasibətdə keçmişdə baş vermiş fakt kimi cinayət əməlinin bütün halları sübutların köməyilə müəyyən edilir. Cinayət işi və ya digər materiallar üzrə əhəmiyyət kəsb edən halların müəyyən edilməsi üçün kifayət edən sübutların cəmi sübutetmə həddini xarakterizə edir [5, s.445].

Sübutların kifayət etməsinin müəyyən edilməsi hakimin səlahiyyətinə aid olan bir məsələ olduğundan bu zaman hakimlərin subyektiv fikirlərinin işin tam və hərtərəfli araşdırılması ilə bağlı müxtəlifliklərə yol açması normaldır. Belə ki, bir hakim baxımından kifayət görünən sübutlar, başqa bir hakim tərəfindən kifayət hesab edilməyə bilər [14, s.161]. Doğrudur, CPM-in 146.3-cü maddəsi də sübutların kifayətliliyinin hansı nəticələrin meydana çıxmaması üçün vacib olduğunu vurğulayır. Lakin biz də sübutların hər hansı həddlə məhdudlaşdırılmaması fikrini dəstəkləyirik.

CPM-in 340 və 342-ci maddələrində məhkəmə istintaqının təzələnməsi imkanı nəzərdə tutulmuşdur. 342.3-cü maddəyə əsasən, təqsirləndirilən şəxs son sözündə elan edilmiş ittihamın məhkəmədə hərtərəfli, tam və obyektiv baxılması üçün mühüm əhəmiyyətə malik olan yeni halları barədə məlumat verdikdə, məhkəmə, məhkəmə istintaqını təzələyir. Bu müddəanı təhlil etdikdə aydın olur ki, əgər təqsirləndirilən şəxs son sözündə bu cür məlumatı vermiş olmasaydı, məhkəmə əldə edilmiş sübutlarla və müəyyən edilmiş hallarla kifayətlənərək yanlış yekun qərar çıxaracaqdı.

Bu məsələ ilə bağlı digər problem isə CPM-in 337-ci maddəsində təsbit edilmiş sübutların tədqiqatının məhdudlaşdırılması ilə bağlıdır. Burada qanunvericinin məhdudlaşdırılma ilə bağlı 2 fərqli istiqamət müəyyən etdiyinin şahidi oluruq. Düzdür, belə bir normanın müəyyən edilməsində məqsəd məhkəmə istintaqının yersiz uzadılmasına yol verməməkdir. Dövlət ittihamçısı tərəfindən sübutların tədqiqinin məhdudlaşdırılması barədə vəsatət qaldırdıqda məhkəmə tərəfləri dinlədikdən sonra ya vəsatəti təmin edir, ya da ki tədqiq edilməmiş sübutların irəli sürülmüş ittihamın məhkəmədə hərtərəfli, tam və obyektiv araşdırılması üçün mühüm əhəmiyyətə malik olduğunu hesab etdikdə isə onu rədd edir. Bu müddəanın mövcudluğu məqsədəuyğundur və öz məqsədinə xidmət edir.

CPM-in 337.2-ci maddəsinə əsasən, müdafiə tərəfi də məhkəmə istintaqının məhdudlaşdırılması barədə təşəbbüs irəli sürə bilər. Bunun üçün aşağıdakı şərtlər tələb olunur:

- məhkəmə istintaqında hələ tədqiq edilməmiş və tədqiq edilməsindən imtina edilən sübutlar müdafiə tərəfini təmsil edən proses iştirakçılarının təqdim etdiyi və ya onların vəsatəti əsasında tələb edilmiş sübutlar, yaxud cinayət işini (və ya məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatı) başlamış şəxs tərəfindən cinayət işinə (məhkəməyək sadələşdirilmiş icraat materiallarına) əlavə edilmiş sübutlar olmalıdır;
- həmin sübutların məhkəmə istintaqında tədqiq edilməsindən imtinanı müdafiə tərəfinin həmin sübutlarla müəyyən ediləcək halın prosessual mənafeyinə toxunduğu bütün iştirakçıları müdafiə etməlidir [5, s.988].

CPM-in 337.2-ci maddəsinə əsasən, müdafiə tərəfinin həmin normada göstərilmiş hər hansı bir sübutun tədqiqindən imtina etməsi hər bir halda qəbul edilməlidir. Qanunvericinin bu cür müddəanı müəyyən etməkdə məqsədi aydın deyildir. Fikrimizcə, bu müddəa mütləq şəkildə dəyişdirilməlidir. Çünki müdafiə tərəfi üzərində edilən təzyiqlər nəticəsində bu cür vəsatətin verilməsi halında bir sıra problemli nəticələr meydana çıxır:

- məhkəmə həmin vəsatəti qəbul etməli olur;
- ədalətin təmin edilməsi pərdəsi altında ədalətsizlik edilir;
- işin hallarının hərtərəfli, tam və obyektiv araşdırılması vəzifəsi yerinə yetirilməmiş qalır.

İşdə iştirak edən şəxslərin hüquq və qanuni mənafelərinin müdafiəsi üçün əhəmiyyətli olan bütün halların hərtərəfli, tam və obyektiv tədqiqi aparılmadan iş üzrə həqiqətin müəyyən edilməsi, işin həll edilməsi mümkün deyildir. İşin hallarının hərtərəfli və tam araşdırılması və qiymətləndirilməsi törədilmiş cinayətin bütün minimum versiyalarının yoxlanılması və qiymətləndirilməsi, həmin versiyanı həm təsdiq, həm də rədd edən bütün halların ciddi araşdırılması deməkdir [3, s.6]. Qeyd edilənlərdən belə bir nəticəyə gəlirik ki, sübutların kifayət hesab edilməsi üçün qanunverici daha dəqiq kriteriyalar müəyyən etməli və bunun subyektiv fikirlərdən asılı olmasının qarşısını almalıdır.

Silahların bərabərliyi prinsipinə AİHM tərəfindən bir tərəfi prosesin digər tərəfi qarşısında zəif duruma salmayacaq şərtlərdə, hər bir tərəfin sübutları da daxil olmaqla, mövqeyini ortaya qoymaq üçün ağlabatan bir imkana malik olması kimi anlayış verilmişdir [6].

Qeyd edilənləri ümumiləşdirərək belə nəticəyə gəlmək olar ki, cinayət prosesinin iştirakçısı olan vəzifəli şəxslər üzərlərinə düşən vəzifələri icra etmək üçün bütün fəaliyyətlərində CPM-in normalarını rəhbər tutmalıdırlar. Bu normalara əsasən cinayəti törətməkdə şübhəli olan şəxslərə işgəncə verilməsi, onların ləyaqətləri alçaldıla bilməz. Heç kəs cinayəti törətməkdə şübhəli olduğuna görə cəzalandırıla bilməz. Cinayət prosesi gedişində sübutlar ancaq qanunvericilikdə müəyyən edilmiş qaydada toplanmalı, rəsmiləşdirilməli və qiymətləndirilməlidir. Konstitusiya prinsipinin ziddinə olaraq heç kəsin üzərinə cinayət törətməkdə təqsirsiz olmasını sübut etmək vəzifəsi qoyula bilməz. Cinayət prosesinin gedişində həmin prosesin iştirakçıları onlara verilmiş səlahiyyətlərdən istifadə edib insan hüquq və azadlıqlarını pozmamalı, onları əsassız yerə məhdudlaşdırmamalıdır.

Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsində sübutlarla bağlı məsələləri tənzimləyən bir sıra normaların təkmilləşdirilməsinə ehtiyac vardır. Həmin normaların təkmilləşdirilməsi istiqamətində aşağıdakı addımların atılması daha məqsədəmüvafiq olar:

1.CPM-in 4.3 və 141.2-ci maddələrini qarşılıqlı təhlil etdikdə müəyyən məsələlər aşkara çıxarılır. Belə ki, CPM-in 4.3-cü maddəsinə əsasən, ədalət mühakiməsi həyata keçirilərkən sübutların mümkünlüyü həmin anda qüvvədə olan Azərbaycan Respublikası cinayət-prosessual qanunvericiliyinin müddəalarına uyğun olmalıdır. Azərbaycan Respublikası cinayət-prosessual qanunvericiliyinin yeni qəbul edilmiş müddəası sübutların mümkünlüyü şərtlərini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişirsə, yeni müddəalara uyğun gəlməyən sübutlar ittihamın əsasını təşkil edə bilməz. CPM-in 141.2-ci maddəsinə əsasən isə, cinayət prosesinin tərəfləri cinayət təqibi üzrə əhəmiyyət kəsb edən hər hansı halı tədqiq etmədən onun mövcudluğu və ya müəyyən qiymət verilməsi barədə razılığa gələ bilərlər. Cinayət təqibi üzrə icraatın materiallarında olan sübutlara əsasən məhkəmə bu halların mövcudluğu və ona verilmiş qiymətin qanunla ziddiyyət yaratmadığını qəbul etdikdə, belə

razılıq hökmün və ya digər qərarın əsası kimi qəbul edilə bilər. Bu halda sübutların tədqiq edilmədən müəyyən olunmuş halları cinayət prosesinin digər iştirakçılarına deyil, yalnız razılığa gələnlərə münasibətdə müəyyən edilmiş hesab olunur.

CPM-in 141.2-ci maddəsinin 2-ci cümləsində istifadə edilən "qanunla ziddiyyət yaratmadığını qəbul etdikdə" və CPM-in 4.3-cü maddəsinin 1-ci cümləsindəki "həmin anda qüvvədə olan Azərbaycan Respublikası cinayət-prosessual qanunvericiliyinin müddəalarına uyğun olmalıdır" ifadələri arasında bir qədər uyğunsuzluq vardır. Belə ki, əgər sübutların mümkünlüyünün cinayət-prosessual qanunvericiliyin müddəalarına uyğun olması tələb olunursa, tərəflər arasında razılığa gəlinən hər hansı halın mövcudluğu və ona verilmiş qiymətin də məhz qanunla deyil, bütövlükdə cinayət-prosessual qanunvericiliklə ziddiyyət yaratmaması müəyyən edilməlidir. Lakin bu məsələnin üzdə olan tərəfidir. Onun daha dərininə vardıqda bu cür imkanın tərəflərə verilməsinin əslində ədalət mühakiməsinin məqsədlərindən müəyyən qədər kənara çıxılmasına səbəb ola biləcəyini anlamış olarıq. Belə ki, həqiqətin müəyyən olunması məqsədini realizə etmək üçün həyata keçirilməli olan tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırmaların aparılmaması və sadəcə müəyyən yoxlanışların keçirilməsi mümkün deyildir (çünki CPM-in 144-cü maddəsinin tələbləri tam olaraq gözlənilmir). Doğrudur, bu hal cinayət mühakimə icraatının tezliyinə müsbət təsir göstərmiş olur. Lakin onun yalnız cinayət prosesinin razılığa gələn iştirakçılarına münasibətdə müəyyən edildiyini nəzərə alsaq, digər iştirakçılara münasibətdə yenə də müəyyən tədqiqatların aparılması zəruri olacaqdır. Burada isə razılaşmadan fərqli məsələlər də ortaya çıxa bilər.

2. CPM-in 4.3-cü maddəsinə əsasən, ədalət mühakiməsi həyata keçirilərkən sübutların mümkünlüyü həmin anda qüvvədə olan Azərbaycan Respublikası cinayət-prosessual qanunvericiliyinin müddəalarına uyğun olmalıdır. Azərbaycan Respublikası cinayət-prosessual qanunvericiliyinin yeni qəbul edilmiş müddəası sübutların mümkünlüyü şərtlərini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişirsə, yeni müddəalara uyğun gəlməyən sübutlar ittihamın əsasını təşkil edə bilməz. Bu müddəa ilə Konstitusiyanın 149-cu maddəsinin VII hissəsini qarşılıqlı müqayisə etdikdə bir sıra problemlər meydana çıxır. Belə ki, CPM-in 4.3-cü maddəsindən belə nəticə hasil olur ki, cinayət-prosessual qanunvericiliyin yeni qəbul edilmiş müddəası sübutların mümkünlüyü şərtlərini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişərsə, belə dəyişiklik təqsirləndirilən şəxsin vəziyyətini yaxşılaşdırarsa və ya pisləşdirərsə və cinayət-prosessual qanunvericiliyin əvvəlki müddəasına uyğun toplanmış sübutlar yeni müddəaya uyğun gəlməzsə, həmin sübutlar ittihamın əsası kimi çıxış edə bilməz. Kazual olaraq düşünsək, əgər təqsirləndirilən şəxsin xeyrinə toplanmış sübutlar sübutların mümkünlüyü şərtlərinin əhəmiyyətli dərəcədə dəyişməsi nəticəsində onun vəziyyətini pisləşdirirsə, bu cür sübutlar ittihamın əsasını təşkil edə bilməz. Halbuki, həmin sübutlar toplanılan zaman həmin anda qüvvədə olan sübutların mümkünlüyü şərtləri gözlənilmişdir və sonradan bu mümkünlük şərtlərini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişən normanın qüvvəsinin məhz geriyə də şamil edilməsi ilə, yəni onun qəbul edilməsindən əvvəl toplanılan sübutlar üçün də keçərli olmasına görə təqsirləndirilən şəxsin vəziyyəti pisləşmiş və əgər belə demək mümkündürsə, onun hüquqlarını məhdudlaşdıran aktın qüvvəsi geriyə şamil edilmişdir. Bu isə Konstitusiyanın 149-cu maddəsinin VII hissəsinin tələbləri ilə ziddiyyət təşkil etmiş olacaqdır. Buna görə də, fikrimizcə, CPM-in 4.3-cü maddəsinin 2-ci cümləsinin aşağıdakı redaktə də verilməsi daha məqsədəmüvafiqdir:

"Azərbaycan Respublikası cinayət-prosessual qanunvericiliyinin yeni qəbul edilmiş müddəası sübutların mümkünlüyü şərtlərini əhəmiyyətli dərəcədə dəyişirsə, yeni müddəaların cinayət prosesi iştirakçısının hüquqi vəziyyətini pisləşdirdiyi hallar istisna olmaqla, yeni müddəalara uyğun gəlməyən sübutlar ittihamın əsasını təşkil edə bilməz".

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. http://www.e-qanun.az/framework/897
2. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsi. http://www.e-qanun.az/code/14
3. İbayev V.. Azərbaycan Respublikası Cinayət Prosessual Məcəlləsinin Kommentariyası. Cinayət mühakimə icraatının vəzifələri, əsas prinsipləri və şərtləri. Bakı: Qanun, 2004, 769 s.
4. Könül Hüseynova. İbtidai istintaqda sübutların mümkünlüyü. Bakı: Nurlan, 2008, 208 s.
5. Mövsümov H., Kərimov B.C., Hüseynov Ə.H.. Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin kommentariyası. Bakı: Digesta, 2016, 1335 s.
6. Dombo Beheer BV v. The Netherlands. 27.10.1993.
7. Ferhat Karabulut, Ersin Karapazarlıoğlu, Hamza Tosun. Ceza muhakemesinde delil kavramı ve kovuşturma sürecinde hakimlerin delil algısı. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2015, cilt 28, sayı 120, 2015, 385-422 s.
8. Hakan Karakehya. Ceza muhakemesinin amacı. İUHFM, Cilt LXV, sayı 2, 2007, 121-141 s.
9. Mehmet Yavuz. Ceza muhakemesinde ispat sorunu. TAAD, sayı 9, 2012, 151-176 s.
10. Mahmut Koca. Ceza muhakemesi hukukunda deliller. Ceza Hukuku Dergisi, Cilt 1, sayı 2, 2006, 207-225 s.
11. Feridun Yenisey. Ceza muhakemesi hukukunda (hukuka uygun bir şekilde elde edilmiş) delil. Ceza Hukuku Dergisi, cilt 2, sayı 4, 2007, 5-60 s.
12. Fahrettin Demirağ. Açıklamalı ceza muhakemesi kanunu. Türkiye Barolar Birliği. 1. Baskı, 2007, 950 s.
13. Hakim Zekeriye Yılmaz. Adli kontrol. Ankara Barosu Dergisi, 2006-1, 33-62 s.
14. Kerem Osmanoğlu. Ceza muhakemesi açısından hukuka aykırı delillerin değerlendirilmesi. Ceza Hukuku Dergisi, Cilt 7, sayı 18, 2012, 137-172 s.
15. T.C.Anayasa Mahkemesi 1999/2 – 2001/2 E-K.
16. Yarg. CGK., 30.10.2014, 2013/8-119, 2014-448.
17. Yarg. CGK., 03.06.2014, 2013/10-642, 2014-302.
18. https://www.researchgate.net/publication/334401623_CEZA_MUHAKEMESININ_AMACI

Açar sözlər: *cinayət prosesi, sübutlar, sübutetmə, ədalət mühakiməsi, insan hüquqları və azadlıqları*

Asif Gadirov
Associate Professor of the Department of Law
of the Academy of Public Administration
under the President of the Republic of Azerbaijan, PhD in Law

CERTAIN ASPECTS THAT ENSURING THE PROTECTION OF THE CONSTITUTIONAL RIGHTS AND FREEDOMS OF A HUMAN AND A CITIZEN WHILE GATHERING EVIDENCES IN THE CRIMINAL PROCESSES

SUMMARY

The analysis provided within this paper clearly demonstrates that the constitutional legal basis for the protection of the constitutional rights and freedoms of the individuals and citizens, whilst gathering evidences in the criminal processes. It considers that the subjective approaches should be avoided as much as possible in order to thoroughly protect human rights and freedoms while receiving an investigation and also evaluating evidence in the criminal proceedings.

Furthermore, it is remarkably to cite that the prosecutor and the court are obliged to take their conviction into account in the process of evaluating evidences. However, this inner conviction cannot be based on the subjective judgement.

Otherwise, the constitutional rights of the accused may be violated, in different circumstances. Thenceforward, the paper determines that it was conducted a comparative analysis of the aforementioned queries.

Key words: *criminal process, evidence, proof, justice, human rights and freedoms*

Асиф Гадиров
Доцент кафедры Права Академии Государственного Управления при Президенте Азербайджанской Республики, доктор философии по праву

НЕКОТОРЫЕ ОСОБЕННОСТИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЗАЩИТЫ КОНСТИТУЦИОННЫХ ПРАВ И СВОБОД ЧЕЛОВЕКА И ГРАЖДАНИНА ПРИ СБОРЕ ДОКАЗАТЕЛЬСТВ В УГОЛОВНОМ ПРОЦЕССЕ

РЕЗЮМЕ

В статье подробно проанализированы конституционно-правовые основы защиты конституционных прав и свобод человека и гражданина при сборе доказательств в уголовном процессе. Было установлено, что следует максимально избегать субъективных подходов для тщательной защиты прав и свобод человека при получении, расследовании и оценке доказательств в ходе уголовного разбирательства.

Конечно, прокурор и суд также должны учитывать свои убеждения при оценке доказательств. Однако это внутреннее убеждение не может быть основано на субъективном суждении. В противном случае конституционные права обвиняемого могут быть нарушены в некоторых отношениях. Был проведен сравнительный анализ упомянутых в статье вопросов.

Ключевые слова: *уголовный процесс, доказательства, доказательство, справедливость, права и свободы человека*

BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏR
INTERNATIONAL RELATIONS

UOT 323.28; UOT 327

AKİF MARİFLİ
tarix üzrə fəlsəfə doktoru
e-mail: akif.marifli@gmail.com

BEYNƏLXALQ TERRORÇULUĞA QARŞI QLOBAL KOALİSİYANIN YARANMASININ HƏRBİ-SİYASİ ZƏRURƏTİ

Beynəlxalq təhlükəsizlik bütün dövlətlər tərəfindən qəbul edilən beynəlxalq hüquq normalarına əsaslanan beynəlxalq münasibətlər sisteminin bir parçasıdır. Terror problemi istisnasız bütün ölkələrə birbaşa və ya dolayı ilə təsir edir. Bu isə onların səylərini birləşdirmək və problemin həlli üçün ən effektiv mexanizmlər araşdırmasına təkan verir. Son bir neçə onillikdə dünya ictimaiyyəti terror təşkilatlarının artan fəaliyyəti və onun dağıdıcı nəticələrinin intensivləşməsi ilə bağlı narahatlıqlarını ifadə edir. Beynəlxalq əməkdaşlıq terrorizmə qarşı mübarizə və onun səbəblərinin aradan qaldırılması üçün vahid bir strategiya hazırlamaq, kəşfiyyat və digər ixtisaslaşdırılmış məlumatları bölüşmək sahəsində anti-terror fəaliyyətinin zəruri elementidir. Terrorizmin dünyanın müxtəlif bölgələrində öz xüsusiyyətləri var və buna görə norma və strateji müddəaları yerli şəraitə uyğunlaşdırmaq lazımdır. Beynəlxalq terrorizm dövlətləri bu təhlükəyə qarşı birgə mübarizə ehtiyacı ilə qarşılaşdırmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, müasir dünyada terrorizm qlobal bir fenomen halına gəlib. Belə şəraitdə dövlətlər terror təşkilatlarına qarşı mübarizədə vahid bir cəbhə kimi çıxış etmək, bir-birinə bu yolda hər cür dəstəyi göstərmək və terrorizmlə mübarizə üçün qanunvericiliyin inkişaf etdirilməsinə məcbur olurlar.

Antiterror fəaliyyətinin prioritet istiqamətlərindən biri beynəlxalq hüquq normalarının inkişafıdır. Bu günə qədər Birləşmiş Millətlər Təşkilatının və onun ixtisaslaşmış qurumlarının himayəsi altında terrorizmə qarşı mübarizə və dünyanın bütün ölkələrinin iştirakına açıq olan 16 beynəlxalq saziş (11 konvensiya və 5 protokol) hazırlanmışdır. Bunlara aşağıdakılar daxildir:

1) 1963-cü il Tokio Konvensiyası;

2) 1970-ci il təyyarələrin qeyri-qanuni ələ keçirilməsinin qarşısının alınması üzrə Lahey Konvensiyası;

3) 1971-ci il Mülki aviasiya təhlükəsizliyinə qarşı qanunsuz əməllərə qarşı mübarizə haqqında Konvensiyası;

4) 1973-cü il Diplomatik agentlər, o cümlədən Beynəlxalq Mühafizə olunanlara qarşı cinayətlərin qarşısının alınması və cəzalandırılması haqqında Konvensiyası;

5) 1979-cu il Girov götürülməsinə qarşı Beynəlxalq Konvensiyası;

6) 1980-cı il Nüvə materialının fiziki mühafizəsi haqqında Konvensiyası;

7) 1988-ci il Dənizkənarı marşrutun təhlükəsizliyinə qarşı qanunsuz əməllərin qarşısının alınması haqqında Konvensiyası;

8) 1991-ci il plastik partlayıcı maddələrin markalanması haqqında Konvensiya;

9) 1997-ci ildəki terrorçuluq ilə mübarizəyə dair Beynəlxalq Konvensiya;

10) 1999-cu il Terrorizmin maliyyələşdirilməsinin qarşısının alınmasına dair Beynəlxalq Konvensiyası;

11) 2005-ci il Nüvə terrorçuluq aktlarının qarşısının alınması üzrə Beynəlxalq Konvensiyası (9, s.66).

Beynəlxalq Konvensiyaların hazırlanması ilə yanaşı, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı terrorizmlə mübarizədə strateji istiqamətləri və prinsipləri müəyyənləşdirmək işinə böyük diqqət yetirir. Beləliklə, 1994-cü ildə BMT Baş Assambleyasının A / RES / 49/60 saylı qətnaməsi Terrorizmin aradan qaldırılması üçün tədbirlər haqqında Bəyannaməni qəbul etmişdir. Bu sənəd dünyanın bütün dövlətlərini terror aktlarının qarşısını almaq və nəticələrini aradan qaldırmaq üçün mümkün olan hər şeyi etməyə səsləyir və bu məsələ ilə məşğul olan müxtəlif beynəlxalq hüquqi sənədlərin müəyyən müddəalarını ümumiləşdirir (21; 51).

2006-cı ildə BMT-nin Terrorizmə Qarşı Mübarizə Strategiyasının (71) qəbul edilməsi mühüm bir faktdır və bu hazırda terrorizmə qarşı mübarizə üçün əsas beynəlxalq sənəddir. Strategiya bir qətnamə və fəaliyyət planını ehtiva edir. Bu sənədlərə əlavə olaraq terrorizmin qarşısının alınmasına kömək edən beynəlxalq konfransların bir çox regional konvensiyası və yekun sənədləri var. Bunlara, 1987-ci ildə qəbul edilən Terrorizmin qarşısının alınması üzrə Cənubi Asiya Regional Əməkdaşlıq Assosiasiyasının (SAARC) Regional Konvensiyası (38; 61), 1997-ci ildə Nyu Yorkda qəbul olunmuş Terror Partlayışları ilə mübarizə üzrə Avropa Konvensiyası (16), 1999-cu ildə qəbul olunmuş Terrorizmlə Mübarizə haqqında Afrika Birliyi Konvensiyası (53), 1999-cu ildə qəbul olunmuş Müstəqil Dövlətlər Birliyinə üzv dövlətlərin Terrorizmə Qarşı Mübarizə haqqında Sazişi (66), 2001-ci ildə qəbul olunmuş Terrorizmlə mübarizə, separatçılıq və ekstremizm haqqında Şanxay Konvensiyası (63), 2006-cı ildə qəbul olunan Avropa Şurasının Terrorizmin Qarşısının Alınması Konvensiyası (29) və 2005-ci ildə qəbul olunan Avropa Şurasının Terrorizmin Maliyyələşdirilməsinə Qarşı Mübarizə Konvensiyasını (12) misal gətirmək olar.

Beləliklə, mövcud konvensiyalar və digər beynəlxalq hüquqi aktlar terrorizmlə mübarizənin bütün sahələrini əhatə edir. Hazırda terrorizmə qarşı mübarizə üçün beynəlxalq hüquqi çərçivə dövlətlərin hərəkətlərini koordinasiya etmək və birləşdirmək üçün imkan yaradan kifayət qədər aydın bir struktura malikdir. Ancaq beynəlxalq konvensiyaların qəbul edilməsi terrorizmi məğlub etmək üçün kifayət deyil, beynəlxalq hüquq normaları yalnız həyata keçirilməli olan real hərəkətlərin əsasları və strateji istiqamətləri ilə tənzimlənir.

Terrorizmə qarşı mübarizə sahəsində beynəlxalq əməkdaşlıq müxtəlif ixtisaslaşmış beynəlxalq təşkilatların fəaliyyətinin yaradılması və saxlanılması kimi mühüm bir istiqamətdə həyata keçirilir. Bəlkə də bunlardan ən vacibi 2001-ci ildə 1373 saylı qətnaməyə uyğun olaraq yaradılan BMT Terrorizmlə Mübarizə Komitəsidir (CTC). Komitənin əsas məqsədi 1373 saylı qətnamənin icrasını təmin etməkdir: 1) terrorizmin maliyyələşdirilməsi; 2) terror aktları ilə məşğul olan şəxslərlə bağlı hər hansı vəsaitin qarşısını almaq; 3) heç bir formada terrorçu qruplara maliyyə dəstəyi verməmək; 4) sığınacaq verilməsi, terrorçulara yardım və ya dəstək verilməsinin qarşısını almaq; 5) terror aktlarını törətmək və ya planlaşdırmaq istəyən qruplarla bağlı digər hökumətlərlə məlumat mübadiləsi; 6) bu cür hərəkətlərdə ittiham olunan şəxslərin istintaqında, aşkarlanmasında, həbs edilməsində, ekstradisiyası və təqib olunmasında digər hökumətlər ilə əməkdaşlıq etmək (13).

Terrorizmlə mübarizənin əsas sahələrini müəyyənləşdirməkdə böyük rol oynayanlardan biri də dünya iqtisadiyyatının təxminən 65% -ni təmsil edən və tərkibində 8 nəhəng dövlətləri – Kanada, Fransa, Almaniya, İtaliya, Yaponiya, Rusiya, Birləşmiş Krallıq və ABŞ birləşdirən Böyük Səkkizlər Qrupu – G8-dir. G8-nin bu sahədə əsas sənədi 2006-cı ilin 16 iyulunda Sankt-Peterburqda qəbul edilmiş “Terrorizmə qarşı mübarizə üzrə G8 sammitinin bəyannaməsi”dir (33). Terrorizmə qarşı mübarizədə beynəlxalq və milli qanunvericiliyin təkmilləşdirilməsi və icrası, enerji və nüvə obyektlərinə

terror hücumlarının qarşısının alınması, terrorizmin maliyyələşdirilməsinə qarşı mübarizə səylərinin artırılması, vətəndaş cəmiyyəti ilə məhsuldar dialoqun inkişafı prioritet sahələrdir (32).

Hazırda antiterror fəaliyyətinin əsas subyektlərindən biri, 194 üzvü (2018-ci ilin məlumatı) olan İNTERPOLdur (40). Antiterror fəaliyyəti Müstəqil Dövlətlər Birliyinin prioritet sahələrindən biridir. MDB çərçivəsində terrorizmin qarşısının alınması məqsədilə, 21 iyun 2000-ci il tarixində Müstəqil Dövlətlər Birliyi Dövlət Başçıları Şurasının Antiterror Mərkəzi qurulmuşdur. Antiterror Mərkəzi Müstəqil Dövlətlər Birliyinin daimi ixtisaslaşmış orqanıdır və MDB üzvü olan dövlətlərin beynəlxalq terrorizmlə mübarizə və ekstremizmin digər təzahürləri ilə mübarizə sahəsindəki koordinasiyasını və qarşılıqlı fəaliyyətini təmin etmək məqsədi daşıyır. Mərkəzin fəaliyyətinin hüquqi statusu, əsas vəzifələri, funksiyaları, komponentləri və təşkilati əsasları MDB Dövlət Başçıları Şurasının 1 dekabr 2000-ci il tarixli qərarı ilə təsdiq edilmiş Müstəqil Dövlətlər Birliyinin Terrorla Mübarizə Mərkəzi haqqında Əsasnamə ilə tənzimlənir (20).

Beynəlxalq təşkilatlarla birgə dünyanın demək olar ki, bütün ölkələri terrorizmlə mübarizə üçün məsul olan öz milli strukturlarını təsis ediblər. Beləliklə, hazırda beynəlxalq terrorizmlə mübarizədə əməkdaşlıq, beynəlxalq qanunvericiliyin vahid normalarının işlənib hazırlanması, onları milli qanunvericiliyin normalarına uyğunlaşdırılması birgə səy və təşəbbüslərinin koordinasiyası çərçivəsində həyata keçirilir. Artıq terrorizmə qarşı mübarizə sisteminin çərçivəsi formalaşmışdır və buna görə də beynəlxalq hüquq normalarının və beynəlxalq təşkilatların effektiv fəaliyyətini təmin edilməsinin zəruriliyi meydana çıxmışdır.

Bütün bunlarla yanaşı terrorizmlə mübarizədə ikitərəfli əlaqələrin də böyük rolu vardır. Dövlətlərarası əməkdaşlığın ən tipik nümunələrindən biri də Asiya regionundan, Əfqanıstandan terrorist təhdidlərə qarşı Rusiya-Amerika və Rusiya-Hindistan iş qruplarının fəaliyyətidir (10). Rusiya və Hindistan bu sahədə hərbi-texniki əməkdaşlıq qurmuş və S-400 Triumf havadan müdafiə raket sistemləri ilə Hindistanın təmin edilməsi haqqında müqavilə imzalanmışdır (34).

Amerika Birləşmiş Ştatları Suriya ilə bağlı məsələlərə ilk gündən həssas yanaşaraq, bu sahədə Rusiya ilə əməkdaşlığa üstünlük verir. Dövrün Pentaqon sözçüsü polkovnik-leytenant Mişel Baldanza, ABŞ hərbçilərinin Rusiya ilə bu əməkdaşlıqda maraqlı olduqlarını bəyan etmişdi: “Bu, Suriya hava məkanından istifadə edən bütün tərəflərin qəza və baş verə biləcək fövqəladə hallardan qorunması və qarşısının alınması üçün çox faydalıdır. Biz ümüd edirik ki, Rusiya Müdafiə Nazirliiyi də bu əməkdaşlıqda maraqlıdır” - deyə Baldanza bildirib.

Qeyd etmək lazımdır ki, son illərdə aparıcı Qərb ölkələri ekstremizm və terrorizmlə mübarizədə bir sıra ikitərəfli və çoxtərəfli müqavilələr imzalamışlar.

Müasir antiterror koalisiyasının formalaşması məsələsi isə müəyyən tarixi və siyasi inkişaf xüsusiyyətlərinə malikdir. Məlum 11 sentyabr 2001-ci il hadisəsindən dərhal sonra ABŞ-ın təşəbbüsü ilə beynəlxalq antiterror koalisiyası formalaşdı. Lakin bu faciəli hadisələrdən on il əvvəl amerikalılar artıq bu strategiyadan Küveytin azad edilməsi zamanı istifadə etmişlər. Ancaq 1990-1991-ci illərlə müqayisədə, mövcud reallıqlar bir sıra fərqləndirici xüsusiyyətlərə malikdir. Birincisi, anti-İraq koalisiyasının miqyası məhdud idi. Əməliyyat zonası Küveyt, İraq və Fars körfəzi daxil olmaqla qonşu dövlətlərin ərazisini əhatə etmişdir. İkincisi, zaman parametrləri ilə, bu ittifaqın işləməsi Küveyt torpaqlarının azad edilməsi üçün əməliyyatın şərtləri ilə ciddi şəkildə müəyyən olunmuşdur. Üçüncüsü, onun fəaliyyətinin məqsədi tək hədəf Bağdad rejimi ilə məhdudlaşmışdı. Nəhayət, dördüncü olaraq,

onların vəzifələri baxımından, anti-İraq alyansının hərəkətləri sülhməramlı əməliyyat xarakteri daşıyırdı.

İŞİD təhlükəsi beynəlxalq hərbi-siyasi əməkdaşlığın motivi kimi

Müasir dövrdə beynəlxalq antiterror koalisiyasının fəaliyyət istiqamətlərində bir sıra dəyişikliklər olmuşdur. Qərbin və eləcə də Rusiyanın, habelə digər dünya dövlətlərinin diqqət mərkəzində İŞİD təhlükəsi dayanmaqdadır. 2014-cü ilin iyun və iyul aylarında İslam Dövləti qrupunun əldə etdiyi uğurlara cavab olaraq bəzi dövlətlər Suriyada və İraqda, sonra Liviyada davam edən vətəndaş müharibəsinə müdaxilə etməyə başladılar.

Suriyada baş verən hadisələrlə bağlı danışanda ilk olaraq onu demək olar ki, Bəşər Əsədin böyük səhvi (və ya zəifliyi) İslam Dövlətinin yenidən güclənərək geri qayıtmaq imkanının olacağını hesablamaması olmuşdur. Hadisələrin gedişi bunun göstəricisidir. İraqdan Suriyaya transfer edilərək böyük miqdarda silahla təhciz edilən İŞİD silahlıları, İraqdakı qələbələrindən bir impuls dalğası qazanaraq Dər əs Zur ətrafında bütün nəzarəti ələ keçirdilər. 2014-cü ilin yanvar-mart tarixləri arasında Suriya hökumət qüvvələri ilə aralarında olan hərbi əməliyyatlardan və həmçinin mart ayında ABŞ-ın Suriyanın şərqində İslam Dövlətinə vurduğu son həmlədən sonra demək olar ki, Suriyadakı ərazilərin təxminən yarısından çıxan İslam Dövləti kifayət qədər gücləndi və daha çox qüvvə, maliyyə və silah ilə konsalidasiya (möhkəmlənmək) edilərək iyul ayında yenidən əməliyyatlara başladı və bu dəfə Suriyada daha geniş ərazilərə nəzarət etmək fürsətini qazandı (44). Lakin bu uzun sürmədi. İŞİD-ə qarşı beynəlxalq əməkdaşlıq sahəsində birgə koalisiya yaradıldı. Belə ki, 5 sentyabr 2014-cü ildə Barak Obama Suriya və İraqda İslam dövlətinin qarətçiliyinə qarşı Amerikanın reaksiyasını artırdığını bəyan edərək bu təşkilatın ləğvinə kömək edəcək ən azı 9 müttəfiqi bir araya gətirmiş və on il qabaq sələfi Corc Buş tərəfindən hazırlanan terrorla mübarizəni əks etdirən hərbi strategiya planlarını onların diqqətə çatdırmışdı. Obama ABŞ və müttəfiqlərinin əvvəllər Yaxın Şərqi bürümüş və Əl-Qaidəni bir zamanlar kölgədə qoyan Süni silahlılardan ibarət qrup olan İŞİD-i necə məhv edə biləcəyi mövzusuna dair ən geniş açıqlamasında Amerika Hava Hücumunun gücünə güvəndiyini söyləmiş və İŞİD tərəfindən işğal edilmiş əraziləri geri qaytarmaq üçün mülayim suriyalı üsyançı qrupları gücləndirməyin və bölgədəki mövcud hökumətlə əlaqələri möhkəmləndirərək birgə mübarizəyə qoşulmağın zəruriliyini bildirmişdi (28). Koalisiya ilk öncə qonşu dövlət olan İraqın quru qüvvələrinə hərbi yardım, hərbi məsləhətçilər və quru qüvvələri üçün təlim bazalarının yaradılması ilə kömək etdi. Qısa zamanda ABŞ-ın hava dəstəyi ilə Kürd və İraq qüvvələri Mosul barajının nəzarətini bərpa edə bildi. 2014-cü il sentyabrın 10-da Obama ABŞ-ın Suriyadakı hava hücumlarına başlayacağını elan etdi (50).

Təbii ki, Barak Obama üçün İŞİD-ə qarşı mübarizə aparmaq üçün koalisiya toplamaq, qlobal səhnəyə ilk gəlişilə İraqdakı müharibəyə qarşı çıxan bir prezident kimi xüsusilə vacib idi. Çünki o siyasi səhnədə tək görünmək istəmirdi və bunun üçün Yaxın Şərqdə siyasi kursunun əsas prioritetlərindən biri də məhz müttəfiqlər toplamaq və əməliyyatları birgə həyata keçirtmək istəyi idi.

ABŞ dövlət katibi Con Kerri 4-5 sentyabr 2014-cü il tarixlərində NATO-nun Uelsdə keçirilən zirvə görüşü çərçivəsində Avstraliya, Kanada, Danimarka, Fransa, Almaniya, İtaliya, Türkiyə və Birləşmiş Krallıq nazirləri ilə görüşündə (48), onları İŞİD-ə qarşı hərbi və maddi cəhətdən mübarizəyə dəstək verməyə çağırdı. ABŞ-ın dövlət katibi Con Kerri və ABŞ müdafiə naziri Chuck Hagelin verdiyi açıqlamaya görə, doqquz ölkə İraq və Suriyadakı İŞİD-ə qarşı koalisiya qüvvələrinin təchi-

zat və hava dəstəyi ilə təmin etmək missiyasını öz üzərlərinə götürdülər (49). 2015-ci ildə ABŞ Konqresi İŞİD ilə mübarizə aparmaq üçün 1,6 milyard dollar ayırdı. (11; 15).

Türkiyə və kürdlər arasında bufer rolu oynayan və nəzəri cəhətdən hər ikisinə müttəfiq olan Amerika qüvvələri oktaybr ayının əvvəlində sərhəddən geri çəkilməyə başladılar. Lakin, ABŞ 2014-cü ildə İslam Dövlətinin ardından sürətlə yayılmağa başlayan "xilafət"ə qarşı Suriya Demokratik Qüvvələri (SDF) ilə müttəfiq olaraq müharibədə Suriyaya dəstəyini davam etdirdi. Ağ Ev daha sonra ABŞ qüvvələrinin ölkəni tamamilə tərk etdiklərini elan etsə də, lakin onlar sadəcə şərqə doğru yerlərini dəyişərək, o vaxtdan bəri hələ də kürdlərin nəzarətində olan ərazilərdəki neft quyuları ətrafında öz mövqelərini daha da möhkəmləndirdilər. Biz neft yataqlarını nəzarətdə saxlamaq istəyirik və kürdlərlə bu mövzuda müzakirələr aparacayıq – deyə Tramp bəyan etmişdir (65; 67). Lakin Rusiya Müdafiə Nazirliyi, Amerikanın bu addımının ciddi narahatlıq yaratdığını belə xarakterizə etmişdir: "Vaşinqtonun bu hərəkəti, Suriyanın şərqindəki neft yataqlarının ələ keçirilməsi və silahlı nəzarətə götürməsi, sadəcə olaraq, beynəlxalq dövlət quldurluğundan başqa bir şey deyildir (72)".

2014-cü ilin iyul ayında Beynəlxalq Strateji Araşdırmalar İnstitutunun məlumatına görə, İran Sukhoi Su-25 təyyarələrini, Hizbullah isə buna uyğun olaraq İŞİD-in hərəkətlərini izləmək üçün İraqa təlimatçı və məsləhətçilər göndərdi. 2014-cü ilin avqustunda ABŞ və İran ayrı-ayrılıqda İraqdakı İŞİD hədəflərinə qarşı hava hücum kampaniyasına başladılar. Qısa vaxt ərzində ABŞ-ın rəhbərlik etdiyi koalisiyaya qoşulan ölkələrin sayı on dördə çatmış və bu ölkələr İraqda və Suriyada İŞİD-ə qarşı çoxsaylı havadan zərbələr endirmişlər. 2015-ci ilin sentyabr ayında Rusiya qüvvələri, Suriya hökumətinin icazəsi ilə İŞİD, Əl-Nusra Cəbhəsi və Azad Suriya Ordusuna (FSA) qarşı minlərlə bombardman əməliyyatları həyata keçirmişlər (5).

2015-ci ilin sentyabr ayının sonunda Rusiya, İraq, İran və Suriya Bağdadda "Yaxın Şərqdəki vəziyyət haqqında cari məlumatları toplamaq, müzakirə və təhlil etmək, həmçinin ilk növbədə İslam Dövləti ilə mübarizə aparmaq üçün" ortaq bir məlumat mərkəzi yaratdılar (4). 30 sentyabr 2015-ci il tarixində Rusiya Dəməşqin rəsmi tələbi ilə Suriyada hərbi əməliyyata başlamış və Suriya müxalifətinin nəzarəti altındakı bölgələri bombalamışdır (6; 30; 59; 60). Rusiyanın Suriyadakı əməliyyatları İordaniya və İsrail ilə koordinasiya mövzusunda razılaşmalar əldə etdikləri də gündəmin həssas mövzusu olmuşdur. Belə ki, 18 sentyabr 2015-ci ildə Rusiya xarici işlər naziri Sergey Lavrov İordaniyanın partayxtı Əmman şəhərində rəsmi səfərdə olarkən bəyan etmişdi ki, Rusiya və İordaniya "xüsusi iş mexanizmi" çərçivəsində Suriyada birgə hərbi əməliyyatların koordinasiyasını həyata keçirəcəkləri barədə razılığa gəliblər. Düşünürük ki, antiterror mübarizəsində iştirak edən digər dövlətlər də bu mexanizmə qoşula bilər - deyə Lavrov əlavə etmişdi (57). İsrailin baş naziri Binyamin Netanyahu 19 sentyabr 2015-ci ildə Moskvaya rəsmi səfəri zamanı Suriya üzərində hərbi əməliyyatlar zamanı nəzarətin koordinasiyasında Rusiyaya dəstək olacaqlarını bəyan etmişdir. Netanyahu Putin ilə görüşdən sonra jurnalistlərə açıqlamasında bildirmişdi ki, bizim görüşün məqsədi Əsədin islamçı hakim üsyançılara qarşı mübarizə apardığı Suriyada İsrail Müdafiə Qüvvələri (IDF-Israel Defense Force) bölmələri ilə Rusiya qüvvələri arasında "anlaşılmazlıqların qarşısını almaq" və baş verə biləcək vətəndaş müharibəsinin qarşısını birgə almaqdır (68).

Yeri gəlmişkən qeyd etmək lazımdır ki, İngilis hərbi jurnalı "Janes" 2015-ci ilin oktyabrında Moskvanın Suriyadakı hərbi əməliyyatlar üçün təxmini gündəlik xərclərinin 2,4 milyon ilə 4 milyon dollar arasında olduğu bir araşdırma nəşr etmişdi. Qeyd olunur ki, xərclərə silahların, raketlərin və bombaların

dəyəri, hərbi əməliyyatlarda istifadə olunan avadanlığın saxlanması və insan resurslarının dəyəri daxildir. Tədqiqata görə, Rusiya hərbi təyyarəsinin bir saatlıq uçuş qiyməti 12 min dollara bərabərdir. Həmçinin bildirilir ki, Rusiya Suriyadakı Xmeimim bazasında işləyən rus zabitləri üçün aylıq maaş və bonuslara, həmçinin onlara verilən ərzaq və digər xidmətlərə təxminən 440 min dollar xərcləyir. Maraqlı fakt odur ki, Suriyadakı Rusiya Hərbi Dəniz Qüvvələrinin gəmilərindən atılan bir raketin dəyəri, İngilis jurnalı 1,2 milyon dollar olaraq qiymətləndirir (19; 59).

Hava hücumlarının başlamasından sonrakı aylarda İŞİD həm İraqda, həm də Suriyada işğal etdiyi əraziləri itirməyə başladı (3). Hava zərbələri nəticəsində artan mülki ölümlər 2015 və 2016-cı illərdə kəskin şəkildə artmağa başladı (22; 35). 2016-cı ilin ortalarında ABŞ və Rusiya hava hücumlarını birgə koordinasiya etməyi planlaşdırsalar da lakin bu nəticə vermədi (47; 55; 56).

14 mart 2016-cı il tarixində Rusiya Prezidenti Vladimir Putin davam edən atəşkəsin müvəffəqiyyətinə və Suriya hökumətinin daha da təhlükəsizliyinə istinad edərək Suriya ərazisindən qismən çıxarılacağını elan etdi (31). 2017-ci ilin dekabr ayında artıq İŞİD uzun sürən əməliyyatlardan sonra İraqın bütün ərazilərində geri çəkildi və buradakı nəzarətini tamamilə itirdi, Suriya ərazisinin isə təxminən 5% hissəsinə nəzarəti əlində saxlaya bildi (46). 10 dekabr 2017-ci ildə Vladimir Putin, Rusiya hərbi qüvvələrinin Suriyadan çıxarılması barədə əmr verdi, lakin qoşunların tam çıxarılmasının davam edəcək vəziyyətdən asılı olacağını bəyan etmişdir (45; 54). Qeyd etmək lazımdır ki, 2015-ci ildə Rusiya Suriyaya hərbi müdaxiləyə başlamazdan əvvəl prezident Bəşər Əsəd Suriya ərazisinin yarısına çətinliklə nəzarət edirdi, qiyamçılar, cihadçılar və kürd qüvvələri ölkənin böyük hissəsini zəbt etmişdilər. Lakin, Rusiyanın səyi və dəstəyi nəticəsində Suriya itirilmiş torpaqlarının böyük əksəriyyətini geri qaytara bildi.

9 dekabr 2017-ci ildə İraq İŞİD-lə mübarizədə qalib gəldiyini elan etdi və İraqda müharibənin başa çatdığını bildirdi (41; 42). 23 mart 2019-cu ildə İŞİD, Bağuz Favqani Döyüşünü uduzduqdan sonra Suriyada tamamilə məğlub edildi (2).

Məlum olduğu kimi, Türkiyə İŞİD birləşmələrinin məhvinə yaxından dəstək olmuşdur. Əvvəla qeyd etmək lazımdır ki, 2011-ci il "Ərəb Baharı"nın başlanmasından əvvəl, hansı ki, suriyalılar Əsəd rejiminə qarşı kütləvi şəkildə etirazlara başladıqları zaman kürdlərin əksəriyyəti Dəməşq və Hələbin böyük şəhərlərində, həm də Türkiyə ilə həmsərhəd olan üç ərazidə - qərbdə Afrin, mərkəzi Koban və şərqdə Kamışlıda yaşayırdılar. Təbii ki, PPK-nın qeyd olunan Türkiyə ərazilərində möhkəmlənməkdə olan mövqeyi və burada gələcək üçün mövcud olan potensial terror təhlükəsinin önlənilməsi Türkyə siyasi kursunun əsas proritetlərindən biri idi.

Burada sual yaranır - Türkiyəyə hərbi əməliyyat niyə lazım idi?

Türkiyə hakimiyyəti "Suriyanın Demokratik Qüvvələri" nə qarşı hərbi əməliyyat keçirmək və Suriya sərhədi boyunca 480 kilometr uzunluğunda və Suriyaya doğru 32 kilometr genişlikdə bir təhlükəsizlik zonası yaratmaq niyyətini rəsmi şəkildə də bəyan etmişdir və bu regionun təhlükəsizliyi baxımından mütləq zəruri idi.

Suriya qüvvələri 2012-ci ilin iyun ayında bir Türkiyə qırıcı təyyarəsini vurduqdan sonra Suriya ilə Türkiyə arasındakı gərginlik xeyli dərəcədə pisləşdi. Bundan başqa həmin ilin oktyabrında sərhəd toqquşmaları baş verdi (25; 36; 69). Lakin 2015-ci ilin 23 iyulunda Türkiyənin 60 elit Xüsusi Təyinatlı Qüvvələrin (Özel Kuvvetler Komutanlığı - ÖKK) əməliyyat qruplarının Suriya-Türkiyə sərhəddinin 9 kilometrliyində yerləşən Suriyaya məxsus Əlibəyli-Ayyasə kəndinə girərək oranı İŞİD yaraqlılarından geri almışlar (1; 26). Məlumata görə, bir saatdan çox davam edən

əməliyyatda çoxsayda İŞİD yaraqlısı məhv edimişdir (8; 73). 20 iyul 2015-ci il tarixində Türkiyənin Suriya sərhədinin yaxınlığında olan Suruç şəhərində, 32 nəfərin həlak olduğu terror aktı törədilmişdir. 23 İyulda Suriyadan gələn İŞİD döyüşçüləri Türkiyə sərhədçilərinə hücum etdi. 24 iyulda, Türkiyə Təhlükəsizlik Şurasının iclasında Suriyada İŞİD mövqelərini bombalamaq qərarı verildi (18). Türkiyə və ABŞ prezidentləri iyulun 24-də İŞİD-lə mübarizə aparmaq üçün İncirlik bazasının istifadəsinə razılaşdılar və 28 Avqust 2015-ci il tarixindən etibarən Türkiyənin koalisiya hava əməliyyatlarında fəal iştirakı təmin edildi (7). Daha sonra, 24 Avqust 2016-cı ildə, Türkiyə "Fərat Qalxanı" əməliyyatının başlandığını elan edərək, bölgədə yaşayan mülki əhalinin zərər çəkməməsi üçün hər cür tədbir görüldüyünü əsas gətirərək, Suriyaya birbaşa hərbi müdaxiləyə başladı, həmçinin İraq və Levant ərazilərində İslam Dövlətini hədəfə aldı. Əsas məqsəd Türkiyə sərhədindən əl-Bab şəhərinə qədər etibarlı bir dəhliz yaratmaq idi (37; 43). "Fərat Qalxanı" əməliyyatı 2017-ci ilin martın 29-da uğurla başa çatdı (70). Bu əməliyyat İŞİD-i ərazidən çıxarmaqla bərabər PKK, PYD, YPG qruplaşmalarının Kobani ilə Afrini birləşdirməklə Türkiyə sərhədində bir "terror dəhlizi"nin yaradılması təhlükəsinin aradan qaldırılmasına səbəb oldu.

Yenidən, 2019-cu ilin sentyabr ayının 9-da Türkiyə regionda terrora qarşı təhlükəsizlik tədbirlərini gücləndirmək məqsədilə "Barış Pinarı" adı altında hərbi əməliyyatlara başladığını elan etdi (24). Bu haqda Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan bəyan etmişdir ki, Türk Silahlı Qüvvələri, Suriya Milli Ordusu ilə birlikdə Suriyanın şimalındakı PKK, YPG və Deaş (İŞİD) terror təşkilatlarına qarşı Barış Pinarı Hərəkatını başlatmışdılar. O vurğulamışdır ki, məqsədimiz ölkəmizə qarşı olan terror təhlükəsini ortadan qaldırmaq, quracağımız təhlükəsiz dəhliz sayəsində suriyalı qaçqınların ölkələrinə qayıtmalarını təmin etmək və Suriyanın ərazi bütövlüyünü qoruyaraq bölgə xalqını terrorun əlindən azad etməkdir (39).

Nəhayət, 22 oktaybr 2019-cu ildə Rusiya və Türkiyə prezidentlərinin Soçi görüşündən sonra Suriya məsələsi üzrə 10 maddəlik tarixi memorandum sənədi imzalandı. Memorandumda qeyd edilir:

1. Hər iki tərəf Suriyanın siyasi birliyinin və ərazi bütövlüyünün, Türkiyənin milli təhlükəsizliyinin qorunmasına dair öhdəliyini bir daha təsdiq edir;
2. Terrorizmin bütün forma və təzahürlərinə qarşı mübarizə aparmaq, Suriyadakı separatçılıq cəhdlərinin qarşının alınması istiqamətindəki qətiyyətlilik xüsusi vurğulanır;
3. Bu çərçivədə Tel Abyad və Ras Al Ayn da daxil olmaqla 32 kilometr məsafədəki "Sülh çeşməsi hərəkatı"ərazisindəki status-kvo qorunub saxlanılacaq.
4. Hər iki tərəf "Adana sazişi"nin əhəmiyyətini təsdiq edir. Rusiya müasir şərtlərlə "Adana sazişi"nin həyata keçirilməsinə öz töhfəsini verəcək (58; 62).

Beləliklə, 2014-cü ilin oktyabr ayının əvvəlində Avstraliya Baş naziri Tony Abbott hökumətin İŞİD-ə qarşı hava hücumları üçün İraqa döyüş təyyarələri göndərdiyini təsdiqlədi (27). Avstraliya aviasiyası Suriyanın şimalında yerləşən Kobani şəhərində döyüşlərdə Kürd qüvvələrini dəstəklədi (23). 2014-cü ilin sentyabr ayının ortalarında Fransua Hollandın siyasi bəyanatından sonra, Fransız hərbi qüvvələri İŞİD-ə qarşı mübarizə aparan koalisiyaya qoşuldu (52). Almaniya Bundestaqı 2015-ci il dekabrın 4-də koalisiya qüvvələrinə kömək etmək məqsədilə Alman hava qüvvələri və 1200 Bundesver əsgərinin göndərilməsini təsdiqlədi. Alman hava qüvvələri təyyarələri dekabrın 16-da islamçılara qarşı hava hücumlarını həyata keçirdilər (14). 2015-ci il dekabrın 3-də Britaniya Hava Qüvvələri Suriyadakı İŞİD mövqelərinə qarşı ilk hava hücumlarını həyata keçirdi (64). 25 may 2017-ci ildə, NATO-nun Brüssel zirvəsində, ittifaq qüvvələri tərəfindən İŞİD-ə qarşı birgə

koalisiyaya qoşulma qərarı verildi. Lakin bu, İŞİD nəzarətində olan ərazilərdə birbaşa döyüş əməliyyatlarında NATO birliklərinin birbaşa hərbi iştirakını nəzərdə tutmurdu (17).

Beləliklə, Qlobal Koalisiyanın birgə fəaliyyəti nəticəsində 2017-ci ilin dekabr ayı üçün İŞİD-in ərazilərdə mövqeyi zəiflədildi və nəzarəti demək olar ki, tamamilə aradan qaldırıldı. Lakin İŞİD-in latent hücrələri bu günə kimi fəailiyyətini digər formada davam etdirirlər. Bütün bunlar onu deməyə əsas verir ki, beynəlxalq terrorçuluğa qarşı beynəlmiləl koalisiyanın formalaşmasının maddi-texniki və hərbi-siyasi zərurəti hələ də qalmaqdadır.

Ədəbiyyat:

1. "Bomba İddia! 60 Bordo Bereli, IŞİD'in Kontrolündeki Köye Girdi". Haberler.com. 23 July 2015. / https://www.haberler.com/60-bordo-bereli-isid-in-kontrolundeki-koye-girdi-7535185-haberi/
2. "ISIL defeated in final Syria victory: SDF". 23 Mar 2019. / https://www.aljazeera.com/news/2019/03/isil-defeated-syria-sdf-announces-final-victory-190323061233685.html
3. "Report: ISIL losing in Iraq, Syria; gaining in Libya". Al Jazeera. 2 June 2016. Retrieved 26 September 2016 / https://www.aljazeera.com/news/2016/06/report-isil-gaining-ground-libya-160601045240672.html
4. "Russia, Iran, Iraq & Syria setting up 'joint information center' to coordinate anti-ISIS operations". RT English. 26 September 2015. Retrieved 27 October 2015. / https://www.rt.com/news/316592-russia-syria-islamic-state/
5. "Syrian rebels to Russia: Stop bombing us". Reuters. 26 October 2015. Retrieved 9 December 2015 / https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-idUSKCN0SK0QR20151026/ https://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/09/obama-strike-wherever-it-exists-2014910223935601193.html
6. 10 главных событий российской кампании в Сирии в фотографиях. / https://www.bbc.com/russian/features-41419918
7. 2.144 hedef vuruldu 1.172 IŞİD'li öldü. Milliyet. / http://www.milliyet.com.tr/gundem/2-144-hedef-vuruldu-1-172-isid-li-oldu-2240183
8. 60 Bordo Bereli o köye girdi iddiası. 23 July 2015. / http://www.gazetevatan.com/60-bordo-bereli-o-koye-girdi-iddiasi-834687-gundem/
9. Будаева С. Дегтярева Н. Международное сотрудничество в области борьбы с терроризмом. // Вестник ЗабГУ № 05 (108) 2014, s.65-71, c.66
10. Военно-техническое сотрудничество и борьба с терроризмом в центре внимания России и Индии (26 октября 2016) / https://www.1tv.ru/news/2016-10-26/312795-voenno_tehnicheskoe_sotrudnichestvo_i_borba_s_terrorizmom_v_tsentre_vnimaniya_rossii_i_indii
11. Военный эксперт: США меняют антитеррористический фронт в Азии / https://nsn.fm/in-the-world/in-the-world-voennyy-ekspert-ssha-menyayut-antiterroristicheskiy-front-v-azii
12. Конвенция Совета Европы об

отмывании, выявлении, изъятии и конфискации доходов от преступной деятельности и о финансировании терроризма. Варшава, 16 мая 2005 года / http://docs.cntd.ru/document/901944951
13. Контртеррористический комитет и его Исполнительный директорат / https://www.un.org/sc/ctc/wp-content/uploads/2015/09/CTED-press-kit-2016-RUSSIAN.pdf
14. Немецкая авиация впервые приняла участие в военной операции коалиции в Сирии. 16 Декабрь 2015. / http://www.trust.ua/news/119798-nemeckaya-aviaciya-vpervye-prinyala-uchastie-v-voennoj-operacii-koalicii-v-siri i.html
15. Пентагон объявил об освобождении почти всей территории Ирака от боевиков / https://rossaprimavera.ru/news/8d7799a6
16. Протокол о внесении изменений в Европейскую конвенцию о пресечении терроризма / https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168008373b
17. Страны НАТО присоединились к коалиции против ИГ и приняли план по увеличению бюджета / http://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/4283859
18. Турция начала бомбардировку позиций ИГИЛ в Сирии / http://therussiantimes.com/news/15978.html
19. Ясин, Х. Сколько потратил «русский медведь», чтобы предотвратить падение режима Башара Асада? (14.03.2018) / https://inosmi.ru/politic/20180314/241690519.html
20. About CIS ATC / https://www.eng.cisatc.org/132
21. Measures to Eliminate International Terrorism - Report of the Secretary-General / https://www.refworld.org/docid/3ae6b3250.html
22. Ansari A., Tawfeeq, M. "Airstrikes in Syria kill scores of civilians". CNN. Retrieved 26 September 2016 / https://edition.cnn.com/2016/06/26/world/syria-violence-unicef/index.html
23. Australian air strikes in Iraq kill Isis fighters on 'at least two' occasions https://www.theguardian.com/world/2014/oct/17/australian-air-strikes-kill-isis-fighters-on-at-least-two-occasions
24. Barış Pinarı Harekatı. / http://turkeyhaberleri.com/baris-pinari-harekati-12136h.html
25. Blair, D., Henderson, B. Syria "shoots down Turkish fighter jet" The Telegraph. 22 Jun 2012 / https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/middleeast/syria/9349777/Syria-shoots-down-Turkish-fighter-jet.html
26. Bordo bereliler, Suriye sınırında. / http://www.cumhuriyet.com.tr/video/video/328263/bordo-bereliler-suriye-sinirinda.html
27. Cabinet approves Australian airstrikes in Iraq / https://www.theaustralian.com.au/national-affairs/cabinet-approves-australian-airstrikes-in-iraq/news-story/a4dc42e96f2b8b7b6f384259d3710c02
28. Cooper, H. Obama Enlists 9 Allies to Help in the Battle Against ISIS,
29. Council of Europe Convention on the Prevention of Terrorism. Warsaw, 16 May 2005 / https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/273291/6901.pdf
30. Czuperski, M., Herbst, J., Higgins, E., Hof, F., and Nimmo, B. Distract Deceive Destroy Putin at War in Syria. /

https://publications.atlanticcouncil.org/distract-deceive-destroy/assets/download/ddd-report.pdf
31. Eremenko A., Siemaszko, C. Vladimir Putin Orders Russian Military Pullout From Syria. NBC News. March 14, 2016. / https://www.nbcnews.com/news/world/vladimir-putin-orders-russian-military-pullout-syria-n538041
32. G8 Counter-Terrorism Cooperation since September 11 /
33. G8 Summit Declaration on Counter–Terrorism 16 July 2006 / http://en.kremlin.ru/supplement/3723/print
34. Gady, F-S. India Makes $800 Million Advance Payment for Russian S-400 Air Defense Systems. The Diplomat. November 20, 2019 / https://thediplomat.com/2019/11/india-makes-800-million-advance-payment-for-russian-s-400-air-defense-systems/
35. Harress, Ch. (11 January 2016). "Russia Airstrikes In Syria 2016: Thousands Of ISIS Targets Hit by Moscow's Jets This Year". International Business Times. Retrieved 24 September 2016 / https://www.ibtimes.com/russia-airstrikes-syria-2016-thousands-isis-targets-hit-moscows-jets-year-2259339
36. Head, J. Turkey watches as Syria's rebellion encroaches. BBC News, on the Turkish-Syrian border. 24 March 2012 / https://www.bbc.com/news/world-middle-east-17483891
37. Heller, S. "Turkey's "Turkey First" Syria Policy", The Century Foundation, Apr. 2017, / https://tcf.org/content/report/turkeys-turkey-first-syria-policy/?session=1 https://japan.kantei.go.jp/koizumispeech/2002/06/26g8_1tero_e.html
38. https://read.un-ilibrary.org/international-law-and-justice/international-instruments-related-to-the-prevention-and-suppression-of-international-terrorism_4cc0ca97-en#page1
39. https://twitter.com/RTErdogan
40. https://www.interpol.int/en/Who-we-are/Legal-framework/Membership-of-INTERPOL
41. Iraq declares victory in its war against ISIS; CBS News; 9 December 2017 / https://www.cbsnews.com/news/iraq-declares-victory-in-its-war-against-isis/
42. Iraq declares war with Islamic State is over; BBC News; 9 December 2017 / https://www.bbc.com/news/world-middle-east-42291985
43. IS conflict: Turkey-backed Syrian rebels take Jarablus. BBC. 24 August 2016. // https://www.bbc.com/news/world-europe-37171995
44. Lister, Ch. Not Just Iraq: The Islamic State Is Also on the March in Syria. Dec 06, 2017 / https://www.huffpost.com/entry/not-just-iraq-the-islamic_b_5658048
45. Luhn, A. Vladimir Putin announces Russian withdrawal from Syria during visit to airbase. 11 DECEMBER 2017. / https://www.telegraph.co.uk/news/2017/12/11/vladimir-putin-announces-russian-withdrawal-syria-visit-airbase/
46. McKay, H. Trump, Mattis turn military loose on ISIS, leaving terror caliphate in tatters; FOX News; December 8, 2017 / https://www.foxnews.com/world/trump-mattis-turn-military-loose-on-isis-leaving-terror-caliphate-in-tatters
47. Myre, G. "U.S., Russia Working On A Plan To Coordinate Bombing In Syria". NPR. 14 July 2016. Retrieved 14 July 2016 / https://www.npr.org/sections/parallels/2016/07/14/486005012/u-s-russia-working-on-a-plan-to-coordinate-bombing-in-syria /
48. NAVO veroordeelt unaniem 'barbaarse daad' van Islamitische Staat' [NATO unanimously condemns 'barbaric act'].

nrc.nl, 5 September 2014. Retrieved 13 June 2015. / https://www.nrc.nl/nieuws/2014/09/05/navo-veroordeelt-unaniem-barbaarse-daad-van-islamitische-staat-a1422620
49. Nicks, D. U.S. Forms Anti-ISIS Coalition at NATO Summit'. Time, 5 September 2014. Retrieved 14 June 2015. / https://time.com/3273185/isis-us-nato/
50. Obama outlines plan to target IS fighters. 11 Sept 2014
51. Perera, R. Declaration on Measures to Eliminate International Terrorism, 1994, and the 1996 Supplementary Declaration thereto / https://legal.un.org/avl/ha/dot/dot.html
52. Press conference by President Francois Hollande of France, 24 Sep 2014 / http://webtv.un.org/meetings-events/security-council/watchbr%20/watch/francois-hollande-press-conference-24-september-2014/3804251048001/?term=&lan=french
53. Protocol to the OAU Convention on the prevention and combating of terrorism / https://au.int/sites/default/files/treaties/37291-treaty-0030_-_protocol_to_the_oau_convention_on_the_prevention_and_combating_of_terrorism_e.pdf
54. Putin announces Russian troop withdrawal from Syria during visit; BBC News; 10 December 2017; / https://www.bbc.com/news/world-middle-east-42307365
55. Rogin, J. (13 July 2016). "Obama's Syria plan teams up American and Russian forces". The Washington Post. Retrieved 13 July 2016 / https://www.washingtonpost.com/opinions/global-opinions/obamas-syria-plan-teams-up-american-and-russian-forces/2016/07/13/8d7777cc-4935-11e6-acbc-4d4870a079da_story.html
56. Russia Working On A Plan To Coordinate Bombing In Syria". NPR. 14 July 2016. Retrieved 14 July 2016 / https://www.npr.org/sections/parallels/2016/07/14/486005012/u-s-russia-working-on-a-plan-to-coordinate-bombing-in-syria
57. Russia, Jordan agree on military coordination on Syria. Reuters. October 23, 2015 / https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-russia-jordan/russia-jordan-agree-on-military-coordination-on-syria-idUSKCN0SH1ER20151023
58. Russia, Turkey adopt memorandum on northern Syria situation after Putin-Erdogan talks. Xinhua. 2019-10-23 / http://www.xinhuanet.com/english/2019-10/23/c_138494544.htm
59. Rumer, E., Weiss. S.A. Is Russia trying to replace The United States as The Middle East's main power broker? A Brief Guide to Russia's Return to the Middle East / https://carnegieendowment.org/2019/10/24/brief-guide-to-russia-s-return-to-middle-east-pub-80134
60. Russia. Increased Russian Activity in the Mediterranean. The Heritage Foundation (Oct 30, 2019) / https://www.heritage.org/military-strength/assessing-threats-us-vital-interests/russia
61. SAARC Regional Convention on Suppression of Terrorism / https://www.refworld.org/docid/3dd8ab3a4.html
62. Seligman, L., Groll, E., Gramer, R. How Turkey and Russia Carved Up Northern Syria. October 23, 2019 / https://foreignpolicy.com/2019/10/23/turkey-russia-northern-syria-erdogan-putin/ Sept. 5, 2014. The New York Times / https://www.nytimes.com/2014/09/06/world/middleeast/us-and-allies-form-coalition-against-isis.html
63. Shanghai Convention on Combating Terrorism, Separatism and Extremism /

https://www.refworld.org/docid/49f5d9f92.html
64. Syria air strikes: RAF Tornado jets carry out bombing / http://www.bbc.com/news/uk-34992032
65. Syrian and Turkish armies in deadly border clash. Beirut (AFP) / https://www.france24.com/en/20191029-syrian-and-turkish-armies-in-deadly-border-clash
66. Treaty on Cooperation among the States Members of the Commonwealth of Independent States in Combating Terrorism, 1999 / https://treaties.un.org/doc/db/Terrorism/csi-english.pdf
67. Trump Said to Favor Leaving a Few Hundred Troops in Eastern Syria. The New York Times. / https://www.nytimes.com/2019/10/20/world/middleeast/trump-troops-syria-turkey.html
68. Tsvetkova, M. “Israel, Russia to coordinate military action on Syria: Netanyahu”. Reuters. Retrieved 24 November 2015. / https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-russia-israel/israel-russia-to-coordinate-military-action-on-syria-netanyahu-idUSKCN0RL10K20150921#QpALeMpdyMObwDI7.97
69. Turkey downs Syria military jet “in airspace violation” BBC. 23 March 2014. / https://www.bbc.com/news/world-middle-east-26706417
70. Turkey's Foreign Policy Towards Syria / https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=aa542008-7190-09ae-4c88-da15ce1bb376&groupId=252038
71. UN Global Counter-Terrorism Strategy. Adopted by consensus in 2006 / https://www.un.org/counterterrorism/ctitf/en/un-global-counter-terrorism-strategy
72. Wright, R. Trump’s Baffling Plan to Pillage Syria’s Oil. October 30, 2019 / https://www.newyorker.com/news/our-columnists/trumps-baffling-plan-to-pillage-syrias-oil
73. Yeginsu , C., Cooper, H. U.S. Jets to Use Turkish Bases in War on ISIS. The New York Times. July 23, 2015. / https://www.nytimes.com/2015/07/24/world/europe/turkey-isis-us-airstrikes-syria.html

Açar sözlər: *terror, terror təşkilatı, İŞİD, qlobal, koalisiya, konvensiya, Türkiyə, İraq, Suriya, Rusiya, Amerika*

Akif Marifli
PhD in Historical Sciences

THE MILITARY-POLITICAL NECESSITY FOR THE ESTABLISHMENT OF A GLOBAL COALITION AGAINST INTERNATIONAL TERRORISM

SUMMARY

The paper predominantly focuses on the issues related to terrorism and terrorist groups in the Middle East, and emphasizes the need for the establishment of a global coalition in this area. It is noteworthy to point that the problem of terrorism expressly or by implication affects all countries, without any exception.

The paper highlights the necessity for the international cooperation in the joust against terrorism, also reflects the decision and resolutions adopted by international organizations in relation to the terrorism. Herewith, it determines the needs to form a coalition with the other states against certain groups, who are willing to commit or even arrange the terrorist acts.

Furthermore, the paper discusses an importance of the global coalition led by USA against the background of the pretty famous events, namely in Syria and also Iraq, whichever reflects the certain issues as the intersection of some interests of the western countries. Concurrently, the major states (Russia and Turkey) in the region, together with their joint actions to destroy terrorists, relatively in a determinate sense.

The paper clearly observes that although the joint efforts of the global coalition have reduced of the position of the ISIS. It is appropriate to mention here that they have completely lost control over the indicated territories, the hidden cells of the ISIS continue to operate in a different form, which gives us the reason to consider that it remains the material, technical and military-political need for the formation of an international coalition against international terrorism.

Key words: *terrorism, terrorist organization, ISIS, global coalition, convention, Turkey, Iraq, Syria, Russia, USA*

Акиф Марифли
доктор философии по историческим наукам

ВОЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ НЕОБХОДИМОСТЬ СОЗДАНИЯ ГЛОБАЛЬНОЙ КОАЛИЦИИ ПРОТИВ МЕЖДУНАРОДНОГО ТЕРРОРИЗМА

РЕЗЮМЕ

В статье в основном затрагиваются вопросы, связанные с террористическими событиями и террористическими группировками на Ближнем Востоке, выдвигается на первый план необходимость создания глобальной коалиции в этой области, справедливо отмечается, что проблема терроризма прямо или косвенно влияет на все страны без исключения.

Обосновывается необходимость международного сотрудничества в борьбе с терроризмом, а также формирования коалиции с другими государствами против группировок, которые хотят совершить или планируют террористические акты, освещаются решения и резолюции, принятые международными организациями в отношении терроризма. При этом раскрывается значение созданной под руководством Америки Глобальной Коалиции, на фоне известных событий в Сирии и Ираке, а также рассматриваются такие вопросы, как пересечение интересов западных стран и таких крупных государств, как Россия и Турция в регионе, а также в определенном смысле их совместные действия по уничтожению террористов.

Отмечается, что, хотя совместные усилия Глобальной Коалиции способствовали ослаблению позиции ИГИЛ и они полностью утратили контроль над указанными территориями, скрытые ячейки ИГИЛ продолжают свою деятельность в другой форме, что дает основание утверждать, что сохраняется материально-техническая и военно-политическая необходимость формирования международной коалиции против международного терроризма.

Ключевые слова: *терроризм, террористическая организация, ИГИЛ, глобальная, коалиция, конвенция, Турция, Ирак, Сирия, Россия, Америка*

G Ə N C   T Ə D Q İ Q A T Ç I L A R
Y O U N G   R E S E A R C H E R S

B E Y N Ə L X A L Q   M Ü N A S İ B Ə T L Ə R
I N T E R N A T I O N A L   R E L A T I O N S

UOT 327; 339.9

SHABNAM HASANOVA
PhD candidate, Department of International Relations and Foreign Affairs, Academy of Public Administration under the President of the Republic of Azerbaijan
email: shabnam.hasanova@gmail.com

ENERGY SECURITY POLICY OF EUROPE AND THE WAYS OF ENSURING IT

Introduction

European Union countries have always faced with difficulties in terms of energy resources from consumer perspectives. Besides a few energy producers such as Norway within union itself, throughout the history EU countries have always pursued for alternative energy options. At the moment around 90 percent of members of EU still lack energy resources. At this point a question arises: Where does their energy come? Firstly, EU countries obtain energy from energy producing countries in the EU and secondly import it from other energy producing countries outside the union. The generation of power from non-renewable sources of energy, especially from oil, is slowing down constantly. A large number of the current oil-terminated plants are kept just as a piece of the power save edge, utilizing mostly fuel oil and gas/diesel oil. In 2016 the contribution of oil into the transformation sector for electricity was less than the amounts used in 1990s. Today EU`s energy policy is mostly concentrated on gas and renewable energy sector rather than oil sources; therefore, it is intended to reduce oil imports in energy consumption. Energy security for EU as a consumer is the ability to consume as much as energy it requires for an economy and household at affordable price, to protect import infrastructure, to diversify import routes and to have enough storage capacity.

European Union Energy Policy

There are five potential sources that provide entire Europe with energy; oil (35%), natural gas (23%), solid fuels (15%), nuclear energy and renewable energy (13% each). Russia (40.5%) and Norway (35.1%) are the leading energy suppliers of EU with crude oil and natural gas. The EU's gas demand is around 480 bcma and, in light of current approaches, it is anticipated to remain moderately stable in the upcoming years. Furthermore, gas production by EU countries is relied upon to decrease in the coming years. It is precisely clear that energy imports from mostly Russia and other countries such as Algeria, Libya, Kazakhstan make EU become economically dependent. Moreover, if any political tensions happen among EU and those countries of Europe will be finding itself in frigidity. That was plausibly enough reason for EU officials to open discussions and launch projects as soon as possible in order to reduce EU dependency from those countries and increase the numbers

of external partners. Consequently, in the last years, the EU has been aiming to build a sturdy, feasible and sustainable energy union and guaranteeing that there is a noteworthy cognizance in all strategy zones to meet the expansive goals of making this energy policy come true. There are several projects that EU countries diligently work over to reach to the desired point at the end.

Azerbaijan as an Energy Partner

Building energy union in EU might be the most essential project of the world history. Namely, energy union of EU is supposed to be responsible for safer, more sustainable and accessible energy network for the citizens of union. They started off with the diversification of energy suppliers including defining and creating new routes that will lower down the dependency of EU nations on the single external energy suppliers especially on Russia. Initiating new projects with Azerbaijan in order to deliver Azerbaijani gas to European market from Shah Deniz field in the Caspian Sea is also considered as one of the stages to change routes of energy network from Russia to EU. The gas of Azerbaijani Shah Deniz field has officially experienced the primary portion of the Southern Gas Corridor - from the Sangachal terminal to the extended South Caucasus Pipeline. Furthermore, the Trans Anatolian Pipeline (TANAP) transports Shah Deniz gas across Turkey and the Trans Adriatic Pipeline (TAP) as a final leg of pipeline will take the gas through Greece and Albania to Italy. These projects will supply EU with 10 bcma gas which is about 2% of Europe's demand. There is no doubt that these numbers are too small, nevertheless, for the countries like Bulgaria and Greece whose energy is fully dependent on Russian gas get more advantages to eliminate their energy concerns. EU has supported these projects with exemption from third-party access regulation which is anti-competition provisions. This regulation indicates that a company cannot fulfill more than 50% of pipeline itself and so remain half should be available to other parties. If one party owns more than 50% of pipeline, it already means there is a monopoly or lack of competition. Southern Gas Corridor as a source of diversification for EU could play a significant role in expanding Europe's energy frontiers by involving future potential partners Turkmenistan, Iraq or Israel.

Russian Federation – European Union in Energy Relations

European Union and Russian Federation have been growing the relations at the level of interdependence in the energy sector – an indispensable part of national security of any country. In particular, their relations have been more susceptible in the field of natural gas supplied by Russian Federation while consumed by European Union countries. Russia began to export its gas to Europe during 1970s, in which, Germany was the first receiver in 1973 while Italy being the second in 1974. (4) Inspired by the idea of diversifying its energy consumption from oil to gas due to volatile oil prices as a result of oil crises of 1973, European countries started consuming Russian gas, of which, Russia was in excess for local demand. High-level mutual dependence developed since then. On the one hand, Russian gas became an indispensable part of Europe's energy market as the former supplies 30% (161.5 bcma) of gas consumption of the latter. On the other hand, Gazprom – Russian natural gas company – exports 90% of its product to European countries. (5) Hence, for the purpose of decreasing dependency on each other, European Union seeks to diversify the sources of its gas import while Russian Federation looks for new markets, other than Europe, to sell its natural gas.

Since gas can solely be supplied through pipelines to the destination country, several pipelines have been proposed and constructed

to deliver the gas from Russia to European countries. They include pipelines passing through the territory of Ukraine and Belarus, as well as an undersea pipeline project through the Baltic sea called Nord Stream. Nord Stream 2 pipeline, parallel to the original Nord Stream, is under construction to be inaugurated in 2020. (17) Ukraine had been the only country through which Russian gas was being delivered to European market during twentieth century. Although Russian gas had no concern of transit during the Soviet period as Ukraine was a Union country, new Russia of 1990s began caring about its transit route of pipelines through independent Ukraine. (2) As of the start of twenty-first century, disputes which resulted in disruptions in energy supply to Europe occurred between Russia and Ukraine over transit of gas, particularly in 2006 and 2009, due to Ukraine's incomplete transit to Europe and unpaid use of Russian gas. (5)

To ensure its energy security as a producing state, Russian government started seeking the ways to diversify the routes to Europe which would bypass Ukraine. In this regard, European countries were also interested in route diversification for Russian gas so that they receive uninterrupted supply, which in turn, contributes to uninterrupted functioning of economy. (6) Thus, a new pipeline was constructed, with support of Western Europe's gas importers, through Belarus taking the gas from Russia to Poland and Germany by bypassing Ukraine. (2) Overall, being anxious about any possible political turmoil in transit countries that would affect Russia's gas delivery, and desiring to get rid of transit fee, Russian authorities planned and eventually built an undersea pipeline project Nord Stream in 2011 that directly connects Russian gas to Germany through Baltic Sea. (1) As in line with EU's legislation concerning monopolization, construction and management of the project are shared by consortium of German and Dutch companies together with Russian Gazprom. (5)

Criticism against Diversification of Russian Routes

Despite undersea projects have brought about some positive outcomes such as launch of alternative export routes for the European Union, the project received a lot of criticism and opposition from Central and Eastern European countries who feel marginalized by Western countries' getting supply directly and easily, as well as the United States. (6) argues that "pipeline increases Europe's dependence on Russian supply of energy even though it is a strategic step toward enhancing Europe's energy security with the increase of energy resources available to European economies". Also, any possible technical problem or damage in the pipeline can be repaired in few days on land whereas it may take month for the undersea pipes, that, leaves European consumers at significant risk. (16) United States' Government criticized West European countries, particularly Germany, for advocating Nord Stream projects that are said to result in the rise of tremendous dependence on Russia's gas. (17) Lastly, European Union does not want to replace Russian gas with another supplier since its import of Russian gas is at so huge amount that cannot find any supplier who would offer as much amount annually as Russia does. However, what European Union does is to decrease consumption of Russian gas instead, and therefore, diversify its available suppliers of natural gas.

Provision of Energy from North Europe, North Africa and the Gulf Region

Next point to mention is Europe's search for the natural gas sources other than Russian gas. The fact that Europe was realizing its rising dependency on Russian gas made EU Countries turn to alternative sources such as Northern Europe, North Africa, and Gulf region.

For Norway enlarging gas export to Europe is of strategic importance due to the country's close economic ties with the European Union, as well as increasing revenue from their gas export to the Union. In 2002, revenues generated by gas exports from Norway represented only 24 percent of those from petroleum exports, but this share has recently increased to more than 60 percent. (18) Currently, Norway is heavily dependent on its energy export to Europe as almost all exported gas goes there. Of that, 42.3 percent of gas exported through the well-developed pipeline system reaches the EU market in Germany—but some of this gas is shipped further down the line through German pipelines to other customers; 24.5 percent is exported directly to the UK; 15.1 percent to France; 12.3 percent to Belgium; 0.4 percent to Denmark; and the rest, 5.3 percent, is marketed as LNG. (18) In the first semester of 2019, 29.6% of natural gas import was from Norway, while the Russian Federations share was 39.4 % of the total gas import of the European Union. (11) Therefore, while Norway is another significantly capable energy supply for Europe, it cannot provide the same amount provided by the Russian Federation.

Another important energy supply resource for Europe - Qatar is located in the Gulf Region. Qatar is one of the leading producers and exporters of the Liquefied Natural Gas (LNG) in the world. As a country with an enormous gas export capability, Qatar is one of essential possible gas supplier to Europe as an alternative to the supply from the Russian Federation. However, the European Union is not able to replace the Russian gas imports with the supply from Qatar. In the first semester of 2019, solely 7.2% of the total natural gas import of the European Union was from Qatar. (11) Given that Qatar is known as one of the largest Liquefied Natural Gas producer in the world, 7.2% seems to be quite low rate of import into European energy market. In regard to Qatar's gas export enlargement, Affiliates of Qatar Petroleum and the Belgian independent natural gas transport company Fluxys Belgium signed a long-term agreement for "LNG unloading services" at the Zeebrugge LNG Terminal. (13) The Zeebrugge LNG Terminal in Belgium was commissioned in 1987. It has since developed, together with the Zeebrugge area as a whole, into a central crossroads for northwest Europe's gas network. (14) Energy supply diversification of Europe is not only about the energy security of the Union, but also the interest of the closest European ally – the United States of America for their more successful sanctions against the Russian violation of the international norms. On January 14, 2019 Deputy U.S. Energy Secretary Dan Brouillette told Reuters that the United States is talking with Doha about supplying Europe with LNG as it wants Germany and other countries to import Qatari and U.S. gas rather than from Russia, which now accounts for 60% of German gas imports. (9) Such a shift of energy supply sources will reduce European dependence on Russian Gas, diversify energy sources and so ensure the energy security of Europe. Additionally, it will allow the European Countries and allies to be freer and more independent in the conduct of their foreign policy regarding the Russian Federation without fearing problems that might be caused by energy dependence on Russia.

Approximately more than 10% of the Europe's gas comes from the North African Region. European Union countries, particularly those located in the south of Europe, receive gas supplies of 10 bcma from Libya, 7 bcma from Egypt, and 47 bcma from Libya. (3) Also, Algeria is the third biggest supplier of the gas to European Union by providing 11% of total consumption within the Union (Galindo, 2019). The gas comes to Europe through Maghreb-Europe, Medgaz, and Trans-Mediterranean undersea pipelines. (15) Affected by political turmoils in Algeria and other Arabic countries

during the Arab Spring, Europe has realized that North African Region as well is not stable in terms of receiving of interrupted energy, therefore, it tries to look for new alternatives, particularly, from the Caspian region.

Renewable energy has a great share and importance in the energy system of the European Union. Its statistical part in the gross final energy consumption was consisting 17% in the end of 2016. This indicator is almost double of the consumption in 2004 which was 8.5%. It is fact that European Union's energy system is facing number of challenges such as low level of diversification, import dependency, expensive energy prices, security issues, increasing energy demand, climate deterioration and low level of energy efficiency. EU is intended to struggle with these challenges with the help of renewable energy sources and improvements in the energy market. Increasing the use of renewable energy in the energy system will benefit EU in reducing energy dependency in the international security field and struggling the global climate change.

In this regard, European Union has applied Europe 2020 Strategy which is setting criteria of achieving 20% of Gross Final Renewable Energy Consumption by 2020 and 27% by the end of 2030. The use of alternation source of energy was expecting to be done in the cooling, heating, electricity and transportation sectors. Europe 2020 Strategy is implementing by Renewable Energy Directive which is European Union's main policy on promotion of renewable energy. The directive is managing the use of alternative energy within EU. (21) It was published in 2009 and sets requirements for all member states to increase the use of renewable energy taking into consideration the different starting points, potential and possible improvements. Overall use should be reached to 20% of Gross Final Energy Consumption by the end of 2020. Targets should be obtained for each member change from 10% to 49% depending on their potentials. Leaders of states came together in 2007 March and agreed on the Directive in order to reduce carbon dioxide emission and achieve carbon free Europe. This policy started to be a part of Europe 2020 Energy Strategy in 2010, November 10. To reach energy saving of 20%, to increase the consumption of alternative energy by 20% and to decrease carbon dioxide production by 20% were set as objectives in the requirements of strategy. The member states of EU were also supposed to inform the European Commission one by 2010, 30 June about the National Renewable Energy Action Plan which was indication the strategy of each. Directive was also requiring from the States to present progress reports about their implementations and progress. Moreover, in the 2013, May European Commission agreed on increasing the use of Renewable energy and reaching the consumption to 30% of Gross Final Energy Consumption by the end of 2030. (8) After the requirements, EU indicates positive progress in conformity with the directive and constantly increases the renewable energy use in different sectors. Even until the end of 2016, 11 members of European Union were achieved to their national target, 4 years before the deadline.

Moreover, the EU applies Corporation Mechanism in order to create the opportunity for countries that have less renewable energy resource get help from the more potentially ones and fulfill their objectives till 2020. For instance, some EU countries have more resource like rivers that can be used for getting renewable energy while others have less. In this regard, countries can use corporation mechanism to reach an increase in overall renewable energy use in Europe and reach their targets. Corporation Mechanism consists of statistical transfer, joint project and joint support schemes. Statistical transfer allows country with better performance to transfer some amount of its energy use percentage to

others. This method creates additional incentive for countries as they can receive payment for this process. Joint projects are the corporation of two or more country on funding any project and share the result for obtaining their objectives. This process can also involve physical transfer of energy from a country to another one and even allow countries to corporate with non-European countries. In the third type, members can corporate and co-fund a joint support scheme to spur alternative energy production in their territories. (7)

In order to achieve its goals of reaching energy independency and carbon free world European Union and its members should also take into consideration to increase supply capacity. Creating carbon free Europe requires industrial changes for more supply of renewable energy. The size of change demands great number of RES-E technologies to be build and included in the use of energy system. In this case, large scale of industrial change requires some decades and effective innovation and it is obvious that it will be remarkable challenge for European Union to pass these stages.

Conclusion

Energy security and, generally, energy policy of the European Union, as well as the diversification of the energy sources, routes, and kinds were discussed in this paper. To elaborate, the Union, which is the primary consumer of the Russian gas since 1970s, has achieved the diversification of routes from Russia to ensure an uninterrupted energy supply despite of a lot of criticism by the US and some Eastern European countries. On the other hand, being quite aware of its high-level dependence on Russia which cannot be eliminated completely, the Union tries to receive gas from alternative sources other than Russia such as Azerbaijan, Norway, Qatar, the US, and few others either through pipelines or in the form of LNG. Given that Union countries strive for attaining more environment friendly economy, many countries within the Union have been investing and thus gaining alternative energy production as various types of renewable energy.

Additionally, the European Parliament has constantly communicated its solid help for a common energy union approach taking account of competitiveness, security and sustainability of energy system of EU. Accordingly, it has been pursuing for more noteworthy energy market coordination, lawfully binding goals for sustainable energy source, efficient use of energy and ozone depleting gas reductions. To achieve these targets by 2030, parliament bolsters the selection of more grounded duties to the EU's very own objectives, underlining that the new energy union approach must help the long-term target of diminishing the EU's dependency from external partners through finding new alternative energy suppliers and creating its own energy market - renewable energy resources.

References:

1. Hartley, P. and Medlock, III, K. (2009). Potential Futures for Russian Natural Gas Exports. The Energy Journal, 30(01)
2. Hirschhausen, C., Meinhart, B. and Pavel, F. (2005). Transporting Russian Gas to Western Europe — A Simulation Analysis. The Energy Journal, 26(2).
3. Lochner, S. and Dieckhöner, C. (2011). European Gas Imports from North Africa: Reassessing Security of Supply in the Light of Political Turmoil. Intereconomics, 46(3), pp.143-147.
4. Luciani, G. (2015). EU-Russia Gas Blues. Journal of International Affairs, 69(1).

5. Paillard, C. (2010). Russia and Europe's Mutual Energy Dependence. Journal of International Affairs, 63(2), Journal of International Affairs Editorial Board.
6. Stefanova, B. (2012). European Strategies for Energy Security in the Natural Gas Market. Journal of Strategic Security, 5(3).
7. Cooperation Mechanism (2014) Retrieved from: https://ec.europa.eu/energy/en/topics/renewable-energy/renewable-energy-directive/cooperation-mechanisms
8. Drummond, P. and Deane, P. (2017) Decarbonizing the EU Energy System. Retrieved from: https://www.sciencedirect.com/topics/engineering/renewable-energy-directive
9. El Gamal, R., Knecht, E. (2019). U.S. wants Qatar to challenge Russian gas in Europe. Retrieved from Reuters: https://www.reuters.com/article/usa-energy-gulf/us-wants-qatar-to-challenge-russian-gas-in-europe-us-official-idUSL8N1ZE1XG
10. Europe 2020 (2010) Retrieved from: https://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf
11. Eurostat (2019). EU imports of energy products – recent developments. Retrieved from Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/pdfscache/46126.pdf
12. Galindo, A. (2019). Algeria’s Gas Industry under Pressure from Russia and US. [online] The Africa Report. Available at: https://www.theafricareport.com/20653/algerias-gas-industry-under-pressure-from-russia-and-us/.
13. Gulf Times (September 2, 2019). Qatar Petroleum books 'full LNG regasification capacity' of Belgium's Zeebrugge terminal up to 2044. Retrieved from Gulf Times: https://www.gulf-times.com/story/640566/Qatar-Petroleum-books-full-LNG-regasification-capacity-of-Belgium-s-Zeebrugge-terminal-up-to-2044
14. Hellenic Shipping News (September 9, 2019). Europe gains total access to reliable Qatar LNG supplies. Retrieved from Hellenic Shipping News: https://www.hellenicshippingnews.com/europe-gains-total-access-to-reliable-qatar-lng-supplies/
15. Hoskyns, T. (2019). Volumes Surge on GreenStream pipeline. [online] Interfax Global Energy. Available at: https://interfaxenergy.com/article/34464/volumes-surge-on-greenstream-pipeline.
16. Korchemkin, M. (2019). With Gazprom’s Nord Stream 2, Putin Is Getting Ready to Put the Screws on Europe. [online] Foreign Policy. Available at: https://foreignpolicy.com/2019/10/07/gazproms-nord-stream-2-will-help-putin-cut-off-natural-gas-supplies-to-europe/.
17. Shiryaevskaya, A. and Khrennikova, D. (2019). Why the World Worries About Russia’s Natural Gas Pipeline. [online] Washington Post. Available at: https://www.washingtonpost.com/business/energy/why-the-world-worries-about-russias-natural-gas-pipeline/2019/10/31/c3c12892-fbfb-11e9-9e02-1d45cb3dfa8f_story.html.
18. The Polish Institute of International Affairs (August 24, 2017). Could Norway Be The Key To Europe’s Energy Security? Retrieved from OilPrice.com: https://oilprice.com/Energy/Natural-Gas/Could-Norway-Be-The-Key-To-Europes-Energy-Security.html
19. https://ec.europa.eu/energy/en/topics/energy-security/diversification-of-gas-supply-sources-and-routes
20. https://ec.europa.eu/energy/en/topics/oil-gas-and-coal/liquefied-natural-gas-lng
21. https://ec.europa.eu/energy/en/topics/renewable-energy

Key words: *Energy security, the European Union, the Russian Federation, partnership mechanisms, alternative energy security*

Şəbnəm Həsənova
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının Beynəlxalq münasibətlər və xarici siyasət kafedrasının doktorantı

AVROPANIN ENERJİ TƏHLÜKƏSİZLİYİ SİYASƏTİ VƏ ONUN TƏMİNATI YOLLARI

XÜLASƏ

Məqalə Avropanın enerji ehtiyaclarını ödəyərkən enerji istehlakçısı qismində üzləşdiyi bir sıra çətinliklərdən bəhs edir. Öz daxili ehtiyatları ilə tələbatlarını ödəyə bilməyən Avropanın əsas enerji təminatçısı kimi Rusiya ilə olan münasibətlərindən, ixrac boru kəmərlərinin şaxələndirilməsindən məqalədə geniş şəkildə bəhs olunur. Bundan əlavə məqalədə qeyd olunur ki, Avropanın Rusiya qazından olan asılılığını dərk etməsi fonunda Avropa İttifaqı ölkələri Şimali Avropa, Şimali Afrika və Körfəz bölgəsi kimi regionlara alternativ enerji mənbəyi kimi üz tutmağa məcbur oldu. Bütün bu reallıqlar fonunda Avropa İttifaqı 2020-ci ilə qədər ümumi bərpa olunan enerji istehlakının 20%-i və 2030-cu ilin sonunadək 27%-ini əldə etmə meyarlarını təyin edən “Avropa 2020 Strategiyası”nı tətbiq etdi. Eyni zamanda məqalədə qeyd olunur ki, Avropa İttifaqı hədəflərini 2020-ci ilə qədər yerinə yetirmək üçün əməkdaşlıq mexanizmini tətbiq edir.

Açar sözlər: *Enerji təhlükəsizliyi, Avropa Birliyi, Rusiya Federasiyası, əməkdaşlıq mexanizmləri, alternativ enerji təhlükəsizliyi*

Шабнам Гасанова
Докторант кафедры Международные отношения и внешняя политика Академии Государственного Управления при Президенте Азербайджанской Республики

ЭНЕРГЕТИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ЕВРОПЫ И СПОСОБЫ ЕЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ

РЕЗЮМЕ

В статье освещаются ряд проблем, с которыми сталкивается Европа как потребитель энергии при удовлетворении своих энергетических потребностей. В статье рассматриваются отношения Европы с Россией как крупным поставщиком энергоносителей в Европу, неспособным удовлетворить ее внутренний спрос и диверсификацию экспортных трубопроводов. Также отмечается, что на фоне растущей зависимости Европы от российского газа странам ЕС пришлось обратиться к альтернативным источникам энергии, таким, как Северная Европа, Северная Африка и регион Персидского залива. На фоне всех этих реалий Европейский Союз внедрил «Европейскую стратегию 2020», которая устанавливает критерии для достижения 20% общего потребления возобновляемой энергии к 2020 году и 27% к концу 2030 года. В то же время подчеркивается, что ЕС использует механизм сотрудничества для достижения своих целей к 2020 году.

Ключевые слова: *энергетическая безопасность, Европейский Союз, Российская Федерация, механизмы партнерства, альтернативная энергетическая безопасность*

GƏNC TƏDQİQATÇILAR
YOUNG RESEARCHERS

DÖVLƏT İDARƏÇİLİYİ
PUBLIC ADMINISTRATION

UOT 32:93/94; UOT 32(092)

XƏYYAM MƏMMƏDOV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının Dövlət qulluğu və kadr siyasəti kafedrasının dissertantı
e-mail: lawyer@ceo.az

AZƏRBAYCANDA DÖVLƏT İDARƏÇİLİYİNDƏ XİDMƏT SEKTORUNUN İNNOVATİV TƏKMİLLƏŞDİRİLMƏSİ

Dövlət idarəçiliyinin funksiyaları, xidmətlərin keyfiyyəti dövrün, zamanın tələblərinə, cəmiyyətin inkişafına uyğun olaraq daim yenilənir, təkmilləşdirilir. Bu sahədə aparılan islahatlar, tətbiq edilən yeniliklər cəmiyyət və vətəndaşlar üçün həyati əhəmiyyət daşıyır. Həmçinin dövlət sektorunda baş verən dəyişikliklər ölkənin siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni həyatında öz təsirini hiss elətdirir.

Dövlət idarəçiliyində, xüsusilə xidmət sektorunda həyata keçirilən təkmilləşdirilmə siyasəti vətəndaşların sosial rifah halının və yaşam səviyyəsinin daha da yüksəldilməsinə xidmət edir. Hazırda Azərbaycanda dövlət idarəçiliyində, xüsusilə vətəndaşlara xidmət sektorunun təkmilləşdirilməsi istiqamətində davamlı siyasət həyata keçirilir. Bu siyasətin elmi-nəzəri təhlili ciddi aktuallığa malikdir.

Azərbaycan Respublikasında e-hökumət konsepsiyasının tətbiqi

Qeyd etmək lazımdır ki, idarəetmədə e-hökumətin tətbiqi xidmət sektorunun daha əlçatan olmasına, şəffaflığın təmin olunmasına, vətəndaş məmnuniyyətinə nail olunmasına xidmət edir. Ümumiyyətlə dövlət xidmətlərinin elektronlaşdırılması dünyada e-dövlət anlayışının meydana çıxması ilə nəticələnmişdir.

“Elektron Hökumət” – müasir informasiya texnologiyalarından istifadə etməklə dövlət qurumları tərəfindən Azərbaycan Respublikasının ərazisində yaşayan bütün vətəndaşlara, hüquqi və fiziki şəxslərə, xarici vətəndaşlara və vətəndaşlığı olmayan şəxslərə informasiya və e-xidmətlərin göstərilməsininə şərait yaradır [10]. Azərbaycanda tətbiq olunan “Elektron Hökumət” beynəlxalq təcrübədən çıxış edir. Yaradılmış sistemə uyğun olaraq vətəndaş və dövlət qurumları arasında münasibət və əlaqələr asanlaşdırılır və “bir pəncərə” prinsipi tətbiq edilir.

Azərbaycanda “Elektron Hökumət”in formalaşdırılmasının əsasında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin “Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə 2010-2012-ci illər üçün Dövlət Proqramının (Elektron Azərbaycan)” təsdiq edilməsi haqqında Sərəncamı [1], “Dövlət orqanlarının elektron xidmətlər göstərməsinin təşkili sahəsində bəzi tədbirlər haqqında” 23 may 2011-ci il tarixli Fərmanları durur. Məhz bu fərman və sərəncamlarla dövlət orqanlarının əhaliyə beynəlxalq standartlara uyğun elektron xidmətlər göstərməsi sahəsində hüquqi baza formalaşmışdır.

E-hökumət elektron idarəetmənin tərkib hissəsi olaraq idarəetmədə vətəndaşların iştirakını təşviq etmək məqsədilə hökumətin,

vətəndaş cəmiyyətinin, siyasi institutların İKT-dən istifadə etməsidir. Həmçinin e-hökumət səmərəli idarəçiliyin təmin olunmasının mühüm vasitəsidir. Elektron hökumət elektron idarəetmənin alt sistemi kimi nəzərdən keçirilə bilər [9, s.2].

"Elektron hökumət" Portalı bizim cəmiyyətdə yenilikdir və bir çox dövlət qurumları tərəfindən təqdim olunan e-xidmətlər ilkin tətbiq mərhələsindədirlər. Hazırda "elektron hökumət" portalında 38 dövlət qurumu özünün 272 elektron xidmətini təqdim edir. Məlumatların keyfiyyətinə, tamlığına və düzgünlüyünə də birbaşa qurumlar özləri cavabdehdirlər.

Azərbaycanda dövlət idarəçiliyinin xidmət sektorunun mühüm komponentlərindən birini təşkil edən Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi və onun fəaliyyətində İKT-nin tətbiqi müasir tələblər səviyyəsində qurulmuşdur. Dövlət Agentliyi dövlət qurumları tərəfindən həyata keçirilən xidmətlərin elektron formada təşkili və təkmilləşdirilməsi məqsədi ilə aşağıdakıları həyata keçirir:

1. dövlət qurumlarının malik olduqları informasiya sistemləri ilə tanış olmaq, göstərilən xidmətlərin elektron formada təşkili ilə bağlı aidiyyəti qurumlarla birgə tədbirlər görmək;

2. elektron xidmətlərin göstərilməsi üzrə texniki normaların, standartların və tələblərin müəyyənləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər hazırlamaq;

3. dövlət qurumlarında elektron xidmətlərin təşkili və göstərilməsi, habelə dövlət qurumlarının informasiya sistemlərinin təşkili və fəaliyyəti üzrə qiymətləndirmələr aparmaq və nəticəsi barədə arayışlar, hesabatlar hazırlamaq;

4. elektron xidmətlərin göstərilməsi üzrə dövlət qurumlarına metodik və əməli köməklik göstərmək;

5. dövlət qurumlarının elektron xidmətləri barədə vətəndaşlardan daxil olan irad və təklifləri təhlil edərək aidiyyəti dövlət qurumlarına məlumat göndərmək [11].

Göründüyü kimi, Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi xidmət sektorunda geniş sferanı əhatə edən funksiyaları və əlaqələndirməni təmin edir. Qurumun fəaliyyətində İKT-nin tətbiqi dövlət idarəçiliyinin xidmət sektorunun təkmilləşdirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Dövlət idarəçiliyinin xidmət sektorunda İKT-nin tətbiqi işinin sürətləndirilməsində "Dövlət orqanlarının elektron xidmətlər göstərməsinin təşkili sahəsində bəzi tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin imzaladığı Fərmanın mühüm rolu vardır [2]. Fərmanda göstərilir ki, Azərbaycanda dövlət idarəçiliyinin müasir prinsiplər əsasında həyata keçirilməsi məqsədi ilə informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından istifadə olunması dövlət siyasətinin prioritetlərindən birinə çevrilmişdir.

Dövlət idarəetməsində islahatların dərinləşdirilməsi, xüsusilə dövlət idarəçiliyinin xidmət sektorunun təkmilləşdirlməsi və bu sahələrdə İKT-nin imkanlarından istifadənin zəruriliyi Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2012-ci il 29 dekabr tarixli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan 2020: gələcəyə baxış" İnkişaf Konsepsiyasında da yer almışdır. 27 oktyabr 2018-ci il tarixdə dövlət orqanlarında (qurumlarında) qabaqcıl informasiya və kommunikasiya texnologiyalarından istifadə olunması və rəqəmsal idarəçiliyin tətbiq edilməsi və bu sahədə həyata keçirilən tədbirlərin daha yüksək səviyyədə davam etdirilməsi və rəqəmsal hökumətə keçid prosesinin sürətləndirilməsi zərurilyindən doğaraq Azərbaycan Respublikası Prezidenti tərəfindən "Dövlət orqanlarında (qurumlarında) daxili idarəetmə proseslərinin elektronlaşdırılması tədbirləri haqqında" Fərman imzalanmışdır [6]. Fərmanla Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Administrasiyasında kargüzarlığın aparılması işinin səmərəli təşkili üçün "Elektron sənəd dövriyyəsi sistemi" yaradılmışdır.

Dövlət idarəçiliyinin xidmət sektorunda aparılan islahatların nəticələri

Azərbaycan Respublikasında dövlət idarəçiliyinin xidmət sektorunun təkmilləşdirilməsi üzrə görülmüş tədbirlərdən bəhs edərkən ilk növbədə 2012-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin yaradılması xüsusi olaraq qeyd edilməlidir. Bununla bağlı Prezident Fərmanında göstərilir ki, Agentliyin yaradılmasında əsas məqsəd dövlət orqanlarının fəaliyyətində şəffaflığın artırılmasının, vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin daha keyfiyyətli, rahat, yeni üslubda və müasir innovasiyaları tətbiq etməklə həyata keçirilməsinin, vətəndaşlara münasibətdə etik qaydalara, nəzakətli davranışa əməl edilməsinin, vətəndaş məmnunluğunun təmin olunmasının zəruriliyini nəzərə alaraq, dövlət orqanları tərəfindən göstərilən xidmətlərin təkmilləşdirilməsi, elektron xidmətlərə keçidin sürətləndirilməsindən ibarət olmuşdur [3].

Agentliyin nəzdində fəaliyyət göstərən ASAN xidmət mərkəzləri dövlət orqanları tərəfindən göstərilən xidmətlərin vahid və əlaqələndirilmiş şəkildə həyata keçirilməsini təmin edərək dövlət idarəçiliyinin xidmət sektorunda səmərəliliyin yüksəldilməsində və vətəndaş məmnuniyyətinə nail olunmasında mühüm rol oynamaqdadır.

Agentlik mərkəzi və ya yerli icra hakimiyyəti orqanlarının, büdcə təşkilatlarının, dövlətə məxsus olan hüquqi şəxslərin, o cümlədən dövlət adından yaradılan publik hüquqi şəxslərin (bundan sonra – dövlət qurumları) əməkdaşlarının fəaliyyətinin əlaqələndirilməsi, nəzarət və qiymətləndirmənin aparılması, dövlət qurumlarının informasiya bazalarının qarşılıqlı inteqrasiyası, elektron xidmətlərin təşkili prosesinin sürətləndirilməsi, bu sahədə idarəetmə sisteminin təkmilləşdirilməsi həyata keçirilir [11].

Qeyd edək ki, ASAN Xidmətin tətbiqi nəticəsində, vətəndaşların əlavə xərclərinin və vaxt itkisinin azalması, vətəndaşlara münasibətdə etik qaydalara, nəzakətli davranışa əməl edilməsinə nail olunması; peşəkarlıq səviyyəsinin artırılması; şəffaflığın artırılması, korrupsiyaya qarşı mübarizənin gücləndirilməsi; elektron xidmətlərdən daha geniş istifadə olunması; bu sahədə aparılan institusional islahatların səmərəliliyinin artırılmasına nail olunmuşdur [12].

Dövlət idarəçiliyinin xidmət sektorunda həyata keçirilən mühüm və innovativ institusional tətbir olaraq ASAN Xidmət müxtəlif beynəlxalq səviyyələrdə də yüksək dəyərləndirilməkdədir. Belə ki, 2014-cü ildə qlobal miqyaslı konsaltinq və audit şirkəti olan “Pricewaterhouse Coopers” (PwC) tərəfindən dünyanın 18 iri şəhərində aparılmış “Dövlət və bələdiyyə xidmətlərinin göstərilməsi mərkəzinin müqayisəli təhlili” adlı araşdırmasına əsasən, dünyanın yalnız bir neçə şəhərində vətəndaşlar rahat şəkildə və vaxt itirmədən istədikləri sənədləri əldə edə bilirlər. Aparılan araşdırma zamanı sosial innovasiyaların operativlik, şəffaflıq, nəzakətlilik, məsuliyyətlilik, etik davranış qaydalarına nəzarət və həmçinin dörd qiymətləndirmə meyarı (xidmətlərin əlyetərliliyi, rahatlıq, növbələrin idarə olunması, əks-əlaqə) nəzərə alınıb. “ASAN xidmət” dünyada ilk üçlüyə daxil olub [10].

Dövlət idarəçiliyinin xidmət sektorunda atılan mühüm institusional addımlar sırasında Azərbaycan Respublikasında dövlət strukturlarında və dövlət xidmətlərinin həyata keçirilməsində innovativ həllərin tətbiqi ilə bağlı dövlət siyasətinin tərkib hissəsi olaraq 14 mart 2018-ci il tarixdə Prezident İlham Əliyevin "Elektron hökumətin inkişafı və rəqəmsal hökumətə keçid ilə bağlı tədbirlər haqqında" Fərmanına əsasən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin tabeliyində “Elektron Hökumətin İnkişafı Mərkəzi” publik hüquqi şəxs yaradılması da qeyd olunmalıdır [5].

Xidmət sferasında məğulluq məsələləri də mühüm yer tutur və bu sahədə dövlət siyasətinin günün tələblərinə uyğun şəkildə qurulmasını zəruri edir. Bu mənada Prezident

İlham Əliyevin 9 avqust 2018-ci il tarixli "Əhalinin məşğulluğu, əmək, sosial müdafiə və təminat sahələrində idarəetmənin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı əlavə tədbirlər haqqında" Fərmanın xüsusi əhəmiyyəti vardır [6].

Fərmana əsasən yaradılan DOST Agentliyi və mərkəzləri ölkəmizdə məşğulluq, əmək, sosial müdafiə və təminat sahələrində idarəçilik və əhaliyə xidmətlər sisteminin innovativ əsaslar üzərində inkişafına, tam keyfiyyətli mərhələyə daxil edilməsinə hesablanıb. "DOST" mərkəzləri əmək, məşğulluq, sosial təminat, ünvanlı dövlət sosial yardımı, əlillik, pensiya, sosial sığorta və digər aidiyyəti sahələrdə xidmətlərin "bir pəncərə" prinsipi üzrə təkmil və sistemli, sadələşdirilmiş, eyni zamanda, bir-biri ilə əlaqələndirilmiş şəkildə, tam şəffaf, operativ və vətəndaşlarla açıq iş şəraitində əhaliyə təqdim etməyə imkan verəcəkdir . "DOST" mərkəzinə müraciət edən vətəndaşın hansı sosial təminat növü ilə təmin edilmək hüququnun olub-olmadığı elektron məlumat bazalarında onunla bağlı məlumatların operativ araşdırılması nəticəsində dərhal müəyyənləşəcək.

Ölkədə əhalinin məşğulluq problemlərinin həll olunması, bu sahədə özünüinkişaf layihələrinə dəstək istiqamətində mühüm dövlət siyasəti həyata keçirilir. Bu siyasətinin həyata keçirilməsi məqsədilə dövlət tərəfindən innovativ layihə olan ABAD publik hüquqi şəxsi yaradılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin (ASAN xidmət) tabeliyində olan "ABAD" publik hüquqi şəxs Azərbaycan Respublikası Prezidenti İlham Əliyevin 23 sentyabr 2016-cı il tarixli Fərmanı ilə yaradılıb [4]. Fərmana əsasən, Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafında vətəndaşların fəal iştirakına, kiçik və orta sahibkarlığın inkişafına, əhalinin məşğulluq səviyyəsinin artırılmasına və rəqabətqabiliyyətli ailə təsərrüfatlarının formalaşdırılmasına dəstək vermək məqsədilə sosialyönümlü layihələr həyata keçirən "ABAD" (Ailə Biznesinə Asan Dəstək) mərkəzləri yaradılır.

Azərbaycanda vətəndaşların ən çox müraciət etdikləri xidmət sferalarından biri də əmlak məsələləri ilə bağlıdır. Bu sahədə xidmətlərin təkmilləşdirilməsi, vətəndaşlara yüksək səviyyəli xidmətin təşkili ölkədə dövlət idarəçiliyinin müasir tələblər səviyyəsində qurulması istiqamətində qarşıda duran mühüm məsələlərdən biri olmuşdur. Məhz bu sferada atılan mühüm innovativ addımlar xidmət sektorunda təkmilləşdirilməsi baxımından mühüm əhəmiyyət daşıyır. Bu mənada Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin yeni Əmlak Xidmətləri Məkanının istifadəyə verilməsi vacib institusional qərarlardan hesab edilməlidir.

Ümumiyyətlə dövlət idarəçiliyinin xidmət sektorunda islahatlarının aparılması üçün əsas amil yalnız davamlı iqtisadi inkişaf deyil, dövlət və yerli icra hakimiyyəti orqanlarının cəmiyyət qarşısında məsuliyyəti, dövlət, biznes və cəmiyyət arasında inamın yaradılması, onların arasında səlahiyyətləri məhdudlaşdırması və möhkəmləndirilməsi olmalıdır.[13, s.38] Hazırkı mərhələdə dövlət idarəetməsi sahəsində davam etdirilən islahatların əsas qayəsini vətəndaşların məmnunluğunun təmin edilməsi, insan faktorunun əsas götürüldüyü müasir idarəetmə modelinin formalaşdırılması təşkil edir. Qurulan yeni modeldə "dövlət qulluğu" anlayışı "cəmiyyətə, xalqa qulluq" mənasını ifadə edir, vətəndaşla məmur arasındakı münasibətlərdə yeni düşüncə tərzi formalaşdırılır. Əhaliyə dövlət xidmətlərinin istehlakçısı kimi, onun məmnunluq səviyyəsinə isə dövlət orqanlarının fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi meyarı kimi yanaşılır.

Ədəbiyyat:

1. "Azərbaycan Respublikasında rabitə və informasiya texnologiyalarının inkişafı üzrə 2010-2012-ci illər üçün Dövlət Proqramı"nın (Elektron Azərbaycan)" təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. Bakı şəhəri, 11 avqust 2010-cu il.
2. "Dövlət orqanlarının və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən yaradılan publik hüquqi şəxslərin elektron xidmətlər göstərməsinin təşkili sahəsində bəzi tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikasi Prezidentinin Fərmani. Bakı şəhəri, 23 may 2011-ci il.
3. "Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin yaradılması və dövlət orqanları tərəfindən vətəndaşlara göstərilən xidmətlərin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, Bakı şəhəri, 13 iyul 2012-ci il.
4. "Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin tabeliyində "ABAD" publik hüquqi şəxsin yaradılması haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. Bakı, 2016.
5. "Elektron hökumətin inkişafı və rəqəmsal hökumətə keçid ilə bağlı tədbirlər haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. Bakı, 14 mart 2018
6. "Dövlət orqanlarında (qurumlarında) daxili idarəetmə proseslərinin elektronlaşdırılması tədbirləri haqqında" Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı. Bakı, 27 oktyabr 2018
7. "Azərbaycanda yaradılmış "ASAN xidmət" beynəlxalq şirkət tərəfindən yüksəkdəyərləndirilib".https://azertag.az/xeber/Azerbaycanda_yaradilmis_ASAN_xidmet_beynelxalq_sirket_terefinden_yuksek_deyerlendirilib-884112
8. Мартынова Е.И. Особенности формирования и развития общественного (государственного) сектора сферы услуг // Научное сообщество студентов : материалы IX Междунар. студенч. науч.–практ. конф. (Чебоксары, 31 мая 2016 г.). В 2 т. Т. 2 / редкол.: О.Н. Широков [и др.] – Чебоксары: ЦНС «Интерактив плюс», 2016. – С. 208.
9. Chesbrough H.Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology. Harvard Business School Press, 2003.
10. www.e-gov.az/az/az/content/read/2
11. http://vxsida.gov.az/az/page/agentlik-haqqinda
12. https://asan.gov.az/az/about

Açar sözlər: *Azərbaycan, dövlət idarəçiliyi, xidmət sektoru, vətəndaş, cəmiyyət, elektron hökumət*

Khayyam Mammadov
PhD Candidate of the Academy of Public Administration under the President of the Republic of Azerbaija.

INNOVATIVE IMPROVEMENT OF THE SERVICE SECTOR IN PUBLIC ADMINISTRATION IN AZERBAIJAN

SUMMARY

The research paper is devoted to the problem of improving the service sector. The paper examines appropriately the functions of the public administration as well as the quality of the service that are constantly updated and improved, in accordance with the requirements of the time, community development. It is also necessary to articulate the fact that the reforms being implemented in this area, applied innovations have vital importance for the society and citizens. Moreover, it considers that the changes in the public sector affect the political, social, economic and cultural life of the country. The paper identifies that the improvement policy in public administration, especially in the service sector, contributes to the further promotion of the social security and the standard of living of citizens. Nowadays, Azerbaijan is currently pursuing a consistent policy to improve the service sector of the public administration, especially for citizens.

Key words: *Azerbaijan, public administration, service sector, citizen, society, e-government*

Хайям Мамедов
Диссертант кафедры Государственная служба и кадровая политика Академии Государственного Управления при Президенте Азербайджанской Республики

ИННОВАЦИОННОЕ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СЕКТОРА УСЛУГ В ГОСУДАРСТВЕННОМ УПРАВЛЕНИИ В АЗЕРБАЙДЖАНЕ

РЕЗЮМЕ

Научная статья посвящена проблеме совершенствования сферы государственных услуг в Азербайджанской Республике. Отмечается, что функции государственного управления, качество услуг постоянно обновляются и совершенствуются в соответствии с требованиями времени и развития общества. Реформы, проводимые в этой области, применяемые инновации имеют жизненно важное значение для общества и граждан. Также изменения в государственном секторе оказывают влияние на политическую, социально-экономическую и культурную жизнь страны.Политика совершенствования государственного управления, особенно в сфере услуг, способствует дальнейшему улучшению социального обеспечения и уровня жизни граждан. Также обосновывается, что в настоящее время в Азербайджане проводится последовательная политика по улучшению сектора услуг в сфере государственного управления, особенно для граждан.

Ключевые слова: *Азербайджан, государственное управление, сфера услуг, гражданин, общество, электронное правительство*

BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏR TARİXİ
HİSTORY OF INTERNATIONAL RELATIONS

UOT 32:93/94

ŞAİQ ƏLİYEV
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının Tarix kafedrasının dissertantı
e-mail: aliyev-ays@mail.ru

BEYNƏLXALQ NƏQLİYYAT VƏ LOGİSTİK LAYİHƏLƏRİN CƏNUBİ QAFQAZIN NƏQLİYYAT-KOMMUNİKASİYA SİSTEMİNİN İNKİŞAFINA TƏSİRİ

Dövlətlər arasında xarici iqtisadi əlaqələrin genişlənməsi beynəlxalq nəqliyyat sisteminin yaradılmasına, xüsusən də əsas tranzit yükdaşımaların həyata keçirildiyi beynəlxalq nəqliyyat koridorlarının yaranmasına və inkişaf etməsinə şərait yaratmışdır. Beynəlxalq ictimaiyyətin məqsədi rüsumları azaltmaq, logistik mərkəzlərində üstünlüklər və təkmilləşdirilmiş xidmət sektoru yaratmaq və yüklərin çatdırılma müddətini azaltmaqla nəqliyyat prosesini “asanlaşdırmaq”dır. Bununla yanaşı, qlobal nəqliyyat və logistika xidmətləri bazarında nəqliyyat və logistika şirkətləri ilə dövlətlərin nəqliyyat sistemləri arasında tranzit axınları üçün aktiv mübarizə gedir. Buna görə daxili nəqliyyat və logistika şirkətləri təkcə dəniz daşıyıcıları ilə deyil, həm də Orta Asiya ölkələrinin nəqliyyat dəhlizlərindən istifadə edən operatorlarla olduqca sərt rəqabət aparmalı olurlar. Çin və Avropa Birliyi arasında tranzit yük axınlarına xidmət göstərmək üçün Cənubi Qafqaz regionunun coğrafi yerləşməsi bu sahədə ciddi rəqabət aparan şirkətlərin maraq dairələrinə daxildir.

Məlum səbəblərdən Cənubi Qafqaz regionu Rusiya imperiyasının tərkibində yerləşdiyindən onilliklərlə dünya iqtisadi proseslərindən, o cümlədən tranzit və logistik layihələrdən kənar qalmışdır. SSRİ dağıldıqdan sonra uğursuz formada Cənubi Qafqaz dövlətlərində baş verən mürəkkəb iqtisadi və siyasi şəraitin mövcudluğu qlobal layihələrə qoşulma prosesini ləngitmişdir. Son 30 ildə sürətli şəkildə investisiyaların axını, regionda aparıcı dövlətə çevrilən Azərbaycan Respublikasının enerji resursları dünya dövlətlərinin maraqlanması, neft bazarında konyukturaya malik olması, regionda iqtisadi fəallıq və sahibkarlığın aktivləşməsi Cənubi Qafqazın əhəmiyyətini artırmışdır.

Qara dəniz və Xəzər dənizinə çıxışı olan, yeni müstəqillik qazanmış Cənubi Qafqaz dövlətlərinin xarici iqtisadi münasibətlərinin inkişafı üçün geniş imkanlar formalaşmağa başlamışdır. Beynəlxalq ticarətdə ən geniş yayılmış nəqliyyat növü dəniz nəqliyyatıdır. Nəqliyyatın bu növü beynəlxalq yükdaşımalarının təxminən 65%-ni təmin edir. Bu baxımdan region dövlətlərinin beynəlxalq nəqliyyat layihələrində iştirakı mühüm hesab olunur. Qeyd etmək lazımdır ki, daşımaların əsas növünü maye (duru) və qabsız yüklər, daha doğrusu dəniz daşımalarının həcminin təxminən 40%-ni təşkil edən yanacaq-xammal məhsulları təşkil edir. Yerdə qalan 60% isə əsas yüklərin (hazır sənaye malları, istehlak təminatlı əmtəələr, ərzaq) payına düşür.

Beynəlxalq daşımaların ümumi həcminin təxminən 15-17%-i dəmiryolu nəqliyyatının üzərinə düşür. O, bir qayda olaraq qurudaxili daşımalar üçün istifadə olunur. Son 30-40 ildə dəniz nəqliyyatına ciddi rəqib kimi hava nəqliyyatı meydana çıxmışdır. Yerdəyişmələrdə olan sürətə görə avia nəqliyyatın üstünlüyünü nəzərə alsaq, o, beynəlxalq sərnişin

daşımalarında liderdir. Sürətli, geniş gövdəli təyyarələrin tətbiqi ilə daşıma qabiliyyəti kifayət qədər yüksəlmişdir. Yalnız 1985-2005-ci illərdə beynəlxalq hava əlaqələrində daşımaların həcmi iki dəfədən çox artmışdır. Hal hazırda maya dəyərinə görə nəqliyyatın bu növü ən bahalılardan biridir. Ona görə də, ümumdünya yükdaşımalarının ümumi həcmində onun payı 6%-i güclə ötür (3, s.35).

Bir çox Avropa və Asiya dövlətləri beynəlxalq nəqliyyat dəhlizlərinin öz ərazilərində olmasına çalışırlar. Regionun iri dövlətləri Rusiya, İran və Türkiyə də bu sahədə böyük addımlar atmaqdadır. Xarici əmtəənin region bazarlarına daxil olma həcmi artmaqdadır. Eyni zamanda Cənubi Qafqaz dövlətlərində istehsal olunan məhsulun rəqabət qabiliyyətinin aşağı səviyyədə olması da bu sahənin inkişafı üçün şərait yaradır.

1998-ci ildə Bakıda keçirilən tarixi İpək Yolunun Bərpası Konfransının keçirilməsi, Avropa-Qafqaz-Asiya Nəqliyyat Dəhlizi üzərində beynəlxalq layihələrlə əlaqədar olaraq çoxtərəfli razılaşmanın olması Cənubi Qafqazda nəqliyyat kommunikasiya layihələrinin perspektivdə daha da fəal olması üçün geniş şərait yaratmışdır. TRASECA, Cənub Qaz dəhlizi, Şimal Qaz dəhlizi, Yeni İpək yolu layihəsi, Bakı Beynəlxalq Limanı, Porti Gürcüstan Beynəlxalq limanı və bir çox layihələr regionun perspektivdə siyasi və iqtisadi inkişafını təmin edə biləcək layihələrdir. TRASECA nəqliyyat dəhlizinin region üçün əhəmiyyəti aşagıdakılardır:

- Avropada, Qara dəniz regionunda, Qafqazda, Xəzər regionunda və Asiyada iqtisadi əlaqələrin, ticarət və nəqliyyat əlaqələrinin inkişafına kömək edir.
- Beynəlxalq yol, dəmir yolu və dəniz yoluna çıxışı təmin edir.
- Yol hərəkəti təhlükəsizliyi, yükün əhəmiyyəti və ətraf mühitin mühafizəsinə nəzarəti təmin edir.
- nəqliyyat sahəsində nəqliyyat siyasətini və hüquqi strukturunu uyğunlaşdırır.
- nəqliyyat əməliyyatları arasında bərabər rəqabət yaradır.

TRASECA dəmir yolu, dəniz, yol və hava nəqliyyatını əhatə edən çox modlu nəqliyyat dəhlizini əhatə edir. Bu, regionda ticarət və nəqliyyatın yaxşılaşdırılması və Orta Asiya və Qafqaz ölkələrinin bu nəqliyyat dəhlizi ilə Avropa və dünya bazarlarına çıxma ehtimalını artırır.

İpək Yolu layihəsi çərçivəsində dünya iqtisadiyyatında müxtəlif nəqliyyat şəbəkələri inkişaf etdirilməklə Trans-Avropanın nəqliyyat şəbəkələri və TRASECA kimi layihələr başa çatdıqda xarici ticarətin həcminin üç dəfə artacağı, dövlətlərin yerli məhsulların xarici ölkələrdə rəqabət qabiliyyətini artacağı nəzərdə tutulmuşdu.

Region üçün digər beynəlxalq nəqliyyat layihəsi - Bakı-Ələt beynəlxalq limanın tikilişi Azərbaycan Respublikasının bu sahədə rəqabətlilik qabiliyyətini daha da artırmışdır. 2011-ci ilin fevral ayında beynəlxalq logistik mərkəzin verdiyi hesabatda Cənubi Qafqazın beynəlxalq nəqliyyat infrastrukturunun inkişafındakı fəaliyyəti və inkişafı haqqında geniş məlumat verilmişdir (18).

TRASECA Beynəlxalq nəqliyyat dəhlizi çərçivəsində digər bir layihə, Cənubi Qafqazda salınmış yeni dəmir yolu xətti - Bakı-Tiflis-Qars dəmir yolu xətti tikilişi də regionun nəqliyyat sektorunun inkişafı üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Məlumdur ki, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihəsi, Azərbaycan, Türkiyə və Gürcüstanın ölkə başçılarının birgə təşəbbüsüdür. Layihənin həyata keçirilməsi ilə birlikdə Avropa ilə Türkiyəni, Uzaq Şərq və Cənubi Qafqazla əlaqələndirəcək fasiləsiz bir dəmir yolu şəbəkəsi qurulması gözlənilir. Cənubi Qafqazın geosiyasi əhəmiyyətinə töhfə verən ən böyük amillərdən biri onun enerji resurslarıdır. Regionda bu sahədə lider olan və əlverişli coğrafi şəraitdə yerləşən Azərbaycan Respublikasının enerji resurslarının tranziti üçün

beynəlxalq nəqliyyat və logistik layihələrin reallaşdırması mühümdür.

2015-ci ildə OPEK tərəfindən açıqlanan məlumatları nəzərə alaraq 201 trilyon kubmetr (966 milyard dollarla qiymətləndirilən) dünya üzrə təsdiqlənmiş təbii qaz ixracatı həyata keçirilmişdir. Bu təbii qaz ehtiyatlarının regionlara görə bölgüsünə nəzər salsaq, hesabatda Yaxın Şərq ərazisi satışların lideri olaraq göstərilir. İraq, Küveyt, Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri ilə 79 trilyon kubmetr (430 milyard dollar) ümumi təsdiq edilmiş təbii qaz ehtiyatı həmin regionun payına düşür. Tək başına Orta Şərq, demək olar ki, dünyanın təsdiqlənmiş təbii qaz ehtiyatlarının təxminən 40% -ni təşkil edir. Ölkələr arasında 2015-ci ildə təbii qaz ehtiyatlarının təxminən 50 trilyon kubmetrinin Rusiyanın payına düşdüyü göstərilir (13, s.68).

Ümumiyyətlə, 2020-ci ilə qədər TEN-T layihələri baxımından 30 layihə tamamlanması planlaşdırılır. Bunlar əsasən aşağıdakılardır:

- Berlin-Verona / Milan-Bologna-Naples-Messina-Palermo dəmir yolu xətti;
- Paris-Brüssel-Köln-Amsterdam-London sürətli dəmir yolu xətti;
- Cənub-Qərbi Avropa sürətli dəmir yolu xətti;
- Şərq sürətli dəmir yolu xətti (12);

Yuxarıda adı çəkilən layihələrin həyata keçirilməsi texnologiyası, nəqliyyat və logistik əlaqələrin inkişafına və dövlətlərarası sərhədlərin aradan qaldıran bir fenomen olaraq təsirini göstərir. Bu prosesləri iqtisadi baxımından qloballaşma proseslərlə uyğunlaşmaq vacibdir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının UNECE və UNESCAP komissiyaları 2002-ci ildə Avro-Asiya Nəqliyyat Əlaqələri (EATL) adlı layihə hazırlamışlar (13) UNECE və UNESCAP-ın Avropa-Asiya nəqliyyat layihəsi 4 əhəmiyyətli dəhliz müəyyən etmişdir:

1. Şərqi Avropa (Pan-Avropa dəhlizləri 4, 7, 8, 9) - Qara dəniz-Qafqaz-Xəzər dənizi-Orta Asiya

2. Cənub Koridor: Cənub-Şərqi Avropa (Pan-Avropa 4 nömrəli dəhliz) -Türkiyə-İran və İrandakı qollar:

- a. Mərkəzi Asiya-Çin
- b. Cənubi Asiya-Cənub-Şərqi Asiya / Cənubi Çin

3. Şimal-Cənub Dəhlizi: Şimali Avropa (Pan-Avropa No.9 dəhlizi) –

4. Rusiya Federasiyası və onun filialları:

- a. Qafqaz-Fars körfəzi
- b. Orta Asiya-Fars körfəzi (12).

Beynəlxalq tranzit layihələrin həyata keçirlməsində bir sıra çətinliklər ortaya çıxır. Bu çətinliklər regionda mövcud geostrateji proseslərdən irəli gəlir. Yaxın Şərqdə geosiyasi gərginliyin getdikcə daha da yüksəlməsi, Avropada maliyyə böhranının davam etməsi, İran məsələsinin aktuallığını saxlaması və Cənubi Qafqazda münaqişələrin həll edilməməsi kifayət qədər düşündürücü vəziyyət yaratmışdır. Bunların fonunda böyük dövlətlərin regionla bağlı atdığı addımlar yeni geosiyasi məqamların meydana çıxmaqda olduğunu təsdiqləyir.

22 iyul 2013-cü ildə İranla Çin arasında imzalanmış yeni saziş maraq doğurur. Pekində İranın daxili işlər naziri Mustafa Məhəmməd Nəccarla Çin ictimai təhlükəsizlik naziri Qo Şenkun iki ölkənin təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlıq etməsi barədə razılığa gəliblər. Ekspertlər hesab edirlər ki, burada söhbət daha çox Avrasiya məkanında əməkdaşlıqdan gedir (1).

Burada bir cəhəti vurğulamaq lazımdır. İran və Çin geosiyasi aspektdə Rusiyanın müttəfiqləridirlər. Ancaq Cənubi Qafqazda heç də bütün məsələlər üzrə onların mövqeləri üst-üstə düşmür. Moskva regiondakı ənənəvi nüfuzunu saxlamaq üçün Tehran və Pekinlə də mübarizə aparmalı olur. Xüsusilə, müsəlman ölkəsi olan İranın bölgədə təsirinin artmasından Kreml çəkinir. Məsələn, İran Tacikistana bir neçə ay əvvəl Rusiyanın geosiyasi nüfuz dairəsindən çıxmağı təklif edib. Əvəzində, onun təhlükəsizliyinə təminat verdiyini bildirib. Eyni zamanda, Moskva dini radikalizmin yüksəlməsi nəticəsində ölkə daxilində separatizmin güclənməsindən ehtiyatlanır. Hələlik Moskva

Tehranın həmin istiqamətdəki fəaliyyətini müəyyən sərhədlər daxilində saxlaya bilir. Onu da deyək ki, rəsmi Tehran Kremlin ona S-300 zenit-raket kompleksini satmaqdan imtina etməsindən inciyib. Bunlara görə, Cənubi Qafqazda Rusiya ilə İran arasında müəyyən fikir ayrılığı ortaya çıxıb (22, s.99).

Moskvanın Pekinlə geosiyasi əməkdaşlığı, əsasən, Şanxay Əməkdaşlıq Təşkilatı (ŞƏT) çərçivəsində baş verir. Burada iki ölkə arasında nüfuz uğrunda gizli mübarizə gedir. Həmin kontekstdə Mərkəzi Asiya və Cənubi Qafqazda da liderlik iddiaları özünü göstərir. Rusiya Çinin güclü maliyyə və iqtisadi potensialının onu ənənəvi nüfuz məkanlarından sıxışdırması ehtimalının olduğunu göz önünə alır. Şübhə yoxdur ki, bütün bunlara görə, Kreml Pekinlə Tehran arasında təhlükəsizliklə bağlı əməkdaşlığın gedişini diqqətlə izləyəcək.

Ekspertlər bu gedişatdan belə nəticə əldə edirlər ki, Cənubi Qafqazda yeni geosiyasi konfiqurasiya yarana bilər. Doğrudur, belə bir qənaətə gəlmək müəyyən dərəcədə tələsik nəticə çıxarmaq demək olardı. Lakin hadisələrin bu istiqamətdə inkişaf edəcəyini istisna etmək üçün də elə bir əsas yoxdur. Üstəlik, Cənubi Qafqaza başqa böyük dövlətlərin təsiri getdikcə artır. Həmin kontekstdə bir neçə məqam üzərində dayanmağa ehtiyac vardır.

Regionda nəqliyyat dəhlizlərinin mövcudluğu və inkişafında Türkiyənin iştirakını xüsusi olaraq qeyd etmək lazımdır. Belə ki, əlverişli coğrafi şərait olmaqla yanaşı boğazlara sahib olan Türkiyənin İpək Yolu və Avropa Nəqliyyat şəbəkələri layihələrində tranzit bir keçid mərkəzi olduğu görülməkdədir. Nəqliyyat dəhlizlərinin Türkiyədən keçməsi, xarici ticarətin artmasına və regionun iqtisadiyyatına müsbət təsir göstərməsinə gətirib çıxarır. Xüsusilə, iki qitənin əlaqə nöqtəsini meydana gətirən Türkiyənin, belə bir vəziyyətdə əldə edəcəyi strateji mövqeyi, ölkəyə Avropa Birliyi üzvlüyü, ya da bunun kimi inteqrsiya əhəmiyyətli bir güc qazandıracaq.

Orta Asiya, Xəzər-Qara dəniz hövzəsinin və Cənubi Qafqazın dünyaya açılan nəqliyyat-kommunikasiya sistemində ən mühüm həlqələrdən birini Azərbaycan Respublikası təşkil edir. Azərbaycanın dəniz, avtomobil yolları və dəmir yolu nəqliyyatı müstəqillik illərində ciddi yenidənqurmaya məruz qalmış və demək olar ki, əksər xarici ölkələrlə bu respublikanı bağlayan nəqliyyat-tranzit infrastrukturları yenidən qurulmuş, və yaxud təzəsi ilə əvəzlənmişdir. Hazırda Azərbaycanı Gürcüstan və Qara dənizlə birləşdirən Bakı-Tbilisi avtomobil və dəmir yolu, Bakı-Astara dəmir və avtomobil yolu, Bakı-Biləsuvar və Naxçıvan-Culfa avtomobil, dəmir yolu, Türkiyə ilə Gürcüstan vasitəsi ilə mövcud avtomobil yolu və Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu, Orta Asiya ilə Azərbaycanı birləşdirən Bakı-Türkmənistan, Bakı-Qazaxıstan bərə daşımaçılığı, Abşeron logistik mərkəzi və s. bu ölkəyə imkan verir ki, Avropa ilə Asiya arasındakı nəqliyyat-kommunikasiya əlaqələrində öz strateji mövqeyini qoruyub saxlasın və davam etdirsin. Avropa İttifaqının xətti ilə 1993-cü ildən reallaşdırılan TRASECA layihəsinin mərkəzinin Azərbaycan olması da məhz onun bu əlaqələrdə oynadığı rol və malik olduğu mərkəzi mövqe ilə bağlıdır (12).

Azərbaycan geosiyasi və geoiqtisadi anlamda Şərq-Qərb, Şimal-Cənub nəqliyyat, kommunikasiya və tranzit-keçid əlaqələrinin mərkəzində yerləşir, beynəlxalq "açar", transmilli "körpü-bağlayıcı" mövqeyinə malikdir (5, s.245). Əvvəla, Azərbaycan Gürcüstanla birlikdə Cənubi Qafqazın, Rusiya, Qazaxıstan və İranla birlikdə isə Xəzər hövzəsinin əsas tranzit infrastrukturlarına sahibdir. Bu da öz növbəsində ölkənin nəqliyyat-yol və ötürücü-keçid infrastrukturlarını müəyyən standartlara salmağı tələb edir. İkincisi, əhəmiyyətli coğrafi ərazi xarakteristikasına, beynəlxalq nəqliyyat-tranzit imkanlarına malik olması ona inkişaf üçün ciddi geosiyasi və geoiqtisadi üstünlüklər qazandırmaqla yanaşı,

nəqliyyat siyasətinin təmin edilməsində özünə məxsus problemlər də yaradır.

Azərbaycanın qoşulduğu və yaxından iştirak etdiyi Transavrasiya, Traseca, Transqafqaz, Şimal-Cənub beynəlxalq nəqliyyat-kommunikasiya dəhlizi, Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun tikintisi s. transmilli layihələr geosiyasi, geoiqtisadi və nəqliyyat-tranzit əlaqələrinin genişlənməsindəki roluna görə ölkənin milli maraqlarının təmin edilməsi sahəsində mühüm əhəmiyyətə malikdir (6, s.334). Azərbaycan üçün geosiyasi və geoiqtisadi cəhətdən ciddi transmilli nəqliyyat-dəhliz əhəmiyyəti kəsb edən layihələrdən biri TRASECA hesab olunur. Bir çox dünya və region dövlətləri, Avropa İttifaqı ölkələri və beynəlxalq təşkilatlarla müştərək geoiqtisadi layih ələrə qatılaraq, Şərqlə Qərbi birləşdirən qədim "İpək Yolu"nun üzərində qurulan bu transmilli layihədə onun iştirakı xüsusi regional əhəmiyyət daşıyır. Bu layihə Azərbaycanın Avropa ilə öz strateji geoiqtisadi əlaqəsi qurmaq üçün mühüm layihədir (5, s.335). 1993-cü ilin may ayında 8 postsovet respublikasının (Azərbaycan, Gürcüstan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan, Türkmənistan, Özbəkistan və Ermənistan) iştirakı ilə Brüssel şəhərində Avropa Komissiyasının TRASECA proqramının yaradılmasına dair konfrans keçirilmişdir ki, bunun da əsas təşəbbüskarları Azərbaycan və Gürcüstan olmuşdur. Konfransın yekunlarına əsasən, TRASECA nəqliyyat-kommunikasiya proqramının əsası qoyulmuş və iştirakçı dövlət rəhbərlərinin imzaladığı "Brüssel Bəyannaməsi" qəbul edilmişdir. Ötən illər ərzində TRASECA proqramı çərçivəsində Azərbaycanın yaxından iştirakı ilə "Nəqliyyatın idarə edilməsinin treninqi", "Nəqliyyatın hüquqi və tənzimləyici çərçivəsi", "TRASECA nəqliyyat dəhlizində vahid tarif siyasətinin tətbiqi", "Sərhəd-keçid qaydalarının sadələşdirilməsi", "Qafqaz dəmir yollarının bərpası" və onlarla digər texniki yardım və investisiya layihələri həyata keçirilmişdir. Keçən müddətdə çərçivəsində çoxtərəfli sazişin şərtlərinin həyata keçirilməsi məqsədi ilə Azərbaycanın nəqliyyat infrastrukturunun inkişafı istiqamətində mühüm işlər görülmüşdür.

Azərbaycan mühüm geosiyasi, geostrateji və geoiqtisadi əhəmiyyət kəsb edən bu Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu layihəsinin, demək olar ki, lokomotivi hesab olunur. Onun maliyyə dəstəyi nəticəsində həm Türkiyə sərhədindən Gürcüstana, həm də Gürcüstandan Azərbaycan sərhədinə qədər tikilməsi və modernləşdirilməsi nəzərdə tutulan dəmiryol layihəsi artıq reallaşmağa başlayıb. Yaranan maliyyə problemləri də birbaşa Azərbaycanın köməyi ilə həll olunmuşdur. Məsələn, Azərbaycan dəmir yolunun Gürcüstandan keçən hissəsinin tikintisinə 220 milyon ABŞ dolları həcmində kredit ayırıb. İllik 1 faizlə 25 il müddətinə verilən bu krediti Gürcüstan dəmir yolu işə düşəndən sonra özünün tranzit gəlirləri hesabına ödəyəcək. Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu xətti üzrə beynəlxalq layihənin həyata keçirilməsi və Bosfor boğazında sualtı dəmir yolu keçidinin inşası Transavropa və Transasiya dəmir yolu şəbəkələrinin birləşdirilməsini, yük və sərnişinlərin birbaşa olaraq Azərbaycan, Gürcüstan və Türkiyə ərazilərindən keçməklə Avropa və Asiyaya çıxarılmasını təmin etməyi nəzərdə tutur. Bu layihə Azərbaycanın dövlət müstəqilliyi və iqtisadi suverenliyinin möhkəmlənməsinə, xarici iqtisadi əlaqələrinin genişlənməsinə xidmət etməklə yanaşı, həm də region ölkələrinin tranzit potensialının artmasına, Avropaya inteqrasiya proseslərinin sürətlənməsinə, Avropa Qonşuluq Siyasəti çərçivəsində regional geoiqtisadi əməkdaşlığın inkişafına xidmət etməlidir. Layihənin həyata keçirilməsi iqtisadi səmərəlilik, sürət və vaxt tezliyi, təhlükəsizlik və etibarlılıq baxımından da böyük əhəmiyyətə malikdir. Gələcəkdə Avropa və Asiya ölkələrinə məxsus yüklərin bu dəmir yolu vasitəsi ilə ən yaxın marşrutla, daha sərfəli

qiymətlərlə, qısa zaman çərçivəsində hər iki istiqamətdə daşınması və s. imkanlar transmilli intermodal və konteyner daşımalarının həcmini artıracaqdır.

Strateji yol xəritələrində 2020-ci ilədək region üzrə tranzit ticarət həcmini artıraraq Azərbaycanın aşağıdakı göstəricilərə müvafiq pay əldə etməsi hədəflənmişdir:

- Orta Asiya və Qara dəniz marşrutu üzrə 40 faiz;
- Orta Asiya və Avropa marşrutu üzrə 25 faiz;
- Çin və Avropa marşrutu üzrə 3 faiz;
- Rusiya və İran marşrutu üzrə 40 faiz;
- İran və Qara dəniz marşrutu üzrə 25 faiz (8).

Gələcəkdə Şimal-Cənub və Bakı-Tbilisi-Qars nəqliyyat dəhlizlərinin inteqrasiyası nəzərdə tutulur. Azərbaycan hər iki layihədə fəal iştirakçıdır. Bundan Azərbaycanla yanaşı, Gürcüstan, Türkiyə, Avropa ölkələri, Çin, Qazaxıstan və digər Orta Asiya respublikaları istifadə edəcəklər (8).

2019-cu il yanvarın 22-də Davosda Dünya İqtisadi Forumu çərçivəsində "Bir kəmər, bir yol" təşəbbüsünün inkişaf etdirilməsi Çinin trilyon dollarlıq baxışı" mövzusunda sessiya keçirmişdir.(3) Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev və birinci xanımı Mehriban Əliyeva sessiyada iştirak ediblər. Sessiyanın gedişi zamanı Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev çıxış edərək Azərbaycanın coğrafi vəziyyətindən faydalanaraq əsasən infrastruktura, yəni, daxili infrastruktura və Azərbaycanın beynəlxalq məqsədlərdən birinə çevrilməsinə imkan verəcək infrastruktura sərmayə yatırmağa çalışıldığını qeyd etmişdir. Prezident öz çıxışında yolların, magistralların, hava limanlarının tikintisi, qazlaşdırmanın aparılması, elektrik enerjisinin generasiyası üçün ölkə daxilində infrastruktura sərmayə yatırımının əhəmiyyətindən danışmışdı. Nəqliyyat infrastrukturuna da sərmayə yatırımının xüsusi olaraq qeyd edən Prezident, Azərbaycana yüklərin Şərqdən Qərbə, Şimaldan Cənuba və Cənubdan Şimala nəqlinə imkan verəcəyini də qeyd etmişdi. Azərbaycan Şərq-Qərb nəqliyyat dəhlizi təşəbbüsünün fəal üzvü olması onun regionda xüsusi rolunu daha da artırır. Son zamanlarda aktual olan və Çin hökumətinin tez-tez səsləndiridyi "Bir kəmər, bir yol" təşəbbüsünü dəstəklədiyini xüsusi olaraq qeyd edir. Azərbaycan özündən şimalda və cənubda yerləşən ölkələrə bu layihəyə qoşulmaq üçün imkanlar yaradır. Azərbaycan həm Şərq-Qərb və həm də Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin üzvü olan yeganə ölkədir (9, s.2). Bu sahədə Azərbaycan Respublikasında dövlət dəstəyi ilə dəmir yolu sistemlərimizin müasirləşdirilməsi, Xəzərin sahilində 25 milyon tona qədər yük daşımaq gücündə olan ən böyük dəniz limanının tikintisi, Avropa və Asiya arasında çatışmayan bağlantının yaradılması ilə bizi Türkiyə və Avropa ilə birləşdirən Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun inşası və digər iri həcmli işlər görülmüşdür. Bu layihələrin həyata keçirilməsi nəticəsində yükdaşımaların həcminin artması da müşahidə olunur. Belə ki, yalnız Şimal-Cənub dəhlizi vasitəsilə keçən il ondan əvvəlki illə müqayisədə on dəfə çox yük daşınıb.

Dünya Bankının ən son "Doing Business" hesabatına əsasən Azərbaycan dünya üzrə 35-ci pillədədir və mövqeyimizi rekord göstərici olan 32 pillə yaxşılaşdırmışıq. Biz Dünya Bankının bu proqramında on ən çox islahatçı ölkələr arasındayıq (9, s.2).

Dörd ölkə ilə həmsərhəd (Gürcüstan, İran, Türkiyə və Azərbaycan) olan Cənubi Qafqazın başqa bir dövləti Ermənistanın nəqliyyat sahəsində inkişafına mane olan məsələ apardığı işğalçı siyasəti olmuşdur. Dünya ticari və beynəlxalq nəqliyyat layihələrinə İran yalnız Gürcüstan vasitəsilə (Poti limanı, Batumi) həyata keçirir. Bu liman vasitəsilə də dəmir yolu və avtomobil yolu ilə əlaqələri formalaşdırır. İrəvan –Poti dəmir yol xəttinin uzunluğu 687 km , avtomobil yolu isə 2750 km

təşkil edir. 1993-cü ildən Türkiyə ilə sərhədlərin bağlanması Ermənistanın nəqliyyat sektorunun inkişafına mənfi təsir göstərir. Regionda bütün beynəlxalq nəqliyyat və logistik layihələrin əsas iştirakçıları olan Azərbaycan Respublikası və Türkiyə Cümhuriyyəti ilə sərhədlərin bağlı olduğu bir vaxtda İran və Gürcüstanla münasibətlərinin daha da möhkəmləndirməsi həyati məsələdir (20, s.84).

"Azad Ticarət Zonası yaxın gələcəkdə beynəlxalq yükdaşıma və Avropa-Asiya logistika zəncirlərində aparıcı rol oynamaqla yanaşı, həm də yerli istehsalın təşviqi, "Made in Azerbaijan" brendinin dünya üzrə tanınmasına müstəsna xidmət göstərəcəkdir." (9, s.5). Bu fikirləri tarix elmləri doktoru, professor Əli Həsənov "Şərq-Qərb", "Şimal-Cənub" beynəlxalq nəqliyyat dəhlizləri və Azərbaycanın geoiqtisadi maraqları" adlı elmi məqaləsində vurğulayıb.

Ancaq bunlar Ermənistanın dəqiq geosiyasi mövqeyə malik olduğunu ifadə etmir. Erməni analitiklərin özləri etiraf edirlər ki, "...rəsmi İrəvan dağınıq geosiyasi mövqe nümayiş etdirir" (21, s.25). Reallıqda rəsmi İrəvan regiona güclü təsir etməkdə olan Rusiya, ABŞ və Avropa İttifaqına özünün regionda önəmli olduğunu göstərməyə çalışır. Özlüyündə belə bir mövqe Cənubi Qafqazda ciddi geosiyasi risklər meydana gətirir. Çünki böyük dövlətlərin bölgədəki maraqları ilə süni surətdə oynamaq həmişə təhlükə mənbəyidir.

Həmin kontekstdə son vaxtlar Rusiya-ABŞ-İran "geosiyasi üçbucağı"nda baş verən bir sıra proseslərə nəzər salaq. Moskva və Tehran Qazaxıstana bəzi iradlar bildirirlər. Onlar Əfqanıstandan çıxarılan Amerika hərbi sursatının Aktau limanı vasitəsi ilə Cənubi Qafqaza daşınmasında strateji məqsəd görürlər.

Mərkəzi Asiya, Qafqaz və Yaxın Şərqdə təhlükəsizlik məsələləri üzrə ixtisaslaşmış tədqiqatçı-jurnalist Coşua Kuçera vurğulayır ki, Rusiyanın Orta Asiyadakı strateji önəmli dövlətlərdən biri olan Qazaxıstanla münasibətləri zəifləyə bilər (21). Moskva ilə Tehranın Xəzərdə hərbi təlimlər keçirmək haqqında razılığa gəlmələri arxasında da məhz bu məqam durur. Hadisələrin bu cür gedişi Cənubi Qafqazda yeni səviyyədə geosiyasi qarşıdurmalara gətirib çıxara bilər. Mümkündür ki, həmin aspektdə Rusiya-Çin-İran geosiyasi "üçbucağı" meydana gəlsin.

Bunların fonunda Türkiyədə baş verən hadisələrin Cənubi Qafqaza təsiri son dərəcə düşündürücü görünür. Konkret desək, bəzi dairələr bundan istifadə edib, regionda geosiyasi balansı dəyişmək niyyətinə düşə bilərlər. Bu tendensiya bütövlükdə Cənubi Qafqaz üçün təhlükə mənbəyidir.

Görünür, bu mərhələdə bir çox məqamlar Gürcüstanın geosiyasi seçimindən asılı olacaqdır. Rəsmi Tbilisi Moskva ilə əlaqələri inkişaf etdirməkdə tam maraqlı olduğunu bir daha vurğulayıb. Baş nazir Bidzina İvanişvili Almaniyanın "Deutsche Welle" ("Alman dalğası") radiosuna verdiyi müsahibədə deyib ki, Rusiya ilə əməkdaşlığı dərinləşdirməkdə maraqlıdır (14). Gürcüstan buna nail olsa, regionda Rusiyanın mövqeyi daha da möhkəmlənəcək. O halda Ermənistanın hansı geosiyasi xəttə üstünlük verəcəyi məlumdur. İrəvan Moskvadan daha çox təminat almaqla Qərbdən imtina edə bilər.

Ədəbiyyat:

1. Adıgözəlov Kamal. Cənubi Qafqaz: yeni geosiyasi oyunlar və konfiqurasiyalar. http://newtimes.az/az/politics/1968/ (26.01.2020)
2. Nəqliyyat haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu; Azərbaycan Respublikasının Nəqliyyat Sektorunun İnkişafı Strategiyası //http://www.mot.gov.az
3. Prezident İlham Əliyev Davosda "Bir kəmər, bir yol" təşəbbüsünün inkişaf etdirilməsi: Çinin trilyon dollarlıq baxışı" adlı sessiyada iştirak edib. http://xalqqazeti.com/az/news/13865
4. Bədəlov Ə.M., Ağayev A.M., Tağızadə S.J. "dünya iqtisadiyyatı" Bakı, 2005. S. 35
5. Əli Həsənov Xəzər-Qara dəniz hövzəsi və Cənubi Qafqazın geoiqtisadiyyatı: Azərbaycanın enerji siyasəti, Bakı 2016, s.245
6. Əli Həsənov "Geosiyasət" Bakı -2010, 601, s.335
7. BAKI-TBİLİSİ-QARSAzərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham ƏLİYEV(Nazirlər Kabinetinin 2017-ci ilin sosial-iqtisadi inkişafının yekunlarına və qarşıda duran vəzifələrə həsr olunan iclasında giriş nitqindən. 10 yanvar 2018-ci il)https://ady.az/az/read/index/1/43
8. "Şərq-Qərb", "Şimal-Cənub" beynəlxalq nəqliyyat dəhlizləri və Azərbaycanın geoiqtisadi maraqları". Əli Həsənov. Xalq qəzeti . 25 sentyabr 2019-cu il, s.5.
9. "Dəniz" qəzeti , 25 yanvar 2019-cu il № 5-8 (9287) səh 2
10. Dünyada kanitlanmış doqalqaz reservleri. 93 http://enerjienstitusu.com/2016/07/05/dunyada-kanitlanmis-dogalgaz-rezervlerinin-en-fazla-bulundugubolge-ortadogu/ (15.08.2017) (götürülüb 07 may, 2019
11. Putin əcnəbi KİV-lərə "xarici agent" statusu verən qanunu imzaladı – Siyahıya kimlər düşür?https://www.mia.az/w269749/...
12. Doç. Dr. Beyhan İNCEKARAAsya ve Avrupa arasındaki ulaştırma koridorları ve dünya ekonomisi için önemi https://www.dunyabulteni.net/dubam-dogu-asya/asya-ve-avrupa-arasindaki-ulastirma-koridorlari-ve-dunya-ekonomisi-h426871.html (götürülüb,28 mart, 2019)
13. Hasan Yılmaz, "Irak'ta Muhalefet ve ABD'nin Irak Politikası", Avrasya Dosyası, Cilt: 6, Sayı: 3, 2003, s. 68-69.
14. Future EU transport infrastructure policy to focus on TEN-T corridors
15. http://www.railwaygazette.com/news/policy/single-view/view/eu-transport-infrastructure-policy-to-focus-on-ten-t-corridors.html (götürülüb,16 mart, 2019)
16. Mirotin L.B. Transport logistics. Textbook, Moscow: Exam, 2002. 511 s
17. Nikiforov V.S. Multimodal transport and transport logistics. Textbook, Moscow: Translit, 2007. 324 s.
18. Trade Logistics improving in developing countries, but more needs to be done Global Rankings 2011https://lpi.worldbank.org/international/global/2011
19. Международные центры логистики для Западных стран ННГ и Кавказа в Армении, Азербайджане, Грузии, Молдове, Украине Заключительный отчет – Приложение 5 Технико-экономическое обоснование отобранных проектов Азербайджан: МЛЦ в новом Бакинском морском торговом порту в п.Алят Февраль 2011.
20. Ашот Егизарян. Армения : Основы транзита для страны не имеющией выхода к морю. Центральная Азия и Кавказ. Том 17 выпуск 4, 2014. S. 84

21. Сусанна Петросян. Нечеткость геополитических ориентиров Армении // "Вестник Кавказа", 8 iyul 2013

22. Джошуа Кучера. Россия и Иран проведут совместные военно-морские учения на Каспии // "EurasiaNet" 3 iyul 2013

Açar sözlər: *dünya iqtisadiyyatı, logistika, beynəlxalq layihələr, Cənubi Qafqaz, ticari əlaqələr.*

Shaig Aliyev
PhD candidate, the Academy of Public Administration under the President of the Republic of Azerbaijan

AN IMPACT OF INTERNATIONAL TRANSPORT AND LOGISTICS PROJECTS ON THE DEVELOPMENT OF THE TRANSPORT COMMUNICATION SYSTEM IN THE SOUTH CAUCASUS

SUMMARY

Nowadays, with the expanding of international trade, commodity circulation and also the trade-economic relations between the countries play a substantial role. The paper considers that the transport expenditures, thus which play a significant role among the public expenses carried out by the countries. However, it plays an essential role in terms of the contribution of the profit from the transport revenues to the national economy, accordingly. The income from the various transport networks in the Silk Road Project, Trans-European transport networks and TRASECA have a significant impact on the economy of the South Caucasus. The principal aim of this paper is that the international transport projects and logistics are the one of the essential areas of the economic processes in the modern world. The paper emphasizes the location of the South Caucasus between the East and West as well as the development of the transit routes. Meanwhile, the paper presents the facts that analyse the transport sector, which has a significant impact on the development of political and economic processes in the region.

Key words: *world economy, logistics, international projects, South Caucasus, trade unions*

Шаиг Алиев
Диссертант кафедры Истории Академии Государственного Управления при Президенте Азербайджанской Республики

ВЛИЯНИЕ МЕЖДУНАРОДНЫХ ТРАНСПОРТНЫХ И ЛОГИСТИЧЕСКИХ ПРОЕКТОВ НА РАЗВИТИЕ ТРАНСПОРТНО-КОММУНИКАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ ЮЖНОГО КАВКАЗА

РЕЗЮМЕ

Сегодня с распространением международной торговли товарооборот и торгово-экономические отношения между странами играют важную роль. Транспортные расходы, занимающие значительную роль среди государственных расходов, осуществляемых странами, играют также важную роль с точки зрения вклада прибыли от транспортных доходов в национальную экономику. Доход от различных транспортных сетей в рамках проекта Шелкового пути, а также трансевропейских транспортных сетей и ТРАСЕКА оказывает значительное влияние на экономику Южного Кавказа.

Основную тему статьи составляют международные транспортные проекты и логистика, являющиеся одной из основных областей экономических процессов в современном мире. Здесь особо подчеркивается расположение Южного Кавказа между Востоком и Западом и развитие транзитных маршрутов. Автор представляет факты и анализирует транспортный сектор, который оказывает существенное влияние на развитие политических и экономических процессов в регионе.

Ключевые слова: *мировая экономика, логистика, международные проекты, Южный Кавказ, торговые отношения*

SOSİAL VƏ PEDAQOJİ PSİXOLOGİYA
SOCIAL AND PEDAGOGICAL PSYCHOLOGY

UOT 348.35

ФАРАХ АДИГЕЗАЛОВА
Докторант кафедры Социальная и педагогическая психология
Бакинского Государственного Университета
e-mail: farahadi@mail.ru

МЕТОДИКИ, ПРИМЕНЯЕМЫЕ ДЛЯ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ ЖИЗНЕННЫХ ПЕРСПЕКТИВ ЛИЧНОСТИ

Жизненный путь – это особенный, динамический единый процесс. При исследованиях пути этот процесс обособлялся посредством временных категорий будущего, прошлого и настоящего. А конкретно биографический масштаб психологического времени в полной мере воплощается через соотношения жизненного пути и самого индивида.

Работы таких психологов, как В.Г.Осеева, Я.Д.Ларентьева, В.И.Ковалева, А.А.Кроника, И.С.Лысенко, А.Б.Ордова, Т.Котле, К.Левина и др. посвящены изучению структуры психологического времени. Также ими была рассмотрена жизненная перспектива в роли элемента жизненного пути человека. Все эти исследователи объясняли жизненную перспективу с точки зрения концепций собственных разработок, или же развивая подходы предшественников, а также отмечая главные цели и роли этого феномена в психологии.

Существует три категории психологического времени – настоящее, будущее и прошлое. Исследовав разнообразные работы и концепции к осознанию проблемы жизненного пути в психологии (а также психологического времени), А.А.Кроник отмечает еще три масштаба психологического времени:

1. Биографический – этот масштаб контролируется в целом самим временем жизни, а также тем, как человек ощущает ее продолжительность. Возникает взаимосвязь между всеми тремя категориями времени, а потому встает вопрос и об индивидуальном времени самого субъекта. Индивидуальное время нельзя отождествлять с формальным течением. Если брать контекст психологической науки, то это – индивидуальное время, переданное через ощущения.
2. Исторический – человек начинает переживать и ощущать те ситуации, которые имели место до его появления, а также все то, что произойдет после окончания его жизненного пути
3. Ситуативный – реализуется непринужденное ощущение и восприятие недлительных промежутков времени [4].

Е.Л. Головаха основывала свои идеи на исследованиях С.Л.Рубинштейна, Н.А.Логиновой и прочих психологов, которые вычленяли события в качестве элементарных аспектов жизненного пути, и создала концепцию причинности и цели в сфере жизненного пути человека. С другой стороны, эти же исследователи замечали, что важным является не столько исследования ситуаций по отдельности, а их взаимовлияния и связи друг с другом, а также их роль на жизнь человека в целом. Ведь у разных людей похожие ситуации несут различную жизненную ценность. Исследователи полагают, что различные

жизненные ситуации могут быть по отношению друг к другу как следствием, так и причиной, или же средством и целью. Главной характеристикой индивидуального образа жизненного пути становятся именно такие целевые и причинные взаимоотношения между различными аспектами индивидуальной схемы между жизненными ситуациями [3]. Как отмечал А.А. Кроник, субъективная картина жизненного пути - это «психический образ, отражающий социально обусловленные пространственно - временные характеристики жизненного пути (прошлого, настоящего и будущего), его этапы, события и их взаимосвязи» [4,с. 149]. По мнению исследователя, подобный образ исполняет в течению долгого времени роль регулятора жизненного пути субъекта с жизнью значимых для самого субъекта людей. И среди всего многообразия субъективных и объективных аспектов, которые детерминирует настоящий жизненный путь субъекта, именно образ жизненного пути личности, по мнению А.А.Кроника и Е.И.Головахи, занимает главенствующую роль. И психологическое время индивида становится динамичным осознанием и ощущением индивидуальной картины жизненного пути, а межситуационная связь «причина-следствие» и «цель-средство» становятся элементом измерения психологического времени человека[3].

Существует особый тип связи в причинно-целевой гипотезе, с помощью которого устраняется проблема отношения и связи прошлого, настоящего и будущего. Это реализованные связи – соединение событий произошедшего в жизненном пути. И их общность определяет сущность психологического прошлого. Существуют и актуальные связи, которые являются элементами психологического настоящего. Их осуществление уже началось, и они организуют взаимосвязь между прошлым и будущем временем. Третий тип связей называется потенциальными связями, их реализация еще не была совершена, она планируется, и она также будет скреплять планируемые ситуации хронологического будущего. Проблема психологического возраста человека становится предметом изучения А.А.Кроника и Е.И.Головахи. Они рассматривали ее в рамках субъективных особенностей психологического времени человека. У человека имеется собственное отношение к возрасту, и насколько он соотносится или не соотносится с хронологическим. И на этом уровне возникает уникальный возрастной срез, который называется психологическим возрастом. Это все происходим в биографическом масштабе, соответствущий хронологическим связям между главными ситуациями в жизни человека. Отношение психологических категорий времени в индивидуальном образе жизненного пути определяет уровень осуществления психологического времени. Человек ощущает свой «внутренний возраст» и для него он выделяется от хронологического, природного и общественного возрастов. А.А.Кроник и Е.И.Головаха в своих работах отдельно отмечают, что психологический возраст стоит включать при создании возрастных этапов жизненного пути зрелой личности и учитывать все виды вышеперечисленных возрастов для создания фаз и периодов развития человека [4;5].

Биографический жизненный кризис человека можно опознать по мнению Е.И.Головахи с помощью показателя, насколько настоящий возраст человека соответствует психологическому. А.А.Кроник добавлял, что так же можно выявить и адекватность формирования личности человека. Именно несовпадение ожиданий индивида о его настоящем, будущем и прошлом, а также уровень этих несоответствий помогают выявить биографические кризисы жизненного пути [4;5].

Р.А.Ахмеров, будучи последователем концепции отношения биологического возраста с психологическим, считал, что главный симптом подобных биографических кризисов – это потеря смысла жизни, а также неспособность человека реализовать себя. Подобные коллапсы воспринимаются исследователями как результат искажения индивидуального образа жизненного пути человека [3].

Все вышеперечисленные авторы выделяют различные типы биографического кризиса, а именно:

1) Кризис опустошенности – наступает, когда по разным причинам актуальность имеющихся связей, которые соединяют прошлое, настоящее и будущее, слишком слабо обозначаются. При этом, человек может уже быть в полной мере самореализованным, иметь большое количество жизненных достижений, но при этом он слабо мотивирован ставить перед собой новые задачи и строить конкретные планы.

2) При кризисе бесперспективности взаимосвязь между планами о будущем, целями и мечтами слабо осознается. Лучший способ обозначить подобный кризис можно словами «дальше будет лишь хуже». Вроде бы все имеется для реализации своих жизненных перспектив, он деятелен и активен, но при этом найти тот путь, с помощью которого он сможет совершенствовать различные области жизнедеятельности. Не получается самоопределяться.

3) Кризис нереализованности – между ситуациями в жизни связь определяется слабо. Психологический возраст уступает биологическому. Причем может и значительно. У индивида снижается самооценка, все его предыдущие достижения перестают представлять ценность для него самого. А все то, что происходило в прошлом перестает быть важным и полезным с позиции нынешнего времени или грядущих планов [3].

4) При утрате же смысла кризис демонстрирует, что биологический возраст может существенно отставать от хронологического (Р.А.Ахмеров и А.А.Кроник) [3;5].

Существуют три типа связей между событиями – это реализованные, актуальные, а также потенциальные. По мнению авторов, только если представлены все существующие виды взаимосвязи, индивидуальную картину пути позволено считать сбалансированной. Потому что в такой ситуаций, если индивид захочет обратиться к любому моменту своей жизни из любой временной категории, он всегда найдет там что-то важное и исключительное для себя. Все, что не случалось бы в его жизни, начинает обрастать смыслом. Исследователи полагают, что существование гармонии в жизненном путь, показывает, что у него были заслуги и успешные результаты деятельности в прошлом, что он динамичен и постоянно действует для реализации планов в настоящем, а также что у него имеются адекватные ожидания и надежды на свое будущее [8].

Когда личность сталкивается с кризисными, опасными для психологического здоровья ситуациями, при наличии огромного стресса, все это может привести к возникновению вышеперечисленных биографических кризисов. Большое количество исследований связаны с именами О.С.Гуровой, Т.Чи Зунгом, Л.Н.Юровой и другими психологами, исследовавшими проблемы искажения образа жизненного пути. Происходит трансформация хронологической ориентации человека. И это искажение образа пути отрицательно влияет на психическое здоровье индивида, его психологическую самореализацию, а также на регулирование жизненного времени [2].

П.П.Горностай, развивая результаты исследований Е.И.Головахи, Е.И.Ахмерова и А.А.Кроника, а также прочих исследователей, опиравшихся на гипотезу об

индивидуальном времени, привел в качестве примера различные варианты искажения хронологических и ценностных ориентаций человека, пережившего кризисные события, ставшими поворотными моментами в жизни. Все эти искажения в ценностях касаются трех главнейших областей жизненного времени: «В силу жизненных обстоятельств в каждой из этих сфер могут происходить нарушения ценностно-временных отношений». Подобные нарушения есть ничто иное, как потенциальный когнитивный диссонанс, который может касаться любого промежутка времени, а именно:

1) Фрустрация настоящего – разрушена связь между ретроспективой (прошлыми событиями) и перспективой (планируемыми).

2) Фрустрация прошлого – человек переживает, что он прожил жизнь абсолютно бесполезно. Разрушились хронологические ретроспективы человека и произошла деструкция ценностей, которые когда-то выражали смысл жизни человека.

3) Фрустрация будущего – деструкция перспектив человека. Происходит когда человек не способен реализовать желаемое, либо возникли непреодолимые препятствия на пути реализации. Например, утрата заработка или же серьезная болезнь привели к возникновению критического положения [5].

Индивидуальное формирование личности и ее жизненного пути происходит во всех типах времени – как в природном, объективном, так и субъективном, психологическом. Потому анализ психологических исследований демонстрирует отсутствие сомнений во взаимной связи вышеперечисленных категорий. Потому теоретически можно избежать имеющихся различий в работах сторонников системного подхода, а также разработках, основанных на их идеях, в сфере изучения жизненного пути.

Жизненный путь стоит изучать в рамках его системности и комплексности. Он включает в себя большое количество связанных аспектов и элементов, которые объективно отражают трансформации личности в течение всей ее жизни, а также действия и результаты творческой деятельности. Кроме того, отражаются и субъективные проявления контроля человека самого жизненного процесса, например осознание жизненных событий, ценности жизни, ее смысл, а также рефлексия. Отдельно в субъективных проявлениях стоит отметить время жизни, которое проходя сквозь сознание человека занимает существенное место и становится в рамках биографического масштаба психологическим временем.

Комплексность психологического времени отражается в большом количестве уровней. Три масштаба – биографический, отражающий субъективную картину жизненного пути, исторический и ситуативный отражаются в этой структуре и становятся ее элементами. Кроме того, биографический масштаб это часть структуры жизненного пути. Все вышеперечисленные системы пересекаются в определенной точке. Там же и возникают термины временной транспективы и перспективы, которые становятся частями индивидуального образа жизненного пути. Наиболее близкое понятие, отражающее это пересечение можно выразить словами «как человек рассматривает свое прошлое и будущее в момент настоящего».

В результате анализа представленных работ можно сделать вывод о том, что практически все авторы, использующие термины «субъективная картина жизненного пути», «временная трансспектива», «временная перспектива», выделяют в их структуре психологическое прошлое, психологическое настоящее и психологическое будущее. В рамках этого исследования мы будет внимательно изучать и обследовать

психологического будущее человека, в рамках «жизненная перспектива», «будущая временная перспектива», «индивидуальные представления о будущем».

Перспектива будущего индивида имеет существенно важную функцию - помочь человеку организовать свою деятельность, а также контролировать собственное время. По мнению К.А.Абульхановой, когда мы рассматриваем определение психологического будущего стоит выделить три типа перспектив. Жизненная, психологическая и личностная сильно отличаются друг от друга, и их стоить выделять обособлено. Личностная перспектива помогает человеку становиться зрелым, учится организовывать образ жизни. Индивид психологически может воспринимать свое будущее сквозь призму настоящего, развивает свой потенциал. Общность условий среды, а также различных обстоятельств формирует жизненную перспективу. Тот человек, у кого гармоничные связи с другими индивида, у кого есть опора в жизненном пути, тот сможет оптимально продвигаться на всем жизненном пути. При этом эти отношения должны иметь «возрастающую ценность». В зависимости от типа индивида, меняется и психологическая перспектива. Она ответственна за умение анализировать и предвидеть свое будущее [1].

В своей гипотезе жизненного пути К.Л.Абульханова соотносит ее с понятием жизненной перспективы. Это потенциал, умения человека, которые естественно обобщаются в нынешнем времени и реализуются в грядущем [2].

Время жизни способно организоваться само, как и деятельность человека. Современные психологи отмечают необходимость исследования перспектив в жизни человека, учитывая данное знание, в рамках целостного смыслового аспекта.

По результатам исследований работ В.Ф. Серенковой необходимо уделить внимание изучению планирования будущего, а также таких его аспектов, как действенность, временность и ценностность в своем единстве [3].

По словам П.П. Платонова «Жизненная перспектива – это образ желанной и осознаваемой как возможной своей будущей жизни при условии достижения определенных целей» [7, с.24]. Впрочем, нельзя утверждать, что перспектива всегда входит в сферу желаний. Иногда это ожидание чего-либо страшного, что создаст стрессогенную ситуацию. Мы не планируем события наподобие горя утраты или же постоянных неудач. Но рационально принимаем возможность появления оных, тем самым заранее готовясь к негативным последствиям подобных событий. Единая картина будущего – комплексная. В ней содержится много противоречий, образуемых от связи с предвосхищаемыми ситуациям. В сознании человека всегда должны быть инструменты преодоления результатов и последствий от негативных явлений. Если подобных не будет, постепенно жизнь теряет позитивную функцию урегулирования. Поведение же приобретает дезорганизованность.

Жизненная перспектива, как считает А.И.Епифанцева, может проявить в деятельности человека свою двоякую природу. Она может создавать мотив этой деятельности, создавая внутренний образ, который будет значим лично для человека. А также она – стимул, становясь экстернальной целью [2].

Карандышев отмечает, что понимание мотивов, которые приведут к будушему, дает человеку стимульный толчок. Это позволяет индивиду выбрать нужный путь в ходе трудного решения вопреки стимулам, побуждаемым ситуацией. Жизненная перспектива начинает организовывать деятельность человека [3].

Жизненные перспективы, согласно концепции Е.И.Головахи становятся предметом исследования, если речь идет о будущем. То

есть, если речь идет о протяженном масштабном образе его жизненного пути, как утверждал А.А.Кроник. Будущая временная перспектива способна отразить умение человека действовать в актуальном виде, при этом предвосхищая грядущие последствия своей деятельности. Кроме того она созревает условия координации ценностей индивида, его планов и перспектив [4].

Объектом нашего исследования является изучение жизненных перспектив различных возрастных групп. В своем исследовании мы планируем проведение следующих методик.

1. Морфологический тест жизненных ценностей (МТЖЦ)

Методика «Морфологический тест жизненных ценностей» является анкетой и насчитывает 112 утверждений. Испытуемым предлагается оценить утверждения по следующей схеме:

Ответы заносятся в бланк теста. Полученные данные суммируются в таблицу-дешифратор в соответствии с ключом. Общие баллы по шкалам в соответствии с нормами переводятся в стены. Полученные результаты в стенах заносятся в таблицу-профиль.

Приоритетными ценностями и жизненными сферами считаются те, оценки по которым расположены в диапазоне 8 – 10 стенов, а девальвированным ценностям и жизненным сферам относятся те из них, оценки по которым попадают в диапазон 1 – 3 стена.

2. Тест индекс жизненной удовлетворенности (ИЖУ), адаптация Н. В. Паниной. Опросник общего психологического состояния человека.

Опросник, диагностирующий индекс жизненной удовлетворенности, отражает общее психологическое состояние человека, степень его психологического комфорта и социально-психологической адаптированности. Тест измеряет наиболее общее психологическое состояние человека, определяемое его личностными особенностями, системой отношений к различным сторонам своей жизни. Индекс жизненной удовлетворенности - интегративный показатель, включающий в качестве основного носителя эмоциональную составляющую. Для обладателей высокого значения индекса характерны низкий уровень эмоциональной напряженности, высокая эмоциональная устойчивость, низкий уровень тревожности, психологический комфорт, высокий уровень удовлетворенности ситуацией и своей ролью в ней.

3. Тест смысложизненные ориентации (методика СЖО), Д.А.Леонтьева.

Тест позволяет оценить "источник" смысла жизни, который может быть найден человеком либо в будущем (цели), либо в настоящем (процесс) или прошлом (результат), либо во всех трех составляющих жизни.

Тест СЖО является адаптированной версией теста “Цель в жизни” (Purpose-in-Life Test , PIL) Джеймса Крамбо и Леонарда Махолика. Методика была разработана на основе теории стремления к смыслу и логотерапии Виктора Франкла и преследовала цель эмпирической валидизации ряда представлений из этой теории.

Тест СЖО содержит 20 пар противоположных утверждений, отражающих представление о факторах осмысленности жизни личности.

В тесте СЖО жизнь считается осмысленной при наличии целей, удовлетворении, получаемом при их достижении и уверенности в собственной способности ставить перед собой цели, выбирать задачи из наличных, и добиваться результатов. Важным является ясное соотнесение целей – с будущим, эмоциональной насыщенности – с настоящим, удовлетворения – с достигнутым результатом, прошлым.

Ситуация предоставляет каждому человеку возможность сделать в настоящем определенный выбор в виде поступка, действия или бездействия. Основой такого выбора является сформированное представление о смысле жизни или его отсутствии. Совокупность осуществленных, актуализированных выборов формирует "прошлое", которое неизменно, вариациям подвержены лишь его интерпретации. "Будущее" есть совокупность потенциальных, ожидаемых результатов усилий, предпринимаемых в настоящем, в этой связи будущее принципиально открыто, а различные варианты ожидаемого будущего имеют разную мотивирующую притягательность.

Полученные результаты исследования будут опубликованы в последующих публикациях.

Литература:

1. Абульханова-Славская К.А. Жизненные перспективы личности // Психология личности и образ жизни / Под ред. Е.В.Шороховой. - М.: Наука, 2017.С. 149-151.
2. Абульханова-Славская К.А., Брушлинский А.В. Философско- психологический смысл концепции С.Л. Рубинштейна. -М.: Изд-во МГУ, 2009. -287 с.
3. Ахмеров Р.А. Опыт формирования будущей временной перспективы // Конфликт в конструктивной психологии. - Красноярск, 2000. - С. 84-88.
4. Головаха Е.И. Жизненные перспективы и профессиональное самоопределение молодежи. - Киев: Наукова думка, 2008. - 144 с.
5. Головаха Е.И., Кроник А.А. Психологическое время: путешествие в «давно» и «не скоро» // Популярная психология: Хрестоматия / Сост.В.Мироннко. -М.: Педагогика, 2000. - С. 247-253.
6. Кроник А.А., Кроник Е.А. Психология человеческих отношений. — Дубна: Феникс, 2008. - 224 с.
7. Платонов К.К. Структура и развитие личности. М., 2006.
8. Психология человека от рождения до смерти: Полный курс психологии развития / Под ред. Л.Л. Реана. - СПб.: Еврознак, 2001. - 682 с.
9. Рубинштейн СЛ. Человек и мир. - СПб.: Питер, 2002. - 678 с.
10. Mayer N. The male mid-life crisis. - N. Y., 2012. - P. 91-109.

Ключевые слова: *жизненный путь; жизненная перспектива; настоящее, будущее и прошлое; жизненный кризис*

Fərəh Adıgözəlova
Bakı Dövlət Universitetinin
Sosial və Pedaqoji Psixologiya kafedrasının doktorantı

ŞƏXSİYYƏTİN HƏYAT PERSPEKTİVLƏRİNİN EKSPERİMENTAL ÖYRƏNİLMƏSİ ÜÇÜN İSTİFADƏ OLUNAN METODİKALAR

XÜLASƏ

Məqalədə şəxsiyyətin həyat perspektivlərinin öyrənilməsində istifadə olunan metodikalardan bəhs edilir. Burada şəxsiyyətin həyat yolu və həyat perspektivi anlayışının mahiyyəti təhlil olunur. Eksperimental tədqiqatın aparılması üçün 3 metodikadan istifadə olunur: həyat dəyərlərinin morfoloji testi; həyatından məmnunluq indeksi testi; həyat mənasını istiqamətləndirmə testi. Göstərilən metodikalar sayəsində insanın ümumi psixoloji durumu, onun psixoloji komfortu və sosial-psixoloji uyğunlaşma dərəcəsini, habelə tapa biləcəyi həyatının mənası "mənbəyi" müəyyənləşdirilir.

Açar sözlər: *həyat yolu; həyat perspektivi; indiki zaman,keçmiş və gələcək;həyat krizisi*

Farah Adigezalova
PhD Candidate of the Department of Social and
Pedagogical Psychology, Baku State University

THE METHODS USED FOR THE EXPERIMENTAL STUDY OF A HUMAN LIFE PROSPECTS

SUMMARY

The principal of this paper is to study of techniques used in the academic work of a human life prospects. The analysis provided within this paper clearly demonstrates an essence of the concept of the human path life and the life prospective, accordingly. Furthermore, the paper determines a conduction an experimental study, herewith 3 methods are used: Morphological test of the life values; Test life satisfaction index; Life meaning orientation test. Concurrently, owing to the aforementioned methods, it identifies the general psychological state of a person, the degree of his psychological comfort and the socio-psychological adaptation, as well as the "source" of the life meaning that can be found by the person.

Key words: *path life, life perspective, present, future and past, life crisis*

DÖVLƏT İDARƏÇİLİK AKADEMİYASINDA

Heydər Əliyev Dövlət İdarəçiliyi Məktəbinin ilk mühazirəsi dinlənilib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında (DİA) fəaliyyət göstərən Heydər Əliyev Dövlət İdarəçiliyi Məktəbində 2019/2020-ci tədris ilində bakalavriat pilləsinə qəbul olunan birinci kurs tələbələri ilk mühazirələrini dinləyiblər.

İlk mühazirəni təqdim edən akademiyanın rektoru, akademik Urxan Ələkbərov Heydər Əliyev Dövlət İdarəçiliyi Məktəbi haqqında məlumat verib. O qeyd edib ki, məktəb Ümummilli lider, müasir müstəqil dövlətimizin memarı və qurucusu Heydər Əliyevin siyasi irsinin, azərbaycançılıq məfkurəsi və dövlətçilik fəlsəfəsinin təbliği məqsədilə yaradılıb. Rektor görkəmli siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyevin misilsiz tarixi xidmətlərindən bəhs edib, Ulu öndərin siyasi xəttinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyini diqqətə çatdırıb. Bildirib ki, müstəqilliyinin bərpasından 28 il keçməsinə baxmayaraq, Azərbaycan Respublikası uğurla inkişaf edir və tarixi baxımdan çox qısa zaman kəsiyində ölkə dövlət quruculuğunun bütün sahələrində diqqətəlayiq tərəqqiyə nail olub.

Urxan Ələkbərov qazanılan uğurların əsasında Ulu öndər Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi və Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən dərin düşünülmüş innovativ inkişaf siyasətinin dayandığını vurğulayıb. Rektor, eyni zamanda, diqqətə çatdırıb ki, ölkədə bütün istiqamətlərdə nailiyyətlərin qazanılmasında Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın önəmli rolu var. Akademik vurğulayıb ki, əslində daha az vəsaitlərlə yüksək göstəricilərə nail olunması dövlət inkişafı proseslərinin idarə edilməsində Prezident İlham Əliyev tərəfindən işlənmiş innovativ sinergetik, komplimentar və kompensasion texnologiyalar kompleksinin tətbiqinin nəticəsidir. Həmin texnologiyalar ölkənin

hərtərəfli inkişafı və əhalinin rifahının yüksəlməsi üçün iqtisadi imkanlardan səmərəli istifadəni təmin edib. Bu təcrübənin Dünya İqtisadi Forumunun hesabatında xüsusi təhlil predmetinə çevrilməsi onun qlobal əhəmiyyətinin göstəricisidir.

Mühazirədə ölkə iqtisadiyyatının sürətli inkişafı istiqamətində aparılan uğurlu siyasətin əsas hədəfləri, eləcə də davamlı inklüziv inkişafı xarakterizə edən göstəricilər müqayisəli şəkildə tələbələrin diqqətinə çatdırılıb. Azərbaycanın bir çox istiqamətlərdə regional və qlobal liderə çevrildiyini qeyd edən rektor ölkəmizin inkişaf göstəricilərinin bir çox beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən BMT, YUNESKO, Dünya Bankı və digər nüfuzlu qurumların rəsmi sənədlərində, müstəqil ekspertlər tərəfindən hazırlanmış hesabatlarda təsdiqini tapdığını bildirib.

Respublikamızın "Böyük yeddilik" ölkələri ilə müqayisədə nəzərəçarpan inkişaf göstəricilərini diqqətə çatdıran akademik deyib ki, bu mühüm iqtisadi nailiyyətlər Ermənistanla münaqişə və torpaqlarımızın 20 faizinin işğalı fonunda qazanılıb. Ölkəmizin bu problemləri olmasaydı, qazanılacaq uğurların miqyası daha böyük ola bilərdi.

Sonda tələbələrin sualları cavablandırılıb.

"Kulturologiya və insan inkişafı" monoqrafiyası çapdan çıxmışdır

"Kulturologiya və insan inkişafı" (Bakı: «OL NPTK», 2019) monoqrafiyası çapdan çıxmışdır. Kitabın müəllifi – Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasnın Tarix kafedrasının professoru, «Simurq» Azərbaycan mədəniyyət Assosiasiyasının Prezidenti, tarix elmləri doktoru, kulturoloq Fuad Məmmədovdır.

Monoqrafiyanın elmi redaktoru – AMEA-nın akademiki Nizami Cəfərov, elmi rəyçilər – AMEA-nın müxbir üzvü, professor Rəna Məmmədova-Sarabskaya, Azərbaycan xalq şairi, porofessor Nəriman Həsənzadə, fəlsəfə elmləri doktoru, professor Mübariz Süleymanlıdır.

Kitab Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında GHT-lərə Dövlət dəstəyi Şurasının qərarı ilə, Azərbaycan mədəniyyət Assosiasiaysı və "Simurq" Kulturologiya mərkəzi tərəfindən uğurla həyata keçirilmiş "Kulturologiya və davamlı inkişaf" layihəsi çərçivəsində nəşr olunur. Əsər "Simurq" Azərbaycan Mədəniyyət Assosiasiyasının rəyasət heyəti və ekspert-məşvərət şurası tərəfindən ali məktəblər üçün dərs vəsaiti və şəxsiyyətin kamilləşməsi üçün əldə rəhbər kimi tövsiyə edilmişdir.

Monoqrafiyanın əsas vəzifəsi – Azərbaycanın milli maraqlarına cavab verən, davamlı, təhlükəsiz və rəqabətədözümlü inkişafı təmin edə biləcək, mütəxəssislərin, o cümlədən, müəllimlərin, məmurların, jurnalistlərin fasiləsiz kulturoloji yenidən hazırlanması, əhalinin maarifləndirilməsi, vətəndaşların, şəxsiyyətlərin və liderlərin peşəkar və mənəvi kamilləşməsinə kömək göstərməkdən ibarətdir.

Sistemli yanaşma əsasında hazırlanmış və kitabda əks olunmuş universal kulturoloji biliklər, ideyalar, formul və metodlar, mədəniyyətin mahiyyəti, xüsusiyyətləri, qanunauyğunluqları, texnologiyaları və dəyişdirici imkanlarının düzgün dərk olunmasına imkan verir. Daimi dialektik dəyişikliklər və qeyri-müəyyənliklər şəraitində, mütərəqqi sosial-mədəni transformasiyaların effektiv idarəolunması üçün bu biliklər əvəzolunmaz əhəmiyyət kəsb edir.

Müəllif tərəfindən, rəqabətədözümlü insan kapitalının, beynəlxalq münasibətlər mədəniyyətinin, multikulturalizmin, mədəniyyətlərin dialoqunun effektivliyinin, insan həmrəyliyinin, rifahın və humanitar təhlükəsizliyin artırılmasının əsasını təşkil edən yüksək-mədəniyyətli insanların formalaşdırılmasının kulturoloji texnologiyaları açıqlanır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının tarix kafedrasının professoru Fuad Məmmədov Hindistanda Qlobal sammitdə iştirak etmişdir.

26 sentyabrdan 7 oktyabra qədər tarix elmlər doktoru, Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının Tarix kafedrasının professoru, "Simurq" Azərbaycan mədəniyyət Assosiasiyasının rəhbəri Fuad Məmmədov, ruhi mədəniyyətə həsr olunmuş "Mənəvi mədəniyyət - birlik, sülh və çiçəklənmə üçün" Hindistanın Radjastxan ştatının Abu Roud və Maunt Abu şəhərlərində keçirilən Qlobal sammitində iştirak etmişdir.

Ümumdünya Ruhani Universiteti BMT-də məsləhətçi orqan statusuna sahibdir, YUNESKO ilə aktiv iş birliyindədir. Onun ayrı-ayrı ölkələrdə insan inkişafına yönəldilmiş bir çox filialı, fərqli struktur şöbələri vardır. Onlardan Qlobal hospital, günəş enerjisi ilə işləyən Elektrostansiya və başqalarını qeyd etmək olar.

Sammitdə 3000 dən çox insan iştirak etmişdir. Görüşdə Braxma Kumaris universitetinin prezidenti Dadi Janki və bir çox rəhbərlərindən əlavə, Hindistanın vitse-prezidenti, Daxili İşlər naziri, Hindistan parlamentinin spikeri, və bir çox başqa rəsmi şəxslər, xarici alim və qonaqlar iştirak etmişdir.

Sammitdə "Simurq" AMA-nın fəxri nümayəndəsi, Rusiya Federasiyasının Xanto-Mansiysk şəhərinin vətəndaşı Teyfur Qeybətov uğurla çıxış etmişdir.

Fuad Məmmədov Azərbaycan mədəniyyət Assosiyasıyası "Simurq" adından "Ruhi mədəniyyət və insan həmrəyliyi" mözvusunda çıxış etmişdir.

Azərbaycanlı alim sammitə dəvətə görə Didi Santoşa təşəkkürlərini bildirib və Ümumdünya Ruhani universitetini dəyərləndirib. Sülh, əmin-amanlıq və davamlı inkişafa qoyduğu böyük əməyə görə Fuad Məmmədov, Universitetin prezidenti cənab Dadi Jankini beynəlxalq medal "Simurq" ilə təltif etmişdir.

F.T.Məmmədovun çıxışında harmonik inkişafın vacibliyinə, yüksək mədəniyyətə sahib insanların formalaşmasında humanitar təhlükəsizliyin insan inkişafının əsası olduğuna diqqət yetirmişdir. Belə yanaşma, vitse-prezidentin məqaləsində, rabitə və texnologiya nazirindən, Hindistanın Daxili İşlər nazirindən böyük dəstək almışdır.

Qlobal sammitdə Hindistanın vitse-prezidenti Şri Venkaya Nandu, rabitə və texnologiya rəhbəri Şri Ravi Şankar Prasad, Hindistan Məsləhət Federasiyasının spikeri Şri Om Birla, Hindistan Daxili İşlər naziri və digər fəxri qonaqlardan başqa, kulturologiyanın və Ruhi mədəniyyətin inkişafına verdiyi diqqət və müvəffəqiyyətlərinə görə Azərbaycan alimi, Ümumdünya Braxma Kumaris universitetin ən ali mükafatı "Cansız ilahi ruh" mükafatına layiq görülmüşdür.

Fuad Məmmədov, Teyfur Qeybətov və Rusiyadan gələn iştirakçıları Braxma Kumarisin baş katibi, Azərbaycandan gələn hörmətli qonaqlara ruhi həyatın filosofiyasına aid Braxma Kumarisin ən dəyərli monoqrafiyası təqdim edən cənab Nirvair qəbul etmişdir.

Ruhi mədəniyyətin və kulturologiyanın inkişafı, böyük mədəniyyətə sahib insanların formalaşması üzrə iş birliyi üçün müqavilə imzalanmışdır.

Dövlət İdarəçilik Akademiyasında Əhməd bəy Ağaoğlunun anadan olmasının 150 illiyi qeyd edilib

Oktyabrın 16-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında (DİA) ictimai fikrin böyük nümayəndələrindən biri, görkəmli publisist və tənqidçi, tanınmış hüquqşünas və şərqşünas alim Əhməd bəy Ağaoğlunun anadan olmasının 150 illik yubileyinə həsr edilmiş tədbir keçirilib.

Tədbirdə bu ali məktəbin rektoru, akademik Urxan Ələkbərov çıxış edərək Prezident İlham Əliyevin Əhməd bəy Ağaoğlunun 150 illik yubileyinin keçirilməsi haqqında Sərəncamının əhəmiyyətini vurğulayıb.

Əhməd bəy Ağaoğlunun xidmətlərindən danışan rektor bildirib ki, o, daim milli mübarizə hərəkatının önündə olub. Onun bütün yazılarında, ideologiyasında sülh, əmin-amanlıq məfhumları xüsusi yer tutur.

Azərbaycanın Macarıstandakı səfiri, Əhməd bəy Ağaoğlu irsinin tədqiqatçısı Vilayət Quliyev böyük mütəfəkkirin həyat və fəaliyyətindən, apardığı milli mücadilənin müxtəlif istiqamətlərindən, onun bir alim, hüquqşünas, millət fədaisi olmasından söz

açıb. Qeyd edilib ki, Əhməd bəy Ağaoğlu milli oyanış hərəkatının daim ön sıralarında dayanan vətənpərvər şəxsiyyət, eyni zamanda, müsəlman Şərqində müasirləşmə siyasətinin ardıcıl tərəfdarı kimi tanınıb.

Professor Mübariz Süleymanlı, DİA-nın Siyasi idarəetmə fakültəsinin dekanı, professor Elçin Əhmədov, Tarix kafedrasının müdiri, dosent Firdovsiyyə Əhmədova, Türkiyə səfirliyinin müşaviri İrfan Çiftçi və digər çıxış edənlər Əhməd bəy Ağaoğlunun ötən əsrin əvvəllərindən etibarən Azərbaycanda və onun hüdudlarından kənarda cərəyan edən mürəkkəb ictimai-siyasi proseslərdə fəal iştirak etdiyini, milli oyanış hərəkatının daim ön sıralarında dayanan vətənpərvər şəxsiyyət olduğunu söyləyiblər. Bildirilib ki, Əhməd bəy Ağaoğlunun ictimai problemləri mənəvi-əxlaqi aspektdə işıqlandıran, cəmiyyəti tərəqqiyə doğru yönəlməyə və qabaqcıl dünya mədəniyyətindən bəhrələnməklə yeniləşməyə çağıran dərin məzmunlu əsərləri Azərbaycan maarifçiliyinə mühüm töhfədir.

Çıxışlarda Əhməd bəy Ağaoğlu irsinin oxuculara çatdırılmasında Azərbaycanın Macarıstandakı səfiri, professor Vilayət Quliyevin araşdırmalarının müstəsna əhəmiyyəti vurğulanıb.

Dövlət İdarəçilik Akademiyasında “Avro 2020” Könüllülük Proqramı ilə bağlı görüş olub

Futbol üzrə “Avro 2020”nin Bakı Olimpiya Stadionunda keçiriləcək 3 qrup oyunu, eləcə də 1/4 final mərhələsi qarşılaşması ilə əlaqədar yaradılmış Əməliyyat Qrupunun üzvləri tədbirə hazırlıq məqsədilə oktyabrın 16-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında tələbə və müəllim heyəti ilə görüş keçirib.

150-dən çox tələbənin iştirak etdiyi görüşdə Avropa çempionatının tarixi, maraqlı faktlarla yanaşı, Könüllülər Proqramının ötənilki uğurları, eləcə də “Avro 2020” ilə bağlı keçirilməsi planlaşdırılan tədbirlər haqda təqdimat nümayiş olunub.

Tədbirdə təşkilati və UEFA ilə əlaqələndirmə işlərindən məsuliyyətli olan AFFA nümayəndələri, “Avro 2020” Könüllülər Proqramının səfiri Taleh Yüzbəyov da iştirak ediblər.

Qonaqlar tələbələrin idman və qeyri-idman sahəsində lazımi təcrübə əldə etməsi, gənclərin asudə vaxtının səmərəli təşkili, onların irimiqyaslı və ölkə əhəmiyyətli tədbirlərlə bağlı texniki bilik və bacarıqlarının artırılması baxımından bu cür görüşlərin təşkilinin vacibliyindən danışıblar, həmçinin bir zamanlar könüllü olaraq qazandıqları təcrübəni və xatirələri tədbir iştirakçıları ilə bölüşüblər.

Könüllülər Proqramı nəinki tələbələr, həmçinin qitə əhəmiyyətli idman tədbirinin bir hissəsi olmaq istəyən hər kəsə açıq olacaq. Proqram çərçivəsində tələbələr üçün təşkilati məsələlərlə bağlı təlimlərin, təhsil-əyləncə kurslarının, xüsusi master-klassların və sair kimi tədbirlərin keçirilməsi planlaşdırılır.

Noyabrın 15-dək davam edəcək universitet kampaniyası paytaxtda fəaliyyət göstərən 21 təhsil ocağını əhatə edəcək.

Qeyd edək ki, “Avro 2020” Bakı Könüllülər Proqramına qeydiyyat noyabrın 29-da saat 23:59-da yekunlaşacaq.

DİA-da Dövlət Müstəqilliyi Gününə həsr olunan elmi-praktik konfrans

Oktyabrın 18-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında 18 oktyabr – Dövlət Müstəqilliyi Gününə həsr olunan elmi-praktik konfrans keçirilib.

Tədbirdə DİA-nın rektoru, akademik Urxan Ələkbərov ötən 28 il ərzində Azərbaycanda əldə edilən nailiyyətlərdən danışıb, ölkənin uğurlu inkişafı sayəsində dövlətçilik ənənələrimizin möhkəmləndiyini, iqtisadi və

siyasi gücümüzün artdığını bildirib. Qeyd edib ki, müstəqil Azərbaycan Respublikası bu gün hər bir soydaşımız üçün əsl qürur mənbəyinə çevrilib.

U.Ələkbərov vurğulayıb ki, müstəqilliyin ilk illərində Azərbaycan dərin siyasi, iqtisadi və sosial böhranla yanaşı, Ermənistanın hərbi təcavüzü, xalqımıza qarşı həyata keçirilən etnik təmizləmə siyasəti ilə üzləşib. Xalqımızın təkidli tələbi ilə Ulu öndər Heydər Əliyevin 1993-cü ildə hakimiyyətə qayıdışı və apardığı müdrik siyasət nəticəsində ölkəmiz parçalanma təhlükəsindən, vətəndaş müharibəsindən xilas edildi. Həmçinin ictimai-siyasi sabitlik bərqərar oldu və bütün sahələrdə uğurlu islahatların başlanmasına zəmin yaradıldı. Dövlət müstəqilliyinin ilk illərində "Müstəqilliyimiz dönməzdir, əbədidir" deyən Ümummilli liderin Azərbaycanın qüdrətli ölkəyə çevrilməsinə yönəlmiş müdrik siyasəti bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Elmi-praktik konfransda Milli Məclisin deputatı, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası Siyasi Araşdırmalar İnstitutunun direktoru, professor Elman Nəsirov çıxış edərək dövlət müstəqilliyimizin bərpası uğrunda gedən mübarizələrdən, əldə olunan uğurlardan bəhs edib. Professor müasir müstəqil dövlətimizin qurulmasında, möhkəmlənməsində və dünyada tanınmasında dahi rəhbər Heydər Əliyevin tarixi xidmətlərini vurğulayıb. Alim ölkəmizdə qazanılan nailiyyətlərin ulu öndər Heydər Əliyev siyasətinin bəhrəsi olduğunu deyib.

DİA-nın İnzibati idarəetmə fakültəsinin dekanı, professor Xatirə Hüseynova, Tarix kafedrasının professoru Musa Quliyev və digər çıxış edənlər 28 il əvvəl Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin bərpa edilməsini xalqımızın tarixində böyük hadisə kimi qiymətləndirib, ölkənin əldə etdiyi uğurlar barədə fikirlərini bölüşüblər.

"Gənclər sektorunun idarə edilməsi və gənclər siyasəti üzrə 1-ci Magistr proqramı"nın təqdimat mərasimi keçirilib

Oktyabrın 17-də "Gənclər sektorunun idarə edilməsi və gənclər siyasəti üzrə 1-ci Magistr proqramı"nın təqdimat mərasimi keçirilib. Proqram BMT-nin Uşaq Fondu (UNİSEF), Gənclər və İdman Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının dəstəyi ilə tərtib edilib.

Tədbirdə Gənclər və İdman naziri Azad Rəhimov bildirib ki, "Gənclər siyasəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununda son illər edilmiş dəyişikliklərə əsasən bu sahədə kadr hazırlanması və əlavə təhsilin təmin olunması ilə əlaqədar müvafiq işlər görülüb. Hazırda həyata keçirilən "Azərbaycan gəncliyi 2017-2021-ci illərdə" Dövlət Proqramında bu məsələ öz əksini tapıb.

Nazir deyib ki, ölkə əhalisinin təqribi yarısının 29 yaşına qədər olduğunu nəzərə alsaq, gənclər siyasəti sahəsində və gənclərlə birbaşa işləyən mütəxəssislərin hazırlanması olduqca vacib məsələdir. Bizim təşəbbüsümüzü dəstəkləyən BMT-nin Uşaq Fondu bu layihəyə beynəlxalq ekspertləri cəlb edib, gənclər siyasəti və menecmenti sahəsində mütəxəssislər üçün magistr proqramı hazırlamağa başlayıb. Bu işdə əsas tərəfdaşımız Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası olub.

Beynəlxalq ekspertlərin layihədə əməyini yüksək qiymətləndirən nazir deyib: "Ekspertlər qismində Estoniyanın Tallinn Dövlət Universitetinin mütəxəssisləri cəlb olunub. Onlar bu sahədə bir neçə ölkənin qabaqcıl təcrübəsini nəzərdən keçirərək bizim 6 ali təhsil ocağının müəllim və mütəxəssisləri ilə birgə Azərbaycan üçün uyğunlaşdırılmış tədris proqramı hazırlayıblar. Sevindirici haldır ki, layihənin ikinci mərhələsində - növbəti iki il ərzində Tallinn Dövlət Universitetinin köməyi və UNİSEF-in dəstəyi ilə Azərbaycan və Estoniya arasında "Gənclərlə iş" ixtisası üzrə müəllim mübadiləsi aparılacaq. Əminəm ki, növbəti illərdə hamımız bu proqramın faydasını görəcək və gənclərlə işin daha mütəşəkkil şəkildə həyata keçirilməsinin şahidi olacağıq".

UNİSEF-in ölkəmizdəki nümayəndəliyinin rəhbəri Edvard Karvardin qeyd edib ki, magistr proqramı tərtib olunarkən gənclərlə iş üzrə təxminən 500 mütəxəssisin rəyi nəzərə alınıb. 2018-2019-cu illərdə altı ali təhsil müəssisəsi – Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası, Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti, Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti, Azərbaycan Universiteti və Gəncə Dövlət Universiteti bu proqramın tətbiqinə başlayıb. Proqram ixtisaslaşma ilə bağlı tədris planlarına uyğunlaşdırılıb. Bu ali təhsil müəssisələrinin mütəxəssisləri tərəfindən UNİSEF-in Estoniyadan olan ekspertinin rəhbərliyi ilə magistr proqram üzrə 13 akademik kurs hazırlanıb. Proqramın tətbiqi Azərbaycanın gənclərlə iş istiqamətində çox mühüm mərhələdir.

Proqramın əhəmiyyətindən danışan Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov bildirib ki, ölkə əhalisinin magistratura səviyyəsində gənclərlə iş üzrə mütəxəssislərin hazırlanması uğurlu layihədir. Proqram az sayda ölkədə tətbiq olunur. Layihə çərçivəsində yüksək-ixtisaslı mütəxəssislərin hazırlanmasının təmin edilməsi üçün ciddi addımlar atılıb.

Təhsil Nazirliyində gənclərlə işin prioritet sahə kimi qəbul olunduğunu diqqətə çatdıran nazir müavini bu təşəbbüsün dəstəkləndiyini bildirib. Firudin Qurbanov deyib: "Nazirlər Kabinetinin müvafiq qərarına əsasən Təhsil Nazirliyi 2018-ci ildə magistr proqramını təsdiq edib. İki ildir ki, bu ixtisaslaşma üzrə 6 ali təhsil müəssisəsində qəbul aparılır və artıq 80 nəfərə yaxın gənc magistratura səviyyəsində təhsil alır. Hesab edirəm ki, onlar gələcəkdə yüksəksəviyyəli mütəxəssis kimi formalaşa biləcəklər".

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının rektoru Urxan Ələkbərov layihə iştirakçılarına minnətdarlığını bildirib. Gənclər siyasəti və menecmenti sahəsində mütəxəssislər üçün magistr proqramının hazırlanmasını yüksək qiymətləndirən rektor bu sahədə fəaliyyətin vacibliyini diqqətə çatdırıb.

Sonra UNİSEF-in beynəlxalq eksperti xanım Tanya Dibou Azərbaycanda magistr proqramının tətbiqi ilə bağlı mövcud vəziyyət və gələcək işlər" mövzusunda təqdimat edib.

Tədbirdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akade-

miyasının I kurs magistrlərinin Estoniyanın mütəxəssisləri tərəfindən keçirilən təlimlərdə iştirakı ilə bağlı videoçarx nümayiş olunub.

Sonda magistr proqramının praktiki bölmələrinin işlənib hazırlanmasına dəstək vermiş elmi işçilər mükafatlandırılıb.

Azərbaycanlı alimin Ankara Sosial Elmlər Universitetində mühazirəsi dinlənilib

Ankara Sosial Elmlər Universitetində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının Elmi təşkilat və beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin müdiri, dosent Rəcəb Rəhimlinin "Azərbaycanda dövlət idarəçiliyi sistemində islahatlar və dövlət qulluğu sistemi" mövzusunda məruzəsi dinlənilib.

Alim məruzəsində ölkədə zamanın çağırışlarına və beynəlxalq standartlara cavab verən dövlət idarəçilik sistemi və onun hüquqi bazasının formalaşdırılmasının Ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlı olduğunu vurğulayıb. Bildirib ki, dövlət siyasətinin məqsədlərinin uğurla reallaşdırılmasında dövlət qulluğu başlıca alət kimi çıxış edir və dövlət qulluqçularının fəaliyyəti ölkənin inkişafında, vətəndaşların rifahının yüksəlməsində təzahürünü tapır.

Rəcəb Rəhimli bütün sahələrdə inkişafın aparıcı lokomotivi kimi müəyyənləşdirilən dövlət sektorunda islahatların əsas məqsədləri və dövlət qulluğunun inkişafı strategiyası ilə bağlı geniş məlumat verib. Vurğulanıb ki, bu gün səmərəli və peşəkar hökumətin yaradılması Azərbaycan Respublikasında dövlət idarəçiliyində islahatlarının prioritet istiqamətlərindəndir və ölkədə dövlət qulluğunun optimallaşdırılması sahəsində əsaslı nailiyyətlər əldə edilib. Çıxışçı faktlar və müqayisəli təhlillərlə əsaslandırıb ki, Prezident İlham Əliyevin konturlarını dəqiq müəyyənləşdirdiyi siyasi xətt çərçivəsində Azərbaycanda rəqabətədavamlı, səmərəli dövlət institutları formalaşdırılıb. Bu təsisat hazırda sosial-iqtisadi siyasətin formalaşdırılması və reallaşdırılmasına maraqlı subyektlərin cəlb olunması ilə cəmiyyətin yeni inkişaf modelini qurmağa, dövlətin inkişafının dinamikası və yüksək səviyyəsini təmin etməyə qadirdir. Həmçinin dövlət idarəçiliyinin bütün səviyyələrində qərar qəbulu zamanı sosial qrupların maraqlarını müəyyənləşdirmək, strukturlaşdırmaq və nəzərə almağa, qəbul edilmiş və reallaşdırılmış qərarlara görə məsuliyyət daşımağa, vətəndaş cəmiyyəti, biznes strukturları ilə ictimai həyatın önəmli məsələləri ətrafında bərabər dialoq aparmağa, vətəndaşların dövlət qulluğuna və dövlət institutlarına inamını qorumağa və dəstəkləməyə, Azərbaycanın inkişafı ilə bağlı bütün məsələlərdə geniş ictimai konsensusa nail olmağa müvəffəq durumdadır. Buna görə də cəmiyyətin inkişafı, şəraitin dəyişilməsi və müasir çağırışlar fonunda əhalinin yaşayış səviyyəsi keyfiyyətinin daha da yüksəldilməsi məqsədilə dövlət-vətəndaş qarşılıqlı münasibətlərində inkişaf tendensiyası davamlı olaraq qorunur. İnzibati islahatlar konsepsiyasının yaxın illər üçün başlıca məqsədi kimi dövlət qulluğunda keyfiyyətin daha da yüksəldilməsini nəzərdə tutur.

Dinləyicilər Azərbaycanda dövlət idarəçiliyi sisteminə dair müfəssəl məlumatları maraqla qarşılayıblar.

Sonda alim tədbir iştirakçılarının suallarını cavablandırıb.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının rektoru, akademik Urxan Ələkbərovun «Azərbaycanın növbəti beynəlxalq uğuru» adlı məqaləsi nəşr edilib

(qəzetə keçid burada http://www.azerbaijan-news.az/uploads/1572304975.pdf?fbclid=IwAR1-4NRsEtoneI35ylXBs-L0rYTW4uz2rxsbdARXMX64fJDDQdiK4OkzMAM)

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının professoru Almaatada beynəlxalq konfransda çıxış edib

YUNESKO-nun Mədəniyyətlərin yaxınlaşması Beynəlxalq Onilliyi Planının həyata keçirilməsi və mədəniyyətlərin etikası dialoqunun inkişafı məqsədi ilə, 17 oktyabr 2019-cu il tarixində Almaata şəhərində İkinci Atmaata Forumu keçirilmişdir. Forumun mövzusu - "Maarifli islam və Renessans: Farabdan, Bağdaddan və Kordovadan, Avropa monastırları vasitəsi ilə - biliklər mədəniyyətinə" olmuşdur.

Forumun işində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət Idarəçilik Akadmiyasının Tarix kaferasının professoru, "Simurq" Azərbaycan mədəniyyət Assosiasiyasının rəhbəri, tarix elmləri doktoru Fuad Məmmədov və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Fəlsəfə institutunun şöbə müdiri, fəlsəfə elmləri doktoru Əli Abbasov iştirak etmişdirlər.

Forumda Qazaxstanın xalq yazıçısı, tanınmış ictimai xadim və diplomat Oljas Suleymenov, qazax xalqının ədəbiyyatı və incəsənətinin, beynəlxalq humanitar əməkdaşlığın, maarifçiliyin və sülh yaradıcılığı sahəsində inkişafında böyük xidmətlərinə görə "Mədəniyyət səfiri" ictimai fəxri adla və "Simurq" Beynəlxalq medalı ilə təltif edilmişdir.

Dövlət İdarəçilik Akademiyasında "Azərbaycan Respublikasında Konstitusiya hüququnun aktual problemləri" mövzusunda dəyirmi masa keçirilib

12 noyabr 2019-cu ildə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında "Hüquq" kafedrası və DİA-nın "Hüquq" klubunun birgə təşkilatçılığı ilə Konstitusiya gününə həsr edilmiş "Azərbaycan Respublikasında Konstitusiya hüququnun aktual problemləri" mövzusunda dəyirmi masa keçirilmişdir. Tədbirdə "Hüquq" kafedrasının müəllimləri, Həmkarlar Komitəsinin sədri dos. Y.Ağayev, Siyasi idarəetmə fakültəsinin dekanı prof. E.Əhmədov, hüquqşünaslıq ixtisasında təhsil alam tələbələr, magistrantlar iştirak etmişlər. Tədbirdə konstitusiya hüququnun aktual problemlərinə dair Hüquq kafedrasının müdiri dos. F.T. Nağıyev, Siyasi idarəetmə fakültəsinin dekanı professor E.İ.Əhmədov cıxış etmişlər.

Dövlət İdarəçilik Akademiyasının tələbəsi Cenevrə şəhərində səfərdə olmuşdur

28 oktyabr – 1 noyabr tarixlərində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası Siyasi İdarəetmə fakültəsinin beynəlxalq münasibətlər ixtisası üzrə təhsil alan 4-cü kurs tələbəsi Şücaət Əhmədzadə İsveçrə Konfederasiyasının Cenevrə şəhərində səfərdə olmuşdur.

Səfərin təşkilatçıları Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyi və Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsi olmuşdur. Səfər zamanı Ş.Əhmədzadə Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin qərargahında keçirilən Beynəlxalq Qızıl Xaç İcmalının 150 illiyi tədbirində iştirak etmiş və qərargahda Beynəlxalq Qızıl Xaç Komitəsinin rəhbərliyi və yüksək vəzifəli diplomatları ilə görüşlər keçirmişdir. Həmçinin, səfər zamanı Azərbaycan Respublikasının Cenevrədə BMT Ofisi və digər beynəlxalq təşkilatlar yanında daimi nümayəndəliyi də ziyarət edilmiş və tələbə cənab səfir Vaqif Sadıqov tərəfindən qəbul edilmişdir. Ardınca, səfər zamanı BMT-nin Cenevrədəki ofisinə ziyarət baş tutmuş və Ş. Əhmədzadə BMT-nin işi ilə bağlı daha yaxından tanış olmuşdur.

Dövlət İdarəçilik Akademiyasında Azərbaycanın Dövlət Bayrağı Gününə həsr edilən elmi-praktik konfrans

Noyabrın 8-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında Dənizkənarı Bulvar İdarəsinin və Dövlət Bayrağı Muzeyinin təşəbbüsü ilə Dövlət Bayrağı Gününə həsr olunan "Azərbaycan dövlətçiliyində bayrağın yeri və əhəmiyyəti" mövzusunda elmi-praktik konfrans keçirilib.

Azərbaycan Respublikasının dövlət himni ilə başlanan tədbirdə Dövlət İdarəçilik

Akademiyasının rektoru, akademik Urxan Ələkbərov çıxış edərək Prezident İlham Əliyevin "Azərbaycan Respublikasının Dövlət Bayrağı Gününün təsis edilməsi haqqında" Sərəncamının əhəmiyyətini vurğulayıb. Rektor görkəmli siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyevin misilsiz tarixi xidmətlərindən bəhs edib, Ulu öndərin siyasi xəttinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyini diqqətə çatdırıb. Bildirib ki, müstəqilliyinin bərpasından 28 il keçməsinə baxmayaraq, Azərbaycan Respublikası uğurla inkişaf edir və tarixi baxımdan çox qısa zaman kəsiyində dövlət quruculuğunun bütün sahələrində diqqətəlayiq tərəqqiyə nail olub. Akademik Urxan Ələkbərov qazanılan uğurların əsasında ulu öndər Heydər Əliyevin müəyyənləşdirdiyi və Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən dərin düşünülmüş innovativ inkişaf siyasətinin dayandığını vurğulayıb.

Rektor, eyni zamanda, diqqətə çatdırıb ki, ölkədə bütün istiqamətlərdə nailiyyətlərin qazanılmasında Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın önəmli rolu var.

Azərbaycanın bir çox istiqamətlərdə regional və qlobal liderə çevrildiyini qeyd edən akademik Urxan Ələkbərov ölkəmizin inkişaf göstəricilərinin bir çox beynəlxalq təşkilatlar, o cümlədən BMT, YUNESKO, Dünya Bankı və digər nüfuzlu qurumların rəsmi sənədlərində, müstəqil ekspertlər tərəfindən hazırlanmış hesabatlarda təsdiqini tapdığını bildirib və eyni zamanda, bu mühüm nailiyyətlərin Ermənistanla münaqişə və torpaqlarımızın 20 faizinin işğal olunduğu bir dövrdə qazanıldığını söyləyib. Qeyd edib ki, ölkəmizin bu problemləri olmasaydı, qazanılacaq uğurların miqyası daha böyük ola bilərdi.

Elmi-praktik konfransda çıxış edən Dənizkənarı Bulvar İdarəsinin Dövlət Bayrağı Muzeyinin direktoru Könül İmamverdiyeva Azərbaycan bayraqları haqqında danışıb, bayrağın müqəddəs dövlət rəmzlərindən biri olduğunu deyib. Ulu öndər Heydər Əliyevin müstəsna tarixi xidmətlərindən söz açan Könül İmamverdiyeva Dövlət Bayrağı Gününün geniş qeyd edilməsinin əhəmiyyətini vurğulayıb.

Müdafiə Nazirliyinin əməkdaşı, polkovnik Abdulla Qurbani Azərbaycanın dövlətçilik tarixindən danışıb. O, müasir müstəqil dövlətimizin qurulmasında və inkişafında dahi rəhbər Heydər Əliyevin əvəzsiz xidmətlərini diqqətə çatdırıb, Ulu Öndərin ideyalarının Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla həyata keçirildiyini bildirib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının professoru, siyasi elmlər doktoru, "Azərbaycan Respublikası Dağlıq Qarabağ Bölgəsinin Azərbaycanlı İcması" İctimai Birliyinin sədr müavini Elçin Əhmədov Prezident İlham Əliyevin apardığı məqsədyönlü siyasətin uğurlu nəticələrindən bəhs edib, Dövlət Bayrağı Gününün sonsuz qürur hissləri ilə qeyd olunduğunu söyləyib.

Dövlət İdarəçilik Akademiyasının Tarix kafedrasının müdiri Firdovsiyyə Əhmədova, III kurs tələbəsi Murad Həsənxanlı respublikamızın suverenliyinin əsas atributlarından olan Dövlət bayrağımızın tarixindən danışıblar. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə qəbul olunmuş üçrəngli bayrağımızın hələ SSRİ vaxtında Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən Naxçıvanda bir daha ucaldıldığı xatırladılıb.

Çıxış edənlər Dövlət bayrağının xalqımızın böyük qürur mənbəyi olduğunu, ölkəmizin dünyada nüfuzunun yüksəldiyini deyib, qəsbkar ermənilər tərəfindən işğal edilmiş torpaqlarımızın tezliklə azad olunacağına əminliklərini vurğulayıblar.

Sonra Dövlət bayrağına həsr olunmuş videoçarx nümayiş etdirilib.

Yerli icra hakimiyyətlərinin əməkdaşları üçün növbəti distant təlim keçirilib

2019-cu ilin noyabr ayında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında növbəti distant təlim keçirilib. Təlimin əsas məqsədi ölkənin innovativ və inklüziv inkişafı üçün hədəflərin yeni istiqamətləri ilə bağlı biliklərin dinləyicilərə çatdırılması və onlarla fikir mübadiləsinin aparılmasıdır.

Yerli icra hakimiyyətlərinin əməkdaşları üçün təşkil edilən təlimdə DİA-nın rektoru, akademik Urxan Ələkbərov «Dövlət idarəçiliyində innovativ texnologiyalar: Azərbaycan Respublikasının təcrübəsi» mövzusunda açılış mühazirələri ilə çıxış edib.

Akademik Urxan Ələkbərov Heydər Əliyev siyasətinin uğurlu nəticələrindən danışıb, Ulu Öndərin ideyalarının Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla həyata keçirildiyini bildirib və bu gün Azərbaycanın iqtisadiyyatının sürətlə inkişaf etdiyini konkret faktlarla diqqətə çatdırıb. Dövlətimizin başçısının tətbiq etdiyi və dünya miqyasında ilk dəfə işlənilmiş idarəetmə texnologiyaları sayəsində Azərbaycanın inklüziv inkişaf indeksi Avropa İttifaqına üzv olan bir çox dövlətlərin göstəricilərindən yüksək olduğu qeyd edilib.

Daha sonra Yerli icra hakimiyyətlərinin əməkdaşlarının sualları cavablandırılıb.

YUNESKO üzrə Azərbaycan Milli Komissiyasının 25 illiyi ilə əlaqədar Dövlət İdarəçilik Akademiyasında dəyirmi masa keçirilib

Dekabrın 4-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında YUNESKO üzrə Azərbaycan Respublikasının Milli Komissiyasının yaradılmasının 25 illik yubileyinə həsr olunmuş “Azərbaycan Respublikasının davamlı inklüziv inkişafı sahəsində dünya liderliyini təmin edən dövlət idarəçiliyi texnologiyaları” mövzusunda dəyirmi masa keçirilib. Dəyirmi masa Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Xarici İşlər, Təhsil, Mədəniyyət, Ekologiya və Təbii Sərvətlər, Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar, Gənclər və İdman nazirliklərinin dəstəyi ilə baş tutub.

Dəyirmi masanı giriş sözü ilə açan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının rektoru, akademik Urxan Ələkbərov Azərbaycan Respublikasının iqtisadi, sosial və humanitar sahələrdə uğurlu inkişaf nümayiş etdirdiyini bildirib. Rektor bu uğurların kökündə əsası Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş və Prezident İlham Əliyevin inkişaf etdirdiyi innovativ dövlət idarəçiliyi strategiyasının durduğunu vurğulayıb.

Urxan Ələkbərov deyib ki, Azərbaycan Respublikası 2018-ci ildə bütün dünya üçün prioritet kimi qəbul edilən davamlı inklüziv inkişaf siyasətini səmərəli şəkildə reallaşdıran ölkədir. O, eyni ildə Davos Dünya İqtisadi Forumunda dünya ölkələrində davamlı inklüziv inkişafla bağlı durumun təhlil olunduğuna diqqət çəkib. Qeyd edib ki, bu təhlil əsasında hazırlanan hesabata görə, Azərbaycan Respublikası inklüziv cəmiyyətin formalaşdırılması və bu prosesin davamlılığının təmin olunması sahəsində əhəmiyyətli dərəcədə uğur qazanıb. Davos Dünya İqtisadi Forumunun 2018-ci il üçün təhlillərinə görə, Azərbaycan Respublikasının inklüziv inkişaf indeksi 4,69 təşkil

edib. Həmin göstərici ilə ölkəmiz bir çox dövlətləri, o cümlədən yüksək iqtisadi inkişaf səviyyəsinə malik ölkələri geridə qoyub. Akademik inklüziv inkişaf göstəriciləri Azərbaycandan aşağı olan ölkələr arasında ABŞ, Yaponiya, İsrail, İtaliya, İspaniya, Türkiyə, Portuqaliya, Yunanıstan və digər ölkələrin olduğunu vurğulayıb. Rektor diqqətə çatdırıb ki, nisbətən məhdud maliyyə imkanları şəraitində Azərbaycanın inklüziv inkişaf indeksinin iqtisadi baxımdan daha inkişaf etmiş ölkələrdəkindən yüksək olması ölkənin iqtisadi potensialının hərtərəfli inkişafı və əhalinin rifah halının yüksəldilməsi üçün daha səmərəli istifadəsinin beynəlxalq təsdiqidir. Azərbaycanın inklüziv inkişaf sahəsində yüksək göstəricilər əldə etməsi və sosial siyasətin reallaşdırılması baxımından dünya liderinə çevrilməsində ölkənin Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti Mehriban Əliyevanın da mühüm xidmətləri var. Mehriban xanım Əliyevanın insan potensialının inkişafı, inkişaf proseslərinin inklüzivliyinin təmini sahəsində təşəbbüsləri, onun rəhbərliyi ilə gerçəkləşdirilən iqtisadi, sosial, humanitar və mədəni layihələr Azərbaycanın sosial indikatorlarının yüksək qalmasına, həmçinin gələcək sosial tərəqqiyə imkan yaradıb.

Dəyirmi masada Xarici İşlər Nazirliyinin xüsusi tapşırıqlar üzrə səfiri – YUNESKO üzrə Azərbaycan Respublikası Milli Komissiyasının baş katibi Elnur Sultanov, Təhsil nazirinin müavini Firudin Qurbanov, Mədəniyyət nazirinin müavini Sevda Məmmədəliyeva, Ekologiya və Təbii Sərvətlər nazirinin müavini Rauf Hacıyev, Nəqliyyat, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar nazirinin müavini Elmir Vəlizadə, Gənclər və İdman nazirinin müavini İntiqam Babayev çıxış edərək Azərbaycanın inkişafı, bu inkişafın təmin olunmasına yol açan texnologiyalar, dövlətimizin başçısının gerçəkləşdirdiyi islahatlar barədə danışıblar.

Bakıda dövlət qulluğunda insan resurslarının idarə olunması mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilir

Dekabrın 5-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında “Dövlət qulluğunda insan resurslarının idarə olunması: beynəlxalq trendlər və milli təcrübələr” mövzusunda beynəlxalq elmi konfrans işə başlayıb.

Tədbirdən əvvəl iştirakçılar Fəxri xiyabanda Ümummilli lider Heydər Əliyevin məzarını, Şəhidlər xiyabanını və “Türk şəhidliyi” abidəsini ziyarət ediblər.

Dövlət qulluğunda insan resurslarının idarə edilməsi sahəsində qlobal trendlərin müzakirəsinə həsr olunan konfransın məqsədi Prezident İlham Əliyevin 2018-ci il 23 noyabr tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmiş "Azərbaycan Respublikasında dövlət qulluğunun inkişafına dair 2019-2025-ci illər üçün Strategiya”nın həyata keçirilməsinə yönələn elmi-nəzəri tövsiyələrin işlənib hazırlanmasıdır.

Konfransda akademik Urxan Ələkbərov “Davamlı inkişaf və inklüziv cəmiyyətin formalaşması insan resurslarının optimal idarə olunması indikatoru kimi” mövzusunda məruzə ilə çıxış edib.

Akademik ölkəmizin iqtisadi, sosial və humanitar sahələrdə uğurlu inkişaf etdiyini, müstəqilliyimizin hər yeni ilində nailiyyətlərinin artdığını diqqətə çatdırıb. Rektor əldə olunan nailiyyətlərin əsasında əsası Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan və hazırda Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilən innovativ dövlət idarəçiliyi strategiyasının dayandığını xüsusi vurğulayıb.

Rektor bildirib ki, Azərbaycan 2018-ci ildə bütün dünya üçün prioritet kimi qəbul edilən davamlı inklüziv inkişaf siyasətini səmərəli şəkildə reallaşdıran ölkədir.

Ötən il Davos İqtisadi Forumunda dünya ölkələrində davamlı inklüziv inkişafla bağlı vəziyyətin təhlilinə diqqət çəkən U.Ələkbərov bildirilib ki, həmin təhlil əsasında hazırlanan hesabata görə, Azərbaycan inklüziv cəmiyyətin formalaşdırılması və bu prosesin davamlılığının təmin olunması sahəsində

əhəmiyyətli uğurlar qazanıb. Belə ki, ölkəmizin inklüziv inkişaf indeksi 4,69 faiz təşkil edib. Həmin göstərici ilə Azərbaycan bir çox dövlətləri, o cümlədən yüksək inkişaf səviyyəsinə malik ölkələri geridə qoyub.

Urxan Ələkbərov məruzəsində inklüziv inkişaf göstəriciləri Azərbaycandan aşağı olanlar ölkələr arasında ABŞ, Yaponiya, İsrail, İtaliya, İspaniya, Türkiyə, Portuqaliya, Yunanıstanın olduğunu diqqətə çatdırıb. Vurğulayıb ki, Azərbaycanın iqtisadi cəhətdən yüksək inkişaf etmiş ölkələri geridə qoyması ölkəmizin iqtisadi potensialının hərtərəfli artımı və bu inkişafdan əhalinin rifah halının yüksəldilməsi üçün səmərəli istifadə olunmasının beynəlxalq səviyyədə təsdiqidir.

Rektor inklüziv inkişaf sahəsində ölkəmizin yüksək göstəricilər əldə etməsində və sosial siyasətin reallaşdırılması baxımından dünya liderinə çevrilməsində Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevanın müstəsna xidmətinin olduğunu vurğulayıb. Bildirib ki, Birinci vitse-prezidentin insan potensialının inkişafı, inkişaf proseslərinin inklüzivliyinin təminatı sahəsində təşəbbüsləri, onun rəhbərliyi ilə həyata keçirilən iqtisadi, sosial, humanitar və mədəni layihələr Azərbaycanın sosial indikatorlarının yüksək qalmasına, həmçinin gələcək sosial tərəqqiyə imkan yaradıb.

Sonra çıxış edən Türkiyənin Azərbaycandakı səfiri Erkan Özoral, TİKA-nın Bakı nümayəndəliyinin əlaqələndiricisi Teoman Tiryaki və başqaları dayanıqlı inklüziv inkişaf və dövlət qulluğunda insan resurslarının idarə olunması ilə maraqlı fikirlər səsləndiriblər.

Dekabrın 6-da konfrans "Davamlı inklüziv inkişaf dövlət idarəçiliyində qlobal prioritet kimi" və "Dövlət qulluğunda innovasiyalar: qlobal trendlər, alətlər və mexanizmlər" mövzusunda müzakirələrlə işinə yekun vuracaq.

Dövlət İdarəçilik Akademiyasında ümummilli lider Heydər Əliyevin xatirəsi anılıb

Dekabrın 10-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası və Yeni Azərbaycan Partiyası (YAP) Səbail rayon təşkilatının birgə təşkilatçılığı ilə müasir müstəqil dövlətimizin qurucusu və YAP-ın yaradıcısı ulu öndər Heydər Əliyevin əbədiyaşar xatirəsinə həsr olunan anım tədbiri keçirilib.

Əvvəlcə Azərbaycan xalqının Ümummilli lideri Heydər Əliyevin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olunub.

Sonra Ulu öndər Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik fəaliyyətindən bəhs edən videofilm nümayiş olunub.

Tədbiri açıq elan edən DİA-nın rektoru, akademik Urxan Ələkbərov Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanın müasir siyasi tarixindəki əvəzolunmaz xidmətlərindən danışıb. Müasir iqtisadi inkişafımızın əsasını təşkil edən Heydər Əliyev neft strategiyasının və "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının əhəmiyyətini xüsusi qeyd edən rektor bildirib ki, Prezident İlham Əliyev Ulu Öndərin siyasətini və yolunu yeni müstəvidə uğurla davam etdirir. Bu gün Azərbaycan dünyada tanınan, beynəlxalq münasibətlərdə öz sözü və yeri olan, dinamik inkişaf edən modern və güclü dövlətə çevrilib.

Rektor qeyd edib ki, Azərbaycanın müasir tarixində Ulu öndər Heydər Əliyevin müstəsna xidmətlərinin ictimai-siyasi mahiyyəti hələ uzun illər tədqiqatçıların diqqət mərkəzində olacaq. Müasir Azərbaycan dövlətinin memarı və qurucusu Heydər Əliyevin xatirəsi daim xalqımızın yaddaşında, ürəklərdə yaşayacaq.

YAP Səbail rayon təşkilatının sədri, professor Şəmsəddin Hacıyev bütün varlığı ilə müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinə bağlı olan ümummilli lider Heydər Əliyevin ölkəmizə rəhbərlik etdiyi dövrlərdə taleyin hökmü ilə xalqımız və milli dövlətçiliyimiz üçün yerinə yetirdiyi böyük tarixi missiyalardan danışıb. Bildirib ki, dinamik inkişaf edən və ildən-ilə siyasi, iqtisadi, beynəlxalq nüfuzu yüksələn müasir Azərbaycanın müstəqillik dövründə əldə etdiyi bütün uğurların bünövrəsi dahi siyasətçi və görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev amili və Heydər Əliyev şəxsiyyəti ilə bağlıdır. Şəmsəddin Hacıyev vurğulayıb ki, zaman keçdikcə biz Heydər Əliyev dühasının əzəmətini, böyüklüyünü daha çox hiss edir, həyata keçirdiyi çoxşaxəli işlərin, xalqımız və müstəqil dövlətçiliyimiz üçün ən çətin, taleyüklü anlarda yerinə yetirdiyi xilaskarlıq missiyaların nəhəngliyini daha dərindən dərk edirik. Azərbaycan xalqı Ulu öndər Heydər Əliyevin əbədiyaşar xatirəsini ehtiramla yaşadır.

Şəmsəddin Hacıyev Ulu öndər Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik və idarəçilik irsi haqqında tədbir iştirakçılarına xronoloji ardıcıllıqla geniş və ətraflı məlumat verib. O qeyd edib ki, sovet dövründə Heydər Əliyev yalnız şəxsi bacarığı, istedadı və işgüzarlığı ilə gənc yaşlarından etibarən dünyanı idarə edən iki nəhəng dövlətdən birinin ən yüksək rəhbər vəzifələrinə qədər yüksələn ilk müsəlman-türk, azərbaycanlı olub. Ulu öndər 1969-cu ildə müttəfiq respublikalar arasında ən geridə qalmış aqrar-xammal ölkələrindən biri olan Azərbaycana rəhbər təyin olunmasından sonra cəmi 13 il ərzində Azərbaycan SSR-ni sovet respublikaları sırasında ən sürətlə inkişaf edən və özünü tam təmin edən aqrar-sənaye respublikasına çevrib. SSRİ kimi fövqəldövlətdə yüksək məsuliyyət tələb edən elm, təhsil, mədəniyyət, nəqliyyat, maşınqayırma, dəmir yolları və digər mühüm strateji sahələrə məhz Heydər Əliyev rəhbərlik edib və bu sahələrin inkişafında əhəmiyyətli nəticələr əldə edilib. Azərbaycan müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Heydər Əliyevin xalqın istəyi və dəstəyi ilə 1993-cü ilin iyununda Azərbaycanda hakimiyyətə gəlməsi onun tarixi qurtuluş missiyasının başlanğıcıdır. 1992-ci il noyabrın 21-də Heydər Əliyevin təşəbbüsü və bilavasitə rəhbərliyi ilə Yeni Azərbaycan Partiyasının təsis olunması və qısa müddətdə xalqın dəstəyi ilə iqtidar partiyasına çevrilməsi Azərbaycanın siyasi tarixində mühüm hadisədir.

Bildirilib ki, Azərbaycana rəhbərlik etdiyi 10 il ərzində Ulu öndər ölkəmizi düşdüyü bəlalardan, məhv olmaq və dünyanın siyasi xəritəsindən silinmək təhlükəsindən xilas edib. Ümummilli lider Heydər Əliyev son dərəcə mürəkkəb siyasi və iqtisadi şəraitdə Azərbaycanın müstəqilliyini qoruyub, möhkəmləndirib və ölkəmizi iqtisadi tənəzzüldən sürətli inkişaf və tərəqqi yoluna çıxarıb.

Şəmsəddin Hacıyev Heydər Əliyevin müasir müstəqil Azərbaycan dövlətçiliyinin

inkişafı üçün hazırladığı fundamental siyasi və iqtisadi bazanın tərkib elementlərini təhlil edib. O, Ulu öndərin misilsiz xidmətləri sırasında 1994-cü ildə Azərbaycan üçün əlverişli şərtlərlə "Əsrin müqaviləsi"nin imzalanmasının, 1995-ci ildə əsl sivil, müasir tələblərə cavab verən və sonradan dövlətin bütün qanunvericilik bazasının yaradılmasında həlledici rol oynayan müstəqil Azərbaycanın yeni Konstitusiyasının hazırlanmasının və qəbulunun, ölkədə bazar iqtisadiyyatına keçid üçün zəruri institutların və infrastrukturun yaradılmasının, cəmiyyət həyatının bütün sahələrini əhatə edən geniş və sistemli islahatlar proqramının həyata keçirilməsinin, eləcə də həmin dövrdə Azərbaycanın milli və azərbaycançılıq ideologiyasının formalaşdırılmasının və bütün cəmiyyətin bu ideyalar ətrafında birləşdirilməsinin əhəmiyyətini vurğulayıb.

Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqı qarşısındakı daha bir tarixi missiyasının sağlığında özünün siyasi varisini müəyyənləşdirməsi olduğunu diqqətə çatdıran Şəmsəddin Hacıyev qeyd edib ki, zaman bu seçimin nə dərəcədə düzgün, müdrik və uzaqgörən qərar olduğunu sübuta yetirib. Azərbaycan xalqına firavan həyat və güclü dövlət bəxş etmiş Heydər Əliyev siyasəti bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən tamamilə yeni keyfiyyət müstəvisində dünyada gedən proseslər və yeni çağırışlar əsasında uğurla davam etdirilir. Ölkə başçısının rəhbərliyi ilə Azərbaycanda son 16 ildə möhtəşəm işlər görülüb, ən böyük dəyərimiz olan ictimai-siyasi sabitliyimiz təmin olunub, iqtisadiyyatımız sürətlə inkişaf edib, beynəlxalq aləmdə Azərbaycan etibarlı tərəfdaş imici qazanıb. 2018-ci ildən etibarən ölkəmizdə davamlı, tarazlı, şaxələndirilmiş inkişaf və cəmiyyət həyatının bütün sahələrini əhatə edən əsaslı islahatlar həyata keçirilir və müsbət nəticələr də göz önündədir. Azərbaycan öz inkişaf yolu ilə gedir, bu yol Heydər Əliyev yolu və İlham Əliyevin cəsarətli, müstəqil, uzaqgörən siyasət yoludur. Bu siyasət Azərbaycanı gələcəkdə də çox uğurlara aparacaq.

Ulu öndər Heydər Əliyevi bir daha qürurla və ehtiramla yad edən Şəmsəddin Hacıyev vurğulayıb ki, Azərbaycan xalqının dahi oğlu Heydər Əliyev tarixi şəxsiyyət olmaqla yanaşı, həm də tarixin gedişini dəyişən və Azərbaycanın yeni tarixini yaradan şəxsiyyətdir. Nə qədər Azərbaycan varsa, Heydər Əliyev ideyaları da yaşayacaq və Heydər Əliyevin qurub yaratdığı Azərbaycan vaxt gələcək ki, dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələrindən olacaq.

Tədbirdə çıxış edən DİA-nın Siyasi idarəetmə fakültəsinin dekanı, siyasi elmlər doktoru, professor Elçin Əhmədov bildirib ki, otuz beş ilə yaxın bir müddətdə Azərbaycanın taleyi dahi şəxsiyyət, görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevlə bağlı olub. Ümummilli lider Heydər Əliyevin zəngin irsi müstəqil Azərbaycan dövlətinin inkişaf və tərəqqisi yolunda, indiki və gələcək nəsillər üçün əvəzsiz sərvət, böyük qürur və iftixar mənbəyidir. Bu irsi öyrənmək və təbliğ etmək bizim hər birimizin məsul və şərəfli borcudur. Ümummilli lider Heydər Əliyevin müdrik rəhbərliyi, həyata keçirdiyi düşünülmüş, məqsədyönlü tədbirləri hesabına 1969-1982-ci illər Azərbaycanın intibah dövrü kimi tarixə düşüb.

Professor Elçin Əhmədov qeyd edib ki, 1993-cü ilin ikinci yarısında Ümummilli lider Heydər Əliyevin yenidən hakimiyyətə qayıdışı Azərbaycanda müstəqil dövlətçilik ideyalarının bərqərar olmasına şərait yaradıb. Ümummilli lider Heydər Əliyevin ölkəmizə rəhbərlik etdiyi 1993-2003-cü illərdə respublikamız üçün həlledici illər olub. Məhz həmin illərdə dövlətçiliyimizin möhkəm təməli qoyulub. O illərdə Azərbaycanın istər daxili, istərsə də xarici siyasətlə bağlı strateji xətti müəyyən edilib, Azərbaycan dünya birliyinə qovuşub.

Ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən əsası qoyulmuş siyasi kursun son 16 ildə Prezident İlham Əliyev tərəfindən dinamik şəkildə və novatorcasına inkişaf etdirilməsi nəticəsində Azərbaycanın çox böyük uğurlara imza atması ölkəmizin dünya birliyində mövqelərinin yüksəlməsini təmin edib. Həyata keçirilən qlobalmiqyaslı tədbirlər bu gün

Azərbaycanın dünya miqyasında nüfuzunu xeyli artırıb, ölkəmizin Cənubi Qafqaz regionunda lider dövlətə çevrilməsini şərtləndirib.

Siyasi idarəetmə fakültəsinin III kurs tələbəsi İlahə Balakişiyeva bildirib ki, Ümummilli Liderin zəngin dövlətçilik irsi gənclər üçün böyük nümunə təşkil edib. Heydər Əliyevin şah əsəri olan müasir Azərbaycan hər bir gənc üçün fəxr və qürur mənbəyidir. Ölkəmizdə Ulu öndərin əsasını qoyduğu dövlət gənclər siyasəti Prezident İlham Əliyev tərəfindən layiqincə davam etdirilir. Bu gün vətənpərvərlik ruhunda formalaşan Azərbaycan gəncliyi ölkəmizin son 16 ildə əldə etdiyi misilsiz nailiyyətlərindən ruhlanır və onlara göstərilən yüksək etimada layiq olmağa çalışır.

Tədbirdə Dövlət İdarəçilik Akademiyasının YAP-ın sıralarına yeni qəbul olunan tələbələrinə partiya üzvlük vəsiqələri təqdim olunub.

Heydər Əliyevin idarəçilik məktəbi Azərbaycanın davamlı inkişafının təməli və qarantıdır

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının rektoru, akademik Urxan Ələkbərovun yeni məqaləsi çap olunub.

http://www.azerbaijan-news.az/uploads/1576013182.pdf?fbclid=IwAR3v9iAJsqFvQqCE-jzFtemZ8fLpRJikZect-v_gw_cdnL7XuDMKwUS2OiJ0

Dövlət qulluqçuları üçün növbəti səyyar seminar keçirilib

Dekabrın 16-da İmişli rayonunda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi və İmişli rayon İcra Hakimiyyətinin birgə təşkilatçılığı ilə dövlət qulluqçuları və ASAN xidmət mərkəzinin əməkdaşları və könüllüləri üçün növbəti səyyar seminar keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə İmişli rayon İcra Hakimiyyətinin başçısı Vilyam Hacıyev açıb. Seminarda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının rektoru, akademik Urxan Ələkbərov "Azərbaycan Respublikasının davamlı inklüziv inkişaf sahəsində dünya liderliyi: beynəlxalq təşkilatların dəyərləndirmələri" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib. Rektor Azərbaycan Respublikasının iqtisadi, sosial və humanitar sahələrdə uğurlu inkişaf nümayiş etdirdiyini və müstəqilliyinin hər növbəti ili ölkənin yeni yüksək nailiyyətləri ilə bağlı xəbərlərlə müşaiyət olunduğunu bildirib. Akademik qeyd olunan uğurların kökündə əsası Ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş və Prezident İlham Əliyevin yaradıcılıqla inkişaf etdirdiyi innovativ dövlət idarəçiliyi strategiyasının durduğunu xüsusi vurğulayıb. Rektorun sözlərinə görə, Azərbaycan Respublikası 2018-ci ildə bütün dünya üçün prioritet kimi qəbul edilən davamlı inklüziv inkişaf siyasətini səmərəli şəkildə reallaşdıran ölkədir. O, eyni ildə Davos İqtisadi Forumunda dünya ölkələrində davamlı inklüziv inkişafla bağlı durumun təhlil olunduğuna diqqət çəkib. Qeyd edilib ki, bu təhlil əsasında hazırlanan hesabata görə, Azərbaycan Respublikası inklüziv cəmiyyətin formalaşdırılması və bu prosesin davamlılığının təmin olunması sahəsində əhəmiyyətli dərəcədə uğur qazanıb. Davos İqtisadi Forumunun 2018-ci il üçün təhlillərinə görə, Azərbaycan Respublikasının inklüziv inkişaf indeksi 4,69 təşkil edib. Həmin göstərici ilə ölkəmiz bir çox dövlətləri, o cümlədən yüksək iqtisadi inkişaf səviyyəsinə malik ölkələri geridə qoyub. Akademik U.Ələkbərov inklüziv inkişaf göstəriciləri Azərbaycandan aşağı olan ölkələr arasında ABŞ, Yaponiya, İsrail, İtaliya, İspaniya, Türkiyə, Portuqaliya, Yunanıstan və s. olduğunu vurğulayıb. Rektor diqqətə çatdırıb ki, nisbətən məhdud maliyyə imkanları şəraitində Azərbaycanın inklüziv

inkişaf indeksinin iqtisadi baxımdan daha inkişaf etmiş ölkələrdəkindən yüksək olması ölkənin iqtisadi potensialının hərtərəfli inkişaf və əhalinin rifah halının yüksəldilməsi üçün daha səmərəli istifadəsinin beynəlxalq təsdiqidir. Seminar iştirakçıları həmçinin Azərbaycanda tətbiq edilən və dünya miqyasında ilk dəfə işlənilmiş sinergetik, komplimentar və kompensasion texnologiyaların mahiyyəti barədə məlumatlandırılıblar. Xüsusi vurğulanıb ki, inklüziv inkişaf sahəsində Azərbaycan Respublikasının yüksək göstəricilər əldə etməsi və sosial siyasətin reallaşdırılması baxımından dünya liderinə çevrilməsində ölkənin Birinci Vitse-Prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun Prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın da müstəsna xidmətləri var. Mehriban xanım Əliyevanın insan potensialının inkişafı, inkişaf proseslərinin inklüzivliyinin təmini sahəsində təşəbbüsləri, onun rəhbərliyi altında gerçəkləşdirilən iqtisadi, sosial, humanitar və mədəni layihələr Azərbaycan Respublikasının sosial indikatorlarının yüksək qalmasına, həmçinin gələcək sosial tərəqqiyə imkan yaradıb. Məruzədə beynəlxalq təşkilatların 2018-2019-cu illərdə dərc edilmiş rəsmi statistik bilgiləri təhlil olunub. Eyni zamanda Davos Dünya Forumunun təsisçisi və fəxri Prezidenti professor Klaus Martin Şvabın hazırladığı qlobal hesabat nəzərdən keçirilib. Bildirilib ki, həmin hesabatda Azərbaycan dünyanın ən səmərəli sosial siyasət həyata keçirən ölkəsi kimi xarakterizə olunub.

"Dövlət qulluğunda innovasiyaların yeni mərhələsi" mövzusunda məruzə ilə çıxış edən Dövlət İdarəçilik Akademiyasının Elmi təşkilat və beynəlxalq əlaqələr şöbəsinin müdiri dosent Rəcəb Rəhimli "İnnovasiyaların dövlət sektorunda tətbiq olunmasının əsas məqsədləri və dövlət qulluğunda innovasiyaların tətbiqinin dövlət qulluğunun inkişafı strategiyası" adlı məruzəsində geniş məlumat verib. Natiq günümüzdə ölkədə baş verən dəyişikliklərin insan fəaliyyətinin bütün sahələrini əhatə etdiyindən innovasiyaların bir çox sosial institutlar üçün aparıcı roluna diqqət çəkib. Təsadüfi deyil ki, müasir idarəetmə sisteminin başlıca inkişaf tendensiyalarından biri innovasiyalar və onların tətbiqinə yeni yanaşmaların axtarışıdır. Eyni zamanda vurğulanıb ki, dinamik şəkildə dəyişən informasiya və texnologiyalar bazarı şəraitində idarəetmə orqanları və qurumlarının innovasiyaların təşviqi və tətbiqinə dair fəallıqları ən qiymətli rəqabət üstünlüyü kimi dəyərləndirilir. Məruzəçi müasir dönəmdə bu prosesin gedişində ölkədə dövlət qulluğu sistemində innovasiyaların tətbiqi zamanı səmərəli idarəetmə texnologiyalarının seçimi, dövlət qulluqçularının xidməti fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi, dövlət qulluğunda səriştə modelinin tətbiq edilməsi ilə dəyişikliklərə təkan verən təşkilati mühitin yaradılması, potensial uğurlu layihələrin stimullaşdırılması, xərc və resursların həcminin düzgün müəyyənləşdirilməsi kimi önəmli faktorlara xüsusi diqqət yetirildiyini önəmli üstünlük kimi qeyd edib. Onun fikrincə, dövlət qulluğu və dövlət idarəçiliyində tətbiq edilən yeni innovativ yanaşma və təşəbbüslərin bu institutun nüfuzunun daha da artmasına imkan yaradacaqdır.

Seminarın yekununda iştirakçıların sualları cavablandırılıb.

Tələbə Elmi Cəmiyyətinin konfransı keçirilmişdir

20 dekabr 2019-cu il tarixində DİA Tələbə Elmi Cəmiyyətinin "Azərbaycan Respublikasının müasir inkişaf prioritetləri" mövzusunda yekun elmi konfransı keçirilmişdir.

Konfransı giriş sözü ilə DİA-nın rektoru, akademik Urxan Ələkbərov açaraq, Ulu öndər Heydər Əliyevin gələcəyə hesablanmış milli inkişaf kursunun layiqli davamçısı, XXI əsrin ən uğurlu siyasi liderlərindən olan Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycanın dinamik və sürətli inkişaf yolunda əldə etdiyi uğurlardan nüfuzlu beynəlxalq qurumların məlumatlarına istinad edərək geniş söhbət açmışdır. Rektor bu baxımdan Tələbə Elmi

Cəmiyyətinin elmi konfransının vacib və aktual mövzuya həsr olunduğunu xüsusi vurğulamış, konfransın işinə uğurlar arzulayaraq, onun iştirakçıların yüksək fəallığı şəraitində keçəcəyinə əminlik ifadə etmişdir.

Sonra Tələbə Elmi Cəmiyyətinin sədri, dosent Sevil Məmmədova müzakirəyə çıxarılan mövzu ilə bağlı məruzə etmiş, TEC-in ötən il ərzində fəaliyyəti və qarşısında duran vəzifələr haqqında ətraflı məlumat vermişdir.

Plenar iclasdan sonra elmi konfrans öz işini dosentlər Sevil Məmmədovanın, Yusif Zeynalovun və Araz Qədiməliyevin rəhbərliyi ilə üç bölmədə davam etdirmişdir. Bölmə iclaslarında Akademiyanın tələbə və magistrantları tərəfindən Azərbaycan dövlətçiliyinin inkişafında Heydər Əliyev fenomeni, Azərbaycan Respublikasında insan və vətəndaş hüquq və azadlıqları, müasir dünyada təhlükəsizlik problemləri və Azərbaycanın milli təhlükəsizlik maraqları, Azərbaycanın enerji siyasəti və onun regionun geoiqtisadi vəziyyətinə təsiri, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin xarici siyasət strategiyası, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin nizamlanmasında müasir mərhələ, dövlət idarəçiliyində informasiya təhlükəsizliyinin təmin edilməsi metodları və s. mövzularda maraqlı çıxışlar edilmiş və geniş fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Dövlət İdarəçilik Azərbaycanda YUNESKO klublarının təqdimatı olub

Dekabrın 20-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında YUNESKO üzrə Milli Komissiyanın dəstəyi və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasının təşkilatçılığı ilə Akademiyada Azərbaycanda ilk YUNESKO klublarının təqdimat mərasimi keçirilib.

Təqdimat mərasimində Akademiyanın rektoru akademik Urxan Ələkbərov, Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyinin xü-

susi tapşırıqlar üzrə səfiri, YUNESKO üzrə Azərbaycan Respublikasının Milli Komissiyasının baş katibi Elnur Sultanov, Gənclər və İdman nazirinin müavini Fərhad Hacıyev, Mədəniyyət Nazirliyinin Aparat rəhbərinin müavini Vasif Eyvazzadə, Azərbaycan YUNESKO klublarının koordinatoru Cahangir Hacıyev, eyni zamanda, müxtəlif təhsil ocaqlarının müəllim və tələbələri iştirak ediblər.

Qeyd olunmalıdır ki, cari ildə ölkəmizin bir sıra təhsil müəssisələrində - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyası, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetində, Bakı Avropa Liseyində və 20 saylı ümumtəhsil məktəbində YUNESKO klubları yaradılıb.

Rektor U.Ələkbərov Azərbaycan-YUNESKO münasibətlərinin yüksək səviyyədə olduğunu qeyd edərək, Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti, Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, YUNESKO-nun xoşməramlı səfiri xanım Mehriban Əliyevanın misilsiz xidmətlərini vurğulayıb. O, klubların Azərbaycanın YUNESKO ilə əməkdaşlığına əlavə töhfə verəcəyinə əminliyini bildirib.

Tədbirdə Milli Komissiyanın baş katibi E.Sultanov çıxış edərək YUNESKO klublarının yaradılmasının Milli Komissiyanın 25 illiyinə təsadüf etdiyini diqqətə çatdırıb. E.Sultanov Milli Komissiyanın Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 1994-cü ildə müvafiq Sərəncamı ilə yaradıldığını qeyd edərək, Komissiyanın fəaliyyəti barədə danışıb. O, Azərbaycan və YUNESKO arasında əməkdaşlıq əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi siyasətinin Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirildiyini vurğulayıb. E.Sultanov ölkəmizdə YUNESKO klublarının yaradılmasının Azərbaycan-YUNESKO əlaqələrində yeni səhifə olduğunu qeyd edib.

Gənclər və İdman nazirinin müavini Fərhad Hacıyev YUNESKO-nun gənclər mövzusuna önəm verdiyini vurğulayıb, ölkəmizdə həyata keçirilən gənclər və idman siyasətindən bəhs edib, Azərbaycan-YUNESKO klublarının fəaliyyətinə uğurlar arzulayıb.

Mədəniyyət Nazirliyinin Aparat rəhbərinin müavini Vasif Eyvazzadə mədəniyyət sahəsində, xüsusən də maddi və qeyri-maddi irsin qorunması sahəsində Azərbaycan–YUNESKO əməkdaşlığından bəhs edib və klubların yaradılmasının əhəmiyyətini vurğulayıb.

Azərbaycan-YUNESKO klublarının koordinatoru Cahangir Hacıyev təqdimatla çıxış edərək, klubların yaranması haqqında tədbir iştirakçılarına məlumat verib və onların fəaliyyət istiqamətləri barədə danışıb.

Sonra tədbir iştirakçıları mövzu ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıblar.

"Vətən məndən başlayır!"

Dekabr ayının 25-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Dövlət İdarəçilik Akademiyasında "ZƏFƏR" Şəhid Ailələrinə Dəstək İctimai Birliyi "Vətən məndən başlayır!" adlı layihənin növbəti tədbiri keçirilib.

Layihə çərçivəsində yerinə yetiriləcək fəaliyyətlərin əsas məqsədi xüsusilə gənclər arasında vətənpərvərlik və dövlətçilik ideologiyalarının "Vətən məndən başlayır!" devizi altında təbliğ olunması, hər bir fərdə ümumi tərəqqi və dövlətçiliyimizin daimi olması naminə öz fəaliyyətlərində daha çalışqan, məqsədyönlü və əzmkar olmağı təşviq etməkdir.

Tədbirdə DİA-nın prorektoru Əlikram Abdullayev, "Zəfər" Şəhid Ailələrinə Dəstək İctimai Birliyinin sədri Şəhid polkovnik-leytenant Raquf Orucovun həyat yoldaşı Sevinc Alızadə, tarix üzrə fəlsəfə doktoru Firdovsiyyə Əhmədova, Milli Qəhrəman Şirin Mirzəyevin həyat yoldaşı, millət vəkili Flora Qasımova, Millət vəkili Tahir Mirkişili, professor Anar İsgəndərli, Parlament Jurnalistlər Birliyinin sədri Elşad Eyvazlı, Qarabağ qazisi Rey Kərimoğlu, "Zəfər" Şəhid Ailələrinə Dəstək İctimai Birliyinin üzvləri, ictimaiyyət nümayəndələri, QHT rəhbərləri, şəhid ailələrinin üzvləri, qazilər və akademiyanın kollektivi iştirak ediblər.

Sonra tədbir iştirakçıları mövzu ilə bağlı fikir mübadiləsi aparıblar.

MÜNDƏRİCAT

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin fəaliyyətinin qısa xronikası...........7
.
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin rəsmi qəbulları............................15

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin səfərləri...83

Rusiya Federasiyasına işgüzar səfər 83
Türkmənistan Respublikasına işgüzar səfər 90
Qəbələ rayonuna səfər 93
Ağdaş rayonuna səfər...96
Sumqayıt şəhərinə səfər 100
Türkiyə Respublikasına işgüzar səfər 113
Şamaxı rayonuna səfər...117
Rusiya Federasiyasına işgüzar səfər 124
Qusar rayonuna səfər 126

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin nitqləri, çıxışları və müsahibələri...127

İlham Əliyevin Rusiyanın "Rossiya" və "Birinci" televiziya kanallarına müsahibəsi 127

Türkdilli Dövlətlərin Əməkdaşlıq Şurasının VII Zirvə Görüşündə İlham Əliyevin nitqi 129

Qoşulmama Hərəkatına üzv ölkələrin dövlət və hökumət başçılarının XVIII Zirvə Görüşündə İlham Əliyevin nitqi 130

Dünya dini liderlərinin II Sammitinin açılış mərasimində İlham Əliyevin nitqi 133

Bakı Dövlət Universitetinin 100 illik yubileyi münasibətilə keçirilən mərasimdə İlham Əliyevin nitqi 136

XXV beynəlxalq "Bakutel 2019" telekommunikasiya, innovasiya və yüksək texnologiyalar sərgisinin iştirakçılarına İlham Əliyevin müraciəti..142

İlham Əliyevin "Bakutel-2019" sərgisində Rusiyanın "Rossiya 24" televiziya kanalına müsahibəsi..142

Avropa-Qafqaz-Asiya beynəlxalq nəqliyyat dəhlizinin (TRASEKA) 20 illik fəaliyyətinə həsr olunmuş yubiley konfransının iştirakçılarına İlham Əliyevin müraciəti............................143

Pambıqçılıq mövsümünün yekunları və 2020-ci ildə görüləcək tədbirlər ilə bağlı müşavirədə İlham Əliyevin giriş nitqi 144

Pambıqçılıq mövsümünün yekunları və 2020-ci ildə görüləcək tədbirlər ilə bağlı müşavirədə İlham Əliyevin yekun nitqi 150

2019-cu ilin idman yekunlarına həsr olunan mərasimdə İlham Əliyevin nitqi...........................151

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Dünya azərbaycanlılarına müraciəti............................154

DÖVLƏT İDARƏÇİLİYİ

Elman Nəsirov. İlham Əliyev – dünya səviyyəli islahatçı Prezident... 155

SOSİAL FƏLSƏFƏ

Etibar Nəcəfov. Multikulturalizmin tədqiqinə dair liberalizm və kommunitarizm yanaşmaları.171

DÖVLƏT İDARƏÇİLİYİ

Əli Həsənov. İlham Əliyev – qurucu lider 183

REGİONLAR

Vidadi İsayev. Bərdə Azərbaycanın uğurla inkişaf edən rayonlarından biridir 195

BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏR TARİXİ

Marziye Memmedli, Ayşegül Acar. Breaking Point in Tourism as a Tool of Soft Power 203

Лилия Габдрафикова. Татарско-азербайджанский социокультурный диалог
в начале XX века 215

DAVAMLI İNKİŞAFIN İDARƏ EDİLMƏSİ

Fuad Humbatov. Sustainable Inclusive Vocational Education and Training System
in Azerbaijan: Main Achievements and Challenges 225

SİYASİ NƏZƏRİYYƏ

Вероника Чекалюк. Медийный имидж страны и ее лидеров 237

KONSTİTUSİYA HÜQUQU; İNZİBATİ HÜQUQ

Asif Qədirov. Cinayət prosesində sübutların toplanması zamanı insan və vətəndaşın
konstitusion hüquq və azadlıqlarının qorunmasının təmininin bəzi cəhətləri..............................249

BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏR

Akif Marifli. Beynəlxalq terrorçuluğa qarşı qlobal koalisiyanın yaranmasının
hərbi-siyasi zərurəti.. 261

G Ə N C T Ə D Q İ Q A T Ç I L A R

BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏR

Shabnam Hasanova. Energy Security Policy of Europe and the Ways of Ensuring it 275

DÖVLƏT İDARƏÇİLİYİ

Xəyyam Məmmədov. Azərbaycanda dövlət idarəçiliyində xidmət sektorunun innovativ təkmilləşdirilməsi...283

BEYNƏLXALQ MÜNASİBƏTLƏR TARİXİ

Şaiq Əliyev. Beynəlxalq nəqliyyat və logistik layihələrin Cənubi Qafqazın nəqliyyat-kommunikasiya sisteminin inkişafına təsiri 289

SOSİAL VƏ PEDAQOJİ PSİXOLOGİYA

Фарах Адигезалова. Методики, применяемые для экспериментального исследования жизненных перспектив личности 299

Dövlət İdarəçilik Akademiyasında 307

«Dövlət idarəçiliyi: nəzəriyyə və təcrübə» jurnalına
məqalələrin təqdimolunma qaydası

1. Məqalə Azərbaycan, İngilis və Rus dillərində qəbul edilir.
2. Məqalənin adı, müəllif(lər)i, müəllif(lər)in elmi dərəcəsi, vəzifələri, ad və soyadları, çalışdıqları qurum və elektron poçt (e-posta) ünvanları yuxarıda sağ tərəfdə göstərilir.
3. Məqalənin həcmi 8 səhifədən az olmamalı (Microsoft Word formatında), 1,5 (bir tam onda beş) intervalla, Times New Roman 12 şriftilə yazılmalı, A4 formatında və elektron daşıyıcıda təqdim olunmalıdır.
4. Məqalədə xülasə (Azərbaycan, İngilis və Rus dillərində), açar söz (Azərbaycan, İngilis və Rus dillərində, ən çox 6 söz) qeyd olunmalıdır.
5. Məqalənin xülasəsi məqalənin məzmununa uyğun olmalı, 150-200 sözdən çox olmamalı, tədqiqatın məqsədini, əhəmiyyətini və elmi dövriyyədəki yerini, istifadə edilən metodları, tətbiq dairəsini göstərməlidir.
6. Elmi məqalənin sonunda elm sahəsinin və məqalənin xarakterinə uyğun olaraq işin elmi yeniliyi, tətbiqi əhəmiyyəti və s. aydın şəkildə qeyd olunmalıdır.
7. Məqalədə elmi mənbələrə istinadlar olmalıdır. Son 5-10 ilin elmi məqalələrinə, monoqrafiyalarına və s. istinadlara üstünlük verilməlidir. Məqalədə istinad olunmuş mənbələr ədəbiyyat siyahısında əlifba sırası ilə yazılmalı və nömrələnməlidir. İstinad olunmuş mənbənin ədəbiyyat siyahısındakı nömrəsi və səhifə nömrəsi mətndəki istinaddan sonra kvadrat və ya adi mötərizədə göstərilir. Məsələn (39, s.127-128), [27, s.237] və s.
8. Məqalələr orijinal olmalı və əvvəllər başqa yerli və ya beynəlxalq jurnallara, konfranslara təqdim edilməməlidir.
9. Məqalələr gizli rəyçilərin rəyindən sonra redaksiya heyətinin qərarı ilə çapa tövsiyə edilir.

Procedure for Submitting Articles to the Journal
«Public Administration: Theory and Practice»

1. The article is accepted in Azerbaijani, English and Russian languages.
2. The title of the article, the author (s), author's (s') academic affiliation, titles, names and surnames, workplace and electronic mail address (e-mail) addresses should be displayed above on the right side.
3. The content of the article should be no less than 8 pages (in Microsoft Word format), 1,5 space, Times New Roman 12 fonts and must be submitted electronically in A4 format.
4. The article should contain summary, (English, Russian and Azerbaijani languages), keyword (English, Russian and Azerbaijani languages, no more than six words)
5. The summary of the article must be in line with the content of the article, should not exceed 150-200 words, must indicate the purpose and importance of the research, the methods that used as well as the scope of the study.
6. At the end of the scientific article, the scientific originality and the importance of the emprisicm should be clearly stated in accordance with the character of the scientific field and article.
7. The article should contain references to scientific sources. The scientific articles, monographs and etc.that have been written for the last 5-10 years should be preferred. The sources referred in the article must be listed in an alphabetical order in the reference list. The number and page number of the referred article in the reference list should be displayed in parantheses or brackets after the reference in the text. For instance, (39, p.127-128), [27, s.237] and etc.

8. The articles should be original and should not be previously submitted to other local or international journals and conferences.
9. The articles are recommended to publication by the decision of journal’s editorial board after the opinion of peer reviewers.

Правила предоставления статей для публикации
в журнале «Государственное управление: теория и практика»

1. Статья принимается на азербайджанском, английском и русском языках.
2. Название статьи, автор(ы), ученая степень автора(ов), занимаемая должность, имя и фамилия автора(ов), организация, где они работают, адрес электронной почты указываются в верхнем правом углу.
3. Объем статьи не должен быть менее 8 страниц (в формате Microsoft Word), с междустрочным интервалом - 1,5 (полуторный), размером шрифта – 12 пт в формате А4 и должен предоставляться на электронном носителе.
4. В статье должны быть указаны резюме (азербайджанском, английском и русском языках), ключевые слова (на азербайджанском, английском и русском языках, не более 6-ти слов).
5. Резюме статьи должно соответствовать содержанию статьи, и не превышать 150-200 слов, должны быть указаны цель, значимость и место в научном обороте исследования, используемые методы, сфера применения.
6. В конце научной статьи в соответствии с областью науки и характером статьи должны быть чётко сформулированы научная новизна работы, значимость её внедрения и др.
7. В статье должны быть ссылки на научные источники, преимущественно на научные статьи, монографии и др. за последние 5-10 лет. Источники, на которых были ссылки в статье, должны быть пронумерованы и включены в список литературы в алфавитном порядке. Номер источника и страницу, на которую была сделана ссылка, в тексте следует указать в квадратных или обычных скобках. Например, (39, s.127-128), [27, s.237] и т.д.
8. Статья должна быть оригинальной и ранее непредставленной в местные или международные журналы, конференции.
9. Статья рекомендуется к публикации по решению редколлегии после получения отзыва от тайных (неразглашаемых) рецензентов.

Dövlət idarəçiliyi:
nəzəriyyə və təcrübə

Elmi-nəzəri jurnal

2019, №4(68)

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin fəaliyyətini
əks etdirən bölməni *siyasi elmlər doktoru, professor E.Nəsirov,*
siyasi elmlər doktoru, professor E.Əhmədov,
psixologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent B.Haqverdiyev
və müəllim *F.Şammədov*
AzərTAc-ın materialları əsasında hazırlamışlar.

Redaktoru *Günay Maqsudova*
Kompüter dizayneri *İradə Təhməzova*
Korrektoru *İradə Təhməzova*

Lisenziya: AB № 022732,
Qeydiyyat № b 532, 08.04.2003-cü il.
Redaksiyanın ünvanı:
Bakı, Az-1001, Lermontov küç., 74
(Dövlət İdarəçilik Akademiyası).
E-mail: publishing@dia.org.az
Telefonlar: (012) 492-65-29; (012) 437-19-75; (012) 497-71-86
Fax: (012) 492-65-15

«Təhsil Nəşriyyat-Poliqrafiya»
müəssisəsinin mətbəəsində çap olunmuşdur.
Sifariş 23. Tiraj 1000.

Journal of Public Administration: Theory and Practice

Scientific and theoretical journal

2019, №4(68)

The section covering activities the President of the Republic of Azerbaijan
is prepared on the basis of AzərTAC materials and is compiled by
E.Nasirov, Dr. of political sciences, professor;
E.Ahmadov, Dr. of political sciences, professor;
Dr. B. Hagverdiyev, Ph.D. in Psychology, assistant professor
and *F.Shammedov,* lecturer, all from Academy of Public Administration.

Editor *Gunay Maqsudova*
Computer designers *Irada Tahmazova*
Correctors *Irada Tahmazova*

License: AB No. 022732
Registration No. b 532, 08.04.2003
Address of Publisher:
Baku, Az-1001, Lermontov st., 74
(Academy of Public Administration)
E-mail: publishing@dia.org.az
Phone: (012) 492-65-29; (012) 437-19-75; (012) 497-71-86
Fax: (012) 492-65-15

Printed at the printing-house of the
«Tahsil Publishing-Polygraphy»
Order 23. Number of copies printed 1000.